

De .x. preceptis Liber discipuli de eruditione

Ab his fidelum Incipit feliciter
Et primo De decem preceptis
in generali

Ivis ad vitam ingre
di serua mandata dei
Matth. xix. In ver
bis ppositis ostendit
equitatis cultibet ho
mini viam vite eterne
cum dicit. Si vis ad vi
tam ingredi etc. **S**ciendū q pre
cepta sunt pre omnibz intime diligēda.
et cū summa diligentia seruanda. Unde
ps. Ideo dilexi mandata tua sup aurū z
topazion. Et hoc ppter decem causas.
Prima causa est. qz faciūt obseruatores
suos amicos dei. vñ Joh. xiiij. Vos a
mici mei estis si feceritis q precipio vob
Nec hoc est parū qz deo seruire est regna
re. Qñcum bonū cedit homini cū non
solum sit seruus regis celestis. sed etiam
amicus regis eterni. Eccl. vi. Amico fi
deli nulla est cōpario. sed xps est fidelissi
mus amicus. Cū Aresto. p. theoz. ofi
dit quis seruus z fidelis amicus dicēs
Amicus est qui opatur alteri q putat sis
bi esse bona z hoc ppter illū. Dodo hoc
manifeste z plenissime inuenitur i xpo. q
nobis qñ die benefacit ex sua bonitate z
misericordia et hoc ppter nīm bonū. q
de bonis nostris nihil indiget. Cū ps.
Dono z nostrōz nō indiges. Vñ discre
te z sapienter faciūt q quaūt quō amorē
et amicitia dei pnt acq̄rere. sed hoc fit in
obseruatione pceptozū. vt pater in aus
poritate. Joh. p. allegata. Sed qles ami
ci et consanguinei erūt obseruatores pre
ceptozū dei. Rñdeo q precepta faciunt
obseruatores attrinētes esse deo. qñ offi
genere attrinētie. Cū Matth. xij. Qui
cūqz fecerit volūtatē patris mei q in ce

In generali

fo. 1

lis est. ipe meus frater z soror et mater. z.
frater vñ soror christi ē qz coheres. Quia
si mater xpi est bona mulier que manda
ta obseruat. quia coronat sicut mater xpi
que regina celi z terre est. Vñ Lu. viij
Pater mea et fratres mei sunt qui ver
bum dei audiunt et faciūt. **S**ecunda
causa. quia hoies ad hoc a deo facti sunt
vt mandata eius custodiāt. Unde opri
mū q hoies seculares z cōmunes pnt fa
cere in mūdo isto. In suū statū videtur h
esse. Cū in puer. Nil melius qz atten
dere in mandatis dei etc. qz hic est finis
hominis. vñ Aresto. vi. topico. finis in
vnoqz genere est optimū et cuius gfa si
unt alia. vñ Eccl. vlti. Time deū z man
data eius obserua. hoc est ois homo. **P**
pter hoc siue ob h est ois hō. Cū Ber.
Si hoc est ois homo sine h nihil est ois
homo. Nil in quā in valore est hō sine
obseruatione pceptozū. Cū aliq res fit
ad aliq opus z qñ illud nō sequit. tūc
fit illa res inuutilis z destruit. Sic homo
qui factus est vt mādāta seruaret qñ pre
cepta dei suare noluit. destrui z mori di
gnus fuit. Vñ iustissima fuit illa sentē.
Gen. ij. Quacūqz die comederitis ex eo
morte moriemini. sic dicit tā cultibz hoī.
Quacūqz die pceptū aliqz trāsgredie
ris. morieris. Cū Ber. Dignus plane
est morte qui tibi dñe ihu recusat viuere
Ex q homo factus est ad h vt pcepta dī
impleat. tūc non p̄ meliorē thesaurū sis
bi in mūdo isto thesaurizare qz mādāta
dei seruare. Eccl. xix. Pone thesaurū tu
um in pceptis altissimī. z pderit tibi ma
gis q aurum. **T**ercia causa que nos
debet mouere est q deus vult ea multū
et stricte seruari. Cū ps. Tu mandasti
mandata tua custodiiri nimis. Prouer
bij. Legem meā qñ pupillā oculi tui cu
stodi. Pupilla diligenter seruā co q le
ditur de facili z valde piculosum est. faci
lius aūt leditur lex dei q pupilla. qz so
la voluntate. Ad id etiā piculosius. qz
melius esset hōi oculū erui q pceptū
dei trāsgredi. Vñ Matth. xij. Si

A

Domini In generali

oculus tuus scandalizat te. erue eū ⁊ p̄p̄
te abs te. imo homo potius deberet am-
bos oculos et ambas manus et ambos
pedes perdere. **¶** Vñū p̄ceptū transgre-
di. Sed heu multi oppositū faciūt q̄ p̄o-
pter vnā puam ⁊ momentaneā delectati-
onem transgrediunt p̄cepta dī. Sicut
luxuriosi. q̄ si scirent se statim post actuz
vnū p̄dere oculū vel vnā manū. nullo
modo peccarēt. sed p̄pter dāi ⁊ salutem
pp̄am nō dimittūt qn libidine suā exple-
ant. Et per h̄ non oculus ⁊ manus solū
p̄dunt. s̄ etiā vitā eternā. ⁊ insup mortē
eternam corpis ⁊ aie incurrūt. Sili mō
dom est de auarīs q̄ p̄pter modicā sub-
stantiā tpale quā iniuste lucrari p̄nt p̄ce-
ptū dñi transgrediunt. Sili it̄ iracūdi q̄
ex quo motuz p̄pter quā iniuriā eis illa-
tam iurant ⁊ blasphemāt creatore suū ⁊
maledicūt p̄mis qd tñ p̄ toto mundo
n̄ eēt faciendū ip̄iano. ⁊ sic d̄ alijs t̄sgr̄s
foribz p̄ceptorū. **¶** Quarta causa que
nos mouere debz ad obseruandū p̄ces-
pta est q̄ deus vult h̄ie m̄skōnē delecta-
bilem eū illis q̄ obseruāt eius p̄cepta ab
eo eis data. **¶** Joh. xiiij. Si q̄s diligit me
sermonē meū seruabit. et post. Et ad eum
veniamus ⁊ mansionē ap̄d eū faciamus
q̄dū alijs p̄cepta eius suat tādiū deū
secū habet. imo in s̄p̄o nec p̄t amittere
deum dñi ipsa seruat. Et iō quilibz eū tan-
ta sollicitudine debet diuina p̄cepta sua
re. sicut deū in se vult retinere. Et sic vis-
tam gr̄e in p̄fici ⁊ gl̄iam in futuro non
amittere. **¶** Proverb. viij. Serua mandata
mea ⁊ viues. supple vita gr̄e in p̄senti. ⁊
glorie in futuro. Ergo q̄si ip̄m deū et q̄si
vitā ⁊ salutē nostrā custodire debemus
p̄cepta dei. **¶** Quinta causa est q̄ ob-
seruatio mandatorū gratissimū est sacri-
ficium deo. **¶** Eccl. xvj. Salutare sacrifici-
eius est attendere mādatīs dei ⁊ discede-
re ab omni iniquitate. Salutare vocat
hoc sacrificiū q̄ est causa salutis eterne.
Cū alijs sacrificijs p̄t hō dānari. cum
hoc non. **¶** 1. p̄. Re. xv. dixit Samuel
ad Saul. Nunquid vult dñs holocau-

sta ⁊ victimas. et non potius vt obediat
voci dñi. **¶** Sexta est q̄ faciunt q̄
homo imperat a deo quicqd voluerit.
p̄. Joh. iij. Charissimi si cor nostrū non
reprehenderit nos. fiduciā habemus ad
deum quicqd petierimus ab eo accipie-
mus qm mādata eius custodimus. **¶** Iō
deus q̄s non vult hōiem exaudire in
orōne. q̄ hō non vult eū audire in mā-
datorum obseruatione. **¶** Proverb. xviij.
Qui declinat aure suā ne audiat legem.
oro eius erit execrabilis. Ergo nō debet
cōqueri t̄sgr̄s p̄ceptorū si deus
eos nō exaudit cū aliquid postulant ab
eo vñ Aug. Quia fronte postulas q̄s
misit deus. Primū audit admonitiōes. ⁊
sic erige p̄missiones. **¶** Septima est q̄
custodiūt obseruatores suos ne aliqd mali
eis p̄tingat. **¶** Eccl. viij. Qui custo-
dit p̄ceptū non experietur quicqd mali
Hoc intelligitur nec in vita p̄fici. nec in
morte nec post mortē. Hoc probat. q̄ li-
cet accidat viri sancti i vita p̄senti q̄
esset alijs malū. eis tñ est bonum. euz sit
materia corone eterne. **¶** Bernar. **¶** Iocun-
dum est dei iudiciū. qm ille supbus mal-
leator hūilium nescies fabricat eis coro-
nas p̄petuas. p̄. **¶** Sup posum meū fa-
bricauerunt. **¶** 1. p̄. Aug. Quid timetis hō-
minē. homo i sinu dei positus. tu de illi
us sinu nolicader. cū quicqd tbi patieris
ad salutē tuā erit. nō ad p̄ditiōem. Nec
in morte q̄ a mala morte custodire eos.
Aug. **¶** Morre mala mori non p̄t qui
bonā ante duxerit vitā. Ergo si bñ vis
mori. serua mādata. **¶** Nec post mortē. q̄
custodiūt a morte eterna suos obserua-
tores. **¶** 1. p̄. Joh. viij. si quis sermonem
meū seruabit. non gustabit mortē in eter-
num. sapient. iij. Iustorū aie in manu dei
sunt. et nō tangit illos tormentū mortis
supple eterne. **¶** 1. p̄. etiā Damascē. li. iij.
Moris sanctorū formis magis est q̄
moris laborauerūt eū in p̄fici vita vt vi-
uerent in eternū. vñ. **¶** 1. p̄. Preciosa in cō-
spectu dei mors scōrū eius. **¶** Octaua
causa est q̄ uos debz mouere ad obserua-

non mandaro. qz madata dei sunt le-
uia. h. pr. pma Job. xv. Nec e charitas
dei vt madata eius faciamus. z madata
eius graua no sunt. **Un** Augu. **Man-**
data dei alleniāt suos opatores. z facit
eos agiles sic pēne aut pēnam. **Hoc**
aut sit ppter charitatē hois quā bz ad de-
um. **Un** amēti nihil est difficile. **Itē** st
suauia. vñ pñ. **Et** dulciora sup mel z fa-
uū. **Barth. xi.** **Iugū** meū em suauē est. z
onus meū laie. **Itē** sunt scā qz nihil in
quā pñēt nec repudiare dignū. **Roma.**
vii. **Et** qdem scā. z mandata scām. z iu-
stū z bonū. **Et** his pr. q nulli mol. est i
hac vita qz hoi qui deo fuit z pñolam
vita dicit. **Un** **Arestu. ix. ethi.** **Virto-**
sitas beatissima est vita. vñ etiā **Greg. i.**
moralib. **Ab sit** q tāra sit olectatio i vi-
cijs quāra in virtutib. vñ etiā **Chilf.**
sup **Iohannē.** Sic malicia etiā an gebē
nā eos q hic in ea pñcipāt cruciari. **Iue-**
nit ita pñs etiā an regnū eos q eam hic
opant pñat volūtatē cū spe optia z de-
lectatōe pñetia viuere facit. **De** **ona**
causa est q obfuatozib suis mltiplices
bñdictiōes pñst q deus eis pñisit vt
bñ **Deut. xviii.** **Si** audieris vocē dñi dñi
tui vt facias scz opce custodias scz men-
te oñia madata eius. faciet te dñs deus
tuus exēssiorē cūctis gentib q versant
in terra. **Venient** sup te vnuersē bñdi-
ctiōes iste. z apphendent te. **I. eirechda-**
būt te vndiq. **Si** tñ pcepta eius audie-
ris bñdictus tu in ciuitate. i. in ecclia pñ-
ti z bñdictus in agro id ē exercitio labo-
ris **Bñdictus** fructus ventris tui. id est
cogitatōes. **Et** fructus terre tue. i. exer-
citiū corpis. fructusqz iunētoz tuozū. i.
quinqz sensib. **Bñdicta** horrea tua. id ē
virtutū custodia. **Bñdicta** reliquie tue
id est bonavolūtas q remanet post oga-
tua. **Bñdictus** eris ingrediens. id est in
eccliam pñtem per fidem z egrediens de
presenti vita. **Habit** dñs inimicos tuos
demonē qz surgūt aduersum te coztus
entes in pñctu tuo. **Abundare** te faciet
dominus oibz bonis. **Si** tñ audieris

mandata domini desit. z custodieris
ea et feceris. ac non declinaueris ab eis
nec ad dexterā nec ad sinistrā. ne feceris
fueris deos alienos. **De** **ecclia** cāqz obf-
uatores suos a mledictiōib mltiplicib
pñuāt qz de transgredientib minatur
Un **Deutro xviii.** **Et** si audire nolue-
ris vocem dñi dei tui vt custodias ea fa-
cias omnia mandata eius que ego pñe-
cipio tibi. venient sup te omnes maledi-
ctiōes iste et apphendent te. **De** **ale-**
dictus eris in ciuitate id est in ecclia
presenti. **De** **aledictus** eris in agro id est
in exercitio laboris. **De** **aledictus** fruc-
tus ventris tui id est cogitationes. **Et**
fructus terre tue id est exercitium corpō-
ris. **De** **aledictus** eris ingrediens in hanc
vitam. **Et** egrediens suple de hac vi-
ta. **De** **itter** dominus super te famē. efuri-
em ppter adinventiones tuas pessimas
in quibus reliquisti dñm. **Per**cutiat te
dominus egestate. febre. ardore. z frigo-
re. **Tradet** te dominus coztumem ante
hostes tuos. **Sit** qz cadauer tuum in dñ-
cam cunctis volatilibus celi z bestijs ter-
re. id est demonibz. **Et** non sit qui abi-
gat. **Et** venient super te omnes maledi-
ctiōes iste. at persequentes apphēn-
dent te donec intercas. qui non audisti
vocem domini dei tui. nec seruasti man-
data eius. **Hoc** idem probat psalmista.
cum dicit. **De** **aledicti** qui declināt a mā-
datis tuis. **De** **ecclia** autem
obliuiscamur pcepta dei. **Ideo** sunt
nobis scripta in tripli. parte corpōis.
Videlicet in manibz propter decem
digitos manuum nostrarum. **Et** in pe-
dibus propter decem articulos pedum.
Et in ipsis sensibz propter quinqz sen-
sus exteriores. et quinqz sensus interio-
res. **Ideo** autem scripta sunt decem pñ-
cepta in predictis tribus partibz ad
designandum qz pcepta diuina debēt
regulare in nobis manus operationum
nostrarum. ne in operibz nostris con-
tra diuina pcepta faciamus. **Dirigere**
ergo debemus gradus affectiōis ne pñ-

De Primo

cepta diuina transgrediamur. Et modes-
rare sensus et motus puerlationis. ut in
omni puerlatione expleti nostre scitatis
pretendamus. Et nota q̄ decem precepta
fuerūt data Moysi in duabz tabulis scri-
ptis digito dei. Et in p̄ma tabu-
la fuerūt tria p̄ma precepta q̄ que homo
ordinat in deū. In sc̄da alia septem p̄cep-
ta q̄ que hō ordinat ad p̄ximū. Et ista
oīa precepta et eoz impletio salutifera
originaliter emanant a radice charitatis
tanq̄ a fontali p̄ncipio. Et in ipsa vlti-
te ordinant tanq̄ in finē et terminū com-
pletiū. Vñ apls Roma. xij. Planitu-
do legis est dilectio. qđ sic p̄z. Nā p̄cep-
ta p̄ime tabule emanāt a dilectōe dei et
oīdunt nobis quō nos h̄re debem⁹ ad
deū. Et p̄mo corde. q̄ credere in vnū de-
um debemus. et hoc tangit in p̄mo p̄cep-
to. Nō adorabis deos alienos. Se-
cundo quō ore et hoc in secūdo precepto
Nō assumes nomē zc. Tercio quō in
ope. et hoc in tercio. Sabbata sc̄tifices.
Sed alia septē emanāt a dilectōe p̄xi-
mi. et p̄ illa septē precepta sc̄da tabule hō
ordinat ad p̄ximū. et hoc duobz modis
Primo qđ in b̄nificētia vt bona que
homo pōt p̄ximo faciat vel impendat.
Et sic est p̄ceptū quartū. Honora pa-
tram et matrē. In quo p̄cepto fm Au-
gusti. implicat oīes actus beneuolentiē
p̄ximo impendendos. Secdo in innocen-
tia vt nihil iniuste sibi inferat nec in aliq̄
sibi noceat. Proximo aut̄ potest inferri
triplex nocuentus. puta cordis. oris et
op̄is. Op̄e autēz noceat quis proximo
Primo quidē in p̄sona p̄pria. et hoc p̄-
hibet quintū p̄ceptum. Nō occides.
Secdo in p̄sona cōiuncta. et hoc p̄hibet
sextū p̄ceptum. Nō mechaberis. Ter-
cio in exteriori substantia. et hoc p̄hibet
septimū p̄ceptū. Nō furtū facies. No-
cum intū sūt oris p̄hibz octauū p̄ceptū
Nō dices falsum testimonium. vbi fm
Augusti. implicite p̄hibetur omne nocu-
mentū oris respectu p̄xiimi. Tercū nocu-
mentū est cordis vt qđdo quis cogitat

precepto

mala p̄tra p̄ximū. et hoc p̄hibet in nono
Nō concupisces rem p̄xiimi tui. Et in de-
cimo. Nō concupisces vxorē p̄xiimi tui.

De. i. Precep.

Primū p̄ceptū. Nō adora-
bis deos alienos. Quod qui
dam p̄ceptum xp̄us exponit.

Barth. iij. Dñm deum tuū

adorabis et illi soli serues. In quo deo-
rum pluralitas excluditur et vnus solus
verus deus colendus ostendit. Quod ta-
men expressius p̄z Deut. vi. vbi d̄r. Au-
di isrl̄ dñs deus tuus deus vnus est.

Sciendū aut̄ q̄ primū p̄ceptum
tangit fides. quia fides est fundamentū
ois boni. Vñ apls. Fundamentum
aliud nemo potest ponere preter illud qđ
positum est. i. fides xp̄i. Vñ Augusti.
Fides est bonorum oīm fundamentum
fides est hūane salutis initium. sine hac
nemo pōt ad filioz dei numerū puenire
Hoc etiā p̄z p̄ Berni. d̄. r. Nemo libe-
ratur a damnatione que facta est p̄ Adā
nisi p̄ fidem dñi n̄ri iesu xp̄i. Vñ Apl̄s
ad Heb. xi. Impossibile est sine fide pla-
cere deo. Vñ Berni. de patribz veteris
testamenti dicit. Multi ante saluatoris
aduentū deum oīpotentē timētes. et dili-
gentes sue salutis gratissimū promissio-
nem. credentes in promissione fidelē. spe-
rantes certissimū redēptoz. in hac fide
et expectatiōe saluari sunt. Ergo fm Au-
gusti. Deus vnus adorandus vnus est
fide integra et nō ficta. vñ d̄r. Nō adora-
bis deos alienos. Circa qđ sciendū
q̄ hoc p̄ceptū a multiplicibz hoībz mlti-
pliciter transgreditur. Et Primū
qui transgreditur p̄ceptū hoc sunt in
fides nō baptisati. q̄ p̄imū sunt in sta-
tu dānationis. Vñd̄ Job. iij. Nisi q̄s
renatus fuerit ex aqua et sp̄s sancto. non
pōt intrare in regnū dei. Et Bar. xvi.
Qui credidit et baptisatus fuerit. sal-
uus erit. Qui vero nō credidit p̄dam
nabitur Sciendū q̄ hoc firmiter creden-

dum est q̄ extra fidem catholicā nullus
 saluatur. **H**uius figuram habemus in
 archa Noe. i. quā solūmodo tpe diluuii
 octo hoies in vira māserunt. alijs oibz
 extra archam submersis. **Q**uerit de
 pueris iudeoz z xpianoz qui decedunt
 sine baptismo vtrū sint equales. **R**ādet
 q̄ sic. **E**t rō huius est qz solūmodo hnt
 culpam originalē et nullā actualem. tam
 iudeoz qz xpianoz qz sine baptismo
 decedūt ad limbū pueroz descendunt.
 et ibi habebūt penam dāni. i. priuationē
 visionis dei. znō penam sensus. i. penā
 sensibilem. **I**tem queritur vtrū pueri
 iudeoz et infidelium inuitis parenti-
 bus sunt baptisandi. **R**espondeo fm
 Thomam. n. q. x. non licet. **S**ed qui
 ad annos discretionis peruenerunt. pnt
 fidem suscipere parentibus etiā inuitis.
Concordat etiam Guil. Sciendum tñ
 qz si quis in articulo mortis puerū iude-
 ozum baptizaret. statim ad celum euola-
 ret. **S**ecundū sunt heretici qz falsā
 opinionē de fide z de eis articulis i-
 ueniunt. vel sequunt. velerā de sacramē-
 tis. vel de sacra scriptura. **E**t tales here-
 tici excoicari sunt. vt habetur extra de he-
 reticis. **S**igna aut hereticozū sunt quia
 loquunt ptra potestatem prelatoz eccle-
 sie quā xps eis pculit dices eis in aplis
 suis. vt habet Math. xviij. **Q**uodcūqz
 ligaueris super terram. erit ligatū z in ce-
 lis et quodcūqz solueris sup. terram zc.
Sed tales heretici excoicationes z sentē-
 tias prelatoz quipendūt z ptēnunt. Itē
 loquuntur qñqz ptra sacramentū matri-
 monij Item ptra baptismum. pñiam et
 p̄fessionem. de quibz modicū curāt. **I**tē
 parvipendūt ordinationē sancte ecclesie
 dei in ieiunijs. in festiuitatibus. et sic de
 alijs. z tales non sunt fauendi. quia ip si
 cum fautoribz sunt oēs excoicari. vt patz
 extra de hereticis. **E**xcoicamus **E**t er-
 cū. qui dubitāt de fide. z tales solēt dice-
 re. si sic ē vt scriptura dicit z fides catho-
 lica tenet. magnū qd est. non em cōtradi-
 cū. simpliciter scripture z fidei. sed tamē

non firmiter credūt. z tales si sic decedūt
 damnabuntur. qz fides christiana debet
 esse. fortis in homine. vt si etiā angelus
 de celo descenderet z aliā fidem predicā-
 ret. sibi credendū non esset. vt patet per
 aplm Ad Gal. p. **S**ed hoc nō est intel-
 ligendum de his qui tentantur cū ama-
 retudine cordis de fide. tales resistere de-
 beat. **Q**uia fm Grego. i. pastoral. **H**u-
 manum est in corde tentationem perpe-
 ti. demoniacū vero est in tentationis cer-
 tamine superari. **S**ciendum qz sacramē-
 tum p̄firmatiōis datur in fronte. vt qui
 libet xpianus libere audiat nomē christi
 p̄fiteri. etiam si propterea mori deberet
 maxime ppter ista que sunt de necessitate
 fidei. vñ ad Roma. x. **E**t de creditur
 ad iusticiam. ore aut p̄fessio fit ad salutē.
Ergo qui fidem obseruare volunt soluz
 in corde. z ore non audent cōfiteri. tales
 sine dubio p hanc occultationē fidei dā-
 nantur. **Q**uari sunt qui articu-
 los fidei addiscere negligunt cū possint
 et debeant eos scire. **Q**uilibet em christi-
 anus cū ad annos discretionis peruenerit
 tenetur scire z discere symbolum apo-
 stolorum nisi essz impossibilitas ingenij
 sic qz nullo modo eddiscere possit. **E**r-
 go qui articulos fidei friuole et ex tēp-
 tu addiscere nollit cum addiscere possit.
 mortaliter peccaret. et tali non est minis-
 trandum sacramentū eucharistie donec
 addiscat. **U**nde ad remouendū impedi-
 mentū predictū statuerunt iura qz tenen-
 tur docere patrini filios suos spiritua-
 les symbolum z orationem dominicā
 si parentes in hoc negligētes sunt. vt pa-
 tet per decretum Augu. qd ponit de p̄se-
 cra. dist. iij. **Q**uinti sunt qui fidē p̄e-
 sumptuose scrutari volūt z nihl credere
 nisi qd possit eis rōne liquida demonstrā-
 ri qz plerūqz errorē labunt. z tales mor-
 taliter peccant meritis fidei perdūt. **E**t
 fm Grego. **F**ides non hz meritū vbi hu-
 mana ratio prebet experimentum
Cū hanc presumptuosam p̄scruta-
 tionem dehortatur Sapiens Eccli. iij.

A iij

De primo

Altiora tene quos feris et fortiora tene per
seruatus fueris. quia qui seruatus est ma
iestatis opprimet a gloria. **B**ernar. Fides
presumptuose seruari temeritas est. **C**re
dere pietas. **N**oscere vero vita eterna est.
Impossibile enim est fide per rationem perseruati
ri. unde Gregorius in omel. quidam. Fides est ea
rum rerum que apparere non possunt. que ergo ap
paret. fidem non habent sed agnitionem.
Sexti sunt que inspectiones sortilegas
faciunt et diuinationibus intendunt. **U**t
aut apparat quoniam actus diuinationis sit mor
tale vel veniale peccatum. **T**unc sciendum secundum
Henricum de firmaria quod actus diuinationis
et sortilegii quis potest exercere. **P**rimo
modo credes per illum actum realiter assequi
quod intendit puta alicuius amorem vel fur
ti reuelationem. vel futuri cuiusdam per cogniti
onem. **S**icut quis cum qua trahere debeat.
et sic mortaliter peccat est grauissimum pec
catum. **S**ecundo licet non credat per actum illum rea
liter assequi quod intendit tamen vult curiose ex
piri verum aliquid efficacie sit in tali actu
an non. hoc iterum est mortale licet non ita
grauiter sit vel est primum. **E**t ratio est quia talis
est dubius et fluctuans in fide catholica
postquam contra veritatem et firmitatem fidei ca
tholice ponit expiri talia que seipsum et scire
debet per fide catholicam esse reprobata.
Tercio modo si ex sola leuitate vel sim
plicitate hoc exerceat nihil tamen credens in
hoc esse virtutis et efficacie. nec etiam expi
intendit an in hoc aliqua efficacia existat
sed solum ex leuitate et simplicitate hoc facit.
hoc solum videtur veniale peccatum maxime quan
tum ad laicos. **S**ed quantum ad clericos
qui tenent scire hoc in iure esse prohibitus
semper est peccatum mortale. cum per hoc iura dis
cernat eos per annum de comunione priuandus
dos. quod solum indicitur pro mortali peccato.
Septimi sunt qui tempus et dies egypti
acos obseruant. **S**ciendum tamen est quod si cer
tum tempus obfuerit in his actibus que
dependet a causa naturali. puta ab influ
entia celesti. sicut portionis sumptio in me
dicinalibus. agrosorum seminatio. arborum
plantatio. et sic de alijs. hoc non est ydola

Precepto

trie sed sagacitatis et prudentie. et hoc nullum
peccatum est. **S**ed si obseruent hec
in alijs actibus qui solum dependet ex ho
minis libero arbitrio puta mercatio. vs
oris traditio. herbarum collectio. et sic de
consimilibus. que in talibus obseruare tempus
et dies egyptiacos est peccatum mortale. **U**nde
dicitur in decretis. xxvi. q. v. **N**on licet christiana
no elementa colere. nec lune nec stellarum
cursum obseruare in coniugijs sociandis
nec in herbis colligendis. nec incantatio
nes licite attendere. **E**rgo reprehensibili
ter peccant qui in nocte natiuitatis christi et
Joannis baptiste suos incantationes fac
iunt. **S**ciendum quoque quando neces
se est aliquem christianum ire vel aliquid opus
inchoare primo signo crucis debet mu
niri et dominicam orationem et symbolum dicere
et sic de dei adiutorio confidere quod sibi pro
sperabitur in his quantu ad salutem suam
perinet. **U**nde Augustinus dicit. **O**mnis
dies bona est. quia sicut primam diem sic
secundam et tertiam et quartam fecit de
us. **E**rgo nullus obseruet qua die exeat
de domo vel opus aliquod inchoet. **I**n
contrarium faciunt illi. qui obseruant diem
innocentium et alios plures dies esse egypti
acos. **U**nde Augustinus. **N**on obseruent
dies egyptiacos. **Q**uia etiam sunt
qui somnia aduertunt et seruant. **C**ontra
quod dicitur. **L**euiticus. xix. **N**on augura
bimini. nec obfueris somnia. **S**ciendum
tamen quod somniorum multiplex est causa.
Prima est dispositio corporis. sicut ho
mines. frigidi somniantur frequenter quod
sunt in glacie vel in niue. quia fantasmatum
formantur conformia tali dispositioni.
Unde Augustinus. de spiritu et anima.
Iuxta infirmitatum diuersitates diuersa
accidunt somnia. **E**t secundum morum et hu
morum varietatem variatur et somnia.
nam alia videtur sanguinea. alia colerica. et
sic de alijs. **H**oc possumus cognoscere.
nam timorosis apparet quandoque quasi
sint in angustijs perituri. scilicet in persecu
tione gladium. vel in deuoratione ferarum
et canum. et quod cadunt ab alto ad imum.

Secundo ptingūt somnia fin. Gre
go. li. viij. moral. ca. vij. ex plenitudine
veneris vel inanitate. Et hec duo omnes
experimento cognoscimus quia elurien
ti apparet in somnio quasi comedat. et siti
enti quasi bibat. Tercio cōtingunt som
nia ex precedebus cogitationibus et
occupationibus. Quā Salomon. Dul
tas curas sequuntur somnia. Hoc appa
ret in nobis ipsis manifeste. quia quicquid
attento cogitamus vigilādo. hoc occur
rit coiter in somnis. Quarto contin
gunt somnia a demonibus. vt. quando
a demonibus immittuntur aliquē visio
nes imaginariē in dormiendo et sic plu
res decipiunt. vñd. Sci. xxiij. Multos
errare fecerunt somnia et illusiones vane
vñd. Atho. Somnia ne cures. nā fal
sunt somnia plures. Exemplum de illo
diuitē cui somniauit qd diu deberet viuē
re. et sic multas diuitias congregauit et
postmodū in breui defunctus est dicens.
Vanitas somniorū qualiter decepisti
me. Quinto cōtingunt somnia et visi
ones. cū deus p se vel p ministeriū ange
lorum immittit alicui imaginariās visio
nes ad aliqua futura designanda. vt pēz
de Ioseph sponso marie. qui apparuit an
gelus in somnijs dicens. Tolle puerum
et matrē eius et fuge in egiptū. Sed hoc
raro cōtingit nisi valde bonis et pfectis.
Sed illa somnia a demonibz cōtingunt
multis vt coiter. vñ Grego. viij. moral.
Mirū cum somnia tot rerū qualitatibz
bus alternent. tanto eis credi difficilius
debet. quanto et ex quo impulsu veniant
facilius non eleuet. Noni sunt qui ad
phitonissas accedunt et dāma occulta ab
eis requirūt. vt furta. et sic de alijs. quod
strictē prohibitum est. vt pēz. xxi. q. viij.
Non obserueris. Vbi dicitur qui talibz cre
dunt aut ad interrogandum eas eas do
mus introeant. aut eas ad domos ppri
as ducit. sciant se fidē catholicā et baptis
mū preuaricasse. et paganā et apostatam
et dei inimicū et iram dei in ppetuū gra
uiter meruisse. Sciendū q omnes qui ta

les phitonissas accedunt totiens morta
liter peccant. quia non licet consiliū a dīa
bolo inquirere. qz inimicus mortalis est
oim nostrū. et semp habet malā volun
tatem cōtra nos quō nos impediāt a sa
lute nostra. Insup nec eis credendum qz
diabolus qui per eas loquitur fin dicitur
christi in euāgelio. vt habetur Iob. viij.
Vendat est et pater eius scilicet menda
cy. Et per hoc nititur qnqz innocentes
infamare eo q sunt sibi magis contrarij.
Vnde exemplum. Quidam comes in
vna ciuitate sui domini habuit talē phi
tonissam que occulta et secreta manifesta
bat. Ad quam aaccessit tentans eam. et q
fuit ab eade duobus equis. quos dice
bat sibi esse furatos. et ipsa indicabat ei.
et quo venissent. Et ille. qz grāde mē
tita es et illos de quibus dicis innocen
ter inculpas. quia equos meos ambos
adhuc i stabulo meo habeo. Decimi
sunt qui ferrum candens vel per aquam
bullientem vel duellum tentant cuius qd
est grauitē prohibitum. Tum quia ibi
expectatur aliquis miraculosus effectus
a deo. tum quia ordinantur adiudican
dum occulta. que diuino iudicio referuā
tur. tum quia etiam huiusmodi iudicijs
non est autoritate diuina sancitum sed
prohibitum. vt patet Deut. vi. et Pa
rthet. iij. vbi dicitur. Non temptabis do
minū deum tuū. Ergo talibus sic deum
tentantibus nec est dandū auxilium vel
consiliū ad talia excedēda. Sed omnibus
viribus retrahendi sunt a talibus. quia
si sic moriantur. eternaliter damnabun
tur. Undecimi sunt qui peccat
ra sua cōstellationibus et influentijs pla
netarum ascribunt. et sunt tales qui dīo
cunt fatum esse. Contra quod dicit Gre
go. Absit inquit a fidelibus q effa fatum
aliquid dicant. vitam enim hominū so
lus conditor quibanc creauit adminis
trat. Fatum in vulgari dicitur. Das ist
myr befehert. Ego autem ad do. Das be
scherlin vñd. Das verlin lousfar mit ey
ander. Si vnus nō furaretur nō suspēn
A iij

De Primo

deretur. **E**t **E** b^{er} sup **E** b^{er} arguit z
improbat tales qⁱ dicunt q^{uod} sua vicia ha
bent a q^{uod}stellationibus dicens **S**i autē
quis adulter aut homicida fuerit q^{uod} stellā
magna esset iniquitas scellidaria. **M**aior
aut illius qui creavit stellas. **N**am cum
preclius futurozū dicitur sit. et quo tanta
iniquitas futura esset q^{uod} stellis si nolui
emendare non est bonus. **S**i aut voluit
et non potuit. non est omnipotens. q^{uod} om
nia sunt cōtra fidem xpianam. cui^{us} d^{icitur} eis
sit summe bonus. **U**n **P**s. **C**onfitemi
ni dño qm̄ bonus. **U**n **A**restor. xi. me
tha. **D**eus est optimi boni z sempiterni
num **I**ez q^{uod} omnipotens. vii **P**s. **D**ia
quecunq^{ue} voluit dñs fecit in celo z in ter
ra. **U**n dicimus in simbolo. **A**redo in
vnū dñm p̄tem omnipotentē. facitē ce
li z terre. **E**rgo grauitur peccat^{us} q^{uod} tenet
factum dicendo q^{uod} homo male moris f
ue suspendatur siue cōburatur. tūc tales
dicūt q^{uod} si oportuit fieri. q^{uod} deus sic vo
luit z ordinatur. z ad h^{oc} n^{on} est q^{uod} talia fa
cere z talia pati debuit. **H**oc est p̄tra ho
nozem dei loq^{ue} q^{uod} dñs est qui est summe
bonus nō vult nisi bonū. **U**n apls. p.
Theffalij. **H**ec est volūtas dei sancti
ficatio vstra. **E**rgo ascribi debet malī
tie p̄cipiūis hoīs z nō diuine ordia
tioni licet fin **A**ugu **N**ostra sensualitas
p^{er} cōstellationes plus inclinatur ad vnū
viciū in vna cōstellatione q̄m in alia **E**
etiam intelligitur sic de virtutibus vpo
te sub vno natus ad luxuriam. **N**atus
sub mare ad bellum. **N**atus sub virgine
ad castitatem. z sic de alijs **T**amen ista
inclinatio manet sub potestate ipsius rō
nis humane **U**n **S**en. li. dixit deus ad
Aqin iratū volentem occidere fratrem su
um. **S**ubtus reerit appetitus tuus. z tu
dñs abersis illius **U**n etiā **A**ug^{ustinus}. **O**mne
petm̄ est ad eo voluntariū. q^{uod} si voluntari
um nō est. petm̄ nō est. **U**n **S**en. **N**o
mitte excusationē. nemo peccat inuitus.
Ergo ille inclinatio siue ille cōstellatio
nes nō ponunt necessitatem peccandi.
A **D**uo decimi sunt q^{uod} auguriū obser

31 Recepto

nant. quod auguriū attenditur in gestu
et cantu. et in volatu auisū. verbi gratia.
Eum gallina cantare canis latrare. et cor
ui supra domum se ponunt. et cuculus
kuekuek clamar. que omnia vana et sup
sticiosa sunt. **E**xemplum legitur q̄ qua
dam mulier egrotauerat vsq̄ ad mortem. et
dixit ei filia sua. **P**ater mitte p̄ sacer
te vt consecraretur petra tua. **E**ui mater ad
qd̄ simodo sum infirma. eras aut post
bras ero sana. filia p̄o vidēs eam sem
per deteriorari. adduxit plures vicinas vt
eam similiter morerent. Quibz illa. **Q**uid
dicitis vel timeris. **E**go nō moriar ante
duodecim annos q̄ audiui cātare cucu
lum in diemay. qui dixit mihi. et tandem
in illo periculo obmucuit. **E**t tunc misit
filia sua p̄o facer dore. **Q**ui venit et actu
lit q̄o debuit. et ad eam veniens querit si
velit aliqd̄ consecrari. Illa solum dicebat
kuekuek. **T**erz sacerdos offert ei corpus
dñi etiam querit iterū si credit esse salu
torez. **E**t illa r̄ndit kuekuek. **E**t sic rauer
rent p̄sbytero post paululum obiit.

Predicimī sunt qui nigromantiā ex
ercit quod sit p̄ mortuos suscitatos. s̄
ista nigromantiā nō est apud vulgares
homines vsitata. ergo de ea p̄o presen
ti non loquimur. **S**ciendūz tñ
q̄ plures homines plures vanitates circa
mortuos attendūt. **P**rimo em̄ dicūt q̄
qn̄ agonizās sudorem emittit. q̄ sic bap
tismus. q̄ sic in ingressu baptizatus est.
sic in egressu exiit undam baptismū.
quod erroneū ē. **T**erem aliqui dicunt
q̄ ania recedens a corpore non habebit
requiem donec pulcrum fuerit ei. **T**erem
aliqui dicunt q̄ interm̄ q̄ pulsus sit aia
consecratur. **T**erem aliqui dicūt q̄ qñ ania
egressa est a corpore. tunc prima nocte per
noctabit cum beata ḡtrude. secūda no
cte cum archangelo iuchabe. tertia no
cte vadit sicut p̄sumitū est de ea quod
est eronaym. **U**nde de peccatoribus in
p̄cti **I**ob. **M**ucūt in bono dies. et in p̄u
cto ad inferna descendunt. **S**imile dicē
dum est de bonis et p̄fectis et inno cen

Etibus qui immediate volant ad celum.
Sed qui sunt in medio erit boni. immedia
 te deducunt ad purgatorium. Item alij
 dicunt qd sabbato de sero anime exibunt
 de purgatorio. z sic requie habebunt vsqz
 ad secundam feriam. tunc retributur eis p^{ri}
 mo quis aliquid cepit laborare. et qd h^{ic}
 volunt inferre qd p^{ri}mo sit in secunda feria
 mis mane surgere laborare. Sed quod
 sabbatinis diebus diu laborant hoc pro
 nullo peccato reputant. cuius oppositum
 tamē est verum. ¶ Et sic non exibunt de
 purgatorio ante plenariam purgationē
 ostenditur. **Matth. v. 15** exies inde do
 nec reddas novissimum quadrante. Itē
 alij exerceant superstitionem cū actu
 qui cadaver mortuum confutum est.
¶ Quartidecimi sunt qui circa fores z
 circa variam inspectionem psalmozum
 euangeliuzum et aliarū scripturū futura
 pronosticare volunt. Item qui ponunt
 cumulus folijs et cedulas scriptas vel nō
 scripas. in occulto positas. et considerare
 volunt quisquam accipiat. Vel ex festi
 cis in equalibus prepositis quis maiore
 vel minore accipiat. Vel ex raxillis p^{er}
 sectione in libz qui notatur libz sortu.
 vel etiam p^{er} siderando in raxillis quis plu
 ra puncta projiciat. vel etiā dum confide
 ratur quid in oratione libri occurrat. et
 sic de alijs. ¶ Quintidecimi sunt qui in
 puerperio z cum mulieribz p^{er}gnantibz
 parentibus suggestiones exerceat. verbū
 gratia. Sicut qui mulierē difficultatem
 hanc in partendo crescingit. angulo
 viri vt eo lauius pariat. Item dicunt mu
 lieres qd in partu vel in puerperio motū
 tur nō posse videre clarā facie dei. sed p^{er}
 vclamā. Et dicūt qd mulieribus nocet
 cum in partu periclitant. quod est falsū
 nisi essent culpabiles qd abortum parerēt.
 Puero enim sic in vtero morienti nocet.
 quia nunqz videbit faciem dei. Item qd
 mulieres faciunt steriles quia tot homi
 cidiorum rei esse videntur quot concep
 tus conantur impedire. Et qui occidit
 pueros in vtero matris sciatur sicut ille

meretricis que tenent se pro virginibus cum impregnare fuerint sic fetus in vtero occidit. Et illis et illis antiquis vetulis que talibus dant auxilium et consilium ad occidendum tales pueros in vtero matris quod est maximum peccatum. quia exuperat homicidium cuiuslibet proximi baptisari. Et ratio est. quod in puero illi occidit anima cum corpore. Sed in hoc baptisato occiditur solum corpus. **¶** In Bach. x. Nolite timere eos qui occidunt corpus et vna gloria preciosior est quam centum milia corpora. Item de illis viris maledictis qui viros suas impregnatas perturbant verbis vel factis percutiendo trucidando. et sic efficiunt homicidium proprii filiorum. Et mulieres non debent se super hoc remittere que sunt impregnare. et propter viros suos debent iracundia provocare. sed viros suos debent honorare et eis sponte obedire. Unde dicit dominus ad eam. ut habet Genesim. iiij. Sub prete viri eris. Quia mulier exitis principaliter inobediens viro suo iudicatur et honestas. et continens preceptum eius in his in quibus tenetur sibi obedire peccat mortaliter et offendit deum graviter. Ergo debent simul pacifice vivere tunc deus moratur cum eis. unde. **¶** In pace factus est locus eius. Sic e converso cum simul litigant tunc diabolus moratur cum eis. Item qui cum gladio conjugato benedicit mulieres in puerperio et existant candela accensam in faciem eius. quod etiam est superstitiosum. Sed si ritus ibi adoleatur siue accendat lumen consecratum. vel aqua benedicta ibi aspergatur. vel signum crucis ibi habeatur talia licet et similia. **¶** Sciendum quod omnes homines libenter debent honorare et servire mulieribus impregnatis. exemplo virginis marie que ascendit in montana cum festinatione et intrauit in domum zacharie servitui Elisabeth cognare sue tribus mensibus. **¶** Sedecimi sunt qui carminant homines et peccatozafenes et lunucnes. hoc nomen multipliciter. Primo capiti cin gunt et mensurant cum angulo proprio et tunc ponunt

De primo

precepto.

anguilum sub pedibus eius et ipse dicit
Belius te calco q̄ te porto **I**tem o-
culos benedicunt et sic cum manu terrā
tangūt. et sic cū tali manu oculos sibi cō-
tingunt **I**tem aliq̄ qui lauant oculos
ex lotionē pedū. quod est oculis magis
nocuū **I**tem aliq̄s ponūt ad terram in
modū crucis. et sic cū filo eos mensurant
et tunc tale filum cōburunt. et sic cineres
dant ad potandū cum aqua que tacēdo
allata est. **I**tem qñ aliquos ducunt per
aquam fluidam. **I**tem vertūt se p̄tra or-
tum solis. **I**tem ducunt eos qñq̄s ad ar-
borem. et faciunt eos quassare **I**tem qui
dam carmināt equos et cetera animalia
cum vermes hñt. et cum de mane pecora
expellunt. vel cum alias perditā sunt ea
benedicunt ne lupi ea rapiant. Unde ex
emplum legitur q̄ quidam deuotus ho-
mo p̄gens ad siluā vidit diabolu in spe-
cie humana custodire porcos. et fuit i au-
tūno cū porci pellunt ad siluā ad come-
dendū glandes. **E**t rediit ille deuot⁹
heremita a diabolo qd ibi faceret. **E**t ille
le fridit. custodit illos porcos ne alu-
pis et feris ledantur. quia carminatrices
carminauerunt eos. **E**t ergo illis carmi-
nibus fides adhibeatur. et vt illi hoies i
isto errore p̄seuerent. ideo ego illos cū di-
ligentia custodio. **I**tem quidam serpen-
tes sicut incātatores serpentū. **I**tem qui
dam gladios ne ledere possint. **I**tem qñ
dam vulnera cum homo vulneratus est
Item quidā sanguine cū homo cruetur
Item qdam p̄tra amicos et inimicos. **I**tem
quidā p̄tra canes et lupos cū vulnerib⁹
iesu xpi se carminant **I**tem aliq̄ dicit q̄ i-
go **M**aria ioh̄em euangelistā carmina-
uit euz semel caput voluit qd est falsum.
Et ex h̄ voluit inferre q̄ licitū sit carmi-
nare. et sic conant̄ se in peccatis suis cum
falsitate excusare. et sic de alijs vanitatib⁹
Sciendum q̄ om̄es isti qui carminant
vel se faciunt carminare. vel pueros sus-
os portant ad carminatrices. grauiter pec-
cant maxime qñ de hoc antea ammoniti
sunt. nec tū desistere volunt **E**t **N**ora q̄

talía non habent efficacīā sanandi. quia
sanare hoīem sine medicīna est miraculū
et cōuenit deo vel sc̄tis. q̄ ex diuina op̄a-
tione hoc homini impetrant q̄ sine me-
dicinalibus sanatur. **E**t tunc que-
ritur quare talia qñq̄s videntur inuare.
Nō ideo p̄pter tria. **P**rimo p̄pter pecca-
ta hoīm deus hoc qñq̄s p̄mittit q̄ dyas-
bolus priuat qñq̄s hoīem vsu aliquorū
membroꝝ et sensuum. sicut vsu vel audī-
tu et gressu. et c̄is. **E**t qñ homo habet re-
cursum ad diabolum. ad illas carmina-
trices. tunc cessat a lesione mēbr̄i vel sens-
us. et sic credit homo q̄ inuat. cū tñ nul-
lum effectum naturalit̄ habeant talia car-
mina. **H**uius simile legit̄ in legenda san-
cti **B**artholomei de dyabolo et ydolo
Astozoth qui ex p̄missione diuina qñq̄s
fecit aliq̄s ad tps surdos. aliq̄s cecos. et
sic de alijs. **E**t qñ homines inuocabant
eum. et cū colebant p̄ deo. vt eis sanita-
tem daret. tunc cessabat torq̄re eos. et sic
credebāt ei quasi eos sanasset. **S**ecūdo
p̄mittit deus hoc fieri vt p̄bentur fides i
hoīb⁹ vt qñ videt vlt̄ audīst hoc fieri.
p̄bentur in quali fide sint apud deū **A**n-
gu. d̄t q̄ quisq̄ fidelis nō debet eis cre-
dere etiam si aliqñ eueniūt que p̄dicunt.
aut sanare videant aliq̄s languidos vel
ledere sanos. q̄ hoc ex p̄missione dei fit q̄
ipsi q̄ hoc audiunt vel videt p̄bentur. et
appareat quali fide et deuotione sint ap̄d
deū. **E**rgo cū ap̄lo **R**oma. viij. Firmo
et integro corde dicamus. **Q**uis nos se-
parabit a charitate ch̄i. **I**n tribulatio.
an angustia. an persecutio. an fames. an
nuditas. an gladius. an mors. et c̄. **B**onī
ch̄ristiani nec tormentis sepantur a xpo.
Lepidi vero et negligentes interdū oī
ostis fabulis sepantur. et si vlt̄ leue dānuz
pulerit. p̄tinuo scandalizant. et p̄tra de-
um murmurāt. et ad detestanda auguria
redeunt. **S**ed fidelis hō vana ista respu-
ens b̄tificatur iuxta illd̄ ps̄. **B**eaatus vir
cuius est nōmē dñi spes eius et nō respec-
it ad vanitates et insanas falsas. **E**t op-
positū d̄ de vanis obseruatorib⁹ in alio

Sed non hñt a dignitate. qñ tñc pñs
 noster dignus est (quod a xpo dem est z
 institutum ab eo) qñ illa verba qñ bñ a
 triqua verula inuenit. cui diabolus bñ s
 spirauit. Ergo si a dignitate inellet hñs
 verbis efficacia esset potius inellet pater
 noster qñ est dignus. Tercio modo nō
 hñt institutio. qñ a deo illa verba nō sñt
 instituta ad illi effectū psequendū. Sic
 verba pñsationis hñt vim transsubstan
 tiandi panē in corpus xpi. & sine fidē
 effectum nō hñt talia verba. & si solum
 ex firmitate fidē vident inuare. pars p
 emplū. Tunc fuit quedā ciuissā quē do
 hñt oculos. et tñt ad scolas. et resquirit
 aliquis scolariz sciret scribere p oculis.
 & si eam inuaret. tali nouā tunc ē emere
 veller. Tunc vnus exposuit se scire talia
 scribere. et scripsit ei cedulā inuoluit eā
 panniculo quodā z dedit ei vt portaret
 eam circa se. et nullo mō aperiret. sed fir
 mā spm adhiberet. tñc indubitanter in
 uaret. z sic sanata fuit in oculis. Tunc alia
 ciuissā sñtiter dolens oculos requisitū qñ
 modo ipa esset sanata. Et illa in dicauit
 ei qñ poe sñt esset sanata. Tunc illa in
 stanter petiuit vt sibi etiā pcederet illam
 sñt quā illa vix cum difficultate mag
 na z cessit. sic tñc qñ nullo mō aperiret
 sed sibi eam tali mōdo restitueret sicut ei

concederet que similiter sanata est. et ei
lram restituit. **Tercia** mulier que similiter
doluit oculos. cui etia sub fili allegatio
fram pcessit. et sic etiam sanata fuit. et illa
fram ei restituit. **Sed** scholaris q fram
scripsit accepta noua tunica a ciuitate re
cessit. **Tu**c mulier illa cuius lra erat oino
volens videre materiam littere aperuit ea
et nihil ibi reperit inscriptis nisi illa tru
fam. **Diabolus** tibi eruat oculos et lu
um tibi puncti proiciat foramina. **Que** sta
tim copuncta iuit ad plebanum. et ei om
nia narrauit et ei fram obtulit dicens et
quomodo omnes tres mulieres propter
fidem qua habuissent ad fram essent sa
nate. **Tu**c plebanus vt vir prudens hu
iusmodi insidias diaboli populo publi
ce intimauit. vt sibi amplius de talibus
gaerent. **C** Sed dixerat aliquis. **Cum**
italia verba sint bona. quare tu c est petri
Rndes primo. quia ibi sunt verba falsa
mixta cum bonis verbis. quia raro vel
nunq est aliquod carmen in quo ibi sit ali
quid falsitatis. **S**eco in casu q illa ver
ba sint bona. et vera. tunc gestus in hmoi
falsificant. q s terram tangere. ptra solis
ortum severtere. p aqua fluida calcare.
arboze quassare. et sic de alijs gestibus q
bus credunt q si tales gestus dimittere
tunc talia verba nihil iuuarent. **E**t sic ibi
exhibetur creaturis reuerentia creatoris
et psequenter peccant. **Tercio** si illa predi
cata non essent. s. q verba non essent falsa sed
vera. et tales gestus falsificant tales car
mina non fierent. adhuc esset petri quia
prohibitum est ab ecclesia. vt habes in de
cretis. xxv. l. q. viij. **Q**uod cims pmissi
qui lunam adorant. **S**icut hodie plures
inueniunt hoies qui cum nouilunij vis
derint adorant cu flexis genibus. et depo
sito caputo aut pileo aut capite inclina
to honorant alloquendo et suscipiendo.
Immo et plures ieiunant ipso die noui
lunij. siue sit dies dominica (in q fm or
dinatiom non est ieiunandum ppter resur
rectionis chrisi leticiam) siue quacuq
alia die etiam si esset resurrectionis chrisi

De Primo precepto

fil. vñ natiuitatis christi. que oia habant
specie ydolatrie ab ydolaris relictis. De
quibus dicit Hieron. viij. q. fecerūt placen-
tas. Regine celi. si lune offerendo eas ei
Et volentes hoc palliare dicūt q. nō ho-
norant lunā ieiunando. sed oēs sanetos
quorū festas ieiunia incidunt in mense lu-
narōnis lune. Et ecce qualis est illa excusa-
tio. quia ieiunant qñ non est ieiunandū.
s. die dñico. Et si sequens dies esset dies
ieiunij sub precepto ecclesie ambo dies
non possunt comode ieiunare. tunc poti-
us ieiunium ecclesie ad quod obligātur
sub precepto ecclesie qñ ieiunium lune solue-
rent. Contra qd dicit Hieron. Ingra-
tum ē spiritui sancto quicquid obtuleris
neglecto eo qd teneris. Item aliqui vene-
rantur solati. Exemplū de vna vetula q
credidit solam esse deā. vocans eā scām
dñam. alloquēdo solē. bñ dixit p eum cū
ceteris verbis. cum obseruantia quadāz
supsticiosa. Que dixit se plus q. xl. ānis
credidisse hoc. et multas infirmitates cu-
rasse p hoc. Sed postea fuit p puncta in
quodam sermone. et cognoscens errorem
suū et sic amplius deseruit cum errorem
et sic penituit. **R** Item reprehendū-
tur homines qui stulta vota pmittunt et
eis fidem adhibēt. vt illi qui cancos nō
comedunt ppter oculos. et credūt q. ocu-
li manent in tali sanitate sicut tūc fuerūt
qñ tale votū misserunt. Item abstinens
res a capitis aialium et volucriū et pisciū
ne capite infirmēt. Item qui quinta fe-
ria in angaria non comedūt carnes et cre-
dunt q. pestilentia non possit eos inuas-
dere. Item qui tertia feria non intrāt bal-
neum q. valeat contra febres. Item men-
suratio luminis. Blasq. consecrati. vñ eti-
am cum stola consecrati. vel qui come-
dunt palmam consecratam glutiendo. et
sic de alijs. Sequitur pñ magistrū His-
colasū. Sauer sacre theologie. pffessorē in
tractatu de supsticionibz qui dicit q. ta-
les abutuntur talibz qui nō sunt ad bñe
finem cōsecrata nec etiam ex consecratio-
ne aliquā cōtrahūt virtutem sanatiuam

sed solū ordinant et deputantur ad vsū
hoim vt reuerentia hoim et deuotio ma-
gis excitetur. **E**nī sicut nec ecclesias conse-
cratas vel vestes sacratas lecer cōuertere
ad vsū hoim. ita et in pposito. Item in
supsticioso oblatōz in missis et cereorū.
panis. vel alterius rei oblate super cruce
fixo in magna sexta feria. Similiter aliq
recipiunt denarios q sunt oblati sup cru-
cifixo eadem sexta feria et inde faciūt sibi
annulum qui debet valere contra cadus
cum morbi. Item q sabbato die crines
non precindunt nec caput lauiāt nec bal-
neum intrant. Et etiā alique mulieres il-
lo die non filant vñ finū de stabulo non
porrant. et sic de alijs. **E**nī tñ fm Hosti.
Sabbatinis diebus debemus plus la-
borare ne nos xpiani videamur iudaiza-
re. Item qui in natiuitate xpī et pasce vel
penthecostes abstinent a carnibus. Et q
alia vota sunt pur frequenter stulta et sup-
sticiosa. ergo preponere dñt tales hoies
pffessoribus suis vñ alijs sacerdotibz dis-
cretis et literatis intentiōes et fidē et cau-
sas quare taliuouerūt eorum iudicio re-
linquēdo vtrū debeāt ea seruare vel in ali-
a meliora vota cōmutare. **D**ecimioe
taui sunt qui dicunt q. aliqui homines in
nocte apparent eis et ponunt se super eos
et premūt eos. sed falsū est. quia est pro-
prius sanguis in homine hoc patz et eo
quia contingunt hominī quando dure
facet et in dorso. et scito se vertit tunc ni-
hil est amplius. Et quomodo quis ia-
nuis clausis ad te ingredi possit. cum h
solum spectat ad corpus glorificatū. vt
patet in christo qui post resurrectionem
suam venit ad discipulos suos ianuīs
clausis dicens eis. Pax vobis.
Etem aliqui dicunt quando sonitus
sentiant in sinistra aure. q. sit signum ob-
locutionis. Sed si sentiant in dextra au-
re tunc credunt q. aliqui beneloquuntur
de eis. Item qui quandoq. sentiunt pu-
stulam super linguam. similiter dicunt q.
aliqui mentiendi detraxerunt eis
Decimionī sunt qui sortilegia sua

Dominico

101

eum sacramentis exerceant. ut quandoqz
cū baptismo et quādoqz cū sacramento eu
charistia. **E**xemplū. Fuit quedā mulier
et que sacramentū eucharistie accepit in
ore et de ore ad panniculū cadere permisit
misit volēs diuinationes suas cū eo exer
cere. et cum quattuor ebdomedis secum
portaret et in intentione sua nihil profice
ret commota fecit ignem in domo et clau
sit ianuā et recepit sacramentum de bursa
Tunc xp̄s loquebatur ad eā filia qd d
me vis facere. **E**t illa. Volo te ad ignem
pūcere. **E**t xp̄s. Cur filia vis me cōbu
rere. **E**t illa qz ita te p mensē portauī et
in intentione mea nihil profeci. et projecit
eucharistiam de sinu suo ad ignem. **T**ūc
xp̄s saltantē cōuerso de igne in sinū suū
um dicens si tu me non vis habere tamē
ego te volo habere et tecū esse. **Q**ue statim
cōpuncta et perterrita flexit genua sua et
petiuit veniā et locauit sacramentum in
discu et statim cucurrit ad plebanum et
reulit sibi omnia. **E**t sic sacerdos variēs
sacramentū ad ecclesiam reportauit et mu
lieri pñiam intulit. que amodo vsqz ad
mortē fidelit xp̄o seruiuit. **S** Item
aliqui simplices et simplicitate quadāz
adorant calicem in eleuatione misse tāqz
ibi sit sepulchru xp̄i et non sacramentū
in calice cum tñ fm Thomā. in quarto
di. x. vbi dicit qz licet ex virtute sacramen
ti sub specie panis sit tñ corp⁹. et sub spe
cie vini tñ sanguis. tñ ppter naturalem
cōmitantia sub vtrāqz specie sez panis
et vini est totus xp̄s sez fm corp⁹ aiām
et deitātē. **E**t ergo sic adorādus est xp̄s
sub specie panis. qz vdictū est sub vtra
qz specie est totus xp̄s sicut natus est de
virgine et sicut pendit in cruce. et sicut
sedet ad dexterā patris et inde venturus
est iudicare viuos et mortuos. **Q**uia qz
aito sacerdos pferit verba sup hostiā. tñc
panis substantiatur in corp⁹ xp̄i et ibi de
sinē esse panis et solūmodo species pñs
remanet. **E**t sic dōm est filius de verbis q
dicuntur sup consecrationē calicis qdaz

mō ibi nō est vinum. sed verus sanguis
xp̄i cū corp⁹ et aīa et deitate sicut sub spe
cie panis. **E**t sic simi sunt q sciunt cito
maniam. et sunt q manu hōis ab intra
inspiciūt et ibi per quādā crucē in manu
exītez cognoscere volunt vtrum hō cito
mori debeat. **I**tem inspiciūt vngues ho
minis et sic cognoscere volūt vtrum sibi
aliqd nouitatis cōtinget. **E**t sic simi
p̄mi sunt q cūz sūt in matrimonio conue
niunt. et qui p̄mitus obdormit. illū citis
us mori ptingit. **I**tem spōsa p̄mitus do
mū ingreditur sponū. tñc palpat cū manu
sup liminaria dicens. Ich greiff yber das
vbertur. myn krieg gang allewege fur
Et sic credit semp in oñibus victoriam
obtinere. **E**t tunc cōuerso vir dicit. Ich
greiff an die wendē ich hoch dēz dyenen
rucken vñ lenden. **E**t sic simi secundi
sunt de inuentiōis. sicut est nidus auis
cū matre incubāte ouis vel pullis. cuius
stulta credulitas apud quosdā intrin
valuit q sicut cām sue fecunditatis ac pl
peritatis rpalibus abundantie quē eum
inueniret custodiret. **H**uic autē tantam
tribuebat p̄tutez integre referuato q sez
fecunditas et prosperitas a domo i q cū
stodiebat nunqz recederet. **D**e mīre etiā
sic inuenta multa mala opabatur ad res
cōciliandum amorē et p̄reitandū fecundit
tatem eidē virtutem mirificā inesse crede
bant. et ita dei dona et opa aliqz deo ac
tribuebant. et p pñs aliū auctorem fecun
ditatis et opulencie temporalis qz damni
altrissimū optinabantur. **I**ta ad hūc erro
rem p̄tinet q vetule credūt meliorē inuē
tionē modici fari qz multi auri. **E**t fort
tunatissimā credūt esse inuentionē aris
Et meliorē credūt esse inuentionē obuli
qz demari. **I**te credūt infortunatissimā
esse inuentionem ouis vel bouis. **F**ort
tunatissimā autē lupi vel colubri vel dra
conis vel bufonis. **I**tez aliqui dicunt q
anulus fabricatus de tribus clauis fer
reis dūtaxat inuētis valz gestatus p̄tra
infirmittates. **E**t sic simi tercij sūt
qui spem suā nō totaliter ponūt in deo

sed in aliquod creatum. **S**ciendum q̄ de
us quadruplicē spēs erigit a nobis. Pri
ma est spēs pudentie de rēali sustentatio
ne. Sap. vi. Equaliter est illi cura de oī
bus. ps. Oculi oīm in te sperāt dñe. z
tu das illis escam in tpe oportuno. ps.
Qui das iumentis escam illorū? zc. hāc
spēm non hnt quāri qui nunq̄ fatiantur
sz q̄ timent sibi deficere. z procurant sibi
cū omni sollicitudine rēgalia vsq̄ ad
ext. pl. annos z non vident forte. xrl.
dieb. **U**n Luc. xij. de illo diuice q̄ dixit
Anima mea multa bona habes zc. Et
responsum est ei. Sulte hac nocte ani
mā tuā repetēt a te. Secunda est spēs re
missionis peccatorū. vñ dē ad quēlibet
illud. **M**arc. ix. Fili p̄fide remittuntur
tibi peccā tua. **J**oh. ij. Si q̄s peccauer
it. aduocātū habemus ad deū. ihesum
xp̄m. et ipse est propiciatio pro peccis no
stris. hāc spēm p̄cebat dauid dicens.
Dic aīe mee qz salus tua ego suz. hāc
spēm non habuit **E**arn filius z **J**udas
Unde **B**ea. iij. dixit **E**arn. **D**aior est
iniquitas mea q̄ vt veniam meriar. Et
de **J**uda dē **L**eo papa in sermone. **S**er
uator omnibz o **J**uda infelicioz extiti
sti. quē non penitencia duxit ad dñm sed
desperatio traxit ad laqueū. **S**ciendum
q̄ nullus p̄sequit misericordiam dei z remis
sionem peccōz quāticūq̄z conteras siue
cōfiteatur. si nō hz spēm z fiduciā q̄ de
us sibi indulgeat. **U**n **A**ug. Peniten
tia que ex fiducia non procedit inutilis
est sterilis manet et sine misericōdia. **E**rgo
pnia p̄a debz esse fidelis fiducialiter spe
rans misericordiam et remissionem se posse conse
qui peccōz. **Q**uicqd̄ em sperare possu
mus. erimus accepturi. **D**icit enim dñs
p̄phetam **E**zech. Quacūq̄z hora pec
cator ingenuerit. omnia peccā eius in me
moriam non erunt. **U**nde **H**ierony. pecca
ta preterita nō nocēt qm̄ nō placent. **I**te z
Chris. Peccā preterita non condēnant
neq̄z iudicant hoc leui et breui addito si
non placent. **O**miss em iniquitas ad diu
ne misericordie clemētie comparata. mi

nor est q̄ gutta rois ad mare. q̄ gutta e
mare in hoc saltem hnt similitudinez qz
vtrūq̄ finitū est. sed misericordia dei est
infinita. et omnia peccata oīm peccatorū
sunt finita. ergo nulla potest ibi esse pro
portio. vñ **A**resto. vij. phis finiti ad in
finitū nulla est p̄portio. **E**rgo nullo mō
cūicūq̄ peccatori desperandū est de ve
nia. vñ **A**ugu. sup **J**oh. **N**amini desper
randum est dum est in hac vita. **S**oluz
em desperationis crimen est qd̄ maderi
non pōt. **U**nd **I**sid. de sum. do. **P**erpe
trare flagitiū aliquod mors est anie. sed
desperatio est in infernū descendere. ergo
fm̄ eundez. desperatio p̄ior est oī peccō
Tercia species est q̄ nos vult exaudire i
omni petitione salubri. vñ de. **M**arc. xij.
Quicqd̄ orantes petitis. credite qz accē
pientis z eueniet vobis. **S**ed qui cū dñs
bio cordis sui perit. nihil impetrat. vñ dē
Bern. **T**imida oratio celū nō penetrat
Sciendū q̄ deus vult q̄ cum bona
fiducia eum inuocemus in nostris neces
sitatibus. z sic paratus erit nobis subue
nire in omni necessitate tribulationis
Un. ps. **C**ū ipsa sum in tribulatione zc
Sic fecit dauid vrpz i psalmo vbi dicit
Ad dñz cū tribularet clamauit z exaudi
uit me. **I**n signū hui⁹ xps in cruce pen
dens hz caput inclinātū ad nos exaudis
endum. sic q̄ quilibet nostrū potest dice
re illud ps. **I**nclinauit dñs aurem suam
mihi. **Q**uarta species est glorie quaz de
deo sperare debemus. vñ **L**uc. xij. **N**oli
te timere pusillus grex. cōplacuit em̄ pa
tri vestro dare vobis regnum. vñ de ad
Marc. x. dicit apls. **N**olite amittere fidu
ciam vestrā que magnā habet remuner
ationem. **A**d **R**oma. v. **G**loriamur in
spe glorie filiorū dei. **H**anc fiduciam nō
habemus q̄ nostris meritis. sed q̄ meri
tis iesu xp̄i. z per xp̄m qui est redemptor
noster quam pater dedit nobis. **R**oma.
vij. **Q**uō etiam non omnia nobis cum eo
donauit **I**n signū hui⁹ habet lat⁹ aper
tum in cruce q̄ per eum intrem⁹ in reg
num celoz. qz ipse per passionē suam

Dominico

fo 1

ianuam vite referant omnibus intrare volentibus. vnde Luc. xi. Venit filius hominis querere et saluare quod perierat etc. Vicesimiquarti sunt qui aliquid equaliter deo vel supra dam diligunt. et hoc idem erit eorum deus vnde Aug. Hoc ab hominibus colitur quod per ceteris diligitur. Si credunt si est quod sicut pagani diuersos colebant deos. sic iam christiani diuersos faciunt sibi deos.

¶ Nam superbus colit pro deo vanam gloriam sicut quidam plus diligit et maiorem placentiam habet in ornatu corporis sui quam in deo. et oem sollicitudinem suam ordinat ad hunc finem quo exaltari et honorari possit in hoc mundo. et quo placere ei possit in hominibus. moribus et gestibus. Contra quod dicit apostolus. Si inquit adhuc mundo placerem christi seruus non essem. Et hoc etiam patet per dictum Iohannis quod dicitur vobis. Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Ideoque qui hoc preceptum preterit et diligit mundum. et ei placere appetit inimicus dei constituitur. vnde Iaco. iij. Amicitia huius mundi inimica est deo. Ergo etiam de quolibet superbo dicit Aug. in epistola. Que superbum videris filium diaboli esse non dubites. vnde etiam Crisostomus super Ioh. Superbia in nobis existeret. omnis vita nostra inunda fit etiam si sobrietatem. continentiam si ieiunium et orationem et elemosinam et quicquid alia perfecimus. hoc etiam probat Aug. dicens Superbia etiam bonis operibus infidetur et perire facit. Item cupidus pecuniam suam nimis pro deo colit. vnde Innocentius de conditione vilitatis huius mundi. Avaricia secundum apostolum est idolorum seruus. Et sicut ydolatria fuit stipula ebrietas sic avarus seruit thesauro. Nam ille cultum ydolatrie libenter amplectitur ille cumulus pecunie libenter augmentatur. Ille cum omni diligentia colit simulachrum. Ille autem omni cura custodit thesaurum. Ille spem in ydolatria. Ille spem constituit in pecunia. Ille timet mutuari simulachrum. et uterque maiore thesauro

Hec ille. Hoc etiam patet ex eo quod altissimus potius delectatur audire de spiritualibus quam de corporalibus. et libentius videt florentiam quam sacramentum. et timotius et libentius vadit ad munditiam quam ad indulgentias. et plura ardua sustinet pro temporalis lucro que nullo modo sustineret pro deo. Hoc manifeste apparet in illis qui in diebus festis pro tempore licet lucro mane surgunt. sed in diebus festis in quibus lucrum anime querendum est. diu dormiunt et seruitium dei negligunt. Item potius habent cor suum inclinatum plus et frequenter ad mundum. et raro vel nunquam erant ad deum. Et sic dictum christi Matth. vi. Ubi est cor tuum ibi et thesaurus tuus erit. Item gulosus ventrem suum venter angustie pro deo colit. vnde apostolus. Quorum deus venter est. Nam hoc est regulare secundum Hieronymum. et Aug. quod id quod vnusquisque super deum vel equaliter deo diligit. quod hoc sibi pro deo prestat. quod diu sic illud diligit. Sed dominus dicit non adorabis deos alienos. Circa quod queritur. vtrum sine ydolatria possimus imagines adorare. Respondetur breuiter quod imago potest considerari dupliciter. Primo modo putatur esse res que dam puta lignum sculptum vel pictum. et sic non adoramus imaginem. quia hoc est ydolatria. Alio modo potest considerari ut est imago et signum alicuius rei. quod idem est more quoque preterit in imaginem et in ipsam rem cuius est signum. idem etiam eadem adoratio. quod veneramur ipsam imaginem et ipsam rem cuius est imago. Item quidam vultus crucis christi in qua pependit. debeat adorari adoratione latrice. Respondetur quod crucis illa in qua fuit christus passus potest dupliciter considerari. Primo modo inquantum imago christi extensum in eam sic adoratur eadem adoratione latrice sicut christus. et sic eam alloquimur sicut christum. dicentes. Crucis aue spes unica. Alio modo inquantum est res que dam. sic etiam non potest eadem adoratio adorari cum christo. quia velle non pertinet ad personam sed ut pars eius. ergo non

Imaginem
Adoratio

Adoratio crucis
717

De Secundo

potest eadem adoratione adorari cuius ip-
so. **S**ed alie crucez qz nō sunt in eis xps
adorantur vt imago xpi deo adoratur
adoratione dultie. **E**trā brā virgo sit
adoranda adorandē larric. **R**ūdeo qz nō
cum tā brā virgo sit p se quedā creatura
exellens ei debet honor pro se. **C**ū alia
adorandē adoratur qz filius eius. **N**on la-
tria (que soli deo debet) sed adoratione
hypodultie. qz vltra alios sanctos dz ado-
rari. **I**n uocamus eā dignissimāz scripsi-
mā dei genitricē. **I**n gñez virginū. **O**ñiam
angelorū rēgēs. **E**trā scōz reliquie
sunt adorandē. **O**m qz scōs dei in vene-
ratione debemus hēre tanqz mēbra xpi.
tanqz dei filios z amicos z intercessores
nros. **E**t tā eoz reliqas qualescumqz ho-
noze cōgruo in eoz ā memoriā honorare
debemus. **E**t pāque eoz corpa qz fuerāt
tanplā spūsancti z organa p q spūsan-
ctus opatus est. z sunt corpi nostro con-
figuranda in glām rēfurrectionis. **C**ū z
ipse deus homi reliqas pueniēter hono-
rat in eoz pūtia miracula faciendo.

Cū sciendum qz deus solus adoran-
dus est tanqz largitor oīm bonoz. **C**ū
dicimus i orōne. **D**iserere mei deis fm
magnā misericōdiam tuā. **S**ed feri odoran-
di z inuocandi sunt tanqz mediatores z
intercessores nostri vt nobis impetrent
a deo qd petim. **E**rgo dicimus in orōne
Sancta maria ora p nobis. **S**ancte pa-
tre ora pro nobis. et sic de alijs

De. ij. precepto.

Cū assumes nomen dei tui
in vanū. **E**xod. xx. **C**ū fm
Augusti. phibet iuramentū
frivolū z etiā piurū. vterqz
em̄z qui p nihilo iurat z q false iurat no-
men dei assumit inuani. **A** Scien-
dū qz qlibet debet sibi cauere ne assuecat
iurare. **P**rio iō. qz qz frequenter iurat reple-
tur oi iniquitate. **Vñ** **E**ccl. xxiij. **V**ir mlti-
rum iurans replebitur iniquitate et non
recedet a domo eius plaga. **E**rgo illi q

Precepto

solent frequenter iurare. penitimi hoies effu-
ciuntur. et replebunt nō solum cum vna
iniquitate sed cū oīni iniquitate. **S**ecun-
do qz ille qui licitū iuramentū facit ipse
quasi laqueo ad collū suū ponit. **I**uxta
illud puerbio. vi. **I**llaqueatus es pōbis
oris tui z captus pprijs scimonibz. **C**ū
vero licitū iuramentū transgreditur. ipse
laqueo illo qsi pprijs manibz se strangu-
lat. **E**rgo qz iuramēta etiā licita qd facit
cor laqos spūaliter ad collū sibi ponit. z
qz cito vnū de his transgressus fuerit tā-
cito scipm spūaliter occidit. **T**ercio ille q
piurat fur et sacrilegus esse videtur. **C**o-
tretrat em̄ rem alienā inuito dño. z cum
hoc rem sacrā. qz nomē dñi in vanū assu-
mit z tra phibitionez illā sibi ac tulibet
homini factā in scōo pcepto vbi dz. **N**ō
assumes nomē dñi dei tui i vanū. **E**rgo
cōtra illud pceptū sunt rebelles deo et
inobedientes qui sic iurant. **Q**uarto qz
talit videt esse falsarius. hoc em̄ pater ex
eo qz si quis sigillo alicuius dñi sibi cō-
misso ad pfirmandā aliquam veritatem
vteretur ad aliud pfirmandū. ipse falsari-
us iudicaretur. **S**ic cū deus pmissit ho-
minibus vt assumāt nomē suū ad cōfir-
mationem veritatis. si vtantur ad pfir-
mationez falsitatis. ipsi falsarii sunt. et q
ad deū excoicari excoicationē illā q habet
p. **C**or. xvi. **S**i qd non amat dominūz
idūm xpm. anathema sit. **Q**uinto quia
iste qui scienter piurat ipse pter mores
aliorū peccantiū vult deum inuoluere in
perō suo. **C**um em̄ iurare fm Augusti.
sit deum in testem ad ducere ad testificā-
dum sibi. z fm hoc talis inqstuz in se est
vult maius malūz facere qz crucifixores
eius. **I**psi em̄ intulerūt xpo tñ malū pe-
ne ipse vult eū inuoluere in malūz culpe
quod deterius est. **S**exto. qz deterior vi-
detur esse talis qz qui sunt i inferno. hoc
pater quia cū in noie iesu omne genu fle-
cratur celestium terrestriū z infernorū vt
legitur ad **Phil. ij.** **I**lle vero qui piurat
deterior videt esse illis q sunt in inferno.
qz nomē dei non vteret. sed scienter z per

*Em̄z virgo m
Pr adoranda*

*Deus pmissit
om̄z hominibz
fm adoranda*

emaciter p ipius sanctum nomen iurat
Imo aliquat videtur esse deterior ipsis
 demonibz. qz demones terrant a nomine
 iesu. **S**eprimo. quia sacra scriptura nos
 tanter dissuadet iuramentum ppter ma
 gnu periculū piuriū. vñ **Math. v. Ego.**
 aut dico vobis. nolite iurare neqz p celū
 neqz p terrā. **Uñ Ecclē. xxiij. Juratio.**
 nō affluet os tuū. **D**ulci em sunt ca
 sus in illa. vñ **Aug. in li. de mēdacio.**
Dico vobis nō iurare oīno ne. s. iurādo
 ex facilitate pueniat ad p̄suetudinē ex cō
 suetudine z facilitate. in piuriū decidat.
 qz fm **Chriſt. sup. Math. Nemo ē q̄ fre**
quēter iurat q̄n aliqñ piuret. Ergo dñs
 p̄hibet nob̄ signatē in se dō p̄cepto di
 cens. **N**on assumes zc. **S**ciē
 dum qz p̄tra hoc p̄ceptum faciūt. xv. ge
 nera hoīm. **U**ñ mī noīantes deum
 vane z sine causa z timore z ex p̄suetudie
 q̄uis hoc idē sit verū z licitū qd iurant.
 tamē peccat qz sic nomē dei sine cā z rati
 one nominant. vt dicendo p̄ deum cras
 ibo ad eccliam. vel ad sermonē. vel p̄ de
 um cras comedā vel ieiunabo vel eq̄tas
 bo vel hoc vel illud faciā. z sic de alijs iu
 ramentis cōter. **S**ic in quotidianis iur
 ramentis et quadā leuitate. vl̄ cursu ver
 borū vel cōsuetudine facis peccat veni
 aliter cū talia iuramenta q̄ sic ex leuitate
 fiant nō sine semp̄ petā mortalitā. Nam
 sicut dē **Raymun. Si iurat in cōt locuti**
one z aliq̄s licitū. sicut sit in iuramentis
quotidianis que sunt sine solennitate ex
cursu verborū ex quadā leuitate z mala
cōsuetudine de re nō licita. vt p̄ deū cras
ibo ad eccliam vel comedā hoc veniale
est. Concordat Innocē. z etiā Bern. in
glo. sup. capitulo. Sicut nostris. Tamē
sciendū qz non est cautū sic iurare q̄uis
verum sit z ex leuitate z cōsuetudine fiat
quia fm Chriſt. sup. Math. Nemo est
q̄ frequēter zc. Uñ cōi qui sciēter fal
sū iurant sine ioco sine serio. mortale ē.
quia fm bēn̄ **Tho. ii. q. xxiij. non ex**
cusatur a mortali peccō q̄ iocoſo piurat. qz
non emat diuinam irreuerentiam. imo

q̄tum ad aliqd̄ magis auget. **I**tes fm
 eundē beatum **Tho. vt supra vbi dē qz**
ille q̄ ex lapsu lingue iurat. si quides ad
uertat se iurare et falsum esse qd iurat.
non excusatur a mortali peccō. sicut neqz
a dē p̄temptu. Si aut hoc nō aduertat
tūc nō videt habere intētiōē iurādī. et
is a crimine piuriū excusatur. ista etiā pa
tent in summa. P̄santi. peritūrium. quar
to. ex isto possumus dicere qz isti incaute
faciunt. qz in ioco sciēter falsum iurant.
trufando vel deridendo alios. Item nō
est bonū aliquibz mulieribus que pueris
suis iurant verbis qd tamē factis nō in
tendūt. vt dicēdo p̄ deū vel p̄ aiām meā
si non tacebis ad plateā te p̄ciā. z sic de
alijs. **Uñ **Terēj** sunt qui sciēter do**
loſe z fraudulentē iurant. vt in cōtracti
bus. primū suū decipiēdo vt iurando
rem suam meliorē esse q̄ sit. vel etiam qz
plus sibi p̄stiterit q̄ fecit vl̄ etiā qz plus
sibi in illa ciuitate soluiſer. Item qui in
superiori parte ponunt qd bonū est. z in
medio miscēt illud qd defectuosum est.
Et sic iurant qz totū sit sic vt sup̄ius ap̄
paret. z sic proximū suū decipiūt. Et oēs
isti tenent recōpensare damnuū proximū
qz duplt̄ peccāt p̄tra deū z primū. **Uñ**
****Isid. de sum. bo. Qui dolose iurat dū****
p̄liciter reus fit. qz nomē dei inuānū su
mit. z primū dolo capīt. **Uñ etiā **Aug.****
****gust. de verbis apl̄. ser. xxiij. Tantū ma****
li bz falsa iuratio qz etiam qz lapides co
lunt timeant falsum iurare per lapides.
****A**u vero nō times deū p̄ntem z deū vl̄**
uentē. **Ites etiam q̄nqz in paruis aliq̄ de**
ceptis iurāt. vbi grā. vt q̄ h̄nt v̄dē
re cōdeariā ciuitatibz. vel etiaz rustici
vinulos vel oues in villis. q̄ q̄nqz multa
iuramenta faciunt quibus proximōs su
os decipiunt. Et q̄nqz p̄ talia iuramen
ta modicū lucrant. cū tamē q̄libet xp̄iā
nus pro vno roto regno vel p̄ roto mū
do semel piurare nō deberet. **Uñ **It m****
aliq̄ dicunt qz non p̄nt vendere vel eme
re nisi iurent. et allegant qz si semp̄ veri
tatem deberēt loqui z nō iurare. oportet

De Quarto precepto

ret eos mandicare, qđ tñ non est verum
quod patet in ps dicente. Nunq̃ vidi
iustū dēdictū. nec semē eius quērēs pa-
nē. Ergo q̃ iustus esset z deum veraciter
pre oculis haberet. ip̃e cū nunq̃ desereret.
Quarti sunt q̃ iurant q̃ orōnem dū
bita sine indiseretā vt cū quis iurat de q̃
dubitāt. z si ex pposito z deliberato ani-
mo sic iurat mortale est. qz se discrimini
exponit talis sic iurans. etiam si postmo-
dum cognouerit q̃ verum fuit quod sic
sub dubio pro tunc iurauit. tñ grauiter
peccat. Ergo si sic vnq̃ sub dubio iura-
sti. vel aliqđ sub fide tua asseruisti vel as-
firmasti. de q̃ tñ verā certitudinē nō ha-
bueris p̃ferri z penitere debes.

Quinti sunt q̃ iurant execrabiliē. vt
illi q̃ iurant p̃ interitū dei. vel p̃ pulmo-
nē dei. vel p̃ caput. vel p̃ alia mēbra dei.
Et talis sic iurans si clerici debet de-
poni. si laici anathematizari. xxi. q. 3.
Si q̃s p̃ capilli. Item irreuerentē iura-
do. vt cum q̃s iurat sine causa p̃ quinq̃
vulnera xpi vel p̃ mortē vel p̃ sanguinē
xpi. hoc cū iuramenta q̃nūmēuq̃ sint
vera. tñ sunt vitanda z phibenda. quia
sonant in blasphemā z irreuerentiā dei.
Vagina em̃ est irreuerentia dei preciosa
sua vulnera inuaniū assumere vnde no-
bis tota salus effluit. Ideo si talia iurat-
menta ex deliberatōe fiant. sunt mortā-
lia p̃cā. p̃pter qđ etiā in aliq̃bus terris
alia iuramēta sic sunt restricta. q̃ q̃cūq̃
in talibz offendit. aurē ṽl linguā ṽl digi-
tū p̃dit. Si autē talia iuramēta fiāt ex cur-
su lingue vel indeliberate. tunc fm̃ p̃en-
ritū de fringriā sunt p̃cā venialia sicut
p̃mi motus infidelitatis. S; fm̃ 2 ho-
scōa scōe. quet. xij. Notandum blasphe-
mia absq̃ deliberatōe ex surreptione pe-
tringere dupl. Vno modo q̃ vnus nō
aduerit hoc quod dē esse blasphemiam
vt cū aliqđ subito ex aliqua passione in
verba imaginaria prumpit quoz p̃cā
onem non p̃siderat vel aduerit hoc esse
blasphemā p̃siderans scata verborum.
Et tūc nō excusant a mortali p̃cā. sicut

nec ille qui ex subito motu tre aliquē oc-
cidit. Et illo possumus dicere q̃ pericu-
lose iurant isti z blasphemant. qui ex cō-
suetudine mala sic iurant nō hōies inten-
tionē se emendandi vel dimittendi. Et
q̃nq̃ tales puniuntur in eisdē membris
in quibus deū blasphemauerunt z crea-
torem suū z redemptorē. Et tales blas-
phematores peiores sunt iudeis. quia
christū aliquāliter ignoranter vulneraue-
runt z crucifixerūt. vñ Apo. Si cognos-
uissent nūq̃ dñm gl̃ie crucifixissent s; il-
la ignorātia eos nō excusant. qz noluerē
cognoscere ip̃m esse filiū dei. Sed tales
blasphemātes sciunt z credūt hunc esse
creatorē suū p̃ leu. mēbra z vulnera sic
execrabili iurāt. q̃ ipse xps nō pōt p̃ eis
rogare patrē sicut p̃ crucifixoribz suis se-
cit. pendēs in cruce dicēs. Pater ignosce
illis. qz nesciunt quid faciunt. Sed illi
blasphematores sciūt z cognoscūt q̃ cō-
tra deū faciūt. qz eius filiū in q̃tū in eis
est iterū crucifigunt. Vñ Ap̃ls ad He-
breos. vi. Rursum crucifigentes filium
dei. Item peiores sunt canibz. q̃a canis
nō mordet dñm suū sed applaudit ei.
Sed blasphem. eodē ore quo vinū bi-
bit z donū dei recipit. deus blasphemat.
Vñ ps. Retribuāt mihi mala p̃ bo-
nis. Et alibi scriptus est Eccl. xix. Pas-
cet et porabit ingratos et adhuc amara
mandiet. Et vñ est q̃ deus vnq̃ p̃mittit
vinū in abundantia crescere cū tot blas-
phemie sibi inferunt a potatoribz ipsius
vini. Et tales peiores sunt om̃i crea-
tura. q̃a ois creatura laudat suū creato-
rem. imo ois creatura incitat ad laudan-
dū deū in p̃tinuo suo cursu. Arbores z
herbe se erigendo z crescendo supra se. et
ga creatorē suū. Quē in cantando.
sol in lucēdo. z sic de alijs. S; blasphem-
mans. in illo mēbro deū inhonorat in q̃
cū ip̃e de p̃e et r. creatur honorauit.
scz in lingua. Vñ Aristo. in li. politico.
Nullum em̃ animal naturalr habet ser-
monē nisi hō. Et hanc linguam homo
accepit. vt deum laudaret p̃e et r. et

Dominico

fo. n.

auris irrationabilibus. Item blasphemia est peccatum diabolicum. quia est loquela infernalis. Unde Apocalypsis. Blasphemauerunt deum celi pro doloribus. Ergo tales hic addiscunt deum blasphemare. quod est opus damnatorum ut in futuro eo melius sciant. Item blasphemus hic linguam diabolicam. quia diabolus loquitur per blasphemos. sicut spiritus sanctus per bonos. vii. Barth. r. Non enim vos estis qui loquimini. sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Sciendum quod aliqui dicunt si non iurare tunc nullum me timeret nec aliquis reputaret me aliquid esse. ut ergo timeant et magis reputarent iurare ut deum blasphemant. Miser homo qui hoc ubi inuenies eternam confusionem. Item aliquid licet non pertinaciter blasphement tamen sanguinem et mortem Christi frequenter et sine causa nominant. ut loquendo in vulgari. heyliges bloet es gar dem also vord. vel sic. heyliges marter vides deit. befehchen. et sic de alijs. Item aliquid iurant et non nominant creatorem sed creaturas. ut dicunt do. bors bloet. Contra quos dicit Augustinus. de verbis apostoli sermo. xxiij. Ecce dico charitati vestre quod qui false iurat per lapidem piurus est. Quis non audiat. tamen creator in teste accipit. Item Jacobi. v. Nolite iurare neque per edum neque per terram. Item contra eisdem dicit per in euange. Ego autem dico vobis. nolite iurare. sed sit sermo vester. est est. non no. Et per hanc par. f. et verbis Christi reprehensibiles sunt isti qui totiens iurant. Quis pertinaciter non blasphemet. cum nominando vulnera vel mortem Christi. Sed qui sic iurent. f. per deum viuum vel per deum sanctum. vel omnes sanctos sine omni causa et necessitate et mala consuetudine tales merito cogitare debent dictum Christi qui dicit Barth. xii. De omni homo otioso quod locum. f. ho. red. zc. Multo strictius exigeretur a nobis ratio de talibus iuramentis. Si autem proponis et emendare amodo. et verba tua simpliciter secundum dictum euangelij explanare. scilicet dicendo est est. non. et si postmodum ex lapsu lingue

iuras. tunc immediate contemni debes de hoc. et dic vnum. Que maria beatre virginis. nunc ipsa impetrabit tibi gratiam a filio suo ut amplius eo melius tibi caueas ne recedas. Item quantum punitum esse hoc peccatum tam in nouo quam in veteri testamento. Unde legitur Leviticus. xxij. Et ingressus filius mulieris israelitis quem peperit de viro egyptio iurgatus est cum viro israelita. Tunc blasphemasset et males dixisset nomen dei adductus est ad moysen et aaron qui duxerunt eum ad carcerem deos nec noscerent quid iuberet dominus de eo fieri quod locutus est ad moysen dicens. Educ blasphemum extra castram ponam illi qui audierit ranc manus super caput eius. et lapidet eum populus vniuersus. quod et factum est. Unde promulgante deus legem de pena blasphematorum dicens. Loquere ad filios israel. Non qui blasphemauerit nomen domini morte morietur. lapidibus opprimerunt eum omnes multitudo populi. Si iam omnes blasphematores lapidari deberent. quod plures ias in mundo essent. Item puniunt etiam a deo quicunque in presenti vita. et hoc subitanea morte. Unde refert Gregorius in dialogo. quod quidam civis romae temere dilexit quemdam puerum quinquaginta annorum. qui esset rus erat blasphemare nomen domini. statim quando animo eius aliquid obstitisset. Quadam autem die cum pater eum teneret cum in brachijs. clamavit puer. mali et nigri homines veniunt qui me tollere volunt. Qui cum hoc dixisset. nomen domini blasphemavit et animam reddidit. Si deus in puero quandoque quinquaginta annorum vindicauit peccatum istud. nondum parcat adultis. Item Scriptum est quod plena voluntate disponunt solent iurare et manifeste iurare et ante per iurant videtur periuri censendi. quod deus non indicat ex opibus. sed cogitationibus. ut per. xxij. q. ij. Ergo si vnus ad iudicium accessisti in illa intentione quod per iurare voluisti. penitere et confiteri debes. quod coram deo periur es. Exemplum de duobus ciuibz quod vnus concessit alteri summam

Bj

uidunt. vel qui cum ipsis familiariter hi-
bunt. vel ab eis sortem luminis recipiunt.
Des enim tales sic maledicentes deo vel
matri eius vel sanctis non possunt absolui nisi ab
episcopo vel eius penitentiario. **E**t maxima
est eis imponi penitentia per sex extra de
maledicis. statuiimus. ubi plura denuci-
nates hoc in textu et in glo. **E**xemplum legi-
tur in mariali magico. quod puer quidam edu-
catus a matre sua beatam virginem per deuote
salutare et salutauit precipue in necessita-
tibus. quod faciendo raptus fuit a summe
cum ceteris pueris ludentibus et maledicen-
tibus. Tandem submersis omnibus alijs pueris
propter maledictiones suas ipsum solum bea-
ta virgo et apparendo mox saluauit et si-
nu suo eum suscipiendo et confortando. **I**tem
aliqui etiam maledicunt creaturis irrationali-
bus cum ab illis offendunt. **E**t in hoc ostendit
diff magna stulticia hominum qui brutis anima-
libus maledicunt. cum tamen non intelligant. **I**tem
scribit **Thom.** ii. q. lxxvi. de quod maledicere
irrationalibus rebus iniquum sunt creature
dei. est peccatum blasphemie. sed maledicere
eis secundum se peccatum est. hoc est otiosum et va-
num et persequens illicitum. **I**tem aliqui ma-
ledicunt primis suis. et vt frequenter talis
maledictio quam quis facit sui de primo
super caput ipsius maledicentis reuertitur.
Un. **Gen.** xxv. de **Isaac** ad **iacob** filium
suum. **Q**ui maledixerit tibi. sit ille males-
dictus. **S**ic deus iam loquitur de quolibet
bono homine cui iniuste maledicunt. quia
deus maledicendo primo tuo optaueris
de hoc tu reus eris secundum dei iusticia. **E**t de-
us iusto homini perit maledictionem in be-
nedictionem. **U**n. ps. **M**aledicent illi et
tu benedices. **S**ath. v. **B**eati estis cum
maledixerint vobis homines. **U**n. **A**ugusti.
Qui iustus est et maledicunt. premium ei
pro maledictione reddidit. **I**tem maledice-
re adeo est illicitum quod etiam non est licitum
maledicere diabolo. vñ **Ecc.** xxi. **C**um
maledicet impius diabolum. maledicat
ipse animam suam. **C**um enim diabolus sit
creatura dei. et secundum suum esse bonus. licet
in voluntate sit malus peccatum est ei malus

optare. **U**nde legitur cum **Michael** archan-
gelus cum diabolo disputans altercatur
de corpore moysi. non est ausus vitium ei in-
ferre blasphemie. sed dixit. **I**mpetret tibi
dominus. quod si **Michael** archangelus cum
diabolo aduersanti blasphemias dicere
noluit. sed modesto sermone cum coe-
ruit. quanto magis hominibus omnis
blasphemie est cauenda. **I**tem aliqui male-
dicunt vxoribus suis. **U**n. refert **Esarius**
in dialogo suo quod quidam dixit vxori sue
vade in noce diaboli. et diabolus statim
in eam intrauit. et eam grauius vexauit. de qua
vir multum contristatus fuit. et amplius se
nunquam vxori nec alicui homini vel alicui crea-
ture maledicere promissit. **I**tem aliqui ma-
ledicunt proprijs filiis quos genuerunt. **U**nde
idem **Esai.** in dial. suo. narrat de quibus-
dam parentibus qui habuerunt puerum se-
pius fletum. cui ex ira vna vice maledicen-
tes dixerunt. **T**aceas quod diabolus te ha-
beat. **E**t diabolus mox arripens puerum
cum corpore et anima ab oculis eorum abstulit.
Et aliqui sibi ipsi maledicunt propter infirmi-
tatem corporis. vel propter amissionem re-
rum temporalium. vel etiam propter aliam quamcum-
que tribulationem et angustiam. **E**xemplum
de clerico quattuor annis infirmo. qui
dixit. **D**eus tu accepisti mihi corpus. et
ego accipio tibi animam et dabo diabolo.
Et dixit. diabole accipias mihi animam.
quod diuino iudicio statim factum est. **I**tem
aliqui maledicunt diuine voluntati. vt fa-
ciunt isti qui maledicunt aure pluniali.
Exemplum legitur in dialogo. **Esarius.** quod miles
quidam tempore messis sicut et ceteri iuuantij
fuit. cum per aeris intemperiem ad colligendas
fruges impediret. videns a prece occidenda
liacrem obscurari nubesque oriri. dixit. **E**c-
ce ibi iterum diabolus ascendit. **U**ix ser-
monem finierat et ecce orta tonitrua fili-
um eius in sinu matris percussit. ipsa
incolumi permansit. sed et in alijs eius res
bus. scilicet rebus iumentis blasphemus ille
est flagellatus. **I**psa discretus de cetero non
blasphemare. **U**nde stultum est valde vt
homo mortalis cinis et vermis ponat in ce-

Bij

De Quarto precepto

[illegible]

vel illis eueniat si factus est q̄ dicit. **E**t
satis horribile est se vel suos mēdaci-
fic obligare. Nec etiā hō facili se oīs obli-
gare. etiā in cā vera q̄ sūlū est scilicet ob-
ligare. maxime si nulla eā subit. nec vi-
gens necessitas. Exemplum legis q̄ qui
dant viurarium in morte p̄ueniunt. ros
gauit duos amicos suos v̄ pecuniam
viurarii quameis tradidit restitui tene.
Et primus se obligauit hoc facitū sub
imprecatione ignis fieri. Secundus se
obligauit sub imprecatione lepre. Qui
post obitū illius viurary negligens in
hoc negotio fuerunt volentes primitus
cū illa pecunia aliqua lucrari et postmo-
dum eā restituere. Et mox illis infir-
mitas obliquauit. ¶ **Q**uo decimi. cum
quis iurat q̄ noli ludare etiā pro po-
tento vel esulento. Et sic fm̄. **H**orri-
derimaria sem̄ peccat mortalit̄ quotiens
cumq̄ ludit. Et qui iurant nō cho-
risa- re vel nō tabernā intrare. et sic de alijs q̄
hō licite p̄ iurare et talia tenetur ser-
uare et quotiens iurare oppositum sciens fe-
cerit. mortaliter peccat. ¶ **T**rideti-
mum. q̄ cum solennitate perituum solen-
nizatum cōmunitur et hoc est mortalit̄
mū peccatum. ¶ **T**ri p̄ tres digitos quos
ponit q̄s sup̄ sc̄ros. significat q̄ corp̄ et
animā et res sue fam̄ dāt in potestate
diaboli. Immo fm̄. **S**unt. lugundices
in summa vitiōrū qui sciens iurat in
primo giurio manū diaboli dat cum q̄
tangit angelū vel reliquias sanctorū
et donec ille p̄treat pro giurio. manū
illa diaboli est. Et quicūq̄ manū illa
fessinat. ipse fessat manū diaboli. et
non pōt penitere vel absolui nisi restitu-
at illi oam̄nū cū iurauit. Sciendum q̄
grauitas vel magnitudo illius pecc̄. sc̄
giurij p̄p̄di p̄ et h̄ q̄ tale et ceterū p̄us
est alijs peccatis. q̄ cū alia pecc̄ fugiunt
et quasi timētes sacras. pecc̄ giurij
nō timēt eas. Et illis aspropiunt. Si illi
q̄s vult formidari. sit in ecclesia cū
de. si est in cimiterio ab eo recedit. Et si

est pñquis ecclesie vel caritati. clon-
gat se ab eis. Ille pñ q̄ vult piurare in
tra ecclesiam. si est extra. accedit ad altare
et pñmittit pñm piuri qñq̄ super altare
qñq̄ sup euangeliū. qñq̄ sup corpus
quod horridū est. Siñ est qñq̄ terra
ipm nō abforbeat. et quō angeli qui cir-
ca corpus xpī sunt eū nō perimūt. Item
ipse videtur peior diabolo. q̄z diabolus
am̄ res sacras et quasi reueret. qđ ille
nō facit qui piurat. Itē talis qñq̄ in se
est. vult malus malus facere xpo q̄ cru-
cifixores eius. Ipsi em̄ intulerūt xpo m̄
malū pñe. piurus eū vult inuoluerē in
malū culpe. qđ deterius est. in h̄ q̄ assu-
mit eū et oēs sc̄os in testimoniū sue ma-
licie et iniusticie. Quia fm̄ Tho. 2. 4. q. 1.
lxxix. Jurare est dam̄ inuocare. Et fm̄
Aug. Jurare est deū in testes adducere.
qđ idem est. Sc̄o. qđ gravitas piuri
perpendi pōt ex austeritate penitentie. qz
fm̄ canones pro periurio manifesto et so-
lemnizato. d̄z iponi pñia septennis. Tñ
Raymundus dr. q̄ inspecto modo piuri-
ri. vult qualitate persone. et ceteris circū-
stantijs vel maior vel minor pñia est im-
ponenda. Tercordat Hosti. Tercio pz
q̄ ex eo q̄ fm̄ Hosti. h̄ crimen in peni-
tentia computatur homicidio voluntario.
Quarto pz ex eo q̄ piurus infamis ef-
ficatur. nec postea qñq̄cūq̄ peniteat in
testimoniū recipitur. extra de testi. Quin-
to et pena que inflicta est etiam in pñti a
deo super piuros. Vñ legi q̄ quidam
decanus eccleie Coloni. quinq̄ marcas
auri de pecunia sue eccleie fratri suo car-
nali misit mutuando. quo decano mor-
tuo Canonici debitū reperiunt. et qđ sup
hoc nō habebāt testes. ille pñaciter de-
bitū negavit. qđ cū iuramento firmavit
qui rediens domū in media via reman-
sit immobilis. ita q̄ nec ante nec retro pos-
serat se mouere. et similiter factū fuit mu-
tus. ideo in corde suo vouit q̄ ad locū p-
iuri rediret. et suā maliciā manifeste di-
ceret. et restitueret ecclesie pecuniam de-
sentam iniuste et sic pñia ductus libera-

tus est. Et aliud exemplum. Legitur q̄
quidā sup sepulch̄o s̄eti Pancratij mar-
tyris piuravit. et mox manū retrahere nō
potuit. et sic om̄ibus malicia et iniusticia
innotuit. ¶ Quart. quare p euangeliū
et reliquas sanctorū iuram̄. Respondeo
fm̄ Tho. 2. 4. q. 1. lxxix. Om̄e iuramentū
principalit̄ refert ad ipm̄ deum cuius te-
stimoniū inuocat. Secundario nō assu-
mit aliq̄ res nō fm̄ se. sed qñq̄ in eis
diuina veritas manifestat. Sic iuram̄
p euangelium. et p cum cuius veritas in
euangelio manifestat. et p sc̄os q̄ hanc ve-
ritatē crediderūt et seruauerūt. ¶ Quar-
todecim. qui recipit vel cogit aliquē sal-
se iurare et sic recipit frivole iuramentum
ab illo. peccat mortalit̄. Ratio est. qz qui
p dicit aliū ad iurandū et scit eū falsē iu-
rare vincit homicidā. et cōmittit duplex
homicidiū. qz ille occidit corpus. et ille
aiam. Immo duas aias. illius. sc̄i qui iu-
rat falsū. et suā ipius qui recipit. vt pz
xxij. q. v. Ille et c. d. exigit. In hoc pz
dat Henr. de fr̄. in expōne. 4. pcepti.
¶ Sciendū q̄ si qđ dicitur. Et istis se-
q̄ret q̄ nullus possit aliū cogere ad sibi
soluendū si nullus deberet accipere aliqđ
iuramentū. Rñdeo q̄ ad iudiciū p̄t euz
citare et iusticiā ab eo exigere. et si tibi nes-
cauerit quō p̄t ipse scire si recepturus es
iuramentū ab eo vel non. qz fm̄ Tristo.
p. pñ. De futuris contingētibz nō ē dixer
minata pñtas. Vñ autē pñdas q̄ aliter
esse non p̄t et nihil p̄t tibi aplius fieri nisi
si iuramentū. qđ si iuuar te illud iuramē-
tū qđ sic frivole ab eo recipis. Nōne vna
mēsurā vini valeret plus tibi q̄ taleius
ramentū piuri. Ergo qñ oīno vult iur-
rare tūc interrogat creditor vt cōter fiat
solz vry. vdit cū supportare de iuramēto
etiā qñq̄ a bonis hoibz sit peritio vt cū
supportatū habeat. Tūc off. h̄ bo i pa-
tētia cordi tui qđ ille tibi soluere tenet. et
ex fraterna charitate ora deū p eo. et tūc tū
bi meritorij. Sz si dices q̄ h̄ seq̄r cō-
fusio mea. qz crediderit me hoies iniuste ge-
re cum ab eo iuramentū nollam accipere

De secundo precepto

Respondeo q^d ppter malos hoies q^d vt frequenter malū iudicāt. nō debes deū of-
fendere z aiam tuā pdere sic recipiendo
scienter falsum iuramentū ab eo. Quia
fm̄ Chrsi. sup^r Math. Om̄is hō fm̄ se
est. nat alterum. fornicarius neminē pu-
tat esse castū. Castus de fornicatōne non
facile suspicāt. Supbus neminē humi-
lem putat. Humilis neminē putat sup-
bum. ppter tales non debes deū offē-
dere. Sciendum q^d si vnus malus ppter
rea q^d non recipis iuramentū de te malū
iudicat. tuac se vel oero econu^rsō de te
bonū iudicant. z te ppter ea cōmendant
apud hoies z deū q^d deum z aiam tuam
in hoc honorasti z eū a iuramento falso
suppositasti. sicut mali ex om̄ibz malum
iudicant. sic boni bonū. vñ Chrsi. super
Math. Sicut difficile est aliquē suspi-
ci malum qui bonus est. sic est difficile
aliquē suspicari bonū q^d malus est. An-
de Grego. in homel. Quātū vos in bo-
no pficitis. tñ etiā bona de alijs sentiat.
Sciendū tanē q^d erigens iuramentum
si est psona publica. v. puta iudex nō pec-
cat. q^d tenetur ex ordine iuris recipere iu-
ramentū siue sit verum siue falsum. Itē
quā ipsa psona publica nō videtur ex
ig^re iuramentum. sed ille ad cuius in-
stantiam erigit. Et autem deo displiceat
recipere iuramentum scienter falsum pa-
ter in hoc exemplo:

Legis q^d qdam bon^o hō citauit quē-
dam ad iudiciū ppter aliquā summā
pecunie z ille instanti negauit z se ad iu-
ramentum exhibuit qd alius ab eo acce-
pit. licet sciret cum falsum iurare scienter.
Dox sequēti nocte rap^o ad iudiciū dei
vidit chrsitū sedere in sede maiestatis sue
exigente ab eo ratōnem de aia illius q^d iu-
rauit z de aia sua propria qui cognouit
ambas esse damnādas. Tunc iudex q^d
fuit cur iuramentum ab alio recepisset.
Et ille. q^d mihi meuz negauit. Et iudex.
Nōne dubitasti potius pdere talem sub-
stantiā q^d ipsius aiam z tuam. Nōne aia
maior est q^d om̄is spalis suba. Tunc iu-

dex fecit cum flagdliari. Qui euigilans
omnia que sibi acciderant enarrauit. Et
in signū huius plagas in corpe z in dor-
so suo ostēdit. qd nullo mō potuit sanari
redonec penituit z deus sibi illud pecca-
tum indulsit. **Q**uarto si in quibus
casibz p^r quis iurare z etiam iuramentū
recipere ab alio sine p^rō. R^rid^ret. Primo
cu^r ali q^d suad^ret aliq^d bonū qd est eis
utile. z nō credunt p^rbo simplici. pcedit
nob^{is} iurare. xxi. q. p. nō est p. vñ Irido.
Plerūq^d sine iuramento loq^d disponimus
sed incredulitate eorū qui non credunt
qd dicim^{us} iurare p^rdelimur. Secōdo p^rō
etiā q^d in o^retiam suā purgare iuramento
cū mēdaciē a malis isormat^r est et in-
iuste. Et in hoc casu debet sibi credi nisi
p^rtrasti p^r testes poss^{is} p^ruina. Tercio ad
p^rfirmationē debitoz. vt cū q^d nō h^{is} s^{is}
deiussozē ponere. z al^{is} nolunt sibi crede-
re. tūc p^rō iurare se velle in tali termino sol-
uere. z si sic intendit z suū posse facit. nec
peccat iurās nec etiā recipies iuramentū.
vñ Aug^o de verbis apli. ser. xxi. Qui ex
igit iuramentū si nescit aliū falsum iura-
turū. z d^r iura mihi vt ei fides fiat. nō au-
deo dicere peccatū. tñ humana tentatio
est. Quarto ad dubitationis remotionem
vt si pro re litigiosa iuref. verbi grā. Si
duo pro re aliqua simul litigarent. z al^{is}
cui certe p^rstaret quō se totū factum ha-
beret. tunc talis sine omni p^rō posset iu-
rare. z certitudinē illius dubij enarrare
et sic a litigio illi cessarent. Quinto ad p^r-
mittendum obedientiā suis superioribz.
vel fidelitatem suis p^rlaris vel etiam alicui
cōmunitati. vel ex p^rte officij vel alijs de
causis licitis. Tameⁿ sciendū q^d p^ro
ter officium qd a p^relatis vel a p^ristis eis
iuratis p^rmittit. si intendat sic facere vt iu-
rat non est periu^rus. Sed valde sollici-
tus esse debet q^d illud qd iurauit. z p^ro-
misit. vt hoc fm̄ exigentiā iuramenti ad
effectum producat. Alias si fraudē face-
ret erequēdo hoc qd in iurando promi-
sit toriens periu^rus efficeretur quotiens
hoc scienter transgrediretur. Ergo valde

magnū z terribile est sic aliquid recipere
sup iuramentū. qz talis animā suā pcedi
olam ponit p pignore. Si aut p aliquo
negotio vt mechanicū iurant. vel aliquo
officio vt certi officialis. z b in pncipio
nō iurandū ex qz vt iuramentū exigit. sed
ppter lucrū z affectū acqrendū iurat. ipso
facto sic iurando est piurus. z quotiens
cūqz postmodū ita iuramentū transgre
ditur totiens mortali peccat. Qd iura
menta ptingunt q iurātes adimplere nō
intendūt. Et q scienter dant occasionem
salibz transgrediendi sua iuramenta vel
eos ppter suū lucrū ad talia inducūt rei
erunt in peccis illoz z deū grauiter offen
dunt. qz plus dnt diligere salutem proxi
moz qz propriū lucrū vd commodū.

Quindecimi qui votū deo factū
transgrediunt. Cū ad maiorem huius
evidentiā circa votū principalr septem
sunt notanda. Primo qd sit votū z que
z quor reqruntur ad votum. Rñdeo fm
Henrici de firma. Votū est spontanea p
missio cum deliberatōe z obligatōe fur
mata. vd sic. Votū est pceptio melioris
ppositi cū deliberatōe firmata. ergo patet
q ad votū tria reqruntur. Primū est pro
positum volūtatis. qz debet fieri ex ani
mi libertate. nō aut ex coacta necessitate.
Ex quo patet. si aliqz cogatur metu ca
dente pstantem virū ad aliqd vouendū
nō tenetur exsoluere. Silitr si parentes
vd cognati alicuius vouerūt aliqd votū
p aliquo eo ignorante. ipe postmodum
pōt hoc attemptare vl nō. qz votū debet
fieri ex animi libertate. Et hoc est primū
qd reqritur ad votū. Scdm est delibera
tio voluntatis. qz si aliqz subito aliqd
bonū cōcipiat nō obligat ex voti necessi
tate ad seruandū. sed solū ex quadā deli
berantia z congruitate inqntum diuinis et
bonis instructibz nō est resistendū. Ter
cium e i qz votū sit de re bona. aliter non
obligat dicente Rñdeo. in lib. de sum. bon.
In malis promissis refunde fidem. z in
surpi voto muta decretū. z xxiij. q. viij.
Adm in codē lib. Et d in caute vouisti ac

facias. **S**ciendū q votū licitū
semp obligat ad seruandū si vouens sic
sui iuris. qz eius transgressio est mortale
peccm. exceptis qtuor casibz. Primus est
si aliqz vouit sub pditione. nō tenetur ex
soluere votum. pura si aliqz vouit beate
p gini iuiuare si sanetur. talis si nō san
tur in tpe pfixo. nō ob i gat ad solutem
voti. z sic de alijs. Secus si accedit disp
satio eius q dispensare pōt in voto. que
tamen nunq fieri deberet nisi eque bo
num vd in melius cōmutaret. **Q**u
eritur qs pōt in votis dispensare
vel vota cōmutare. Rñdeo fm Ray
mundū diochanus epus pōt suis subdi
titis omnia vota cōmutare. vel etiā cū eis
dispensare. exceptis qtuor votis. Primū
est votū pntentie qz cum vigant nunq
possit aliqd melius inueniri in qd cōmu
terur. vt patet Acti. xvi. Non est digna
ponderatio anie pntentis. g. zc. Scdm
est terre sancte. f. pugnādo p fide xpiana
Tercū est votū visitandi lumina aploz
Petri z Pauli. Quartū votū visitandi
luminaria bñ Jacobi. in his solū papa
poteft dispensare. z ita seruat curia. Alia
fo vota pnt epi cōmutare. z aliquando
in voto dispensare. nam qncūqz ab so
lute determinat aliqd votū nō esse seruan
dum bz esse dispensatio voti. verbi gfa.
si illud qd vouetur esset malū vel inutile
vl maioris boni impedimentū qd est cō
tra rōnem eius qd cadit sub voto. Quia
fm Tho. votū debet esse melioris boni.
Et ideo in tali casu necessē est q detimi
netur votū nō esse seruandū. Et hoc bz
dispensatio voti. Sed cōmutatio voti
bz qñ p hoc voto qd seruandū erat ali
quod aliud imponit. Cū minus est vo
ta cōmutare qz in votis dispensare. vñ
qz tñ in auctoritate prelatoz ecclie consi
stir. Pro quo sciendū q ad dispensandū
vd vota cōmutanda duo reqruntur. scz
auctoritas z causa siue necessitas. Sed
que est causa sufficiens in dispensando de
votis. Rñdeo fm Alberū. Sufficiens
causa est paupertas. vt si vouit pauperum

De secundo

et mendicans nō inuenit in vna hora q̄ ei sufficiat. Similiter et infirmitas vt si vouit abstinentiā a vino et a carnibus et incurrit languorem. et in talibz pōt fieri dispensatio. Tercius casus est. si impossibilitas accedit. Nā quicquid votū faciendū impediret si p̄ns esset hoc ip̄m supueniens votū facto obligatōem aufert. Et si aliqd possibile sit dū vouit. postea fiat impossibile. tollit obligatio q̄ntum ad hoc puta si aliqd diues vouit edificare ecclesiam postea paup̄tate supueniente p̄ficere nō pōt nō obligatur. Hoc enī sic intelligendo fm̄ Henricū de firmat. si factus est oīno impotens. absolutus est a voto. Si autē impotens a p̄tē ita q̄ totū p̄ficere nō possit. tūc remanet solū ligatus ad id qd d̄bz et ad aliud nō. Quartus casus est si vouens nō sit sui iuris. qz quicūqz subest p̄tati a liene nō pōt aliquid vouere qd illum qui subest a debito subiectōis impediāt. Vñ seruus qui subest dñi nō pōt quicūqz vouere qd pōt enī impedire a viciis dñi sui et sic de alijs subditis. **¶** Tercio notandū qz votū est duplex. scz solenne et simplex. Et vtriusqz transgressor fm̄ Tho. ij. ij. q. lxxvij. peccat mortalit̄. Quidā grauius peccant frangendo votū solenne. dist. xviij. Si vir. Et votū solenne dicitur qd fit per susceptōem sacri ordinis vel per professionem exp̄ssam vel tacitā factā alicui de religione approbatis. Simplex votum est de nō p̄rahendo vel castitatem seruando et h̄mōi. Et q̄nto manifestius est emissum tanto maior p̄nia debet transgressori. loquendo de voto simplici. Sciendū fm̄ Henricū de firmaria. qz peccat mortalit̄ qd post simplex votū continentie p̄rahit matrimoniu. Tū qz facit cōtra preceptū diuinū quo d̄r vouere et reddere. Tum qz in foro p̄sentie apud deum tantū obligat q̄ntum solenne simplex votum. Et quo euidenter patet qz p̄phane faciunt qd inducūt per consiliū et licentiā aliq̄s p̄sonas post votū simplex p̄rahēre matrimoniu. Qui peccant triplr.

precepto.

Primo qz p̄silio impellit illā p̄gitan ad p̄tā mortale scz transgrediendo votū qz q̄cūqz dat p̄siliū vel auxiliū vel fauorem ad aliquid qd est p̄tā mortale erit p̄ticeps illius p̄ti. vñ Aug. sup̄ Job homicida d̄r diabolus nō qz gladio armatus vel ferro cinctus ad hominem venit. sed qz malū p̄būm seminat. Noli ergo te nō putare homicidā qñ proximo tuo mala suades. Secūdo qz illā p̄sonā maximo p̄iculo exponit cū fm̄ cariorē op̄m monem nūq̄ possit petere: debiti sine p̄tō. Vñ licet petere nō debeat reddere tū tenet. Tercio qz x̄ps sponsum illius p̄ginis q̄nter offendit. qd dat p̄siliū vel auxiliū talibz qd p̄rahendū m̄rimoniū. Hoc patet qz tales p̄gines post votum p̄nt caries p̄ntē x̄pm quem p̄mitus p̄ oībus vitiis sibi delēgerunt. Ad nō est modica irreuerētia ip̄i x̄po qz p̄ eo elegit aliū sponsum qd est minus pulcher. min⁹ bonus. minus dulcis. minus diues et sic de alijs. Item p̄pter voluptatē breuiem suemifere carnis delectatōem dulcedinem celestij gaudiij et ip̄m deū qd est d̄s totius solatoris et oīs dulcedinis. Insup̄ p̄pter societate talis mortis sp̄s p̄uat se societate b̄e marie p̄ginis et oīm sc̄rōz et oīm angeloz. vñ iustit̄ oīm electoz existantiū in celo. Insup̄ p̄pter tale sp̄sū dānat se cū corpe et anima et associat se ad societatem oīm damnatoroz et oīm demonū qd sunt i inferno si sic morit̄. Et ex p̄missiōe diuina qñqz talis p̄go venit ad amaritudinem vbi q̄siunt carnis delectatōem. qz forte habebit vix iracundiū qd ē p̄uicet et multis affligatōibz affliget. Item sciendū qz nūq̄ talis sciens deberet sibi talē desponsare qz qd recipit p̄sonā alterius p̄ voluntate eius talē per h̄ q̄nter offendit. Sic et ille x̄pm grauius offendit qd eius sp̄sū sibi assumit et idō qñqz sedet h̄ malū qz nūq̄ bñ viuūt nec bñ habebūt nec in corpore et in anima nec in rebo t̄pālibus qz sibi inuicem discordat et diabolice siml viuūt. **¶** Quarto quāvis vtrū vouēs teneat statim votū iplac. Rūdo

et mendicans nō inuenit in vna hora q̄ ei sufficiat. Similiter et infirmitas vt si vouit abstinentiā a vino et a carnibus et incurrit languorem. et in talibz pōt fieri dispensatio. Tercius casus est. si impossibilitas accedit. Nā quicquid votū faciendū impediret si p̄ns esset hoc ip̄m supueniens votū facto obligatōem aufert. Et si aliqd possibile sit dū vouit. postea fiat impossibile. tollit obligatio q̄ntum ad hoc puta si aliqd diues vouit edificare ecclesiam postea paup̄tate supueniente p̄ficere nō pōt nō obligatur. Hoc enī sic intelligendo fm̄ Henricū de firmat. si factus est oīno impotens. absolutus est a voto. Si autē impotens a p̄tē ita qz totū p̄ficere nō possit. tūc remanet solū ligatus ad id qd d̄bz et ad aliud nō. Quartus casus est si vouens nō sit sui iuris. qz quicūqz subest p̄tati a liene nō pōt aliquid vouere qd illum qui subest a debito subiectōis impediāt. Vñ seruus qui subest dñi nō pōt quicūqz vouere qd pōt enī impedire a viciis dñi sui et sic de alijs subditis. **¶** Tercio notandū qz votū est duplex. scz solenne et simplex. Et vtriusqz transgressor fm̄ Tho. ij. ij. q. lxxvij. peccat mortalit̄. Quidā grauius peccant frangendo votū solenne. dist. xviij. Si vir. Et votū solenne dicitur qd fit per susceptōem sacri ordinis vel per professionem exp̄ssam vel tacitā factā alicui de religione approbatis. Simplex votum est de nō p̄rahendo vel castitatem seruando et h̄mōi. Et q̄nto manifestius est emissum tanto maior p̄nia debet transgressori. loquendo de voto simplici. Sciendū fm̄ Henricū de firmaria. qz peccat mortalit̄ qd post simplex votū continentie p̄rahit matrimoniu. Tū qz facit cōtra preceptū diuinū quo d̄r vouere et reddere. Tum qz in foro p̄sentie apud deum tantū obligat q̄ntum solenne simplex votum. Et quo euidenter patet qz p̄phane faciunt qd inducūt per consiliū et licentiā aliq̄s p̄sonas post votū simplex p̄rahēre matrimoniu. Qui peccant triplr.

fm **Sul.** Si votū est absolutū teneretur statim cū pōt adimplere nisi in vouendo aliō habuerit in mente. q. sup illā vām vel illū terminū voluit adimplere. 7 tūc potuit vsq ad illū terminū p̄fixum licet te expectare sed nō vltra. Et s̄ Deuter. xxiij. **A**n votū voueris dño deo tuo non tardabis illud red dēre qz repūtra illud oīs dais tuis. 7 si morans fueris reputabitur tibi in perñ. hoc beu illi nō aduertunt qui votū suū qd deo vel beate marie virgini vel sanctis eius vouerunt vsq ad decem vel ad viginti annos p̄trahunt. 7 sup illos tra dā qñqz etiā in presenti vira desunt. **E**xemplū legitur q fuit quidā homo litteratus multoz viciozum seruus. qui cum a quodam priore admonitus fuisset frequenter vt seculo renunciaret 7 vitam suam emendaret. et cum frequenter se hoc facere p̄misset et p̄missum nō adimpleret. incepit subito grauitur infirmari. Qui cum misisset pro priore 7 veniens ad eum admoneret eum vt p̄missum adimpleret subito clamare cepit. **P**ater ora pro me qz duo vrsi veniunt ad deuorandū me. Qui ora tionibus eius liberatus nō curauit pro. missum adimplere. Et mox iterum clamare cepit. **E**cce ignis occupat me ad deuorandū. et iterum petit ozare pro se. Et ignis per orōnem euauit. 7 sic itez liberatus est. et p̄missum adhuc implere contempsit quasi desperando. ad dei iudiciū raptus audiuit proferre sententiam contra se de malis suis. et a raptu iterum subito rediens reuoluit coram omībus vīsa 7 audita. 7 q ab eo esset p̄cisa omīs spes salutis. Et addidit. **E**cce ad sunt duo demones portantes vnam manū sartaaginē vīfigar in ea in eternū. Et tunc clamare cepit. **E**cce ve mihi. quia votum meū nō adimplem 7 de deo 7 de salute anime mee nihil curant. ideo snia ire dei placata est p̄tra me. Qui cū hec diceret vna gutta de sartaagine cecidit sup manū eius qv vsq ad ossa ossibus videntibus eū deuorauit. Et tpe tūc ait. **N**unc

credite. ecce me demones in sartaagine p̄trahunt. 7 hec dicens expirat infelicitet **Q**uinto q̄ritur de votis que sunt in angustijs an obliget **R**ūdeo fm **Sul.** let. mulieres in p̄u vouentes vel qñqz alij in angustia cōstituti si habeant deliberatam intentionē obligadi se. obligati sunt. **S**ecus est subito 7 ineliberate. **S**exto videndū est q possit vouere et q nō. **C**irca qd q̄ritur vtrū possint vouere **R**ūdeo fm **bea.** **T**ho. ij. q. lxxvij. **P**ueri añ annos pubertatis duplici ratione vouere non possunt. **P**rimo qz vt in plibus pariuñ ratiois defectū. h tñ cōtingit in aliqbz accedere. **S**ecō quia sunt in p̄tate parentum vel tutorz q sunt eis loco parentū. 7 ideo eoz vota nō hnt effectū. **A**lle aut fili us qui venit ad annos pubertatis est q dem sue p̄tatis q̄ritur ad ea que p̄tinent ad suā p̄sonā. puta q p votū obliget se in religionē. vel q miramonū contrahat. **E**t idē est de filia q est in domo patris. **E**t rā religioſus possit vouere **R**ūdeo fm **T**ho. vbi s̄. **A**n nullū sps excedit in quo platus nō possit subditus circa aliqd occupare. ideo nullū votū religioſi firmū est sine p̄sensu plati. qz nō est sue p̄tatis. **A**si 7 fm **Raymun.** **S**i vouerit non debet excedere sine licētia plati. ne forte sup h aliq scādalizaret si eoz cōsuetudines voluerit excedere. vel ne deſ occasio euagandi. **I**te querit vtrū p̄datus possit absoluerē religioſos a votis factis añ ingressum. **R**ūdeo fm **T**ho. et **Ray.** **I**pareligio in ipō p̄mo ingressu soluit hmoi vota. **A**ddit tamē **bea.** **T**ho. mas in qōlibet q cū obedientiā sit manū votū p̄ omni voto sufficiētissime recōpensat. **E**t qz ingreditis religionē nihil ibi p̄t retinere p̄prie volūtatīs. nullū ḡ votū p̄pria volūtate factū retinere oportet. **S**ed statim illud v3 oñdere patri mōasterij 7 se eius subijcere volūtati. **S**eptimo querit vtrū alter p̄iugatoz possit se obligare voto ingredi religionē sine alo. **rūdeo.** si nō interuenit copla car

De secundo

nalis. potest alter vouere et ingredi religionem inuito alio. Et postquam interuenit carnalis copula. tunc vnus sine consensu alterius non potest. Item queritur vtrum vxor vouere possit. Rndetur quod non sine consensu viri. marie in his votis quod sine scandalo viri perfici non possunt. Tunc si vxores emiserint vorum abstinentie pegrinationis vel continentie. vel etiam de mane surgendo. vel quod cumque alio modo debet autoritate sua contrahere. sed viri possunt irritare talia vota. etiam si ante matrimonium contraxerint emiserint talia vota. scilicet ieiunando. pegrinando. mane surgendo. et mulier tenet in hoc sequi virum et consentire. Sciendum tamen quod vir sola illa vota reuocare potest. quod ipsa implere non potest sine scandalo ipsius viri. sicut ieiunare. pegrinare mane surgere. et ire ad matutinas et huiusmodi. Alia vero vota. ut si vouerit quod daret aliquid de proprio vbi est consuetudo quod mulier hoc potest bona parafernalia. vel si vouerit orationem aliquam et huiusmodi. Item queritur vtrum in votis perficiendis vel dimittendis vxor et vir ad paria iudicentur. Rndetur secundum Raymū. quantum ad votum continentie secundum omnes doctores vir et mulier ad paria iudicantur. In voto autem abstinentie quod dicitur quod cum vir sit caput mulieris. potest tale votum facere inuita vxore. Quod tamen intelligendum est secundum Hugonem nisi per tale votum fieret iudicium vxori de debito reddendo. quod per iura videtur satis probabile. In voto autem pegrinationis dominus quod neuter coniugum per alio inuito hoc facere. Fallit tamen hoc in voto hierosolimitano. quod in fauore terre sacre et fidei christianae per virum sine consensu vxoris facere hoc votum est implere. Vxor tamen ut consensu eius est attentius monenda. Innocentius dicit quod per votum plera maritum neutrum coniugum perire regnari potest sine consensu alterius. imo si aliquis consenserit potest reuocare hoc peccat. hoc Innocentius. Et nota etiam plura terribilia de illis qui non possunt vota sua. sed susceperunt dispensationem falsam et sine causa. Legitur quod in diocesi traicetensis erat quidam rusticus vxorarius qui tem-

Precepto

poris predicationis sancte crucis cruce accepit. et postea crucem et votum redemit quoniam libris et circūuenit dolo dispensatores cum posset dedisse. xl. libras. Item se dabat quadam die in taberna dicis alijs qui vota sua persoluerunt. Vos stolidi et infibitis mare super periculo vite vite et expeditis substantias vestras. ego autem redemi quoniam libris votum meum. Et cum domum maneam similem mercedem vobis habeo. Et sic iactabat se de dolo et fraude sua. Nocte autem quadam cum faceret cum vxore sua audire in molendino suo (quod erat domus coniugum) motum quasi molens rote. et dixit puero suo. Uade et vide quid sit in molendino. puer iuit et rediit horroris confusus. Qui dices. Quid est tibi. et ille. Tantis horroz inuasit me in ostio molendini. ut compelleret me redire. et ille. Etiam si diabolus ibi sit. ego ibo et videbo. Iniecit ergo scapulis venit ad molendinum. Erat enim nudus. ostium aperuit et introspexit et vidit duos equos nigerrimos et virum nigrum stantem iuxta equos nigros quod dicebat ad rusticum. festina et ascende equum istum qui propter te eductus est. Ille respondit. Aut ille. Quid tardas. prope vestem tuam et veni. Erat enim vestitus crux affixa. Ille desperatus et prete vocis dyaboli rececit vestem equum ascendit. et vir ascendit alterum equum et statim deductus est ad diuersa loca penarum vbi ille miser vidit patrem et matrem torqueri propter res iniustas quas possiderunt et sibi hereditario iure reliquerunt. Insuper et alios plurimos ibi vidit quos cognouit. et vidit ibi quendam militem insidentem vacce furenti aucto corpore ita ut dorsum haberet ad cornua vacce que huc illuc discurrebat ac crebris ictibus dorsum militis cruciabat. Et cum quare et rusti. usquare illam ponam sustineret. Rndit vaccam istam rapui sine misericordia cuius vidue et orphani me hanc penam sine misericordia ab ab ea tolerare. Et in facta est ibi sedes ignea et dictum est modo reuocare ad domum tuam et postea

de cum p. i. i.

Dies reuerteris ad locū istū z mercedem accipiens in ista sede. **D**ox de manere ductus saniniuus z inuentus est in molendino ab vtore z familia. **E**t conuocatis cognatis et amicis suis dixit omnia que ei acciderāt z que viderat quali sub desperatione. **V**ocatus est sacerdos qui cum ammoneret eū ad contritiōem z confessionem. **R**ndit. **Q**uid prosunt verba ista. nō possum contrari. superflūū video p̄fiteri z video qd in me dispositū sit nec cessarium esse impleri. **S**icqz miser ille sine sacro ecclesie defunctus est.

De iii. precepto

Emato vt diem sabbati sanctifices. **H**oc preceptum refert ad spūs sancti bonitatem sicut scdm ad filij p̄tatem. z p̄mū ad patris p̄tatem. **D**ecet em̄ hoīem per effectū deuotiōis hac die totaliter desecre deo ita qz si hō quicqz in orōnibus vel etiā bonis ogibus per totā septimanā neglexit hoc recuperet in ista die. **U**nde ad audientis huius p̄cepti querit qre sabbati dies fuerit translata in dominicā. **A**d qd dicendū qz hoc uenit rōni **P**rimo ob memoriā hūicū dñice incarnationis. **Q**uia sicut die dñice mbs fuit creatus. sic eodem die fuit per misterium incarnationis recreatus. **E**t h̄ beneficiū dī gauissime in memoria iugit est habendū. qz per hoc dñs summā charitatē exhibuit dicente aplo. **P**ropter nimis charitatem qua dilexit nos deus filium suum misit. **E**t maxima em̄ charitate p̄cessit qz verbum eternū fieri z nasci homo voluit. vt nos dedicaret z vt hoīem abiectū ineffabiliter exaltaret. z vt hoīem mendicū thesauro diuinitatis locupleraret. **U**nde **A**ug. sup̄ canonica p̄mā iohis. **A**mauit te dñs z fecit se p̄pter te hoīem. deus subiecit se z exaltauit te. inclinauit se z suscepit te. **E**tin anuit se maiestate. z impleuit te diuinitate. descendit vsqz ad te vt tu ascenderes vsqz ad eum. **S**ecundo

p̄pter memoriā beneficij resurrectionis. que fuit dñica die facta. z que est causa et exemplar nostre resurrectionis. **N**am illa die cōmilit nobis tria bona. **P**rimo qz mortem nrām destruxit z eā in sepulcro occidit. **A**d fm̄ **A**ugu. dignū erat vt qz diabolus xpm̄ innocenter peremit p̄tatem perderet in eos quos sua calliditate deuictos tenebat. **S**cdo qz naturā humanā veste immortalitatis induit eā immortalis z impassibilis resurrexit. **T**ercio qz timorem mortis abstulit qm̄ per suā resurrectionē d̄ eterna b̄itudine nos affecurauit. cū certū sit qz membra sed debeat vbi caput fuit p̄cessit. **U**n̄ **G**rego in omel. paschali. **F**ilius dī factus hō apparuit in carne. mori dignatus est ex volūtare. resurrexit ex p̄tate z osidit ex m̄plo qd nobis p̄misit in p̄mio. **S**i igit membra nr̄i redemptionis sumus. p̄sumamus in nobis qz iam gestū p̄stat in capite. **T**ercio ne videamur iudaizare diem sabbati more iudeoz obsequando. **Q**uia fm̄ **H**erlici. **I**n sabbatis maxime opari debemus ne iudaizare videamur. **Q**uarto p̄pter dignitatem dī dñice. **S**ciendū qz duodecim dignitates dī dñice inueniunt in scriptura. **P**rima qz illa die celū z terrā z angelos dñs creauit. **S**cda eadē die stetit arca noe post diluuium sup̄ montes armenie. **T**ercia qz eadē die eripuit dñs pplm̄ suū de egipto in manu forti z brachio extenso. **Q**uarta qz eadē die pluebat p̄mitus māna de celo in escā filioz israh. ad huc ipsis q̄ntibus in deserto. **Q**uinta qz eadē die xps natus est ex maria p̄gine. **S**exta eadē die xps baptisatus est a ioh̄e. **S**eptima eadē die puerit aquā in vinū in nuptijs qd fuit initū signoz que fecit in p̄spectu discipuloz. **O**ctaua eadem die faciuit dñs milia hoīm de dñqz panibz z duobus piscibz. **N**ona qz eadem die honorificatus est dñs cū palmis. **S**cda palmarū. **D**ecima quia eadem die resurrexit a mortuis. **U**ndecima. quia eadem die misit sp̄ritū sanctū apl̄is. **D**uodecima qz eadē

Et iii

Domínico

fo. m.

us talibz qui merceda sua diebus festi-
uis exercet et coio nō pphibet nisi p petō
mortal. **¶** **Q**uarta q̄ vecturā in di-
ebus dñicis exercet. Ad intelligentiam
hmoi querit. qd debetis dñis vecturas
bladorū affrūt in dieb festiuis. **R**ñdo
fm **G**uill. nō excusant nisi aliqua necessi-
tas ad h̄ eas p̄pellat. et ideo tales dñi q̄
eis dant occasionē vel iubēt eos talibus
dieb exercere vecturā. p̄cipes sunt illo-
rū petōz. **S**z vectores mercū et alimen-
toz aut psonarū ad loca remota (cum a-
lias nō possunt sine gūi in cōmodo) cre-
do excusari. **E**t sile de viatoribz et cursō-
ribus tñ bonū est talibz vt antea missam
audiāt maxime in diebus festiuis. **H**eu
Bisti rustici nō attēdūt q̄ qñqz ad q̄uor
vd qñqz miliaria vehunt et nūqz missas
vd sermonē isto die audiūt et credunt se
exhibere et eis hoc licere quod tñ est fal-
sum. **¶** **Q**uinti sunt mechanici sicut
ferratores eq̄rū. minutores hoim. curri-
fices et cūqz. de quibz dicit **G**uill. **S**i in fe-
stis hoc faciūt p̄ncipalr ppter necessitatem
eorz quibz seruiūt credo q̄ possint excusa-
ri. **S**ecus si ppter cupiditatē lucri hoc fa-
ciāt. sicut illi q̄ de talibz regnūt eos excus-
sant si alias non poterint sibi cōmode p-
videre aliter nō excusantur. **¶** **S**exti q̄
faciunt terra in diebus festiuis. queritur
vtr p̄ccet mortāl. **R**ñdao nō credo ta-
les excusabiles ppter p̄culum qd de faci-
li pōt p̄tingi ex abusu hmoi. qz sunt exci-
tamēta vanitatis et ascūne. violatur aut
obseruatiō dei sacre in opando talia ser-
ua. **P**ossit tñ esse labor tam modicus. et
sine p̄cio nec ad lasciuam intencōem sed
moderata recreatiōz q̄ nō est p̄ctm aut
salrē nō mortale. et hoc snia est **G**uill.
¶ **S**eptimi qui in vigilijs festiuitatū
et sabbatis de nocte nimis diu laborant
Qñ querit. qñ debeamus festū incipere
Rñdo qñtū ad sariationē a vespera in
vesperam. **E**t intellige vesperā. i. scro cū
festoz initium et finis iuxta coz qualita-
tem et regionū p̄suetudines seruari debe-
ant. et sic magnitudo ipsoz exigit prius

incipere et tardius terminari. extra eo. qm̄.
Ergo hic reprehendit error quorūdam
hominū simpliciū q̄ non reputant p̄ctm
esse sabbatis di. bz de nocte diu laborare
re et secūda feria de mane laborare p̄ctm
reputāt. quod tñ non est verum. **¶**
Sciendū tñ q̄ illi q̄ laborant in diebus
festiuis et non curant p̄ceptū dei et ecclie
tales tripliciter puniūt qñqz a deo.
¶ **P**rimo in t̄palibz. qz tales et hoc nō di-
rant qz qd lucrant in t̄palibz h̄ p̄dūas
in spiritualibz q̄ sunt bona aie. **I**nsuper
qñqz infortunū ex p̄missiōe diuina ha-
bebūt in t̄palibz. scz q̄ captiuiantur vel a
raptozibz spoliantur vel equi eoz ledūt.
vel moriunt. vel domus eoz igne p̄bu-
rūt. vel talia infortunia talibz accidūt
q̄ sic depauperantur. **S**ecō puniūt in
corpe. vt scz qñ tales infirmantur p̄ men-
sem. vel qñqz cadūt et frangūt crura vel
brachia et cūqz. et tūc oportz eos festinare
cū merito deberent laborare. qz antea la-
borauerunt cū festinare debuerūt q̄ fm
Salamo. **P**er q̄ hō p̄ccat. p̄ hoc et pu-
nietur. **T**ercio puniūt in aīa qd ma-
ximū est. q̄ qñqz festū solnūt. totiens
mortāl p̄ccat et aīam p̄p̄ia occidunt.
Eros. xxi. **Q**ui polluit sabbm morte
moriat. **S**z q̄ festinat in illis deus p̄o-
p̄itatē p̄cedit in corpe et in aīa. **E**xplū
habemus de duobz futoribz. vnus illoz
habuit multos pueros cū v̄rore sua. et
nō neglexit qñ omī die libenter audiret
missam. et in omibz sibi p̄spere successit.
Et alius nullū puerū habuit. sed solum
mulierem et q̄tidie laborauit tā in dieb
festiuis q̄ etiā in sacris noctibus et raro
missam audiuit et tñ semper in paup̄tate
vixit. q̄ quesiuit samel ab isto futore v̄s
de sibi ista bona puenirent q̄ cū filiis et
v̄rore semp satis habet et ipse plus la-
boraret et semp egeret. **Q**ui rñdit. **T**as
tibi mecū et ego tibi ostēdā vbi talia
reperiam. **¶** **D**anefacto dixit cum secum
ad eccliam. et finita missa dixit ei. vadas
modo ad laboram tuū. **S**equenti v̄ro
die laeuz de mane venit ad domū eius

laborantes de eb. bz
et domine p̄cipiunt
in temporalibz.

2
in corpore.

3.
3. in aīa.

bonum opem
p̄bim

Q. m̄

De tercio

et duxit eū iteq̃ secū ad ecclesiam ⁊ finita missa iussit eum redire ad domū ⁊ laborare artificis suū. **Tercia** die de mane venit iterum ad domū eius volēsq̃ eū ducere secū ad ecclesiam. **Tūc** ille dixit **Charissime** me si vellē ire ad ecclesiam ego ꝑ me bene sciram viā. ego desiderabā ate vt me duceretis ad locū vbi tu thesaurū inuenisti. **Tūc** ille dixit. **Aliū** locū nō habeo vbi thesaurū corpis ⁊ p̃mū vite eterne requiro nisi ecclesiam. **Nōne** audiūisti dictum xpi in euang. **Prīmū** querite regnū dei et hec oīa adiciēti vobis s. q̃ ad necessitates corporis ⁊ aie p̃tinet. **Tūc** ille ꝑp̃ose et amodo xpo factus deuotus postmodū missam libent̃ audiuit ⁊ tūc sibi ꝑspe re in oībo successit sic tu fac sicut ⁊ erit tibi gloria etna. **Sciendū** q̃ q̃ violat festiuitatē dei d̃ hīc peccat in patrē ⁊ filiū et in sp̃m sanctū. **In** patrē eūꝑ potētia mundū creauit. **In** filiū cuius sapia mū dux rediit. **In** sp̃m sanctū q̃ tali die in mundū missus est ⁊ ꝑ oīs tales in gratiā sunt suo creatori. redēptori et solatori. **Ergo** tales transgressores gūter a deo puniunt. **Quā** legi **Nūc** .xv. factū est eū essent filij isrl̃ in solitudine ⁊ inuenissent hominem colligentē ligna in die sabbati. obtulerūt eū moysi et aaron ⁊ vniuersē multitudinē. **Qui** recluserūt eū in carcerem nesciētes quid de eo facerent. **De** ṽc itꝑ dñs ad moysen. morte moriat hō iste obquāt eū lapidibz oīnis turba extra castra. **Tū** eduxissent eum foras obruerūt eū lapidibz ⁊ mortuus ē sic ꝑcepit dñs.

De **Quatuor** q̃ i diebz festiuis peccāt p̃tra q̃s d̃z **Eco** .xx. **De** nentio vt diem sabbati sanctifices. i. summo studio illā honores ꝑcipue mortalia p̃tā caueas. nihil in eo opando facinoris vel ꝑmittēdo. **Et** multo magis est ꝑctm ꝑmittere i tali festo die q̃ in alio. **Quā** narrat **Bez** go. in li. dialo. q̃ quedā legitima a suo viro in sabbato de nocte cognita cū dormitica die se ꝑfectioni coniūgeret. adia bolo arripibat ⁊ multū vocabat ab eo. **Si** hoc sit in legitimis ꝑsonis quāta

Precepto

p̃na ꝑcubitus illegitimus ꝑlectendus erit. **Et** notādum q̃ isti sunt valde safu et quēsi q̃ in tpe festo nō scē volūt viuere qz sic loco festo inferendū est honor sig et tpi festo. **Quā** si q̃s in cibo festis araret ⁊ foderet. ipse valde malus reputaretur. **Quo** si ꝑ non multo amplius peccāt qui diebz dñicis fornicant. **Citius** enī ꝑssy concedi q̃ aliquis in oībo festiuitatibus araret ṽl foderet q̃ q̃ semel in die dñico fornicaretur. **Sciendū** tñ q̃ duo sunt p̃tā que maxime frequētant diebz dñicis et festiuis sꝑ ebrietas et chorea.

De **Chorea**. **Chorea** est valde graue ꝑctm q̃s patz primo ex vindicta vt hētur

Eco .xxi. vbi legit q̃ cum descendisset moyses de monte synai ⁊ appropinq̃ssit ad castra filioꝝ isrl̃. vidit vitulum et choreas. iratusq̃ valde proiecit tabulas de manu et ꝑfregit eas ad radicem montis. **De** inde assumptis secū filiis leui interfecit .xliiij. milia hominum. **Et** hoc aut q̃ moyses māuerrissimus hoim (qui erant in terra) adeo iratus fuit ⁊ tantā vindictam sumpsit de hoc q̃ dei honorem vitulo impēderāt. ⁊ choreas duxerāt satis ꝑt esse maifestū q̃ magnū ꝑctm sit choreas ducere ꝑpter quod ꝑctm deus ꝑm̃ sit tantā plagā in ꝑp̃m suū. **Item** in nouēta. legit et h̃z **De** .xliij. q̃ saltatrix āpurari fecit caput iobis habuisse. quam xps ꝑ se ꝑmendabat dicens **Barth** .xi. **Inter** natos mulierū nō surrexit maior iobāne baptista. **In** hoc enī ꝑfiguratum est quantā p̃tā tam habituri sunt saltatrices ad sepandū eas a quibz est gratia dei qui iobānem designantur a capite lu o. s. xpo. **Sciendū** ꝑt quod ꝑt offidi q̃ maluz est choreas ducere est multitudine ꝑctōꝝ q̃ ꝑmittūt et que ꝑmittūt ꝑsone q̃ choreas ducūt qz q̃si oīa ꝑctā mortali a ibi ꝑenrēt. **Primo** ꝑmittūt ꝑctm sup̃bie q̃ est initū oīs peccatū. ṽl **Ibid** de sumbo. **Sup̃bia** est initū oīs ꝑcti et oīm criminatū. **Quā** **Aug** in epla. **Quē** super bñ videtis. filium esse dyaboli non duo

affab. lulu

alio

Dominico

fo. m.

hires. Et isto poter cuius filij sunt qui
ex superbia choreas ducunt. Item ibi comit
tunt luxuria. qz tales chorisantes pluri
moz corda videntur ad luxuriam accedere
Item comittunt ibi inuidia. qz qñ aliq ibi
hñt meliora ornamenta vel si vna perso
na plus honorat qñ alia. cetera sibi inuis
dent. Item auaritia qz talia ornamenta
nō hñtes sepe pro deū affectant. Item
comittunt ibi iudicia z suspensiones pro
dicti xpi qz de Luce. vi. Nolite iudicare
vt nō iustificabimini. Tercio qz ducit cho
reas faciūt quo damno pro omnia sacra
ecclesie. Primo pro baptisimū qz frangūt
pacem qd inierant cum xpo in baptisimū
qñ parrinus eo x. dicit. abrenūcio diabo
lo z omnibus pompis eius. Pompa em
sunt peccatiōem diaboli intrant cū choreā
intrant. Tñ patrini eoz pñt timere de
peccatiōe eoz si illi rei inuocantur apud
deū si nō admonerunt eos diligenter ne
choreas intrarent. Procelso diaboli est
choreas. Signū autē huius est hoc qz ten
dit ad sinistram. Tñ legitur Prover. iij.
Vias que a dextris sunt nouit dñs. per
uerse em sunt a sinistris. Item faciūt con
tra sacm confirmationis in quo in fronte
signū crucis susceperunt tanqñ empei passi
one xpi. In choreis vero signo xpi abie
cto signū diaboli p eo in capite ponunt
qd est superbia qd nō pōt fieri absqz ma
gna pumelia xpi. Tercio faciūt contra
sacm penitentie per quā deo reconciliari
erant in qz dragelima vñ patem illā fran
gunt z in exercitiū diaboli vadūt. Quar
to faciūt qz sacm matrimonij. qz sepius
qz concupiscit vxorem alterius. Et sic ecō
uerso mulieres concupiscūt maritos aliax
mulier qd est qz preceptū nonū vbi dicit
Nō concupiscas vxorem proximī tui.
Quartū est qz nulli scō vel scē dese
rūt honorem qz choreas ducūt imo omī
bus pumelia faciūt. Sic em pumelia
facit alicui scō qz peccat in loco ei dedica
to. sic qui peccat in tempore ei dedicato.
Tñ cū in nullo scō timeat choreas du
cere nulli scō tñgeat contumeliā facere.

Ergo nulli habebunt scēsi quis pro eis
intercedat. qz omnibus sanctis tam beate
marie tam aplis z ceteris sanctis ptume
liam z irreuerentiā fecerūt in eoz festiuit
atibus chorisando. Item cū phibitus
sit labor manualis in diebus dñicis z so
stuitatibus sanctoz etiā iste labor qd esset
ad honorem dei z ad vtilitatem ppam
vel pximi. nūqd pcessus est chorisanti
bus talis labor qd sit in contumeliā dei z
sanctoz z in damnū pximi. Tñ videt
esse qd perit redem eternā pducendo cho
reas qd absqz pnia decesserūt cū laborem
chorisandi in vita sua quieti mear z eoz
poris pdegerunt. qz in diebus festiuitis que
scere noluerūt Ergo eternā in qz audinem
z laborem sibi in chorisando acq̄sierunt.
Tñ ps. Laborabūt in eternū z viuere
adhuc in finem. vñ Iere. xvi. Seruient
dñs alienis. supple in pñti. qz nō dabunt
vobis redem in futuro. Tñ legit in lib.
de donis. qz qdam iuuenis bonus z de
uotus raptus ab angelo ductus est ab
angelo ad videndū penas maloz qz in
ceteras penas vidit circuli ferreū p̄tipa
tum acutissimis clavis in qbus choristas
hāt plures boies veriusqz sexus calcado
de vno clauo in aliā. Et desup vidit plu
res signum cum sulphure mixtū sup qbus
requisit. Rādīe angustis. Tales sunt cho
risantes z impudice saltantes. pedes suos
cū calcamentis ad hoc ornantes. qz mō
habebūt istū circuli cū clavis acutissimū
p̄tipatū. Item qz p ornati corpis plu
res ad malas concupiscentias p̄taverūt.
Ergo mō fm dictū p̄he. Ps. x. Pluet
sup peccatores laq̄os zc. R. Quintū
est qz tales chorisantes rursū crucifi
gunt filium dei qntum in eis est. Et autē
hoc plenius possitis intelligere choream
volo vobis declarare et exponere et ex
isto poteritis intelligere quantum ma
lum sit chorisare. notate ergo diligenter
artem bene chorisandi. Primo si vultis
bene chorisare et recte hōppisare et dya
bolo in hoc multum complacere z per
culum anime incurrare. sūc dñs p̄p

De Tercio precepto

quo alte saltare. hoc est q̄ debetis pedes
alte de terra leuare. hoc ideo fm̄ glo. vo-
bis dico vt eo pfundius ad infernū ca-
dere et saltare possitis. q̄ fm̄ Aug. quili-
bet saltus q̄ fit in chorea est saltus ad p̄-
fundū inferni. ideo quāto altius in cho-
rea saltaueritis tanto pfundius ad infer-
num cadetis. Ergo saltare et alte saltare
vt i chorea infirmi sup ignitos carbonēs
possitis etiā saltare et chorizare. Et est
magna stulticia sic saltare sicut hircus.
vd etiā si videres anial bestiale. s. equū
vel vaccam sic saltare tūc diceret q̄ esset
anial faruū. Tu es hō rōnalis et assimū-
las te hircō vel aliq̄ aniali irrōnali contra
dictum pphete q̄ dicit. Nolite fieri sicut
equus et mulus in q̄bus nō est intellectus.
Ergo si nō vultis ad infernū pfunde ca-
dere sed ad celū sursum ascendere. fugite
chorea et caueatis vobis ab illa et hoc est
mētis p̄siliū. q̄ multo melius est cū deo
et omnibus sanctis in celo regnare q̄ in in-
ferno cū demonibz et damnatis esse.

Sedm qd̄ fit in chorea est q̄ bra-
chia late expandūt vt choream latam fa-
ciant. Et ideo fm̄ glo. vt Iesu xpo ma-
gnam irruentia possint facere et irrisio-
nem siue etiā contempnū. Et talis expansio
brachioz fecit expansionem xpi in cruce
q̄ sic fuit traxus et expansus q̄ omnia ossa
sua diuinitate q̄s potuisset. Unde ps.
Di numerauerunt omnia ossa sua. Et m̄
omnes venetius in suo sanctissimo corpe
fuerūt extensis. Cū l̄ h̄itur de eo q̄ expan-
sis brachijs et extensis venis pendit
in cruce. Et isti extensioni et expansioni
magnā cotumeliā et irrisionem tales cho-
risantes faciunt in h̄ q̄ sic in vanitatis
se expandūt. cum xps tam maximā tristi-
ciam habuit. et in magimo dolore fuit ex-
tensus. Item per hoc q̄ se sic per modū
crucis expandūt. misericordiam dei derident
et a se repellunt. q̄ in signum misericordie xps
in cruce manus et brachia expandit. vt
paratus esset ad amplectendū nos pecca-
tores. misericorditer nos suscipiendo.
Quando ergo sic chorisantes diu mis-

ericordia derident iusticiā suam contra se
exatāt. vt eo iustius eos damnet. Igitur
si nō vultis ex iusticia d̄nari. nolite diu
misericordia sic deridere. Igitur caute
vobis de chorea et hoc est expositio secun-
di membri. **I**tem quocienscum
q̄ deuoti homines orant et manus suas
puras in eluatione elauant rociens deo
sacrificium manū suaz offerunt. Unde
ps. Elevatione manū meaz sacrificium
vesperinū. Sic econuerso chorisantes
quocienscumq̄ manus suas extendūt d̄
abolo eas offerunt. et seipsos consumunt.
Unde Bern. in persona xpi. Ego te ac-
quisiui manibus crucifixus. Tertium
qd̄ fit in chorea est alta voce clamare et
cantare. hoc significat clamorem xpi in
cruce pendentis. Unde dicitur Barth.
xxvij. Clamans voce magna emisit sp̄s
ritum. p̄e cuius clamore terra mota est.
petr. scisse sunt. et sol obscuratus est. et ta-
li clamore xpo fit magna irruentia vel
per talē cantum. etiam per sonitū fistu-
larum qui fit in chorea. Et tales qui sic
delectantur in cantu et in fistulaz sonitu
misericordius et terribilius clamabunt es
lugebunt in infernū dicentes illud Apo-
calip. viij. Ne ve ve. Ne quis primo di-
cet q̄ vnde natus sum homo. quia meli-
us illi erat q̄ natus homo nō esset. dicū-
do etiam. Maldictus veniet qui me
peccatorem portauit et vbera que sūst.
Item sedm ve clamabunt sup se et super
ppria membra corpis dicentes. ve vos
his pedes mei maledicti. quid mihi mise-
ro imputastis et per malū gressum et sal-
tus illicitos mihi celi tanuas obstrastis.
Ne vobis manus cur per malū tactum
et illicitā extensionē coram glorie me p̄ri-
uastis. iam p̄pter vos d̄car in infernū de
quo nunq̄ egrediar. Ne tibi o maledi-
cta lingua quāta mala mihi fecisti et ros
turpia verba protulisti et tam frequenter
illicitos cantus canastis. Maldicti
oculi qui me per illicitum vīsum visione
dei prauastis et nunq̄ vnam lacrimā p̄o
peccatis meis fudistis. tā incipit illud

nota de iudicio

Dominico

fo. m.

vester intolerabilis corā omnibz demo-
nibz & dānatis. Et tibi cor qd mihi im-
putasti q tuis cogitationibz malis & gau-
dijs illicitis me eternis gaudijs priuasti
et sic de alijs. Terciu ve clamabunt pre
amaritudine dolorosa et eternitate pena-
rum. **¶** Quartū qd fit in chorea
est q cuz manibus firmiter se tenent. et
cū manibus & brachijs se inuicem cōpli-
cant sic chorea de facili rūpatur. Et hoc
fecit q hoc ido fieri debeat vt dyabolus
firmius vos teneat in manu & potestate
sua. Na omnes in chorea sunt in potesta-
te dyaboli. qz sunt in seruitio eius. Et il-
le dyabolus vocat scheykendantz. Ido
dyabolus q vocatur scheykendantz. der
nymph dich in syn geualt gantz. Sed si
quis diceret. si chorifans est in potestate
dyaboli cur tunc dyabolus potestatem suā
in talem hoīem nō exercet. Respōdeo q
hoc libenter faceret si deus omnipotens
permitteret. Quā legist exemplū q erat q
dam puella que erat in cantilenis & cho-
reis assidue quā cantante et pulchre or-
natā pfectum turbo rapuit & multū dese-
rens illā spūs malignus crudeliter vtr
borauit & diuersis flagellis hanc diuersi
modē flagellabat. Quis qd m audierūt
plurimi sed videre non poterant. flentē
etiam puellam audiebāt in aere & clemā-
tem. et post modicū intervalum cecidit
morta. **¶** nimis horribilis ad vidē-
dum. **¶** Quintū quod fit in chorea
est q pulchre ornāt. s. caput cum coro-
nis et capucis & peplis. corp⁹ cū indus-
mentis varijs. ventre cū cingulis argen-
teis. Et h fecit q ido fieri debz a chorif-
santibz vt eo difformiores & nigriores &
dyabolo similiores in inferno fieri poss-
sint na quāto plus senē ornant varijs
vestimentis et diuersis vestibus & coloribz.
tanto oportz eas habere in inferno
magis diuersas et varias penas et mul-
tiplicas tormēta. quia quilibet tunica
superflua. et quilibet color varius spec-
alem penam habebit. Quia aliā penam
habebit color rubrus. aliā color flavus.

et sic de alijs. Et sic fin diuinitatem cor-
lorū in vestibz augmētabitur pena dam-
natorū. Et ideo diuersimode chorifan-
tes se ornant vt xpo maiore triumpham
inferant. nā sic. xps coronat⁹ est corona
spinea. Sic in signū huius chorifantes
derisorie ornāt capita sua cum sortis de-
floribz & cū mitris et peplis. ergo dolos-
rem xpi quē habuit in capite suo cuz co-
ronatus fuit cum corona spinea memo-
rare debes cū caput tuum sic superbe or-
nas. **¶** Item vestes nimis longas hñ-
tes & caudas in terram post se trahentes
designant albā vestē et fatuam quā he-
rodes xpo induit cū cum exercitu suo
spzuit. & reuerso ad herodē misit. que
vestis erat longior qz xps in psona. Et
quā sic pcedere debebat sup eandē vestē
calcabat & sic ad terrā cadēbat. qz man-
fuerūt sibi ad dorsum ligate q non pote-
rant longitudinem vestis ante se tollere.
Alia memorare debet qui longas ve-
stes hñt. Item cingulus argenteus sig-
nat funem cū q xps erat ligatus & sic ad
patibulum crucis ductus. Alia memo-
randa essent chorifantibus cum se ad cho-
ream ornant. Et exemplum de hac ma-
teria habetur infra. xij. 2

De Ebrietate

Ebrietas est scdm pām qd max-
ime exercetur diebz festiuis. Et si
sciendū q ebrietas est mater oim vicio-
rū. sicut sobrietas est mīr gūm fructū. vt
be orige. omel. xxxvij. Unde Amb. in
li. de ania. Ebriolus pfundit naturam.
amittit gratiā. pdit glām. incurrit dam-
nationē eternā. Itē ebrietas facit de ho-
mine bestia. de robusto infirmū. & de pri-
uato insanū. Et h pz p exēplū. **¶** Legit
de qdaz ebrioso q cū venisset de taberna
ebriolus occurrit ei pater suus arguens
eū quē cū crederet aduersariū suū extra-
cto gladio occidit eū. & cū eadē nocte oc-
curreret ei mater ppria et eum increpare
idē de ea fecit. Et cap⁹ est & rēus in car-
cere. De māe āt obstupuit se talia fecisse.

De tercio precepto

De festiuitatibus sanctorum.

Meritur festa sanctorum qualiter sint celebranda. **P**ro quo sciendum quod quatuor sunt que pertinent ad obseruantia solennitatum. **U**n. **E**xodi. xi. Sex dies opaberis et facies omnia opera tua. **S**eptimo autem die sabbatum domini dei tui est. non facies in eo omne opus. **U**nde dicitur **Dei.** Requiescit dominus die septimo ab omni opere quod parauit. **E**t merito cum sex dies corpori tuo seruisti. dignum et iustum est. ut septimum die deo des et in salutem anime tue expendas. **E**t ad seruandum deo primum exhibeas. **S**ecundum quod debemus seruare in festiuitatibus. **E**t quod debemus peccatorum onus deponere. **U**n. **I**eremie. xviij. **N**on te pondera portare die sabbati. **I**n sigilla solennitatis deberet attendere quilibet unus aliquid peccati habere in se. et si haberet per veram contritionem et confessionem deberet illud remouere. **U**n. **B**ern. **A**d hoc nobis vigilie proponunt. ut vigilemus si aliquo peccato vel negligentia dormiuimus. **S**ed aliqui quod pondera peccatorum suorum in festiuis diebus volunt portare valde peruersi faciunt. potius volunt portare onus diaboli graue. quam onus christi leue. quoniam christi est laus habere. **M**atth. xi. quod onus diaboli sed peccatus sit graue habet ex illo psalmo. **S**icut onus graue grauare sunt singuli mei. **I**te tales potius volunt portare quod demergat eos in profundum inferni. quam onus pro quo deficiat honor paradisi. **I**tem non sufficeret onera peccatorum deponere nisi homo cauere etiam peccata futura non committere in die festo. **Q**uoniam omni tempore homo debeat a peccatis abstinere tamen principaliter et maxime in die festo. et hoc innuitur. **E**xodi. xi. **M**emento ut diem sabbati sanctifices. **H**oc est sancti seruare diligenter ideo a peccato abstinendo. **T**ercium est quod opera bona et salutaria exercenda sunt in die festiuis. scilicet audiendo missas. **U**n. qui liber fuit. **H**osten. reus die dominica audire missam ex precepto et tota ita quod accipiat hunc dictum sacerdotum. **V**erz de psalmo dist. p.

Missas. et cetera. **O**mnis fidelis. nisi existeret magna necessitate quod notat in dicto canonico. **M**issas. **S**ed si diceret remore habere otre ad ecclesiam. **R**espondeo quoniam cum deuotione ad ecclesiam accedis. tunc angelus tecum vadit et omnes gressus tuos dirigit. merat. et singuli remunerabunt tibi in retributione iustorum. quod nullum bonum irreminerat. et nullum malum impunitum. **E**rgo in via eundo et redeundo ad ecclesiam non est fabulandum. sed deuote orandum. **I**tem si bonum dei audiendum est in die festiuis quod est cibus anime. **V**n. **M**atth. xiii. **N**on in solo pane vituit homo. sed in omni cibo quod procedit de ore dei. **E**rgo quilibet homo si modo presbiter b. b. r. audire si bonum dei in die festo ut aiam pascat. **E**n. **G**reg. **L**ib. mentis est si bonum dei et spiritus sanctus in euangelio ut b. **I**oh. viij. **Q**ui ex deo est verbum dei audit propter vos non auditis. quod ex deo non estis. **E**rgo malum signum est quod aliqui fugiunt sermonem quod est signum quod non sunt ex deo. sed a diabolico semine dictum christi. **H**oc tales non curant qui in eximio et in foro stant. et sic sermonem negligunt. **R** **I**tem demostrianda est in die festiuis. **S**chis que cum labore tuo acquisisti. **V**n. **A**ug. in li. de vita christiana. **S**c. **I**lla demostrianda de approbatione que de iustis laboribus mistra. sicut scriptum est. **H**onora dominum de tuis iustis laboribus. **E**t pringit sepius quod paruū donum a paupere datū quoniam plus a deo remunerat quam donum a diuitibus. hoc parz in euangelio de paupere vidua que erat duo obrulic de quibus dixit ad discipulos. **I**sta paupere vidua plus obrulit quam omnes diuites. quia deus respicit intentionem affectus plius quam censum. **V**n. **I**sid. de sum. bo. **Q**uali enim intentione ab unoquoque largis talis et apostolus deum recipit. **I**te ordoni insistendum est in diebus dominicis et festiuis. **V**n. **A**ug. **O**ratio tua locutio est ad deum. **Q**uoniam legi. de tibi loquitur. quoniam oras deus tecum loquitur et cum deo loqueris. **E**rgo multum deuote orandum est in die festiuis. **U**nde **A**ugustinus. **O**ratio est anime sancte presidium. **A**us

Domine

fo. 11.

gelo bono solamen. dyabolo supplicium
deo grati obsequium. Item in diebus festi-
uis laudare debemus deū qz observatio
solennitatu quasi quedam inchoatio est
beate vite quā expectamus. Si sicut ibi
erit oratio assidua dei laudatū. sic in ter-
ris intendere debemus laudi diuine. Cū
nihil adeo representat in terris quendā ce-
lestis habitaculis statū. sicut alacritas lau-
dandi dei. Unde Aug⁹ in lib. p^{re}fatō.
Crederet esse qd possit diuine laudi semp
insistere. **¶** Quartū est qd geram
cordis nostri debemus deo offerre cum
meditationibus bonis vt possumus dicere
cū ps. Deditatio cordis mⁱ in p^{re}senti
tuo semp. Et hoc debet fieri cū medita-
tōe beneficiorū dei. vñ Chrys. sup math
Prima bñficioz cultos est ipa memo-
ria beneficiorū. 7 ppetua p^{re}fatō gratiarū.
Cū Bern. Signū est deo grās agere
semp. qz nunq cessat nobis benefacere.
Et in amore debemus si bene vñ fieri
mus beneficiis dei tunc de nobis multa
maiora 7 maiora dabit i vita futura. qz
dabit tibi scipm. Cū Aug⁹ sup Joh.
Deus tibi corū est. si esuris panis tibi est
si sitis aqua tibi est. si in tenebris es. lux
men tibi est. si nudus es. immortalitas
tibi vestis est. Idem lxxi. de ciuit. dei. Ad
deū pparauit diligentibz se fide nō capis-
se nō attridit. charitate nō apprehendit.
tur. o fiducia 7 vota transgredunt. acqui-
ri potest estimari nō potest.

¶ Festa sanctorū ppter sex sunt instituta
Etia sanctorū qre ecclesia instituit.
¶ Rñdeo q ppter qñq. Et
pmo ppter honorem diuine mate-
statū. qz deū in scis honoramus q eos
sanctificauit vt si debitas grām actōes
expedamus de donis 7 gratijs qd illis
cōtulit. in hoc q eos suos filios 7 herē-
des fecit. Etim deū solum in seipso ho-
norabat. mō autē honoratur in sapo 7 in
suis scis. **¶** Secūdo ppter auxiliū nostre
infirmittatis. qz p nōs salutē hē nō pos-
sumus. qz in p^{re}sentis sumus 7 p^{re}cor. s deū
nō exaudir. Unde ps. Iniquitatem si

aspeti in cōsuetudine mea. Ergo vt pro no-
bis intercedat cas honoramus. **¶** T^{er}-
ciū queritur. Etia sancti orant p nobis.
Rñdeo sim Bonauent. sup. iij. q. sancti
orant p nobis duplici rōne. Primo pro
pter nrām necessitatem. qz indignus per
alios relaxari. Secūdo ppter diuinitatem
qz vult vt membra spūalia semutuo ius-
uent. Ipsi enī sciunt dei volūtatē 7 in
oibus eā implent. 7 nos eoz sumus mē-
bra. 7 ideo solliciti sunt nos iuuare. Ter-
cia rō pōt ad diū ppter charitatē 7 affec-
tū magnū quē hāt ad salutē nrām. **¶** Itē
querit. Etia sanctorū orōnes semp exau-
diant. Rñdeo q sic. qz nō orant nisi in
his in qbus cognoscūt deū se velle exau-
diri. qz volūtas eoz est vniformis volū-
tati diuine. sic q nunq peccant vel qd qd
faciūt q sit diuinitatem dei. **¶** Et
go errant isti q hoc firmiter credūt 7 diffi-
nitue tenent q quicūq hoc scriuūt vel
istud fecerit isti scit vel bene. q si sibi fiat
vel q ab ista infirmitate liberet qd p^{re}esse
q deū vult q ista infirmitatē debet pati.
vel q tibi hoc nō fiat qd petis. qz forte
nō esset ad salutem tuā 7 sancti nullo mō
orant p te in tali casu. **¶** Sed foēs est has
benda ad suffragia scōz q tibi hoc qd
postulas ab eis. tibi impetrare velit a deo.
Et boni pnt tibi impetrare si salutē tue
proderit vel diuine volūtati placuerit.
Tercio vt spes nrā augmentet. Si enī
hōies mortales quondā nobis siles sic
ine subleuari. vt nō solū a deo 7 sanctis
in celo honorent sed in terris ab hominibz
venerant. tūc nos debemus habere
spem q mediante auxilio dei possumus
etiā mereri qlibet in statu suo q honora-
bimur in celo a deo. 7 ab omnibus vene-
rabimur sanctis 7 angelis dei. verbi grā
Si es in statu mīnoriāli. respice brām
Annā 7 brām Kunigundā 7 brām
Henricū. Si in viduitate. tūc respice be-
atam Elizabeth 7 Brigittā rēp. si es
in statu p^{re}ginitatē respice brām Karbort-
nā 7 q deū passibiles siles nobis mora-
les fuerūt. 7 tū tamā glām apud deū in

Sancti orant
p nobis.

1.
2.

3

Sancti exaudiri

De Quarto precepto

edīs meruerūt. sic et qlibet nrm fm suū
statū pōt mēri mediante grā dei. et sic
multa bona cōferē fīdēbō scōz cultus.
Nā iustos iustificat cū audiunt qd de p
terrenis celestia. p pālīs eterna bīs re
tribuit qui sibi seruiūt. Sic ecōuerso cul
tus scōz pēiores pfundit. Nā ad san
ctos ppant apparēt qd bestijs siles faci
tūt. et illi angelis. et quāta bona obrinu
issent. si et ipsi deo seruīssent. Quarto
ppter debitū vicissitudinis qz gaudent
de salute nra et cōuersione in celis. sic et
nos de gloria ipsoz in terris. Quia ma
gna ingratitudo videretur esse āgelis et
alijs beatis qz tanta bona sēcerūt et faciūt
viatoribus ab eis sibi nullā reuerēciam
exhiberi. pppter quod merito a nob mor
talibz vengerandi sunt. Quarto pppter eo
rū dignitatē qz sunt reges et regine reg
ni celestis. Nā in ps de qlibz scō dicit
Posuisti dñe super caput eū coronā de
lapide pīctio rē. Si reges terreni hono
randi sunt hic in terris. multo amīus
reges celestes qui tā possident regnū co
ri cū anīa post resurrectionē cū corpore
et anīa cūrgēs bīc eis vt habet. Psal.
xxv. Glorite bñ. pāme. posside. regnūz.

De .iiij. precep.

Quora patrē et matrē In quo
precepto fm Augus. implicat
ois actus beniuolentie pīorio
impedendus siue ex debito naturalis
obligationis. siue in honore qd debetur
patrī naturali. siue ex debito charitatis si
cut aliq actus pietatis qd ex charitate pīo
ma impēdunt. Sciendū qd hoc
pceptū transgrediunt ser grā hominum
et sunt pīi qd verēdant de suis parē
tibus et eis seruire pēmaūt. qd est cōtra
pceptū dei qz tenemur hūiliter et reueren
ter seruire parētibz nostris tota virtute
corpis nostri. Nā si debiles sunt. ipsos
corpālter portemus. et eis manualiter
seruiamus. Nā si cecidi sunt qd eis ducentū
pbeamus. et corz qualicūqz infirmitates

leuiter tractando. Nā Eccl. viij. Hono
ra patrē tuū. et genitus matris tue non
obliuiscaris. Denēto qm nisi per illos
natus nō fuisset. Tria em nobilissima i
parentibus nostris accepimus. scēse nu
mentū et doctrinā. qm nullū eis sufficere
ter recompenfare possumus. Unde A
resto. it. eth. Magistris. dñs. et parētibz.
non pōt reddi equalens. Ergo. deo. qui
nos creauit. Agis. qd nos docuerunt.
Parentibus qui nos genuerūt. nō pōt fi
eri p digna recompensatio. Ergo qlibz no
strū ppendere deberet cum quito labore
educatus est. et cū qnta sollicitudine et in
quietudine et dolore nutritus et genitus
sit. Nā Tob. iij. Honorem hēbis ma
tri tue omībz dicto vite tue. Denēto qm
ta ppeffa sit in vtero suo pppter te. Sic
qlibet pater debet puer suū in reuerē
tia et cū informare vt matrem honoraret.
Sicut Tobias informauit filiū suū.
Et filiū mō quelibet mater debet puer
suū ad hēc reuerē vt patrē suū in reuerē
tia haberet. Scdi sumi qd in corde suo odi
um portāt pīra parēntes. cū tā quelibet
ex corde tenet diligere parēntes. Qd est
pīra illas qui mortē parētibz suis oprāt
vt hereditatē pēpiāt vt sine repēnsiōe
fm modum pprie volūtatīs viuāt. qd
valde est repēnsibile et graue peccatum.
Qd sic pbat. Si em fm Iohanne qd di
cit p. Job. iij. qd ille qd odit fratrē suū ho
micida est. Itē alibi dī. Qui non diligit
frēm manz in morte. Hoc intelligit de q
libet pīmo. Quid tunc de illo dicendū
est qui parēntes suos odit qd plus dili
gere tenet. Querit vtz filij plus dili
gūt parēntes. vcl econuerso. Rādet q
parēntes plus diligūt suos filios. Nā
Aristoteli. eth. Parēntes plus amant
filios qz econuerso. eo qd magis sciūt pa
rentes qz filij qd ex eis geniti sunt. Hoc
tā intelligendū est naturaliter qd citam
est vtz coiter. licz qñqz fallit. Ergo me
rito parēntes diligendi sunt vice pīa a fi
lij. Nā Basilus. Parēntes nros vt pī
pīa viscera diligamus. Tertij qd dūm

et asperis verbis cum parentibus concordant
quod est contra preceptum quod quilibet bladis verbis
rindere debet parentibus suis et eorum reprehensionem
et correctionem patienter et humiliter
sustinere. Quod est contra illos qui parentibus
maledicunt. et ex hoc diuina maledictione
incurrunt. **Exodi. xxi. et Leuit. xx.** Qui ma
ledixerit patri vel matri. morte moriatur
Quia tales qui sic dure et contemptibili
liter cum parentibus loquuntur in his qui de
linquunt. hoc patet aduertere ex dictis ipsi
us christi in euangelio. **vt h. i. Math. v.** Qui
dixerit fratri suo fatue. reus erit gehenne
ignis. hoc intelligitur profundendo. debones
stado. deridendo vel puerpendendo fratres
quod quod tunc reus erit qui patre suum antiquum
fatuum noiat. vel ei maledicta verba impro
perat. **Quia Ecclesi. iij.** Male fame est qui
deridit patrem suum et maledictus a deo
qui exasperat matrem. **Quartus** qui pa
rentibus in necessariis non subueniunt cum tamen
liberum est et necessarium vite ministrare suis
parentibus. cum degenet. Et ad hoc tenemur
propter secundum donum quod ab ipsis recipimus
naturale videlicet nutrimentum in his filiis non
posse reddere equalens. quod parentes nutri
uerunt filios de sua carne et substantia pro
pria. Filius autem nutritur parentes de sub
stantia aliena. Et ideo filii qui parentibus in necessita
te non subueniunt. peccant mortaliter sic et isti
qui molestant eos iniuriis. **vt per pro glo.** Et
odi. xx. qui dicit quod si filius honoret
parentes officio pietatis. ipsis videlicet in co
rum necessitatibus subueniendo et ipsis be
neficientiam exhibendo. **Quia Ecclesi. iij.** **De**
mosyna patris non erit in oblivione. Et
possunt ad hoc uti exemplis in quibus
pau est exemplum christi qui cum esset in angu
stia passionis tamen non esset oblitus misericordie sue im
mo curam ipsius habuit et ideo eam comedam
uit. **vt h. i. Joh. xix.** Et tamen ipsa irrationalia
animalia de hoc nobis dant exemplum. **De** enim
de grege qui cum pater et mater depilati sunt
filii qui tamen necessaria donec pilos habet
ant vel vscum moriantur. **Ter** ad ostenden
dum quod debemus parentibus subuenire quoniam
sunt senectute precepti. ostendit quando cyclo

niarum. de quibus legitur quod quando ceciderit
nesciunt filii parentes suos in nidos pos
nunt et velut infantes iuxta pectus suum
collocant fouent et nutriunt. **Soli** vultu
res parentes suos fame mori permittunt.
Iste valde ingratus videtur esse qui parentibus
suis non puidet. quoniam ipsi sibi ipsis non possunt
puidere. cum ipsi sibi puidant in pueritia
cuius quoniam ipse sibi puidere non potuit. **Id**
dicitur **Eph. vi.** Filii reddite vicem pa
rentibus vestris. et hoc est acceptum coram deo. **vt**
exemplum scribit **Matheus** ubi ostendit quod
debanus parentibus subuenire quoniam sunt in
necessitate positi. **Re**ccitat enim quod quedam
mulier nobilis ob quoddam flagitium fuit
morti adiudicata. noluit tamen inde eam co
burere vel alia morte publica eam puni
re propter honorem parentale. **Id** inclusa est
carceri ut ibi fame periret. **Filia** pro eius
propter erat nupta de licentia iudicis eam quo
tidie in carcere visitauit. prius tamen diligenter
perscrutabatur ne aliquid inestibile sibi
afferret. **Filia** vero extracto vultu singulis
diebus lacte proprio matrem alabat. **Cum** pro
inde miraretur quod tanto tempore superuixeret
repre est ei quod fiebat a filia. **Tunc** inde
pietate motus. filie matrem donauit.
Quinti qui sunt parentibus suis inobe
dientes. quod quilibet tenet honorare patrem et
matrem ipsius in his qui ad bonum sunt et ad
salutem pertinet obediendo. **Et** ad hoc te
net filius ratione tertii boni quod a parentibus
accepti videlicet salutem informationem
et doctrinam. **Ad** hoc nos christus proprio ex
plo inducit qui suis parentibus subditus fuit
vt per **Luc. ij.** ubi dicit quod fuit subditus pa
tribus. **Ergo** quilibet debet obedire parentibus in li
citis. **Id** quoniam aliquid iubent quod bonum est. et ad
salutem anime. vt ad missam. et ad ecclesiam
ire. et verbum dei audire. vel tacere. vel sedere
vel dormitum ire. vel surgere. et sic de alijs
licitis. **Id** quando prohibent pueris aliquid
quod malum sicut non chorizare vel lus
dere. vel de domo nocte si exire. vel ad
aliquem locum inhonestum non accedere.
et sic de multis alijs. **Et** quando cum quibus
aliquis scilicet pernitentia contra preceptum

De quarto precepto

primum aliquod predictorum facit. peccat
 mortaliter. ¶ **S**ecundum qui parentū suorum
 defunctorum obliuiscuntur et non subueniunt
 eis tunc quilibet tenetur liberare suos subueniē-
 tes animas parentū suorum post hanc vitam
 eorum pias misis et elemosinis et orōni-
 bus de purgatorio liberando. Et filijs cō-
 gruiū de centibus pauerunt parentes. vii
 Job. ¶ **Q**uare me persequimini. et carui-
 mus saturamini. Et merito. Nōne qui
 multas bonas a patre suo accepisset. scz di-
 centes vel quadringentos florenos. et
 videret eum in angustia vel in paupertate.
 esurientem. siccitē. nudum. et sibi i nullo
 subueniret. cum tñ bene posset merito in-
 fidus esse censendus. Sic et similis in
 proposito ista scz iam dicta tenetur filiū
 suū parcaribus.

Tertio mali filij puniuntur. **B**onorum cor pforatur quintuplici
basta diuine vltionis q suos pa
pentes perturbant. vd eorum indigentia nō
subleuant. aut eoz mandatis pncipate
recalcitrant. **P**rima est rerū spaliū
lubricatio. nā diuino iudicio digne tali
bus in infortunia rerū eueniūt. qui suis
parentibus cōtra diuinū pceptū in suis
indigentis non succurrūt. Ergo tales
mali filij sepe p frequentē depauperant
et priuātur suis diuitijs. et sp babebunt
infortunia in temporalibz rebus. p hoc me
ruerūt in parentibz. qz tales filij qñqz cap
tiui sūt vd citā qñqz spoliati sūt a raptozibz
Vd etiā qñqz bona eoz igne cōburnunt.
et sic de alijs infortunijs. **S**ecundo
puniuntur in filijs ppteris et hoc duplr.
Primo qz ipsi filij qñqz eis mortuū
ppter inbonozationē parentū. **E**xemplum
n Cesaris de illo q inbonozauit mrem
suā et filij a^o oēs in breui defuncti sunt.
Seco si filij sui pinguerint. tūc qñqz cōtin
gie vt talis in sua ceciderit filios sibi du
ros inueniat. Et hoc multociens iusto
dei iudicio pmeretur. **N**ā legi⁹ q qdaz
paterfamilias filios sūos hēdeditatē suam dē
miser filio suo. filius p ille primo dē
ne se habuit erga patrem. sed post expu

lit cum a thalamo suo volens thalamum
sibi habere ⁊ vxori sue. Et ad vltimum
fecit sibi fieri lectum post ostiū. et cū hy-
ems esset ⁊ sineq; pater frigore grauaretur
q; filius assestulerat sibi bonū cooproziū
ipse rogauit filius filij vt rogaret pro co-
q; daretur et aliquid ad regnandū se. **Qu**
et autē vix obtinuit duas vias buedili
patre suo ad opus aut suū. Et cū alie due
remanerent puer flendo rogauit cum ve-
sibi eas daret. Qui statibus illius vice
cum quereat quid inde faceret filius re-
spondit. Seruabo illas quousq; talis
sis qualis et pater tuus. **N**ec dabo tibi
amplius sicut et tu modonon vis dare
patri tuo. **T**ercio puniuntur in co-
pore pzo. qz qñq; tales filij incurrit et
citare. vñ **P**iero. sup illo xpo **H**onora
patrem ⁊ matre. **D**aret certitatis sue sub
ire supplicij qui parentū vltimū totū vi-
sū despersit ⁊ clatis oculis lacerat pietates
Ite qñq; incurrit claudicationem et aridi-
tatem. ⁊ infirmitates diuersas. quia non
cruentur parentib; cum coipe qđ ab eis
receperunt. **Q**uarto qñq; puniuntur
q; abbreviationem tpalit vire. **N**am sic
pzinij parentes honozantium est vite
longeuitas. vt prz **E**ccl. iij. Qui hono-
rat patrem suū vita viuet longiori. **S**ic
a sensu contrario ipsos de honozantium
est vite breuitas. quia plurimi tales filij
proterui improuisa et subitanea morte
moriuntur. **U**nde ps. Subito defecerūt
et perierunt ppter iniquitatē suā. **Q**ui
to puniunt eterna morte. hoc malum est
sup oē malū. **Q**ñ glo. sup illud **E**xodi.
xxi. Qui maledixit patri vel matri. mori-
te moriat. dicit q; morietur morte eterne
damnationis. **N**ec mirum si tales repu-
tātur indigni vita eterna. qui etiā repu-
tantur indigni hac vite penali ⁊ misera.
que eis diuino iudicio reuerentibus subtra-
hitur. cum tñ alijs pccōzib; vita ad peni-
tentiam pcedatur. **E**t ex hoc pot rōnabī-
lī colligi qñtus reatus transgressiois
illius quāri precepti. quia contra hoc
preceptū peccantes expiuntur a senten- cia

placatis ipsius dei. que bz deceteris peccatoribus. Nolo mortem peccatoris etc. De istis aut ppter repentinā mortē q placuit per diuinā suam dei potētiē e contrario Nolo vitā peccatoris. scz hoc pceptū transgredientes. sed vt repente moriantur etc. nalliter puniat. Exemplū q grauitur punit deus filios impios. Quidam diues fuit q dū vxore sua edidit omnibus bonis vitois eius filio. vt ille duceret sponfam diuoriam. filius autē fidei p misit patri z matri q abundanter qd diu uiuerent eis punderet. Separatim itaqz patre z matre habitantibus. pmo isaqz abundanter prouidit filius ipoz ipsos. Tandem cū despōsasset quendam iuuentulā clausit viscera pietatis a nutris eis remittere procurauit. Quodam die dūco vidit mater carnes ferri in domū filij. Et dixit mater marito. Dū est q parum decarnibus comeditis. ite hodie ad domū filij nostrūz inuenietis ibi bonā assaturā. Tempore igit prandij pater venit pulsans ad ostium statimqz filius impulsim us assaturam quā iam ad comedendū in partes diuiserat abscondit. Intrante autē patre interrogauit filius quid veller. Pater iudic. Volēbā hic prandere putans hic aliqd bonū paratū esse. ait filius. Cides quid habemus. accipe duos denarios et cme tibi z matri mee qd comedatis. Exiuit se patre. ostium clausum est. z assatura reposita. cuius frustum cū ad comedendū ori applicaret. versum est in bufonē z insiliens in faciem eius sic ei adhesit vt pedes superiores cū duobz maxillis vna caro fieret. z reliquū corpus corā ore ipsius dependet. Statimqz vocato p̄sbytero p̄sentatus est archiepo. p̄m suū p̄ficens z rem gestā per ordinē narrans. Archieps autē ei p̄pnā inuinit vt irret ad oēs maiores villas z ciuitates francie. z conuocatis iuuenibz z pueris faciū narraret ne quisqz auderet decetro parentis transgredere. sed sicut p̄cepit dñs in quarto p̄cepto honorare. Eo tpe frater Iobes de magno ponte ordinis p̄cedi

caroz vidit illum partitū cum multis pueris et hominibus.

Parētes sex tenētur filiis

Sequitur videre que parentes tenentur filiis. Pro quo sciendū q parentes tenentur sex filiis. Primo dñs eos ad inducere vt offerant deo innocentia z puritatem suā cū pueris innocētibz q sanguine suū ppter xpm sudorunt z hoc fit qñ filij in pueritia incipiūt dō seruire. Tercio. Bonū est viro cū porrauerit ingū dñi ab adolescentia sua. Et hoc idō qz bonitas infigit in cor pueri qz habet tenetū subiectū. Cū viciū Aristo. qz ania pueri est tanqz tabula in qua nihil est depictū vel descriptū. ita ap ta depingi. Et ergo dēd p̄mitus receperit in se puer ad hoc sp̄. possum dū inclinatū siue sit bonū siue malū. Exemplū reale de rella z cipho in quē si p̄mitus in fundit liquor p̄ciōsus. s. balsamus saporis illum semper tenet. Si autē p̄mitus feror infundit. tūc cū dē seporum semper tenet. Item puer est tanqz cera mollis in qua spectes sigilli facilius imprimuntur. Item est sicut p̄gula recens q cito flectit z facilius ad quācūqz p̄m. Item informacō dñs de bonis salutaribus sicut sunt Pater n̄r. z symbolū. z p̄cepta dei. quō ea suare oportet vnūquemqz q saluari vult. Cū Bath. xij. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Et in signū huius tūc p̄cepta sunt scripta in manibz z pedibus nostris scz per decem digitos z per decem pedicas. ne obliuiscamur p̄cepta. Item informādi sunt vt deū timeant. qz fm̄ ps̄. Initium sapientiē timor dñi. Cū Iudoi. Timor expellit p̄ccatū. timor reprimat viciū. timor caui m facie boiem atqz sollicitū. Cū qñ Bāñ. in tractatu de septem donis. Consequa sunt qdam timor z religio. nec vni m manere pōt sine altero. qz sine timore dei homo nō perseverat in bono nec saluatur. Cū scriptū est. Si nō instanter in timore dñi tenueris te. cito subuertetur domus tua.

Domínico

fo. m.

nam plenum cum gramini⁹ tūc si vere
panteas tenetis satisfaccere scdm pñliuz
pñfios. Ergo parentes informare des
bēt filios ne dāna inferant primis. siue
in pratis siue in segetibz siue cum pecori
bss. z sic de alijs. De hac materia quere
infra septimo. S. z duo extra ibidez. Itē
informādi sunt ne derabant proximis
denigrando famam proximi. quia tales
tenent ad restitutionem sicut isti qui hñc
res iniustas. Itē duo petā. Item iniusta
rñablatio z detractio magis difficulter
dimittunt. Quia non sufficit cōfessio et
pñitio nisi fiat restitutio fm possibilitas
rem hois. vñ Hiero. Non facilis venia
praua dñpñe de rectis. Item tenēt proxi
mis indulgere offensas. vt eis deus in
dulgēat sua petā. vñ Luc. vi. Dimittite
et z dimittetur vobis. Qui āe nō dimit
tit primo in corde talis nō pñ saluari. et
omīa bona opa q̄ integrit facit non sunt
a deo accepta. vñ p. Job. iij. Qui odie
fratrem suum. homicida est. supple finis
suis. Tercio informandi sunt quomō se
hñe debeat q̄ ad sapas. l. vt corpus suuz
munde teneant et caste viuant. vñ dñpñe
Thobias filio suo Attende fili ab omī
fornicatione. Et ratio hui⁹ est. qz omīs
fornicatio pñterit in matrimonio facta
sanc est petñ mortale. vñ Aplūs Om
nis fornicator aut immūduz nō hñ pñm
in regno dei. Ergo pñci debent seruare
suam pñginitatem vñqz ad nymoniū vt
in pñginitate simul pñciāt. In signū hñ
adā z eua qñ mñiungnū inchoabāt pñgi
nes fuerit. Et tales pñci sic caste viuētes
ducūt āglicā vitā. vñ Amb. Qui non
nubūt z vñores nō ducūt sic āgeli i terra
st. Quarto parentes tenēt filios dare bo
num exemplū. z hñ est valde vñle Unde
Grego. Nunqz petōres ad lamētum pe
nitentia redirent. si nulla essent bonoz
exempla que corū mentes terrabrent.
Ergo amūter loquendo qñ parentes
bonū exemplū pñbent filijs. et tūc filij
tales efficiūt magis pñciosi. et pñ hñc
tales parentes multum merentur Quō

celarius. Quantis exemplis vere humi
litaris et perfecte charitatis ostenderis
cum tantis pñtatis aeterna pñmia possi
debis. Sed heu aliqui parentes infor
mant filios suos ad malū verbo z exem
plo. in quo deū grauit offendūt. vñ be
gratia. Sicut chorizare. grauit incedes
re z deum blasphemare. z sic de alijs. Et
tales rei erunt oim petōrum illoz que ex
mala informatōe vñ ex malo exemplo
filij sic addiscūt. Ergo qui te pñmitis su
perbiā docuit particeps erit oim petōz
illoz que chorizare vñ alias superbe
incedendo perpetrabis. z sic de alijs pec
catis. Item de illis parentibus q̄ vestes
pomposas suis filijs ennuñciāt. Sicut
lugdunensis. Qui filias suas ornant vt
eas ad choreā mittant quasi festucā vñ
gunt vt eo melius ardeat. Item aliqui
parentes faciunt pueros suos chriolos
portando eos cū vino. Contra qd dicit
Iretho. vi. pollicē. Iuuenes maxime ab
chriolate custodire oportet. Idem. Iuue
nes esse sine vino est bonū. qz tales pñci
postmodū efficiuntur bibuli z lusoze et
mali homines: quibus parentes sunt oc
casio per suā malā informatōem z exem
plum. Unde Gregori⁹ in moral. Tot
moribus quis dignus est quot exempla
pñuauit in posteros relinqz. Quot
mores meruerūt tales qui tot exempla
mala in posteros reliquerunt. E
Quinto parentes tenent filios corrige
re. quia nō sufficit q̄ informant eos in bo
no sed oportet etiā cor̄rectionem habere
ad filios si credūt Quia omīa petā que
filij pñtrant sub obedientia parentā. de
his parentes rñdcbunt in die nouissimo
vñ aplūs Rom. p. Nō solū digni sunt
morte q̄ faciūt sed etiā q̄ pñtitiū faciūt
bus. Ergo hic aduertite parentes q̄ etiā
si scē vite estis tñ pñter filios vños pore
stis dānari. verbi grā. Si pater z mater
nunqz peccassent z pñmitterent filiū aut
filiam peccare mortaliter z eos nō corri
gunt eternaliter cum filijs talibus dam
nabunt. Sic Innocentius. Gregorius

Di

Eritillus. **A**ldorus. **A**ugustinus illi omnes cōcorditer dicunt debet de sacerdotibus. ut hēp. **R**egū. p. **Q**ui audit qd filij sui in bonis se habebat i templo. qz ibi doctores autē cū vixit suis. legitur qd epide arguebat eos. qd si dānus est nō est alia causa nisi qd nō corripit filios suos. **S**ciendū qd boni filij cū mansuetudine verborū corrigendi sunt. **E**xemplo marie vbi **L**uc. ii. qd dicit ad filiū suū iesum. **F**ili qd fecisti nobis sic. **M**ali autē cū aspera virga sunt corrigendi. vñ **S**alomon **D**icit vrb. xxi. dē. **N**oli subtrahere disciplinā a puero. **S**i enī pēseris eum virga nō moriet. et animā eius de inferno liberabis. **E**rgo qd audis puerū tuū iurare et dñ blasphemare. accipe debes virgam et eundem puerū bene disciplinare. in hoc lenificabis dñi et brām mariā et omnes sanctos. et in rebus tibi pñ coronā vite eterne. cū hoc a te intentō feceris ut puer ille creatorem suū amplius nō offendat taliter blasphemando vel etiā aliter peccando. **E**rgo parentes nunq̄ debēt maledicere filiis suis verbis maledictis. qz maledicendo pueris deū arguunt offensdū et pueri in hoc vñ pñficiunt et plus eis obest qd prodest. **E**xemplū in **C**elsario de puero quē diabolus eum corpe et anima abstulit ppter maledictōem parentum qd amplius parentes illū puerū nunq̄ vid rūt. **E**t hoc deus pñfic in terrorem aliorū parentū ne filijs suis maledicant sed potius cū aspera virga corripiant. immo maledicere nō licet alicui irō mali creature in qntum creatura dī est. qz omnis creatura dī bona est ut patet **S**en. pmo. **I**udicet dñs cuncta qd fecerat et erāt valde bona. **E**t isto patet qd si non licet e quo vñ asino vñ canē vñ bouē vel ouē maledicere. multo minus lz hoibus maledicere. qd nunq̄ aliq̄s alicui homini debet maledicere. **C**ontra qd faciūt aliqui parentes qui maledicūt suis pñijs filiis. **E**t etiā derisū viri qui sepius et iracundē vindicta maledicunt suis pñijs filiis et vxorib. **D**e illis maledictis vñ apłs

et neq̄ maledicti neq̄ rapaces r̄ gñi dei possidebūt. **S**ciendū qd parentes qui filios suos educant tali intentione ut efficiantur boni xpiani et famuli dei quicquid erga filios suos faciunt totum erit eis meritorium cum in grā sunt et sine peccō mortali. **E**rgo mater quorūens lacrar pueros quotiens inq̄ratur a puero qñens portat vel balnear vel quicquid puero administrat semp meretur. **U**n apłs ad **R**om. viij. **S**cimus qm diligēdibus deum omnia cooperantur in bonū. **E**t hie patet qd parēs pñt mereri in filiis suis eternā glām vel etiā eternā dñatōem. **E**rgo pueri a parentib. informadi sunt in bonis morib. et pñtibus et corrigēdi a vicijs et insolentis. sicut docet apłs ad **E**p̄hes. vi. dicens. **E**t vos patres nolite ad iracundiā p̄vocare filios vestros. sed educate illos in disciplina et correptione qd si fieret proculdubio nō essent tot mali homines et peccōres in mundo. **H**oc quilibet pōt cognoscere in seipso. qd si a puericia fuisset debite informatus et in timore dei nutritus vtiq̄ melior esset qd iam sit. **S**ed hui qd in iuventute tua nutritus es in superbia. in gula. in luxuria. et sic de alijs vicijs. qd tam puerilis es in vita tua. **S**ciendū tamen qd parentes p̄cipue dñt corrigere filios suos ne lirent vel blasphemāt. qd hui iam cōiter apluribus hoibus sit. **S**ed qd grauitat deū in hoc offendit et q̄lit dñs puniat tales pueros patet s. ii. **S**. **S**exto parentes tanq̄ filijs suis hēdificare res iustas. qz melius est modicū iusto superbiuitas peccō. multas. **C**ontra hoc faciunt aliq̄ tam inordinatū amorem ad filios hñres qd q̄uis bene cognoscant qd possidentes iniustas tā nolunt eas restituisse ne filij dñ pauperentur et sic lapsos et filios dñant. **I**tem aliq̄ vnus parentum permanet in viduitate. nō propter deū nec amorem castitatis sed ne filios erubescat. et tñ nō intendit eā te viuere. **E**t talis pater plus diligit inordinatō amore filios qd deū et salutē ppam. et po

Dominico

fo. m.

etis vult d'annari cum luxuria sua (quā
in statu viduitatis cōstitit) q̄ pueros
suos ex h' d'are. Ergo consulendū est ta
libus viris q̄ nolunt caste viuere vt itera
to vxores ducant ac totā mortalitā ex
tra matrimonii committant qz omnis
fornicatio est peccāt mortale. Insup nos
randū q̄ filij z cognati q̄ tali patri dant
consiliū ne matrimonii p'rabat z alios
pueros generet p'pterea vt bona patris
ipsis sola p'p'antent z sciant veraciter
q̄ pater nō abstinet a more castitatis nec
caste viuunt tales peccāt mortali. qz plus
diligat illa p'alia q̄ animā patris z po
tius volumet patrem multa peccā comitē
tre mortali cum alijs mulieribus q̄
amittere z p'viri illis bonis paternis.
Ergo infid' des filij in hoc cognosce p'nt
q̄ indignant tali patri qui alias nō vi
ueret caste cū iterato matrimonii contra
bit. Item parentes qui iustas res possi
dent p'viri debent velites z inimicidie
inter heredes nō obitū corz fiant qz me
lius esset modicū vel nihil heredibus re
linquere q̄ lites z odiū ex his generare.
Parentes isti q̄ grauer peccent qui in
iustas res sur' heredibus relinquit. sed
quō filij cōg'rentur de talibus parenti
bus pater iustas dno. **Exemplū ibid**
Item hoc id quod septio. **Exemplū**
ibidem. **S**ep'timū sunt q̄ contra
hoc p'ceptū faciūt q̄ in honore n'rem suū
spūalem puta sacerdotē z p'fessorem q̄ te
de fonte baptisimatis regenerauit. **Uti**
Job. iij. Nisi q̄ renatus fuerit ex aqua
z spūscō. nō pōt introire in regnum dei.
Item q̄ tibi per sac' m eucharistie diuinū
alimētū ministrat. **Uti Job. vi.** Caro
enī mea vere est cibus et sanguis meus
vere est potus. q̄ manducat meā carnem
z bibit meū sanguinē in me manet z ego
in illo. Ergo docet te honorare illum cu
sus misterio manet ds in te tu in illo.
Item q̄ sanctis p'dicatioibus z exemplis
te instruit z informat. **Unde Grego. in**
omel. Plus est verbi pabulo victurū in
p'ceptum mentem reficere q̄ ventrem

moritūre carnis eterno faciare. Item
Grego. in dial. **N**imz p'bat q̄ malus
est mīraculū p'dicatiois verbo atq̄ oīo
nis solatio peccātā cōuētere q̄ carnem
mortuā suscitare. Hunc patrem spiritus
alem tripl'r honorare debemus. Primo
enī humiliter obediendo in his potiss'
me que de iure teneris plebano puta cū
tibi p'cipit celebrare nūc celebras q̄ inter
dicta ecclie scrues. q̄ tibi p'cipit ad ieliu
mandū ieiunare. q̄ excoīcatoris strictissime
vites. z p'nam tibi iniunctā in p'fessione
adimplas. **S**ecūdu enī hoc t'as gratio
p'dicatoris maxime si fiat ex deliberatioe
z p'ceptu inducit peccāt mortale.

De excoīcacione.

Item p'dicta tria sunt notabiliter
aduertenda. **P**rimū est q̄ntum
ad excoīcaciois iniām quā q̄libet
xpianus marito debet abhorre que est
duplex. maior. scilicet minor. **M**aior sepat
a sacris ecclie. qz nullum est recipiendū
sac' m in minori excoīcacione. nec etiam
osculū pacis. quā minorem excoīcaciōem
quis incurrit q̄nto scienter z p'ra pro
hibito em coīcat eū excoīcato comedendo
loq̄ndo emendo vendendo t'is. **E**t ab
ista minori excoīcaciōe pōt absolue qui
bet sacerdos qui habet p'raem sup ear
lem hoīem q̄ possit eum absolue a p'ce
cato mortali. **E**t ista absolutio fit solo
verbo dicendo absoluo te a sententia ex
coīcacionis quā incurristi comunicando
vel loq̄ndo vel comedendo t'c. **E**t ista
absolutio pōt fieri sine sacramentali con
fessione. sic q̄ ille arbitrat se et fateatur se
communicasse excoīcato. vel loq̄ndo vel
comedendo z sic de alijs. **R**atio excoīca
tio p' maior separat ab ingressu ecclie z
a cōmunionē fideiū z a sacramentis. **E**t
talis excoīcacio est timēda merito culi
bet xpiano propter quā rōnes. **P**rimo
qz p'pter ipam talis excoīcatis excludit
a cōsortio oīm xpīfidū in terra viuē
tium. Item a p'ortio dī z beatorū in et
na felicitate exultantiū. Ergo comparet le

D. 14

precepto

prolo q̄ habet morbuū inferniū qui a con
sortio oīm ejiciat̃. Et ideo lepra carnalis
eo ab oībus hominibz multū timetur
q̄ eo est morbu p̄tagiosus. Et mlti sunt
homines p̄ alias infirmitates pocus ū
stinerat̃ q̄ leprā. eo q̄ ab hoībus separ
r̃. Sed mltio fortius timēda est excoī
catio. q̄ est iccus gladij spūalis q̄ magis
timendus est q̄ gladius corporalis. **S**
Aug⁹ dicit de illo q̄ excoīcat̃ q̄ graui
us est hoc illi q̄ si p̄forat̃ gladio v̄d
a seris deuozaret̃ siue a s̄imīs exiret̃.
Et timenda est excoīcatio. q̄ est
valde d̄anosa. **A**ut̃ em̄ hominī p̄mi
siam de oībus missis. oīonibz t̄ d̄
mosionis t̄ aljs bonis q̄ sunt in ecclesia
dei. q̄ nō est parū damnuū. Quis em̄
digne sufficeret estimare valorem vniū
missi q̄ d̄ t̄ps de oībus missis que cele
brant̃ur per totū mundū. t̄ de oībus
bonis q̄ sunt ab oībus hominibz quoz
participat̃ioe ex toto caribz t̄ priuatis
est q̄ d̄ in tali excoīmunicat̃ioe man
et. **T**ercio est timenda q̄ ille excoīcat̃
sarbane tradit̃. vñ **A**ug⁹. Om̄s xp̄ia
nus q̄ a sacerdotē excoīcat̃ur sarbane tra
dit̃. Et etiā s̄m̄ **H**ereticū de firma. **I**
p̄t̄e dei si loqui liceat t̄ d̄fensionē ange
lozū sanctoz eripit̃. t̄ tam in aīa q̄
in corpore p̄t̄i diaboli tradit̃. **E**t **Q**uā
r̄ timenda est aboli tractat̃ est valē
membrū abscissū a corpore q̄ amplius
nullius est valoris. Quid em̄ valer
marinus abscisa a corpore v̄d pes v̄ auris t̄ sic
de gljs. **S**c̄ ille excoīcat̃ coram deo et
sanctis eius nullius valoris est. Et sicut
sup̄ oīia timēda est abscissio membrorū
ex corpore hominis. sic nihil magis debet t̄
m̄ereriābus q̄ separari a corpore xp̄i m̄isti
eo q̄ est ecclesia. **U**nde **A**ug⁹ sup̄ **J**oh.
Nihil debet formidare xp̄ianus q̄ sepa
rari a corpore xp̄i m̄isti eo q̄ est ecclesia. vñ
Aug⁹. **Q**uia xps̄ est caput oīm fideliū
t̄ oīes fides in gratia gl̄ificat̃is sunt
sibi inueniēta membra. Sic q̄ quis excoī
cat̃ur etiā a capite xp̄o. t̄ a membris id
est a fidelibus abscindit̃ur. Et nullū in

Inuentia diuine gratie amplius habet q̃
 diu sic abſcatus eſt ſed areſcit. ¶ **Q**ui
 to q̃ excoicatus ad niſibila ualeat niſi ad
 eternū ignem. hoc p̃batur ex euangelio
 Iohis ubi x̃ps d̃r. Ego ſum uita uera
 ⁊ uos palmiteſ. S; h̃o excoicatus filiis
 eſt palmiri abſcifo a uite. qui ſic abſciliſ
 ad aliud nō ualeat niſi ut in ignem p̃oat
 ⁊ cōburat. Et alijs lignis multa uenia
 p̃ſt fuerit. ſed nō ſic q̃ palmite abſciliſ. vñ
 Ezechiel. xij. Fili homiſ qd̃ ſic de uite
 iſ eſt deliquo uitis q̃ oibz lignis nō eſt
 uice. que ſunt inter ligna filiaz. nūqd̃
 tollet de ea lignū vt fiat opus aut fabri
 cabit de ea paxillis vt p̃cedat in q̃o q̃
 cūq; vas. ecci igni data eſt in eleā. Et ab
 illa maiore excoicatio nō p̃or abſolute
 re miſi epus vel papa vñ alijs alijs de
 auctoritate ip̃oz ⁊ talis abſoluendus eſt
 cū miſere ⁊ uirga. ¶ **E**t p̃is excoic
 plaroz ligandi ⁊ ſoluendi a x̃po cū tra
 dita habeat magnā efficacā hoc poſſu
 mus cognoscere per tale exemplū. Fuit
 quidam comes roſolanus fauor ⁊ reſe
 ptor hereticoz. Et omiſ talis ip̃o facto
 eſt excoicatus vna cū hereticis. Et qui
 dā ſcūs abbas fuit ad cū miſſus ad cō
 monendū eū. Qui dū uiro ſauero uollet
 adſcendere cū excoicatum rimari S; cū
 uir ſcūs excoicatus quereſum nō erudit p̃bis
 dixit abbas. Et tūc tūc uideatq; infera
 ſit ſia q̃ excoicatioſ vinclo eſt innodata
 uolo mihi apportari albiu paucū. q̃ ſibi
 allato dixit. Et panis licet tu nō mēuer
 ſit. vt in te oſtendat p̃itas fidei n̄re ⁊ ma
 lificatioſ ante excoicatioſ nō fuerit ex
 coico te. q̃ uicto panis q̃ inter manus ei
 erat candidus mox nigr̃ ſeuiſ eſt. Quē
 p̃cepit in duos partes diuidi ⁊ intus ſiſt
 apparuit niger muſcidus ⁊ corruptus.
 Tūc ſubiūit vt etiā iſtius p̃uicem ab
 ſoluitq; accepto pane abſoluit am̃ q̃ in
 gorem ſp̃em ⁊ candorem ei reuertiſ.
 Sciendū q̃ nō ſolū illi qui denunciant
 in ambone ſunt excoicati ſed etiā in plu
 ribz caſibus ſm̃ ius canonici q̃a in
 diu excoicatione maioratū.

Dominico

fo. m.

In illis casibus quibus

q̄s incidit maiorē excoīcatōm.

In q̄bus casibz incidit q̄s maior /
rām excoīcatōm. **R**ādco in mul-
tis. x q̄bus aliq̄s casus hic expo-
nam. **P**rimo q̄ manus violentas in cle-
ricū vel alias in religiosū mittit. Item
q̄ hoc mandat vel post factū eius nomie-
ratū habeat. xv. q. iij. **S**i q̄s suadente
dya/ **S**cdō cū q̄s incidit in heresim. sūt
z receptōr hereticoz. **T**ercio cum q̄s hu-
manā eccliam nō asserit esse caput oīm.
nec ei tanq̄ capiti obediendū. **Q**uarto
cum quis participet excoīcatōe in crimine
p̄pter q̄d q̄s excoīcatus est. p̄dando ei con-
siliū auxiliū z fauorem. **Q**uinto qui in
articulo mortis aut ob aliquod impedi-
mentū absoluit ab excoīcatōe z cessans
re impedimento nō presensat se qm cito
poterit ei a quo absolui debeat rancidit
eandem excoīcatōm. **S**exto q̄ incendit
vel frangit eccliam vel iuber aut consue-
vit in ecclia cōmittit aliq̄d enorme factū
vt capiendo corpus xpi vel destruendo
altare vel crucem vel similia. **S**eptimo
cum q̄s vitur lise ap̄icis per se vel per
alios falsificatis. **O**ctauo q̄ scienter con-
trahūt matrimonii in gradibz p̄sanguini-
tatis vel affinitatis p̄bicitis vel cum
monialibus cōtrahentes sunt excoīcati.
Nono dñi qui inibent subditis ne ven-
dant p̄sonas ecclasticas vel molant vel
p̄sunt vel alia sc̄uitia faciant. **D**ecimo
q̄ pedagiū vel theloniū recipiūt a perso-
nis ecclasticis. z tales nō debent absol-
ui nisi restituant eis q̄ ab ip̄is receperunt.
Similr qui noua pedagia impōnunt
Snde. imo consules ciuitatum rectorēs
z aliq̄ p̄eāam hñes qui faciūt excoīcatōes
indēbras in clericos et ecclias. similr q̄
faciunt statuta contra p̄cepta ecclie z lē-
berratem z scriptōis eoz z etiā qui ser-
uant talia statuta z p̄seruandines z fm ea
iudiciā. **D**uodecimo potestates rectorēs
p̄siles iudices officiales q̄ statuta faciūt
scribūt dictant. p̄t q̄e q̄s cōpellitur sol-

uere vsuras. vel nō repetere tam solutas
aut q̄ obseruāt illa statuta et fm ea iudis
eāt. **T**redcio q̄ ipediūt iudiciū cuiuscū
q̄ iudicē ecclasticū. vel ipediūt volētes
recurrere ad forū ecclasticū in caus ad
ip̄m p̄tinentibz. **Q**uarto decimo q̄ abso-
lutōe ab excoīcatōe vel interdicto ex-
coīcatōe p̄ vim nā talis absolutio nō valz
z incurrūt nouā excoīcatōe. **Q**uinto de-
cimo q̄ occasione sententis excoīcatōis
suspensionis vel interdicti late in eos sen-
tēntia suos subditos aut eoz rusticos dederūt
licentiam grauandi eos iudices qui tale
rūt snias. vel iudicis seruos qui litteras
tulerunt nisi re integra licentiam hñdi re-
uoauerint vel si in aliq̄ p̄cessitū sez ali-
qua rapuerint de p̄dictis si nō reddiderint
infra octo dies. **S**edecimo q̄ cogūt cele-
brare in loco interdicto vel ad audiendū
diuina conuocans excoīmunicatos et in-
terdictis p̄hibens ne moniti exant ecclē-
siā. **D**ecimoséptimo suspensi vel interdi-
cti si moniti a celebrante missam non ex-
eunt eccliam sunt excoīcati. et p̄ absolu-
tione ad papā mittēdi. **D**ecimooctauo
insecutor cardinaliū seu epozum. vel hec
mandans vel ratū habens vel socius ex-
istens excoīcati sunt. **I**dem de hñs q̄ im-
pediūt visiraciones monialū. nisi moniti
desisterint. **D**ecimonono q̄cunq̄ p̄sōas
ecclasticas aut monasteria vel ecclias
eozum spoliauerint vel alias iniuste gra-
uauerint p̄ eo q̄ non degerunt illuz pro
quo rogauerint. **I**tem **S**icéximo religio-
osi qui sine licentia speciali prop̄ij sacer-
dotis solemnizauerunt matrimonia aut
administauerunt eucharistiam. seu sacre
vnerionis vel baptisimatis sacramenta.
Item vicésimoprimo religiosi qui excoī-
municatos a canone absoluerunt in cas-
bus non p̄cessis eisdem. aut absoluerunt
a sentēcijs p̄ statuta puñcialia seu syno-
dalia p̄mulgatis. **I**tem religiosi q̄ altos
a pena et culpa absoluerunt. **I**de de cleri-
cis z religiosis inducētibz ad vouendū
iurandū. aut p̄mittendū de eligēdo ap̄b
eos sepulturā. vel tā dectā vltius nō

monachi. Item religiosi qui temere vbi-
q; habitū sui ordinis deponūt. Insup
monachus mittens iuxta se habitum suo
religionis ad saltandum vel hmoi. licet
statim resumpturns. si sit coram laycis
excoicatus dñi corā clericis tantū. non.
vt pater. ne clerici vel monachi secularib;
negoties. ca. vt piculosa. li. vii. Item reli-
giosi q; infra septa monastriū licentia ar-
mat tñm. Item religiosi q; pñtentib; sis-
bi nō faciūt pñciam de decimis soluēdis
sunt suspensi a pñdicatōis officio. donec
si cōmode possint faciūt eis pñciam. Et
si interim pñdicant excoicati sunt. Item d
religiosis q; nō seruant interdictū qd mñ
ecclia feruat. Item religiosi q; cōferunt se
ad curias pñcipū vt inferant dñā suis
pñdatis. Item dereligiosis q; dicūt aliq;
verba in sermonib; vel alibi vt retrahāt
audientes a solutōe decimarū. Item reli-
giosi sicut canonici regulares archidia-
coni. decani. prepositi. plebani et aliq; cle-
rici personatus hñtes. aut etiā quicunq;
pñbiteri qui audiunt leges aut pñbly-
cam. Item mulieres q; dicunt vulgari. r
begyon. et religiosi q; fouent eas in illo
statu sunt excoicati. Item religiosi q; acce-
dūt ad studia sine licentia suoz pñatoz.
Item religiosi precipit sub pñe sancte
obedientie sub interminatione maledictōis
etene ne in sermonib; suis pñatis detra-
bant vñ retrahāt alios ab ecclia. suaz
frequentatione vel indulgentias inconsue-
tas pñnunciant. et ne retrahāt religiozes a
restitutōibus debitis aut legatis matri-
cibus eccl. suis faciens. nec legata vel debi-
ta aut malecalata incerti sibi vel sui or-
dinis fratrib; vel cōuentib; in alioz pre-
iudiciū fieri vel erogari procurent nec ab-
soluant quenq; in casib; reservatis pape
vel ep̄is vel pñatis hmoi. vt de pñi. relig.
in Clementinis. Item sacerdotes q; sepe
liunt in amiteris tpe interdigi corpora
defunctorū in casib; nō cōcessis a iure vel
qua excoicatos publice aut nominatim in
cardios aut vñrarios manifestos spe-
liunt. excoicati sunt. Item sacerdos qui

recipit oblationes manifesti vsurarij. est
suspensus ab executione officij donec satis-
faciat arbitrio ep̄i. Item de ingressu feli-
gie nis symoniacae qui dant vel qui reci-
piunt. excoicati sunt. Et sic de alijs pluri-
bus casibus q̄s in iure inuenire poteris.
De excoicatione minore.

Equitur de pñe eoz q; pñmñt
minorem excoicationem. et ideo nō ti-
ment cōicacē excoicationis. licet cōicādo
minorem excoicationem incurrāt. Notan-
dum q; ille q; cōicac excoicato. primo pec-
cat in sc̄pm qz nō cauet sibi ab ipso qui
habet morbiū contagiosum. in quo vide-
tur minus amare animā suā q; corpus.
Quia si sciret se incurtere leprā corpis
propter comestōem vnā vel locutōnem
et sic de alijs. q; cito accederet ad excoica-
tum. caueret sibi ab excoicationum parti-
cipatōe. Sed lepra anie quā incurrit nō
curat que tñ periculosior est q; corporis
Item tñ alia pñonit talis anie sue qz si p-
hibiti sibi esset sub pena vñius floris
ne loqueretur illi excoicato. caueret sibi a
damno tempali in qñrum possibile esset
Sed tñ de gra xpi et de aia sua nō timet.
Secdo peccat in eū cui cōicac. qz cum ipse
sit infirmus vsq; ad mortem. ipse aufert
ei remediū. vel saltem minus efficac redi-
dit dū pñusionem ipius minuit per quā
corrigi debuit. Et cū. Et cōfusio ad-
ducens gl̄iam. Ps. Imple facies eoz
ignominia et queraf nomen tuū domine
Tercio peccat etiā in eum p cuius iniu-
ria excoicatio lata est qz aufert ei rem suū
id est emendā et satisfactōem. qz talis ex-
coicatus debet cogi per talem ruborē
et verecūdiā ad satisfaciendū primo lo-
so. quā satisfactōnem ille impedit q; sic
participat. Quarto peccat etiā in pñem
spūalem cuius sniam contemnit. Quin-
to peccat etiā in deum quem in ministro
suo contemnit. Ipsem potius priuat
amat mensa dei. i. altaris sacramento q;
mensa excoimunicati. et potius amat so-
cietatem excoicati q; filioz dei. ideo me

Dominico

fb. my.

erto in inferno erit socius diaboli. qz si a
liquis pertinaciter participat excoicatis
mortaliter peccat. **Q**ueritur i
quibz casibz qd licite coicet seu picipat
excoicato. **R**ndeo q in quinqz casibus.
Primo qn quis loquit ei in his que per
tinent ad absolutione. vel alias ad salus
te aie. licz alia qba incident iterponat vt
magis proficiat. **S**ecundo qcuqz aut ora
toz. i. causa oronis vadens. aut pegrin
aut viatoz vadens in terra excoicatoz
deuenit vbi non possit emere vt no ha
bet vbi emat. tali datur licentia ab excoi
catis accipiendi propter necessitate. **T**er
cio vroz excoicatis excusat a picipatione
euz viro suo excoicatoz. **Q**uarto filij excu
sant a picipatione pns excoicatis. **E**t in
telligit fm **S**uil. de filijs q adhuc sunt i
pate patris z comensales pns. **A**lij q
filij extra domu pns existentes non excu
santur. similiter serui z ancille qui ante ex
coicationem fuerut in seruicio illius dñi
excoicatis. **Q**uinto ppter ignorantia cum
quis ighorat illum esse excoimunicatum.
Quid aut si sciam habitu aliquem esse ex
coicatum. sed actu non aduerto z comu
nico ei. **R**ndeo fm **S**uil. Si h facit sus
bito z no aduertendo. credo q no peccat.
nec in excoicatione incidit. **Q**ue
rit viru si excoicatus intret ecclesiam alij re
neant exire. **R**ndeo fm **R**ay. si manife
stus est illi esse excoicatu. alij tenent. exire
vel pcurare q ille exeat. xi. q. iij. sicut apo
stoli. **Q**uid si excoimunicatus intrat ec
clesiam z sacerdos iam incepit missam.
Rndeo fm **R**ay. si est occultu. no debz
dimittere officiu. **S**i vero est manife
stum moneat eu publice vt exeat. **E**t si q
dem no vult exire et sacerdos no inchoa
uit canonem. no debz pcedere sed dimitte
re. **S**i vero pusz ille intraret ecclesiam
vel priusz sacerdos euz videret iam ca
nonem inchoauit. debet sacerdos pcede
re in officio. ita tamq si inchoauit canonem
sumpto sacramento anteq dicat coiones
moneat illu q exeat. **Q**uid si no vult. pot
sacerdos eu eycere. z si no pot reucl. in sa

crisiam rediens dicat comunione z reli
qua q post canonem restabant. **Q**ue
ritur si qd assurgat vel reuerentiaz
exhibeat alicui excoicato vel inclinere se sa
lutanti se aut moueat labia quasi resalu
tans eum cum tñ nihil dicat. quid de il
lo. **R**ndeo fm **S**uil. non incurrit excoi
cacionem. qz pene no sunt excedende. sz
restringende. **U**nde qui pbo saluatur
ab excoicato non debet eum resalutare. sz
dicere potest deus vos vel te emendet et
hmoi. **S**ciendu q qui scienter ab excoi
municato minus recipit. induendus e
vel q in pios vsus puerrat. **Q**uel etia be
ne faceret si ad ruborem induendu excoi
municato remitteret. **I**tem vna excoi
municatis possit aliqd dari. **R**espondeo fm
Suil. q pot causa hmanitatis z in susten
tationem vite. quando indigetes sunt.
et hoc intellige solum quo ad necessaria
vite. vt alimenta. vestes z hospicia. **S**ic
en q ppter hoc no dimittant laborare p
absolutione. **S**ecus si petat alia vrens
lia. vt securim vel fossoria z hmoi q non
sunt eis concedenda. xi. q. iij. **Q**uoniam
multis. **S**ed qd si vir vocat excoicatu
ad mensam nunqd vroz poterit ad ipaz
mensam comedere. **R**ndeo fm **S**uilb.
credo q no. tñ poterit ad aliam mensam
in eadez domo. ita remore q merito pos
set dici q non comedat simul. **Q**uid si in
aliqua domo hospitatus sum ad mesa.
et superueniat z ingerat se excoicatus. nu
quid teneor surgere. **R**ndeo fm **S**uilb.
Si est publicus excoicatus. teneor surge
re. no obstante cuiuscunq scandalo. **S**i
vero est occultus z no possum sine eius
nota. no teneor surgere. **S**ed supueniente
publico excoicato non ego teneor exire de
domo. **R**espondeo fm **S**uil. non. imo
etiam si scio publice excoicatum recepu
esse in aliqua domo possum ibi hospita
ri si sit tante capacitatis sic q possum co
munione vitare. **N**am licet mibi cum
excoicato in eadem camera comedere. sz
non in eadem mesa. **S**ilicet nec in eodez
loco iacere. **Q**uid si venia inuitatus ad

et

De quarto precepto

aliquo d festu vñ pñitum. z inuenio ibi publice excoicatum. teneor recedere. Rñ dñ q sic nec dñbo ibi epulari. licet sedit ad alia inanis. qz oēs taliter puenit es ad festu vñ pñitum simul inuicem coiare dicunt. **Et** aut inia prelatoz valde horrenda est z pñitenti valde periculosa ex hoc pñz. qz cōstituit eā in inimicitiam dei. **Un** ex^m legitur q Grego. papa. irquendā diuinit excoicauit. Qui cū pñitē res excoicatiōem pape tunc miraculo dei eie conie q nificauerit sup domuz eius recesserūt. et nidum transferunt ad domum alterius. **Quod** vidit dictus cōm marz admonitus a cognatis suis qui h idē pñiderunt in exconis. postea humiliant cor suū petens absolucōem. **Et** q cito absolutus fuit a snia illa tūc dicere eie conie redierunt z nidum suum supra domum suā reportauit. **Itē** aliud exemplum **Legitur** q in ecclia scī Vincetiū martyris multi passeres solebāt intrare et eccliam fedare z diuinū officium impedire. **Cum** autē non possent excludi. ep̄s illius loci eos excoicauit mortē pñinās eis si eccliam dñiceps intraret. **Qui** ab ecclia recedentes nunq̄ offiū eccliam intrauerūt. immo si aliq̄s aliq̄e capiat et violenter in eccliam ponat. statim moritur. **Item** sciendū cū qnto conatu et diligentia pñitionē z pñiam tibi impositam debeas adimplere. qz negligentia z pñitius penitentie inuincere facit cōfessionem precedentem nō valere. **Und** in hoc casu sicut in alijs quatuor casibz infra scriptis confessio est tibi iteranda.

Pro quo sciendū q sunt quatuor casus cōmunes z vñtati in quibz doctores dicunt confessionem esse iterandam. **Primus** est ppter enormitatem sceleris ob quā oportet peccatōrē ad supiorē rem remitti qui pñitionē remitti audire debet z absoluerē. nisi malit alteri cōmittere. tūc talis peccator tenet illa pñā reuocare. p quibz missus est ad superiorem p absolutionē. **Sed** pñus pñitor debet eā absoluerē ab illis aq̄ibz. pñr. nisi pñi

tens excoicatus sit maiori excoicatione quia tunc a nullo pñō potest absolui talis cōfitemi nisi ante sit absolutus ab excoicatione. **Sim** doctores absoluti ab excoicatione debet pcedere absolutiōem peccatoz. **Sec**us casus ppter ignorātiā sacerdotis. vñ pte qñ sacerdos ignarus est querendus tūc est sacerdos q sciat ligare z soluare. z etz discernere differentia pñōz z ei iterū cōfitemdū est vñ licentia pñij sacerdotis vel auctoritate superioris. **Et** q pñz q illi scīpos decipiūt qui ignaros z illatos sacerdotes qñm **T**ertius casus est si confessio nō fuit integra. qz scilicet obtinuit aliqd mortale pñm aut etiam si accessit cū voluntate animo vltimius peccādi. **Quartus** si pñitit vel neglexit satisfacere z oblitus est satisfactionem sibi iniunctā. **Nā** si sciret z eā implere vallet z cū pñitit one z cū bono pposito pñitit est et non oportet reiterare cōfessionē. **Et** intelligunt illi duo vltimi casus qñ mutat sacerdotem. **Si** autē ad eundē sacerdotē reuertitur. tūc distinguendū est. qz aut recēter aut nouit pñitit est. aut iā de memoria sunt elapsa ab ip̄o sacerdote pñi diuinitatem tps. in pñio casu. s. qñ pñā pñita adhuc sunt in memoria sacerdotis tūc nō tenet oia reiterare sed solū illd peccatum qd sciens obtinuit. vel etiā illā fictionem q cū voluntate amplius peccādi ad pñitionē accessit. **Sed** in casu scdo. s. qñ pñā sunt elapsa a memoria sacerdotis tūc tenet oia reiterare etiā si decies esset pñitit z sp̄ aliqd pñm sciens obtinuit. tūc oēs ista pñitiones sunt reiterāde. qz cōfitemi vñ pñm mortale nō dimittitur a deo sine alio. **Ter**tius. **L**argus dei pietas veniā nō dimittit ablutit bil aut totū te lachrymante dabit.

Casus papales

Ultimus violentas mittit in eā cū vel religiosum. vel qui mādāo vñ factū eius noieratū hz. excoicari sunt et mittendi ad papā. **Itē** in eā diari vñ

fractores eccl'az seu locoꝝ religiosorum
aut cimiterioꝝ excoicati sunt ipso facto.
et ante denūciationem ab ep'o absolunt
post denūciationem non nisi a papa. In
eendarij aliarū domoꝝ non religiosarū
excoicandi sunt. Si ergo excoicati sunt
denunciari mittunt ad papā. Itē de in
gressu religionis symoniace q' dant v'l q'
recipiūt. mittuntur ad papā. Itē qui p'bi
bēt excoicatis r' interdicitis ne moniti ex
eant ecclesiam q' excoicati sunt r' mittē
di ad papam. Item qui grauāt eos q' leu
lerunt sinam vel dant licentiā grauandi
eos qui tales l'ras tulerūt ad papam. v'l
eos q' occasione sunt placitū Item q'
falsificāt bullā v'l l'ras ap'licas. Itē cleri
ci p'icipis scient et spōte excoicatio a pa
pa diuina excoicat' r' mittēd' ad papā

Casus Episcopales.

Asphematores dei r' scōꝝ. Itē
fractores votoꝝ. Item p'ius sci
enter in iudicio. v'l etiam qui recipit iura
mentū illius quē sciuit falsē iurare Item
falsus testis in iudicio. Itē forilegi. et q'
demonēs inuocat p' furto manifestando.
Item qui carminat hoīes vel pecora v'l
qui crediderūt eisde carminib'. et fecerūt
se scient carminari r' sic de alijs diuinati
onibus quib' uenit. Item qui deffozat
virginē Item qui p'mittit adulteriū Itē
qui p'mittit incestū cū p'sanguinea. r' si
p'mittit cū p'sanguinea uxoris sue ammō
non pōt perere debitu ab uxore. sed tene
tur reddere. Item qui peccauit cū paga
na vel iudea. Item qui p'ctm p'ra natus
rā p'misit cū seipso vel cū alio v'l cū bru
to aiali coierit. Itē q' p'ra xit m'rimoniū
post votū castitatis emissum Item q' cō
traxit m'rimoniū post sponsalia cū alia
Item q' clamdestine p'ra xit m'rimoniū l'
p'ra interdicitū eccl'ie Et nota q' clamde
stina m'rimonia duob' modis sūt. Et no
mō cū occulte r' sine p'ntia testiu p'ra de
sta vt exinde legitime p'batio nō appare
at. Alio mō dicunt clamdestina cū sine so
llicitatibus p'ra xunt p'ueris in facie es

desie. Ideo autē clamdestina p'ugla p'bi
bent. q' si taliter p'ra bentes discordes fi
erent. et cohabitare sibi inuicē nollent.
eccl'ia eos p'pellere ad cohabitandū neq'
ret. ideo necesse est in facie eccl'ie p'ra bē
et vt ante fores eccl'ie m'rimonia p'ra bē
tur. Itē q' vel que p'curauit abortum vel
sterilitatē siue in se siue i alia. Itē oppo
sitos filioꝝ et p'posito sine conatu. Itē
parentes q' negligentiā pueri ante bap
tismū decedūt. Itē mulier q' cepit a nō
suo viro legitimo. quē vir credēs filiū su
um in p'iudiciū alioꝝ heredē istituūt. Itē
q' illicitē p'curat q' vir non p't cognoscere
uxorē suā Itē q' machiatus ē in morte
lgtie sue. r' cōuerso Itē q' p'guit monia
lē p'secratā v'l nō p'secratā. siue fuerit go
siue nō Itē mulier cognita a viro religio
so Itē ille q' peccauit cū ea quā baptisauit
vel cui' p'fessione audiuit Itē q' baptisauit
puerū p'pū absq' necessitate. vel tenuit
ad baptismū vel p'smationem. Itē cleri
cus seu p'sbiter cuius negligētia furtū sub
latū est ab eccl'ia. Itē sacrilegi q' furtū cō
mittūt in locis sacris. Itē violatores ec
cl'iaz seu cimiterioꝝ p' effusione sanguis
vel seminis. Itē qui cū aqua b'ndicta vel
chrismate vel baptismate vel cū cūchari
stia vel alijs sacris v'l sacramētis malefi
cia exerceūt. Itē q' credidit hereticā p'auit
ratem absoluedus est q' ad p'ctm. sed nō
ab excoicatione. nisi a papa vel eius licen
tia. Itē symoniacus i b'nficio nō curato.
sed post resignatiōem q' ad p'ctm. sed nō
quo ad dispensatiōes. Itē q' celebravit ex
coicatus q' ad p'ctm. sed non q' ad irregu
laritatē. Itē q' celebravit in altari non cō
secrato. vel sine sacris indumētis v'l non
ieiunus. Item ordinatus ab alieno ep'o
sine licentia p'pū ep'isopi quo ad p'ctm
Item clericus p' saltem p'mortis quo ad p'ctm
sed non quo ad dispensationem.
Item qui luxuriavit in eccl'ia maxie cō
secrata. Item qui p'ra mandatu ep'isopi
pi sepeliuit corpora excoicatarū v'l
manifestorum v'stariōꝝ. Item vsus
rarius ciuus peccatum non dimittitur.

Et

De quarto precepto

nisi restituat ablatum. Item omnis publicus criminiosus. Item qui p̄fecit falsuz instrumentū. Item raptos muliez. Item falsarij s̄raz vel monetarij. Item ois homicida voluntarius vel casualis. Volūt etiā dñi decanus et caplm̄ Bambergensi. q̄ homicide z oppressores filioz volūtarij et ex proposito mittant ad papaz et ad sedem ap̄licā p̄pter horrozam criminis in terrorem alioz nō tñ p̄pter necessitatē iuris. Versus de casibz papalibus. Ad papam feriens derum. falsarius. vrens Ecclesiam. symon. audens celebrare ligatus. Iussu p̄lati nolens exire ligatus. Versus de casibus ep̄alibz. Qui facit in eestum. desozans. aut homicida. Sacri legus. patris p̄cussor. vel zodomita. Et vocifactor. p̄iurus forilegusq̄. Susciplens furtum. faciens symon. ordine saltem. falsum testificans. partū qui suffocae eius Raptor. adulterij. dans toxica. vel fenerator. Accumbens pecudi. pueri neglector alendi. Qui p̄rium tradens dñm mactare videtur. Furtū suscipiens ex dōtis z ecclesiarum. R̄i q̄s p̄misit masculicia cūq̄s sacratīs. Atq̄ h̄eresis fautor rapiens furtim sacra. Si quis maiori manet ex anathemate vincens P̄ficez querat. nec non qui miserat ignem.

De Ieiunio

Bedire etiā debz libent̄ plato suo q̄libz q̄cūq̄s p̄cipit ieiunare sub p̄cepto. q̄ q̄cūq̄s trāsfressus fueris ieiunij quod est sub p̄cepto ecclesie sciēter et sine causa z ex p̄romptu peccas mortalit̄. Secus est si ex causa rationabili solueris ieiunium. Unde queritur de pauperibus z mendicantibz. verū obligant ad ieiunium ecclesie. R̄ndeo fm̄ Tho. ij. q. c. lviij. Si p̄nt habere tantum simul q̄ sufficerz ad vnam cōmestionē non a ieiunio excusant. Similiter e z q̄ p̄pter p̄cedentem inēdām ieiunij ferre non p̄nt. Ex isto possumus elicere q̄ isti potius ad ieiunij obligant qui habent sufficienter comedere z bibere z era

tem z vires ad hoc. Quid de p̄grinātibz et laborantibus. R̄ndeo fm̄ Tho. mā. v̄s. Si p̄grinatio z labor cōmodo possunt differri vel dimitti absq̄ de trimēto. nō sunt p̄pter hoc ieiunia ecclesie dimittenda. Si autē imminet necessitas multū laborandi v̄l magnas vias faciendi. si simul cū hoc non possunt ieiunia obseruari. non obligat homo ad ieiunandum. Videtur tñ in talibus esse recurrendū ad superioris dispensatiōem. nisi forte nō esset p̄fuerit. q̄ p̄lati dissimilates videntur annuere. R̄ Quid de mulieribus p̄grinātibz z lactantibus. R̄ndeo si necessitas debilitatis corporalis impediat eas. nō tenentur ad ieiunium immo si timeat p̄habilitate de p̄culo earū vel abozu non solū p̄nt sed tenentur soluere ieiunij. sicut Guil. ponit. v̄z v̄zozes p̄pter p̄hibitionē virozum debeant dimittere vota. nō tñ ieiunia ab ecclesia constituta. quia deo z ecclesie plus est obediendū q̄ hoibz. sed ieiunia q̄ voluissent sponte illa p̄termittere possent p̄pter p̄hibitionem virozum. Sciendū q̄ quilibet ad p̄rompte obediendum suis superioribz merito debet induci p̄pter tres p̄rogatiuas ipsius obediētiē. Prima est. q̄ obediētia est via certa salutis eterne. q̄ sicut p̄ inobediētiā homo fuit expulsus a gaudijs paradisi. ita p̄ obediētiā certitudinaliter oportet illuc redire. Unde figura huius legis de tribus magis que p̄ aliā viam reuersi sunt in regionem suam. v̄t exposuit Grego. Secūda est q̄ obediētia est schala regni celestis z felicitatis eterne. Insuper etiam clauis eterne iocunditatis. q̄ sicut nobis p̄ inobediētiā aditus eterne iocunditatis clauditur. ita cōtrario p̄ obediētiā nobis aperitur. Tercia est q̄ p̄latus est in loco dei. et ergo subditus debet h̄re p̄latū q̄si vicariū dei. q̄ tantam mercedē obediētiē accipiet qui p̄lato obedit in bono qd̄ iubet v̄t si deo in hoc obediuerit. Tñ z eis dicit dñs. Qui vos audit me audit. z qui vos

spenit zc. Unde etiam predatos dominus notat deos. Exod. xxij. Hys nā de erabes. Un subditis murmurantibus moyses dixit. Exod. xvi. Non ptra vos est murmur veitru. sed ptra dñm. Ergo ptra predatos nō est murmurandum. sz eis humiliter obediendū sicut dño. Un Berri. Quicqd vice dei precipit homo quod sit certū nō displicere deo. hoc non est accipiendū quasi precipiat homo. sz quasi deus. **S**ecūdo pēm spūalem honorare debemus sibi debitū iusticie integralit pfoluēdo. vt videlicet sacrifices qñ fuerit sacrificandū z decimā pñtes de omibus bonis tuis z etiā sibi pñtearis qñ fuerit pñtendū. **Q**ueritur quō decime talia sunt soluenda. Rñdeo fm Guil. lugdu. q de melioribz sunt soluenda z non deterioribz. vñ Eccl. xxxv. Noli munera offerre praua. nō em suscipit illa. Itē Aie. xvij. Via que offertis de decimis optima et electa erūt. Itē dñs etiā solut abiqz mora. vñ Exod. xxij. Decimas z primitias non tardabis offerre. Item integre sunt etiam soluendo bñmōi. vñ Eccl. xxxv. Bono aio gloriāz redde deo. z nō minuas pñtias manuū tuarū. Sed hie pauci sunt qui decimas sponte z integre soluit. cum tñ sit pceptum. Malach. iij. Inferte omnes decimas in horreū meū. Seruantes autē illud pceptū in quatuor remunerantur. Primo remuneratione tpali. que est abundantia rerū. Secūdo remuneratione corporali. que ē sanitas corporis. z de hys duobus dr Aug. Si decimas dederis non solus abundantia fructuū recipies. sed etiā sanitatē corporis psequeris. Tercio remuneratione spūali que est adeptio premioz z pccōz varia. de his duobz dicit. Aug. Qui sibi vult eternū premiū comparare ac pccōz veniam pmereri. decimas reddat. vñ legit exē. Miles quidaz in dandis decimis erat deuotissim⁹ habebat autē vinaz quandā que solebat ferre annuatim decem carrucas vini. tpe vero quodam dedit nisi vnam carrucāz

vini. Quo viso dixit miles. quod meum erat. dñs mihi abstulit. ego illi porcionē suam nō auferā scz decimā partem de decem carrucis vade z da sacerdoti hāc carrucā quod z factū est. Eodem tpe fratres militis sacerdos quidē transiens iuxta vineā predictā refertam vitis inuenit. Et arguens fratrē de tanta negligentia collectionis vuarū quare tam diu cū collectura tardasset. Et miles estimabat cū loq talia ex quadā sublatione. Tunc dixit sacerdos seriose vineā vitis esse plenissimā. Et sic inuentum est q vberiores fructus tñc habuit qz habuerit aliquo tñ no preterito. **T**ercio honorare debemus patrem spirituale et debitū honorem z reuerentiā exhibendo. et de hoc scribitur. Eccl. vj. Honorifica sacerdotē z da eis pēm vt z mandatu est tibi. Sed ve illis q sacerdotes nō honorāt. sed ipis detrahūt z infamāt. qui rursus crucifigunt filium dei in semetipsis. vt ais Aplis. Nam quotiens sacerdoti vel reli gioso detrahis totiens pñcam corōnā capiti xpī imprimis. qz ipsi sunt caput z superior pars ecclesie militantis. Quotiens autē ipis iniuriā facis totiens ipsum xpī clauis pñgis. Quotiens eis pñctus acutus fueris. totiens in faciem xpī cōspuis. Quotiens ipos exolos habueris vl dca corz exprobaueris. totiens lancea latus xpī transfigis. Un cum xps offendere voluerit qñtum istud pñm detestet. declara uit hoc in pena insolita. quam dathan et abylon pñlerunt dñs eos viuos terra ab sorbu it pro eo qz ipis sacerdotibz insul tauerunt z ignē alienum obstruerunt. Ex quo patz qz sacerdotes ab oibus merito sunt honorandi ppter tria. Primo ppter tuam vtilitatem. qz p absolutionem te a peccatis purificant. et p sacramenta in cā grē te pñmāt z regnū celoz p clauē sue lingue tibi aperitū z referant. Secundo rōne dignitatis. que tanta est qz suū creatoram mirabiliter creant z p humana salute immortalē hostiā cōferant. Tercio rōne pñtis. quia iram dei per oblationē

De Quarto

nam placeant. et manus dei ad vilescentium erecta quodammodo immobilitate virtute orationis per te facere. Unde auctoritas. **Sacerdos est signum dei. claudis celum. os ecclesie. sepulchrum christi. aiaium me dicus. dignior angelis. galus excitans clamore suo a summo peccati.**

Deus pater est honorandi

triplix.

Primum celeste. scilicet. supernaturali. id est ipsum deum patrem omnipotentem honorare debes tripliciter. **Primo** in seipso. **Secundo** in unico eius filio ihesu christo. **Tercio** in eius matre virgine benedicta et gloriosa. In se si quis debet honorare celestem patrem tripliciter. **Primo** sibi per omnibus beneficiis tam donis naturalibus quam gratuitis deuoratis et lucis gratiarum actiones referendo. ad quod exequendum te monent scriptura per prophetam dicente. **Benedicam dominum in omni tempore.** Ad hoc etiam te monet tota natura. **Evidemus** enim quod auicula statim cantant et creatorem suum laudant cum in aurora lucis et diei diuinum beneficium sentiunt. **Valde** autem est absurdum quod tibi obmutescit creatura rationalis ubi deo plaudat. creatura irrationalis et subulat. Ad hoc etiam te excitat natura tua propria. nam in corpore humano formauit natura tot membra ut diuisi eunt phisici. quot sunt dies in anno. **Et** ex hoc rationali instinctu informat. ut nulla dies transeat sine laude diuinarum gratiarum actione. **Secundo** modo ipsum patrem super naturalem honorare debes omnes actiones tuas cogitationes et affectiones in sua laudem et gloriam referendo. Ad hoc hortatur nos apostolus cum dicit. **Colocess. iij.** Omnia quecumque facitis in verbo et opere. omnia in nomine domini nostri ihesu christi facite. **Id est.** velstra dicta vel facta et cogitata in eius gloriam et honorem referendo. **Et** ex his tunc actiones non consentiant humane. sed potius celestis et diuine. quod celestis forma ipsis imprimis quoniam in eis solus diuinus honorem intendis. **Contra** deo magnam iniuriam irrogas quod in suis actibus intendit ostentationem per

precepto.

pram aut complacencia humanam. **Exemplum** de illo qui arborum fructifera plantauit in horto suo et alius sibi per violentias surripit et in horto proprio reponit. **Nam** arbor fructifera est bona voluntas per diuinam gratiam irrogata et fecundata. quod tot fructus bonos producit. quod actus bonus et meritorius dicitur. quia tunc de horto dei euellimus et in horti diaboli transplacimus quoniam de actibus virtuosus et de aliis donis nobis diuinitus concessis superbumus et nobis ipsis ascribimus. vel per eos res cognitione deo laudes debitas non referimus. **Tercio** ipsum honorare debes cum per omnibus et super omnia diligendo. Ad quod potissime moueri debes ex eo quod tantis amoris beneficiis te diligendo dotauit et peruenit. nam cum non esses de nihilo te creauit. **Cum** perditus esses. te proprio sanguine redemit ut beatus esses et seipsum in laboribus tui premiiu repromisit. **Gen. xv.** Ego ero merces tua magna nimis. **Idem** autem finit **Augu.** Te tam multiplici dilectione preuenis ut omnem ingratitudinem et repedita tui amoris i cordetuo excluderet. ut si quicquam pigresceret amare. iam non pigresceret amare quod autem deo sit multum acceptus eum diligere et laudare et in omnibus querere. et ei in omnibus tam in prosperis quam in aduersis semper gratiarum actiones referre. et in super ipsi homini multum utile et salubre pars per illud exemplum. **Legitur** quod quidam monachus ordinis cisterciensis fuit. **Cuius** virtute multi sanabant infirmi. maxime ex practu vestimento eius. **Qui** cum interrogaretur ab abbate quod esset virtus miraculorum. **Redit** non preteritis fratribus laborum ieiunio vel oro. sed huius scio quod extolere me non potest prosperitas nec frangere aduersitas. **Cum** abbas. **Non** te turbauit quod miles quidam nupergangam nostram incendit. **Redit** non. **Torum** enim deo commisi si modicum habeo cum gratiarum actione recipio. si multum iterum gratias ago. **Et** cognouit abbas quod virtus tanto miraculorum esset amor dei. et preceptus rerum terrenarum. **X** **Patrem** celestem secundo modo honora

te debes in filio eius benedicto vnico do-
mino nostro iesu xpo z h trip l r. **P**rmo
saltem semel in anno ipm ad tuā hospici-
um inuicādo. **S**cias autē q quorū de
uore cōmunicas. tōrēns ipm ad tuum
hospiciū inuitas. **S**ciendū q qlibet
fidelis postq ad annos discretionis p-
uenerit. confiteri tenetur omnia peccata
sua. et cōicere saltem semel in anno. scz in
pascha. nisi de consilio sui sacerdotis vel
ppter aliā causam rōnabilez ad tempus
abstineat. vt patet ex tra de pen. z re. ca.
Omīs. **E**t qm q saltem semel in anno
nō cōicando statutū ecclie ptingit vt
olauit pccm mortale incurrit. **S**cūdo
vt filiū eius benedictū in sacramēto alta-
ris quilibet xpianus ad minus semel in
die libenter videat z missam audiat. qd
ex illa vīsiōe triplex solatiū hominī pro-
uenit. **P**rimū est de peccatis cōpunctio.
Exemplū de pāro. qui statim visu xpi
post negationē cōpunctus fuit seipsum
humiliter recognouit. **E**t sic iter quoqz cō-
tingit ex deuota ptemplatione sacramen-
ti q peccator ptingit z pccā sic ei dimis-
tuntur. **E**xemplū de publicano q in con-
tritione vera dixit. **D**eus propicius esto
mibi peccatori. **S**cōm est q angeli eum
eodem hoīe solē gratiāter habitare. talis
enī hō pficit tam in donis spūalibz. f. in
pūntibz q in corporalibz. i. necessariis cor-
poris. **T**erciū est q tali hōi in iudicio co-
rā omibz grāz latio maior a dño referet
et coram omibz in celo acceptior fami-
liarior erit. **T**ercio quando cumqz in ec-
clesia vides corpus xpi deuari in missa
seu in via portari. vel etiam audis nolaz
aut campanam ad eleuationem pulsare.
ecipsum flexis genibus humiliter z eum
reuerenter z deuote adores. **I**d est quod
hortat apls i h iij. **I**n noie dñi omne
genū flexat zc. **U**n qlibet nō solum qñ
videt corpus xpi eleuari in missa. sz etiā
qñ nō pōt esse in ecclesia pze laboribus
suis z audit pulsum q fit infra eleuationē
corpis xpi debz genua sua flexere z deuē
humiliter inuocare. **U**nde legitur exen-

plum de hoc q quedam mulier a diabo-
lo temptata laqueū ad suspendiū sibi p-
parauit. **Q**ue dñi cepta conaret perficere
ecce p eleuatione corporis iuxta morē cam-
panellam audiuit. **T**unc illa mulier flex-
is genibus deuote dixit. **Q**ue ihesu xpe
fili dei miserere mei. **E**t ecce mox funis z
crabs suspendij fracti sunt demonibus
fugientibus z discentibus. **Q**uia virtus
pudentie corporis xpi te liberauit a temp-
li z eterna morte. **y** **P**atet eadē
tercio modo honorari debemus in ma-
tre sui filij benedicti. **Q**ue mater merito
ab omnibus hominibus est veneranda
qz a deo donata est in matrē oīibz hōi-
bus. vt ipis in oībus necessitatibz sub-
ueniat. **E**t circa cuius adiutorij quattuor
sunt pconsideranda. **P**rimo qz efficacit ad-
iuuat. **S**cōdo vñd hoc habeat q tam po-
tens est. **T**ercio qualiter adiuuat. **Q**uar-
to propter quid adiuuat z hoc itō quia
potest z scit z vult. **I**pa enī habet ad ad-
iuuandū posse. qz est mater omnipotētie
vñ **B**ern. **M**ata est tibi omnis potestas
in celo z in terra. vt oīia quecūqz volu-
ris valeas impetrare. **I**tem habet ad ius-
uandū sapientiam qz cognoscit defectus
nostros z nēcitates nostras. **E**rgo dicit
mater sapie z agnitionis. vñd **A**cclesi.
xliij. **E**go mater pulchre dilectionis et
timoris z agnitionis z sancte spci. **I**tem
h3 adiuuādū velle. qz est mater misericor-
die z bonitatis. **S**ciendū q magnitudo
miscdie p gēis marie oñdit in h q eius
miscdia pcellit oīm sanctoz miscdias in
celo viuētū. **U**t assimilā olīue campi
que est oīibz patens z cōmūis. **A**cc.
xliij. **Q**uasi olīua speciosa in campis.
Nam oīibz psonis misere. nobilibz
ignobilibus. sanctis. infirmis. diuinibus.
et pauperibus. iustis z iniustis. iuuenibz
et antiquis. **I**tem omnibus morbis et
infirmitatibus subuenit. si pro honore
dei est vt homo liberetur ab illis.
Et **U**nde sciendū q sancti nō inuane
hominum nisi inqñtum deo placeat z fas-
tus ipsius hominis expēdies est. **E**rgo

De Quarto

Precepto

credere diffitue vt qui honorat illū san-
ctum. vt qui hoc facit vel hoc dimittit ad
honorē illius vel illius scī q̄ ideo sibi
hoc p̄tingat vel h̄ eueniat. hoc sic credes
re est erronē. Quia forte sic volūtas dei
est vt nō liberetis a tali infirmitate vel tri-
bulatione vel necessitate. Et scī nō orāt
p̄ nobis nisi in q̄ntum p̄noscent deū se
velle eos exaudire. quia forte talis infir-
mitas vel necessitas vel paupertas est et
bi causa salutis et p̄feruat te forte a pec-
catis. aut forte deus ex misericordia sua
vult sic punire in p̄nti peccata tua. aut p̄
tribulationes augere meritū tuum. Unde
Hugo de sc̄to victore. iij. li. de aia. Quos
daz p̄ficiens deus multa peccare posse
flagellat in infirmitate corp̄is ne peccēt.
vt eis felicius sit frangi laboribus ad sa-
lutem q̄ remanere incolumes ad dāna-
tionem. vnde Hugo. in li. de ciuit. di. De
us cū aduersis rebus exagitat. aut meri-
ta examinat. aut p̄tā castigat. aut merce-
dem mibi eternā pro toleratis malis tē-
poralibus seruat. Et ergo cū puer tuus
infirmatur. aut aliquē defectū habet et tu
implozas et inuocas patrocinii alicuius
sancti. p̄mittere hoc debes deo et illi sc̄to
vtrū expedit. et nō diffitue tenere nec cra-
dere si hoc vel hoc faceres q̄ puer tuus
p̄terea liberaretur. Quia tu forte cū pec-
catis tuis demeruisti q̄ deus te punit in
puero tuo vt p̄ has tribulationes et occu-
pationes quas habes cū puero peccata
tua p̄gnoscas. et sic cū deuotione deū in-
uoces. et merearis remissionē p̄ccatorum.
Et tū nihilominus scī inuocandi et ho-
norandi sunt cū magna fiducia. q̄ metu-
rūt hoc aquē deū q̄ p̄nt nobis subue-
nire in nostris necessitatibus. Itēz miscōia
marie oñdītur p̄re alijs sc̄tis. q̄ iuuat in
omnibus locis. in mari. in terra. in domo.
in campo. in mēsa. in lecto. Item in omni-
bus opibus die noctuq̄. de mane. de se-
ro. in iuuentute. in senectute. et sic de alijs
vñ Bern. Virgo brā omnibus veniam
petentibus miscōrdie sinū aperit. reis ob-
stinet. vñ. egrīs medelam. pusillīs cor-

de robur. afflictis solatiōem. p̄clitanti-
bus adiutoriū et liberationem. Unde
Bern. Dulcis virgo nō est fas te posse
illum descrere. q̄ spem suā fiducialit̄ in te
ponit. Et his p̄tz magnitudo miscōie
marie. a a Circa secundum notan-
dum vñ maria hoc habear q̄ tam potēs
est in celo et in terra. R̄ndetur q̄ h̄ habz
triplici rōne. Et h̄ p̄tz ex eo q̄ q̄s potēt
apud aliquē regem terrenū h̄c magnū
posse. aut rōne parentē. aut rōne gr̄e in-
uente circa illuz regē. aut rōne b̄ficij q̄
exhibuit illi regē. Ista triplici rōne beata
virgo apud regē celestem obtinuit mag-
nū posse. Primo rōne parētē. q̄z est m̄
regis eterni. Et iō merito habet magnū
posse tanq̄ m̄r regis celestis. Hoc sig-
natū est. iij. Re. ij. Tū dixit Salomon
Berabec m̄ri sue. P̄te m̄r mea. neq̄ ei
fas est vt auertā faciē meā a te. Secūdo
habet magnū posse rōne gr̄e inuēte. Tū
dixit ei angelus in annūciatiōe. Inueni-
sti eīm grām apud dñm. Et non tantum
apud deū inuenit grām. sed etiā apud to-
tum mundū. Tū Bern. vnde b̄z mari
a gratia plena. q̄z deo angelis et hoibus
est grata. deo p̄ hūilitatem. angelis p̄ vir-
ginitatem. hoibz p̄ fecunditatem. Tantā
grām apud deū inuenit q̄ eaz ab eterno
sibi in matrē elegit. Item tantam gratiā
inuenit q̄ omēs petitiōes eius exaudit.
Unde. iij. Reg. ij. M̄ne quod petieris
a me. impetrabis. Illa vero dixit salomō
matri sue. sic et xp̄s dixit matri sue. Tū
o habet magnū posse rōne meritī. Quia
ipsa sup̄ oēs puras creaturas merita cu-
mulauit. Pro quo sciendū q̄ eius meri-
ta sunt nobilita magna et multa. Primo
dico nobilita p̄pter immediationē. nam
opera miscōie q̄ nos iubemur paup̄ibz
exhibere. ip̄a immediate in ip̄m deum ex-
ercebat. Ipsa eīm eum lacte suo potauit et
pauit. Hospitio vtriusq̄ sui hospitauit. ver-
stuit eū hūanitate. s. corp̄e. q̄ de purissi-
mo sanguine eius factū est cooperatione
sp̄ritus sancti. Facientem in cunis. pen-
dentem in cruce tanq̄ in carcere iustitiae

Dominico

for my.

quia iuxta crucem stetit et sepulture eius
interfuit. Sed q̄a opa misericordie q̄ nos fa-
cimus paupibz et exhibemus ip̄a imedi-
ate in ip̄m deū exercebat. Ergo eius me-
rita sunt nobiliora meritis nris. Sc̄do
fuerit eius merita magna ppter duplatā
egationē. qz simul et semel p̄templatōnē
et actionē exercebat. Nam in eo q̄ nutri-
uit ip̄m necessaria corp̄is ministrādo. in
hoc ip̄a intēdit dō eius deitātē sublimis
p̄templando. Tercio eius merita fuerūt
multa ppter p̄tinuationē. qz sine cessatio-
ne meruit. et merita cumulauit. Sed dis-
ceres. quō semp meruit. nōne aliquādo
comedie et bibit et dormiuit. Respondo
q̄ illa om̄ia necessaria corp̄is ita discrete
ordinauit q̄ etiā cessando ab opibz et q̄
escendo semp meruit. et hoc ex seruiciū cha-
ritate. Et hoc nō est mirz. qz nob̄ est pos-
sibile semp mereri in om̄ibz q̄ facimus
vel dimittimus. cū in gr̄a dei sumus. et
om̄ia ad deū referamus. Cū apls Ro.
viii. Scimus qm̄ diligentibz deū om̄ia
cooperantur in bonū. In hoc etiam p̄celli-
mus sanctos in celo ex̄ites. qz nihil am-
plius mereri p̄nt. Sed nos possumus
in p̄nti vita semp mereri. p̄bi gr̄a. Si co-
medis ppter p̄fortationē nature. et cum
gr̄az actione cibis tuus laudat deum. et
sic comedendo mereris coronā vite eter-
ne. Si dormis ea intentione vt fortior
fias ad surgendū et seruicium dō. dor-
miendo mereris. Ergo. Somnus sc̄do
rū non vacat a merito. Item si laboras
manualiter ea intēctione vt habens vnde
te et vxorē tuaz et pueros de iustis bonis
nutrire valeas. vt non indigeas furari.
nec quicq̄ iniuste lucrari. vel si laboras
vt p̄ntiam ad humane generi inuinctaz
p̄ficias. Et quicūq̄ harū trium intenti-
onū vnā habes et sic in gratia laboras.
semp mereris in quolibz ope coronā vi-
te eterne. Ergo pistor nō p̄t pinsere pa-
nē qn̄ non mereat coronā. Silit̄ faber
futor. rusticus. et sic de alijs laborantibz.
Et p̄ vno die in quo fiddis laborasti ha-
bebis maius p̄ciū q̄ totus mundus

valere potest. Unde ps̄. Labores ma-
nuū tuarū qz māducab. zc. vñ Bernar-
de p̄sideratione. Si labor occurrer meri-
ces inuiter. vnusquisq̄ em̄ fm̄ suū labo-
rem mercedem accipiet. vñ Amb. Bre-
uis huius laboris est meta. h̄ corona p̄-
petua bb Tercio sciendū qualiter
beata x̄go adiuuat. Ip̄sa quidem iuuat
hoiē in om̄i statu. s. in vita et in morte.
et post mortem. vñ canis de ea. Maria
mater gr̄e m̄r misericordie. zc. Adiuuat
qd̄m in p̄nti vita raz malos q̄. bonos.
Bonos. scz eos in gr̄a p̄fortando et eis
gr̄am augmētando. Ido d̄r Maria m̄r
gr̄e. Malos p̄o ad misericordiam et pe-
nitentiā reducēdo. Ideo d̄r Mater mis-
ericordie. Circa qd̄ q̄ritur. vñ ip̄a vel
eius filius sit magis misericors. R̄ndeo
q̄ filius eius. qz sicut est infinite potentie
sic et infinite misericordie. Unde ps̄al.
P̄siderationes eius sup̄ om̄ia opa eius.
Sed ip̄a d̄r m̄r misericordie. qz semper
misericorditer agit. Sed filius eius est
iustus et misericors in om̄ibz opibz. Ido
d̄r Pater misericordie. Adiuuat etiā in mor-
te ab insidijs diaboli protegendo. Ideo
subdit. Tu nos ab hoste protege. Ad-
iuuat etiā post mortem aias in suis ma-
nibz suscipiendo et in celū deducēdo. Et
ideo subdit. Et in hora mortis suscipe.
cc Quarto ppter quid nos adiuuat.
Pro quo sciendū q̄ virgo gl̄iosa iureiu-
rando tenetur et obligat nobis p̄tōnibz
misericordiam et gr̄am exhibere vt nullo mō
valeat a nob̄ p̄ncire misericordiā. Et etiā
si veller iusto dei iudicio p̄uincitur opor-
ere gr̄am nob̄ dare. Et hoc p̄tingit tri-
plici rōne. Prio p̄uincit nobis gr̄am ex-
hibere ppter ipsius gr̄e inuentionē. Huius
manū em̄ genus in lapsu p̄mōz parens
rūm gr̄am perdidit. quam angelo restan-
te Maria inuenit. Sic m̄r ait angelus
vt habetur Luce. p̄. Inuenisti em̄ gratiā
apud d̄m. Iustum autē est tam in iudicio
ecclesiastico q̄ ciuili. vt qui rem alterius
inuenit et restituit cuius erat. Et sic
per iustam suam cogit maria nob̄ p̄tō-

E

De quarto

Precepto

ibus qui gratiam perdidimus restitui
re vellet noluit. Secundo cogit nobis mise
reri propter maternū affectū. nam ex eo q
eius filius dignat dicit z esse frater noster
iuxta illud ps. Narrabo nomen tuū fra
tribus meis. Item in euangelio dicit.
ps magdalene. Uade z dic ad fratres
meos. Item ascendo ad patrem meū z pa
trem vestrū. Ex hoc iusta rōne cogit esse
mater nostra. Scimus autē q omnis ma
ter diligit filios suos. Unde sicut ihus
ps fin deitatem naturalis est filius pa
tris. z omnis electi filij adoptiui. Sic a
simili ibs xps fin humanitatem est fili
virginis marie. z nos eius filij ex mater
na affectione. Hinc est q Luc. i. dicit. De
perit filii sui pmo geniti. qz primogeni
tus eius filius iusto ordinē dicitur respo
deri nostri q post illū eius filij sumus. Ex
hac autē materna affectione cogitur habe
re curam nostri. Scimus q omnis mater
animalium volnerū serpentū etiā quantū
cūqz venenosam habeat ferocitatem. di
ligit tñ imo cogitur diligere fetum suum.
Et si tā fortis est natura ut omnis crea
tura ex virtute materna cogitur velie bo
num filijs suis. multo magis diuinus af
fectus in matre dei cogit nos amare. qā
filius dei q in misericordia venit in eius
vterū. imo q misericordia dicitur ex est. Ip
se fecit eius viscera in eternū misericordi
am redolere. Hinc Bern. Qui pomū i
manu habuerit p mediū diem. p reliquā
prē dicit manus redolere odorē. Sic a fili
qz misericordia que dicitur est in eius visceri
bus nouē mēsi b requirit. ideo eius visce
ra redolent misericordiā in eternū. Do
tercio cogit nobis misereri ex filij reco
mendatione. Ad hoc em elegit filius ma
rie tempus z locū aptissimū quo nos re
cōmendarer matri. h est tempus passio
nis z locū passionis quo dixit. Mulier
ecce filius tuus ut ex loco z tempe ipam
recomendationē ei pfundius inculcarer.
Nam noie iobis qui interpretatur grā.
omnes pctōres quēsi ad dñm intelligun
tur quos in illo loco z tempe matri reco

mmendare voluit. ut cum ira dei iusto dei
iudicio egredietur ad puniendū z dam
nandū pctōres. ipsa memor loci z tēpo
ris passionis pro nobis affectuosius in
terpellaret. ac si in illa causa seu recomen
datione filius eius ei diceret illud. Esai
xvi. Absconde fugientes z vagas ne per
das. ac si dicat. Uide mater oculis cor
dis z corporis quot quantū z qualia p
pctōribz patior. z eos tibi habeas reco
mmendatos. Licet hec multa z magna sit
valde misericordia matris xpi super pec
catores. tñ maior est misericordia filij. ve
pote qā ipse est misericordia bñs misericordia ef
fentialiter in infinitū. affectuosius cupi
ens nos saluari qz dñari. Et ideo ma
trem suā passioni interesse voluit. ut per
suam intercessionē (cui non est fas aliqd
denegare) occasionem habeat miserēdi.
Et autem maria sollicita sit reconciliare
peccatores. patet per talē exemplū. ee
Quiē qdam peccator volens ire ad pec
candū ad altare beate virginis stabat sa
lutaris eam angelica saluacione. Quia
modus eius erat qñcūqz poterat altare
vel imaginē virginis saluauit. Qd cūqz
faceret. vidit imaginem eiusdem gñis
que super altare erat viuificari cūqz puero
quē tenebat. Viditqz sanguinem fluere
de puero in gñitū eius. sicut fluxerat de
vulneribus xpi in cruce. Qd cum cerne
ret obstupescens est dicens. O dñā qd
fecit h. Et brā virgo rādit. Tu z ceteri
peccatores q amplius crucifixis me et
filii meum q fecerūt iudei. Solebatqz
pgo sanguinē puri tergere z restringere
sed non poterat. Et pctōr ille conuersus
ad imaginē dixit. Omī misericordie inf
cede pro me. Et illa. Vos pctōres voca
tis me matrē misericordie qñ cessatis
facere me matrē misericordie z tristitie. Et ille
Nō sic piissima dñā loquere. sed memē
to aduocatā pctōz. te esse z intercede p
me. Et mater ad filium. Pissime fili
amore mei miserere huic pctōri. Et filius
us. Non mater. Nec grauari debes q te
non audio. quia ego rogauī patrem meū

De quinto precepto dominico

fo. v.

um primo si possibile foret alteri humanum genus saluari transferret a me calicem passionis. Et noluit audire me. et mater. Et fili memento quod te materno amore foui et alui vberibus et peccatore meo. et con dona huic perori. Et filius. Mater ex iusticia tibi ostendo quod exaudire te non te neor. Et mater. Non fin iusticia cause mur. sed ad misericordia pfugimus. Et ergo ppter tuam misericordia miseret huic perori. Et filius. rogavi ego secundo ptes meum ut si possibile foret alio modo genus humanum saluari. transferret a me calicem passionis et non audiuit me. Et mater. Fili memento laborum quos sustinui tecum. et dona mihi istum peccatorem. Et filius. Mater noli grauari quod te non exaudio. sed in merito quod tercio rogavi patrem meum ut transferret a me calicem passionis et non exaudiu me. Et pia mater deposuit filium et voluit pedere ad pedes eius. Quod eternus filius inquit ad cam. Quid est mater. quod facere vis. Et illa Tandem ad pedes tuos cum peccatore iacebo quousque venia ei pcedas. Et filius. Absit hoc mater. sanctus est in lege diuina quod filius debet honorare matrem. Et iusticia concludit. quod ille legem debet implere qui legem dedit. cuius autem ego sum filius tuus et tu mater mea. te honorare volo in isto peccatore. et sibi ppter te omnia peccata indulgeo. et sic pax erit inter me et eum. et in signum pacis osculetur vulnere mea. Et sic peccator osculando sana uit omnia peccata christi vulnera.

De v. precepto

On occides. In quo precepto phibetur homicidium. In quo peccato primo deberet cohibere hoies si quod ipsum est contra naturam. Docuit enim natura animalia quod deberent diligere ea que sunt eiusdem speciei cum ipsis. unde Eccl. xiiij. Omnia animalia diligite suum sile. Et mirum est quod homo vult occidere suum sile. et alium hominem cum natura vo-

ceat unum lupum amare alium. Sic si militer intelligendum est de homine quod naturaliter et ex instinctu nature deberet diligere alium hominem sibi similem. vii. Gregor. vii. et bico. Omnis homo omni homini naturaliter est amicus. Ergo talis peccat contra naturam humanam ei inditam. Dicat enim ratio hominem quod non deberet facere aliquid quod sibi odit fieri. ut patet 2. hob. iij. Unde cum ipse homo super omnia naturaliter abhorret mortem. ideo ipse super omnia cauere deberet ne mortem alii inferret. Unde pmetator secundo deania. Omne naturale desiderat permanencia et esse. Et secundo deberet cohibere hoies ab hoc peccato. quod peccatum contra naturam est et diabolo assimulatur. Unde 2. hob. vii. Ille homicida erat ab initio. Diabolus ab initio homicida fuit super suum. et psequenter ade et que et totius humani generis. vii. Aug. Diabolus est humani generis inimicus inuictor mortis. Tercio deberet cohibere. quia est unum de quatuor peccatis que dicuntur ad deum clamare. Et primum horum peccatorum est oppressio puerorum innocentium. Unde 2. hob. ij. Ascendit vox filiorum israel ad deum. Ergo summe cauendum est cuiuslibet ne pupillos et orphanos et viduas innocentem opprimat vel eis aliquam iniuriam faciat. Secundum est peccatum contra domitium. vii. Gen. xviij. Clamor sodomitarum et gomorreorum multiplicatus est. Tercio detentio mercedis mercenariorum. Unde 2. iaco. vlti. Ecce merces operariorum vestrorum que fraudata est a vobis clamat et clamor eius introiit in aures domini sabaoth. Quartum est homicidium proximi. Unde 2. Gen. iij. dixit dominus ad cayn. Ecce vox sanguinis fratris tui a te bel clamat ad me de terra. Sic iam potest deus dicere ad quemlibet homicidam. Ecce sanguis innocentem a te effusus clamat ad me de terra requirens vindictam super te. Item patet ex hoc quod sit unum de maximis peccatis occidere proximum et innocentem. quia dominus mal. dixit

E. u

De quinto

terre que aperuit os suum et recepit sanguinem abel fratris cayn. Si autem terra est maledicta a domino que sanguinem innocentem recepit. quid tunc de illo erit qui sanguinem innocentem effudit. Ergo merito dicet occisoribus in iudicio extremo. **Beati maledicti in ignem eternum etc.**

De homicidii sit duplex.

Sciendum autem quod homicidium est duplex. scilicet corporale et spirituale. Corporale percutit manu vel facto. et habet quatuor modos. **Primo** modo iusticia dicente. ut cum iudex reum iuste dampnat vel minister talis damnatum occidit. Tunc querit. utrum iudicio liceat occidere malefactorum. Rñdeo secundum sanctum Thome. ij. q. xliij. Sicut per salutem totius corporis precipitur laudabiliter membrum putridum. sic malefactor qui est corruptius aliorum. laudabiliter occiditur ut commune bonum conservetur. Si tamen hec occisio fiat a iudice vel ministro iure vindicte vel delectatione fundendi sanguinem humanum licet isto malefactor iuste occidatur. nihilominus iudex vel minister mortali peccat. Similiter si minister hoc facit per aliquo questu quam exinde se consequi speraret. Similiter autem ambo. scilicet iudex et minister peccant mortaliter si reum occidunt iuris ordine non servato. hoc est si occidunt sententialem non condemnatum. Et hoc probatur quatuor. q. iij. s. paulus. et q. v. miles. et ca. cum minister. **Querit** utrum liceat huic personae occidere malefactorem. Rñdeo secundum sanctum Thome. vbi superius non licet. sed solum illi cui committitur cura commissum est. sicut principi vel domino terre huius publicam autoritatem non autem alicui privato. **Secundo** modo fit homicidium necessitate instigante. Et tunc distinguendum est hoc modo. quod aut illi necessitas bene potest satis facilius evitari. puta cum quis potest evadere insequentem se hostem. tunc reus est homicidii et tamen per mortali peccato debet agere penam. Aut est necessitas inevitabilis. puta si quis occidit insequentem se non ex odio fomitem. sed ex

Precepto

dolore animi quia aliter non potuit periculum occisionis evadere. et talis non peccat nec astringitur ad penam nisi ad cautelam propter ambiguum dubietatis. quia potest timere ne illum occiderit motus ex indignatione vel iracundia. vel libidine vindicte. et non ex sola necessitate defendendi se. ideo interiorer semper debet agere penam et suis peccatis ascribere quod in tanta venit necessitate. et in hoc concordat Hostiensis et Hostienus. Sciendum tamen quod si quis per preservationem proprię persone liceat inevitabili necessitate alium occidere ne ipse occidatur. hoc tamen nullatenus est licitum pro conservatione rerum temporalium. quod vita proximi est preferenda rebus fortune. **Tercio** hoc homicidium corporale fit casu. sed ibi distinguere. quod aut dabit operam rei licite aut illicite. puta si percutiebat lapidem vel iaculum suum ludo siue per corporis exercitio ipsius loci ubi consuevit esse transitus hominum. reus est homicidii. ut patet. xv. q. p. marito. Et irregulariter est si quis. ut patet per Innocentium super ca. exheredita. Si hoc dabit operam rei licite. puta si pulsat et baculus cadens interfecit aliquem vel occidit unum non imputatur ei. Vel si quis secans arbores et arbor cadens fortuitu aliquem occidat. non est culpabilis. quod verum est si fiat in privato loco et adhibeat veram et plenam diligentiam. scilicet circumspicendo se et alte clamando quod sibi caveat. alioquin sibi imputabitur. ut patet dist. l. hi qui arbores. Quid de parentibus in quorum lectis parvuli inveniunt mortui. Rñdeo secundum Raymundum mundum. Si mors intervenit gravi culpa precedente atque negligentia. gravis est eis penitentia iniungenda. Si autem levius culpa precesserit. non gravis penitentia est eis iniungenda. Si autem nulla precesserit negligentia vel culpa. de iure non sunt puniendi. tamen ad cautelam propter ambiguum est eis aliqua penitentia iniungenda. Concordat Hostiensis. et addit quod monendi sunt parentes ne pueros tenaros secum in vino lecto collocent ne forte opprimantur. ij. q. v. confusa

Dominico

fo. b.

lulsi. Quid dicens est de custodibus infirmorum qui ad eorum petitionem vocaverunt minutorum ut minueret eis sanguinem. vel dederunt eis vinum. vel non bene custodierunt eos ita quod ipsi mortui sunt. Rñ deo fm Guil. In omnibus talibus quibus bonum fidei non debet aliis de facili scripturam psciam habere. nisi sit evidens culpa aut negligentia dissoluta et certum sit quod inde mors proveniret. tunc irregularitas contracta est. **Quarto** homicidium corpale committitur voluntate et propria iniquitate impellente. puta si quis ex odio vel luore vindicet aliquem occidat. et tunc sine omni distinctione dicendum est quod tale homicidium voluntarium semper est morale peccatum et enorme. Quertur. verum magis peccet qui occidit iustum quam qui occidit peccatorem. Rñ deo fm Tho. m. q. lxxij. sic. Et hoc quadrupliciter. Primo quod nocet ei quoniam plus debet diligere et ita magis agit contra charitatem. Secundo quod infert iniuriam ei qui est minus dignus et ita magis contra iustitiam agit. Tercio quod suat coitatem maiori bono. Quarto quod premit deum in iusto homine. Luc. x. Qui vos spernit me spernit. Item qui fideles sunt filii dei. p. Job. ij. Videte quales charitate nobis dedit deus ut filii eius noscuntur et simus. Igitur qui aliquem fidelem occidit filium dei occidit. quod constat immanissime se veritatis esse. Quoniam ante conspectum dei constare audet qui fratres eius occidit. Quertur. verum occidere aialia sit peccatum. Rñ deo fm Tho. v. no. quia nullus peccat vitando re sua ad se ad quod est ordinata. Generaliter autem plante et animalia propter hominem sunt. Quertur verum mulier licet sciam occidere propter stuprum vel adulterium vitandum. Rñ deo fm Tho. v. sup. no. quod non debet in se committere crimen maius vel vitare minus crimen alienum. Non est enim crimen mulieris si ei violentia inferatur. Et iteque fornicatio vel adulterium minus peccatum est quam homicidium precipue suppositum quod est periculo

simum. Quia non restat tempus ut per penam expietur. Sed hoc est verum quod potius debet se violententer committere occidere quam in peccatum fornicationis voluntarie incidere. **Secundum** quod occidere seipsum est peccatum mortale. ut probat. Th. m. q. lxxij. quadrupl. Primo quidem quia est contra naturalem inclinationem quod vnaqueque res seipsum nititur conservare. Item in se est per peccatum. Secundo quod est contra charitatem qua homo tenetur se diligere. Tercio est iniuria coitatis. quia quilibet homo pars est coitatis. Quarto quia talis in deum peccat. sicut qui alium interficit peccat in deum. Ideo quod nullo modo licet illud ut miseriam penitus vitare quis evadat. nam finis omni terribilium est mors fm phm. Item nec propter vindictam alicuius peccati in seipso licet se occidere. Quid de his qui seipso mutilant. Rñ deo non licet membrum sanum precidere. Et quidem si talis mutilatio fiat ex impatientia alicuius infirmitatis aut etiam crederet obsequium prestare deo. ut puta ut caste viveret. nihilominus talis graviter peccaret. quod non licet aliqui membra precidere ad vitandum periculum anime sue peccatum. quia saluti spirituali se potest aliter subueniri. cum peccatum si hiaceat ipsi voluntari. Ergo tales homicide sui ipsius indicantur. et talis repellit a profectione et receptione sacrorum ordinum. Secus est si membrum putridum ideo absens datur a se vel ab alio. quod est corruptionem corporis. quod tunc licitum est precidere. de voluntate tamen eius cuius est membrum aut illi us ad quem pertinet curare de salute illius. **Quinto** homicidium corpale committitur a lingua et hoc primo. precipiente sicut herodes occidit omnes pueros qui erant in bethleem iude. Mat. ii. Item occidit omnes pueros qui erant in bethleem et in omnibus finibus eius. non quod manu eos occiderat. sed quod iussit et precepit. **Sexto** committitur homicidium puta cuiusdam alteri suadet vel rogat homicidium in se committere. ostendens sibi utilitatem secundam quam homo

E. iii

De quinto Precepto

homicidio tali. Et talis fuit Innocentium
est reus homicidij. et cum hoc irregularita-
tem incurrit. **R**ex interest si ille cui dat co-
siliū statim occidat vel diu postea tpe in-
teriecto nisi interim perituri suaderet. et p-
mū p-siliū reuocaret. imo q- plus est opor-
tet q- illi denunciet de causis morte p-trac-
tū est q- sibi caueat. nisi p-babiliter credat
q- post reuocationē consilij ille cui dedit
consiliū reuocetur a proposito occiden-
di. vt dicit Innoc. **A**ute tamē quemq-
vt pbat. Sic cayphas xpm occidit dan-
do consiliū de morte ei. **J**oh. xi. dixit. Ex-
pedi vobis vt vnus mortuū hō pro po-
pulo et non tota gens pereat. **U**nde Au-
gustinus. Non solū illi homicide sunt q-
manu hoies occidunt. sed etiam illi per
quos p-siliū fraudem et exhortationes
hoies extinguunt. **E**t ad istud duplex
homicidij discernendū quidā euangeli-
ste dicitur seu traditū christū esse crucifi-
gi hora tertia. alij dicunt hora sexta. **Q**uia
iudicij suis prauis consilijs machinātes
in mortē christi ipsū linguis crucifixe-
rūt hora tertia. **V**ilites vero hoc facto
impleuerunt hora sexta. **S**eptimo com-
mittitur seu fit defensio seu aio defendē-
di qui homicidijz perperat. **N**am fuit
Henricū de frumaria. Si quis vadit ad
interficiendū alium et capsum illi sciet
affocias. non tamē ipsum incitas ad ho-
micidium perpetrandum. nec super hoc
aliqua verba cum eo habuisti nec ipse te
cum. immo tu sibi ex animo hoc dissuas-
disti. licet tibi acquiescere noluerit. **E**t ni-
hilominus tu de ipso timens te ipsi affo-
cias eo animo vt si forte ille insequeretur
eum tu eum defenderes. et sic occidit aliū
per te associatus. **E**t in h- casu dicit. **H**o-
stien. q- talis est homicida nec vnq- pos-
cerit ad ordines p-moueri. **E**t sic intelligit
q- sola defensione cōmittit homicidij.
De cauo committitur tradendo pro-
prijā mortē sicut iudas christū de quo
dicit **M**at. xxvi. **Q**uererat oportunita-
tem vt eum traderet. **E**t tales tradito-
res cum iuda damnabunt. et re erunt in

sanguine innoxio sicut iudas in christo.
Nono p-mittitur iudicādo iuste ali-
quem ad mortem. **S**i pylatus occidit
xpm de quo dicit **L**uc. xxiii. **E**t ad iudicā-
um fieri petitionē eorū. **E**t illis falsis iu-
dicibus q- ppter munera vel fauorē iudi-
cium et iusticiā puerunt. qmā enormiter
peccāt in xpm q- est veritas et iusticia. vñ
Isid. de sum. bo. **N**on est psona in iudi-
cio p-sideranda. sed causa. **Q**ui p-sanguis
nitatis et amicitie fauoris siue inimicitia
rū occasione iudiciū puerit sine dubio
in xpm dām qui ē veritas et iusticia p-
car noscunt. **E**t in **C**hris. **F**acile deuiat a
iusticia q- in causis nō deū sed hoīem for-
midat. **H**oc p- in pylato. qui xpm mul-
tis modis et vijs nitebatur liberare. sed
postmodū finaliter ex timore hūano in-
iuste ad mortem sententiauit. **S**i
Sciendū q- iudiciū nō licet vendere iustū
iudiciū. **E**t in **A**ug. **N**on debet iudex iu-
stum vendere iudiciū. non testis verū et
stimoniū. licet vendat aduocatus iustus
patrocinij et iurisperitus rectū p-siliū.
Ergo grauitur peccāt qui iusticiam cred-
nolunt. nisi acceptis antea muneribz. **E**t
tales qñq- p-sunduntur hic et in futuro.
Unde legitur q- quidā iniquus iudex
nulli voluit facere iudicium nisi antea ac-
ceptis aliquibus muneribz. **E**t cuius que-
dam vi dua quandā causāz habuit. quā
iudex ei cōtinuē p-longauit. **T**ūc ipsa fu-
it cō-questā eundā bono viro qui dixit ei
Ipse tibi nō faciet iudiciū nisi ei manus
inungas. **T**ūc illa mulier accepit pingue
dinem butyri et corā omī populo presen-
ti in iudicio ad iudicem accessit et ei ma-
nus inunxit. **Q**ui indignāter dixit **E**t
mihi maculas manus. **E**t illa. **Q**uia mi-
hi oīctū est q- non habeo finem nec expe-
ditōem cause meā. quā mihi tam diu pro-
traxistis nisi vngerem vobis manus. **E**t
sic ille p-sus corā omī populo stetit. et ei
ex verecundia iudiciū fecit. **I**tem sciendū
q- iudex iniuste iudicās puniendus est a
superiori suo vt exemplo eius alij rimant
tale facinus amplius p-mittere. **U**ndē le-

Dominico

fo. 2.

gitur q̄ quidam rex persarum cum depre-
hendisset quendam iudicē suū iniuste iu-
dicasse eū iussit excoziari. z scilicet iudicē
cū tali cure cooipire vt iudex futurus con-
tinue maior fieret supplicij z timeret ins-
iuste iudicare. **S**ciendū tamen
q̄ non facilius homo iudicandus est ad
mortem. q̄ est uobillissima creatura. y nō
Aresto. de regimine pncipuz. Nobilissi-
mū aialium est hō caue effundere sangui-
nem humanū. ynde etiā Aug^o. de spi. z
li. Tante dignitatis est hūana conditio
vt nullū bonum preter summi bonū ei
sufficere possit. Qnō Bern^{us} in sermone.
Fecit d^s hoīem fm corpus egregiū crea-
turā. sed fm aīam magis. vrpura imagi-
nē creatoris insignē. rationis participē
beatitudinis eterne capaces. Ergo talis
nobilis creatura non leuiter est de denda.
Hoc isti debent attendere qui hoīem q̄
si pulum galline occidunt. z modicum
estimāt effundere sanguinē hūanū z oc-
cidere hoīem. Cum tñ deus loquitur p
Ezech. xviij. Nunqd volūntatis mee est
mors impij d^r dñs z nō magis vt auct-
ratur a via sua z viuat. Ergo quādo est
spes probabilis de emenda tūc melius
esset homines viuere z se emēdate. z pec-
cata sua per satisfactionē delere. q̄ sic le-
uiter z facilius occidere. In signū huius
d^r dñs p Ezech. xviij. Nolo mortē pec-
catoris sed vt zc. ergo illi q̄ ita atrociter
hoīes cruciant z puniūt z ita inuitericoz-
diter sententiāt z iudicant timere debe-
rent illud dictū Iaco. ij. Iudiciū sit ei si-
ne misericordia. q̄ hic non facit misericō-
diaz Et illud dictū apli. Duo iudicio alium
iudicas. tēp m p dēnnas. Et sup oīa ri-
mere deberent dictū xpi qd habet Luce.
vi. Eadē mensura quo mēsi fueritis re-
metiatur vobis. **P**rimo pmit-
tū hoc homicidiū nō liberādo primū
a morte. Vñ queritur virū quilibz tene-
tur liberare primū a morte. Rūdetur q̄
sic. quia quilibet ex debito charitatis te-
netur repellere iniuriā a proximo et li-
berare eum a morte vel defendere eū quā

potest alias reus erit homicidiū. Et istā
veritatem docet euidenter instinctus na-
turalis in brutis animalibus. vt patz de
dolphinibz pur d^r phus. xi. de aialibus.
Similiter patet in poctis q̄ sibi mutuo
subueniūt. z vnus nūit aliū liberare. Nō
tñ quilibet tenetur p tali liberatione alio-
terius periculo mortis se exponere. sed so-
lus iudex tenet ad hoc etiā manu arma-
ta. Qui autē ex charitate hoc facit. opus
pfectionis exerceat. De psona pūata dī
cunt magni doctores q̄ si credat q̄ hoī-
minem solo verbo possit liberare a mor-
te iniusta q̄ tenetur facere verbo. verum
etiam facto tenetur impedire si possit ef-
ficet sine periculo.

Homicidium spirituale

octo modis committitur. **P**rimo
homicidiū spūale quo quis in-
terpratiue d^r homicida pmit-
tur octo modis. **P**rimo qd d^r
cōmittitur in corde primū odiendo. de
quo p. Iob. iij. Omis qui odit fratrem
suū homicida est. Et scitis qm omis ho-
micida nō habz vitā in se manentē. Ho-
sa ibidē. Et si viuens inter homines viue
re cernit. in ppetuū tamen cū demonibz
p dēnnabit. Et istud homicidium tāto
grauius est corporali homicidio. quāto
anima que per inuidiā occidit est prestā-
rior corpe. qd scdo patz ex hoc. qz ho-
micidiū corpale est quo homo interfecit ali-
um. p inuidiā autē homo perimit seipsum
et idō qnto nequius est hoīem inter-
ficere scilicet. q̄ alium. tanto detestabi-
lius est homicidiū spirituale corporali.
Et isto modo tam pueri q̄ mulieres iu-
deoz xpm crucifi gentiū sacre sunt homi-
cide odientes dñm ihesum xpm. Et si li-
ter hodie nūi iudei sunt homicide christi
hoc modo. Homicidiū quādo sit pēn-
mortale vel veniale. patz infra. xij. **S**
Secundo cōmittitur in volūtare. scilicet
tum scilicet spirituale et bone voluntatis
propositum suffocando. Nam quoties
in se bonum conceptum tibi diuinitus

De quinto precepto

inspirationem per negligentiam et preceptum extinguens. toties diuinum feru manu gre diuine in te plantatu volutarie iugulas et perimis. Quia anima cuiuslibet hominis est sponsa xpi. q tunc ab ipso impugnabitur qn bona voluntas et bonu ppositum percipitur. Tunc idem conceptu occiditur qn bona voluntas per negligentiam et preceptu ad effectum non pducitur. **R** Tercio committit homo et ore primo suggerendo mala que sunt contra deum et salutem. Ideo xps de de diabolo vt habet ioh. viij. Ille erat homicida ab initio. Unde Aug. sup ioh. Homicida diabolus dicitur. non q gladio armatus nec ferro cinctus ad hominem veniat. sed quia malum hominum seminavit. Noli ergo te non putare homicida esse qn fratri tuo mala persuades. unde aplos. p. ad corinth. xv. Corrupti bonos mores colloquia praua. Ergo quicunq cum verbis tuis occasio es alicui ad peccandu. si hoc ex pposito et scienter feceris. homicidium spirituale committis. Quarto committitur qn homo subtrahit fraternam correctionem atq ad monitionem. vñ Grego. in moral. Tot psonas occidimus quot ad mortem ire q tidie repidi et tacentes videmus. **R** Circa qd qritur. verus correctio fraternana sit in precepto. Rñdeo fm iho. ij. ij. q. xxiij. in precepto est. Sed quia preceptu est affirmatiu non obligat ad se sed p loco et tēpe. Nñ et omissio eius vno modo sit meritorie. vt qn quis oportu num tempus inquirat. vel q de ipsis meruit ne deteriores fiant vel ad bona vitā alios impediant et hmoi. Secundo modo omittitur cum peccato veniali. qñ. scilicet timor et cupiditas facit tardiores ad corrigenda delictum fratris. non tamen ita q si constaret ei q si fratrem posset a peccato retrahere dimitteret ppter timores et cupiditatem. quimo in animo preponit charitatem vt de Aug. Tercio modo omittitur cum peccato mortali. scilicet cum commidatur iudicium vulgi vel carnis iudicatio. vel qd cum q regale. dum tamen

hoc ira domine in animo q fratris charitati preponatur. **R** Quinto committitur per malū exemplū qd datur primo. Unde Augusti. in libro de pasto. Qui in pceptu populi male viuunt quātū in eo est illum qui ab eo accenditur occidit. Ergo qui te primum suo malo exemplo ad peccandu induxit ille animam tuam et suam occidit. suam p malicia tuam p malū exemplū. de quo dicit xpus. Math. xviij. Ne homini p que sit scandalum. Unde etiam Aresto. ij. et pico. Pessimus est ille qui vititur malo. non solus ad se sed etiam ad alios. Ergo tales multi pliciter puniuntur. Unde Gregorius. in mora. Tot mortui ds dignus est q mala exempla prauitatis in posteris relinquit. **R** Sexto committitur quando quis heredibus suis iniustas res relinquit. Nam quot denarios eis scienter relinquit. tot gladijs ipos transfigit. Ergo tales heredes siue filij si illas res iniuste acquisitas scienter possident. tunc damnantur cum parentibus. Et tūc fm dictum xpi in euangelio. Filij consurgite aduersus parentes. Hoc intelligat q in iudicio extremo siue etiam in inferno punient eos duplr. Primo q queruntur de eis sicut de crudelibus occisoribus eorum. Ecci. xli. De patre impio conqueruntur filij. qm ppter ipsum sunt in obprobrium. Secunda quod est grauissimū. q in inferno semp eos torquebunt ad minus p impropria. in tantum q nescio verum grauius per filios vel per demones puniantur. Unde legitur q quidam comes quo ad humanam estimationem satis bonus. visus est post mortem a quodam heremita in inferno in quadam scala ignea stare. Et cū ille quereretur cur ibi esset. cum satis laudabiliter in mundo vixisset. Rñdit q propter possessionem cuiusdam ecclesie quas proauis suus sibi usurpasset. Et ipse admonitus non tam restituit. Quia eam se possideret licite estimabat. ex quo ab antiquo super eum sic deuoluta esset. Et ipse ferebatur decumum

se esse possessorum. Et quot de generatio
ne illa qui ed scienter possideret moreren
tur. illuc ad eūz ad eandē sehalam futuri
essent. **S**extimo comitit viceū
necessarium in necessitatis articulo paus
peri subtrahendo. Nam qui victum ne
cessariū pauperi in necessitate subtrahit.
spūale homicidiū comitit. vñ Ambro.
Dafce fame morientē. si non pausti occi
disti. Gracia huius potest queri verū da
re elemosynam cadat sub precepto. Rñ
deo q dare elemosynā in necessitatis ar
ticulo cadit sub precepto quod patz per
hoc qz ipsam omittens eternaliter puni
etur. vt patz **Math. xxi.** **E**urui. et non
dediti mihi manducare. Et rō huius ē.
quia cū dilectio primi sit in precepto. nō
esse est oīa illa cadere sub pcepto sine q
bus dilectio proximi nō seruatur. **A**d di
lectionem autē proximi pertinet. vt nō so
lum velimus ei bonū sed etiā operemur
fm illud. **p. Job. iij.** **N**ō diligamus hñs
qua neqz vrbō. sed opere z veritate. **A**d
hñt vt vltimus alieui bñm redit vt q
necessitati subueniamus. iuxta illō. **p. Jo
han. iij.** **Q**ui viderit fratrē suum habere
necessitatem et cluserit viscera sua ab eo.
quomodo charitas dei manet in illo. **E**t
q elemosynaruz largitio est in precepto
Sed quia precepta dantur de actibz vir
tutum. nō esse est q hoc donum elemosy
ne cadat in pcepto fm q actus est de ne
cessitate virtutis. puta fm dictamē recte
rōnis. et fm hoc aliud est pñderandū ex
parte dantis. et aliud ex pte recipientis.
Et ex pte quidem dantis requiritur q il
lud quod in elemosyna datur sit supflus
um non solum respectu sui ipsius. sed eti
am respectu alioz quoz sibi cura incum
bit. Quia recta rō dicat q vnusquisqz si
bi pñs puidat de his quoz sibi cura in
cumbit. z postea de residuo necessitati ali
oū subueniat. **E**t pte autē recipientis re
qñtur q necessitate habeat. alioqñ nō es
set rō pietatis quare ei daret. **U**ñ dñt.
lxxi. ca. **H**is pauperibus. danda est
elemosyna qui in manibus suis labora

re non possunt. **N**on autē omnis necessi
tas obligat ad preceptuz. sed solum illa
sine qua quis sustentari nō pōt. **E**t ideo
redingitur q dare elemosynam de sup
fluo est in precepto respectu eius q est in
extrema necessitate positus. **S**ciendum
tñ q non simplr expectanda est semp ex
trema necessitas. qz tunc nō possit iuuari
natura z sumpta. **S**ed tunc intelligen
dus est casus extreme necessitatis quan
do apparent signa future necessitatis ex
treme probabilia vt cū quis videt alios
impotentes vel pigros ad subueniendū
et videt pauperem indigere vite neces
sarijs ne sibi satisfacere. tunc em q pcepto
charitatis tenetur sibi subuenire. **S**z
circa necessitatem extremam dara demo
synam est in consilio sicut de quolibz me
liori bono dantur pñlia. **U**ñ dicit **Bas
ilius.** **E**t tu abundas. ille vero medicat
nisi vt tu bone dispensationis merita cō
sequaris. ille vero patiēte meritis deco
retur. **F**amiliaci panis est quē tu tenes.
tunica nudi est quaz in pclau conseruas
calceus discalceati est qui pñes te mar
cescit. **I**dcirco rotinurias pñmittis quos
dare valeres. **D**etrauo comitit proxio
detrahendo de qua detractioe iam dñt.

De Detractione

Detractio detestanda est. **P**ri
mo quia comparatur homicidio. qz il
le cui detrahitur in pñcia illi
us qui audit detractionem occiditur. in
cuius conscientia prius viuēbat per bo
nam famam. et tale homicidium grau
ius est corporali. Quia fm **Henricus** de
firma. ibi solum corpus vnus occidit.
hic autem simul plures anime perimunt
tur. vñ ipsius detractoris alia eius cui
detrahitur cum hoc pcepēte z irascitur
et querit vindictam. **T**ercia ipsozum au
dientium. vñ detale homicidium pericu
losissimum est. quia est contagiosum ser
pitē de vno ad alium. et leraliter infio
cit oēs illos in qz venenum detractōis
infunditur. **U**ñ **Bern. canon.** **Job.**

De Quinto

Unus est detractor qui loquitur et tamen
vnum verbū eodē in momento multitu-
dinis audientius dum aures transfigit.
animas interficit. **S**ecundo potest valere
ad deridendā detractōm hoc qđ detra-
ctor diuersis generibz rerū cōparatur. Nā
primo comparatur cani vt dicit. **S**ath-
vij. Nolite sermō dare canibz. **E**ccli. xix.
Sagitta infra femori canis. si verbum
in ore stultū. Canis sagittā habens infra
am femori non quiescit donec remouerit
neqz stultus quiescere pōt donec verbum
quod audiuit de primo alij retulit. **D**etractores
sunt canes diaboli nō pmitten-
tes etiā vnā auiculaz auferri ab hinc qđ
latrentz eā mordeat. **I**te cōparat porco
quā ad modū porci os citius inquinat
qđ pedem. **E**t sicut porcus ingrediens in
ortum aliqñz ibi lutū et florem inuenit
ens florem dimittit et lutū ingredit et se
in eo volutat. **S**ic detractor bona visa
audita de proximo obliuiscit et mala au-
dita vel visa de primo ponderat et reu-
ner. **E**t sic os et linguaz inquāt. quod est
mēbrum nobile pre alijs mēbris. **U**nd
Aristo. i. poli. Nullū em̄ animalium natū-
ralit̄ bz fimonē nisi homo. **I**te detractor
pgatur serpenti in his ppteratibz. **S**er-
pens est aial pditiosum. in silentio mor-
dens. tortuose incedēs. **S**ic detractor p-
ditos est qđ occulte abloqtur. primo. **U**n
Eccli. x. Si mordeat serpens in silētiō. ni-
hil eo minus hz qđ occulte pxiō detrahāt.
Tortuose etiā incedit detractor. dum a
laude ei⁹ incipit cui detrahāt. et deinde sub-
dit. **N**ō dico s̄ aīo detrahēdū s̄ vt fides
ei adhibeat. de se multū amare eū cui de-
trahit. **E**rgo dico qđ sic euz diligit sic iu-
das iesum dilexit qđ eū falso osculo tradi-
dit. **U**n versus. **Q**uā bonū faris sed cor-
de malū meditaris. **O**scula qđ iudas dño
dedit hec mihi tu das. **E**rgo tales sunt
pditores primoz sicut iudas christi.
Tercio qđ detractores piores sunt
furibus illis qđ vestes et alia furant. **U**n
Ambrosius. **T**olerabiliores s̄
fures qđ vestes et alia bona deripiūt qđ su-

precepto.

res qui famam nostrā bonam dilaniāt.
Quius rō potest esse hoc qđ dicit. **S**alo-
mon. **D**elius est nomē bonum qđ mltē
dimittit. **U**n qui nomen bonū alicui au-
fert. magis nocet ei qđ si mltas diuitias
furaretur. **Q**uarto qđ detractoris lin-
gua peior videtur esse infamo. **I**nfamus
em̄ solū malos deuorat. **L**ingua s̄o de-
tractoris bonos et malos. **I**nsup detra-
ctores vno morselio comedūt vnā torā
prouinciā. vlt archiepātum ciuitates. vlt
parochiā. vlt villā cū eis obloquunt. **E**t
est valde piculosum cū dicit. in tali pui-
cia sunt raptores. in tali epātū sunt vi-
rari. i. tali ciuitate adulteri. **E**t c̄s. **Q**uia
ibi innocens cū innocēte infamat. quod
est ptra iusticiā. hoc p̄z qđ si vnus est re-
us. tunc tres vel plures sunt innocentes.
Quinto qđ inter omnia alia pcrā istā
videtur peius et p̄ari. quod p̄z hoc qđ
fm̄ **A**ugu. **N**on dimittis pcrā nisi abla-
tum restituas. **U**n igit p detractōne ab-
stuleris pxiō bonā famā (que irā bona
cor p̄tia est aliqd nobilissimū) impossi-
bile est vel summe difficile videt vt ei va-
leas plene restituere. cū non possis scire i
quot cordibz boim virtus tue detractio-
nis sit diffusa quare et c. **U**n sciendū qđ
inter omnia pcrā ista duo pcrā. s. detracti-
o et rerū ablatio magis difficultat dimis-
tuntur homini. qđ sine restitutione nec va-
let p̄tricio nec lachrimarū effusio. etiam
si tot lachrimas effunderes sicut **P**etr⁹
et maria magdalena effuderunt qđ ama-
re pcrā sua planerent. **I**te nec valet pec-
catorum p̄fessio nisi fiat fm̄ possibitatez
predicatorum restitutio. **E**rgo detractores
qui iniuste primos infamauerunt te-
nentur in publico reuocare et eis bonam
famā restituere fm̄ posse et nosse si volūe
gratiam et dei misericordiā et remissionē
peccatorum consequi.

Quot mōis fiat detractio

Detractio fit sex modis.

1. **P**rimo cū qđ occulta mala
p̄tū manifestat. euz infamat

do et psumendo et si ea intentione etiam
quis verum sit de primo malū loquitur
ad nocendum ei mortale est. Verbi grā.
Si quis aliqđ occultū pectū pmissit
quod tibi et soli deo pstarer. et si pūbi
cares alij infamando eū. peccares morta
liter licet verū esset. Sed si manifestat
illi qui posset pdesse vt emēdaretur. hoc
esset bonū et laudabile. quam in hoc que
ratur salus primi. Itē si ille apud quē
cū illum infamasti alteri eadem intentio
ne hoc occultū malū reuidat. si ipm infā
mando similiter peccat. et sic de singulis
ascendendo. Quot pectā ppetrant euz
quis in vna tota terra vltimare infama
tur. immo si aliquis manifeste in aliqua
ciuitate infamatus est et factū eius noto
rius est in illa ciuitate. et tu venires ad ali
am ciuitatē. bi hoc nō fecerit. si pūbi
cares ibidem pectū et excessum illius ho
minis. ea intentione vt ibi etiam infama
reatur. graniter peccares. Ergo nullo mō
debemus manifestare mala primi illis q
non fecit et maxime vbi nō pdest sed ma
gis obest. **Secundo** quando audita
mala de proximo cum augmēta referū
tur alijs. Et heu hoc valde cōmune ē vt
mala primorū aggrauentur et augmē
tentur. Quod tñ malū est pculosum et
grande pectū talia cum augmēto
pferre. et sic primū suū confundere. De
his em et contra istos dicit propheta da
uid. psalm. cxxix. Vir linguosus. i. ser
mones euz augmēto proferens non di
rigetur in terra. Et Eccl. ix. de Salo.
Terribilis in ciuitate sua homo linguo
sus. **Tercio** crimina falsa imponere
primo. et hoc est grauissimū inter peccata
detractionis. qz vix remittit tale pectū
Iñ Hierony. Nō facilis vana dixisse
praua d rectis. **Quarto** euz qd negat
occulta bona primi. pbi grā. Sicut euz
aliqua bona refruntur de primo. et ille
inuidus negat hoc bonū verū esse quod
dicit de illo cui inuidet quis verū sit i se.
et hoc facit ex inuidia et vindicta grauiter
peccat. **Quinto** cū quis nititur ea mi

nuere bona manifesta proximi que non
potest ex toto negare. tñ nitit ea minuire
vñ Hugo. Detractor est qui bona pro
ximi inquit pōt diminuit. **Sexto** eū
quis bona primi puerit in mala. dices
ea esse facta mala intentione. cum tñ cor so
li deo pateat. vñ Hugo detractor est lo
curio et inuidia pcedēs. bona aliorū de
nigrans. Et hoc sez q sic bona proximi
quis puerit in mala. pcedit ex inuidia et
ex defectu charitatis. vñ Hugo. **Septi**
mum est q de aliquo incerto nemine iudi
carem. quē tanqz in ipsam diligere. In
super est signū magne nequicie et pueris
tatis is homine q sic proximi suū iudi
cat et bona sua deprauat. vñ Iñris. sup
math. Sicut difficile aliqū suspicatur
malū qui bonus est. sic difficile aliquem
suspicatur bonū q ipse malus est. Idem
ibidem. Is homo fm se estimat alterū
Sciendū q summe debemus cauē
ab his modis detractionum fm q dicit
Salomon Sap. pmo Detractione p
cite lingue. Detractores em teste aposto
lo ad Roma p. deo odibiles sunt. Et
autem hoc melius seruire possemus. nul
lus nostrum deberet loqui de proximo
eo absente quod nollet loqui eo presente
Unde Levit. xix. dicitur. Non maledis
ces surdo. Surdo maledicit qui absens
ei detrahīt. Homo enim absens minus
potest audire detrahentem qz si surdus
esset. Surdus em quandoqz audit quā
do sibi alta voce clamatur. absens vro
qui quandoqz distat per duas leucas vlt
amplius non audiret detrahentes quan
tumcumqz clamaret. Unde Hiero. No
li diligere detrabere ne eradici is. pauci
enim sunt qui huic vicio plane renūciās
Ex istis patet q detratio est commune
peccatum. et tamē grauiter in hoc offen
ditur deus. Unde Augustinus super
illud psalmiste Pro eo vt ne diligere
detrahant mihi. Plus nocent in mē
bris detrabentes christo qui animas
interficiunt creditorum. qz qui eius car
nam magis resurrexerunt premunt.

De Quinto

Et propterea detractores graviter puniuntur a deo. et quicquid tales desperant in agone mortis ut per per exemplum fuerunt duo socii clerici quorum unus detractor pessimus de nemine bene poterat loqui qui infirmirate detentus cum penitentia a socio moneret culpam eius monita in nullo se penitus correxit. Tunc ad extrema propinquaret adiuvatus a socio suo promisit ut infra triginta dies sibi apparet si posset et si deus permitteret. et sic mortuus est. Post paucos igitur dies deo permittente non psalutem eius sed ut ceteri tali cruditer exemplo apparuit totus niger et accensus totus ignitus intro et foras incendio infernali. Ad cuius spectum cum ille tremor deficeret dixit ei. Ego sum ille infelix quondam socius tuus pro quo oras inaniter. quod propter suam damnationem. Et cum ille querebat quomodo sibi accidisset in agone. Respondit cum essem in extremis ductus suus coram iudice. Tunc obmutescere per timore vidi multas animas lucidiores ad iudicem contra me manus extendentes et clamantes. Iudica domine sanguinem nostrum de illo mendace detractore qui nos mendaciter apud homines infamavit ad hanc vocem cum me iudex inspicere totum vultu et irato et ego in eius aspectu territus et confusus et de planis per amem malis mihi conscius memetipsum et misericordiam dei sum oblitus et sic desperans prope sue sum damnatus (libenter audiunt). **R.**

De his qui detractiones

Equitur de peccato eorum qui libenter audiunt detractores pro quod peccatum primo potest valere verba sacre scripture que illud dissuadent. **Ubi** puer. iij. Labia detrahentium sunt periculum a te. Item ecci. xxvij. Septi aures tuas spiritibus. et noli audire linguam nequam. **Ubi** queritur verum peccet quis audiendo detractorem. Respondet sim. **Tho.** scda. scda. q. lxxij. Si quis detractorem audiat. scilicet absque resistantia. videtur detractori consentire. unde sic princeps peccat ei eius. Et si quidem inducat eum ad detractorem vel saltem placeat detractio propter

Precepto

odium eius cui detrahatur non minus peccat quam detrahens et quicquid magis. **Ubi** Bernardus de consideratione. Detrahens autem detrahens audit quod horum damnable sit non facile diximus. Si vero ei peccatum non placeat sed ex timore vel negligentia veritas ex verecundia quadam obmutit detractorem repellere et ostendere quod ei detractio displicet. tunc peccat quidem. sed multo minus quam detrahens et plerumque venialiter. **Ubi** etiam ipsum potest esse mortale. ut quod ex officio incumbit ei detractorem corrigere. ut etiam propter aliquod periculum inde consequens. **Ubi** propter radicem qua timor habetur quicquid potest esse peccatum mortale quod fit quod homo sic dispositus est ut propter timorem cuiuscunque rei terribilis faciat aliquid prohibitus vel permittat aliquid quod est preceptum in lege divina. talis timor est peccatum mortale. **Ubi** qui libenter audit detractorem peccatis sunt sic canes. Quia cum unus canis leditur tunc omnes concurrunt et eum lacerrant et mordent. Sic filiter facit detractores cum audiunt alicui obloqui. tunc obloquenti applaudunt. insuper verba sua etiam apponunt. Et sic animas suas proprias occidunt et mortem eternam incurunt. Contra quos dicit Augustinus. Non accommodes aures tuas a precipiendum verba detractentis ne concipias mortem in anima tua. Detrahentis enim et audientis virtusque dea est mors anime. Et ut brevius concludam. Detractor et libens auditor diaboli porrant in lingua. **Ubi** quilibet in quantum potest debet consequere detractores. **Ubi** legis de quodam episcopo qui erat in purgatorio et vehementer affligebatur in feroce clerici sui crucis in inferno et ascendentes ad ipsum. quod detractiones eius quandoque audierat et cum non satis corripuerat. **Ubi** episcopus satis in se bonus fuerat. Item quod infelix sit lingua detractoris patet per hoc exemplum. Fuit quidam maximus detractor religiosorum et sacerdotum et aliorum bonorum hominum quod tandem mortuus est. Post multosque annos cum aperiebatur sepulchrum eius. totum corpus eius

putridum erat preter linguā eius. Sed rane linguā illam inter se voluētes roderet non volebat. in signū q̄ lingua illa nō erat digna in terrā redigi p̄ eo q̄ mltos hoīes leserat. Et miser ille homo cuius lingua illa erat. iam in aīa z post iudiciū in coe p̄ anima in eternum torquetur. nō tamen cōsumitur. Unde Apoc. xix. **U**ors fugiet ab eis.

De. vi. precep.

Non mechaberis. **H**oc sextum preceptū expresse phibet lesio nem p̄gale in p̄sona p̄micta sicut precedens preceptū phibebat lesio nem alicuius in p̄sona p̄pria. Unde fin **Augu.** Illud preceptum phibebat lesio nem alicuius in p̄sona p̄pria. istud autē oēm illicitū cōcubitum. z hoc implicite. vñ dicit. Non mechaberis. i. nulli alteri q̄ cepto federe matrimoniali cōmīscēbis vñ dicit glo. interlinearis. **S**ciens dum tñ q̄ istud preceptum transgrediūtur septem genera hoīm. Primi sunt fornicarij sicut solutus cū soluta. Et licet q̄ dam dixerint fornicatiōem simplicem nō esse p̄ctm mortale. **H**oc tñ **Henricus** de fir. dicit esse falsū z impossibile p̄pter duo. Primo q̄ fornicatio simplex inuenitur i diuina lege phibita. **L**ex autē diuina nihil phibet nisi p̄ctm mortale. **S**ecō pater euidenter q̄ nihil a participatiōe celestis regni excludit nisi peccatū mortale. Sed p̄pter simplicem fornicatiōem alius quis excluditur a p̄cipitatione regni celestis. vñ per **Ap̄lm Eph. v.** Hoc autē scitote qm̄ fornicator aut immūdus non habet p̄tem in regno dei. quare z c. **E**x q̄ patet q̄ luxuria est malū p̄ctm. q̄ nunq̄ pōt scienter z volūtarie fieri sine peccato mortali. **H**omicidiū pōt fieri sine peccato iusticia exigente. vt cū iudex amore iusticie aliquem occidit vel etiā qm̄ vñ vi repellere debet. vñ in quinto precepto. Item aliquis pōt furari sine peccato in extrema necessitate. quia tunc omnia sunt

cōmunia. Item in festis potest quis laborare sine p̄cto. Item quandoq̄ quis pōt iurare sine peccato. Similiter z irasci p̄ q̄s q̄ncq̄ sine p̄cto. Sed nullus pōt fornicari sine peccato scienter quia mortali ter peccat. **D**onamus q̄ aliquis nullum malum cogitauerit neq̄ dixerit neq̄ fecerit. et omnia bona egerit q̄ excogitari pōt. et semel fornicetur z sic decedit sine penitentia. tunc de necessitate damnabit. etiā si omnes misse que vsq̄ ad finem mundi celebrabuntur ab ecclesia pro eo celebrarentur non liberarent eum a morte eterna. Et p̄pter illam breuiem delectationem omni gaudio celi z societate brōrum priuabitur. vñ **Hicrony.** Qui luxuria tur viuens mortuus est. **S**ciens dum q̄ ad desertatiōem huius fornicatiōis q̄ fit cum meretricibus valent tria. Prīmū est hoc q̄ q̄ncq̄ sunt cōiugare. et sic quādo aliquis credidit peccare cū talibus simplici fornicatione ipse quandoq̄s cōmittit adulteriū. **S**cōm quia q̄ncq̄ talis p̄mittit incestum. q̄ q̄ncq̄ tales merecognite sunt a cōsanguineis illius q̄ peccat cum eis. ergo si duo cōsanguinei peccarent cum vna soluta meretrice. tūc p̄rimus absoluitur a simplici sacerdote. secūsdus autē mittitur ad auctoritatem ep̄i. Tercio qui cum talibus peccat magno se cōmittit discrimini. licet non sint cōiugate z affines eius ipse tamen fin **Guil.** lugdu. in summariis viciorum ca. de luxuria eque peccat ac si fornicaret. ex quo equalis ē contemptus.

Defloratio Virginum

q̄ magnum peccatum est.

Ecundi sunt qui cōmittunt stuprum q̄ ē illicita defloratio virginum. **A**d desertatiōem huius peccati scz stupri valent quattuor. Primum est magnitudo huius peccati. que ostenditur in hoc q̄ **Isaiah** filius amor qui filiam **Isaiah** diuini corrupit interfectus est hac de causa cum patre suo et toto populo vrbis sue. vt legitur **Genes.**

De Berto

precepto.

reiii. ubi inuenies hystoriam rei geste.
Secundo qz hoc peccatū auferi virgini-
tatem q est thesaurus incomparabilis. vnde
Ecclesi. xxi. Non est digna ponderatio
corum inis anime. Omnia em visibilia in
terris pcedit dignitas virginittatis. Cui
Amb. in li. de officiis. Super greditur
virginitas cōditionem hūane nature. p
quam hoies angelis assimilantur Item
idem. Qui non nubūt z vxores non du-
cunt sicut angeli in terris sunt. In signū
huius dignitatis debetur eis fructus cē-
lestimus. cū iugatis solū debetur tripli-
mus. z viduis solum sexagesimus. Insu-
per p dīto isto thesauro nunq recuperat-
ri p. vii. Iud. de sum. bo. Pme peccatū
p pntiam recipit vulnerū sanitatem vir-
ginitas aut si labitur nulla penitentia re-
paratur ad integritatem. Cū citā Hier-
rony. Audenter loquor cū etiā deus oia
posse suscitare tū non potest virgine p-
ruinam. valet quidem liberare de pena.
sed non valet coronare corruptam. Ter-
cio quia virgo casta est vxor z spōsa xpī.
qui est summus sacerdos. qui virginem
debet ducere in vxore. vt habet. Ierem.
xxi. Sodo si qs vere diligeret sponsum
virginis. id est xpī nō spōsam eius pol-
lueret. hoc patz. Si quis maritum alicuius
mulieris veraciter z fideliter dilige-
ret. vxorem eius nullo modo pollueret.
etiam si vxor consentiret ei. Insuper ad-
uertere deberet talis. q xpī qui est spon-
sus virginis scit z videt q sponfam eius
polluit. Et hoc tibi fieret cum vxore tua
legitima. nonne punires illum et irasce-
ris super eum qui talem tibi iniuriam
et iruerentiam faceret in coniuge tua. et
cum hoc te presente z vidente. Sic sumi-
liter attendendū est de xpo cui omnia nu-
da z aperta sunt. qui indubitatē talem
iruerentiam sibi in sua spōsa factā gra-
uiter in te vindicabit nisi penitueris z eū
penitentia placaueris. Quarto quia ille
qui illicitē defozat aliquam virginem.
aliqui est occasio mille fornicationum qz
ipsa postmodum cōmittit. quia ille qui

primo corrumpit clausuram vel sepē ali-
cuius horri vel vince. occasio ē illius dā-
ni quod faciūt qui postea veniunt. qz ali-
ter nō intrassent. Quia est pūnis regu-
la. q qui occasiōem damni dat. damnum
facile videtur. Et talis virgo sic corrup-
ta qnq nunq maritum legitimū habe-
bit. sed cōmunis omnibus erit. et quotū-
qz peccata sic perrauerit. ille qui eā pū-
nitus violauit oim reus erit. Sciendū
qz hec est dñia inter stuprū z raptū. Rā
stuprum est illicita defozatio virginis.
ita tñ q ipsa puella spontanea voluntate
in talem defozatiōem sentiat. Raptus
autē dicit qñcumqz p raptoris violentiā
virgo defozetur. Et talis raptor graui-
ter peccat. z debet pccari cum omnibus
suis fautoribus. vt patz. xxxvi. q. ij. ca. p.
Unde etiam dī extra de adulterio. q si
quis defozat virginem inuitam teneat
ducere eam vī maritare. Sed si defozet
eam voluntariā. ad neutrum tñc. In for-
ro tñ penitentiali est intelligendū q pū-
le satisfaciāt vel cū ea componat. Ergo
pssullos debent iniungere illis qui vir-
gines defozauerit pro penitentia q eis
satisfaciāt. Tamē nunq potest tale dā-
num plene recompensare. qz virginitas
est thesaurus incōparabilis. Et illi defo-
ratores virginū grauitur puniuntur. p
tale exemplū. Viles quidam virginē
quandā sepius corruperat. quo mortuo
cum illa p eo ozaret z fieret. mortuus mi-
les visibiliter apparēs ei voce rauissima
illam alloquens ait. Que pūm quere-
re causā raucitatis eius ait. Quia in vocis
dulcedie gloriabar cātilenas luxuriosas
et seculares decantando. Cuius euz cru-
ra nigerrima z scabiosa et vlceribus ple-
na apparerent. z inquireret causam. Res-
pondit. Quia multum gloriabar in cru-
ribus meis de pulchritudine. more mili-
tari illa extendens et ornans superbe.
nunc inter spinas gradior crucior z vul-
neror in illis. Illa iterum dixit. Domine
quis est reliquus stans vester. et ille.
Apert oculos tuos et vide. Et reuertit

pallium a peccatore quo amictus videbat
Et vidit matrum busonem z teterum
peccatori eius inherentem. ita vt brachijs
eius collum stringeret os suu ori illius
ingereret. Tunc etia venter p vntrem
dependens pedibus eius genitalia qua
si quibusdā lorīs stringeret ligare vides
batur. Requisitus quare h parceret. Rū
dit p oculis lubricis quibz ter alias mu
lieres illicite oscularus sum hec parior of
cula p amplexibz tuis stringor amplexibz
bus busonis. pro opelidinis in genis
talibus crucior sine cessatione. Tū mulier
q quereret vix ab his penis esset libera
dus. respondit Non oēs p me quia nō
hīl mibi pdest. quia eternaliter damnat
sum z hoc ideo. quia medicinam penitē
tie neglexi hoc dicto disparuit Mulier
postea inclusorium elegit. et ibi peccata
sua defecuit.

De Adulterio

Terrij sunt qui transgrediunt le
gem cōiugalīs pmissiōis qui fi
dem cōiugalīs thori temere violantes p
adulteriū se polluiūt. Un dicit Adultera
tio est quasi ad alterū thoriū illicita acces
sio. Et ideo adulteriū est grau⁹ peccū q
stuprū qz maior sit iniuriā abusi mus
lieris que alterius prāti subiecti. Hags
nsto dicit huius vicij potest offidi per sex.
Primo qz est pira sacramentū matri
monij qd ipse deus instituit in paradyso
in statu innocentie. vñ sit iniuria tanto sa
cramento. nō absqz magna dei cōtūmes
cia. Si monachus pfectus ordinis sanc
ti bñdicti vñ alterius sancti peccat trans
grediendo ordinē quē ille sanctus insti
tuit. quid tūc de illis q transgrediunt or
dinem quē deus p se instituit sez matrio
niū. Et Secundo p hoc q est pcrariū iu
ri naturalis. Un etiā ex pcepto iuris na
turalis est hoc. quod tibi non vis fieri al
teri nō facias. Ergo sicut tu nō velles q
aliquis cum vxore tua peccaret. sic tu nō
pecces cum vxore alterius. Ius ergo na
turale de eet hoīem q hoc nullo mō des

bet facere homini alteri qd odit sibi fieri
Tercio qz hoc peccū exuperat omne
furtum tpale. qz illd quod sic aufert suo
primo est maius quicqz terrena substā
tia hoc patet qz plus debet diligere vxor
rem suam sup omīa tpalia. immo super
omēs alios hoīes in mūdo exītes. Un
Gen. ij. dixit Adam de sua vxore sua
Propter hoc relinquet homo patrem z
matrem z adheret vxori sue. In signū
huius multi sunt qui potius vellēt exha
redari z omībus tpalibus pvari qz hoc
malum scienter z volūtarie in suis vxor
ribz sustinere. Quarto qz hoc viciū
quodammodo assimilatur homicidio.
Cum enim vir z mulier sint vna caro vt
patet ex veteri testamento. vnde Gen. ij.
q postq misit dominus soporē in adā
tulit vnam de costis eius et inde forma
uit eam tunc post soporē et formati
onē dixit adam. hoc os ex ossibus meis
et caro de carne mea. Item in nouo testa
mento. vt habetur in euangelio. Marc
i. vbi christus dicit iam non sunt duo sz
vna caro. Ergo qui aufert vxorem suā
alicui idē est ac si ipsam auferet. Ergo
prohibitio adulteriū in decalago immes
diatē ponitur post prohibitionē homi
cidij. et ante prohibitionē furiū. Unde
Clemens papa Quid in omnibus pec
catis adulterio grauius secundum enim
in penis locum tenet id est in prohibitio
onibus. Quinto potest ostendi
per mala que sequuntur ex adulterio. Ses
quuntur autem ex hoc homicidia. Un d
David. Cum in adulterium cecidisset
fecit interfici militem suum. Sequitur
etiā inde quandoqz incestus vt scilicet
quis cognoscat filiam patris sui vñ eius
vxorē ignorans quis sit pater. Item
sequuntur ex hoc peccato exheredatiōes
Unde Ecclesiastici. xxiij. Mulier relin
quens virum suum peccabit statuēs he
reditatem ex matrimoniā. Sciendum
autem est q mulier que de adulterio con
cepit filium ita q ille puer qui non est
filius legitimus iniuste suscipit expens

De Herto

Precepto

fas ab eo qui putat esse pater. et suscipit hereditatem euz alius filius qui sunt veri heredes. tunc talis mulier et filius talis filius spurcius si hoc scienter fecerint et admiserint in puidiciu heredu. ambo tam mulier q̄ spurcius danabatur si sic dece- dunt. Ergo consule agendu est mulieri in tali casu fin informatem discreti p̄fesso- ris. Et hac materia pleni⁹ habet in sum- ma p̄fana Adulteriū. i. ij. C. Sexto p̄t ostendi grauitas adulteriū ex penis que insiguntur p̄ hoc vicio. Pro quo scien- dum q̄ adulteriū puniunt q̄nq̄s corpa- liter q̄nq̄s sp̄ualiter. q̄nq̄s eternaliter. Et primo corpaliter q̄nq̄s a deo. vñ. ij. Regū. xij. dixit Nathan ad David postq̄ comisit adulteriū. Nō re- cedet gladius de domo tua vsq̄ in sem- piternū. eo q̄ despereris me et tuleris vx- orem vrie thei. Et q̄nq̄s talis adulter ex p̄missione diuina rogitur q̄nq̄s h̄ in p̄sti- a diabolo in terrore alioz. Vñ Petrus damianus de q̄ quidā vir rusticus in vi- gilia secōz. Versusq̄ et Prothasij marty- rii mane surgens boues suos ad pascua duxit. sed vicinus suus se illuz simulans febricitante lectū vxoris ingreditur. quē vxor vt maritū suum fabricitantes et fri- gus sustentem amplectitur. quam ille cognoscens statim recessit. Nec multo post maritus eius radiens stratū recepit et debitum petiuit. Cui vxor exprobrās ait. Vprie poteris hodie eccliam marty- rii ingredi q̄ tibi p̄rigua est cū ceteris xp̄i- anis. Tunc ille attentius audiret qd̄ illa loqueretur. et p̄ ordinem didicisset. con- sternati mente p̄gnouerūt se esse delusos. Tandem sumpto spiritu vindicā a do- mino postulabāt. et vt latente adulteriū notū faceret. Por adulter demone ple- nus et seipm lacerans ecclesiam intravit modo in altum volans. modo in ima se precipitans. modo ad parietes caput eli- dens modo. ad pavimentum se proster- nes. tandem infelicem animam corā po- pulo exaltauit. Item q̄nq̄s puniuntur te- poraliter. vt a iure q̄nq̄s sustingant et q̄n-

dam lapidabantur. vt ps̄ Joh. viij. vbi scribe et pharisei duxerunt mulierē in ad- ulterio deprehensam ad iesum dicentes q̄ moyses precepisset talē lapidari. Tūc dixit christus. Qui sine peccato est vim- pinus in eā lapidem mittat. Si mō om- nes deberent lapidari. forte lapides de- ficerent. et si hic non. tamen in futuro sp̄- sis contingeret si non penituerit. Item sp̄- ritualiter. i. in priuatione regni celestis. Vñ Apl̄s. Adulteri regnum dei non possidebunt. Itē eternaliter. Vñ Apo- ca. xxi. Erunt ps̄ corz in stagno et sulphure et in igne vrenti. Sec. ij. Omnes adu- lterantes quasi clibanus accensus. Vñ ex- emplum. Legitur q̄ quidā vir sanctus de- dauis orauit p̄ vxore sua defuncta. Il- la apparens dixit ei q̄ sequeretur eam. et duxit euz ad domū terribimā. in qua vi- dit demones horribiles portātes cupā vnam igneam in quam proiecerunt bur- genscm vnum mortuū de villa sua et vx- orem alterius. et ibi cōburebantur et bal- neabantur tanq̄ in metallo bulienti. Et natabant in tali pena tanq̄ p̄sa in olla bulienti. et ambo clamauerunt ve ve ve. Quod ille audiens prerritus est. Tūc vxor eius dixit ei. Tūc his quos bñ no- sti balnearer ego eternaliter. nisi misicoz dia dei per p̄niam a peccato me reuocali- ser. Illi ei duo relicto maritali thoro ad- ulterio sub iunūm adheserunt diu. simul peccantes. et horz petōz ego mediatrix fui et eis modū et viam ad hoc dedi ppe- trandū. Sed illis in petis mortimibus ego p̄niam p̄uli salutarem. Tūc vir dixit. Quid tūc eis p̄fuit p̄fessio in agone et sacramentoz suscepcio. Rēdit mulier ni- hil eis p̄fuit q̄ non ex caritate et timo- re p̄cessit talis p̄fessio et penitentia. Vñ Apl̄s. Sola charitas ē q̄ libat a morte. Ergo qd̄ nō sit ex caritate nō est meri- tozū vite eterne. Quartū trans- grediunt legē regularis p̄fessionis. q̄ vo- tū continentē q̄ se deo astrinxerunt misera- biliter violāt. et isti peccāt p̄ra fidē deo datā. et p̄ra veritatem diuine obligatio-

affabulatio

Dominico

fo. vi

nis quasi deo astrinxerunt. Unde tales sacrilegi dicuntur. ut sunt religiosi et sacerdotes in sacris ordinibus constituti et sancte moniales postquam per revelationem fuerint domino consecrate. Et hoc peccatum est omnibus predictis gravius. quia in eo fit maior iniuria ipsi deo. **¶** Quinti transgrediuntur legem naturalis conditionis. ut incestuosi. qui cum consanguineis suis commiscetur. quod tamen a liqua animalia bruta facere verentur. ut patet de camelo qui sue matri proprie naturaliter refugit commisceri. Unde narratur per hunc. xi. lib. de animalibus. quod quidam oculos cameli cum clamide sua obtegit et sic matrem suam submisit. Quod cum camelus post concubitum cognovisset statim calcibus illius peremit et suis pedibus calcavit. Item hoc peccatum hominem quasi canem reddit. Canis enim in ope suo non servat puritatem. Item propter magnitudinem istius peccati apostolus Paulus tradidit sathane ad cruciandum illum fornicatorem cum novicia sua peccavit. ut habetur per ad. corinthios. v. **¶** Sexti transgrediuntur legem naturalis inclinationis qui vicio indicibili se premittunt contra naturam peccantes et naturale usum coeundi quacunque arte vel ingenio perversantes. Et hoc peccatum secundum Augustinum est gravius omnibus aliis. propter quod mutum vel indicibile dicitur de eo quod ipsum nominare turpissimum est. Item os dicitur et aures audientis polluitur inde. ut patet per. xxxij. q. v. In eo. Et istud idem peccatum propter suam enormitatem est unum de peccatis clamantibus ad divinam ultionem et clamantibus postulantibus. unde Genes. xi. dixit dominus. Clamor sodomorum et gomorreorum multiplicatus est et peccatum eorum aggravatum est nimis. Et postea dominus quasi admirans et dubitans super tanto scelere dixit. Descenda et videbo verum clamorem ope conpleverunt quasi diceret. Incredible mihi videtur homines tantum flagitium perpetrasse et tantum peccatum in natura humana esse. Et hec fuit etiam una causa quare prius tunc divi distulit incarnari. Etiam in signum huius

omnes sodomite extincti sunt in nocte naturae civitatis christi. Ad designandum quod amodo humana natura nunquam incurere deberet tale peccatum. quam naturam filius dei dignificavit cum homo natus sit. Et sciendum quod tales sodomite pessimi homines sunt. unde Genes. xij. Homines autem sodomite erant pessimi. et peccatores coram domino nimis. Item gravitas illius peccati patet ex vindicta subversionis quinque civitatum in qua vindicta attendendum est quod dominus non solum punire nocentes voluit. sed etiam innocentes scilicet pueros unius diei. In hoc est punitum pueris ne divitiis viventes exempla patrum sequerentur. et gravius damnaverent. Et etiam circumiacentes regiones puniri voluit. Nec solum homines. sed etiam animalia in terra nascentia. Ipsamque terram destruxit. eam perversando in mare mortuum. in quo nihil vivit nec avis nec piscis. Unde Genes. xij. Dominus pluit super sodomam et gomorraz ignem et sulphur de celo subvertit civitates has et omnem circa regiones viventes habitores urbium et cuncta terre perversentia. Et cum ista pena puniuntur est hoc peccatum a tempore abrahe usque ad hanc diem. et interim longum spatium est transactum. Quia ab abraha usque ad christum elapsi sunt duo milia sexcenti septuaginta sex anni. Christo autem iam transacti sunt mille quadringenti quadraginta quatuor anni. His simul computatis sunt quatuor milia annorum centum et viginti anni. Et adhuc usque hodie semper punitur hoc peccatum quod ante tot annos perpetratum est. quia nihil potest ibi vivere nec avis nec piscis. Ergo ibidem locus iam dicitur mare mortuum. Item nec homo cogitare debet de tali peccato. Unde vxor ipsius Lot deducta de sodomis cum filiabus et marito respiciens retro ipsa est in statu salis. ad ostendendum quantum displiceat deo memoria huius peccati.

Actus matrimonij quando est peccatum et quando non.

6

nota dicitur

De Serto

Precepto

Sextimi transgrediuntur leges naturalis dilectionis. ut sunt ipsi iunges peccatū cōiugale euz nimia libidine exerecentes. Ad cuius plenior intellectū est notandū qd actus matrimonialis fit sex modis. Primo cū fit causa prolis per eandē ad cultum dei. et hoc est opus pietatis et nullū peccatū. sed potius in ritorio. **Ubi** Sen. i. dicit dñs ad adam et eū. Crescite et multiplicamini. Secundo cū fit causa reddendi debitū. et hoc est actus iusticie. vñ apłs. Uxor viri debetū reddat. Quia quilibet in matrimonio constitutus tenetur reddere debitū cum ab eo exigit p loco et tpe. Et si hoc ex cōtempotu dimitteret grauius peccaret. Et tali modo actus matrimonialis ad reddendū debitū p loco et tpe nullus est peccatū. sed potius in ritorio. Tercio euz fit causa fornicationis vitandē. non in se sed in ipsa iunge. Et hic actus est etiā licitus et nullū est peccatū. nō tñ videtur habere rōnem meriti. Et isto mō atqui patres vñ sunt actu iugali cum magno timore dei et cū magna mētis puritate solum intendentes in eo diuini cultus pparationem. Quarto fit in causa delectationis. et tñ distinguitur. Vel illam delectationē in exere affectu maritali. aut fornicario. Si maritali vepore si delectatio sistat infra terminos matrimonij. ita qd eam non cognosceret si vxor eius nō esset sic solum peccaret venialiter. Si autem affectu fornicario reputa qñ affectus delectationis et cupiscentie fertur extra terminos matrimonij. ita qd eā cognoscere vellet. etiā si vxor eius nō esset. et tñ peccat mortaliter. qz tunc amor istius delectationis preponit deo. Quinto committitur actus matrimonialis qui dicitur impenetrabilis. et est iste actus qd ex sola libidine prouenit mephas honestatis et rationis transcendit. Qd fit pmo faciendo libidinem per meretricas blādictas. aut causa explende libidinis. ut cū vñtur ea lūdis et incertis ut potētor sit ad illud facit. vel cū conat facere cū non appetat

tunc credo cum mortaliter peccare. **qñ** q. iij. **Origo.** Serto cū ptra naturā vñ naturalem vñm cognoscit vxorem suā. tunc mortalissime peccat. qz omne animal naturā suā seruat. sic etiā debz hō. Nō ei debz hō esse sicut equus et mulus vallat ud animal brutū. Unde ps. Nolite fieri sicut equus et mulus in quibus nō est intellectus. Istud peccatū est maximū. ita qd predicator ppter suam turpitudinem nō audet noiare. immo inter omnes species luxurie est pessima. Nam qñq sunt spēs luxuriosas scilicet simplex fornicatio. stuprū. adulteriū. incestus. et peccatū ptra naturam qd est pessimū. vñ **Origo.** Stuprū sine peccatū adulteri. sed grauius incestu osi. sed oēs trāscendunt ptra naturā delinquentes. vñ **Aug.** Valde delectabile est qd mulier esset accincta gladio et vir fusa. Istud peccatū clamat ad celū propter suam enormitatem. et est maior qñ si quis cum propria matre peccaret. Unde eautē est de hoc peccato loquendum.

Quo tempe ab actu matrimoniali sit abstinendum

Sciendū qd sunt quinqz tempora in quibz ab actu matrimoniali abstinendū est. Prīmū tempus ē quadragesima ante pascha. qz tñc legit in capite ieiunij. Egredietur sponsus de cubili suo. et sponsa de thalamo suo. Et tñ am merito quia sicut quis ieiunat a cibo corporali. sic debet etiā abstinere a delectatione carnali. ut ipsi peccatū a deo dimittatur qd illicite cōtra deū et totum annū viuendo cōmisit. Per istud sacri tempus sibi etiā licita abstrahere debet. Unde **Berni** in sermo. de sanctificatione ieiunij. Nam in eo qd ab ipsis licitis abstinent ea nobis illicita condonantur que prius cōmisimus. vñ **Ambr.** Nullus omnino in quadragesima vxori sue ante octauas pasche iungatur. **Secundū** tempus est quatuor tempoz et dies rogationum quia tunc rogat ecclesia pro magnis et arduis causis. Primo rogat deum ut

bella sedet que in vere frequenter sunt.
Secundo vt teneros fructus conseruet
et multiplicet. Tercio vt ad receptiones
spassanti habilitetur. Aug. Tepe p-
cessionis z ieiunior non licet iungibz co-
uenire. qz tunc a licitis abstinendum est
vt facilius impetretur quod postulat
C. Terciu est tempus sacroꝝ dictu z sa-
cratu noctu. Exemplum Grego. in lib.
dialogo. dr. q. quedam legitima a viro
suo cognita in sabbato de nocte. z cu die
dnica pcellioni se coniungeret. a diabolo
rapiebatur cora omi ppo. z multu re-
batur z corquebatur ab eo. C. Quartu
est tempus infirmitatis feminaru. i. tem-
pore menstrui. qd vt dr Hierony. tunc
concupiuntur pueri membris pdegnari
et leprosi. morpheatici. z lunatici. z tunc
parebunt peccata parentu. C. Quintu
est ipsa pgnatiois z purificatiois. Cui
queritur. viru liceat petere debitum vel
reddere tempore pgnationis. R. Ideo
fm Heru lombard. si esse pot sine pericu-
lo abortus. reddi debet. z etiam pot sine
peccato mortali exigi. qz vsus matrimo-
ni non tantum est in officium. sed etiam
in remedium. Si po esset periculu pue-
ri existeret in vtero no debet exigi nec red-
di. quia in matrimonio pncipalior est in-
stitutio in officiu qz in remedium. Si li-
cet post partum. id est ante tempus purifi-
cationis non licet eos p. nire. vii. Aug.
Si quis mulier in puerperio comiscere
tur peccatu valde magnu perpetrat. Et
mulieres quicqz ex hoc no parit amplio.
quia semen viri cum sanguine mortifica-
tur. z hoc maxime contingit si infra decem
dies conueniunt. Quot pueri sic negli-
guntur. de quibz reddiduri sunt tales ro-
nem. scz parentes. Et valde absurdum est
q homines rationales hoc tempus no
seruant. vnde Aristoteles. y. animalium
dicit. Femina dephantis impregnata a
masculo oino non tangitur. z post partum
quiescit per triennium. Unde etiaz
dicit Augustinus. q qui tempora pre-
dicta non seruant q tales pueri qui tunc

concupiuntur efficiuntur epistemes. eel.
claudi. surdi. stulti. et obfessi a demone.
Et tunc parebunt peccata parentu istoz in
pueris. C. Querit viru peccet iunges
exigendo vel reddendo debitum in solem-
nitatibz z ieiunijs. R. Ideo fm Raymu.
Fractus debet reddere nisi caute et sine
periculo possit differre. exigere tñ non de-
bet in pdictis tempibz. pri. Corint. vii.
Nolite fraudare inuice. nisi forte ad rem-
pus de consensu vt vacetis oroni Nam
ppter dies pcellionis z ieiunioru puenis
renon dñt. quia etia a licitis abstinendus
est vt facilius impetretur qd postulat.
xxiiij. q. iij. Christiano. Idem dr de ces-
poribz festiuis. xxiiij. q. iij. Quotiens
qz. Itaqz q reddit illis tñbus non pec-
cat. Sed q exigit aliq infirmitate. vtpu-
ta concupiscentia ductus sine pemptu
tñbus siue ecclia siue exhortationis. vel or-
dinationis vel aliter peccat. Concordat
Thomas. Sed ex istis dici potest. qd
pertinaciter et ex contemptu temporis sa-
cri vel ordinationis ecclie debitum exi-
git istis diebus peccat mortaliter. Sed
non ista persona que reddit debitum. cui
tamen potius ob reverentiam dei et san-
ctorum abstinere. Ergo acriter arguen-
di sunt illi pertinaces et obstinati qui co-
mere exigunt debitum illis diebus sine
omni timore dei.

De. vii. precep.

In fortu facies. **U**bi
fm Augustinum phibetur om-
nis contractio rei aliene puenis
ens ex cupiditate vel iniuria.
Et sic ptra illud pceptu peccat. xvij. ge-
nera hoim. Et sunt primi raptores qui
aliena violenter rapiunt. Et tales rapto-
res in tribus peiores sunt diabolo. Pri-
mo quia dyabolus solum torquer in sus-
turo eos qui hic male agunt. Sed illi ec-
uero plus torquent et spoliant bonos
q malos. Unde. Maie. lix. Qui recessit
a malo prede paruit. Et etiam Prover.

De septimo precepto

bis p. xxi. Viri sanguinus oderunt sim-
pliciter. Diabolus iustificare se pot in cos
paratone isto p. dicens. Ego affligi in in-
ferno solu illos q in meruerunt. Illi econuer-
so illos spoliauerunt q nunq meruerunt.
Sed quia diabolus timet angelu ho-
minis et signu crucis et aqua bndicta. et
no violentia facit homini in corpe. Sz
raptores nec timet angelu nec etia ipm
dei nec signu crucis nec aqua bndictam
sed etia suam seuitia exercent violenter in
hostem cum spoliando. Tercio qz in in-
ferno punit diabolus vbi est prius loc
tormentoriu. sed illi in mundo vbi deus
dedit homini libertate de se et suis rebus
facere fm voluntatem. Ergo merito illi
raptores pnt dici angeli diaboli missi in
mundum ad faciendu illud in mudo qd
facit diabolus in inferno. Ergo dicitur
eis in iudicio exte. no. Ite maledicti in
ignem eternum qui paratus est. Unde
qritur. ytru rapina grauius pctm sit q
furtu. Respondeo fm Thomam in sum-
ma. q. lx. artic. ix. q sic. Quia violentia
magis est ptra voluntate q ignorancia.
Item p rapina no solu inferi iniuria ali-
cui in rebo. sed etia pgitur in qndam per-
sone iniuria. Et aut hoies inid minus ve-
recundant de rapina q de furto. hoc est ex
eo qd hoies sensibilib inherentes magis
glant de pture exteriori q magis mani-
festatur in rapina. q de virtute interiori
que tollitur per pctm. Et ideo minus ve-
recundant de rapina. C Sciendum aut
q no solu raptores sunt q rapiunt. sed etia
am q pceptum et consulant. et qui eos sci-
enter ad hospicia recipiunt. et qui inde co-
medunt vel bibunt. vel qui pro suis de-
bitis furtu vel rapina scient recipiunt. tal-
les tenent ad restitutione ppris qua habu-
erunt. B Si diceret. Quid faciet
vroz raptoris vel furis pot ne comedere
de rapina vel furto. Ad hoc ddm si ma-
ritus habeat aliqd de iusto. de istis rebo
debz mulier separim expedere et victum
sumere. Si vero nihil habeat nisi de rap-
pina vel sit sit aliqd de iusto. hoc tñ ita

permittum est q discerni non potest. tñ
mulier fm doctores no debz de rapina
comedere vel de furto. sed aliunde sibi vi-
ctu qre. vel a sanguineis et amicis vel
labore manuu. vt etia querendo elemo-
synas hostitium. vt dicit Hostiens. Si
autem maritus sit ita malus q oino co-
gat eam viuere de rebo raptis. nec etiam
possit sibi aliunde victu querere. tñ na
fame moriatur. restat ei triplex remedi-
um. Primu q viuat de dote vel de sponsali-
tio. Na vt dr glo. in h casu pot recuper-
rare dotes. etia stante mrimonio. Secu-
dum remediū est vt enūciat epo q pot co-
pellere maritu vt pascat vxorem de iusto
u. q. p. Si peccauit. Et comittat eam
alicui psona honeste q d honesto lucro si-
bi pvideat. vt h extra de pignozib. Et
litteris. Tercium remedium est si sit taz
in arto posita q de nullo alio possit sibi
victum exquirere vel inuenire. tñ potest
viuere de rapina. qz necessitas legem no
habet. Et qd sic expendit. dolenter
sumat et vras fm q prius pot ad suble-
uandū solū necessitatem et pponat firmis
restituere q citius poterit quicquid in-
de sumpserit. Semp tamen vxor tenetur
viro debitū reddere in casib supdictis
et econuerso. C Est tñ sciendū q quis
vroz de oue vel de boue vel aliare rapta
in specie comedere no poterit extra caluz
vltim necessitatis. tñ ea vendita de pre-
cio nutriri pot. cuius ratio est. Cum em
res rapta vendit. tunc in precio dato vi-
cium furti vel rapine purgat per hoc q
emens voluntarie dando precū trans-
lit dominu. Glā pcam illud licite pot
gliber recipere ab eo. nec tenet restituere.
Quidā tñ magni doctores dicunt q vx-
or licite pot vt rebus sic pñctis. oū tñ
in mente habeat q liberet vellēt viuere
de licite acquisitis. C Sciendum aut q
nulli homi licet comedere de rapina et de
furto pter qz in necessitatis articulo. nec
elemosine dande sunt de calib. sed resti-
tuende sunt heredibus. C Unde legis
q quidam miles rapuit paupari vidue

affubilatio

Dominico

fo. vy.

ynam vaccam. **¶** Que cum fieret et in flante pererit vt ei vaccam restitueret ppter paruos pueros q̄s habuit. Respondit. Si ego tibi eā non acciperem tūc alius seq̄ns me tibi eā acciperet. et sic vacca restituit et recessit. Post mortem eius puni tus est a diuersis demonibus. Et vnus cum inter ceteros incessanter et infatigabiliter puniuit. Tunc ille dānatus dixit ad tale demonē. Cur me tam p̄tinue persequis et punis magis q̄ aliq̄s illoz. R̄ndit. Si ego non facerē tūc alius faceret. Hec sunt verba q̄ p̄tulisti dñi pauperi vbi vacca recepit et violenter rapuisti. **¶** Secundi sunt q̄ p̄ indebitas exacti ones a subditis bona extorq̄nt. Vbi sciendum q̄ licite vltra debitū censum nullus dñs p̄t aliqd̄ extorq̄re a subditis. si ne peccato. Et causis tñ rōnabilibus p̄t petere moderatū subsidii. dummo h̄ petat sine exactione. **¶** Sc̄pnus casus q̄ vltra censum dñi licet petere moderatū subsidii. est p̄ defensione patrie. v̄puta eū patria iniuste ab hostibus inuaditur. Tunc eū subditi non solum tenent res suas impartiri. sed etiā tenent ad h̄ cor paliter laborare. Sc̄dus casus si sit cap tus in iusto bello. Tercius si ex istu p̄ncipis vel pape vel p̄li debeat ire contra hereticos vel paganos. Quartus est si debet filium militare vel filiā desponsare. In omnibus his et similibus p̄t licite a subditis petere subsidii moderatū. **¶** Si si dñs vult ludere in aleis in alijs vanitatibus vult expendere vltra vires. propter tales causas nō licet quicq̄s exigere a subditis. et si exegerit tenetur restituere fm̄ Guil. extra de p̄suc. in fine. **¶** Sciendū q̄ qui vltra debitū censum accipiūt a subditis nisi in casibz cōcessis et iam enumeratis. proditores dicuntur. Et rō est. qz eandē fidem dō dñs subditis to quā subditus dñi. **¶** Si si subditus capi facit dñm. vel aliud malū ei faceret. Diceret p̄ditor. Et si tūc de dñi q̄ ad deū. Sed si diceret si non esset meus subditus non facerem. R̄ndeo. Non ideo cum tibi

dominus p̄misit vt eum spoliaret. s̄ vt eū protegeres. Et talis dñario ē diabolica que affligit subditos suos fientes sibi et illos magis q̄ sibi magis seruiūt. Item tales iudiciū dei sine misericordia merentur. qz talis exhibebit se eis dñs qles ipsi se exhibuerūt suis subditis. Vñ Luc. vi. Eadem mensura qua mēsi fueritis et ē. Vñ ex^m legitur q̄ qdam miles habuit patrem et matrē q̄ multū fuerunt misericordes et timētes deū. Sed parentibus defunctis filius factus ē oppressor subditoz et pauperū. et cum argueret ab amicis et religiosiis quare tñ spoliaret suos pauperes subditos. R̄ndit oues nostre sunt ideo debemus eos cōdere et vti eis. Tandē volens eū deus ab hoc errore reuocare. ppter seruitiū qd̄ in iuuetute sibi exhibuit misit ad eū angelū q̄ raptoreo ondit ei pulcherrimū palaciū in quo erant hoies vestiti aureis vestibz et cantabant dulcissime. et oīa ḡna organoz audiebant in palatio illo. q̄ audies tñ gaudiū. volebat intrare et repulsus est a custode porte dicente. Qūo vis intrare istud mundissimū et pulcherrimū palaciū cum habeas vestē sanguinolentam. Qui cū respectisset vidit se respersum sanguine. Qui angelus. Iste ē sanguis et labor pauperum quē tu violenter et sine iure exacti ones facies in subditos accepisti. Si igitur vis intrare istud palaciū reicias a te istam vestem. Qui ad serediens vitā in melius p̄mutauit et oīa iniuste recepta restituit et postea eis multū misericoz fuisse et vitā suā in bono finit.

¶ Tercij sunt qui ppter debita domo rū ciues et altos subditos indcbite pignozant quod est rapina coraz deo qñ sic res pauper. ideo pignozant dimissis rebus p̄ncipaliū debitoz. sc̄dōz. **¶** Si bene iam p̄mune est q̄ rustici et mercatores totā guerrā luūt. qui nunq̄ eā m̄l occasione ad h̄ dederūt. Et tales paupes merito essent martyres xpi. si patienter hoc sustinerent. et cū hoc sibi a petis cauerēt.

¶ Quartj sunt qui mercedē alioz

G iij

De Septimo precepto.

iniuriōse detinent et seruare. **U**bi sciendum q̄ iniuriōse detinentes mercedē aliam tripliciter peccāt et triplex malū incurrunt. Prīmū est q̄ irā dei grauissimē p̄tra se p̄uocant. qđ p̄z. qz illud est vnū peccāt de clamantibz. et in auribus de clamorē diuine vltionis iugiter expostulantibz. **S**ecūdo est peccāt clamare. quia. sua enormitate dei p̄uocat ad vindictā. et talia peccata sunt quattuor. vt p̄z s̄. v. **B.** **T**ertium qui vtrūq̄ apud ip̄os dei posita vel etiā ip̄is accommodata ad aliū vsum q̄ eis p̄cella est. **U**bi etiā vtrūq̄ p̄gnore. tales furtū p̄mittūt et cōtra dei preceptū faciūt. **S**exti sunt sacri legi qui rem sacrā furant siue auferūt de loco sacro siue nō sacro. vt p̄z. xvij. q. iij. q̄sq̄. **E**t tale furtū d̄ p̄prie sacrilegium. quod etiā p̄mittit cū q̄s facit iniuriā clericis v̄ p̄sonis ecclesiasticis. eos. s̄. detinēdo vel eoz res auferendo. tales etiā sacri legi sunt excoīcati ip̄o factor et p̄uari p̄ceptione sacramētoz. **Q**uerit vtrū reliquie serōz possint furtiue subtrahi vt honore bilius reponant. **R**espondeo fm̄ Gm̄. non. nam sacrilegiū est q̄ntiscūq̄ auferit sacz de sacro. vel sacri de nō sacro. **E**t nota q̄ reliquias emere vel vendere fm̄ Ray. s̄. moniacū est. **S**eptimi sunt q̄ furtum p̄mittūt. **U**n̄ q̄ritur vtrū in re p̄ua p̄mittat furtū sicut in re magna. **R**espondeo q̄ sic. qz in furto nō quod ablatum est s̄ mens furantis attendit. xij. q. vi. c. vlt. **E**t hoc intelligendū est q̄ voluntas est talis q̄ etiā maiora subtraheret si posset. **U**el q̄ ex ablatōe pueri dñs intelligitur grauari. **N**ā sic d̄ Tho. ij. q. lxxvi. **S**i aliq̄s res minimas furtiue accipiat p̄ q̄s homo nō reputat sibi nocuentur inferri. et ille qui accipit possit p̄sumere h̄ non esse p̄tra volūtatem dñi excusāt. **A**liis furtū sem̄ est peccāt mortale qz est s̄ dilectiōem p̄imi cui inferit nocuentū. vñ etiā in talibz minimis si q̄s habeat animū furadi et inferendi nocuentū p̄imo erit peccāt mortale. vt Tho. ibidē d̄. **H**oc summe aduertendū est q̄ non solū

furtum notabile sed furtū p̄imum est gēu losum hoi. **U**n̄ si deē furarent vna autem et eā comederēt q̄libet tenet restituerē p̄tem q̄ eū p̄tingit si vult indulgentiā et remissionē peccōz. **S**icut intelligitur de his qui gramine de pratis aliorum metūt. vel cū pecoribz suis sciēt dāna p̄imis in segetibz vel pratis inferunt. **I**tem q̄ fructus arborū vel rapas agrorum subtrahūt p̄tra volūtate p̄imozū. **I**tem venatores q̄ cū equis canibz suis hoībus in segetibz et frumētis suis dāna inferunt. **I**tem vecoces q̄ cū curribz suis p̄ sacra agroz vadūt et sic eis damna inferunt et c̄is. **I**te rustici q̄ q̄q̄ agros alioz p̄imozū sibi. contiguos cū aratro diminiūt et suos augmētāt. **I**nde exēpluz in dial. **S**elary. vbi legit q̄ rustico cuidam mortuō diabolus afflūctus palū igneū in os eius mittere minabatur. **A**lle culpā non ignorōs q̄cūq̄ se p̄stibat sem̄ diabolū p̄ntem vidit qui habebat palū. iste quidē cuidā vicino suo subtraxerat de agro eius vt agz suū augmētaret. **A**d quē cogente tā dicta necehitate suos amicos transmisit et ablata restituerē p̄misit et veniā postulauit. quibz illerū d̄t. **N**ō ignosco. s̄intē cū h̄i torq̄ritur terrē vt p̄us. et iterū mittit nuncios vt p̄us. sed veniā non p̄sequit. **T**ertio cū lachrymis venientibus et dicentibus q̄ miser ille nō p̄t mori nec viuere. **R**espondeo **T**hō bene vindicatus sum. mō. remittam. **A**b illa igitur hora oīs terror diaboli abscēdit. **I**tem exempluz de parentibz qui dñt pueros suos fideliter informare q̄ ip̄is nec alicui alteri homini aliquid subtrahant et furtiue recipiant. **I**nde legitur q̄ quidā puer defunus eius est et iudici p̄sentatus. quē puer q̄ si p̄ velamē contēplabatur. multumq̄ et scuerus videbat. **D**iabolus autē eundem puerum accūsabat dicens. **H**omine iusdica fm̄ iusticiam. quia puer iste gēma nō suo obulum furatus est. nec in defectu penitentiam nec restituit ablatum. **C**ui dominus. **E**des vt pro tantillo hunc

affabilis alia

puerum damnarem. Supplicatibus p
puero quibusdam sanctis quibus puer
fratuerat culpa pueri remittitur. sed ad p
ceptum iudicis puer ad puteum ignem
pūgitur. in quo tantam penam sustinuit
q postmodū hanc verbis exprimere nō
potuit. Postea de puteo extractus iudi
cem locundū et dūlcem inuenit. Dataq
sententia aia corpori restituitur. et obulū
solueri iussus est. Et mirantibz cunctis
qui aderant p signa que in eo inueniūt
verbis eius compulsi sunt credere. Item
q homo post hanc vitam puniatur pro
minimis rebus patz per tale exemplum.
Nam filius cuiusdā ducisse de cedis cō
fessus est. Quis tantū esset nouem anno
rum qui post mortē apparuit dixit ma
tri suae esse valde in magna pena purga
torij. quia non solueret quedam debita
qui accommodauerat a familia patris sui
ad ludos faciendos et globos emendos
nec de hoc in amorē in morte vt solui
set tales hallenses. Et petiuit a matre vt
pro se solueret. Et sic pena sua finem habe
ret. Respondit se libenter velle facere. Et
inquisitione facta fecit omnes tales hal
lenses solvere famulis et famulabus suis
is. qui ei illos hallenses cōcesserant. post
modū autē puer apparuit matri in mag
na claritate intmans q esset liberatus a
pena. et postea in felicitate maxima.

De vxoribus que furan tur viris suis

Oraui sunt vxores que furantur
viris suis et res virozum furtiue
subtrahunt. de ipis ptra volumi
tatem viroz seu maritoruz elemosynas
faciūt. qd fieri nō debet. vnde scribitur
xxiij. q. iij. Nihil rē. Sed nunqd vxoz
in aliquo casu pōt facere elemosynā sine
licentia viri. Rñdeo q sic. hoc in tripli
ci casu. Prio si vxoz fuerit lucratua. Se
cundo si habuerit res parafernales et p
prias pter dotē vbi huiusmōi paraferna
lia locum de consuetudine habent et vxoz
ris sunt. pōt de illis etiam inuito marito

elemosynas facere. Tercio si faciat elemo
synam de rebus sue dispensationi pmissis
puta de pane et vino et hmoi (nam de ap
probato more hec solent ad dispensatio
nem vxoris pertinere) potest debet face
re elemosynas moderate tamē q egesta
tem coniungi non inducat. Et dicit sibi
formare cōscientiam q non displiciat vi
ro. licet aliqui displicuerit et prohibuerit.
Quia aliqui phibent vt temperant vxoz
res. non tamē ex toto sed ab excessu. Ho
test etiā sibi formare pscientiā ex miseria
pauperis. cogitans q si maritus videt
placere ei q sibi fieret elemosyna. Quid
tunc dicendū est de illis mulieribus que
furantur maritis. et illa supflue et inutilit
expēdūt scz in supbia vestitū vel singu
lorū vel peploz et etiā qñq in cōuiuijs
cum viri absentes sunt multa expēdūt
quod est ptra capitulū vnum de regula
māimoniali. Quia etiā in matrimonio
debent sibi invicem esse fideles in rebus
equalibus et vnus nō subtrahere aliū et in
utiliter expendere. Item reprehendendū
sunt isti parci viri q recludūt oia bona su
a ab vxoribus nullā eis pātem pmittere
res tanq ancille et famule s illi facere de
berent solū qui hnt vxores tales quales
nec occasio mali eis esset pās talis rerū
equaliū. Sed eis q pbas et honestas. et ti
mentes deū et pscientiosas. etiā pbas
vxores hnt nō est faciendā talis reclusio
Et ex hoc dat talibz mulieribus occasio
furandi. qz oia dnt esse illis cōia sil scz tā
viro q mulieri. exemplo pmitte ecclesie. vt
de Actus. iij. Et rāt illis oia cōia. Et ei
hoc oibus xpianis fuit mltro fortius dēt
esse illis q sunt simul in mñmonio. Hoc
etiā videt xps approbare in euāgelio di
cens. Jā nō sunt duo s; vna caro. et xps
sequit q mltro minus res illoz dnt esse
diuise. Sciendū at q mlier pba et honesta
et misericors qñq facit boiam erude
tem pū et misericordem. Exemplū legit
q quidaz nobilis dñā multū compa
bat infirmis maxime tñ leprosis. Vir
autē nobilis et potius tantū abominaba

De Septimo

Precepto

tur leprosos q̄ eos videre non poterat.
 Que quadā die equitabat ad venatiōez
 Tūc quidā leprosius apparens anteia
 nuā suā id ē illius nobilis ⁊ rauca voce
 clamare cepit. **Q**uē mor vt dñā audiuit
 ad eum descendit et quesitū si veller co-
 medere bibere. **E**t ille. **E**cce hic crucior
 vehementi solis ardoze nō manducabo
 neq; bibam nisi me tuleris in domū tuā
 am. **E**t illa. **N**unquid nosti q̄ntum dñs
 meus abhorreat leprosos. **E**t ipse cito re-
 dit de venatione. ⁊ si te in domo inueni-
 ret. forsan me ⁊ te interficeret. **N**ō gē-
 te ⁊ plorante dñā nō potuit eius lachry-
 mas sustinere. sed p̄prijs brachijs in do-
 mum portauit. eumq; rogauit vt come-
 deret. nullo mō voluit nisi cum dñā in p-
 priam camerā ⁊ in p̄riū lectū deferret.
Ibi eū desiderabat quiescere anteq; co-
 mederet. **D**um ergo illa gemitū et fletū
 eius tñ ferre nō poterat portauit eū p̄-
 prijs hūeris ad camerā suā. et in lecto
 suo eum q̄scere fecit. et cooportunio precio-
 so corpus eius coopiens. **E**t ecce vir de
 venatione veniens dixit mulieri. **A**peri
 mibi camerā illam vt req̄scam post etiā
 solis. **A**umq; illa aliquātulum tardaret tñ
 mens de morte leprosi suā. dñs cū mag-
 na indignatione camerā intrauit ⁊ satis
 cito post reuersus ad vxorē ait. **Q**uō in-
 quit bñ fecisti q̄ lectū meum optime p̄-
 parasti. sed miror vbi tales spēs aroma-
 ticas registi quib; tora camera respersa ē
 tanto. s. odoze suauitatis. qz mibi visum
 est q̄ fuerim in paradiso. **Q**uo audito mu-
 lier que nō nisi mortē expectauit. ingres-
 sa cameram ita inuenit. sed leprosum mi-
 nime inuenit. que p̄ admiratione et mi-
 raculi magnitudine oīa p̄ ordinem mari-
 to intināuit. **A**lle valde cōpunctus qui
 prius quasi leo fuit. mansuescere cepit sic
 agnus ⁊ postea paupes ⁊ maxime lepro-
 sos semper dilexit. ⁊ vitam suā cum vxo-
 re sua in bono finit. **U**bi **A**p̄ls. p̄. **C**o-
 rinth. vii. **S**aluat vir infidelis p̄ mulie-
 rem fideliem. **I** **B**oni sunt serui. et
 ancille q̄ res dñoz suoz furtiue ⁊ iniusti-

ter p̄sumunt vel etiā de rebus dñoz ip-
 sis iniustis elemosynā faciunt. **T**ales eū
 p̄pter piā intentionem a pctō mortali nō
 excusant. **U**nde querit. vtrū seruus vel
 ancilla in aliquo casu possit elemosynas
 facere de rebo dñi sui. **R**ñ deo fm. **T**ho.
 in. iiii. dist. xv. **S**erui ancille ⁊ famuli nō
 p̄nt elemosynas dare de rebus dñoz su-
 oz sine eoꝝ p̄sensu nisi panē vl' brodiū ⁊
 h̄mōi q̄ non inferūt sensibile nocumētū
Item reprehendende sunt quedā ancille
 que p̄mittūt qñq; comestibilia potē sic
 brodiū pulmentū ⁊ h̄mōi que nolūt la-
 borē habere vt paupibus talia serua-
 rent et ipsis darent. **Q**uis qñq; dñs vel
 dñā illud libenter videret ⁊ eis bene pla-
 ceret. **S**ed iste ancille p̄pter pigritiā suā
 nolunt illa fragmenta colligere que sup-
 sunt ⁊ paupibus erogare. sed potius ca-
 uibus ⁊ porcis tribuūt. et sic paupes ege-
 re p̄mittunt. **E**t de his districtam rōnez
 reddituri sunt deo oipotentī que paupe-
 ribus vtilia fuissent eis distribuisent.
Item reprehendendi sunt serui ⁊ ancille
 qui furtiue bona dñoz suoz subtrahūt
 et ea crapulose consumunt facientes iui-
 uia. **P**ostq; dñs et dñā dormitū inuēūt.
 tunc p̄mo tales laute in comedendo ⁊ bi-
 bendo viuere incipiūt. **T**ales eū tenent
 p̄fiteri et dñis suis satisfacere cum alias
 habeant satis comedere et bibere.
Et etiā reprehendēdi sunt dñi dñe
 qui seruis ⁊ ancillis nō necessaria sua ad-
 ministrant ⁊ eos in laboribus nimis ag-
 grauāt et eos vilipendūt verbis ⁊ factis
 maledicendo eis vel alias iniurias irro-
 gando. cum tñ xps dicat in euāgel. **Q**uō
 vni ex minimis meis fecistis ⁊ c.
R **D**ecimi sunt artifices et mechanici
 qui op̄a sua fraudulent' faciūt. ⁊ sic p̄ri-
 mos suos decipiūt. malū pro bono ven-
 dentes. **C**ontra quos d̄r p̄ ha. **E**le q̄ di-
 citis bonū malū ⁊ malū bonū. **I**bi gr̄a.
Sicut faber q̄ p̄mittit se facturū aliqd
 de bono ferro. et oppositum facit. s. de fer-
 ro minus bono. **S**imilis futor qui p̄o-
 mittit se de bono cozeo facturū caleos

affabulatio
 Valle v. lib
 et comoda

sine ocreas. et oppositum facit. Etiam ip-
si factores qui scissuras novas inveniunt et
novitates in scissionibus vestimentoꝝ. qz
sunt **Henri. de bassia sup. Scen.** Non licet
excogitare tales novitates et vanitates. et
multo minus licet eis facere et preparare
nisi causa exposita. Ratio huius est. quia
nullus debet provocare proximum ad peccatum
vel iniurare ad vanitatem. Ergo qui excog-
itant et faciunt novitates tales quibus
ad peccandum utuntur homines principes
erunt illos peccatoꝝ. quia qui occasione
dani dat danum dedisse videtur. Tres arti-
fices qui nimium pro salario recipiunt plus se-
que meruerunt. Tres artifices et laboratores
qui statuti et pro fuerum precium recipiunt.
sed infideliter laborant et desidiose. qz quan-
do per tres dies laborant quod in duobus pro-
ficere possent totis. Et tales homines penitere
et confiteri debent pro hominibus excessibus. qz unus
quisque redditurus est rationem in die iudicii
de suo labore et de suo artificio.

Undecimi sunt inveniuntur rati. qz qui
rem inveniunt non restituit raptor indica-
tur per legem. xxij. q. v. ca. primo. Si quid
invenisti et non restitui. rapuisti. unde
Augustinus de verbis apostoli. Quod in-
venisti et non reddidisti rapuisti. quantum
potuisti fecisti. qz non plus potuisti. ideo
non plus fecisti. qz alienum negat si potuit
collat. unde etiam Origines super Leviticum
Multi sine peccato putant esse alienum
cum inveniunt si teneant. et dicunt deus
mihi dedit. ergo non debeo reddere. His
autem peccatum sit esse rapine. si quid in-
ventum non reddant. Ad hoc autem ut ille qui
rem alienam invenit evadat penam furti.
tunc secundum **Henricum de frimaria.** debet
publice denunciare quod ille cuius fuit res ve-
niat. et si certa indicia expresserit sibi red-
dat. vel secundum **Hosien.** Si ille non venerit
cuius res fuerit. erogat pauperibus. vel ip-
se idem invenitor tenere potest illam rem si
est indigens et pauper. Et hoc secundum quendam
auctoritatem penitentiarii sui sui dioecesis si
forte sibi retinuit dispensationem talium
rati que dicunt vage restitutionis.

Duodecimi sunt hospites qui vulgariter
ter decimus student euber. qui nimium pro-
tant hominibus secum comedentes et hos-
pitibus. Quia tales debent hospitibus
suis moderate computare. Sic tamen quod
eis pro laboribus et occupationibus suis
satisficeret. qz quicquid ultra debetur et nimis
excessive suos proximos talis exactione
do aggravant nimium computando scienter
et ex opposito tenet ad satisfactionem talium
Sciendum etiam quod isti hospites propter lucrum
temporaliter preparant cibaria prohibita argus illici-
ta suis hospitibus qui sunt fortes sani et boni
possent uti cibo quadragesimali. principes
se faciunt illos peccatoꝝ. ubi gra. Sicut rep-
tū est in quadragesima in quatuor feria in qua
fuit angaria. et vigilia apostoli. **Barbie.** quod
plures fortes et robusti uti sunt de lactici-
nijs et alias habuissent sufficientiam de ci-
bis quadragesimalibus. in qua non modicum pec-
cant etiam comedentes quod eis illi qui admistrant
propter lucrum eis talia fercula. Et hoc est quod in
tota quadragesima secundum **Tho. ij. q. c. lxxij.**
interdicuntur omnia lacticia. **A.**
Undecimi sunt quod plebanus defraudant
in oblationibus et decimis et alijs sibi de iu-
re debitis. Et de hac materia **h. s. iij.** **S.**
Ite qui celsum subtrahunt suis dominis. qz secundum
Henri. de frima. censum illum qui fuit ab in-
icio rei impositus sine dolo et fraude inte-
gralis debet solvere. Et qui de his aliquid sub-
traherit peccat mortaliter. **C.** Ite qui the-
olonia vel vectigalia dominis suis fraudulen-
ter subtrahunt quod omnes tenent ad restitu-
tionem. dummodo tamen tres conditiones habeant
hominis vectigalia. Prima quod imponantur
auctoritate principis. Secunda quod suble ratio
nabilis causa propter quam fuerint imposita. si-
cut pro pace facienda vel pro via publica re-
paranda. Tercia quod sint moderata. quia
sic toleranda sunt. extra de personarum signifi-
catur. **Quertur** verum laicus a clericis possit ex-
igere pedagium. Respondetur quod ecclesiastica
persone ad pedagium qui dantur a transumpti-
bus et guidagia que dantur pro conductu
pro terrarum alienarum ut securius vadant. ad
talia penitus non tenent. necessarium pro

Re i

De Seruo

rebus quas non causa negotiationis de
ferunt et deferri faciunt. Et inhibetur ne
ab eis talia erigant.tria p̄situdine non
obstant. alias q̄ talia erigūt si sunt p̄sona
seculares sunt eccōiati ip̄o facto. Si col
legiū vel vniuersitas castruz vel ciuitas
ip̄o facto subijctis interdicto nec a p̄dictis
absoluti p̄nt nisi plane restituerit et trans
gessioni satisfecerit. extra de cēsi. q̄. li.
seruo. et in dem. mti. eodem titulo. p̄nti.

¶ Duodecim genera mer cariorum damnantur.

¶ Quartidēcim sunt mercatores
q̄ m̄tendo et decipiendo cōtūt
et vendunt. Unde q̄ritur quā
tum illi peccāt q̄ nec emere nec videri no
uerūt nisi cū m̄dacijs et iuramentis. Rū
deo fm Ray. Quorū causa decipiedi
p̄iurāt vel m̄tunt sciant. peccant mor
tali ter et tenentur ad restitutionē. Scindū
q̄ hoc nō solū intelligit de magnis rebz
sed etiā de p̄cis. vt patz in q̄busdam ho
minibz q̄ quas res hāt emere vel videri
et tū in aliam multipliciter m̄tūt et
p̄imos decipiūt. Sed si dicis veruz est
q̄d iuro. Rūdeo q̄ peccas in hoc q̄ sine
necessitate iuras. et nom̄ in dñi dei tui in
uantū assumis. Sed si iterū dicis nō cre
dunt m̄bi nisi iuram̄ tuo. Rūdeo nō est
laudabile in te q̄ sic te exhibuisti q̄ nullū
p̄bis tuis fides adhibeat. nisi hoc quod
loquaris ei cū iuram̄to affirmas. Et ite
rum dicis. nulli creditur amplius nisi iu
ret. nec aliq̄s p̄t iam vendere vel emere
nisi iurauerit. Rūdeo non est vniuersali
ver. q̄ plures boni hoies emunt et ven
dunt. et tū nullo modo iurant. etiam in
magnis et arduis emptionibz. sed simpli
ei p̄ho affirmant vel negant fm dictum
christi qui p̄cit. Sit sermo vester est est
non non. Unde ex amplū legitur in dyas
logo. Cesari. q̄ duo ciues colonices in
ter cetera peccata sua confessi sunt duo
peccatorū genera. quē quidem in se sunt
valde magnaliter propter vsum merca
toribus his diebus parua videantur et

¶ Precepto

quasi nulla videlicet m̄daciū et p̄iurū.
Dñe inquit penē nihil possumus eme
re vel vendere q̄n oporteat nos m̄tiri
iurare et sepius p̄iurare. Quibz cū dicerz
plebanus. peccata ista valde sunt graua
et a saluatore phibita ip̄o dicente. Ste
sermo vester est est. non non. Rūderunt
nos non possumus hoc p̄ceptum in ne
gociatōibz n̄ris custodire. Aut sacerdos
vramini p̄silio meo et bene succedet vob
Et nolite m̄tiri neq̄ iurare. sz sicut mer
catum vestrum vultis dare sic cum tara
te. Et promiserunt ei q̄ temptare vellēt
vno anno. hoc enim sacerdos p̄sult ab
eis. Impedienti igitur eos sathana. qui
semper humane salutis aduersari p̄en: n̄h
il illo anno vendere potuerunt. Reuersi
q̄ anno reuoluto ad suum plebanum di
xerunt. Obdientia huius anni fuit nō
bis multū damnoſa homines a nobis
d fluere n: aliquid sine iuramento ven
dere possumus. Tunc sacerdos. Nolite
timere q̄ temptatio est et figum tenete in
cord: v̄io q̄ nulla aduersitas nulla pau
peras vos a tali proposito auerteret. et dñs
vobis bene dicit. Qui ex p̄bis suis con
puncti p̄miserūt q̄ custodire vellēt eius
consiliū dūmumq̄ p̄ceptum per om
nes dies vite sue. etiam si oporteret eos
m̄dicare. Dirares. statim dñs immis
sam cōpescuit temptationem et ceperunt
omnes homines eos plus q̄ ceteros mer
catores frequentare. et facti sunt in breui
diuites ita vt mirarentur. Et reuersi ad
suum confessorē gratias egerunt. eo q̄
per eius salubre consiliū a tam graui
bus peccatis fuerunt exonerati. et insup
in rebus ditati. ¶ Secundi mer
catores sunt qui in statera odinunt et
hoc fit tripliciter. Primo cum quis ha
bet diuersa pondra. sic q̄ vendit ad mi
nus et emit ad maius. Secundo cum ha
bet m̄suram iustam et pondus iustum
sed scit nec male m̄surare. vt caupones
qui replent m̄suram cū sūma. et etia
q̄ digitū libze supponūt. Similiter pan
nicie q̄ cū pollice vltā retrahunt. et sic

Dominico

f. 87.

de alijs. **T**ercio quando quis habet iur-
tam libramz mensuram. sed facit vt res
ponderosior sit tpe venditionis. vt qui
lanam aspgit aqua vel piper ad cellare
porrat. Et vinum quod vendunt cum
aqua limphat. z sic de alijs. Duplex dā
num habebunt tales. Primū temporā-
le. Si n̄ dicit. xv. nō habebis in sacco
tuo diuasa pondera. Et post. vt viuas
longo tempe. Sic p̄ oppositum cito mori-
unt per arā facientes. Et etiam res ma-
le acquisite cito perduntur. Secundum
est spūale damnum. quia cum scriptum
sit. per q̄ homo peccat p̄ bec z punietur.
Qui igit in statera peccat meruo in state-
ra michaelis punietur. vbi tūc mala eoz
in magno pondere. bona vero eoz nulli-
us ponderis esse videbuntur. **Q**
Tercū mercatores sunt qui ppter dila-
tionem tempis res vendūt maiori precio
q̄ valent vel valere pnt. nisi dubium sit
q̄ merces vendite tpe solutionis debeat
plus vel minus valere. qz tunc licet pnt
vendi in tanto plus q̄nto estimat q̄ de-
beant valere tpe solutionis. Et hoc intel-
lige si iste venditor iam nolebat vēdere
merces suas. sed intendebat seruare vsqz
ad illud tempus tunc a primo vendere.
Cum em venditor statuat in corde pro-
p̄to vdic rem suā dare. non pōt prop̄
dilationem p̄cium augmentare. s̄bi grā.
Si q̄s iam veller vēdere equū vnū pro
decem florenis p̄mptis z si ppter dila-
tionem ad dimidiū annū dare euz pro. xi.
florenis. tunc teneat. xi. florenū restituere.
qz vsuram p̄misit. Sed si aliqui dicant
nō possumus merces n̄as vendere sine
dilatione. R̄ndeo cū dilatione licet ven-
dere sed ppter dilationem nō licet p̄cium
augmentare. qz si vendunt res suas lon-
ge carius ppter dilationem solutionis q̄
li eis in continentī soluerentur. cōmittūt
vsuram. p̄ patz extra de vsuris. c. cōsu-
luit. **Q**uarti sunt q̄ aliud ostendunt
et aliud vendunt. Et sunt illi qui oculi-
tant malū sub bono z superius ponunt
illud bonum qd sit in aspectu hōim. sed

in medio illud quod deterius est. et dō-
cunt q̄ totū sit sicut sup̄ius apparuit. z sic
mentiendo primos decipiūt. **E**xemplū
in dialago **A**ctarij. **S**atrona quedā ve-
nit in q̄dragelima confiteri p̄cā suā. **N**e-
ctens itaqz corā p̄fessore genūa sua. quic-
qd boni se meminertit cōmississe cepit enu-
merare z euz phariseo in euangelio se ius-
tificare dicens. **N**ie tot sextis ferijs so-
leo in panet aqua ieiunare. z tales demo-
lynas dare. ecclesiam frequentare. z mul-
ta in hunc modum facere. **Q**ui sacerdos
ait. ad quid dñā venisti. numquid pro
istis operibz vultis recipere p̄ntiam. quare
nō dicitis p̄cā vestra. **R**ndit illa. **N**ihil
mibi p̄scia sum. **A**it sacerdos. **C**uius of-
ficii estis. **R**ndit mulier. **F**atum vende-
re soleo. **A**d qd ille. **S**olet aliqui mino-
res p̄tulas in ligaturis maioribz inter-
miscere vt sic totum vēdatis. **D**icit illa
soleo. **R**ndit. **E**cce hoc criminale p̄ctm
est. qd dolus et fraus. **S**ecū interrogat
uit. **S**oletis aliqui mentiri iurare z p̄i-
rare. **R**ndit illa. qz in talibz sepe q̄redo.
Tercio quesiuit. **S**oletz emulis vestris
aliquā domaledicere. z alijs plus vendē-
tibz inuidere. **I**lla r̄ndit. **I**n his sepe de-
liqui. **E**t plebanus. **E**xista oñ ia pecca-
ta mortalia sunt. z nisi p̄niam egeritis cō-
dignā citius ibitis in gehennā. **E**rrita
illa in vci bis eius peccasse se cognouit.
et quid de cetero debuit confiteri didicit.
Quinti mercatores sunt qui vilius
et remissius solent emere rem q̄ valeat.
vt contingit in necessitate. cum quis est
eoactus. et necessitate vt gente oportz eū
cum damno suo bona sua vendere. z ta-
lis sic emēs z multo minus p̄ eisdam re-
bus dans q̄ valeat tene f̄ recompensare
damnū p̄ximi. **H**oc isti non aduertunt
qui qñqz si possent libenter emere pro
vno floreno quod valeret duos. **E**t de
hoc nullam sibi p̄sciam volunt facere cū
tamē sciant q̄ talis res cōiter sic nō ven-
datur. sed ille ex mera necessitate sic ven-
dere cogitur. **E**t em plūm de vno qui p̄-
petuos am̄ redditus et certos. scilicet

It u

De Septimo precepto

vinum florenti pro .xiiij. sed venditor ex
necessitate coactus sic vendidit. et alter cū
datione sui et suoz scilicet emit. Et tunc alius
q̄ vni equū vni p .xl. florentis vendidit
q̄ vnde decē florentis valuit. et sup hoc ei
cessit q̄nq̄s florentis pro annū. et insup
eodem anno talis bis coactus. Et talib
petā non dimittunt nisi restituat et reco
pensent damniū p̄misi. Et q̄ dictū est
de venditiōe intelligendū est etiā et p̄
emprois. Unde q̄ venditor credet re
rem suaz minus p̄ciosam esse q̄ sit. vt
puta vendit aurū primo p̄ minori p̄cio
q̄a credit esse auricalem. auratā sanū q̄
putat esse infirmū. tēys. Nā emproi si
hoc cognoscit et minus dat q̄ valeat. in
iustē emit et ad restitutionē tenetur.

Certi sunt q̄ viciōsum et defectuosū
vendunt p̄ bono. Circa q̄ dicitur. verū
venditor teneat dicere viciū rei vendens
de. Rūdo fin. Tho. ii. q. lxxvi. Et
dicit q̄ rem viciōsam vendendam expo
nit et hoc p̄cipit dat emproi dāni vel p̄
culi occasione. Damniū q̄dā si p̄pter hū
iūmodi viciū res sit minoris p̄ei et ipse
nihil de p̄cio minuit. Periculi autem
puta si p̄pter hūmōi viciū vsus rei reddat
impeditus v̄l noxiū. puta si aliquis v̄
dat alicui equū claudicantē pro veloci
vel domū ruinosam p̄ firmā. vel cibum
corruptū q̄ bono. tēys. Cū rūdo bre
uiter. Si viciā hūmōi sunt occulta et ven
ditor non detegit. erit dolosa et illicita ve
ditiō. et tenet venditor ad dāni recoṑen
sationē. Si v̄o viciū rei sit manifestū. pu
ta cū equus est monoculus. vel cū vsus
rei et finon p̄perat vni. pōt p̄petere alteri
de p̄cio q̄ntum oportet. nō tenet ad mani
festandū viciū rei. q̄a p̄pter hūmōi viciū
emproi forte vellet plus de p̄cio subtra
hī q̄ esset subtrahendū Unde venditor
p̄p̄licite viciū reticere. h̄c ille. **C**er
tini sunt q̄ cū p̄mpta pecunia emunt et
continenti illud idē sibi vel aliq̄ econuer
so vendunt. et p̄pter dilationē dant cari
q̄ valere potest. Et nullū laborem vel

aliquid dubiū nec aliquas expensis cū
hac re habuerunt in immediate eodem tpe
et loco propter dilationē multo carius
venderunt. **H**bi gra. **S**icut isti q̄ emē
auctā cū est in bono foro: ppter dilatiō
nem carius vendunt q̄ expōt valere po
tēst. **I**tem q̄ qñq; anunt duo vel quādo
vasa vini p̄o p̄mpta pecunia z in imē
te ppter dilationē multo carius vendit
q̄ qñq; nunq; ex cellario retrahunt. z sic
qñq; illa vasa bis vcl ter vendunt. z sic
sem̄ in eodē loco manent. **I**tem q̄ emē
pannū vcl lanā vcl hmoi p̄o p̄mpta pe
cunia z immediate carius vendit ppter di
lationē. z tales qñq; plus lucrant q̄ ille
q̄ talia mercimonia dicit p. xl. vel l. mili
aria in magnis expensis. et laboribus.

Circa hoc q̄ritur. vtrū mercatores pos
sint licite lucrū recipere z carius vendere
q̄ empti sūt. **R**esōdo cū labozant p̄fōm
bus z p̄i cōmune negotiū in mercibz
gerunt. p̄i moderate lucrū recipere. **S**e
cūs de imoderato. vt parz extra de emp
tione z veniditōe ca. p̄. **S**ciendū est q̄
hoc itē ligendūz est si tpe venditor
melioruit. z etiā si p̄cium rei mutātū est
fm̄ diuersitatem loci vel tps. vel ppter
periculū cui se exponit transferendo rem
de loco ad locum potest carius vendere
tūm tamen moderate si vcl dicunt est
Contrariū mercatores sunt qui querūt
tenebrosa loca z lucem solis z claritatem
dicti obtenebrant. z h̄ ideo faciunt vt
aliter appareat q̄ sit. sicut panis de faci
unt. z in hoc oñdunt se esse filii tenebrarū.
Ende dñs merito de eis **Mat.**
xix. **M**ittite eos in tenebras exteriores.
q̄ tenebras dilecerunt. idō tenebras ha
bebunt. **E**t in h̄ ostendit se male velle fa
cere vcl agere. **D**e talibz d̄ xp̄s in euang
gelio. vt b̄ **Job. ii.** **M**inns em̄ q̄ male
agit odie lucem z nō venit ad lucem vñ
tem. venit ad lucem vñ manifestat opa
eius. q̄a a deo sunt facta. **E**t tales merca
tores qui causa decipiendi hoc faciunt
quantū in eis est. guloz xpi conātur ve

Dominico

fo. 77.

lare. Unde auctoritas. Oculos domini omnia conspicietis conatur velare qd malus pbono nuntius videret vel dare vel mutare. Et tales in casu qd nūq̃ primū dece-
pissent. tñ solū intentio eoz ad eternam dānationē sufficeret. **T**ercio sunt qd cum mechanicis pueniūt et pactū faciūt dan-
do eis pmp̃tā pecuniā vt sibi supra ter-
minū assignatū tot facta vlt tot paria me-
chanica pparatē. et sciunt pfaciter qd tem-
pore illo assignato multo plus eisdē me-
chanicis soluerent talia eis sic preparata
et sic nimis grauant istos pauperes me-
chanicos. sicq̃ ipsi ex suis p̃tinuis labo-
ribus vix sibi nutrimentum acquirunt.
Decimi sunt qui illas res vendunt qd
ad nullum vsum sunt viles nisi ad pec-
edum sicut gladios et sagittas intoxicas
tas aut venēas aut falsos reserres et hmo
Tūc indubitatē peccat oēs illi qd faciūt
vel tenet vel vendūt vel donat et omnia
mala sequētia istis imputabūtur. Quia
qd occasione dāni dat. damnuū dedisse vt
des. extra de iur. et dāno. ca. Si culpa
cor. **T**ho. et Hosti. **R** Si autē iste
res qd vendēde sunt p̃nt esse viles vt ar-
ma in iusto bello. aurifrigiū ad ornāmē-
ta ecclēastica. Et etiā qdam venena qd ad
aliq̃ medicinalia vel p̃tra aialia nociua. qd
talitā vedit pparat vel dar nō peccat. nisi
forte pbabilr diceret sibi p̃sciam qd em-
ptor rem illā q̃reret ad male faciēdū. tūc
em̃ nō debz ei viderē nec dare nec accom-
modare. Terbi grā. Si vnus qd vellet
aliquē iniuste occidere vel alias lētaliter
vulnerare. tūc tali nō debes gladiū ven-
dere vel accommodare. alias reus erit illi
p̃ti. Itē aurifaber faciens anulū aureū
um illi quē veraciter scit. velle abuti. sicut
dādo alicui mulieri in matrimonio p̃sti-
tute vel p̃gini vt alliciat talē mulierē vel
p̃ginē ad p̃ctū illicitū. tal aurifaber reus
erit in p̃cto isto. et sic de alijs. Et h̃ idem
possumus p̃ talia exēpla a fili cognosce
re. Si qd q̃rēz hoīem aliquē ad occiden-
dū cū. et indicas sciēt illi locū vbi eū iue-
nit. reus erit homicidio. Itē si qd idica-

ret alicui volenti fornicari p̃stibulū seu lo-
cū alium vbi tales meretrices inueniret.
reus erit illius peccati. qz est regla iuris.
q̃ qui occasione dāni dat. damnuū dedisse
se videt. Ergo vniuersalr loq̃ndo q̃cun-
q̃ inuat verbo vel facto aliquē ad peccā-
dum. reus erit oīm p̃ctoꝝ illorum. **S**
Undecimi sunt qd in dieb̃ festiuis mer-
cimonia sua exerceat. Et de hac materia t̃
uenies sup̃ in tercio p̃cepto. **D**uo
decimi sunt qd emitt furtū vel rapinā. vñ
sciendū qd qui sciuit vel pbabilr credidit
esse furtū vlt rapinā sic emitt quāsi q̃nq̃
modis. **P**rio qz qd tenet eam reddere eti-
am si aial mortis vel violenti auferat. et
go q̃cunq̃ emitt rē furtiua vel rapinā qd
tenet restituere et si aī decē ānos emitt
et aial eodē die mortuū esset. vlt etiā si ea
dēdie qd emitt violenti fuisse ablatū. adhuc
tenet restituere si vult p̃facit penitere. **S**p̃
em̃ tenet furtū de casu fortuito restituere
nisi in vno casu. puta si rē obtulisset dñō
rpe et loco p̃gruo. et iste noluit recipere. **S**e-
cūdo qz tenet restituere oēs fructus p̃cep-
tos et qd medio rpe p̃cipi poterāt. **T**ercio
qz res estimāda est fm̃ optimū et statuz
puta si res rpe veditiōis fuisse melior
postea. tūc nō sufficit qd simplr restituer.
Quarto qz nō p̃nt repetere p̃ctū qd de-
dit ad illo cui res ē. nec et si p̃t agere qd vē-
ditores de p̃cio soluto obstat et si sibi sua
turpitudine. **Q**uinto qz p̃dit etiā expensas
volūtarias. Si autē emitt bona fide. puta si
pbabilr rē crediderit esse iustā. sic bona fi-
des q̃tuor bona sibi p̃fert. **P**rio qz non
tenet rē restituere durare bona p̃scia. **S**z
si postea sciuerit rē esse furatā tenet resti-
tuere s̃ fructus sumptos nō tenet restitui-
ere. **S**ecūdo p̃or rez alienare vel viderē stā-
te bona p̃scia. Sed si aliq̃d lucrū ex vediti-
one furti p̃sedt illi dñō restituer po-
stea veniēti. **T**ercio qz rē nō tenet restitui-
ere i casu fortuito durare bona p̃scia et si
ei res interi p̃eat absq̃ culpa sua i nul-
lo tenet dñō restituer. **Q**uarto qz p̃ r̃kti-
tutē rei p̃t agere qd veditore d̃ p̃cio qd
dedit et veditore tenet sibi restituere p̃ctū
R ij

De vsurarijs. T

vendere vinum. ⁊ seorsum vsum vini. ve
deret eandē rem bis. vel venderet illud
qđ nō est. Unde manifeste per iniusticiā
peccaret. Et simili ratione iniusticiā cō
miserit qui mutuat vinum ⁊ triticum per
tens sibi duas recompensationes. vnam
quidem restitutionem equalis rei. aliā ve
ro precii vsus qđ vsura dicitur. **T**

Surarius primo peior est fure
qz fur de nocte solū furat. sed v
surarius die noctuqz. Et qz ma

1. *...e per
 2. ...e per
 3. ...e per
 4. ...e per
 5. ...e per
 6. ...e per
 7. ...e per
 8. ...e per
 9. ...e per
 10. ...e per
 11. ...e per
 12. ...e per
 13. ...e per
 14. ...e per
 15. ...e per
 16. ...e per
 17. ...e per
 18. ...e per
 19. ...e per
 20. ...e per
 21. ...e per
 22. ...e per
 23. ...e per
 24. ...e per
 25. ...e per
 26. ...e per
 27. ...e per
 28. ...e per
 29. ...e per
 30. ...e per
 31. ...e per
 32. ...e per
 33. ...e per
 34. ...e per
 35. ...e per
 36. ...e per
 37. ...e per
 38. ...e per
 39. ...e per
 40. ...e per
 41. ...e per
 42. ...e per
 43. ...e per
 44. ...e per
 45. ...e per
 46. ...e per
 47. ...e per
 48. ...e per
 49. ...e per
 50. ...e per
 51. ...e per
 52. ...e per
 53. ...e per
 54. ...e per
 55. ...e per
 56. ...e per
 57. ...e per
 58. ...e per
 59. ...e per
 60. ...e per
 61. ...e per
 62. ...e per
 63. ...e per
 64. ...e per
 65. ...e per
 66. ...e per
 67. ...e per
 68. ...e per
 69. ...e per
 70. ...e per
 71. ...e per
 72. ...e per
 73. ...e per
 74. ...e per
 75. ...e per
 76. ...e per
 77. ...e per
 78. ...e per
 79. ...e per
 80. ...e per
 81. ...e per
 82. ...e per
 83. ...e per
 84. ...e per
 85. ...e per
 86. ...e per
 87. ...e per
 88. ...e per
 89. ...e per
 90. ...e per
 91. ...e per
 92. ...e per
 93. ...e per
 94. ...e per
 95. ...e per
 96. ...e per
 97. ...e per
 98. ...e per
 99. ...e per
 100. ...e per*

Dominico

fo. 107.

Matth. xxvij. 62. q. de penitencia ductus re-
tulit triginta argenteos. **S**ed vsurari-
nullo modo vult restituere q. iniuste acq-
sinit. **U**n exemplū in lib. de dono timo-
ris. **L**egitur q. sacerdos q. dam monach-
quendā vsurariū de salute aīe sue q. gra-
uiter infirmabatur. **D**icebat aut. q. sibi tria
essent necessaria. **P**riū bñ 2. p. fieri plene
et restituere p. posse. **E**t ille **D**uo prima
libenter faciam. terciū q. ō facerem q. ni-
hil mihi 2. filijs meis remaneret. **E**t sacer-
dos **S**ine hoc non potestis saluari. **E**t
ille. **D**icunt ita sapientes 2. scripture. **E**t
sacerdos ita verē. et ille. **E**go volo p. ba-
re verum dicant verū quia nō restituiam.
et sic mortuus est magis timens pauper-
tatem. p. hēnt q. fuiturā. **S**exto vsurari-
peior est omni peccatore. hoc patz. q. cū
alij peccatores q. ō p. petis cessant. **S**i
aut superbus in quadragesima deponit
superbiam. luxuriosus desinit a luxuria.
gulosus ieiunat. **S**ed vsurarius vsuras
omni die cōmittit. nulla die excepta siue
in parasceue. siue in die natiuitatis 2. resur-
rectionis et sic de alijs in tñ peccat sicut
in die simplici. **I**tem peccat in omni loco
quia siue sit in ecclesia audiendo missam. si
ue in mensa comedendo siue in lecto dor-
miendo. vbiq. fuerit semp. peccat eius
augmentat. **E**t hoc patz q. vsurius nō ve-
retur p. uentiliā facere deo 2. vniuersis an-
gelis et scis eius. in quoz festiuitatibus
peccat cōmittendo vsurā. **E**t ideo destitu-
tus erit in extremis auxilio deiz oīm san-
ctoꝝ. **U**n cū dicit **D**ñe miserere aīe istij vsu-
rarij. pot. rñdere xps iesus. **Q**uō misera-
bor eius q. nec in ipa die q. ō genus hūa-
num in cruce redēti me honorare voluit.
Sic p. dicere brā virgo maria de suis
festiuitatib. in q. bus ab vsura eb. reuerē-
tiam eius cessare noluit. **S**iliter oēs sci-
cum interpellatur ad intercedendū pro
vsurario rñdere possunt. **U**na festiuitas
est nobis in anno consecrata. scilicet dies
omniū sanctoꝝ. hanc festiuitatē vsurari-
exprobrauit in qua nobis omnibus p. u-
miliam irrogauit. nec honori oīm nostz

peperit. **I**dem possunt respondere oēs
angeli quoz festiuitatem. s. festū michae-
lis qd est festū oīm angeloz nō celebras-
uit sed vsurā suaz exereuit. **E**rgo nō im-
rito vsurarius mala morte moriet. **U**n
legitur exemplū in dioecesi coloni. quidaz
vsurarius diues defunctus est. q. cū infir-
maretur materia tandē ascendēte in ceres-
brius factus est freneticus. **C**ūq. q. tridū
dentes 2. os moueret. dixerunt militi sul-
tū. **Q**uid comeditis dñe. **R**ñdit ille denari-
os ego mastico. visum em fuerat ei q. de
mones in os eius denarios funderet nō
possum inquit demones istos sustinere
quia nimium me infestāt portate me ad
monasteriū tale. illic boni homines sunt.
forte auxilio eoz ab his demonib. libe-
rabor. **Q**uo cū delatus fuisset. clamauit
reportate me. reportate me plures demo-
nes video h. q. in domo mea. **S**icq. mi-
ser delatus 2. a. d. monibus miserabiliter
agitatus. infelicem animā reddidit. ostē-
dens cūctis videntibus q. execrabile vi-
cium sit vsura in tormentis sibi sic a. d. o-
mibus illatis. **X** **C** **E** **n**o
a. q. vsurarij duplices sunt scilicet publi-
ci 2. occulti. **N**am publici vsurarij plectū-
tur a iure pena quadrupli. **P**rima ē q.
ipso iure sunt excoicati. **S**ecunda est p. u-
atio coionis q. sacrm eucharistie talib.
non est dandū tam in morte q. in vita nī
si vere peniteant 2. restituar. **T**ercia est ex-
clusio oblatiōis. **Q**uarta p. uatio sepul-
ture. 2. q. nō dñt in loco sacro sepeliri ve-
hēt. de vsu. et q. in oibus. **S**ed si dices
res vbi est locus sepulture vsurarioꝝ. rñ-
deo q. infra patibulū sepeliēdi sunt. **U**n
hoc idē oñsum est p. exemplū vbi legit q.
fuit quidā vsurarius q. nolebat restituere
licz frequent. admoneret. **I**nfirmus vsq.
ad mortē vocauit sacerdotem et petiuit
sacrm et ecclesiasticā sepulturā. sacerdos
rñdit non daret nisi plene restitueret. qd
ille facere remuit. **R**ecedente sacerdote
et infirmitate inualecente appropinqua-
bat mortī. reuocat. est sacerdos vt aīam
angelis dī recomendarer. **S**acerdos aīe

De Septimo Precepto

Ego p'mendo eiz omibz demonibz in inferno ar'ntibz. Et sic sacerdos recessit. qz ille adhuc restituere noluit. Ipo de functo rogauerit amici sacerdotes vt de functum sepeliret in atrio benedicto propter amicor' suozū honorem. Quod sacerdos eis negauit qz in vita vsuras restitueret noluit. Habebat aut' oēs sacerdos vnū asinum quī nīhī aliud faciebat q' libros ad eccl'as ferebatz deferrebat et ideo nullā aliam viā sciebat. Rogauerunt sacerdotē amici defuncti vt corpus sup' asinum ponerent z ad quēcūq' locum illud deferret ibi sepeliret. Qui putantes q' ad eccl'as delaturus esset vl' ad domū sacerdotis (qz aliā viā nesciebat) placuit pacto sacerdoti. Asinus corpus vsurarij sup' se positū non declinans ad dexteraz vl' ad sinist'ra tulit ad paribulū. Et se excutens corā oī p'p'o p'cicit illud a se sub paribulo z ibi sepulch' est.

Usura multis commit

titur modis.

Usura multis modis p'mittit'. Primo cū aliq' prestant sub cōditione ad pactū plus recipien- di z isti sunt expressi vsurarij. etiā fm iudiciū eccl'ie. Secūdi sunt qui peccāt sine aliquo pacto. eo tñ aio q' aliqd vltra sortem recipiāt alias non mutuarēt. Et isti sunt vsurarij q' ad deū p'pter incontinentiā corruptā quā phibet saluator. Luce. vi. Mutui dantes nīhī inde sperantes. Ergo q'cūq' sub spe recipiendi alicui mutuat pecuniā. p'cipue si alias nō erat mutuaturus. q'cūq' postea accepit vsura ē. q'uis etiā nīhī postuler. z tenet ad restitutionē. Tercij sunt q' mutuat res suas ad certum terminum. q' veniente nolunt p'stare vltioriē dilatiōem donec aliquod emolumentum iū p'cipiāt. licet etiā q'p'sse nō petāt. Quartj sunt q' vendūt res suas longe carius p'pter dilatiōem q' si eis incontinenti soluerēt. vt patz. extra de vsu. c. Soluit. Et em illa g'nalis regula q' q'qd accipis vltra capitale. vsura est vt patz

xiij. q. iij. pleriq'. Quintj qui p' p'p'ta pecuniā iam emūt z imedite sup' dilatiōem illi eidem a q' emerūt vel aīh ecōuer- so vendūt in cariori foro q' valet vel valere pōt. h' patz supra in eodem p'cepto circa illā l'ram. Sextj q' emūt vinum vel biadum dū adhuc crescit ita in bono foro q' verisimile est q' nullo mō tpe solutiōnis ita modicū valeret. z tales vsurā cōmittūt. h'bi g'ra. Sic q' in xl. emūt vinū ab ipsis vindicatoribz cū sint in necessitate p'stitiū z tam p' vili p'cio q' indubitanter tpe solutiōis multo plus solueret. Silitet et illi q' emunt a rusticis frumenta z tam p' vili p'cio q' tpe solutiōnis plus soluat. z tales oēs sunt vsurarij z tenent ad restitutionem. Quid si q's emūt fructus p'uenturos h' anno de agro seminato. Rūdeo. nō est vsura quia dūbitatur vtrū plus vl' minus debeat valere. z tñ ad hoc stat adhuc in volūate dei vtrū eos velit cōseruare a tēpestare acris et alijs p'iculis sup'uenturi. Et eodē modo dicendū est q' si emat fructus p'uenturos ad tres vel ad quattuor annos.

Septimi sunt illi qui recipiunt aliquod pignus vel p'cedunt pecuniā sup' p'ceditūm aliqd et fructus eius nō cōputant in sortem. Circa qd' q'ritur. quid de coitatis bus q' fundā ciuitatū q' dant pecuniā ad vsuram. Rūdeo fm Ray. Omnes illi ciues quoz auctoritate z cōsilio fit vsurarij sunt. Et eodē mō si ciuitas vel coitas reciperet aliud pignus. s. ciuitatē vel castrū vel h'mōi. z fructus eius nō p'putarent in sortē oēs tales vsurarij sunt. arg. vii. q. p. Sicut vir. xxiij. q. iij. si h'z. Silitet intellige de vno solo qui pecuniā locaret sup' castrū vl' sup' aliquā ciuitatē et sic de alijs. z fructus h'mōi tolleret z eos in sortem nō p'putaret. vsurarius est z tenet ad restitutionem. **C**eteri sunt qui dant gramum verus vt postea recipiant nouū. Et de his dicit Raymū. q' vsuram p'mittunt quia meliorem recipiunt. quod intelligit. Postiens quando aliquis propt' hoc facit vt illam meli-

orem lucrē. Si vero facit ne sua mēsis
percat et inde accipientē grām faciat non
cōmittit vsuraz. sed etiā tunc sine dubio
excusatur qñ psumit qd nouum debeat
minus valere. extra eo. **N**auiganri. Nos
ni qui emunt a paupibus oues et boues
quas illi forte non hñt. et talia aialia las
crant eis qd g de illis. Rñdet fm guil.
Si emptor scit vel eredit q venditor il
la non habeat et locat ei p annua pensio
ne vsura est. vl' saltez in fraude vsure fit.
Si pō credit eum habere et sine fraude
emir non est vsura. **D**ecimi sunt q mutui
ant pecuniā sub illo pacto vt illi sibi res
mutuēt vtz pmitant vsurā. Rñdeo fm
Tho. ij. q. lxxviii. Licitū est q mutuā
ti vnū aliud sibi mutuēt. sed non licet ob
ligare debitore ad mutuū in posterū faci
endum a a **Q**uerit vtrū liceat acci
pere mutuū sub vsura. Rñdeo fm Tho
ij. q. lxxviii. Non licet aliquē inducere
ad mutuandū sub vsura. licet tñ ab eo. q.
parus est facere et q exerceat vsuras. **D**u
tū accipe sub vsuris ppter aliqd bonū
vt est subuentio sue necessitatis vel al teri
us. intelligit. **U**trius non solū de neces
sitate vtilitatis quā aliqd psequit agēdo
negocia sua. S; haec vtilitate cessante pu
ta cū recipit ppter ludū alee vl' hmoi tūc
fm eundē accipe ad vsurā est peccatum
mortale. b b **Q**uerit vtrū liceat do
na vel elemosinas ab vsuris recipere. Rñ
deo fm **E**dalricū sic. nisi p hoc efficiant
non soluendo. Nam tunc qui recipit ab
ipso tenent eis restituere. vel illis a q
bus ipi receperit. **S**ecus itaq si habent
alia ppter vsuras et p hoc non efficiunt
non soluendo. c c **Q**ueritur virum
maritum liceat accipere dotē a patre vr
ozis sue q ē vsurarius. Rñdeo fm **G**uil
Si pater non sufficit ad soluendū que
de vsura h; et maritus sciens voluntatē
vd hñs ignorantia crassam perarit cum
filia non debet recipere dotē a tali pte. Si
autē non putabat socerū esse vsurariū vel
alias esse soluendū. qui tñ non erat. pōt
dotem in solutiōem recipere. lxx postmo

dum sciat veritatē hec **G**uil. **T**ertius autē
dē q sciens veritatē non recipiat dotem
aut si recipit restituat illis quib; pater te
nebatur. Si autē in veritate socer de alijs
bonis erat sufficiens ad soluendū. tunc
gener indubitanter pōt dotem recipere.
d d **Q**uerit vtrū liceat creditori reci
pere debitū qd vsurariū debet. Rñdeo
fm **G**uil. Si bona fide credidit ei pecu
niam vt ex illa pmodum suū faceret et lu
crando forte se ex ealib; eraret. recipere po
test qd mutauit. et si ille alias non suffici
at vsuras soluere. Si vero alia causa era
didit puta ad ludendum in alee. vel dan
dum meretrici vl' histroni non debet de
bitum ab illo recipere qui nec vsuras erro
ras sufficit restituere. e e **N**otandū ē
etiā q cecilia tñ detestat vsurariū vo
raginē q eam restringit omī mō q pot
it hoc pte qz ptra eoꝝ solutiōnem multi
plex remediū adhibuit. qz si pmissit ali
quis vsuram soluere cogi non debet ad
soluendū qz vsure sunt indebite. extra de
vsuris ca. **D**ebitores **D**e qmque iude
sententiā daret ad soluendū vsuras excoi
cationis sniam incurreret. **S**ecundū re
mediū est. q post absolutiōem pte eoꝝ re
petere. et vsurarius tenet sibi restituere q
per vsuram ab eo recepit. **Q**uarta qd qñ
tur **U**trū vsurariū teneat ad oia damna.
Rñdeo fm **R**ay. tenetur ad omnia dam
na que ipse ppter solutiōem vsure passus
est vt si domū suā ppter h vilius vendi
dit et aliā pduxit aut si ppter hoc alia bo
na sub vsura qsiuit. **T**ercū remediū est
q si non vult restituere tunc p iudici vel
aliq pclaro denūciare. et iudex siue talis p
larus ex officio suo pōt illū cogere ad res
tituendū. **S**ciendū q antiquus vsu
rariū fuerit valde despectus et etiā rari.
Unde narrat **G**uillelmus **A**ugdunē.
in summa viciorum q antiquitus quan
doq in vna tota ciuitate vir inuenebat
vnus fenerator. et ille non fenerator nisi
si data fide q non publicaretur de qz
certitudinaliter constaret eum esse vsura
rium. tunc amplius dicebatur domus

De Septimo

eius domus dyaboli. et sic de alijs rebus
et. **Primum** pacis non dabit ei in missa.
ignis a vicinis suis in domo eius non su-
mabatur. pueri ad eius occursum paucesce-
bant et in alterutrum cum digito demonstra-
bant. **Hic** vero non tunc sunt tales cubi-
cularij principum. et ab hominibus eis assurgit
quod tunc est absurdum abominabile mul-
tum. **ff** Sedecimi sunt illi qui reci-
piunt dona et munuscula a iudeis. **Circa**
quod notanda sunt hic duo. **Primo** quod
christus noluit ut iudei penitus presumere-
ntur sed dispergerentur. et quare eos ecclesia non
persequitur quam hereticos. sed sunt eos vi-
tiosos. **Primo** quod non ex toto delectantur hoc fit propter
tres rationes. **Prima** quod in fine mundi des-
cendent quatuor. vñ ps. **Conuertentur ad vespe-
ram.** Et tunc finem dicitur christi ut habet **Yoh. x.**
Sic vñ ouile et vnus pastor. **Quoniam** etiam
dicitur. **Mat. xxij.** In diebus illis saluabit
iuda. **Secunda** ratio. quod sunt liberarie nostre
quantum ad verum testamentum. **Et** quod ne pa-
gani dicerent vos christiani istas litteras com-
pulsis. habemus vetus testamentum et di-
cta prophetarum a iudeis. **Tercia** ratio est propter
memoriale domine passionis. **Ergo** quicunq;
cumque aliquem iudeum videmus torrens me-
moriam domine passionis habere debemus. **ps.**
**Ne occidas eos ne obliuiscantur populi
mei.** **gg** **Secundo** videndum est quomodo
christiani se habere debent erga iudeos. **Tunc**
finem **Raym.** dico. quod christiani non debent cum
eis comedere aut ad conuiuia sua vocare
Secundo quod infirmi christiani non dicit in sur-
tis infirmitatibus ad se vocare iudeos. nec
ab eis recipere medicinas. **Tercio** nec christiani
debent cum eis in eisdem balneis bal-
neari. **xxvij. q. i. ca.** **Nullus.** et ca. **Omnes**
Quarto non debent permixti habere inter
christianos officia publica nec occasionem
habere sentendi. **dist. liij. Nulla. xxij. q. iij.**
Constituunt. **Quinto** in diebus las-
mentionis domine passionis non debent
in publicum prodire. **Et** etiam in die pa-
ralescentis non debent habere ostia et fene-
stras apertas. **extra. eod.** **Que** super his.
Sexto quod non debent habere sumulos vel

Decepto

famulas christianos. quia christiani nul-
lo modo debent esse assidui inter domum
iudei nec tanquam famuli aut nutriti aut ob-
stetrices. alii ipsi christiani si ab eis recederet non
sunt excoicari debent. **extra. eo. Iudei. et
ca.** **Ad** hoc. **Septimo** quia christiani non de-
bent eis locare domos suas ad exercen-
dum vsuras in eisdem. **Octauo** quia
christiani non debent retinere munuscula vel
dona a iudeis eis data. **Circa** quod quiri-
tur. verum christiano liceat accipere dona vel
munuscula a iudeis. **Rñdo** quod sic. et tamen
tali modo quod ipse recipiens non velit aliquid
facere propter talia dona quod sit propter
vnum. tunc licite potest recipere. **h** non debet si
hi retinere. nisi forte essent talia quod ab eo
ab antecessoribus suis ipsi iudei per vsuram
recipissent. **Uñ** dicit **Th.** in quadam
epistola ad ducissam lotharingie **L**u ea que
iudei per vsuram extorserunt non potest licite
ab ipsis retineri. **Consequens** est ut si
vos illa ab eis receperitis nec vos licite
retinere potestis. nisi forte essent talia quod
vobis vel antecessoribus vestris hacenus
extorserunt. **Si** quia pro dant que extor-
serunt ab alijs dñe restitui eis quibus ipsi
iudei tenent restituere si inueniunt. **Alio-**
quin in pios vsus finem sui diocesani positi
um sunt talia dona et munuscula erogan-
da. **Q**uid ad hoc dictum sunt qui recipiunt
propinas et dona a iudeis suis aucas vel
cancrozos vel cyphos argenteos et sic de alijs
propter. **qz** omnia talia eroganda sunt
pauperibus. **Ergo** quicunq; recipiat vnum
cancerum a iudeis qui non habent nisi vsuraria
pecuniam et si sic moris. ipse et omnes heredes
qui illum cancerum possident sciant omnes
damnabunt. **Ergo** isti etiam qui comedunt
de aucis istis quas iudei propinauerunt do-
minis suis circa festum martini. **libet** ta-
lis tenet in tantum pauperibus erogare finem
consilij sui prelatoris. **h** **Quertur**
verum pueri iudeorum inuitis parentibus
sunt baptizandi. **Rñdo** finem **Th.** **ij. q. i.**
q. x. **Non** licet ante annos discretionis.
sed quoniam ad annos discretionis puerum
potest fidem suscipere etiam parentibus inuitis

Dominico

fo. 211

Et nota q̄ iudei adhuc hodierna die li-
benter p̄sequerent xpm si possent. Unde
legitur exemplū q̄ euz iudei in quadam
civitate fecissent in gascie imaginē xpi
ceram et eā clavis crucis affixerunt. et lan-
cea aperuissent. apparuit brā virgo que
rens xpianis de hoc adhuc in ybeilla fi-
lium suū crucifigerent iudei. Christiani
autē domus iudeorum penetrantes et eos
capientes. inuenerūt imaginē crucifixi et
eius vulnera cruentata. Quo viso mira-
culo multi iudei ad fidem sunt cōuersi.
¶ Decimisepimi sunt qui mala fide
faciunt hominem incurrere damnū. sicut q̄
incitant hominem ad ludū aleæ et bimōi. Ad
cuius evidenciā tria sunt p̄ ordinē p̄fide-
randa. Primi est q̄ntuz p̄ccm sit ludus
alearū et taxilloz. Secundum. quid iuris
sit de eo quod p̄dicatur in alea. puta an ip̄i
vel quibus p̄sonis sit reddendum. Ter-
cio quō et quales ludi p̄nt d̄lectici fieri
sunt: p̄ccō mortali. Circa primū querit
vtrum ludus sit p̄ccm mortale. R̄deō.
S̄m. S̄m. q̄ sic. et si homo non p̄ducit in
p̄sultudinem mortalit̄r peccat. Hoc in-
telligē q̄ ex avaricia ludit. quia avaricia
de se est p̄ccm mortale. et quantitas pec-
cati in talibus ludis potest coniici ex ho-
iobus. Et primo ex descriptione taxilli.
nam taxillū recipiens ad manū ad ludē
duz ex avaricia et cupiditate. si iacet vnū
oculum p̄ hoc intelligere debet q̄ priua-
tur regno dei. quod deus omnipotens da-
turus est oibus suis electis. cum in iudi-
cio dicit illud Math. xiv. Venite bene-
dicti possidete regnū paratum vobis ab
initio mūdi. Vbi dicit regnū in singula-
ri et nō plurali. quia omēs sancti et electi
vnū r̄. gnū possidebūt. quod cōdūndē
ip̄i sibynicez ex charitate sic q̄ hoc q̄b
omnes possident vnus possidet et econ-
uerso. Unde Gregori. Omnia em̄ sunt
omnibus cōmūnia p̄pter eum qui in oī-
bus est omnia. Unde Anselmus. Cuius
quisq̄ tantum gaudet de alterius gau-
dio in q̄ntum de suo p̄prio. Et hoc ideo
quia vbi vnusquisq̄ p̄fecte diligit pro

rium suum sicut seipm. ergo omēs electi
q̄ in celo sunt erūt reges et regine. vnū
de quolibet electo dicit illud ps. Posuit
s̄i dñe sup caput eius coronam etc. Et h̄
regno et hac corona priuat se talis lusoꝝ.
Si autē duos oculos iacet p̄ hoc intelli-
gere debet q̄ cum corpore et anima eterna
liter puniri debet. q̄ homo est cōpositus
ex anima et corpore. sed in morte anima sepa-
tur a corpore. tunc anima peccatoris sepa-
la punitur vsq̄ ad nouissimū diē. Et
in resurrectione nouissimo die. tunc ani-
ma et corpus econuerso simul cōiungen-
tur. tunc peccator cum eodem corpore et
anima et cum eisdem membris et oculis et
terrisq̄ membris cum quibz peccauit et
naliter punitur. Vñ Bern. In quo au-
tem mēbro creator magis offanditur in
eo peccator grauius torquetur. Si au-
tem tres oculos iacet. per hoc intellige-
re debet q̄ eternalit̄r sepabit a visione sc̄e
trinitatis. sc̄. patris et filij et sp̄s sancti qui
a visio dei est merces et premiū electoꝝ.
Vñ Joh. xvi. Hoc ē vita eterna vt cog-
noscant te solū deū et quē misisti filium
tuum ihesum christum. Et q̄s iocunda sit
ista visio ostendit p̄pheta dauid in ps.
dicens. Qm̄ mille anni ante oculos tuos
os tanq̄m dīes hesterni que p̄terit.
Si autē quattuor oculos iactauerit p̄ hoc
debet intelligere q̄ separabit a quatuor
ordinibus sanctoꝝ noui testamenti in q̄
testamento tam sumus. sc̄. ab apostolis.
martyribus. confessoribus. atq̄ virginibz.
Isti sunt quattuor ordines sanctoꝝ
noui testamenti generalit̄r loquendo. Si
autē q̄ngs oculos iactauerit p̄ hoc intelli-
gere debet q̄ omnis salus que effluit ex
q̄ngs vulneribus iesu xpi in eo frustrabi-
tur. Ergo de talibus cōquerit Bern. in
p̄sona xpi dicens. Nonne satis p̄pter te
vulneratus sum nunq̄ p̄ iniquitate tua
afflictus sum. cur addis afflictionem aff-
flicto. magis aggrauant me vulnera tui
pecti q̄ vulnera corporis mei. Si autē sex
oculos iactauerit per hos intelligere de-
bet q̄ deus in iudicio requirit ab eo q̄ngs

De Septimo Precepto

sex opera misericordie exercuit. dicens illud.
Matth. xxv. Esurui et non dedisti mihi
manducare. situi et non dedisti mihi bibe
re. Et tunc subiungit illis sententiam illam hor
ribilem. **Ite maledicti in ignem eternum qui**
parus est dyabolo et scitis eius. Ista hor
ribilis sententia intelligi debet per sex oculos
k k **Secundo** quantitas peccati in hoc ludo
vel in talibus ludis potest perpendi et mul
titudine peccatorum que in ludo accedunt. prout
etiam ibi accidere. **xxvii. per a.** Et primum est
ydolatria quod est contra primum preceptum
vbi dicitur. **Nō adorabis deos alienos.** Sed
lusor taxillum ponit deo. et facit eum deū
suum. **Ubi Aug.** Hoc ab homine colitur quod
pre ceteris diligit. quod patet. quia ipse ad taxil
li preceptum largitur. quod ad preceptum dei
non largitur. quia si pauper propter petret de
narium. forte vix daret sibi unum obulum.
sed ad preceptum taxilli quicquid dat medietatem
sub se sue. Ipse enim largior est ad pre
ceptum taxilli quam fuit beatus martinus ad
preceptum domini. **De** enim non solum dat me
dietatem pallii. immo totum pallium. Item
etiam interdum tunicam et camiscam nudus
sequitur dominum suum scilicet dyabolū. Et in hoc
apparet magna stulticia ipsius lusoris quod
se vilissime futuri subiecit. dum taxillum do
minum suum constituit. Et ad hoc se astringit
quod facit quod ipse iussit. vnde merito deriden
dus est talis lusor. **Ubi Sene.** Si vide
as murē velle domiari alij muri. nunquid
risum teneas. quanto magis ridiculus est qui
os canini quod minoris valoris est quam mus
hominis dicitur. **Sciendum** quod sicut deus de
dicitur. **xxi. iras** velle dicitur suis quibus tota scrip
tura scribitur. per quam voluntas dei fidelibus
insinuat. Sic taxillus huius. **xxi. puncta** qui
bus lusor cognoscit voluntatem dei sui.
Secundum est execrabilis iuratio et blasphem
ia quod in talibus ludis frequenter in decum et
in scotos refundit. **Horum** enim conuictorum et
blasphemationum preceptes sunt quod talibus
lusoribus hospicia preedunt. vel qui vestimen
ta eorum vel alia delusa diuidunt. vel qui cum
ipsis familiariter bibunt. vel ab ipsis foras
luminis recipiunt. **¶ Quod dupliciter**

ter intelligitur. **¶ Uno** modo qui vident de
lumine illo equaliter ceciderunt peccant. **Se**
cundo quo ad denarios illos qui dant ad
lumen sicut cum sciens quis lucratur tunc to
tiens dat denarium ad lumen. Et ergo qui
tales denarios recipit et eis ad ludum lu
minauit tenet ad restitutionem. Et sic blas
phemare est contra secundum preceptum vbi
dicitur. **Nō assumes nomen dei tui.** Unde
etiam quicquid dominus in prout videtur de ludo
ribus accipit. **¶ Ubi** legitur de quodam milite
qui dum occasione ludi per oculos dei ius
raret propter oculi eius a capite extirpauit
et in aleam ceciderunt. **¶ Ite** quidam sagitta
rius cum iratus esset valde ex huius in ludo
perdidisset. sagittam direxit per os celi quasi
veller se vindicare de deo. **Sequenti** ho
die cum idem sagittarius eadem hora sedet
ad ludum rediit sagitta et super aleam
sanguinolenta cecidit. Item cauere debet
quilibet homo ne vel taxillos vel alia ad
ludum necessaria locet. **Sicut** ei valde ma
lus reputaretur quod alicui federato gladium
locaret vnde aliquem scitum in iussu viri inter
ficere deberet. **Sic** malus reputatur qui lo
cat taxillos et alia ad ludum necessaria quod
occasionem dat ad deum blasphemandum
vel quasi ad crucifigendum. **¶ Tercium** peccatum est
fractio solennitatum. quod finit **Sul. lugb.**
In precipuis solennitatibus precipue comite
tunt lusores peccatum non attendentes quod lo
gitur **Nūc. xij.** de illo qui collegerat lignum sab
bato. morte mortuus homo ille ante oculos lapidibus
obuiat cum omni turba. **¶ Constat** autem
esse peius cum blasphemis et iniuriis lude
re quam in sabbatis ligna colligere. **¶ Quartum**
est inobedientia parentum. quod quilibet tenet
obedire parentibus in bonis et in licitis. **¶ Et**
hoc est contra quartum preceptum. **¶ Quintum**
est homicidium. quod interdum vnus lusor per
solo obulo inrerit alium et hoc est contra quinquies
tum preceptum. **¶ Sextum** est furtum. quod tales
lusores postmodum efficiuntur quicquid fures.
et sic coiter quicquid suspendunt. **¶ Et** hoc est co
tra septimum preceptum. **¶ Non** furtum facit. **¶ Se**
primum est falsum testimonium. quod septies con
tingit quod vnus prohibet testimonium falsum

Dominico

fo. 97

aliū. dicens enim lucratus esse cum tamen
p'diderit. Et hoc est p'tra octauū p'ceptū
vbi dicit. nō salum testimoniū dices. Oc
tauū est desiderium lucrandi qd est cupiditas.
q' est radix oīm maloz. vt h'z. p. ad
Rom. v. Et hoc est p'tra nonū p'ceptū
vbi dicit. Nō cupisces rem p'imi tui.
Nonū p'ceptū est inmiscētia. qz vnus lu
sor aliū spoliare veller vsqz ad carissimā
si cōmode posset. Et ergo sicut fm dictū
ēpi in cūage. misericordes sunt dicti b'ri
sic eoducto imitator d'os infelices sunt.
vñ Jaco. ij. Iudiciū sit ei sine misericordiā
d'ia q' hic nō fecit iudiciū cū misericordia
Decimū est iura maxima q' attenditur
nō solū in anno v' in mēse. s'z in cadē die
vel hora. p'tra de excessibz p'atoz. Inter
vltimos. Undecimū est p'ceptus p'hibi
tionis sancte matris eccie. Nā glo. d'it q'
h'mōi ludi sunt p'hibiti z nō t'm dissuasi.
Duodecimū est scandalū p'imi. Corū
p'untur em' multi qui ad ludū p'cupiscen
dum de p'fuetudine mala cōueniunt. vñ
Matth. xvij. Vbi d'it per quē scandala
fiūt. Tredecimū est amissio r'gis z oīm
bonoz q' isto r'pe q's facere potuisset. Et
est magna stulticia q' lusor q'n potuit fa
cere opus ad p'p'iam vtilitatem z p'imi
edificationē et dei honore ip'e facit quod
est sibi dānosum z p'imo scandalosum.
Decimū quartū est p'iurium. Sepe em'
iurat lusor se lucrātū fuisse cum in p'itate
p'diderit. Quintūdecimū est fraus. sepe
em' vnus defraudat aliū iurādo. iactan
do cōputādo z sic de alijs. Sedecimū ē
ira z odiū. qz sepe lusor cū p'diderit pu
catur ad irā z sic maledicti. q'nqz sibi p'p'i
et q'nqz p'imis. Insuper z q'nqz acq'rit
odiuū p'tra aliūz qui ab eo lucratus est.
Decimūseptimū sunt p'ba mendacia qz
sepe vnus mētur in damnum alterius.
Decimū octauū est p'ctm cōminationis.
qz q'nqz minatur p'imo verbis et super
hoc q'nqz inuadit cū p'beribz et consequē
ter quando ad domū p'p'iam aduenerit
conturbat v'ozes et p'ucros et totam fa
miliam. Sciendū autē q' ip'e lusor p'p'is

manibz seipsum p'sumit z p'dit quem fili
us dei crucifixus manibz z pedibz redē
mit. vñ B'g'n. loqns in persona d'ni ad
talē dicēs. Ego acq'siui te manibz cruci
fixis. z tu p'sumis te manibz demonibz
dedicatis. Et est magna ingratitude. q'
homo impugnat cū in eadem p'te corpo
ris sui in quadā pro amore ip'iūs tan
tū dolorē sustinuit. m m Tre lusor
q'cūqz p'rat oculos cordis ip'e p'p'it inue
nire qd sibi p'ctm suū dissuadeat. Si lus
cratus est z p'rat oculos mētis deorsum
tūc occurrere sibi debz q' lucratus est cū
illa pecunia eternā dānationē. Si autē p'
didit z vertit oculos sursum. tūc occurre
re sibi debz q' p'didit eternā hereditatem
z b'ram vitā. Si autē p'rat oculos mentis
circa se. tūc aduertere debz demones qui
cū tanqz leones rugiētes circūdant z cū
deuorare affectant si deus om'p's eis po
testatē sup lusorē daret. Vñ exemplū le
gitur in dialogo Aesarij q' lusor q'dam
totus deditus erat ludo tessieriz. vt nec
die nec nocte q'iesceret. Et insup semp fac
culā cū nūmis secū ferebat vt secū volen
tibz ludere obuiaret. in ludis autē ita ex
peditus ac fortunatus erat vt vix aliq's
sine damno ab eo recederet. Tre autē po
steris z p'ntibz ostendebat inq'ntuz tales
ludi (in q'bz irē inuidie r'ge z blasphemie
exercent) d' deū fore p'missum est diabo
lo vt cum eo luderet q' multos elusit z
euiscerauerat. z multoz marupta euacu
auerat. Nocte p'o quadā in sp'e cuiusdā
ludere volentis intrās sacculumqz num
mis repletū sub ascella portans ad tabu
lam sedit. denarios liberaliter apposuit.
tesseres iactauit. z multū in breui de pes
cunijs illius militis acq'siuit. Qui cū pro
spere succederet. z lusori pecunia qā quas
apposuerat defuisset. iratus ait. Nunqd
nō diabolus es tu. Et ille. satis est. Tūc
appropinquat em' matutinale sp's oportz
nos ire. Tollenz illū p' rectū trahit. cui
tus viscera tegulis retrahentibz miserabi
liter excussit. Et qd de corp'e factū sit vel
in quem locum illud profecerit vsqz ho

De Precepto Septimo

dia cunctis qui ipsum nouerant igno-
 raf. **H**ane po uisceri eius reliqe regu-
 lab'retes repte sunt. **E**cce hoc vno ex-
 plo ondit q' diaboli suos mistros sunt
 ad tempus bñ p'stari ziquale eos i fine
 remuneret. cor. p. a. occidēdo. alias po i
 p'cas eternas p'p'uo secū cruciādas d'
 tradēdo. **T**ercio principale est qd iu-
 ris sit de eo qd p'ditur in'alea. puta qñ e-
 qbus p'lonis sit redēda pecunia auaricia
 po qua sciendū q' q'mq's ludie et auaricia
 f. cā luerant. q' quid lucraf tali in-
 tentōe siue pui siue magnū tenet restitue-
 re. **T**ibi grā. **S**i q's lud' rer et auaricia
 q' intēdōe multū lucrādū z si talis solū
 iū. de nariis lucraref tenetur restituere.
Rō est qz cū ludus sit q'dam exspoliatio
 nō pō quis licite p' ipm aliqd acq're re-
 fic nō pō retinere. nū. **S**ed qbz re-
 stitue' dōz vtrū ipsi vel alijs. **A**d h' rñdo
 f. n. docto. **P**rio si cū filio lufisti. alieuius
 p'is q' nō b' p'eculiū cal'rete. z q' adhuc
 est sub obedia patris. z tūc fm **R**ay. re-
 stitue' tenetis p'rius. **S**ecdo si cū vxo
 re alieuius mariti lufisti q' nō b' parafer-
 nales res z lucratus es. tūc tenetis resti-
 tuere marito q'. **T**ercio si cū religiofo. tūc
 tenetis restituere plato suo v' mōasterio
Quarto si cū sacerdotē. tūc fm cōsiliū
 cōfessoris danda est paup'ib'. et ratio qz
 bona sacerdotum sunt bona paup'um
Quinto si lufisti cū illis q' sunt mēre can-
 n' f. ex surd'. mut. cec. et qui morbo p'p'o
 tuo laborant. qz tales reb'us suis p'sse nō
 p'nt. **E**rgo qui tales viciē tenet restituere
 non dico illi qui amiffi. sed tutori vel p'
 curatori. **S**ed si tales auctori lucrantur.
 tunc non tenet restituere tibi. q' nō dig-
 nus es reb'ie. **Q**uia q'm in te fuit eos
 spoliare voluisti. nec etiā p'nt licite tibi re-
 tinere. **S**ed fm p'sulū p'fessoris. tenet
 tur paup'ibus talia erogare. **S**exto q' cū
 q' traieit aliquē ad ludū tenet sibi restituere
 q' qd lucratus ē fm **T**ho. ii. q. xxxi.
Et nota q' ista attractio large intelligit
 dicit. f. q'mq's mō p'bis v' factis in dur-
 te euz qū ille alias nō erat lufus. **I**te siue

inducit euz in principio fuge in medio lu
di cum ille vellet defistere. Si aut lucrā
ab eo qui ipm inuitum attraxit ad ludū
hoc ipse non tenet fibi restituere. sed debet
fm psum pessoris pauperibz erogare
fm Ray. 7. 2o. Septimo qui fribz
lenter ludit. fm Tho. vii sup. tenet fibi
restituere 7 hoc intelligit fuz pmissi fran
dem ante. puta qz fingebat qz incertum
de ludo 7 qz hōlem qui possit decipi. cū
tū decipere intendens fuz pmissi fraude
in illo ludo 7 submittendo raxillos falsos
seu etiā veros male et fraudulose iactādo
seu mendaciter dīcēdo qz obtrunūssit seu
male pecuniā numerādo 7 bñōi. Et
tāqz qñ volūtarius cū voluntario ludit
et qz hū pzia bona que potest aliena
re. tunc non tenet fibi ille restituere. nec
ipse sibi 7 minere. Rō est. qz euz ludus sit
quēdā exiliario non pōt quis licite qz
suum aliqd acquirere. et sic non pōt retinere
sed nec illi debz reddere. qz ille nō est obli
gatus rehabere qd qntum in se fuit. primi
expiariē conabz. Itēz sup dicta collige
et summa. Dīfant et summa. Johānis
Item qz nullus possit possidere euz deo
in ipso ludo res acquiras sed debet eas
restituere. et dare sicut illi sup dictum est
vult saluari. p. p. ex. exemplū. Nam tpe
beati Cyilli episcopi quidā adolēscens
conflaginatus fuit. Cyilli ep. Rufus
nomen qui fuit in eius seruitio. Et cum
eps diuina celebraret. adolēscens ille iussit
ad tabernā et ad suos cofodatos 7 ibi cū
eis ludū exercuit. Post aliqd tēp. p. infir
matus est vīqz ad mortē. et sic in eadem
infirmītare defunctus est. Tūc eps peti
uit. suffragia ab vniuersis 7 coepit fieri p
eo a toto p. p. fibi subdito. Quod popu
lus grātē acceptauit qz ad p. p. vīqz
le satis laudabiliter quo ad p. p. vīqz
id. tō diligebat eoz cōter ab omni populo
Quādam die cū eps salutare sacrificiū
obtulisset p. ania defuncti. et esset post
missam in deuotione sua. apparuit ei def
unctus ille totus ignitus 7 cū quereat
quis esset. Rō dīc. Ego sum ania p. p.

Dominico

genui tui p quo inuiciter oras. qz eterna
lucis o anatus sum. Tunc ep s pteritus
dixit. qñ hoc inuicisti. cū tam laudabili
ter vixisti. et ego sperabā te adhuc habere
innocentiā originalem. q rēdit. sic est. qz
virgo sum. s ppter hoc dānatus sum qz
habui in plicitudine de mane infra diui
sa vestra ire ad tabernaz ad consodales
meos. et sic ibi cū eis lusi. z quicqd lucra
tus fui mihi seruauit. et fui eis qñqz occa
sio irez blasphemie. z de hoc nō formaui
mihi sciām. nec egi de hoc pñiam. Quis
qñqz admonitus sum in sermonibus et
ab alijs bonis hominibz. Sed beu hoc
non curauit nec in hoc in me emendauit. g
eternaliter dānatus sum. Et hāc visione
scripsit bñs. **Yrillus bñs.** **Augustino**
o o **Tercio** sciendū est qñ z qliter ta
les ludi pnt esse liciti et fieri sine peccato
mortali. **Rādeo** q aliquis ludus sit licit
us ad hoc requiritur qñqz. **Primo** re
quititur pgruitas pñone. **Alericis** est in
alea ludere nō licz qz publicus alcazor re
pellitur a dignitate clericali. nō obstante
plicitudine extra de excessi. pzelatoz. **In**
ter dilectos **Et** talis de iure pponi pōt
si se nō correxit. xij. q. iij. **Si quis** **Et**
xxv. dist. ca **Ep̃s** **Sēdo** requiritur pgruit
tas materie vñ p esculento vel potulēto
quis ludere pōt. **Tercio** requirit tps vt
q non ludat tpe lucrus vñ pñie vel coio
nis. **Quarto** requirit q nō faciat pira le
gam ludi. vt q nō male cōputer. nec etiā
ludentē puocet nec etiā ex cupiditate lu
dat. sed solū pro recreatione viriū. **Nota**
qñ ppter deductionē tps siue recreatio
nem ludis id qd sic lucrat fm bñm. **Tho**
dandū est pauperibz. z **Raymū.** bñ salte
tu iudicio aie. **Nota** q ludus alec est oīs
ludus q innitit fortune. **Ergo** hoc qd b
dicitur de ludo alec. intelligitur de quo
cumqz ludo siue fiat in alea siua cū cartis
depletis et sic de alijs p p

De inducentibus ad resti tutionem rerum iniustarū

Equitur de his que ad boera
lerenō pnt vt avarus libent iu
stas res restituat si ea frequen
meditet. **Primo** est est qñ iustitiam pnt
cep s nō erit bonoz totius ecclie z etiam
oim indi gentiarum de quibus gaudet
et sperat boni. **Ipe** aut nec gaudere nec
sperare pōt de ipis. **Si** aut restituat tunc
omēs fratres spūales restituunt ei z oēs
amici dei fies eius fiūt. **Insup** societas
totius ecclie et qua pñam hz in oibz bo
nis ecclie. **Si** p s **Particeps** ego suz o
niū timentiūto. **Sēdo** q iusta velit aue
nolit diu nō possidebit. sed cū cito de res
linguet oportet. **Si** p s **Adinquit** alie
nis diuitas suas. **Si** legif exemplū q
dā diues habuit totā sollicitudinē suam
in diuicijs. z pgregauit magnam sum
mam pecunie. et nullū heredem habuit.
Una die rī sedebat et cogitabat se mori
turū et tūc nō posse vti diuicijs vltorius
et dixit. Anima mea multa bona habes
quicquid desideras bene potes habere
horrea mea plena auro z argento. et cellaria
mea plena sunt vino. **Ergo** aīa mea sem
per lera sis. et a me nō recedas. **Statim**
audiuit vocē dicentem sibi. **Sulce** hac
nocte subito morieris. et q pgregasti cū
manebis. et diaboli reperent aīam tuā a
te zad infernū dūder. quod sic factū est
eadem vero nocte moriebatur sine pñessio
ne z contritione et sacro. **Tercio** est. q in
iudicio dure pñentur de co oēs qz res
iniuste vel violenter retinuit. imo etiā p
modo loquēdi res qz iniuste habuit que
rdam pira cū deferet. **Talis** cogitare dz
quilibet avar q tot testes pira se hēbit
in iudicio qz hoies spoliati sñ ab eo. **Et**
etiā qz res iniustas possidebat. tot testes
contra se hēbit. **Qz** testes aliqui pira se
habebūt q multas res iniustas posside
runt. **Quartū** q corp⁹ xpī nec sanus nec
infirmus amplius aliq mō sumere dz nē
si p posse restituat. q si ptrafecerit cōtin
get ei sicut inde. qui cum haberet. xxx. de
narios de iniusto. cum accepisset bñs.

De Septimo Precepto

cellum introiuit in eum sathanas et magis potenter eum possedit. Sic et auaro cōtinget si sic sacramentū recipit. Sicut et sacerdos qui ei licentiam scienter tribuit vna cum eo simul damnatur. Quia q̄ nec dñs nec aliq̄s sanctorū nec maria nec angelī dei in morte ei in adiutorū subueniunt nisi restituat. Imo deo et sanctis et angelis carere talem oportet tam in vita q̄ in morte et etiam post mortem. **¶** Q̄ miser et infelix est ille qui talia dona iniuste p̄ponit deo et omnibz sanctis. et ponit vult carere deo et oibz sanctis q̄ talia restituere. Sexto q̄ quilibet res iniuste possessa parui vel magni valoris euz in p̄peruū cruciabit in anima vsq̄ ad iudiciū. et post iudiciū in corpore et anima diuersimode torquetur. Nam qui vnus denariū scienter iniuste possidet et sic moritur. multū punitur. q̄ duos denarios plus. q̄ florenū multo amplius. et sic de alijs ascendendo. Item talis auarus si cogitet paribulū infernale sibi erectū a quo alio modo euadere nō pōt nisi p̄ restitutionē. q̄ nō dimittit p̄ctm nisi ablatū restituat s̄m Augusti. Quis latro videns paribulū sibi erectū non libenter restituere q̄qd possidet. si se p̄ hoc euadere crederet. vnde Aug^o. Quis em̄ vt viueret. cōtinue perdere nolit vñd viuit eligens potius vitam mendicantem q̄ celatam mortē. Septima est q̄ filij quibz res iniustas lucratur parum aut forte nihil de illis rebus habebūt. Itē si cogitet diuicem qui post mortē suā futura est in eius filijs erga euz. vix em̄ semel in anno me mores sunt nominis ipsius vt eius anis uersariū faciāt. In semetipso autē potest respicere q̄ parū boni p̄ suis fecerit et sic ibi non dubitet fieri. et multo minus. q̄a abundante iniquitate refrigescit caritas multoz. vt ait dñs. **¶** Si legit de quodā diuite q̄ multas res iniustas possedit. et volens experiri fidelitatem filij sui. petiuit ab eo vt amore ipsius digitum suum ad ignem poneret donec vnū solum que maria diceret. et sic cognosceret si eum

patre diligeret. **¶** Et filius cepit hoc atq̄ temptare. s̄ cito ardore ignis sensit digitū suū retraxit dicens ad patrem. quid te in hoc iuuarem q̄ totū corpus meum cremare. Et pater ad filiū. qd tūc me iuuaret si ppter te eternālī damnarer. Et sic omnia iniusta restituit. et vitam in bono finit. Item cogitare debet talis auar^o q̄ pecunia iniuste acquisita filijs suis relicta. occasio erit mortis. Vnde **¶** Prodi. xxi. Si q̄s per industriā occidit primū suū mortis homo ille. primus autē est filius eius qui est os et ossibz caro de carne eius. Item vxor eius que restet p̄o in euangel. erunt duo in carne vna. Tales primos. s. vxorē et filios et oēs heredes gladio iniustarū rerū q̄s eis relinquit occidit. Et hoc per industriā facit cū res scit uis esse iniustas q̄s eis relinquit. nā quoz denarios scienter eis relinquit de iniusto tot gladijs ip̄os trāssigit. Et ideo q̄ filios et heredes suos eterna morte damnat. Dicit dñs de ip̄is durus p̄bum in euangel. **¶** Matth. x. Insurgent parentes in filios et filij insurgent aduersus parentes. et tales filij dupl̄r puniūt parentes suos. Primo q̄ durū est q̄ p̄queruntur de eis filij sicut de crudelibz occisoribus. vnde **¶** Eccl. xli. De patre impio conque runtur filij. qm̄ ppter ip̄m sunt in opprobriū. Secundū qd est grauius. q̄ in inferno eos torquēbunt ad minus p̄ imp̄eria in t̄m q̄ nescio utrū quius p̄ filios vel p̄ demones puniant. **¶** Si exemplū legitur q̄ quidā usurarius habuit filios duos quoz vnus cōpunctus in quodā sermone dixit patri suo. Pater si moreremur in isto p̄cto et in ista vita. tūc mores remur in corpore et anima. **¶** Quare et redde vniciq̄ qd debes. Qui pater et frater indignanter r̄ndebat. Debes tu noscā cōfessor esse. vade si mori volueris. et nos permanebimus in bonis nostris. q̄ tacu it et abiit in heremū et pauperem vitam ibi duxit seruendo deo. **¶** Tandē pater moriebatur. et post aliq̄tēpus moriebatur similiter et frater. Cum ille bonus heres

Dominico

fo. 77.

mica intellexisset q̄ pater et frater mortui
essent. misericordia mortuorum statim eorum desideraba-
bat sibi notificari. Tandem deum petiit
ut mereretur eos videre. Una die cum esset
in oratione sua. venit angelus dñi et dixit ei
Fiat tibi quod petisti. Arripuit eum cum
manu et dixit. veni ego ostendam tibi eos.
Et duxit eum quo ipse nesciebat. Tandem
veniebat ad montem unum et dixit ei ange-
lus. Vis videre patrem fratrem tuum. qui
respondit. Volo. Et vidit vallem et au-
diuit miserabilem vocem. et vidit primo
patrem bullientem in igne sicut vinum pisum
in vna magna olla bulliens. Et dixit pater
Eleva te. maledicta sit hora in qua concep-
tus sis. et venter qui me portavit. Et
cum audisset hec heremita tremuit et dixit
pater es tu hic. qui dixit Sum de
lecte filii. benedictus tu seculis q̄ timuisti
deum et cauisti illa speluncam et penam istam
horribilem. sed caue tibi ut servias deo.
Et interim q̄ loquebatur venit frater sicut
pater in bulliente igne natando infra et su-
pra sicut pisus in olla. Et cepit filius ma-
ledicere patri in peius dicens. Maledic-
tus sis tu pater in eternum. q̄ iniuste ac-
quisita super me hereditasti et sic me damna-
sti. Et converso pater ad filium dicens.
Maledictus sis tu fili. q̄ propter te talia
iniusta acquisivi et retinui. et sic me omni
bono privavi. et in hanc partem propterea
descendi quibus dixit filius vivens. Nos
sunt vos aliqua suffragia iuvare vel pro-
desse. qui dixerunt. Non. q̄ in inferno nul-
la est redemptio. Et cum hoc videret q̄ in
eis non esset aliqua spes. recessit. et deo si-
deliter servivit. et sic salvatus est. qq

Queritur utrum quis teneat statim iniu-
sta restitueret. Rñdeo fm Tho. ii. q. ii. q. lxij
q̄ sicut accipere rem est peccata iusticiam ita
et eandem tenere. q̄ hoc q̄ aliquis de-
tinet rem alienam iniurto dño. impedit eum
ab usu rei sue. et sic facit ei iniuriam. Ma-
nifestum est autem q̄ nec p̄ modicum tps li-
cet in peccato morari. sed quilibet tenetur
statim peccatum deserere. fm illud Eccl. xxi
Quasi a facie colubini fuge peccatum. Et

ideo quilibet tenetur statim restituere ut
perdere dilationem p̄ se vel interpositam per-
sonam si occultum est. s. p̄ p̄fessorem vel sa-
cerdotes alium sine expressione nominis tui ab
illo qui potest vsum rei concedere. Et in h
concordat Ray. q̄ si denegat dilationem
et velit q̄ cedat bonis suis et restituat.
Rñdeo. tunc absq̄ dilatione cedere debet
omnibus bonis. etiam si oporteat ipsum
mendicare. Tamen sine culpa potest accipe-
re vite necessaria. s. extreme necessitatis.
Queritur utrum ille potest accipere aliquid
propter dilationem. Rñdeo q̄ nō. q̄ sicut
non debet carius vendere rem aliquam pro-
pter dilationem. sic nec ibi aliquid recipere
potest propter dilationem restitutionis. Ergo
si dedisti vni supra forte ipse tenet sibi co-
putare in sortem. quid si quis oīno est im-
potens ad restituendum. Rñdeo fm Ray
mū. Debeat de hoc pponat solvere q̄
cito potest. rr Queritur cui restituen-
da sit res furtiva vel rapta seu alia male re-
cepta. Rñdeo fm Ray. Et cui res sub-
tracta fuit. vel si defunctus est suis heredi-
bus. et fiat caute quantum potest ut p̄ religio-
sum et hmoi. ita tñ q̄ nulla persona furem
prodat. Et fm Ray. quilibet male fidei
possessor tenet restituere rem cum omnibus
fructibus perceptis. et quos ipse dominus
percepisset si ipse possedisset. extra de resti-
tu. spo. Et intellige fructus q̄ sup̄ sunt. de-
ductis illis expensis que fiunt gratia fructus
um querendorum p̄gregandorum et reservan-
dorum. Si autem sunt vage restitutiones ubi
dñs sine heredes ignorans. tñ talis res
fm p̄siliū p̄fessoris qui auctoritate h̄
distribuat in pias causas et p̄ios usus
pauperum. maxie ubi ep̄s referuat sibi tale
causam de vagis restitutionibus. Quid si
diceret sacerdos et monachi multa loquun-
tur in sermonibus de rebus iniustis ut si
ibi tribuantur. Rñdeo q̄ res iniuste ac-
quisite non debent dari nec sacerdotibus nec
monachis nec pauperibus nec ecclesiis nec
monasteriis. sed restitui de sunt veris he-
redibus eorum sciuntur. Unde exemplum.
Quidam dñes de rebus iniuste acquisitis

De Septimo

volens de hoc sacrificare deo ecclesiaz in bono ore bñe virginis pstruxit. eamq; decenter ornauit. **P**erfecto igitur ope. qñs dam scñm ep̃m vocauit. vtriusq; ecclesiaz psecraret. Qui cū ad petitiōem eius venisset eandē ecclesiam vespe p̃specturus intravit inuēit diabolum stantes extans manib; verūq; parietem p̃lectant. Cui dixit ep̃s. Quare h̃ stas. R̃ndit. in p̃dio meo sto. Cui ep̃s. Quis tibi dedit hoc p̃diū. R̃ndit. nōne tu cōcordas cū sacra scriptura. q; ea q; cū vsura z iniustis rebus sūt mea sunt. Ep̃s r̃ndit. cras deo dante auferā tibi possessiones istā. De mō r̃ndit. ergo iniuriā mihi inferas. cum nec ipse deus aliquā mihi velle fieri iniuriā. Ep̃s dixit. Ne g̃ tibi iniuriā fieri conqueraris. adiuro te q; crucifixū vt dequid de tuis h̃ inumeris hac nocte tollas. alia in tactardinq;ndo. R̃ndit. dāno. ita fiat. Hanc ac facto cū ep̃s cū magna populi turba ad ecclesiam dedicaturus p̃cederet nō vnū quidē lapidē inumerū si. Querit. qualiter restitueret q; impedit ut aliquis a p̃secutiōe alienius muneris vel bñficii. R̃ndeo si impedit aliquē cui tam determinatū est vt ei datur. et ipse ex odio pcurat reuocari tūc tenetur ad restitutionē egl̃em fm suā facultatē. Si autē impedit aliq; firmatū sit vt ei datur. tūc quidem ad aliquā recōpensationē nō tētenetur ad egl̃em. q; adhuc fuit dubium verum illi daret. Querit qualis sacrificat p̃ his q; restitui nō p̃nt. vt mutilatio mēbri ituprū. et siliā. R̃ndeo fm Guil. in his quib; damni nēq; in se nēq; in equi ualentē restitui p̃ot. sacrificat q; recōpensationē faciendā fm arbitriū boni viri. Concordat Tho. ii. ii. et Querit de illis q; male recipiūt a p̃sonis ecclesiasticis teneant ad restitutionē. R̃ndeo fm Ray. Diuites z potentes q; receperūt p̃ fraudes. minas. z p̃ ip̃ortunitates z h̃mōi tenentur restituere p̃is vel ecclesie. Sed fornicari z h̃mōi turpes p̃sone q; qd p̃ tali surptu actu receperunt a clericis. tenentur restituere ip̃is ecclesie. nisi forte eis fuerit

Decepto

datū causa elemosine in summa necessitate. Sciendus q; meretriz. q; quid recipit p̃ salario a secularib; p̃sonis. hoc p̃e recte re. s; q; quid recipit a clericis p̃ tali actu tenet restituere eccie. Querit qñ creditor dimittit debitorē. vtruz tūc sit liberatus a solutione. R̃ndeo si creditor sponte et p̃pria voluntate dimittit. nō tenet amplius soluere. Ergo si paup̃ eēs et creditor tibi sponte p̃pter deū dimitteret absolutus es. Similiter si habes restituere vel les restituere. z creditor tibi ex gracia vel amicitia dimitteret. absolutus as a restitutione. Secus si deceptus vel coactus vel quia putauit se nunq; aliquid posse retrahere. Vel ille qui posuit se ad manū creditoris. sed tñ nō intendebat restituere immo sperauit q; pro modico vel pro nullo dearetur. alē nō potuisset se talis non est absolutus a restitutione. sed sp̃ in tali casu tenet ad restitutionē. Sciendū tñ q; nō solū magna. sed etiā pua restituenda sunt. Vñ Exemplū. Conuersus q; dam ordīs cisterciē. cuz missus esset ab abbate suo et deberet p̃transire aquā qñ dā z non habebat nauim p̃misit nauē obulū transmittere. Cui cū postea mortuus esset z nō misisset illuz obulū nec nec fuisset p̃fessus negligentia illā q; v'lipendat eo q; pay eēt p̃dctm obulū post obituz ante oculos habebat. q; tñ cruit vt maior mundo ei videret. Et cū nihil aliud obfisteret qd ab ingressu edī cum impediret nisi obulus solus et cum non posset euadere nisi ille obulus in illo p̃nirer ad perionē angelorū et sanctorum quibus seruicrat p̃missa esset aia ad corp̃ redire. Et confessus est illud abbati. Et missus est ille obulus suus cum magna velocitate. quem vt mox recepit p̃uerus expirauit et celi gaudia intravit.

De viii. precep.

Quā salum testimonium dices
Abi fm Augu. p̃hibet
omni. ne cum tūm quo quis p̃

Dominico

fo. vny.

falsitatem oris ledit primū. Et p̄ta hoc
p̄ceptū faciunt octo genera hoim. Pri
mi sunt falsi testes et mēdaces hoies qui
p̄avis hoibus p̄mis nocere volentibz
p̄stant auxiliū q̄ suū falsum testimoniū
Pro quo sciendū q̄ falsus testis in falso
testimonio multa mala p̄mittit. Primo
animā p̄p̄m occidit cū suo mendatio
et falso testimoio. Sap. i. Os quod mē
tetur occidit aīam. Secundo xpm negat
q̄ corruptio vitas est negatio dei. Cū
qui veritatē negat xpm negat imo est val
de horrendum nom. in dei assumere in to
stimonū falsitatis. Tercio primū ledit
et dānificat aut in rebus aut in fama aut
in p̄sona. i. in corpore cū suo falso testimo
nio. Ergo quilibz talis bonus homo sic
lesus potest dicere cum xpo illud p̄. In
surgere in testes iniqui. Notā dūz
q̄ scūs Thomas scōa scōa q. lxx. dicit
q̄ falsus testis peccat mortaliter et tenet
ad restituendū om̄i. xxiij. q. v. Nō sane. q
vi. Si res aliena. Et tales puniuntur a
deo nō solus in futuro sed etiam in p̄sē
quandoq̄. Exemplū p̄z infra. viij. **N**
C Sequitur de mēdacys. Pro quo nota
q̄ mendaciū est falsa significatio vocis
cum intentioe fallendi. Cū q̄ritur vtrum
maius peccatū sit mentiri verbo vel fa
cto. R̄s deo fm̄ Thomam in q̄libeto
Cum eadē intentio sit fallendi in viroq̄z
vtrūq̄ peccat eq̄liter verbū em̄ et factum
assumitur vt in instrumentū fallendi. vñ
non refert q̄ntum ad p̄ctm verū aliquis
verbo scripto vel nūci vñ quocūq̄ facto
mentitur sicut nec refert quātum ad ho
micidium verū aliquis gladio vñ securi
interficiat. Item querit in q̄ differt men
daciū a falso. R̄s deo falsum dicit q̄cūq̄
q̄ credit verū dicere et tamē hoc idēz qd
est inat verū esse et tamen nō est verum.
Sed mentiri est. qū aliq̄s loquit aliq̄d
quod veraciter scit nō esse verūz sic cōtra
mentem p̄p̄iam loquit. Nam et menti
ri dicitur quasi cōtra mentem ire. Ergo
difficiliter vñ nūq̄z potest aliq̄s scire ali
quam mēti. nisi solus deus quia quan

do falsum loquitur qd̄ credit esse verum
non mentitur sed falsum loquitur. **B**
Sciendū q̄ quāq̄ sunt que possunt
valere ad dēstatiōem huius peccati. s.
mendaciū. Primū q̄ istud peccatū est di
abolicū. q̄ primū mendaciū p̄misit oya
bolus. vt habetur Gen. iij. Cū dixit p̄
mis parentibz nostris. Nequaq̄z moies
mini. Cū Job. viij. legit d̄ diabolo Cū
loquitur mendaciū et p̄p̄is loquitur q̄
mendax est et pater eius ergo mendax ha
bet linguā dyabolicā. T̄ Secūduz est
hoc q̄ illis peccatū inquit mēbrum in
quo magis indecens est immundicia sci
licet os hois. Reddit em̄ illis abominā
bile deo. Cū Prover. xij. Abominatio
est deo labia mēdaciā. Si aliquis os suū
um aptus haberet muscis et alijs rebus
immundis quocūq̄z vellet ibi intrare. et
permittere eas ibi nidificare os eius abo
minabile esset hominibz sic os mendax
abominabile est deo cū immundicia mē
daciū plus displicet deo q̄ immundicia
muscarū. T̄ Tercū q̄ illis p̄ctm hoim
facit silem false monere. ergo q̄ntum p̄
let florenus bonus florenus falso. cāto p̄
ualet homo verax homini falso et menda
ci. vnus autē bonus florenus valet plus
q̄ mille falsi. et bonus homo verax p̄uas
let mille mendacibz. Et sicut falsa monē
ta non valet nec ad emendū nec ad ven
dendum sic homo mendax ad nihilū va
let nisi ad gehennā. T̄ Quartū est q̄ mē
daciū est qd̄dam venenū qd̄ tante effica
cie est q̄ in ipso hoie existens aīam interfici
cit iuxta illud Sap. i. Os qd̄ mentis oc
cidit aīam. Ergo mēdaces hñt linguā
venenatā. T̄ m̄z qd̄ daz est qūo illi mē
seri hoies nō timent illud venenū quod
in ore sentiunt. T̄ Quintū est q̄ hoc pec
catum multū displicet deo et hominibz
sicut sicut deus muscū diligit veritatē fm̄
illud ps. Ecce em̄ veritatem dilexisti.
Sic cōuerso odit mendaciū. ps. Per
des oēs qui loquuntur mendaciū. Ps.
Aug. Merito p̄ditur mentiens q̄ de
clinat ab eo quod est. in id quod non est

De Octauo precepto

Insuper etiam mendacium abominabile est coram hominibus. Et veritas e converso valde commendabilis est coram hominibus. Quid enim est laudabilius et honorabilius quam habere tale verbum. Ille verax in verbis et iustus in factis. Et quid virgabilius quam ille qui est mendax in verbis. et fallax in factis. et cum duo permittit vix vnum soluit. Et unde notandum quod qui se vult a peccato mendacii cauere oportet quod remoueat a se occasiones mendacii. que sunt due. Prima est cupiditas. quia ex cupiditate et auaricia plura mendacia procedunt. vnde patet in modernis mercatoribus et aliis pluribus peccatoribus. Secunda est timor mundanus hoc est timore petrus christum ter negauit dicens. Non noui hominem.

De sciendum quod mendacium est triplex. scilicet pniciosum. officiosum. et iocosum. In prima offendunt illi qui merentur pertrafidei veritate. ut qui christum dicerent esse natum non ex maria virgine et homini. Item secundum offendunt illi qui mendacium ledunt proximam famam et honorem. sicut est mendacium false detractiois. Item tertio offendunt illi qui mendacium primum damificant in bonis exterioribus. sicut illi qui falsum aliquod deferunt iudici vel tyranno. Et qui falsum testimonium pertra aliquem in causa pecuniaria deponunt ex quo proximus damnificatur. Circa quod queritur quid de teste falso. Respondetur secundum Theophrastum. ij. q. lxx. Testis falsus peccat mortaliter in quantum pcurus est. et in quantum facit contra iusticiam et contra id de quo est speciale preceptum in dialogo. Et talis indubitanter tenetur ad restitutionem omnium que proximus eius amisit per eius testimonium. lxxij. q. v. Non sane. et. q. vi. Si res aliena

Queritur utrum liceat testi aliquid recipere Respondetur perferendo testimonio nihil debet accipere. nisi tantum expensas ab illo qui eum producit. lxxij. q. iij. Et tenetur. Et si accipit. rursus accipit. et restituit ei a quo recepit. nisi ille dederit ad corrigendum restem. tunc enim debet dare ei in cuius iniuriam accepit. Secundo circa mendacium

officiosum primo offendunt illi qui ex quodam pietate mentiuntur per conseruandam etiam proximi. ut si quis videret boiem qui ad mortem dicitur non vidisse eum.

Tercio circa hoc offendunt illi qui merentur per conseruanda hominis continentia ut si virgo volenti eam deflorare mentiat et dicat se esse coniugatam. Tertio circa hoc offendunt qui merentur per conseruanda bois exteriorum substantiam ut si quis videret predonem vellem quem spoliare dicat sibi parcas sibi quia non portat pecuniam.

Circa quod queritur utrum sit licitum mentiri propter liberationem bois a quocumque periculo. Respondetur secundum Theophrastum. ij. q. ex. Non. sed licet veritate occultare prouident sub aliqua dissimulatione. Et etiam Augustinus dicit Quia secundum doctores Omne quidem mendacium est peccatum ad minus veniale. sicut iocosum. Sed pniciosum semper est mortale. quia est contra charitatem dei et proximi. Tertio circa mendacium iocosum offendunt illi primo qui merentur per releuandum merore et tedio. sicut illi qui aliqui ludicia fingunt ut boiem melancolicum exhilarent. Secundo circa idem offendunt illi qui merentur per aliquos per solatio. Sicut illi qui ex cupiditate alijs concupiscendi fingunt aliqui iocosa mendacia ut eos ad risum prouocent. Tertio circa idem offendunt illi qui merentur ex adulatione iocosa. sicut qui false conuersantur boiem ut ex eo magis placeant.

Secundum qui in hoc precepto offendunt sunt derisores qui offendunt primum deridendo et subsannando. Et quilibet talis ad uertere debet illud. Subsannans subsannabitur. et deridens deridebitur. Circa quod queritur utrum derisio sit peccatum mortale Respondetur secundum Theophrastum. ij. q. lxxv. Dominum quod quis malum alicuius persone vel defectum in risum vel ludum ponit. derisio est. Et si idem fiat in quantum malum est quod secundum se sic derisio est veniale peccatum. Sed quando accipitur quasi quam ratione persone sit aliquod deridere est cum omnino culpandum et eam vilem estimare ut de eius malo non sit curandum sed sic quasi per ludo habere

Dominico

fo. 107

Dus. Et sic derisio est petri mortale. Et tanto grauius quanto maior reuerentia debet glorie q̄ irridet. Cui grauius est petri deridere deū et ea que dei sunt. Sicut beata p̄ genem et sc̄os. Secundo est grauius derisio parentū. quia in maiori reuerentia sunt habēdi. Tercio derisio iustoz. p̄ quā etiā hoies de bñ agendo impediuntur. Tercij sunt discordi in inter hoies seminātes. qđ peccatum dñs inter om̄ia petā alia maxie detestaf sicut p̄ oppositū in cordis eharitatez cor diū vnitatem maxie delectat. Unde illi xpi reuerentiam plus p̄urbāt q̄ illi q̄ latus eius lācea ap̄ruit. vt qui ipsum cruci clavis affigit. Cuius rō est fm̄ Henricū de fr̄ina. q̄ tales eius sanguines euacuane p̄ quē om̄ia pacificauit. siue in celis siue in terris sint. Item illud petri opus est diabolicū z petrarū op̄i xpi. Cui de dia bolo scriptū est. Joh. 8. v. d̄is p̄git oues xps vero de se dicit. Mat. 23. Qui nō congregat m̄cū d̄isgit. Ad xpm̄ et ad seruos eius p̄tinz in pace viuere z pacificare. vñ Mat. 23. v. B̄i pacifici qm̄ filij dei vocabunt. vñ Grego. in p̄stora. Si dei vocant filij qui pacem faciūt. p̄ cui dubio sathane sunt filij q̄ eā pfundūt. Quartj sunt q̄ fraudulent̄ primo loquūt q̄ habent mel in ore z fel in corde. sic proximos decipiunt z traducūt. p̄ suis. Vñ bonū faris z corde malū mēditaris. Oculū q̄ iudas dño dedit hēc mibi tu das. Et sciendū q̄ qñ aliquis fraudulēter bonū loquit̄ de alio z vult q̄ audiens eum loquat̄ oppositū z malū de eodem. tunc talis dupliciter peccat. Primo in seipm̄. quia fraudulēter loq̄tur. Secundo in p̄mū. cui nititur dare occasione obloquendi. Quinti sunt q̄ p̄mū cum vicijs z imp̄eris p̄turbant. Et isti fm̄ Henricū de fr̄inari. sp̄aliter in faciem xpi spūit. z de sp̄itis p̄borum suoz amabilem eius faciem inficiūt. Cui auctoritas. faciem xpi videt̄ asaphis p̄dicere q̄ p̄mū in p̄cia n̄c̄i confundere. Queritur vtrum cōsumelia

siue cōiūcium sit petri mortale. R̄ndeo q̄ p̄rie z p̄ se loquendo. tunc est peccatum mortale. Et nō minus q̄ furtū vel rapina. maxime qñ loquit̄ animo de honestate p̄mū. Et ratio huius est. Quia homo non minus amat honorem suū q̄ ei per tale p̄iūtiū aufert q̄ rem possessam que per furtum vel rapinam ei aufertur. Ergo quicumq̄ ebicit proximo suo defectus suos iniuriōse sine culpa. vt dicendo. tu es fur. vel usurarius. vel mendax vel tu mihi hoc fecisti. vel ibi sic vixisti. et taliter egisti. Sed etia defectus pene innate vt dicēdo. tu es cecus et geibosus vel scabiosus. et sic de alijs eum pfundēdo mortalit̄ peccat. z reus erit eterne pene. vñ de Mat. 23. v. d̄t xps. Qui dixerit fratri suo salue (eum supplez fundendo) reus erit gehenne ignis. Quid tūc rei sunt q̄ parentibz suis p̄tūmelia inferunt vt dicendo. antiquē stulte. vel alio q̄cūq̄ modo eis maledicendo. tales filij incurrūt eternā maledictōez. vñ de Exod. 21. Qui maledixerit patri vñ matri morte moriatur. scz eterna. Queritur vtrū causa correctōis liceat p̄iūtiū dicere. R̄ndeo fm̄ Tho. 4. ij. q. 1. xxi. Sicut licitū est aliq̄e p̄dicare vel in rebus dānificare causa discipline. Sic p̄t etiā alī quis alteri (quē corrigere debz) aliqđ p̄bum p̄iūciosum dicere. Et hoc mō dñs vocauit discipulos suos qui iuerunt in emans q̄b apparuit in via post resurrectionē suā stultos dicēs. Stulti z tardī ad credendū in oibz q̄ locuti sunt p̄phete. Nōne sic oportuit pati xpm̄. z sic intrare gl̄iam suā. vt patz Luce 24. Similiter z apls paulus Galathas noiauit in sensatos dicēs. Insensati galathe. Amen sicut dicit Augustinus. Et magna necessitate obiurgationes sunt adhibende. ergo non leuiter sunt proferende. Item queritur vtrum hō p̄tūmelias sibi ullaas debeat sustinere. R̄ndeo fm̄ Tho. vbi sup̄. Sicut in alijs iniurijs. sic in p̄bis contumeliosis tenemur h̄re animū p̄paratū ad tolerantiā si epe

R

De Octauo precepto

diens fuerit. Quandoq; tñ oportet vt
proueliā repellamus ppter tria. Prio q
de ppter bonū eius q̄ proueliā infert vt
vidēz eius audacia rep̄mas. idcirco talia
nō attemperet. Secundo ppter famā no
stram. qz quilibet tenet defendere famā
suā. quia fm̄ Aug. Qui famā suam ne
gligit crudelis ē. Et quia fm̄ Salomo
nē. Alius est nomē bonum q̄ diuitie
multe. Tercio ppter bonum multis
eorum quorum profectus per contume
lias nobis illicitas impeditur. vñ Au
gustin⁹. Duo sunt tibi necessaria. scz cō
scientia ⁊ fama. Conscientia ppter te et
fama ppter primū. **S**exti sunt
hi qui primū suū p̄bis rixosis ad irā p
uocāt. ⁊ talis q̄ scietur puocat primū su
um ad iracundiā oim̄ p̄tōz q̄ ille in ta
li ira cōmittit. siue in p̄bis siue in factis.
reus erit. qz iracūdia est mater oim̄ vici
orū. Merito sibi q̄libz cauere debz ne a
liū puocaret. Contra hoc faciunt isti qui
annosos hoies puocāt. vel alios hoies
passionatos. qui cito puocant ad iram
et in hoc volunt recreari. qd̄ tñ vergit in
periculum animarū ipsarū. Et grauer
in futuro pro talibz solarijs punient. Et
omnes maledictiones ⁊ blasphemias et
cōminationes quas tñ sic puocatus p
fert ipsi iugebunt. Quia est regula cōmu
nis q̄ qui occasione damni dat. damnū
dādisse videtur. Et xps dē in euangelio.
Om̄is qui irascitur fratri suo. reus erit
iudicio. Quid tunc ille reus erit qui non
salum irascit. sed etiā qui p̄ximū ad irā
puocat. An de sollicitē vroz cauere debz
ne maritum suum ad iram puocet. alias
oim̄ p̄tōz que ipse in tali ira committit
ipsa particeps erit. Et sic similiter intelli
gendū est de marito q̄ non debet puo
care vroz. nec filios. nec filias ad iracun
diam. ⁊ sic de alijs. **S**eptimi sunt q̄
primis suis derrahunt. ⁊ talis detractio
ser modis cōmittit. Et audire detractio
nem qñ est peccatū mortale ⁊ qñ non. s̄
q̄re ante. v. **R** ⁊ **S** Octauū sunt
quē in verbis proacibus et lasciujs pri

mum scandalisunt et mentis integritas
tem corrumpunt. Vñ. i. Corin. xv. Cor
rumpūt bonos mores colloquia praua.
Item Eph. v. Fornicatio autē et om̄is
immundicia aut avaricia nec noletur in
vobis sicut decet sanctos. Contra h̄ plu
res faciūt qui verba scurrilia ⁊ luxuriosa
pferunt p̄ que primos ad malas concu
piscencias puocāt. ⁊ in hoc deū grauer
offendunt. Et tñ cum tales corriguntur
tunc dicūt q̄ nō denotāt corde sicut p̄fe
runt ore. qd̄ tñ est falsum. Vñ xps dicit
in euangelio. Ex habundancia cordis os
loquitur. Ergo qui talia verba pferunt
siue sint viri siue mulieres in his osten
dunt se habere impudiciā cordis. Vñ
Chri. sup. Job. Quale cor habet vnus
quisq; talia verba loquitur. et opera fas
cit. Hoc etiā patet in bonis et bonis
et pudicis psonis. qui nunq; vel raro ta
lia pferunt. sed ihm̄ xpm̄ sepius nomis
nant eo q̄ versatur in cordibz ipsoz. hoc
ptz i b̄ro Ignatio martyre. qui in tormē
tis positus sepius ihm̄ nominauit. Et
requisitus quare hoc nomē torrens nota
ret dixit. Qz hoc nomē si ripū habeo in
corde meo. et reticere nō possum ⁊ torto
res post mortem eius eoz extraxerunt de
corpoze et illud in partes sciderūt et in q̄
libet parte erat scriptuz hoc nomē iclus
aureis litteris. Ergo q̄libet christianus
se cauere debet a verbis malis ⁊ scurrili
bus et luxuriosis. Vñ Idorus de sum
mo bono. Vbi sermones in ore christi
anorum esse nō debent. Hoc etiā osten
dit Apostolus dicens. Om̄is sermo
malus ex ore vestro nō procedat. Et me
rito quia fm̄ dictum christi in euangelio
De omni verbo occiso reddetur sum⁹
rationem. Vultio fortius de verbz scurrili
libz et nocuijs. Ergo merito q̄libet nrm̄
a deo debet petere cū Psalmista. dicens
Pone dñe custodiā ori meo. vt non de
linquam in lingua mea. Et nota p̄ con
clusionē octauū precepti scilicet de falso te
stimonio quomodo falsi testes puniant
quandoq; in p̄sent. quādoq; in futuro.

Dominico

fo. 100

Et de hoc pono tale exemplum. **A**legitur q̄ quidam bonus homo et iustus ppter rigorē iusticie a quibusdam malis hominibz odiebatur. vnde impo fuerunt sibi falsa crimina que etiam iura mento confirmarunt eo q̄ non facilliter credchant eis homines propter excellen-
tiam vite illius boni hominis. **E**t pri-
mus ait. nisi ita sit (vt proferam) igne
paream. **S**ecundus dixit. morbo regio
ledar in toto corpore si non ita sit. **T**er-
cius oculos perdam nisi ita res se habes-
at. **Q**uod totum sic euenit illis propter
peccatum perijz et falsi testimonij. **N**ā
primus testis falsus mor a plaga ignis
exustus est. **S**ecundus a pedibz vsqz ad
caput consumitur quia putridus factus
est. **T**ercius talia audies et videntis. et de
seipso timēs factum reuelauit. et post mo-
dum cecus effectus est. **U**nde de hoc di-
xit **S**alomon puerbiorum. xix. falsus
testis non erit impunitus.

De. ix. precepto

Non concupisces rem proximi
tui. **S**uperius in septimo pre-
cepto phibuit furtū. hic autē p-
hibet concupiscentiā cordis dicens. nō cō-
cupisces rem proximi tui. **E**t sciendum q̄
ptra hoc preceptū faciunt decem genera
hoim. **P**rimi sunt q̄ concupiscūt bona
alioz. et scientes q̄ nō pnt obtinere rem
pceptam non psequūtur concupiscentiā.
Sicut scirent se posse consequi pcepta
forsitan fortissime conarentur ad profes-
quendam concupiscentiam in effectum
et ista taliter concupiscendo mortaliter pec-
cant. **S**ecundi sunt qui aliena cōcus-
piscunt. et cū omni conatu exteriori labo-
rant pro tali re restituere obtinenda. qui q̄
uis non obtineant. peccant tamen mor-
taliter. quod apparet in fure et latrone. p
furto et rapina laborante. qui licet in effe-
ctu non furentur nec rapiant. mortaliter
tamen peccant. et grauius q̄ primi. **S**i
autem prius conatibus assequuntur op-

petita. adhuc grauius peccant. vt patet
in furibz et latronibz rem concupitam
illicite obtinentibz. **E**t istis nunq̄ remit-
titur peccatū nisi prius restituatur ablas-
tum. vt **Aug.** dr. **M**odo itē habeat
facultatem restituendi. **T**ercij qui cō-
cupiscunt bona alioz iniuste. et habent
spem vt ea sibi possent acquirere. sed nō
audent attempare ppter timores; corpo-
ris et honoris. **S**ed si scirent se posse eua-
dere. psequerentur toto conata. et sic nō
ppter deū dimitunt. sed ppter timorem
et confusionem humanam. **Q**uarti
sunt qui concupiscunt iustas res. sed ad
malū finem. id est ad peccandū. vt puta
ad vanam gloriā excedendam vel ad lu-
xuriam vel ad crapulam. **S**icut ille dō-
ues de quo scribitur **Luce.** vi. qui epus
labatur quotidie splendide. **E**rgo qui
cūq̄ videret aliquem ludere et pecuniā
lucrari. vel vsuaria vsuras exercere. vel
videret superbiās vestium. et sic de alijs.
Et sic ad talem finem desideraret. etiam
habere diuitias. vt sic etiam ptra decem
posset viuere peccat ptra hoc pceptū. et
fm hunc intellectū nō solū ptra illū pre-
ceptum faciunt illi qui aliena concupiscūt.
sed etiā qui sua ppria male et illicite expē-
dunt. vt pomposi et voluptuosi restarij
et hmoi. **Q**uinti sunt qui cum nimio
appetitu et amore afficiuntur ad ipalia.
q̄uis non iniuste vellent ea acquirere. ta-
men q̄n ille appetitus et amor repelium
superat vel pcellit amorem dei et appeti-
tum proprie salutis. sic q̄ mens suffocat-
tur ex toto. tales etiam grauius peccant.
Sed heu plures sunt q̄ totum cor suum
occupant cū talibz. sic q̄ raro vel nunq̄
de deo vel ppria salute cogitant. **S**exti
sunt qui auare possident et retinēt
sua iusta bona cum nimia tenacitate et cū
insatiabili cupiditate. sic q̄ de superfluis
paupibz non subueniunt fm iustū spī
q̄ dr **Luce.** xi. **Q**uod superfluo ore et mos-
senam. **E**t de his dicit **S**at mānus si lib-
dyz q̄ si supa sua tenent que danda eis
sunt. vnde si ex tali tenacitate superfluum

et u

aliū magnā pecuniā sustinerent. v. spura
qui teneret supflūū bladum. vinum. v. b
hmōi victualia. v. carius vendere possz
v. multoq. penuria ei rerū charitāta seq
retur. grauior pccaret. In necessitate ei
extrema supflua tenacitas diuitum vide
tur oīno esse in iuriā pauperum. vñ
Ambro. Cuiusvis creatus est midius
quam pauci diuites occipiant. vñ b
silius sup illud Luc. xij. hōis diuitis di
cit. Nōne inq. spoliator es qui dispens
sanda suscepisti. ppa reputādis. Et em
pans famelicū quem tu tenes. nudi tūci
ca quam in pelam pseruas. Discaleceti
calcei qui pves te marcescūt. indigēs
argenti quod possides humani. Cū b
Amb. in sermone. Nōne minoris est cri
minis haberi tollere q. cū possit indigēs
tibus denegare. Ergo tantoz scias te
erige bona. q. nō posses p̄stare t. nolis.
Sciendū tamē q. magister in cōpendio
th. col. p̄ita. br. Cum q. retinet supflua
er infatiabilī cupiditate. est mortale pec
catū. Et p̄cipuū signū talis effectus est.
q. q. reus potius putrescere sinit apud
se q. vilitat alijs dispendit. pbi gratia.
Sicut ille q. panz vel carnes et fructū
eum vel hmōi comestibilia perire pmit
tit anteq. pauperib. erogare veller. Et
hoc ex nimia parcitate. q. tūc sibi sem
per deficere. et q. nō talis vir audet sim
suā necessitatē comedere. Et in b silis ē
bifoni de q. legis q. terrā comedet et q.
capue sup terrā erigit. tunc time sibi ter
ram adhuc deficere. t. tūc nō plus audet
comedere de terra. nisi inq. tantum pōt. cui
vñ p̄de tegere suet tollere. Ergo quibz
bet possides bona tpalia debz paupib.
cōdiuidere. vñ Aug. Da xpo in terris
qui tibi reddet in celo. vnde etiā Beda.
sup Lucā. Nō reprehendit diues q. terrā
coluerit. vel fructus in boia congrega
uit. sed q. fiduciam vite in illis posuerit
nec paup. rib. erogauit. vt ab eis reci
peretur in eternis tabernaculis. Hora ex
emplum de diuitio tenacibus. Legit q.
quidam diues tpe famis ne audiret vo

ces querulosas pauperum ad quandam suam hereditatem iuxta quendam aquam se trahit vbi prementia fame pauper populus clamans cum scitatus est perperam susceptionem. Quorum voces auditis rident. Non durabo cum illis canibus. Et sic fecit messas suas poni retro in aliam cameram vbi tales voces audire non posset. Et statim quidam armatus pulsauit in porta dicens. Filius dei sum & volo loqui domino vobis. Sed cum seruitor de mandato domini sin cum afferret ibi non esse. Rident montes. nam in illam cameram ideo se transiit ne pauperum clamores audiret. Et nunc copari te dei ego cito cum vt coparet coram deo reddere rationem de omnibus talibus sibi commissis. Qui dices mori ad mortem inferniatus a charis suis ad penam & ad confessionem exhortabatur attentius. Quia ille audire reauit & dixit. Ego ad iudicium dei citatus copari. et ad eternam damnationem iudicatus sum sine omni spe salutis. quia sicut non exerceui misericordiam & copationem ad pauperes christi. sic eadem distinctione sine misericordia sententiarum sum. & sic inferre aiam expirauit. & res & corpus & anima perdidit. vii. Iaso. iij. Iudiciu fuit ei misericordia qd hic non facit misericordiam. Depertum sunt & percipiscunt bonore & pulchritudinem primi. bonorem propter exaltationem et fugham. pulchritudinem propter vt hominibus placeant. & hoc est peccatum. Si naturalis qd apparet pulchritudinem non tunc per deum propter hoc viuere vellet. sic quicquid per esse sine peccato. Quod erant sunt qui famulum vel ancillam proximi sibi attrahunt cum tunc alias a seruitio recedere non intendunt. qd est peccatum in lege vt habetur Exodus. xii. Non concipies seruum vel ancillam te. Item est contra legem nature. qd hec est lex naturalis. Quod tibi non vis fieri vide ne facias alteri. Et ipse in euangelio. Que vultis vt faciat vobis homines etc. Ergo si tu haberes famulum vel famulam fidem & non vultes qd tibi qd est vel eam abstraheret. sic erit tu proximo coneris. Non sunt qui nimio amore affectus s

De .x. precepto dominico

fo. 70

supbia. tñ infra deum. 2 hoc est veniale.
Decimi sunt q appetit aliena cū vo-
luntate pditione nra. si possent hñe sine of-
fensa dei 2 iniuria primi. 2 tñc vel nullū
vel tñc ē veniale pctm. si uerale pditionē
actualr addat siue hitualr eā intendant

De .x. precepto.

Quoniam cupiscit uxore proximi tui. **U**bi prohibet
omnis cupiscencia carnis
qā in sexto pcepto phibuit
actum carnis. hic aut phibet cupiscen-
tiam carnis. **U**bi sciendū q ptra hoc p-
ceptū faciūt quatuor gñā hoim. **P**ri-
mū q deliberatē cupiscunt 2 libent ope
actū ppetraret si possibile ipsis foret. et
tales ptra pceptum dei faciūt 2 peccant
mortalit. verbi grā. **S**i qd vna die cen-
tū domus intraret. 2 in qualibet domo
cupiscencia malā sibi p visum acqñeret
tot pctā mortalia acqñeret. vñ **Mat. v.**
Qui vidit mulierē ad cupiscendam
eam. iā mechatus est eam in corde suo. scz
vt cupiscencia tñ ascat in affectū cordis
et in pñsum rōnis. Et etiā si facultas
assit facere disponat. iā mechatus est eaz
in corde suo. qz fm iura volūtas p facto
reputat. **S**ecūdi sunt q vellent 2 pos-
sent. sed timent mundū et scandalū. **S**i
si scirent se posse latere in hoc actu. nec de-
um nec sanctos nec salutē aniē curarent.
qn hoc potius ppetrarent. Et tales q sic
dimittūt. deū grauter offendunt. qz vo-
luntas est deliberata ad actū illum. **T**er-
ciū sunt qui nō cupiscūt nec actū p-
petrare volūt. sed faciūt vt cupiscantur
vt multe mulieres. sicut 2 p gines q ad
hoc se lauant 2 ornāt vt amabiliores fiant
q nō sōlū in placitis 2 choreis. imo etiam
in ecclesia corda viro 2 vulnerant. duz eis
nūc colore albo. nūc rubeo. nūc familiari
colloquio. nūc manu iniectione. nūc vul-
tus compositione. nūc oculo 2 lacrima in
iectione laqueū 2 occasiōe ruine pñant
Et tales q sic nō cupiscūt. nec actū fas

cere volunt. sed cupiscit volunt. sunt o-
ciores aniaz. vñ **Herū.** in fimo. **N**ōne
videt tibi grauiorē ab eo xps sustinere p-
secutionē. qui suggestionē maligna exm-
plo pñtoso. scandali occasiōe ab eo p-
uerit aniaz quas redemit. **Q**uā iudeo q
san guinē eius effudit. **Q**uarti
sunt qui nō cupiscunt nec etiā actū face-
reponūt. sed tñ delectant in morosa de-
lectatiōe cū plena rōne 2 volūtate. Et ta-
lis morosa delectatiō est pctm mortale.
Cōtra qd heu multi faciūt tā mulieres
q viri quales nolunt cupiscere nec vel-
le cōcupiscit ab alijs. tñ volūt agere dicunt
festū in reliquis nocturnū 2 turpiū cogi-
tationū. quod tñ nimis est periculosum
qz ex h facillime pctm mortale incurritur
vt pbat **Isaob** in canonica sua cum d-
t. **C**oncupiscencia. i. interior animi delecta-
tiō cū pceptis. subaudiēdo pñsum rō-
nis parte pctm mortale. **S**ciendum fm
Grego. q hūana temptatio pñt in tri-
bus scz. suggestiōe. delectatiōe 2 pñsū.
Si tñ suggestiō inducit passiōē q est
subtus motus cogitantis seu delectantis
re cogitat a. i. est veniale pctm. **S**i autē
suggestiō iducat passiōē q est qdaz aīe
formalis deliberatiō. tñ aut nō esse sen-
tis delectatiō in tali cogitatione. 2 sic vel
nō est pctm vel solū veniale. **A**ut sentit
delectatiō in cogitādo. 2 hoc duplīr. aut
tñc deliberatiō rōnis nō pñt in delecta-
tationē. 2 sic adhuc est veniale. aut con-
sentit 2 sic est pctm mortale. siue pñsūt
in delectatiōe interioris actus. siue con-
sentit in ipm opus. **C**uius rō est. qz nō
solū pñsūt vāus puta cū qd pñsūt in
opus. est pctm mortale. scz etiā interpretā-
mus. vt cū qd pñsūt solam delectatiōē
interiore. nō aut in opus. **E**t h bz pñt
si delectatiō cadat sup obiectū includēs
in se deformitātē ad rectā rōnem. **S**i autē
qd nō delectet in delectatiōe turpi. puta
si alicui placeat cogitare de specie alicuius
mulieris pulchre absqz illa deformitate
pcurrere. sic cōsensus in talem delectatiōē
nō nō est pctm mortale. s. pñt veniale

Et iii

De Monē

Explēcit tractatus de. r. pceptis.
Incipit tractatus de no
uem peccatis alienis.

Quē sunt

perā aliena quoz si pecc
cator aliq̄s in morte vno
de p̄chēsus fuerit. sic p̄a
nat. ac si in proprio.

Et hoc nobis videat mirabile q̄ homo
dammetur p̄ alijs sicut pro p̄p̄is. Ideo
oēs solliciti dīcunt nouz esse genera ho
minū que breuiter dicā qui dānantur p̄
alienis peris fin q̄ it̄s nouē perā aliena.

Primū est iussio. sc̄i quis iubet alte
rum peccare. p̄bi gr̄a. Hīs qui iubet fa
mulū vel p̄at qui iubet filiū. z dñā q̄ ius
bet ancillā hec facere q̄ sunt p̄ra charita
tem dei z p̄m̄i. sicut iussit q̄ iubent suis
os famulos dāna inferre. p̄m̄is cū pe
coribus suis in gramini b̄ vel in seḡtib̄
vel dñā que iubet ancillā ad p̄atū alteri
us ire z ibi gramina alterius recipere qd̄ tñ
qñ cognoscit esse p̄ra voluntatē illius cu
ius est p̄atū. Et si nisi vā pannuz ple
nū gramini b̄ ancilla ex iussu dñi recep̄
ser. dñā obligat ad restitutionem. Item
mechanici in ciuitatib̄ qui iubēt suos fa
mulos infideliter laborare sua artificia.
Item pannifices q̄ iubēt pannuz nimis
excessiue lanare z extrahere. Item caupo
nes q̄ iubent famulos mēsurā cum vino
non bñ implere. Item parentes q̄ iubēt
filios z filias chorifare. z cū. Quia q̄
quid iussisti qd̄ est cōtra charitatē dei et
p̄m̄i in istis reus es. z dānaberis cū il
lis q̄ hoc ex iussu tuo p̄petrauerūt. vnde
Sap̄m̄. xviij. Simili pena seruus cum
dñō afflictus ē. imo qñq̄ iubētes plus
peccant q̄ facientes. Herodes em̄ non
decollauit iohannē. n̄ ita reus est tanq̄
cum p̄oria manu fecisset. Et h̄ quare. qz
iussit Silu p̄ylatus q̄ nō crucifixe xpm̄
p̄pria manu. sed milites sui ex iussu suo.
Habebat donos. z holocausta p̄dari
iussit Antioch⁹ iussit q̄ leges nō p̄uari

peccatis

deberent quod fuit p̄ra dei et multi alij
qui hoc iusserūt fieri qd̄ est p̄ra dei. Et
hij oēs z p̄siles dānari sunt z dānabunt.
Et sicut iste bon⁹ hō q̄ iubet bonū fieri
saluabit. ita q̄ malū iubet opari dānabit
tur. S; verū tales tenent ad restitutionē
Rādeo q̄ sic qñ p̄babiliter q̄s credit ex
sua iussione securā esse ablacionē vel nos
mine suo factā ratā habuit al̄s nō. **B**
Secundū peccā alienū est p̄siliū. q̄cunq̄
ergo alteri malū p̄silit siue suo superiori. si
ue pari. siue suo inferiori vel alio mō qui
eunq̄. dānabit cū illo q̄ ope p̄fecit. H̄
peccant mali p̄siliarij dñoz qui suadent
guerras. rapinas. exactiōes. z aliq̄ q̄ suadent
fornicationes z furta vel h̄mōi. Et
q̄cunq̄ dat p̄siliū vñ dampnū p̄m̄is in
fertur vt telonea noua instituire. vel anti
qua telonea aggravare vel augmenare
et etiā censum pauperū aggravare. Item
qui in ciuitatib̄ dant p̄siliū ad nouas in
stitutiōes in dampnū pauperū z coitatis.
tales reuerūt oim̄ p̄tōz illoz que a cōsilio
eoz p̄petrata sunt vel p̄petrabuntur
vsq̄ ad nouissimū diem. si sic deciderūt.
Ergo q̄libet sibi cauere debet a cōsilio et
doctrina mala. qz talis corā deo homici
da reputabit. Vñ Augu. sup̄ Job. Homo
micidea diabol⁹. S; nō q̄ gladio accinet⁹
nec ferro armat⁹ accedat ad hominē. s; qz
malū verbū semiauit. Noli q̄ te putare
te non esse homicidā qñ fratri tuo mala
p̄suades. Item mali p̄siliarij sunt sicut dia
boli q̄ sp̄ malū suadēt. s; qz sunt eis siles
in culpa. p̄is est q̄ eis erūt siles in pena.
S; qz boni p̄siliarij sunt sicut angeli dei
qui sp̄ suadēt hōi qd̄ bonū et salubre est
et ea q̄ sunt pacis. sic z boni p̄siliarij faciūt
unt z iō merito cū angelis gloriā eternā
possidebūt. Item mali p̄siliarij sunt filij
cayphe. qui dedit p̄siliū vt xps occidere
tur. Vñ o xp̄iane si p̄sulis q̄ aliquis dā
nificet p̄m̄i suū in rebo qd̄ alias nō fe
cisset. in eternis ad plenā restitutionem
etiā si in nūq̄ aliq̄s enolumēz habu
isti. Item si p̄sulis vt q̄s peccaret mortu
luer. s. fornicādo vel decipiēdo vel furā

do et hmoi. teneris satisficere quali hoc ipsum petm ope ppetrasset. Itē verula si suades alicui virgini fornicari. omniū peccatoz ita rea es sicut ipa fecisses.

E Itē si suades iniusta ppla iniustas guerras et hmoi. oim maloz q ibi fiunt reus es. et piliū tuū sup te reuerret. vñ dicit Ecclia. xxvij. Facienti piliū nequissi mus sup ipm deuoluet. Qñ Job. xviij. Precipitabit eū piliū suū. Scienduz q malū consiliariū vt coiter turpi morte moriūtur. Exemplū de Aman. Hester vij. qui fuit suspensus ad paribulū qd p gavit mardocheo Item ptz de pncipibz qui dederūt filiū ptra danielē vt mitte rerur in lacū leonū. Qui postmodū p se fuerūt in lacū missi. et sic aicomibz deuorati. vt hī Danie. vi. Itē ptz hī in achitophēd q dedit malū piliū ptra danielē z postmodū scipm suspendit. vt hī. ij. Regū. xviij. Ido sollicite cauendum est vni cuius a malo cōsilio. qz vt frequēter malū cōsiliū sup ipm deuoluet. Exemplū Epe psecutiōis fidei xpiane fuit qdam cōsiliarius quersus. q cōsiliuit pfecto vt faceret fieri thaurū enā. et in medio lateris ipius thauri faceret magnū foramen cuius ogtozio cū q clauderet z sic xpianos intro poneret. z ignē subitus thaurū sup poneret. z sic a xpianis mirabiles z lamētabiles voces audiretū ab igne z calore torqueretur. Ido pfectus volens expe riri piliariū eundē primitus intro posuit. Et sic fm dicit Ecclia. xxvij. Faciēti cōsiliū nequissimū sup ipm deuolutus est. **E** Arcum petm alienum est cōsensu. videlicet cū quis ex corde diligit malū qd alter facit immo z fouet. z tales digni sunt morte. qz nulli placere debz illud qd deo maxie displicet. hoc est petm. et iniusticia. Quia o xpiane h de mruit apud te qz debeas dolere d malo qd fit dño tuo. Et ideo cū gaudes de q dolere deberes nō es verus amicus dei. et iō dānabis eū p hīs et cōgaudes malefacientibz. ergo si nō iussisti nec psu luisti sed solū pscussisti ad mala faciēda q

sine tuo pscussu nō fuissent ppetrata. reus eris oim fa. toz illoz maloz z dominat beris cum malefacientibz. vñ ad Ro. p. digni sunt morte nō solū qui faciūt. sed etiam q consentiūt malefacientibz. verbū gratia. tu nō velles ludere nec pfulis. sed solummō pscussis. in hoc reus eris. Sūl ter pater z mī nō iubēt filiū vel filiā cho risare. sed pscussit. in hoc rei erūt z cōs. Ergo q cūqz pscussit alicui ciuitati. licet nō iubeat male facere. nec cōsulat sz cōsentis malefacientibz et pmitte fieri. mala. siue hoc fiat ppter tpale lucrū vel ppter fauorem vl timorem hūanum. reus eris oim maloz. qui sub dño suo sunt. vñ Sap. vi. Iudiciū durissimū fier hīs qui pscussunt. Hoc aduerrere debet qz hīs qui pscussunt in ciuitatibz vel in domibz suis eos lude re pmitte sic de alijs malis q sine pscussu eoz nō pscit fieri. **E** Quartū peccatū alienū est adulatio. et in hīs rei sūt isti qui peccata pmendāt in hoibus q male faciūt p quo dānabunt. Nā qui ita laudant z adulant malefacientibz ita rei sūt quodammō vt illi q faciūt petm. Nam cum alijs peccat increpari et nō laudari deberet Ido iam ppter adulatores z lau datores petoz mali pforant i malicijs et ppter derisionē bonoz. aliqui hoies verēdant hī facere qd est misabile aus dire et iō tales pncipes sunt oim maloz iūsto. nā pueritē ordmē recte rōnis in hīs q laudant illud qd reprehēnsibile et illicitum est et vitupant z sublanāt illud qd salubre et laudabile est. et ppterea tales adulatores sunt maledicti Ido hī. i. Sa. v. Ne qui dicitis bonū malū z malū bonū ponentes tenebras in lucē. amāz i dulce in amāz. Quare putatis q iā tam femine qz viri. tot iā habeāt petā. etiā ne sciēt qz laudant in hīs q faciūt. z iō nō cognoscūt se esse petōres sicut corāz deo sunt. z ita decipiunt. vñ Sa. ii. Et erūt qui beatificāt et qui beatificant pscipitāt. Unde et iāz Gen. Malū hominē blandi de loquentem agnosce tuū laqueum esse habet eū suum. venenū blandi locutō

De Peccatis

Ideo nolite laudare malū & deridere bonū. qz hoc est vñ de summis piculis in ecclesia dei. vñ Aug⁹ sup ps. Duo sunt gñā psecutor. s. vituperantiū et adulatoriū. Plus psequimur lingua adulatoris qz manu psequentis. In etiā Hieroni. sup ps. Nihil est qd tam facile corripit mentes hominū sicut adulator. Plus ei no ex lingua adulatoris qz gladius psecutoris. Hoc cognosci pōt ex eo q adulator ligat boies in peris. vñ Augusti. Adulatoriū lingue ligat hominem in peris. delectant enim ea facere in quibus nō solum non meritiū reprehensoris s; etiā laudatur oparor. Itē tales adultores ponit cōsumit puluillū sub capite iacētis in peccatis. vñ Ezech. xii. Ne qui psumunt puluillos zc. Sup quo xpo dicit Grego. sup Ezech. oriel. xii. Quis male agentibus adulator puluillū sub capite iacētis ponit. vt q corripit ex culpa debuerat in ea fulsiens laudibus quiescat. Sequitur videre quō mali in malicijs suis laudant et virtuosū in virtutibus suis irridunt. Pro quo sciendū q vicia p adultores adfuerūt sibi futurum noia. nā supbia edificior. vestitū. cingulo. calceator. z oim exteriorū gestoriū ab ipis honestas est nūcupata. vdicendo qz bñ decorat testa tunicā vel ista vestis. qz pulchra es in facie. qz bene decorat te illd peplū qz pulchre incedis zcus. Et in h q imitantur luciferū in supbia extollendo se super alios. in hoc cōmendant qd est vald nocitū z reprehensibile. qz xps dicit in euāgel. Qui se humiliat zc. Secūdo auaricia noiatur puidencia vt cuz qd die noctuq oibus viribus laborat p acquisitione rerū tpaliū. siue iuste siue iniuste. vel q cūqz modo pōt siue sit cū deo vel ptra deum minime curās. oim sollicitudinē suam adhibēs quō possit tpalia gregare. et cū tanto audacitate q nunq etiā lasciatur. Et in h cōparat inferno. Cū Aug⁹ ad quēdā comitē. Inferno auarus ē similis. Infernus enim quoscuqz deuora uerit nunq dē satis est. Sic z si oēs the

sauri confecerint in auarū et talis ab adulatorib; nō noiatur auarus sed puidens. Tercio dissolutio socialis iocunditas est noia. vt cum qd cōiungit se alijs in different siue in bonis siue in malis siue in licitis siue in illicitis. Sic in pbenando saltando. in ludendo zcus. Et talis ab adulatoribus nō noiatur dissolutus. s; socialis siue socius. i. gesellich. Et talis q sic se pformat malis in illicitis. postmodum habebit societate demonum z oim damnatorū z carebit societate dei et oim electorū. Quarto astucia ab ipis adulatoribus prudentia noiatur. vt cū qd est astutus id est. hyndlytich. in mercantijs z in alijs suis negocijs z lucrat moriendo z decipiendo z defraudando boies et trufando prios. Qui nouas adinventiones inuenit vt sic prios decipere possit tales ab adulatorib; huius mudi prudētes noiantur. vñ Lu. xvi. Filij huius seculi prudentiores sunt filij lucis in gñatōne sua. Quinto lara conscia libertas animi noiatur vt cuz qd sine timore dei uiuit. nihil timēs nec curans deū in cogitatioibus locutioibus et opibus. s; sine oitimore dei peccat z q delectabilia s; carni pperat. Et talis letus ab adulatoribus noiatur. De qbus dicit dñs. Luce. vi. Ne vobis q nunc ridetis zc. Sexto garrulitas affabilitas noiatur vt cū qd est garrulosus. i. claffych. siue vir siue mulier scurrilia xba pferēs. nō curādo vtrū deum offēdat in h. talis noiantur solacio. id est. kurtzwylich. In quo aliq mltum delinquūt. s. cōcitando boies annosos ad iracundiā z impatientiā z ad blasphemā q als ex naturā ex senio mirabiles z impatientes sunt. Et de quid tales sic peccāt redū dāt in eos q cōcitauerūt. Sequitur videre quō frutes z hytuosi irident. et pmo cū qd est abstīnēs et vult parce viuere z tñ in necarijs contentus ē talis ab stinētia auaricia siue pccas noiat. qñ nō audeat vñ de bonis sibi cōcessis cū talis nō p pccatē dei mīrē. s; qz sit red daturū se cō rōnem de

omnibus creaturis quousus sit ideo abstinens vivit. **S**ecundo si humilitatem diligat exemplo christi qui dixit. Discite a me quoniam mitis sum et humilis corde. et humilitatem studet servare in verbis et factis et nescit scandalum cavere. timens illud dicitur christi. Zach. xviij. De homini illi per quem fiet scandalum. tunc talis ab adulatores huius mundi prope nota notatur. Tercio mansuetudo. id est emisthauffrich et ad dapper huius. cuius mature incedit quod in verbis et factis timens levitatem mentis ostendere. tunc talis mansuetudo amaritudo vocatur. **Q**uarto siurich et. **Q**uarto quies devotionis scilicet cum quod nescit expellere extraneas occupationes. et deo tranquillum et quietum cor offerre. tunc talis quies devotionis pigritia notatur. **Q**uinto simplicitas scilicet cum quod sim propositam in simplicitate cordis quod dicitur deus. et sim dicitur christi studet simplicitatem colere ostendere. tunc talis simplicitas stulticia notatur. et talis ab hominibus mundi amaroibus dicitur. **S**exto timor dei legitimo scilicet a facia notatur. scilicet quod deus pro oculis habet in verbis et in factis timens deum offendere. talis non habet timor sed erroris in facia. **S**eptimo fugere publicam et mala societatem singularitatem notatur ut cum quod vult sibi cavere a mala societate. aduertens illud dicitur propheta. Cum sanctus sanctus eris. et cum quod soquerris. tunc talis singularis et despectus notatur. **O**ctavo si quis iustitiam querit et erigit. tunc talis impatiens et austereus notatur. **N**ono si quis gratiam hominum habet. tunc adulator notatur. **D**ecimo si quis informationi et correctioni proximi intendit. tunc presumptuosus dicitur. **Q**uintum peccatum alienum est recursus. Et sunt illi in tres rei quod tunc malefactorum res et ad quos habet recursus. **U**erbi gratia aliquis furatur et habet apud quem furtum abscondit vel rapina. vel cum quis tuetur malefactorum non gemit de fieri de ipso iustus iudicium et multa hominibus. Ergo si potens es et in castro tuus raptos cum

rapinis reus eris omnium peccatorum illorum. **A**erte non essent tot raptos. si non haberent tutores. **A**d de eisdem conqueritur dominus per Iesaiam. Et rapina pauperum in domo vestra. Item si tu es receptor hospitum et recipis in domum tuam homines non timores deum. et ad ministras eis cibaria illi cito. ut in quadragesima lactencia cum alio sunt sani et fortes. et per uti cibo quadragesimali. et cum bene haberes eis ad ministrare cibum quadragesimali. sed propter lucrum ad ministras eis cibum illicitum tunc princeps eris illorum peccatorum. **S**ed diceres. videntur ipsi quid ad me. **R**espondeo quod ex charitate deus proximi obligamur primo vere proximi in his que sunt salutis et non ad ministrare eis occasionem peccandi. Item si pincerna es et hospitio recipis lucrum. blasphematores. lenones qui cum meretricibus peccant quod non sunt legitime uxores eorum. et hoc facis propter lucrum et per le. reus eris omnium malorum. Item paterfamilias qui tenet familiam et ancillas simul peccantes in domo sua. reus eris illius peccati. **R**euter quod committitur in domo tua quod est contra deum ab his quos hospitio recipis scilicet reus eris omnium malorum illorum. et tales receptores sunt sicut scita proterges eos malefactores de quibus dicitur psalmus. Et sunt comburentur igni. **S**extum peccatum alienum est participatio in peccatis alienis. videlicet cum quis preter habet in lucro peccati. et per proximum peccatum habebit in proximo. ut qui scienter emittit raptum vel furtum. vel inde comedunt vel bibunt tales tenentur ad restitutionem in quantum de his iniustis visum sunt. et si sex vel octo comedissent unam aueam furat a quo liber restituere et in gratiam suam quantum ad eum pervenit. **S**ilicet intelligendum est de his qui a iudeis dona vel munuscula recipiunt quod ab aliis per usuram receperunt tales tenentur restituere non ipsi iudeis. sed ipsis a quibus ipsi per usuram receperunt si habeant noticiam illorum. **S**in autem tunc finem prosumus propter dicitur de pauperibus. **I**dem dicendum est de iustis

... di ...

[illegible]

Alienis xi.

et mortalibus. xij. fo.

is in domo dñi. omnes em rectores ad h
statuti sunt q vnusquisq terrā sibi sub
fecam in pace tenet. Et si forte ipse re
ctor z platus nō spoliat subditos tamen
non resistit spoliando (et si essent in terra
ita ampla sicut vltra mare) omnium pec
catoz que sūt in ea p raptos quibz res
sistere posset princeps est. et de oibus his
redditurus est deo rōnem. Itē vos pa
trefamilias si filij vestri vel familia ma
la ppetrant damna inferendo pñis. et
si eos p posse nō emēdatis z si multa bo
na oga faceritis. ieiunando. orando. vi
gilando. elemosynas dando et hmoi. eo
minus non dñaremini. Cur putatis q
deus pretulerit hoīem homini nunquid
ad honorez illoz z dilectionē illoz. Nō
sed vnusquisq prātem ad hoc a deo ac
cepit vt malū sūm vires prohibeat et su
os subditos ab incuris maloz defen
dat. Quā si presidentes pñ phibere ma
la et nō faciunt dammabūtur. Ideo vos
dñi z dñe qui pmititis filios vros tur
pia verba loqui et mala ppetrare opera.
et ridetis z nō phibetis z vos viri fami
liam vestraz et vos iudices et potentes
subditos vros si impedire poteritis ta
lia mala. et si aliud pñ nō habetis q
illud solus dñi abominat. Hoc merito fa
cere deberent z aduertere illi prelati z p
fidentes qui de sua potentia z dignitate
nesciunt nisi gloriari. tota die occupādo
se in corneamontis basitildis venatiōi
bus. potationibz ludis rapillorū. z sic de
alijs multis mundi vanitatibus. nunq
vero vel raro se occupantes circa paupe
rum. viduaz. clericorum. orphanorum.
religiosorum. et hmoi iudicia. cum tamē
nulla alia de causae promissus est. deus
eis prātem prulerit. nisi p tutione ecclē
ie z pauperum. Quā dñi Numeri. xvj. q
principes et iussi dei sunt suspensi. p pec
cato populi. Quā dixit dñs ad moysen.
Solle cūctos populi pñces. z suspēde
eos ptra solz in parabulo. Et hō sūm
glo. cū fuerit auctores pñi illius ppli.
vel quia phibuerūt. Ad Deonum

peccatum alienū est non manifestare pec
cata hoīm ad corrigendū z ad emendan
dum vt dñm qz scit piculū alterius et cū
non ausat z pñnuit siue in corpe siue in
aia aut in rebz cū tā bene posset illū pñu
nire reus erit si hoc non fecerit. Sic si fel
res aliquē peccare z posset hoc manifest
stare q impediret emendaretur. si nō fa
ceres reus eēs. Itē si scis rem furatā circa
aliquē iniuste detentā. z non vis dñio rei
publicare vt sic suā rem rehte possit. cū
tū hoc pmode et licite posses. rō eris co
ram deo in illo pctō. Et si vnus infer
ret dñum. prio pñto siue in agro siue i
horreo. z si pclamares eū dez. tā etalis sic
pclamat. cessaret a dño infredō z nol
les h facere ppter charitatē pñmi i sub
diuz dñio rei. tū reus esses corā deo. Itē
si qs vellet aliquē iniuste cape z tu bono
modo posses illū pñnure z nō faceres.
reus esses. Itē cū videres aliquē occulte
peccare z posset hoc manifestare illi qui
posset pdesse z emēdare neisteri pec
caret. z nolles ea faceret sic dñs iudex
esses princeps illius criminis. Sed aliq dū
cunt cū aliq iniusta fieri vidēt qd hoc pñ
net ad me. Nō deo illi. Ex pcepto fratne
charitatis qlibet tenet pñnure piculū suū
pñmi z corpis z aie cū hō pmode pñ
emplū si videres cecū trāsire ad fouē z
non pñnures eū. homicida illi. effes
coram deo si i fouē caderet sic morere
tur. Itē cū i synodo pñcip oibus in ea
dem prochia exñtibz vt manifestaret cri
mia publica ad corrigendū ea. Qd qdā
nō curat z idō seipos misabit dñat q
qñqz cā panguitaz vñ familiaritatē vñ
cā lucrñō pderet pñm qd pdendū ē
sū iura symoniā pmitterz z qñt peccat
ret. Et qñqz sciret hereticū vñ phionis
faz z nō pderet mortali peccare qz mē
sus eēt tales corruptores fidei pderē pla
tis ecclie qz valde diu i panet aq icūmē
Expicit tractat⁹ de pñis alienis.
Aractatus de septe pñis
mortalibz. Et pmo de pctō mortali i cōi

De Peccato mortali in cōi Eccatum

cū psumatum sit gñat mor
tem. Iaco. i. Hoc intelligit
de quolibet peccō mortali.

Pro quo sciendū q peccatū mor
tale committitur quattuor modis. **P**ri
mo quādo nescit se facere ptra pceptum
dei. vel ptra pceptū psalari. vel ecclie.
vel aliqz vicū de septem vicij capitali
bus. Et in h ignozātia nō excusatur oīem
vsum rationis hñem. vñ **Hugu.** de gra
et libero arbi. **I**ō diuina pcepta data sūt
ve excusatio de ignozātia nō haberetur
Sicut de pceptis ecclie et psalari
intelligitur. qz pceptū psalari dicitur pceptū
dei. In signū huius xps dicit in euā
glio. Qui vos audit me audit zc. **E**rgo
psalari obediendū est tanqz dño ies
u xpo marie in his i qbus tenemur eis
obedire. sicut qñ sub pcepto precipiūt
ciuiare. vel festa scōz celebrare. z sic de
alijs. **E**rgo qmūqz sine cā z necessitate
sciunt z et pceptū ptra hñmōi pceptū
psalari vel ecclie fecerit peccat mortali.

Queritur vtz aliq ignozātia pos
sit hoīem excusare de peccō. **R**ndetur q ē
triplex ignozātia. **P**rimo inuincibilis
et ista est duplex. scilicet innata vt in pueris et
in amentibz adultis. q nūqz vsum ratio
nis habuerūt. **A**lia ex causa. vt in adul
tis qui hñt rādem. et postmodū qñqz
incidunt in amentiaz ppter debilitatē ca
pitis. vel ppter nimiaz abstīnētiā. vel
de alijs causis. z talis ignozātia inuincī
bilis excusatur a peccō mortali. vñ **A**resto.
in. ephico. Ignozātia excusatur peccatum.
Quia qquid faciūt tales excusant. quia
nullus pōt facere peccm mortale qui non
habet vsum rōnis. **S**ed sciendū est qui
ppter aliqz illitētiā qd p se est peccm mor
tale incidit in amentia. pura ppter amo
rem inordinatū. vñ ppter nimia inordi
natam tristitia de talibz vel hñmōi. **E**t
etiam alias exis in qmūqz peccō mortali
si ex pmissione diuina incidit in amentia
etiam mētis. z sic moritur in tali statu dā

nabitur. qz nullū peccm mortale dimittit
sine pntiōe. quā ille carens vsum rationis
non habet. nec habere pōt. **Q**ueritur de
illis qui in extrema necessitate p dunt ra
tionem. **R**ndetur q si talis est in gra cō
stitutus. et sic p dicit rōnem. z sic moritur. fal
uatur. **E**rgo qñqz pntit h deus eueni
re illis bonis hominibz q sunt pusillan
mes. ne in extremis a demonibz decipiā
tur. qz tūc marie rēpārōes occurrūt hoī
Si autē est in peccō mortali pstitutus. et
sic p dicit rōnem z si sic moritur dānatur.
Ergo etiaz qñqz pntit h deus eueni
re malis hoībus. qui deū in vita suā nō qñ
erunt. sed cū peccādo sepius pempterit.
Qui etia in morte nō potuerūt eū qñere
et inuenire. **Hugu.** in q daz ser. Percutit
hac ai adueriōe peccōz vt morēs obliu
scatur sint. q dum vixit oblitus est dei.

Secūda ignozātia cū qua dānatur
quis dicit ignozātia neglecta. z est cū scire
pnt q pceptū vñ phibuit deus. z q ad sal
utem pntet. sed occupationibz exteriori
bus se in tñ implicat. q de ill nō curat.
dicit em q sufficiat eis q sciūt se boniz
debet. facere. z malū dimittere. **E**t in m
est dictus ac si qd querat quō dīrabor.
Et alius rñd dicit ei. **E**me pntue in q lu
erari possis et nūqz p dēre. **N**ō sufficit.
sed oportet scire q sunt pcepta vel phibi
ta a dō. **E**t q sunt de necessitate salutis.
ergo talis ignozātia nō excusatur. **Q**uerit
quō quilibet adultus hñs vsum rōnis
tenetur scire et pcepta. **R**ndetur q scire
pcepta dī pōt capī dupliciter. **P**rimo
scire explicate. hoc est scire pcepta dī sūm
ordinem enūerare qd eoz sit sūm et qd
sit secundus z qd tertiū rñs. **S**ecūdo mō
scire implicite. hoc est scire qd est phibitū
in pceptis dei nō cōcupiscere rem pxi
mi. **N**on falsum testimoniū pferre. non
assumere nomē dei inuani. z sic de alijs.
sed qd sit pceptū octauū vel qd sit scit
tum zc. hoc nō scire nec tenet et necessitate
scire. sed tenet scire implicite. q h est vñ
de pceptis decalogi. **N**ō falsum testimo
niū dices. sed vtrū sit quantum vel octauū

unfinitig

In generali

fo. rñ.

num. hoc laicus de necessitate non tene-
ret sic d. alijs. Scire in precepta dei ad-
minus simpliciter est scia dei. quaz qlibz
Christianus hic debet. **Uñ Ambro.** sup
epistolam ad **Colos.** Qui sciam dei non hz
reus erit ignorantie marie eozū q̄ perti-
net ad salutē. **Ite** sunt aliq̄. qui licet nō
sunt negligentes ad discendū. tamē stu-
dent audire et nō discere curiosa. q̄ nō sūt
multū necessaria. et hoc magna decepti-
o diaboli est. **Uñ Bern.** de duodecim
gradibus humilitatis. Curiositas est
studii p̄curandicia q̄ scire est nulla vri-
litas. vñ **Sal.** Alia te ne quiescis
sz que p̄cipit deus. illa cogita sp̄. **Uñ**
ap̄lus ad Roma. xij. Nō plus sapere q̄
oportz sapere. sed sapere ad sobrietatem.
Uñ studium n̄rū ad discendum debet
versari circa nosip̄os z circa nostrā salu-
tē. **Ambr.** Multo melior et laudabilior
es si te cognoscis. q̄ si te neglecto cursus
siderū. vires herbarū. cōplexiones ho-
minū. naturas aialū cognosceres. z sci-
entia oīm celestū z terrestriū haberes.
Qualis autē debeamus nosmetip̄os et
vitā n̄rā cognoscere oñdit idem **Am-
bro.** dicens. Vitam tuam coridianam
discussioe examina. Attende diligenter
quantū p̄ficiās. quantūz deficiās. qual-
is in moribz q̄lis in affectioibz. q̄ simi-
lis deo q̄ dissimilis. q̄ prope q̄ longe
Uñ **Chri.** sup **math.** Non minia p̄
phie est cognitio sui. **Tercia** ignorantia
dicit ignorantia affectata. cū q̄ non so-
lū dāatur hō. sed etia grauilime p̄ea
punitur. Est autē qñ quis contemnit sci-
re. vt eo melius possit peccare. hāc ha-
buerūt pharisei d̄ xp̄o. z adhuc mlti xp̄i
ani habet qui fugiunt predicationes.
Est etiam malum signū q̄ homo non p̄-
nec vult audire veritatem. z hoc idō cō-
tingit. quia exerceat eos diabolus z eri-
am propria malicia eozū. **Uñ ps̄.** Nos
luit intelligere vt bene ageret. Et tales
decipiunt seip̄os. vñ **Ylido.** de sum. bo
Sūt qui propt̄ ignorantia excusatores
sere solunt. vt minus culpabiles vide-

antur. qui tamen seip̄os nō muniunt. sz
decipiūt. **In** sup z in talibz est magna p̄-
tinacia. vñ **Ylido.** ibide. Resare simpli-
citer ad ignorantia p̄tinet. Noluisse vero
scire ad p̄sumacē supbia. **Secūdo**
mō p̄mittit p̄ctm mortale p̄pter p̄ciam
erroneā. vt cū q̄s facit aliqd qd in se nō
ē cōtra p̄ceptū dī. nec vnū de. vij. p̄ctis
capitalibz. sed cōscia diffinitue iudicat
hoc esse p̄ctm mortale. z sic sup hoc scit
talis p̄scia est multū p̄culosa. qz tales
faciūt sibi p̄ctā. z illaqueat se p̄culose et
hoc fit instigante diabolo. qui cum non
p̄ eos in manifesta peccata inducere. s̄
cut in luxuria. in gulā z sic de alijs. tūc i-
ducit eos ad p̄plexitatē peccandi. qz q̄
quid sit p̄ra p̄ciam edificat ad p̄ctm
nam. Et hoc sic patet. qz **Aug.** d̄p̄ oē
p̄ctm est p̄ra legē dei. **Uñ** licz aliqua i-
se nō sūt p̄ra legē dei. vt leuare festucaz
de terra. vel calcare sup calamū z sic de
alijs. Si tale qd p̄prehendit a p̄cia vt
p̄ra legem dei etia. z sic volūta. i ip̄m
fert manifestū est q̄ volūtas p̄ se ferret lo-
quendo z formaliter in id qd ē cōtra le-
gem dei. z hoc facit q̄ putat esse p̄ra le-
gem dei. Et sicut p̄culosum est habere
nimis amplā p̄ciam. sic inq̄tuz est ha-
bere nimis strictam. mediū optimūz
erit salubrius. vñ de **Isa.** Non deus
in medio spiritū suūz. vñ de **Aristote.** ij.
eth. Mediū in oīmibz est laudabile.
Ergo si vis quieto corde deo seruire tūc
debes tibi eligere discretum confessorēz
probatum z in vita et in cōscia z ei te ge-
toro p̄mittere. z tibi nunq̄ diffinitue d̄-
bes aliqd p̄ctm mortale formare vbi n̄
es certus sed simpliciter cōfiteri debes
factuz in se iudicio confessoris relinque-
do. Sciendū tñ q̄ aliud est timere z ali-
ud p̄ciam diffinituā habere. qz timor
cōscientie nō semp est p̄ctm. nec vicipe-
randus. nisi sit nimis excessiuus. vñ de
Grego. Bonaz mentiū ē ibi culpā ag-
noscere vbi culpa non est. Idem in mo-
ralibz **Iusti** oīme qd agunt metuūt dūz
caute p̄siderāt ante quē iudices stabunt

De peccatis mortalibus

Sciendū q̄ licet timere debemus i diuī
nā iusticiā cū etiā sperare debemus i su
ā misericordiā & bōitate. **¶** In bris **Au**
gustini scimus diligentes de misericōdia
merentes del iusticiā. nec de remissione
pccōrū desperemus. **¶** Tercio peccatū
mortale p̄mittit qñ vnus plus diligit t̄
timet creaturam q̄ creatores sicut si pl
v̄l equē diligit vxorem propriā vel fili
os vel honore tuum vel alia r̄galia sicut
deū vel vltra deū. & sic facis creaturam
deū tuū. qđ qđ diligit vltra deū: hoc
est deus tuus. **¶** In **Augu.** Hoc ab ho
mie colit qđ p̄ ceteris diligit. Et talis q̄
sic p̄ponit creaturam creatori peccat
mortaliter. **¶** Et rō est. qz tūc facit p̄p
rum charitatis. i qđ p̄cipit deū diligere
sup̄ omīa. **¶** Et notandū qđ qlibz
de nūcro saluandozis sc̄i debet diligere
deū sup̄ omīa qđ pot̄ deberet v oīa t̄ā
sitoria & t̄p̄alia p̄dere. In sup̄ v oīa ma
la p̄t̄ mūdi tolerare. qz deū cū vno so
lo p̄t̄o mortali offendere. vñ de **Ap̄los.**
Quis nos sepabit a charitate dei. An
tribulatio. an angustia. an fames. an nu
ditas. an gladius. an mors. an vira
t̄. qz miseri hoīes s̄t isti. q̄ p̄t̄ modicā
substantiaz r̄pales (quam iuste lucrant)
seperant se a dō. Vel etiā p̄t̄ modicā
delectatōem carnis quaz p̄t̄ habere in
vno actu luxurie quē deserūt. Vel et̄ q̄
p̄t̄ modicā gl̄iam transitoria & sup̄bia
quā hic querūt in sup̄bia & ornatu vestī
um & societate sc̄orū & angeloz. p̄dunt
et consequenter stola gl̄ie & aīne se pri
uant. **¶** In **Chris.** in sermo. qđā. Exclu
di a bōis eternis & alienū esset ab his q̄
p̄parata sunt sanctis. tū cruciati & t̄ā
tū dolore infert. vt si nulla excrucie p̄a
tor̄q̄ret hec sola sufficeret. **¶** Quarto mō
eōmittit pccm̄ mortale quādo ac̄t̄ p̄c
cati venialis ordiāt in finē pcc̄i mortāl.
Verbi gr̄a vnus verbū locosus in se est
pccm̄ veniale. Sed si loquor verbūz to
cosum cū muliere vel p̄ gine ea intentio
ne vt possit eaz allicere ad peccandum
mortalit̄. tūc illud verbū erit mihi peccatū

mortale nō q̄ verbum locutum in se sit
 peccatū mortale. sed q̄ refero in hūc fi
 nes qui finis in se est peccū mortale. **E**
 sic p̄pter talem intentionē erit peccū mor
 tale qd̄ vni qui simile verbū in loco esse
 locutus esse veniale. **I**tē aliud exemplū
 duo tangū vna mulierē vel virginē
 vnus erit loq̄ et leuitate. tunc vtr̄ peccat
 venialiter. Alius cū intentionē allicitiōē
 eam. **E**t sic p̄pter intentionē talem tan
 gēs sic mulierē vtr̄ virginē peccat mort
 liter. **S**ic de alijs. **S**imiliter de visu
 o vidēt mulierē pulchram. vnus videt
 eas tanq̄ pulchram vel ymaginem pul
 chram. **E**t hoc nō est peccatū. vel forte
 veniale. Alius videt eā cōcupiscēdo
 eā z sic ille peccat mortalit̄. **I**n xp̄o in
 euāgelio. Qui viderit mulierē ad p̄cu
 piscēdo eā z cōd̄ deus q̄t p̄tingat talē
 peccatū in mūdo isto. etiā sine actū luxuri
 sed solummodo tangēdo. amplexādo. lo
 quēdo. vidēdo p̄cupiscēdo. z sic de alijs
 modis de quibz plures modis vel nū
 la p̄sciam habet. **I**n mūdo mūdo q̄t a
 re vānant. qui nesciēt cadūt in infernū
Chris sup̄ **Matth.** **Q**uq̄z miserrimus ē
 mūdus z miseri qui ei sequunt̄. s̄ em̄
 homines mūdi opera excuserūt a vita. **E**
 sic hēm̄ vllas. iij. rēlas d̄ peccū mortal

Damina peccati mortalis

Ecce tu mortale & ferre plura da
 na. Primo nocet ipsi facienti. Secundo
 illi qd sunt i purgatorio. Tercio do
 natis qd sunt i inferno. Quarto saluatis
 in celo. Quinto vltoribus in hundo
 Postremo ipsi xpo. Primo nocet ipsi fa
 cienti & h in vita & in morte & etiaz post
 morte. Ipsi ps. Delictis meis coram me
 est semper &c. Primo facit bonum
 miserum in presenti vita. qd spoliatur euz
 oibz suis bonis meritis qd quis fecit et
 omnibz virtutibus & gratiis. Si corboa
 opera quis habere & etiam virtutes qd
 paradisi habet nobiles arbores. flo
 res herbas & radices. Item quod celum
 stellas. quor guttas mare. hec omia po

In generali fo rii.

vnū mortale pctm pereūt. quia nunq̃
hab:bit aliq̃d bonū in celo p̃ his oīmb
nisi p̃ penitētiā recuperabit. **Ezechie.**
viij. Si auertat se iustis a iusticia sua
et fecerit iniquitatem nūquid uiuet. oēs
iusticie quas fecit nō erunt i memoria.
Insup nihil boni pōt operari q̃d sit sibi
meritorū vite eterne q̃d oīu scient stat i
vno pctō mortali. **Unde Lemf. xxiij.** Si
maculā habuerit nō erit acceptū a dño.
Eza. i. Nō accipit de vobis sacrificiū
q̃a manus ṽre sanguie plene sūt. Ergo
dicit mortale. q̃d sicut mors corpōis p̃
uat hoīem vsu oīū mēbroz. Sic quo
damō pctm mortale facit spūalit quia
peccator nihil p̃t mereri nec le q̃ndo nec
orādo nec ieiunando z sic de alijs. Et
sitor bona opa faceret sicut oīes hoīes
faciūt nihil meret in celo. Ergo peccas
tor compatur hīs terre que p̃ labori
bus nihil recipiunt de gaudijs celi cum
tamē laborēt fame sitit graui onere. **psal.**
138. cū in honore esset nō intellexit oī
parus est iumentis. Sed talia bōa que
sūt in mortali pctō remunerātur h̃ spali
q̃z nullū bonū irremuneratū. Et hoc
est vna causa q̃re pctōres p̃sperant in
hac vita. quia hic remunerant p̃ suis op̃
bus. z iō carebūt futura remuneratione
Unde Grego. Magn⁹ affluxus spaliuz
est eterne dānationis indiciz. Ergo mul
tū timēdū est cuiuslibet qui sciēter stat in
peccato mortali cuz p̃sperat in hac vita
sic q̃ prius ē sanus letus. diues et oīa
que desiderat ei p̃sperare adueniūt q̃a s̃m
Grego. Multi florentes in p̃nā bōis rē
poralibus tanq̃z p̃ amēa p̃rata ducunt
ad interitū. Item pugnat pctōr p̃cipa
tōe oīūz bōz q̃ s̃ i ecclia ab oīmb fide
libus. De q̃ p̃cipatōe d̃t ps̃. **Barth.**
reps ego sum oīm timētum te et custo
dientū mandata tua. **Bon⁹** exis i grā
habet p̃cipationē oīm bonoz. s̃. mis
sari. orōnuz. ieiunioz z sic de alijs que
sūt in ecclia. Et hoc ex charitate euenit
q̃ sumus in unitē mēbra vniū corpōis.
s̃ oīa bona fluūt de vno in alius sicut

patet in stomacho bōis qui in partitur
alqs mēbris que h̃. Sed pctōr est mē
brū absēluz. ergo nō uiuificat. nec p̃cia
pariētem recipit de alijs mēbris. **Item** p̃
uat bōis spaliū q̃z indignus erit vti ho
nis spaliū q̃ an pctm dignus erat celo
et celestibz bonis post pctm nō est dig
nus pane q̃ vescit. Ergo imoderatus
viti eo deberet q̃ntumcūq̃ possz. **Unde**
Ezechie. iij. Panē tuū in pōdere come
das. z aquā tuā in mensura bibas. imo
indignior est oīmbz creaturis irrōnabibz
libus. q̃z tales deū suū nunq̃z offēdes
rūt. s̃z tu deū multoties offēdisti. z ad
iracundiā eū contra te concitasti. **Unde**
Aristo. viij. eth. Prauius hō deterior est
bestia. **Idē. i. poli.** Sicut optimū aialū
est hō fr̃s lege z iusticia. sic pessimū est
hō a lege z iusticia separatus. ergo si indig
nior est oībus creaturis irrōnabilibus
tūc p̃sequent sequit̃ q̃ nō est dignus vti
creaturis. Ergo pctm fecit hōiez tā m̃
serū q̃ nullius bōis nec spūal̃ nec spaliū
est dignus. nec est dignus terrā calcare.
neclumē celi videre z cūs. q̃z indignior
est oīmbz creaturis corpaliū. **Item** seq̃
q̃ nō est dign⁹ vsu creaturā dei. Ergo
miseria pctōris ē raz magna z periculo
sa q̃ si oīes crature d̃. fletent miseriam
peccatoris. s̃. oīa ligna. oīes lapides
oīa aialia terre. oīes aues c. l. et oēs
hoīes viuētes. nō s̃ p̃digne dānū pec
catoris in q̃d p̃ vnū pctm icidit z effēre
Sed heu quidam peccatores centum
pctā mortalia. vel etiā plura p̃miserunt
nec vnā guttā sent. **Rō** huius est. q̃z nō
cognoscūt q̃nta bona pdiderūt. et in q̃s
mala inciderūt. **Si** hoc veraciter cogi
cerent z p̃penderēt nō solū plorandū
esse eis sed etiā vlulandū. q̃z n̄hil ram
malū hōi q̃z pctm mortale. melius esset
hōi q̃ decem milia demonū in se habes
re. vel cū gladijs oīmbz q̃ fabricati sūt
transfigeretur. vel in oīi igne p̃burer. t̃
q̃z q̃ cū vno pctō mortali deū sciēt vel
voluntarie offēdere. quia peccator cū
consummatū fuerit g̃nat mortē. scilicet

De peccatis mortalibus

Ipſius anime. que mors magis timēda
eſt q̄ mors corporis. vnde Gregori. in
moralib. Morte corporis om̄is hō po-
tius debet mori q̄ cū vno peccō mortali
dei offenderet. vñ **A**risto. iij. **E**t bico
Melius eſt mori q̄ facere cōtra p̄tutes
ſc̄z bonū virtutis. **S** Sequit̄ videre
quō pecc̄m nocet hōi in morte. et hoc eſt
nocuentū q̄ aīa videt tunc oīa pecca-
ta ſua q̄ em̄ ipſa egredi v̄z de corpore.
tūc augmētat̄ dolor q̄ añ in cor hom̄is
illius nō aſcēdit. vñ tūc p̄dit ſenſus ſu-
os. non cogitat aīa aminō de corpe nu-
triendo. ſed p̄tutes ſuas naturales per
mēbra diſſuſas ad ſe trahet. z tūc videt
oīa pecc̄a ſua ſup caput ſuū. vñ p̄s. **C**or-
rentes inſegetis p̄urbauerūt me. z tūc
cū videt ſe ſepari a deo p̄pter pecc̄a ſua p̄t
dicere illud pſal. **C**ircūdederūt me laq̄i
mortis. i. pecc̄a. **T**ūc aīa miſeri peccōris
videt demones circūſtantes z eā p̄oc
eūantes z eā ad infernum trahētes vñ
Job. x. **G**ladent z veniēt ſup cū horis
biles. glo. i. demones. **Q**uō tūc cōtū-
habū peccōr cū viderit cōcurſum demonū
ad aīam. **T**reno. p̄. **O**mnēs inimici
eius apprehenderūt eā inter anguſtias
Icē in morte aīa p̄uaf corpe proprio.
q̄d nunq̄ in tali forma reaſſumeret. imo
veller h̄re ſicut q̄i pro dimidia pte cor-
poſus eſt a vermib. q̄i ſtupēbit aīa peccō-
ris q̄i corpus tranſſumendūz videbit.
Icē nō ſolū corpore ſz etiā p̄uaf omni
ſolatio viſibilū que dilexit. ſ. cibo potu
ſilq̄. v̄rore. cognatia honoribus et diui-
tijs. **Q**uā amarū erit ſepari ab his q̄ in
ordinare dilexerūt. z p̄pter q̄ ſalutē ſuaz
ſepius neglexerūt. pſalmiſta. **H**ō cū ite-
rierit nō ſumer oīa. neq̄z deſcendet cū eo
glia. **L**u. xxi. **S**tulte hac nocte reperēt
aiam tuā a te. z q̄ paraſti cuius erūt. **S**e-
quit̄ videre quō pecc̄m nocet hōi poſt
mortē. z eſt hoc nocuentū q̄ hō p̄uaf
om̄i ſpe diuine miſericōdie. z ſuffragijs totū
ecclie. **C**ū Grego. in moral. **N**equa q̄
vlt̄a miſericōdia parceris libat q̄s ſemel in
loq̄z p̄enalib. iuſticia iudicātis damnat.

Ergo ſi oīs hom̄es in mūdo pro vna
anima damnata int̄cederēt. nequa q̄
eos dñs exaudiret. **N**ō eſt q̄z in inferno
nulla eſt redemptio. **U**n̄ bñs Aug. de
Si p̄c̄m meū ſerū in inferno. non plus
orares p̄ eo q̄ p̄ diabolo. **Q**z nullo mō
orandū eſt p̄ d̄nariis. q̄a ſunt pecc̄i in
tenebras exteriores. i. extra om̄em ſpem
diuine miſericōdie. **T**res p̄ momentanea de-
lectatōe eternā penā ſuſtinebūt et eter-
na dei viſione carebūt et ſocietate oīum
electorum. pſal. **C**ouertant̄ peccatores
in infernū. **Q**ui iō factus eſt dei iuſticia
ordināte. qui deū noluit ſequi ad glām
in inferno ſuſtineat eternam miſeriam.
vñ Aug. in ſermo. quodā de quare in i-
ferno mors querit z nō iueniet. q̄m qui
bus in hoc ſeculo vita offerit et noluit
accipere. in inferno q̄rent mortē z non pote-
rūt inuenire. **V**ene inferni gimi-
de ſunt p̄pter earū eternalitatē. vñ Aug.
Ignis noſter eſt quaſi depic⁹ t̄ ignis re-
ſpectu ignis infernalis. **I**gnis noſter tā-
tū extrinſecus vrens ledit p̄uif q̄ pene-
tret neruos et oſſa. hō morit̄ et nō ſentit
leſionem. **S**ed ignis inferni ſenſit̄ in
om̄ibus viribus ipſius aīe. cute. carne.
neruis z oſſibus. et medullis et pilis q̄
oīa plus ardet q̄ candens ferrū. **E**xem-
plū de acerbitate ignis inferni. **R**egit̄ in
libro **P**etri cluniacen. vbi narrat q̄d q̄
daz fuit ſacerdos in pictauiā q̄ ſubiecit
multis vicijs induc⁹ a q̄daz p̄ore p̄miſ-
ſit ſe ordinē ciſterſienſ. intraturū. ſz diſſe-
bat de die in diē. **C**ū aut̄ ſubito infirma-
retur et prior a duoc⁹ eſſet. inducebat
eum ad reddendū promiſſum. ſz illo ad
huc diſſerere. **E**cce ſubito clamauit. p̄aſ-
ora pro me ecce dracones veniūt ad de-
uorādum me. **I**llo vero cū alijs aſtātib.
orāte liberatus eſt. nec ſic impleuit p̄miſ-
ſum. z ecce iterū incepit clamare petens
orōnes dicēs ecce ignis occupat me ad
deuorandū me. ſed tūc iterū libera⁹ ad
orōnes nō implebat p̄miſſum. **E**cce
ſubito factus i extraſ. et rap⁹ ad iudiciū
ū audiuit ſinias p̄ra ſe ferri. d̄nacionis.

re rediens ad se ait. **E**cce duo demones
seruic farragine magna vt frigar in ea in
eternu et angus euallam prioris diste
bat. **N**o lanto sed scit verum qd qd
est eualla ita veru est qd dico. **S**z cu
hec diceret cecidit de farragine vna gut
ta sup manu eius. qd penetravit z deuor
auit carne vici ad ossa. **E**rat. **D**odo
credite mihi. ecce nu demones pnciunt
me in farragine. z hec dice expirauit in
elictor. **I**n sup eterna dei viliu carebo
et sociate omium electoru. **I**n **A**bis
so. in fmo. **E**xcludi a bonis eternis z ali
enum sue idignum effici ab his qd ppa
z hscie. tñ dolor z tñ cruciatum in
fert vt si nulla intrinsecus pñz toque
ret. hec sola sufficeret. **P** **S**ecudo
peccatu nocet his qui stz in purgatorio
z suffragioru diminutionem. qz hos qui
stz in purgatorio no pnt pccos iuuare
z efficaciter sicut si eent in gra. **Q**uerit
vtru suffragia facta p mistros malos p
sunt defunctis. **R**esponde fm **T**homaz
supra. itz. disti. xlv. **S**uffragia p maluz
mistrum sunt triz liciter. **P**rimo si sit ex
probo motu ipius mistri. z sic no p sunt
eis. quia quequid orauerit vel fecerit p
aiabz per peccatu nouu no pdest eis du
mo est in peccato mortali nisi ex coseqñ
ti z p accidēs. sz iquaru p elemosina ma
lihois paupes excitat orat p defunctis
et hec orō pdest eis. **S**ecudo mo pñz
fieri vt per mistru publicu si vt tortus
ecclie. sicut qñ sacerdos celebrat missaz
vel ex quibus mortuoru i ecclia. z qd ista
itelligitur facere sub cuius noie siue sub
cuius vice fit. inde ex suffragia talis sa
cerdotis qñis sit pccōz profunt defunctis
est. **T**ercio mo pñz fieri p malum min
istru vt p mistru pñat. f. alieuus p
uare pnone exñtis in charitate. siue talis
psona sit defuncta vel viu. et talia p
sunt. sicut seruus exñs in peccato mort
li. quodcuqz opus misericordie facit ex pcc
pō dñi sui charitatē hñtis. magis tñ
desse sit etiā mistri in charitate essent. q
tunc illa opera essent meritoria ex du

bus precibus. **R.** Heredo nocet be-
natis et hoc p modū pūctionis. quāto ei
plura in inferno sunt. tanto maior horro-
erit in pena. Unde est q infernus tāto
fortius ardebit quāto plures habebit

Querit vtrum dānari velint omēs
homines dānari q̄uis sciāt ex hoc pena
eorū augmentari. **R**ndeo q̄ sic. etiā pā
rītes suos. et vxoꝛem z filios. z hoc p̄p̄
p̄fectissimā iudiciā q̄ue est in eis. **S**ic
in beatis est perfectissima charitas. ita i
eis est perfectissima iudiciā. q̄ue facit ap̄
petere malum aliorū. **H**oc etiā patz i il
lis iudis viuētibz i hoc seculo. i q̄bz
tñ adhuc nō est p̄fecta iudiciā. s. tñ dāna
ei min⁹ iudicē p̄p̄q̄is q̄s alienis. vñ
eorū pena maior esset si omēs p̄p̄nq̄ dā
nāritur. z alij saluāretur q̄ si aliq̄ de suis
is saluarent. **E**x hoc fuit q̄ diues epulo
petiit fratres suos a dānāuōe eripi. **L**o
gitabat ei q̄alid eriperet. z illos volu
it eē suos fratres potius q̄ alios. **U**nō
si possibile esset mallet potius omēs si
mul dānari. Et in hoc p̄cordat **T**ho. su
p. iij. **Q**uarto nocet saluati quia
peccatoꝝ p̄cuerās in p̄ciā p̄uat scōs
accidēti gaudio q̄d hēnt d. ei⁹ cōuer
siōe vñ **L**u. x. **S**adiū ē āgelis suis sup
vno peccatoꝝ penitentiā q̄s. zc. z nō sō
lum angelis. sed etiā omibz sc̄is erit
gaudiū de p̄uersione peccōis. **I**te nocet
eis p̄ modū subtracōis. **N**ā ex p̄uocio
et societate beatoꝝ habet gaudiū acci
dentale. q̄a q̄i cunq̄ vna aīa euolat ad
celū. tūc gaudium accidētale erit omibz
bris in celo. z vnusquisq̄ cum alio diuē
der sua merita ex charitate. **E**t q̄ vnus
in seipso nō habz hoc i alio inuenit. vñ
Grego. in moral. **A**īa vis nos in illa
pace sociat. vt q̄ vnusquisq̄ in se non
accepterit hoc se accepisse in alio erulor
Anse. **U**nusquisq̄ in tātūz gaudet de
alterius gaudio inq̄uāz de suo p̄p̄rio
Hoc bono z gaudio p̄uaz electi q̄nū
ad illū p̄eōz p̄tiet q̄ dānāz. **S**ic i vno
alio habebūt q̄ in loco illi⁹ substituet qz
nūc⁹ electōz. i fallibilibz i adimplebit

De Peccacatis

Unde Apo. iij. Tene qđ habes ne alii
us accipiat coronā tuā. Quinto no-
cet viciatoribz. illis qui adhuc in mūdo
viuūt qz sepe boni in vita pñi puniunt
ēgaliter propt pccā maloz hōim. qz sic
qñqz vna cōitas meli⁹ habz propt vñū
bonū hōiem. sic z qñqz plures puniunt
propt pccā vñius. qz vt frequent pmit-
tit de⁹ fieri tēpestates aeris. sterilitates
terrāz z hōi plagas propt pccā et de
merita maloz. z sic boni qñqz pñiunt
ēgalit⁹ propter malos. Item p eo qz ma-
li bonos suos malo exemplo quandoqz
corrum pñt z pervertūt. quare em̄ tot cēnt
periti hōies nisi qz mali se iuices inficiūt
Sicut vnus infirmus ab alio inficitur
corporealiter. sic z spūaliter. Et sic vñmē
tuz peccilens zons morbidā inficit alias
oues. sic simile est de hōibus malis. vñ
psal. Cum peristi pueris. T Ser-
uo nocet rps. qz peccū sanguis eius nō
psoluūt. Tora qđ dicit. Tulerit. Op-
mercenarij tui nō manebit apud te vsqz
mane. Tūc em̄ peccū clamat in celum
Quātomagis qui xpm defraudat pre-
cio suo. psal. Preciū meū cogitauerūt
repellere. T nō tñ sic itellgenduz est qz p-
pterea xpus aliqñ def. cñi habeat. vñ
psal. Bonoz meorū nō idiges. Sed
loqñdo respectu illius hōis qui peccat
et dān it. qz tñc peccū sanguis xpi in eo
perditur. z sic nō fit christo recōpensatio
passionis eius que eum redemit.

De Peccato Veniali

Peccatū veniale qđ sit. Rūdes fm̄ Aug⁹. Peccm̄ ve-
male est qđ hōiem vsqz ad rea-
tuz ppetue mortis nō grauat. sed penā
meret⁹ z facit indulget. Nota fm̄ magi-
strū in 3p. theol. verita. In puul⁹ post
baptismūz primo surgūt venialia. post
hoc mortalia. Tñ Grego. in moral. In
vnoquoqz lapsu a mimis semp̄ icpñt z
sub crescentibz defectibz ad grauiora p-
uenit. Tñ do. de sim. bo. Quēadmoduz
ad fructū culmē tendētes. nō a summis

inchoār. sed a modicis vt sensim ad alt-
ora pñgāt. Tia z qui dilabātur ad vi-
cia; nō statim a magnis criminibz incipit
sed a modicis assuescūt vt sic euz maxis
corruāt. Querit verū possit aliqis viue-
re sine pccō veniali dum est in hac vita
Rūdes qz si loquit⁹ de tota vita hōis
iā puenta ad eratē adultā. de excelēti ac
spūali grā est qz talis sine pccō veniali sic
Sic videt⁹ bris Augu. dicere de beata
vgine. Tñ si omēs scī interrogarēt⁹ si
peccassent. Tñ vñ voce rñdērent. Si
dixerim⁹ qz peccm̄ nō habem⁹ nos ipos
seducim⁹. et veritas in nobis non est.
Sciēdū qz fm̄ magis in 3p. theol. 3i.
Si pfecta charitas nō facit qz peccatuz
veniale nō adueniat. tñ facit qz nō durat
Exemplum sicut caminus ignis nō sa-
cit vt gutta aque nō apponat sibi. sed fa-
cit vt cito extinguit. Perfecta em̄ chari-
tas statim inflammat hōiem vt doceat
de pccō veniali. ppterā pfecti qñqz do-
lēt z sic p paruis peccis plusqz magni
peccōres qñqz pzo maxime peccis. Tñ
imperfecti multa venialia congregāt
Sed tñ sciēdū qz dñb z hōmo p-
viuere sine pccō mortali cū adiutorio bī
Et quicūqz op possit d. ceret. hoc erro-
neū z hereticū eēt. Et h pbat rñb rōibz
Prima est quia in baptismo infunditur
hōim grā p qua pseruari pōt vsqz ad
mortē absqz omi mortali crimine si vult
vri grā illa. Et hoc signat salis linitio
quā facit sacerdos ipi puero ante bap-
tismū. sicut carnes pseruāt⁹ a putrefacti-
one mediante sale. sic hō baptizatus mo-
diātē grā quā in baptismo accepit p-
seruari pā peccis mortalibz. Tñ sed arō
est qz phoc sequeret⁹ qz dñs impossibilz no-
bis onus iporabile. qz mī data dei da-
ta sunt nob ne peccem⁹. Tñ si dñs qz
dñs pcepit tibi qđ nō potes implere fal-
suz dñs. z incurris maledictionē bī. vñ
Bern. Maledict⁹ qui dñs deuz pcepisse
impossibile. Tñ hoc est loq cōtra euan-
gelīā z pba xpi. qđ dñs vt habet Barthol
Augū ei meū suauē ēzon⁹ meū lue. Tñ

venialibus / fo. xij.

et sic cum esset in tali gravi infirmitate la-
borans venit angelus dñi ad eum dicens
ei se esse mortuum in beati et cā dñi debet
retēssē in purgatorio donec sibi vna mis-
sa legatur. et cetero sibi illa missa legere
tur et finire. tūc debet liberari a purga-
torio et evolare ad celū. Tūc illaz visio
nam ille frater infirmus insinuante socio
suo rogans eū vt cetero moreret sibi im-
mediate vnā missam legeret astringens
eū ppter caritatem et fidelitatem quā ad
inimicū longo tpe habuerūt. Et ille frater
pmisit se hoc facturū. et sequenti die de-
mane infirmus obiit. Et ille frater in es-
sente se preparauit ad missam et lecta missa
defunctus apparuit illi dicens. In fide
lis frater maledictionē dei erga me bene-
meruisse. Et ille. qre hoc. et defunct⁹ rñ
dixit. qz rogauit te cū adhuc viueres qz im-
mediate post obitū meū vnā missam leger-
es. sed tu infidelis frater iam me qñ per
viginti ānos in magna pena torqueri p-
missisti. nec tu nec aliquis fratru meorum
vnā missam in tā lōgo tpe legisti. Tūc vi-
uens rñdixit. In pccate dico tibi qz cada-
uer tuū adhuc nō est tumulātū. imediate
post qz expirasti me ad missam disposui.
et iam a primo finit. Et defunctus. V-
si sita est tūc ppter acciditatem pene vide-
tur mihi hoc breue spaciū qñ. xx. annoz
spaciū esse. Et tūc regrebiabatur fratri et
migrante ad celū. T. Sēptū est qz bona
celatis glorie dimittit nō quide illa q
debent iam et que habemus ibi p meritū
reposita. sed que dēbentur si venialia nō
fierent. qā medio tampe possem aliqua
bona fieri. qñ illa sūt qz que bona opa ce-
lestis glia augmentat. Itam post ppe-
trationē venialū oportet nos opa qdem
cōt. rre ad solutionē hmoi debitozū p
quectā d. b. r. nobis qz fecere stimulus
eterni pmy. S. Sēptimū est qz
venialia sepe sunt occasio pctōz morta-
liū. et hoc ptingit quoz modis. Primo
ex complacentia. vñ Aug⁹. Nullū pec-
catum adeo veniale qd non fiat mortale
dum placet. nō idem actus numero. sed

idem specie. Notandum qz qnto est ma-
ior delectatio in peccando. tanto maior
pena debet illi pctō in futuro. vñ Apoc.
xvij. Quātū in delicijs fuit tñ daret
de tormentis et lucru. Ergo ppter securi-
tatem pñtendū esset qñ in aliq pctō qd
fuit se estimatur veniale habuisses nimis
magnā et excessiua pplacētā et delecta-
tionē. Et ergo reprehensibile est nimiaz
cōplacētā habere in risibz et leuitatibz et
p bis iocosis. et sic d. alijs. nisi talia fierēt
causa recreationis. et moderate. quia f. m.
Aristo. viij. ethic. Homo semp indigz
qdam delectatione quasi quadā recreati-
one ppter multos labores qui sibi occur-
runt. sed excessus in risibz et leuitatibz pre-
cauari debet. vñde Basilius in hexame-
ron. Iocus siue risus remissam efficit as-
nimam et negligentiam erga precepta dei
nec delicta sua pōt ad memoriā reuocā-
re sed obliuiscens ea. nec se istigat ad pe-
nitentiā et pñtionē. et ita paulatim omni-
bus bonis puiatur. vñ de ciuitatibz Bern. de
pñtū mundi Comparat dei filius et
plorat. hō patit et ridet. Sēdo ex risu
ne. qā p frequentem lapsū in venialia dis-
ponit hō ad mortale. Et sim hoc intellē-
gitur illud Gregorij. Vitasti grādia vi-
de ne obuiaris arena. hoc ē qz. sepe de
peccatis minimis venis ad magna. sicut
d. modica scintilla surgit qñ magnus
ignis. Ecclia. xij. Qui minima negligit
paulatim d. fuit. vñde Grego. in pasto.
Qui minima pctā delectare et delectare negle-
xit. a statu iusticie non quidem repente
sed paulatim et particulatim cadit. Ter-
cio ex processu quando insurgit veniale.
si non phibetur posset progredisqz ad
mortale. non qz ipsum veniale in suba fi-
eret mortale. sed quia ex ipso veniali occa-
sionalitē pgreddiō fieret mortale. S. s. s.
patz et pñtis moribus qui inter venia-
lia computant. sed qñ delectatio conuas-
lēt in tñ qz pñsus accidit. iam pctm
est mortale veniale sit qz duo sunt pctā
Aug⁹ in li. de pñia. Nullū est pctm adeo
paruum quod non crescat neglectum.

Q

De Peccatis venialibus

cur venialia. **R**ides q̄ propus locus ē
hic in mundo vel in purgatorio vbi ve
nialia puniunt. s̄z infernus p̄prie est loc⁹
vbi mortalia puniunt. s̄z q̄n in morta
lib⁹ morit̄ q̄s tūc venialia puniunt et na
liter in inferno cū mortalib⁹. s̄z minor ē
pena p̄ venialia in inferno q̄ p̄ mortali

Scōm est q̄ p̄cām veniale aīam ma
culat. **E**t ponit tale exemplū. **Q**uē
grex aliqua vīmagō depicta in tūc q̄ vī
deri nō possit. **Q**ua vero sic obscuret ve
videri possit. s̄z nō plene discernit. **E**t s̄o
p̄pter tale differentia d̄r **G**rego. q̄ venia
le obscurat. mortale tenebrat. **A**ug⁹ in li
bro de vita xp̄iana d̄r. **A**īa in p̄cis p̄se
uerā s̄ nigrior est coruo. hoc intelligit d̄
mortale peccat⁹. s̄z veniale solū maculat.

Tercū est q̄ minuit feruorē charitat⁹
sicut aqua ignē licet non exinguit feruo
rem. tamen illum temperat. **E**t quanto
plura venialia aliquis committit. tan
to plus minorat feruorē charitatis. **A**l
q̄ notabiliter q̄q̄s p̄dunt feruorez et te
pescit. **E**t rō est q̄ venialia nō curāt dī
mittere. vñ **A**ug⁹ sup **J**ohā. **D**ivus
tesunt gutte que tūc s̄ multā flumina
impleat. **M**ortale p̄cām exinguit totā
charitatem. s̄z veniale et charitas se mu
tuo p̄p̄atuiat. et veniale solū opponitur
feruori charitatis. **Q**uartū est q̄ po
tētiā anīe in bonis opib⁹ lassat. sicut
q̄n cuiq̄s ponit onus sup onus. minus
erit p̄p̄rius q̄d laborandū. sicut equus
onustus. vñ **A**ug⁹ sup **J**ob. **D**ivina
s̄z grana arene. s̄z si multa arena pona
tur premit atq̄ opprimit. **P**otentie enī
rōnalis op̄atio est discernere. s̄z p̄pter
aggravationem venialium non ita clare
distribuit bonorū et malorū differentia
In signū huius boni z p̄fecti hoīes mī
ma etiā q̄q̄s peccata discernūt q̄ imp̄e
cti non cognoscunt. vñ **G**rego. in mora
lib⁹ li. xxxij. **Q**uanto maioris lumē grē
d̄s p̄cipit. rāto ā plus rep̄ensibilē se cē
cognoscit. **H**oc etiā patet a d̄ sensus q̄
in albo z mundo panno etiāz quā ma
cula cognoscitur. sed in nigro z immū

do etiam vir q̄n notabilis et macula
magna cognoscit. **S**ic simile ē de scien
tia hoīs. **C**upiscibilis enī potētie op̄a
tio ē appetere bonū q̄b cognoscit rōna
lis. s̄z venialia aggrauāt potētiā cō
cupiscibilem q̄ non ita ardentē appetit
bonū eternū. ac si nullis venialib⁹ esset
aggravata. **T**rascibilis op̄atio ē delecta
ri malū. **I**n signū huius p̄fecti viri qui
habent mundas p̄scias valde delectan
tur etiā quā mala q̄s imp̄fecti nō faciūt
vñ **H**iero. in eplā. **D**ens xp̄isto dedō
cata sic cauere debet minora quō etiam
maiora. sciens p̄o verbo ociofo reddē
dā ēē rōnem. **Q**uīrū q̄ retardat agilita
tē homo q̄ decedit z possit stari p̄ mo
tem volare ad celū. cogitur p̄pter venia
lia ad tempus in purgatorio expectare.
Nunq̄ enī ab aliquo dei facies vidēb
tur. donec soluat p̄ penas minimā qua
drantem venialium peccatorum. **I**nde d̄
cit xp̄us **M**atth. v. **N**ō erbis inde dō
negredas nouissimum quadrantem.
Oportet enī quilibet esse ita mundum
ante introitū paradisi sicut fuit i innocē
tia baptisimali. **S**ciendū etiā q̄ p̄ quib⁹
peccatis oportet hoīem in purgatorio
quādōq̄s diu purgari. q̄b in p̄nti facili
deleuisset z breuiter. **E**xemplū l̄. q̄s de
sorore sc̄ti **M**omiani. q̄ p̄p̄t audiri vñ
us cantilene de quo nō fuit contrita nec
confessa. nec egit penitentiā in p̄nti de b
fuit in purgatorio. xviij. diebus sicut p̄
mortē reuelauit cuidā hoī. **A** **O**ctig
nis purgatorij est miro mō grauis p̄a
Un **A**ug⁹. d̄r. **I**gnis purgatorius li
cet non sit eternus. miro mō est tamē
uis. **E**xcellit enī om̄em penā quā vnq̄
aliq̄s passus est in hac vita. nunq̄ i car
ne est tanta pena inuenta licz mirabilia
martyres passi sunt tormenta. **E**t p̄pter
nimia acerbitatē pene purgatorij videt
eis temp⁹ tam longū ibi esse. **U**n exem
ptā legi⁹ de duob⁹ frīb⁹ religiosis qui se
mutuo dilexerūt fideliter. z multo tempo
re d̄o mutuo seruierūt. tandem contigit
vnum q̄ illis infirmari vsq̄ ad mortē

venialibus

18. rit.

Peccata venialia octo modis dimittuntur.

Venialia per a que dimittuntur et q̄ modis. Rñdeo octo modis. Primo p confessionē genēralem q̄ fit publice cū multis. vt fit cōfiter post p̄dicationem et etiā alias. et ista confessione habz efficiētiā ad remissionem venialium et tribz. sc. ex contritē cōfiteant̄ et ex hūilitate p̄fessōis. ergo cū hūilitate genua flectere debes et exput hūilitatē inclinare qñ dicis tales p̄fessionē gēralem. Tercio ex orōne sacerdotis qui dicit super p̄sim. Discedatur vestri op̄s deus. Ergo interim q̄ sacerdos d̄r hanc orationē quibz recollet cor de et deuote peccare debz et desiderare h̄ a dō impleri qd̄ sacerdos d̄r et petit. Sic scilicet intelligendum est de illis q̄ dicūt p̄fiteor aut sacerdotē ante missam. Secdo p deuotā pectoris confessionē exemplo publicani q̄ pcutiens pecuniam suā dicit. Deus p̄picius esto mihi p̄ccatō. de pe. dist. p. Tres sunt actiones. Tercio p aque bñdictionē aspersionē. de co. dist. iij. Aquā sal. Aliq̄ hñt aquā bñdictā in domo sua vt quādamodū sepius peccat. ita etiā cōuersus in delectōne venialiu aquā bñdictā recipiūt. et laudabil̄ et bona est talis deuotio. Sciendū ē q̄ aqua bñdicta est deuote recipienda nō insonie siue a sacerdote recipiat. siue a seipso. Et vbiq̄q̄ et in quacūq̄ p te copis tergit hominem siue in manibz siue in faciem hoīs bonū est. Attū in facie hoīs cōfiter recipit. et h̄ ppter dignitatē q̄ est nobilior ps corporis. tūz etiā propter q̄ncq̄ sensus quibz sepius peccauimus qui magis vigēt in capite. Itēz bonū est h̄re aquā bñdictā circa lectū. et asp̄ pergere se de sero cum ca. Et maxie circa infirmos q̄a sepe asp̄gendi sunt ad effugāda fantasmatā demonū. ps. Conteribulasti caput draconis in aq̄s. Qñd in p̄secratōe aq̄ legunt valde notabilia p̄ba. discedāt oēs san. in lo. in q̄ asp̄. fuerit aqua. Exemplū huius legis q̄ in mona

sterio quidam laicus de nouo cōuersus cū esset in articulo mortis vidit totā domum repleri deformibus p̄sonis rostratis Qui cū sceret custodi suo. ille intelligēs q̄ iminūdi spūs essent. fecit porrigere vas aque. et ex ea asp̄xit totū locū. Et cū h̄ faceret raliē clamare cepit. Eya eya fac qd̄ facis. q̄a dyaboli fugiunt lumina celeritate cōtendunt exire. alter in alterū impingentes. Ille fortius cepit asp̄gere et sic liberatus est eger a demonū infestatione. Quertur vq̄z aqua bñdicta sit sacm. Rñdeo fm 2ho. nō. Sed est sacramētale. quasi qdam dispō ad sacm. Cū dat p̄ra demonū nequias et venias ita et omne qd̄ effectū sacrozum impedit re possit. Quid cū aqua bñdicta apponitur aque nō bñdicte. Rñdeo fm 2ho. iij. dist. xij. Totū est bñdictū. p̄tus enīz que acq̄sita est aq̄ ex bñdictionē puenit ad aquā additā. Sile de oleo nō p̄secrato zc. Quarto p p̄ritōem cordis. ergo bonū est imēdiatē cōteri. quādo aduertis te aliqd̄ veniale cōmississe. vñd. Cassio. sup. ps. Ad dñm cū tribula. d̄r. Dñs nescit differre quem p̄pūcto cor de sc̄sset sibi supplicare. Quinto per orōnem p̄cipue dñicam. de pe. di. iij. Quotidianis. Tñ Aug. De q̄ridianis lumbis petis sine q̄bus hec vita non ducitur q̄ridiana. orō fidūm satisfacet. Sexto p ep̄alam bñdictionē et fm quosdā etiā p sacerdotalem. Ergo manendū est in ecclia vsq̄ ad finē m̄lle. et bñdictionē quā sacerdos dat in fine m̄lle deuote suscipere debet vñsq̄ usq̄ xp̄ianus. Septio p elemosynarū largitionē. vñ. Danic. iij. Peccata tua elemosynis redime. Qñ canitur i quadragesima. Absconde elemosynam in sinum pauperum. Quia sicut aqua exstinguit ignē. ita elemosyna extinguit peccatū. vñ. Eccl. iij. Sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. Et addunt qd̄as per inturiarū dimissionē que est elemosyna spūalis. Qñd habet Luca. vi. Dimittite et dimittimī. Octauo per dignas eucharisticē cōmunionē. de con. dist. iij.

Q u

De

Quarto propter conscientiam erroneam et nimis strictam. s. qñ aliqñ teneat aliqñ qd qd est veniale in se qd esset mortale et sic faceret. **De h̄** habetur sup̄ eodem. **D.**

Questiões peccatis veni.

Queritur utrū tenemur penitere de venialibz. **Respon-**
deo fm̄ **Tho.** in. iiij. disti. xvij.

Quā dicitur aliqñ ad aliqñ teneri qdam necessitas importatur. Necessitas autē est duplex. vna absoluta et fm̄ hanc hō tenetur facere ea sine quibz non est salus et h̄ mō non tenet ad peti venialis pñiam. qz mortē ex hoc non incurrit. nisi forte ex cōtemp̄tu dimittat. Alia necessitas est ex sup̄pone alicuꝝ finis sicut aliqñ dicit esse necessariū sine quo nō possumus finem intentū cōsequi. et hoc mō necessariū est qz hō de venialibz pñiam agat. si ei remitti debeat in hac vita. Sed fm̄ hoc nō ppe dicitur teneri aliqñ ad aliqñ. et ideo dicentūm est qz hō non tenet ad pñiam venialis nisi large sumēdo. scz si ei in pñiā vita remitti debeat. **Utrū** veniale possit dimitti voluntate manēte. **Ad** illud rñs deo fm̄ **Tho.** vbi supra. nō potest tolli culpa nisi reordinet voluntas que reor̄dinari nō pōt qdū in ipsa deordinari one manet. alias essent duo opposita simul. et ideo nullo modo veniale dimitti potest qdū voluntas ad illud manet. **Utrū** ad remissionem venialis req̄ratur contritio. **Rñdeo** fm̄ **Tho.** vbi sup̄. Peccatus veniale non remittitur qdū voluntas manet in illo. vt iaz dictū est. Ipsum autē recedere voluntate ab eo qd prius volebat est displicere ei qd voluit. Et talis displicentia est qñ gr̄a informata dicit dolor contritionis. Et ideo veniale sine contritione tali nō dimittitur. ergo contrari debemus de venialibus quozum memoriā habemus. et de obliuiscis in gr̄a ali de quibz non recordamur. **Utrū** homo tenatur cōfiteri venialia peccata. **Respon** deo fm̄ **Tho.** vbi supra. **Con-**
fessio ad hoc est necessaria vt penitus sa

Peccatis

infractionez accipiat fm̄ modum ddict. pctō autē veniali nō debetur pena taxata qā pena illa esset pportio naria pene pcti mortalis. a quo peccatum veniale in infinitum distat. Unde p̄ solam correctio nē interiorē pctm veniale remitti potest. Sed an semel in anno teneatur pñeri qd non hz nisi venialia. **Dicitur** qdam qz in hoc casu ppter pceptū ecclie tenet venialia cōfiteri. Aliqñ autē dicit qz sufficit qz res presenter se sacerdoti. et se immunē a pcti mortali ostendat. vt ad comunionez admitti possit. **Preceptū** em̄ est ad obligā dum illos qui habent aliqñ qd cōfiteri debet. vñ si alicui p̄ grām collatū esset vñ pctō veniali immunis esset. sicut boate virgini est collatū nō tenetur ad illud pceptum. **Utrū** pctm veniale possit remitti sine mortali. **Rñdeo** fm̄ **Tho.** vbi sup̄. Remoto pōte remouet et posterius. nec posterius restituit nisi priorē situto. feruor autē charitatis cui veniale opponitur est posterior ip̄a charitate. vñ qdū ip̄a charitas nō restituit. s. p̄ dimissionē pcti mortalis. nec feruor charitatis reparari pōt in qua reparatiōe cōstitit pcti venialis dimissio. et sic nō dimittitur ei veniale cui mortale nō dimittit. Et notandum est qz differentia est inter dimissionē peccati mortalis et venialis quia vnum mortale nō dimittitur sine alio. qz si deus remittit tibi vñ peccatum mortale. tunc remittit tibi omnia peccata mortalia. nō em̄ pōt deus dimidiare grām suā vt dimittat p̄ez. et partē nō dimittat. **Uñ** dicit **Gen.** xxiij. Dei pfecta sunt opa. Et hoc qd legit in euangel. qz totū hoīem saluū fecit in sabbato. vnde **Larga** dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut nihil aut totū relachzimate dabit. **Sz** vñ veniale bene dimittit sine alio. Et raro est. qz nō habent pñexionem ad iniūcem ex parte auersionis sicut mortalia. Quia in eis nulla est auersio a deo sed charitas manet. et gracia dei stat euz veniali peccato. sed non cum mortali.

et hominibus est iniuriola. Deo qz vsur
par sibi qd eius est. s. dñari. Homi vero
qz vult cu sibi subicere quem natura ei
equante. Itē qz supb oibus inuider. vñ
Aug. Supbia oibus inuideret se7 supio
ribus. qz illis nō equat. inferioribus ne ei
equetur. paribz qz ei equent. Ergo meri
to odibilis est corā deo 7 homibz super
bia. Signū huius. s. qz deus vilipendit
supbos 7 vultat est hoc qz dñs supbos
deponit 7 paup̄es et mites loco eoz ex
altat. Un̄ beata virgo maria dr. Depo
suit potētes de sede 7 exalt. rē. vñ. Eccl.
r. Sedes ducū supboz euerit. et sedere
facit mites p̄ eis. Hoc parz pmo in luci
fero de cuius electōe sic dr. E. i. qz cecidi
sti lucifer qz mane oriebaris. vt h̄. E. i. e.
g. et Luc. r. Elidebā sathānā qñ ful
gur de celo cadentē. A deo autē deiectus
est lucifer ppter suā supbiā vt cū esset an
gelus factus. factus sit diabolus. Et cū
esset nobilissima 7 pulcherrima creatura
iā est vilior 7 deformior cūctis demōibz
Secundū exemplū est in hoie qz voluit
esse scīs vt deus. 7 inscius factus est vt
pee. vñ Bern. Puro iumēta dicerēt si
loq̄ fas esset. Ecce adā factus est qñ vn̄
ex nobis. 7 ps. Hō cū in honore esset nō
intelligit cōparus est iumētis insipienti
bus Tercū in saule. qz cū hūilis esset in
regē sublimatus est. vñ. i. Reg. xv. Nō
ne cū pnis esses in oculis tuis. caput in
tribubz isrl factus es Superbo autē face
a regno electus es. Unde subdit ibidez
Proiecasti smōes dñi. p̄iecit te dñs ne sis
rex isrl 7 cū. S. cō delectāda est su
pbia qz diabolo valde placet. Rō est qz
supbia est origo oim criminū. vñ. Iñ d
de sum. bo. Principaliū septem viciōzū
regina 7 mat̄ est supbia. vñ maximū pec
catū vocat. vnde ps. Emūd qbz adeli
eto maximo. i. supbia dr glo. Sciendū
qz h̄ viciū supbie h̄z se sicut rex 7 regina
viciōz. 7 ergo coronā p̄z h̄z. sed maledi
ctam. vñ. E. i. r. viij. De corone supbie.
Et ad modū regis. qñ hoc viciū venit
ad aliqū nō venit solū. sed adducit ma

gnam societatem viciōz. vnde Eccl. r.
Iniciū ois p̄ci supbia. qz tenuerit cam.
adimplebit maledictis. i. vicijs. vt dicit
glo. interl. Quia in oim p̄ciō inuenitur
supbia. Iñ d. de sum. bo. Om̄s peccās
supbi est. qz faciendo verita 7 tēp̄u habz
diuina p̄cepta. qz sicut sine charitate alie
p̄uites nihil sunt. ita sine supbia alia vis
cia nihil sunt. Abstrahē superbiā et ha
bebis grām. qz supbis deus resistit. hū
milibz autē dat grātiā. quia p̄nerum nō
est receptiū liquoris alicuius sed conco
uum Item supbia signū est qz diabolus
suos dñm inquit ab alijs. Unde legi in
Job. xli. de ipso. qz ipse est rex sup om̄es
filios supbie. et Grego. Euidētissimū
signū repoboz est supbia. electōz hū
militas. Cū ergo quē quisqz habeat do
minū cognoscat sub qz rege militet. vñ
in magno timore et dolore debet esse
qz se cognoscat esse superbiū. qz est filius
diaboli. vñ Aug. in qdāz ep̄la. Quē su
perbiū videris filiū esse diaboli nō dubi
tes. Item supbia est velut quedā ymas
go diaboli. Un̄ hō supbi exp̄sse filius est
diaboli. Iuxta illud Grego. A postare
angelo filius efficitur dū hō homibz filius
esse dedignat. Ex que superbus nō pōt
esse similis deo neqz scīs. 7 refutat esse
similis alijs homibz. tūc opozt qz habe
at etiā aliquem sibi similem. 7 talis est oia
bolus Tercio delectanda est supbia. qz
valde nocet homi. qz priuat hoīem oibz
p̄uitibz 7 gracijs. Ex quo parz qz argu
mentū supbie est subtractio grē. Unde
Grego. Sicut hūilitas om̄ia vicia cuas
cuat. oīsqz p̄uites colligit 7 roborat. sic
superbia om̄es p̄uites eneruat 7 destruit
p̄. Si tibi copia laus sapientia forma
qz decor. Inq̄nat om̄ia sola supbia si
cometur. Item bona opa hoīs falsifi
cat. vñ Aug. Supbia etiam bonis
operibz insidiatur vt percat. Iñ h̄so.
super Job. Supbia in nobis existē
te om̄is vita nostra immunda fit. Et
am̄i sollicitatem. si virginatē. si iei
nium 7 orōnes 7 demōnāz 7 quecuqz

De

Eum omne crimen. Et quidam addunt etiam per extraneam vncionem extra desas gra. vnc. ca. Unico. De his sunt plures. Confiteor tunc dno per egoz contritoz oro. Signoz edo dono. per hec venialia pos no. Et non solu p ista spealiter nūcra sed etia p quodlibet bonū opus dēnt venialia. et sicut dicit bñs Tho. de ad no doctoz scñs. Plura vel pauciora venialia per pñcia remittunt p hoc maior vel minor seruior concitat. qui de pluribz vel paucioribz saltem implicite contriti onem pñcent. Unde non oportet vt p hoc semp omnia venialia dimittantur.

De Superbia.

Superbia detestanda est et fugienda s. gl'ibz hoie. et hoc ppter tria. Primo qd deo multū displicet. Et rō huius est. qz supbia primā cōsumētiā deo inulit in primz angelo q̄ illata fuit. vñ. 2. hōbie. iij. Supbia nūq̄ in tuo sensu aut in tuo verbo dñā ri pmitas. ab ipsa em incitum sumpsit omis perditio. **T**re qz supbia deū impugnat in omni loco omi tpe in omi psona fornicatio aut nūq̄ aut raro in sacro loco cōmittit sed supbia potius cōmittit in sacro q̄ in alio. tunc em magis supbe indute incedūt mulieres qñ ad ecclesiā vadunt. **S**ultra etiā sunt pccā a qbus in pñcipis fastidiant hoies abstinent. sed supbiatūc maxie exarēt. **S**ultra etiā sunt psonē q̄ fornicari dedignatētur q̄ tñ pccm supbie recipiūt. **S**upbia em laicitat sup cinere et alio. iuxta pñbz bñs Grego. **A**uz em seruius xpī oīa vicia supant. adhuc hz pugnā pccā supbiam. **E**t supbus peccat directe pccā deū. ergo qñtus ad hoc superbia magis displicet deo q̄ pccm tūc quā infere et cū pñctas vel aliud viciū. **A**lia em vicia deum fugiunt conuertendo se ad aliam creaturam. vt cupiditas ad aurū et argētū. luxuria pñctat ad delectatiōē q̄ sunt in creatura. et sic de alijs vicijs. **S**ed supbia

peccato

vult sibi vsurpare q̄ sunt dei scz honores et gl'iam quā sibi soli seruat. **U**nde gl'osiam meā ait dñs alteri nō dabo. Et superbus. **E**go mihi eaz. et si non dederis vsurpabo. **C**orra qd dicit apls ad Hebre. v. Nemo assumat sibi honore. **S**oli dō honor et gl'ia. **D**s. **N**ō nobis dñe nō nob. sed nomini tuo da gl'ia. **S**i cur hūilitas dicit deū spealiter honorare vñ dr. **E**cci. iij. **D**igna potentia deo solius et ab hūilibz honorat. **S**ic supbia speali mō deū inhonorat. et feci oppositū vnde **J**ob. xv. dicit. **E**xcurret aduersus eū erecto collo. vñ **G**rego. **E**ū omnia vicia fugiat a dō. sola supbia se deo opponit. **T**re cetera vicia auferūt dō paupes et ignobiles. **S**z supbia auferit deo nobiles diuites et potentes. et ideo superbi sūmūt sibi occasione deū impugnādi. vñ occasione debuerūt sumere ei seruēdi. **J**o em supbi pñmūt deū. qz de de bonis suis plus pñt illis q̄ q̄busdā alijs. et qz de fecit eos gl'iosiores ipi volūt eū in gl'iosum facere. **H** ppter eo qz supbi non solū eqles volūt esse dō. s. etiā supiores vñ **B**er. loqns de illo. ij. **T**essal. ij. vbi dr. et sit mētiō d' anticipō q̄ extollit et aduersat sup omē qd ē deus. aut qd colitur sic sic **B**erñ. **P**roco em vob q̄ nō istem sed oīs supbz extollit supra deū. vult em dō fieri voluntatē suā et supbz suā. iā videtur eq̄litas. **S**z vide malā portionez deus em in his q̄ ratio appbat suā vult fieri voluntatē. **S**uperbz pō lineatōne et cōtra rōnem. ergo dō superbū hoīem vilipendit. detestat. odit et abominatur. **A**d primū pñctat illud **G**rego. **Q**uāto corā hoībuz fuer' gl'iosior. tāto corā deo et anglis eius eris vilior. **A**ut dō supbi detestat habet **A**mos. vi. vbi legitur **J**urauit dñs deus in aīam suā dicit dñs exercitū. dēctoz ego superbiā tacob. **E**t pñct. viij. **A**rrogantiā supbā et vitā prauā et os bñtū detestoz **D**e odio pō qd habz dñs ad supbiā et ad superbū habetur **E**cci. x. **O**diūis coram deo et homibz superbia. **Q**uia deo

Superbie

fo. xij.

felactaret. Secundo quia de bonis suis
gras deo no agit. An ho ingratus dicit
quali non agnosce beneficiu acceptum
quia si veraciter eo gnosceret se a deo acce
pisse. tunc ratio diceret sibi q datori suo
gratias ageret. Et illud viciuz est homi
ni multu nociu. qz obstruit ei fontes di
uine misericordie. vno Berni. Ingratitu
do est ventus vrens siccans sibi fontem
pietatis rorem misericordie z flueta gra
tie. vnde Gregori. Non est dignus pan
dis qui non agit gratias de datis. Ter
cio qz sibi ipsi viuunt z no deo. Unde euz
superbo deo subsuhere z ei seruire rennu
tiat. Ipe bona ab eo accepta no recognoscit
nisi recognitioe verborum queridiculo
sa est contumeliosa. Ridiculum em est
qz dñs deus solum inuariat in homine
callidola pborum. Contumeliosum z ir
risorium etiā est dñs qz cū aliquis dñm
sui faciat qz tñ ei seruire designat. Au
gustinus de vita xpiana. Ille xpi non famu
lus. sed substantiator z irrisor est q eius se
serui dicit ei sibi seruire dissimulat. Dñs
si quis veraciter recognosceret se habere
eorpus cum omnibz membris et vitam
suam totā a deo. vtiqz ratō humana sibi
diceret qz ei euz toto corpore et cū omni
vita sua seruire deberet. qz fm pberam
ipse fecit nos z non ipsi nos. Ergo qui
liber xpianus studere debet vt cum omi
vita sua domino placeat. z nō huic mun
do. vñ Iplus. Si adhuc hominibz pla
cerem xpi seruis nō essem. Quarto qui
de bonis suis non tribuit deo cum ipse
ea requirit in pauperibus. Aug. de ver
bis dñi fmonē. xij. De meo vtiqz que
ro ait xps. da mihi reddam tibi. habuisti
me largitoran. fac me debitoran. pauca
mibi das. plura vtiqz tibi reddam. terre
na mihi das. celestia vtiqz reddam. tem
poralia das. eterna restituiam. Superbia
autem ista est valde nociua homini cum
bona a deo recepit. et non se a deo acce
pisse recognoscit. Aliter em diuites se ad
pauperes haberent. si omia veraciter reco
gnoscerent se habere a deo que possident

et insup si ad remuneratiōem futuray an
hedarant. An peti rauenti. Homo si
hic pmanens es que tu a sunt hic res po
nas. si aut illuc iturus es. cur ea hic relin
quis. Quis paupis est xpi gazophi
laciu. quia quicqd accipit paup. xps ha
bet acceptum. Idm. Homo quicqd
per pauperem transmittit in celus deus
vnu accipit ad centu. Exemplū de hoc
qz demofena centu lum reddidit deo.
Quod a tpe epo quodā predicatē qz ero
gantes paupribz centuplum accipient.
Quies quidē hoc audiens. omia q habe
bat in manus epi posuit. et eps ea pau
peribus erogauit. Illo mortuo filij sui
epm in causa illa traxerūt ad iudiciu bo
na parerna repentes. Qui euz reddere
non posset inspiratū est illi sancto epo
vt irent simul ad patres quo extracto de
tumulo inuenerūt in manu eius cartā in
qua erat scriptum qz non solum illa que
in in manu epi posuerat receperat. s. am
plius centuplū. quod videntes filij epi
dimiserūt. Secunda species interio
ris superbie qñ aliquis credit se sua do
na habere a deo. sed pro meritis suis. Et
hec mala z mendax superbia est. qz si ha
beremus qz meritis nō ex gratia. et
sic talis superbia euacuat gratiam dei. et
qua dantur dona hominibus. Item ta
lis liberalissimū largitoran reputat ven
ditoran dum ea q dñs ei dat credit ha
bere p meritis suis. in quo deo magnaz
irreuerentiam exhibet. Item magna est fa
tuitas illoz qui credūt habere dona pro
meritis. cū homo nō sufficiat satisfacere
deo de eo qd ei alē tenet rōne creatiōis.
ratione passiōis z redēptiōis. Cñ Lu.
xvij. Qui feceritis oia que pcepta sunt
vobis. dicite savi inuiles sumus. qd de
buimus facere hoc fecimus. In quibus
verbis innuitur nobis qz bene operādo
quod debemus soluimus z qz deo inuti
les sumus vñ ad minus nos reputare de
bemus. Deus bonoz nostroz nō indi
get. Cñ ps. Bonoz meoz nō indiges
Ergo cum omnia fecerimus fm omne

¶ uij

alia pfeccimus. Item supbia hominem ex
ecat. docipit z infatuat. vnde prouer. xi.
Elbi humilitas tibi sapientia. z contra
rio. vbi supbia tibi stulticia. vnde Berni
omis supbia stulticia. hoc patz. qz ois
suprbz sibypsi placet. vñ pseques est q
ipse stult' sit. Nec est parua stulticia ista
q sibi placet cum ipse deo z angelis z ho
minibz displiceat. August. Qui sibypsi
placet. stulto placet. Item patz stulticia
supbi in hoc q ipse exaltatione appetit q
fit ad maiorem pceptione. vñ Irido.
Qui em extollitur humiliatur. et qui ex
altatur deigitur. qui deuatur pternitur
qui in stat alliditur. De exellis grauior
casus est. de alto maior ruina. Qui cessan
te vita presenti superbus descendit in in
fernū. et hūilis aduolabit in celuz. vnde
Iuec. xviij. Omis q se exaltat hūiliabit
Sic fit de supbo sicut de vase qñ pfrin
gi debz qd deuatur pfectius frangat. vñ
puerb. xvi. Qui ruina exaltabit cor. Eri
am qñqz nō expectat oīs vs solū in futu
rum hūilietur. sed eos etiā qñqz in pēn
ti hūiliat. dum se semp extollere nitunt
Eñ ps. Deicisti eos dum allauar eū.
Et hoc patz in antiocho rege. vt bñ. ij.
Nachab. ij. q se extollebat. ad eo fuit ei
directus in pēti vt in pñtibz q in suo cor
pore pmo scaturierūt. z in fetore suo mi
serabiliter defunctus est. Sile legi in lib.
q de scala celi. q qdam diues multos ex
cessit in supbia z in ornatu sui corpis cō
tra deū. q etiā ppter suā sublimitatē z su
pbiā loq paupibz hoibus in supplicibz
dedignabatur. Qui in breui diuino ius
dicio ad tantā crudelitē miserā q iustitias
eius se visitantibz responsum daret se esse
cattū. et etiā sub lecto z banchis abscon
debat se sicut cattus. Et qñcumqz admo
nitiones sibi fecerūt de sacro. de pfectiōe.
de pēitione. vel etiam de quacūqz alia
re interrogarē cū nihil rñ dit nisi solum
pbum. ego sum cattus. Et sic in tali sta
tu o functus est sine viatico z sine omni
pmentia. Eñ in isto verificatū est illud
pictū ps. Dō cuius in honore esset non in

tellxit. cōparatus est iumentis insipientibz
et similis factus est illis. Ergo sequi do
bemus bñm hieronimū q dē in quadam
ep̄la. Nihil ita a puericia vitare conatus
sum. quē admodū tumētem animū et ere
ctā ceruicem. dē cōtra se odiū puocāre
nouit em mīgrin z dñm meum in carnis
humilitate vixisse et diuasse. Discite a me
qz mitis sum et humilis corde. **B**

De speciebus superbie.

Superbia diuidit in supbiā in
teriorē z exteriorē. Interior
autē quatuor bz spēs. Prima spēs
eius est qñ aliquis credit se habere bona
sua a se. sanitate corpis. honores. diuiti
as. aurū argenti. et cetera spūalia. s. gra
tiā z pñtes z sapiam z cōs. Illa est val
de mala spēs q homo vult esse qñ deus
suis. qz dē apls. qd habes qd non acce
pisti. Et rps vs habet Job. xv. Sine
me nihil potestis facere. Et cū nec habe
tis nec scitis nec potestis. qz fm aplm nō
sumus sufficientes aliqd cogitare exo
bis. Ecce qz mendax est illa spēs. Sz si
diceret. ego laboraui p illa re. Tūc ergo
quero atē a quo habes illas fortitudinē
et sapiam mediane qua laborasti. nōne
ab ipso deo. Sz diceret. dē ita fatuus ē
qz credet illa a se habere z nō a deo. Di
co q isti līz hoc nō dicāt tñ oñdunt hoc
p opa qñ nō habēt illa a deo. Simil
mō loqñdo dicāt de aliq q nō credit esse
xpm filiū dei. cū terretur eius cōminatio
nibz. nec attrahit pmissionibus. nec pre
ceptis obtemperat. nec pñsibus acquiescit.
Quatuor modis dē superbi facit
re quasi bona sua cred. rñ habere a se nō
a deo. Primo quantum ad hoc q glia
de bonis suis et iactat se de illis. Vnde
apls. p. Cor. iij. Quid habes qd non
accepisti. si autē accepisti quid gloriaris
qñ non acceperis. ergo noli gloriari nec re
iactare de bonis a dō tibi collatis. quia
habz pñam priuādi re illis bonis quā
docunqz vult. Et qui hec veraciter pco
gitarer. nequaquā de bonis sibi collatis.

Superbia diuidit in
interiorē z exteriorē.
Interior autē quatuor
bz spēs. Prima spēs
eius est qñ aliquis
credit se habere bona
sua a se. sanitate
corpis. honores. diuiti
as. aurū argenti. et
cetera spūalia. s. gra
tiā z pñtes z sapiam
z cōs. Illa est val
de mala spēs q homo
vult esse qñ deus
suis. qz dē apls. qd
habes qd non accep
isti. Et rps vs habet
Job. xv. Sine me
nihil potestis facere.
Et cū nec habetis
nec scitis nec potestis.
qz fm aplm nō sumus
sufficientes aliqd
cogitare exo bis. Ecce
qz mendax est illa
spēs. Sz si diceret. ego
laboraui p illa re. Tūc
ergo quero atē a quo
habes illas fortitudinē
et sapiam mediane
qua laborasti. nōne
ab ipso deo. Sz diceret.
dē ita fatuus ē qz
credet illa a se habere
z nō a deo. Dico q
isti līz hoc nō dicāt
tñ oñdunt hoc p opa
qñ nō habēt illa a deo.
Simil mō loqñdo
dicāt de aliq q nō
credit esse xpm filiū
dei. cū terretur eius
cōminationibus. nec
attrahit pmissionibus.
nec preceptis obtem
perat. nec pñsibus
acquiescit. Quatuor
modis dē superbi facit
re quasi bona sua
cred. rñ habere a se
nō a deo. Primo quan
tum ad hoc q glia de
bonis suis et iactat se
de illis. Vnde apls. p.
Cor. iij. Quid habes
qd non accepisti. si
autē accepisti quid
gloriaris qñ non acce
peris. ergo noli glori
ari nec re iactare de
bonis a dō tibi colla
tis. quia habz pñam
priuādi re illis bonis
quā docunqz vult. Et
qui hec veraciter pco
gitarer. nequaquā de
bonis sibi collatis.

Superbie

re in quo non habet iudiciū. et hoc est cōtra prohibitionē dñi. 2. Machi. vii. Nolite iudicare ut nō iudicabimini. **H**arie cū nesciat quā inentēdō fecit. et viruz exultat reptione vel deliberatiōe. vtrum ex ignorantia vel ex certa sciā. vtrum a casu vel ex proposito. vtrum ex vehemētia et imprationis. Si em talis sapiens esset et peccata sua maiora peccatis aliorū estimaret. cū melius agnoscat circūstantias peccatū sua aggravantes q̄ circūstantias que aggravat peccata aliena vel aliorū. **E**ñ **H**erū. Qui pfecte seipm examinādo intelligit. nullius peccatū par existimat qd non sicut suū intelligit. **H**ominiqui se pferat alijs. et qd de solo habet bonā opinio nam. qñ q̄ ita accidit vt **A**man qui de se solo credebat q̄ a rege esset honorandus. **C**um tamē ecōtrario et iussu regis erat suspendēdus. vñ **H**ester. iiii. Cogitāti in cor de suo **A**man q̄ nullū alium rex nisi seipsum velle honorare. **E**t subditur in fine capituli. vii. Suspendus est **A**mā in patibulo quod parauerat mardocheo. **M**ardocheus vero quem **A**man suspēdere voluit rex honorare pcepit. vbi ibidem legitur. Sic ille qui aliū iudicat qñ q̄ est eondnandus. et q̄ ab eo iudicatur ad regnum sublimādus est. **E**t sic patet esse quatuor species supbie. **Q**uomodo autē he quatuor species superbie sint peccā mortalia hoc fm **H**erū manum de sebylditz tali mō parere poterit. **Q**ui se eluare excellētiā appetit denō bonis qñ de bonis estimās se bonum esse qd nō est. liquet q̄ peccat cōtra rectā ratiōem et ptra fītatē. et p psequis facit id qd fm genus suū est mortale. **E**t similiter eluās se de bonis dei qñ de suis is venit ptra charitatē dei nec deo vult subesse. quod est de suo genere mortale. **I**dē p̄z de eo q̄ bona habita. nō de merita grā dei sed hīs meritis accepta credit. **E**ñ ex genere suo istas species oēs isti peccati sunt peccata mortalia. licz ppter p̄uentionē ratiōis et caritātis p̄sensu voluntatis possunt esse venialia. **I**n om

fo. xiiij

nī tamen hōle istis moribus ex plana de liberatiōe inherente. nō credo q̄ alicui du biuz sit quin sint valde graua peccā mortalia et multo maiora in his q̄ tam eas in habitu puerterunt. q̄ sic deccrabilius in his affectiōibus versari frequētius cōsue uerūt. q̄ quasi iā ex p̄emptu et irreuerēti a dei in sapiēs solū glīari didicerūt. **P**er qd etiā p̄z facilius questio. **Q**uarta species est peccū mortale ex suo genere. ex eo q̄ aliquis in se nō in dñō de bonis tam nō habitis q̄ habitis vult glīari singulariter inuidens alijs de talibus bonis.

De superbia exteriori. E

Superbia exterior in multis ex eretur. et h̄ multipliciter. **P**rio in supbo habitu q̄ pōt esse culpabilis ex quatuor causis. **P**rima causa est preciositas. sicut qñ homo excedit statum suū in preciositate vestitū. vt qñ rusti cum vel cuius vult habere tam preciosas vestes q̄ qñdaz suffecisset mulier. et miles sicut comes. comes sicut rex. et sic de alijs. **E**t similiter de vxoribz intelligitur. hoc erit peccū. vñ **G**regori. in ome. **H**omo qdā erat diues. dñ. **S**unt nonnulli qui culpam subtiliū preciosarūq̄ vestitū. nō putant esse peccū. quod si culpa nō esset. nequaquā sermo diuinus tam vigilanter exprimeret q̄ diues q̄ torquebatur apud inferos purpura et byssō indutus fuisset talia em̄ preciosa vestimenta nō queruntur nisi ad inanē gloriā. s. vt quis honore bilior ceteris videat. vñ **G**regori. dñ. p sola inanē glīa vestimentum preciosius queritur ipa res testat q̄ nemo vult ibi preciosis vestibus indui vbi ab alijs nō possit videri. **E**t notādum q̄ circa meriam vestitū multū deficit curiositas hūana. **P**rimo em̄ fuit materia vestis de pel libus. vñ **G**eni. iij. **S**ecit p̄cis ade et vros ri sue tunicas pelliceas. **D**einde processum est ad lanam q̄ leuior est q̄ pellis. **T**ercio est processum ad cortices herbarum sic ut ad linum. **Q**uarto ad stercora vermiū. s. ad sericum. **D**einde ad auriz et ar

posse nostrū. scz carnem z sanguinem no
strū et vires corporis et aie in seruitio suo
psumēdo. z insup eū et totis viribz dili-
gendo adhuc inuiles seru sumus qz to-
tū tenemur. z qd debuius facere soluz
fecimus. ergo qd habet nobz dare vel et
am regāri p seruitio nro cū ei ante omne
posse tenemur. mō nūqz fecimus posse
nostrū. immo nec mediuz. qd ergo me-
ruimus nisi infernū cū pccis nris. Non
meruimus adhuc q nos fecit et creauit.
Quō tūc polumus ei q nos redemit
cū amara sua passione. Ergo glibet no-
strum dicere posset illud ps. Quid retri-
buam dño p omnibz quere tribuit mihi.
Insup q in oculis nostris vident meri-
ta. in oculis dei septius sunt demerita. vñ
Esa. xliij. Quasi pānus mēstruare om-
nes iusticie nostre. Gregori. Sepe iusti-
cia nostra ad examē iusticie dei deduc-
ta iniusticia est z in conspectu iudicis for-
det. qd fulget in estimatiōe operantis.
Nullus ergo pfidat demeritis suis. qd
omnemeriū nrm pstitit in passione xpi.
et merito xpi. z in misericordia ipi. vñ d
Bern. Dei est meritū misericōdia domini
Idē. Sola misericordia est q hoies pue-
nit. et pducit et subdit. Dulea sibi de
hac misericōdia cōtraxerat dauid cū diceret.
Misericordia eius puenit me. z miseri-
cordia tua subsequetur me. qz miseri-
cordia tua magna est super me. Et misericōdia
tua aī oculos meos est. Et qui corripit
me in misericōdia z misericōdiā dñs in eius a-
nima mea. Hec ille. Tercia spēs est
qñ alijs credit se habere bonuz qd non
habz vel ascribit sibi pteutes quas non
bz. et iacta. se de illis que non habz. z nō
vult habere mala que habet. In tali su-
perbo est magna perversitas. Hoc patz
et eo quia sim doctores non est mentien-
dum pro consuanda vira alterius. qd
non sunt suscipienda mala vt veniāt in
de bona. sed omne mendacium est pecca-
tum. ergo zc. Sed multo potius est mē-
tiri pro honore dei z salutē ppriā. vñ d
ps. Perdes omnes q loquūtur mēdacii

Illud enim viciū vel in illa supbia
foēaliter prestat impedimentū grē. Pri-
mo qz ipse nō potit eā cū credit se eā tam
habere. Secōdo qz deus talibz non darli
benter grām qz scit q non sunt grati. qd
credūt se ante habere z sic qñ dñs pderz
gratiā suam si eis daret. Bern. Nunqd
non p dicitur qd daf ingrato. Tercia
species est qñ alijs in estimatiōe sua pze-
ponit se alijs et spūat alios. et vult solus
videri laudabilis. z dolo q etia alijs lau-
dantur. z sic preponit se alijs z hec magi-
na iniquitas et puerficias est. Primo prop-
ter incertitudinem quā bz talis de boni-
tate sua val malicia aliena. Eci. it. Ne
scit homo verū amore dignus sit vl odi-
o. Et licet hō pficialiter certus eēt de bo-
nitate vl malicia aliena. finaliter tñ incer-
tus est. licet em pūmus eius in presenti
sit homicida vel iudeus vel sarracenus.
vel adulter et sic de alijs. Forsitan in dei
providentia est de ordine cherubin z se-
raphin. Licet et tu mō sis bonus. tñ in
dei pudentia fortes tam inferni patz
bulo adiudicatus. Et ppter illam incer-
titudinem nō debemus nos pferre alijs
in estimatiōe nostra vñ d Bern. Noli
te compare maioribz. noli effrri minoribz.
Nulli em te z reponas. sed nec ppa-
rare psumas. Debet et si se quilibet cō-
tempnibilan reputare et eā si aliqd boni
esset in eo. Itē p hoc q qñto magis se ali-
quis appreciatatur tāto minus coraz deo
val et. Exmplū de hoc habemus de saul.
de q legitur ps. R. q. xv. Tū est s pui-
lus in ocul tuis caput in tribubz fact es
Et cōtrario cū magnus esset in oculis
suis electus est de regno suo Sic illi mō-
dum homo in se est magnus dñs in eo qd
damno est puius. cū pūario mō opteat
esse. Ppter em hoīem minui vt deus i eo
crescat. iuxta exēpluz pūisioris dñi vt bz
Job. iij. Illum optet crescere. me autem
minui. quia ille qui se despiciat ppter deū
illum deus appreciat. A. sal. For pūius
et humiliatū deus nō despiciet. Itē mi-
quus est qui proximū suū vult iudica

Superbia
est viciū
quod impedit
gratiam
per se
quod deus
non dat
libenter
gratiam
quod scit
quod non
sunt grati
quod credit
se ante
habere
et sic
quod deus
perdet
gratiam
suam si
eis daret
Bernardus
Nunquid
non per
dicitur
quod datur
ingrato
Tercia
species
est quod
aliquis
in estimati-
one sua
preponit
se alijs
et spernat
alios
et vult
solus
videri
laudabilis
et dolo
quod etiam
alijs lau-
dantur
et sic
preponit
se alijs
et hec
magis
iniquitas
et puerficia
est
Primo
propter
incertitudinem
quam
habet
talis
de boni-
tate sua
vel malicia
aliena
Ecclesiasticus
item
Nescit
homo
verum
amore
dignus
sit vel
odioso
Et licet
homo
pericialiter
certus
esset
de boni-
tate vel
malicia
aliena
finaliter
tamen
incertus
est
licet enim
primus
eius
in presenti
sit homicida
vel iudeus
vel sarracenus
vel adulter
et sic
de alijs
Forsitan
in dei
providentia
est de ordine
cherubin
et seraphin
Licet et
tu modo
sis bonus
tamen
in dei
providentia
fortes
tam inferni
patribus
bulo
adiudicatus
Et propter
illam
incertitudinem
non debemus
nos preferre
alijs
in estimati-
one nostra
vnde Bernardus
Noli
te compare
maioribus
noli effrui
minoribus
Nulli enim
te
et reponas
sed nec
proparare
presumas
Debet et
si se
quolibet
contempnibilem
reputare
et eam
si aliquid
boni
esset
in eo
Item per
hoc quod
quanto
magis
se aliquis
appreciatatur
tanto
minus
coram
deo
valde
et
Exemplum
de hoc
habemus
de saule
de quo
legitur
psalmus
Requiescit
et tu es
super-
bilis
in oculis
tuis
caput
in tribubus
factus es
Et contrario
cum
magnus
esset
in oculis
suis
electus
est
de regno
suo
Sic illi
modo
dum
homo
in se
est
magnus
deus
in eo
quod
damno
est
superbilis
cum
superbario
modo
opteat
esse
Propter
enim
hominem
minui
vel deus
in eo
crescat
iuxta
exemplum
superioris
domini
vel beatus
Job
item
illum
opteat
crescere
me
autem
minui
quia
ille
qui
se
despicit
propter
deum
illum
deus
appreciat
A. sal.
For
superbilis
et
humiliatus
deus
non
despiciet
Item
ini-
quus
est
qui
proximum
suum
vult
iudica

Si talium colorum dominus sic voluisset esse
lanā omnium. ipse potuisset depingere oues
sicut oportuit aures et forte a principio non
fuit facere homini pictura absque curiositate
et culpa. Legitur de una virgine quare re
mordebatur conscientia sua de hoc quod habebat
vestes alterius coloris quam naturalis. **U**l
legans terra se quod omnis qui humi peccauer
rat cōtenta fuit et naturali colore ipsa pro
que multum peccauerat preciosior evener
tur colore. **E**t in veritate cum homo vestem
mendicet ab oue. Iuxta illud verbum **Au**
gustini. Quis mandatum eius gaudium im
plens de duabus tunicis dat unam non
habenti. sufficere debet homini men
dicanti color iste qui sufficit omni clamo
fanti largienti. **S**uperbus mendiculus est cui
non sufficit id quod sufficit illi a quem dicitur
f. Quarta causa est superfluitas. **P**ro
inde illa superfluitas esse triplex. **P**rima
est superfluitas in illis qui volunt habere di
uersa paria vestium. **E**t potius volunt vesti
menta a cinis comedere. **Q**uam inde christum in
paupibus induit. **V**ti iaco. vi. Agite nunc
diuites plorantes. vultate in miseris que
erunt vobis diuitie vestre putrefacite. **E**t
vestimenta vestra a cinis comesta sunt.
Aliqui habent tot vestimentorum paria quot
sunt dies in septimana. et plura quicquid. et plu
res pauperes sunt qui sustinent magnam miseria
m vicem vestient. **B**erri. **C**lamant nu
di. clamant famelici et conquarunt nobis.
fame et frigore miserabiliter laborantibus.
quid profuit tot micatoria vel extensa in
gratis et plicata in manicis. **Q**uādo tales
diuites implere doctrinam christi qui dicit in euā
gelio. Qui habet duas tunicas oremus non ha
benti. **C**ū tales habeant. v. vi. vii. viii.
tunicas et namini quicquid dicit. signum est quod
talis non habet veram charitatem dei et pro
mi. **E**tiā. i. Job. iij. Qui habuerit substantiam
mundi et viderit fratrem suum necessitatem
tam habere et clausit viscera sua ab eo. quod
charitas dei manet in eo. **S**ecundo modo pos
sunt superfluitas in illis qui volunt habere lon
gas vestes vel maiores videtur quod vici
um tam multum habundat in quibusdam viris.

qui pilos longos deferunt in capitis. ca
lopeda in pedibus. et vestes longas per ter
ram trahunt. sic volentes adhaerere ad statu
ram suam cubitum unum cum christus dicit in euā
gelio. v. h. **M**atth. vi. quis vestem cognatam per
adhaerere ad statum suum cubitum unum. **T**res
eodē deicio laborant dominus qui longas candidas
trahunt preciosis vestibus terram inducentes per
se de nuditate in pauperibus christi non curan
tes. **C**laude pulices colligunt. et puluerem
hominibus mouent. christus quoque in tot pa
uperibus conspiciunt nudum non opum. **S**ul
tum est etiam reprehensibile quod cauda assu
muntur cum natura hominibus caudam na
gavit. **S**ed miseri homines eam sibi as
sumunt. et in hoc ordinatorem creatoris
faciunt. que eos sine cauda creauit. **Q**uia
si placuisset et vtile homini fuisset eandē
hominem cum magna cauda creare potuisset
sicut vulpem leonem et cetera animalia.
Timēdum est talibus ne dyabolus in cau
dam quiescat. **U**bi legitur de quodā sans
cto. quod ipse quendam dyabolū quidē videret
et quāsi quare rideret. **Q**ui dixit ei.
Vidi focum meum egredientem super vestem
cuiusdam mulieris qui dum traheret caus
dam focum meus cecidit in lucem. et inde
rasi. **T**ercio modo superfluitas est in illis que
volunt habere caputia magna et lara de
stituta. v. vi. vlnis. et manicas longas in tu
nicis versus ad terram dependentes. et incito
nes multas et longas tam in capucis quam
in tunicis in quibus omnibus est magna
et inutilis superfluitas. **Q**uia talis superflui
tas non est ad honorem dei nec etiam potest
ipsi homini nec corpori quod exinde ag
grauatur nec anime qui exinde maculatur et de
turpatur. **D**e quibus tamen omnibus superflui
ue expensis siue in seipis siue in filiis. siue in
suis vxoribus districtam rationem reddituri
sunt in die nouissimo. **S**ed diceres quare
tunc tales sic inutiliter expendunt talia
opera in tali inutili superfluitate. **R**esponde
re honorabiliores et nobiliores est imitatur.
et ab alijs honorantur. **U**bi in. de viti
tates dicitur hūane. **S**uperbus autem et magnus
sic videtur. satagit vestiri duplicibus idus

Seccaro

Sentum ⁊ ad lapides preciosos. que preci
ofitas vestitū multū displicet deo. In sig
num huius legis q̄ qui p̄mitus inter ro
manos vtebat veste purpurea a fulmine
est cecussis. ⁊ sic subsistens morte iterū
in terrarē ⁊ et in cre^m sequentiū. ne vnq̃
aliquis auderet se p̄tra dñi sup̄be in p̄cio
sis vestibus erigere. Et etiā talis precio
fitas vestitū est reprehensibilis respectu cor
poris humani qđ est de cinre ⁊ terra fa
ctū. et in terrā ⁊ i cinerē reuertet. Qñ Be
go. in omel. Indignus est em̄ vili cinai
fari purpureum facciū. Et Bern. de hoc
in quodā tractatu de passionē dr. Quid
superbis terra ⁊ cinis. qđ veste nitida glo
riaris. sub t̄ resternit tinea. ⁊ opimū tuū
crūt s̄mes. hec tua veste crit. Itē
illi qui se exterius ornāt preciosis veste
bus filies sunt sepulchris dealbatis que
exterius apparēt hoibz p̄ciosafitas s̄
plena ossibus mortuorū. Inno. de vilita
te p̄ditiōis hūan. Quid est homo p̄cio
sis ornatus nisi sepulchrū foris dealba
tum. intus aut pleni spūcia. H̄ eundē
ter apparet in manibz nostri corpis. vñ
Aug. in qđam sermone. Homo si cō
cederas qđ p̄ os. qđ p̄ aures. qđ p̄ nares
cederēs qđ p̄ oculos. qđ p̄ pedes. qđ p̄ uilius
sterquilū inuenisti. Tū sic nosipso attē
tē consideramus qđ fm corpus sum⁹. tūc
merito de p̄ciositate vestitū crubescem⁹.
Et Sed a causa est mollicies vestimen
torum. Contra hoc Job. bapti. q̄ in vtero
fuit sanctificatus. et nunq̃ aliqd peccatū
mortale misist. habuit duram veshem
multū asperam. Qñ Barth. ij. Spe io
hannes habebat vestem de pilis camdo
rum. vbi dr glo. Seruus dñi nō debet ha
bere vestē ad decorē vel ad delectatiōem
sed tantū ad tegendā nuditatē. Unde
xps dicit in euang. v̄ hab f Barth. xi.
Qui mollibus induitur in domibus ve
rum sunt. Qñ et itā dicitur apparēt diffe
rentia inter suos xpi ⁊ seruos huius sc̄lī
q̄ serui huius sc̄lī querūt in vestitu cor
poris delectatiōem ⁊ nitorem et mollicies.
Unde Bern. Mollia indumenta molli

etiam anime demonstrant. Non enim curare
 tur cultus corporis nisi prius neglecta fu-
 isset mens inculcatur virtutibus. Sed semper
 christi tunc ad regendum nuditate vestitus
 erunt. unde apostolus per ad Thimo. vi. ha-
 beretis alimēta et quibus regamur his co-
 tēti sumus. immo seruus christi propter ali-
 ritas vestitus ad domandum ipsam carnem
 unde psalmus. Ego autem cum mihi molesti esset
 in ducbam me allicio. scilicet demones per in-
 stationem carnis. unde per ad sup. Latina.
 Christus qui non saluitur eligit quod carni mole-
 stus est. Ergo vilis illud. et etiam magis
 eligendū. Et quisque aliud docet vel sua-
 det. ab eo tanquam a seductore est cauendum.
 Tercia causa est extraneitas. quoniam sancti alii
 quis vult habere vestes extraneas vel
 bus aliis dissimiles. Et talibus minui-
 tur dominus. unde beatus Hieronymus. i. Quisabo super
 principes et super filios regis. et super omnes
 induci sunt veste peregrina. Vestes pere-
 grinae sunt isti varij modi et noui adinuen-
 tiones vestitus. quae ab antiquo non fuerunt.
 Hoc patet illis qui ante viginti vel quadra-
 ginta annos vixerunt. vel per legatione et
 les nouitates et vanitates et inuisiones non
 viderunt quales iam vident. Et re illis qui
 tales nouitates inueniunt. vel adhuc non
 tinentur inuenire quia sicut ille laudabilis
 esset qui nouam virtutem et nouum modum lau-
 dabilem viuendi inueniret. quod hoc ab eo
 et omnibus sanctis eius honoraretur in celo
 et in terra. Et cum hoc princeps esset omnium merito-
 rum illo quod et inueniret. et gaudium suum
 accidentale in celo augmētaretur propter
 hoc a quolibet homine qui inueniret. Sic
 per oppositum vitupabilis est ille qui nouum
 vitium inueniret vel adhuc inueniret. quod
 ex his iram dei grauius pro se peccat. et re-
 us erit omnium peccatorum illo quod et inueniret. Et
 si dānabit tunc pena sua accidentalis augmē-
 tabitur etiam a quolibet homine qui cum in-
 tatus fuerit in hoc vitio versus ad nouum
 minus ducet. Sicut illi qui voluit habere ve-
 stes diuersos colorum reprehensibiles sunt.
 Quis non potest esse quod tales diuersi colo-
 res in lana cuius non inueniuntur naturam

Superbie

1 fo. rii

predaberis depredara fuerat domia illa mulierē mortuaz criminibz. ideo merito symca eā depredauit. qz eadē mensura re metietur ei. **S**upbia que exerce tur a mulieribz in peplis multū displicet deo. qz peplum mulieribz debet esse ma teria humilitatis. **N**ū scīdum qz ppter res causas mulier debet habere velamē sup caput. **P**rima vt in hoc ostēdatur vt priuatio marz ab ea incēpit. scz ab eua. qz est marz oim viuētium. **E**t iō mulieres potius deserūt velamē qz viri. et pēpue post qz a viris cognite sunt. vñ **E**cclēsi. xxi. **M**ulierē factū est initū peccati. qz illaz oēs morimur. **S**cōdo mulier deserit velamē sup caput suū. vt ostēdatur qz su periorē habet. scz virū suū. **Q**uia fm **A**posol. p. ad **C**or. xi. **N**ō est vir crea tus ppter mulierē. s; mulier ppter virū suū. **N**ū **A**resto. p. poli. d. **P**asculus naturaliter dignior est famia. **E**rgo ad h mulier hz velamē. vt se reā cognoscat et subdiciā. **N**ū **A**mb. **I**deo mulier vela men debet hē vt scilz ostēdatur subiecta viro. et qz p eaz puaricatio incēpit. **T**er cio ppter angelos mulier debet hē vela men sup caput. **B**erñ. **I**n qus diuer so rio. in quouis angulo reuerētiā exhibe angelo tuo. nec audias illo pñte qd me pñte nō auderes. **N**ū in quibusdam ter ris talis honestas z pudicitia est mulier um qz vir audet coraz pñis maritis discōoptis capiti bz apparere. sed etiam i quicquidam terris hē oppositū inuēitur vbi mulieres maritate nō solū coram pñis discōopte apparēt. sed etiaz coram omī ppo discōoptis capiti bz chorifant. qd indecus est marie in mulieribz q sunt cognite a viris. sed p ginitibus s; qz hoc ē vnus de tribus signis p ginitatis p que virgines cognoscūt. s. discōoptis capi tibus incedere. vt piz in plunbo terris et regionibus. vbi talis modus suatur in ter p ginitis. **Q**uerit de illis q faci es suas colorāt. vñ peccent mortaliter. **R**ideo qz sic. **E**t hoc et pñs ptingit. **P**ri mo mō si h faciū ppter deceptiōem pxi

mōz. scz qz alliciant eos ad cōcupiscēti as illicitas. vñ **A**ugu. **N**ō solum apparere sed etia apperi velle criminosum est. **N**ū hēi plures tales repiūt que qz nō s hnt cōcupiscere alios. volūt tñ cōcupiscēti ab alijs. z ppter ea facies suas ornāre co lorant. quod tñ criminosus est. **S**cūdo modo hoc faciūt in cōtemptum sui crea toris. **Q**uātum autem tales sic facies su as colorantes offendāt dāum potest ap parere ex hoc qz valde videmus offēdi peritos artifices qñ aliquis psumit aliū quid meliorare in opibus eoz. **S**ic etiā est dōm de deo creatore oim creaturaz vñ **A**mb. in hexameron. **D**es naturā dei. si vultim naturali colore obnubilas et exequisito robore perfundas. **I**tem ta les similes erūt lucifero. quia volūt pul chriorē esse qz deus omnipotēs eos crea uit. qñ tñ opotentia sua potuisset eos ita pulchros creasse. sicut solē in splendorē suo si sibi placuisset z eis velle fuisse. **E** dum tales volūt hē exterius facies pul chras interius sumūt facies dyabolicas pñ illis. **E**ccl. iij. **N**ō accipias faciē ad uersus faciem tuam. **T**ercio ppter nimis am pplacētiā quā aliqz hnt in pñgen do z colorando facies suas. qz fm **A**u gusti. **H**oc ab hoie colit qd ppteritis diligitur. **I**n signū hūi tales frēqntius facies suas in speculis cōsiderant an ali qua macula sit in eis. z si parum macu lam deprehenderint in se statim lauant et abstergūt eā. sed atam cōignatā mul tis vicjs nō cōsiderant. nec eā mundare et lauare student. **E**t h ideo fit qz plus diligunt pulchritudinem faciei qz anie. **S**ed dñs minatur talibz se sic coloran tibus qz i futuro denigrabūt. **I**ntra il lud. **I**ob. ij. **O**mes vultus rediguntur in ollā. nūqz in aliqz olla nec caldare ali quod sic denigrat sicut facies talium de nigrabūt si sic moriētur. **U**nde etiam **B**erñ. **I**n quo autim bzo creator magis offenditur. in eo pccator grauius torq bitur. **R** **S**upbia que exerce tur in cingulis z corrigēis sericēis deaurat

De

malibus, preciosis ornari. Tamen sciendum qd nobilitas talis homini assumitur nobilitate canum. Verbi gratia. **I**te canis nobilis noiarur qd habet longos crines et longas aures. Sic simili modo tales voluit habet longas vel multas incisões in capitis. et longas manicas in tunica vel nobiles vestimenta. Contra qd de in tristitia. **N**obilis est ille quia nobilitas sua virtus. Et ideo propterea plus honoratur. Contra qd de. **A**resto. in ethica. Honor est primum virtutis. Et finis eius. **A**resto. Circa solus solus est honorandus. Unde dicit **L**u. eth. finem veritatem solus bonus est honorandus. hoc quoniam ita dicere facit honorat reprobis infibiles. **S**ubia capitis et etiam crinibus macie in mulieribus et etiam in viris multum displicet deo. **P**ropter magnam ingratitudinem in se quod voluit habere in loco illi crines ad primum ita ubi dicitur p amore eorum portavit spineas coronas. **I**tem non solum est ibi ingratitudo magna. sed etiam preceptum dei. valde enim deus precepit qd capillos deo proponit ut capilli videantur esse superfluitates hominis sicut et ungues. **S**ed heu ples mulieris facit crines suos deus sui. quod hoc ab homine colitur quod per cereris diligat. per ples mulieres maiore sollicitudine habent de crebris suis. **Q**uod de deo. et de his qd precepit ad solum per primum facit in illi apparere qd hinc crines nigros voluit habere gilfos. ubi hinc crines plenos voluit habere crebris. **E**t sic non facit illa brava peccatrix quod pueris ad deum sic habet. **L**uc. vij. **Q**uicquid capillis capitis sui tergebat pedes domini. In qd apparere qd non tantum amabat eos quantum amat omne creaturam in mundo vivens. **I**tem propter multum ples malum. quod inde puerit et tam eis qd eorum primis deo facit malum puerit et pulchritudine crinibus. **E**t in eis mulieris sic sicut quidam aqua quibus facit capiuntur. **Q**uod legitur **I**udith. xvi. qd ipsa colligavit circinnos suos ad capiendum. **S**olus facit. **A**ncinus dicitur capilli deo ples metes a capite mulieris. **S**icut enim vult laqueos facit de pilis candide equi ad capiendas

Peccato

alic. sic dyabolus facit de plis mulier
 ad capi mōs viros. Hoc ppendere de
 bene mulieres ille q̄ discipulis capitis
 incedit vt etiā sic chorizan. Et etiā ille
 mulieres q̄ beatus pepla hñt vt r. trocas
 pilli appareat eum quibz hñt dyabolus
 multas aias illa quate. Ip̄s etiā mulier
 bus nōt pulchritudo crinituz. Accidit
 etiā eis qñqz sicut legit. Absolon accidit
 se de miltitudine i pulchritudine crinium
 eius. Quid etiā accidit legit. i. Reg.
 xvij. scz q̄ caput eius querent adhefit. sic
 et illo fulpento inter celus et terrā mulus
 cui insidit bar pertransiit et veniens ioab
 inquit res lanceas in cor ipeius. Sic pul
 chritudine crinium adheret facia mulier
 q̄i alicui viro luxurioso adheret. qui per
 queritū designat. Quercus nō fructus de
 fert. quibz porci pascuntz i luxuriosi opa
 faciūt. q̄bz infirmiales porci decedant et
 veniens dyabolus infigit res lanceas i cor
 mulieris. Etia lancea viciū fugibz ē. Se
 cunda viciū malez cupiditēte quo ad pri
 mū. Tercia est offensio diuina et pena q̄
 debetur eis in futuro. Et alia quēstiones
 alienos imponunt crines capiti suo. et b
 magna est purificas quia volūt illud fa
 cere ad prumeliā dei i damniū animarū
 suarū quod nullo modo facerēt ppter
 honorem dei. i saluētem propriāz. Si in
 iungētur alicui mulieri pro penitētiā q̄
 habet per nocēram vnam manum alius
 ius mulieris mortue. nullo modo vellet
 hoc facere. dicet et in se pēte torremē
 tem fieri. crines autem mulieris mortue
 vult habere ad caput suū in prumeliā di
 nē tēretur illi. Et qñqz etiā crines saluū
 mulierū sic appositū nudatū in pñtiō co
 fusione ip̄az. Et accidit parius in q̄
 dam gen. ali. p̄cessioe. q̄dam seneca
 eundā dñe pep̄liū cū alienis crinibz quo
 deferrebat corā toto poplo abstinē. i. tur
 pis depilata. ad modū coluicula deposi
 tis alienis plumis nuda remāsit. Et in
 isto dei iudicio hō vertit. Et dñs i. i. i. i.
 et reuolabit dñs vertitē filiarū syon. Et
 Et sa. xxxij. Vt et q̄ predari. nonne et tu

adbus collum eius. et igneas flamas in faciem eius spumās. et in manibz et in pedibus carbencigne quibus ligata erat. Et tunc deū est ei q̄ mulier oraret. qz dāmata esset. id qz mortua erat impenitens. hec aut patiebatur p̄ ornatu capitis et crinū et coloratōe faciei ppter denudatiōe peccatoris et manillaz. et ppter ornatu pedū in solatariis. et manuū annulis et homi vanitatz et choreis. quibus vitaz suā duxerat. Cū dicit de talibz pompis. **Psalm. lxxij.** Ligatis manibus et pedibus p̄ tenebris exterioribus.

De damnis que confert

superbus ornatu.

Debus ornatu mulierū notat multis. **Primo.** qz quilibet mulier superba pompose ornata peccat p̄tra sc̄ptam. qz decorē aīe sue destruat. et seipsam in aīa mortificat. **Secundo.** maius homo est ille q̄ se corporaliter occidit. qd̄ tūc qui se totalit̄ in aīa et corpore occidit. **Angl. et dicit.** Dors corporis necaria est. mors aīe volucaria. Cū corp⁹ mulieris peccatrici est sepulchru aīe mortue. Et ille q̄ se exterius ornat in silēs sunt sepulchris dealbatis. q̄ exterius hoibus appareat speciosa. intus vero plena sunt ossibus mortuoz. Cū dicit xps in euangelio. **Matth. xxij.** De vobis scribe et pharisaei hypocritae q̄ siles estis sicut pulchris dealbatis q̄ a foris apparēt hoibus speciosa. intus vero plena sunt ossibus mortuoz et omni spurcia. Insup aufert ei remissio nam petro et orōnem quā facit in ecclesia. non enī deus exaudit orōnem quā facit mulier ita superbe incedēs et ornata. Cū sup illud. **p̄. ad. Thimo. ij.** Nō in roze et in nimbis. dicit glo. Superbus habitus nō imperat. **Secundo.** in eplā. Quia fiducia cristis ad celū vultū quē cognitor nō cogit. scit. port⁹ esset eis hūiliter esse i domo q̄ superbe esse in ecclesia. Si aliq̄ mulier esset quē in nullā ecclesiam irat in solēnitatibz. ipsa reputaret hīc vitā hereticā qd̄ ḡ de ea que facit qd̄ detrius est. **Quō** talis

mulier remissione peccatorū suoz p̄sequitur que in ecclesia deū offendit ubi placare debuit. **Secundo.** talis mulier peccat p̄tra deū. **Primo.** qz filios dei occidit pro quibz ipse mortuus est. Et hoc fit totiens quoties aliqua bonū hoīz ad peccandū inducit ut cum illicite concupiscat. **Secundo.** cū quis alicui patri carnali occidit filiū suū graviter offendit. qd̄ tūc deus qui plus diligit filios suos q̄ patres carnalis. **Secundo.** qz sanguinē ipsi⁹ deū effundit. qz sic de corpore hūano sano non potest abscindi membrū sanū sine effusione sanguinis. sic bonus hō in grā xpi non potest abscindi p̄ peccatū mortale a corpore mystico ipsius xpi sine mystica effusione sanguinis xpi. vñ **Bern. in fmo.** Nōne tibi videt̄ graviozem ab eo xpus sustinere persecutionē q̄ suggestionē malignā exemplo p̄nitioso. scandali occasione peruerit ab eo aīas quas redemit. q̄ a iustis deo q̄ sanguinē illius fudit. **Tercio.** in plū eius spūale incendit. quibet enī fidelis templū est ope spūsancti in baptismo. dedicatū. sicut dicit glo. sup illud **p̄. Cor. iij.** Templū dei sc̄ptū est. qd̄ estis vos. Qui materiale templū incedit malus ē et reputat incediarius notatur. et ad p̄p̄ post denūciationē p̄ absolūtiōem mittitur. qd̄ tūc q̄ spūale templū eius incendit qd̄ plus omnibz templis materialibz diligit. quia illud mer suo sanguine consecrauit. Ex quo patet quantum damni offendit q̄ hūmōi templū incendit. **Enī** p̄p̄. Incenderūt igni sanctuariū tuū etc. **Tercio.** talis mulier nocet angelis. **Primo.** quia priuat eos et etiam beatam virginē et omnes sanctos gaudio quod habuerūt in conuersione illius peccatoris. vñ **Luce. xv. dicit.** Gaudium est angelis dei super vno peccatore penitentiam agente etc. **Bernard. sup Cantica.** Gaudet angelus in p̄uersione peccatoris salutem hominū scientes. lachryme penitentium sunt vinum angelorum. Et quo manifeste dicitur. q̄ sicut leuati sunt in conuersione illius peccatoris. sic conuaso truitantur

nis vel de argentiis est multū reprehē-
sibilis. Primo qz supbia talū corrigia-
rum in loco hūiliatōis est. In **2ª Siche.**
vi. Humiliatio tua in medio tui. Quā si
sūt supbia in paupere amplius displicet
deo qm in diuice. qz pauper habet materi-
am humilitatis et quoddū reprehēsinus
supbie sic plus displicet deo supbia circa
ventrem. vbi tanea materia humilitatis
est qz displicet et alia prebois. vñ **1ª Ber.**
sup. **2ª illius** est. Nam magnū est esse hu-
milis in aduersitate magna pñtis et rara
virtus hūilitatis hōnorata. Humilitas
beate marie virginis oēm humiliationem
parue creature superauit. qz maiorem ma-
teriā superbiendi habuit cū fuit mar-
ta dei. Sic supbia vñtis supbia alioz mēbro-
rum superat cū maiorem materiā hūilita-
tis habeat. Itē cum faciens bono frumē-
to plenus potenter ligatus est aīz fume
quēta obuli. non modica faciūtas est ad
ligandū saccum pleniū in inuidicia qre
corrigiam sericā deauratā vel deargenta-
tam. Et cū ad ligandum vasa vina pñcio-
sa pñtēria circuli ligni sufficiāt. pñz qz
multū pñciosum ē circulos deauratos
querere ad ligandum vasa vñtis. quod
abominatō et inuidicia pleniū est. Itē
potest ostendi magna faciūtas hoīm or-
nantium se pñciosis corrigiis. qz cor-
rigie ille care pñstant eis. et non prosunt. nec
anīme nec corpi. imo deus in eis offen-
ditur pñmus scandalizaf ipi etiā boies
et pñd. rositate grauant. ergo illa tria se-
quētia cogitare debet. **1^a m^o.** marie tales su-
perbi qz se pñtē gūt talibz cingulis deargē-
tatis vel deaurat. **2^a m^o.** quō xps p eis
cum funibus stricte a iudeis ligatus fuit
quādo in mōre oliuē cap^o fuit. Et qñ
ad colūnam ligatus et flagellatus fuit. et
hoc idē sustinuit vt boies a petōz vin-
culis solueret. Sciendū qz scipos econ-
uerso vincit petōz ligat. cū se sic supbe
ciagūt. et se dyabolo tradunt sic ligatos.
In dicere pñt illō ps. Funes petōrum
circūplexi sunt me. vñ **Augusti.** de verb
dñi Peccatū petō addit. fūne nocet cum

quo ligetur. **Tercio** quō corū manus et
pedes in futuro ligent cū in tenebras ex-
teriores a iusticia dei pñcentur. **2^a**
Supbia qz exerceat in solutaribz etiā valo-
re reprehēibilis est. Primo qz faciūtas
magna videt esse qre pulchritudine in
calceis. cū ad hoc calcei seu solulares in-
uenti sunt. vt ipi in qñent. et eos pedes
ab iniquitatē seruāt. Sicut nec in ra-
dicibus arborū neqz in fundamētis do-
mōz pulchritudo solet requiri. Sicut
in solutaribus debet requiri pulchritu-
do. **Secūdo** qz magna ingratitudo est
valle deferre supbiam in pedibus ipsius
hominis dñz xps p amore eius pñari
voluit pedibz suis. **Tercio** qz supbia ma-
xime in solutaribz rostratis diabolica vi-
detur esse adinuerio cum nō muciatur
aliqđ simile in rerū natura. nullū aīal est
quod in pede rostrūz habeat. et si aliqua
habeat in capite. **Holēs** vero qui nūqz
rostrū debent hñe voluit habere in pe-
dibus. Similiter et stricture in solutaribz
bus est magne faciūtas. cum qz de offe-
nditur in hoc. tum qz ipsi pedes ab h
cōprimūt et torquent. **Posti** sunt qui
non recipiēt p pñia talem stricture pñ-
dum in calceis et crurū in calgis si cōfess
for eoꝝ eis hoc veller iniungere. vt h
sustentent p petis suis. et ppter dam. qđ
tanea ipi libet et letanter sustinet p dia-
bolo. Et ergo pedes et manus talium in
futuro ligabūtur. cū in tenebras exte-
res pñantur. vbi suffragus oīm bonorū
hoīm in terris et scōz in celis priuabun-
tur. Quia in inferno nulla est redemptio.
In **ex^o** legitur in tractatu de septēplici
amore magistri **Humberti.** qz quidā sa-
cerdos p mare sua moritū multum se
affligebat frequēter p ea celebrando et
ama orando. Quā qdam die celebraret p
ea. et desideraret aliquid scire de statu ei^o
vidit eas in spozia iuxta altare ibidem a
duobus demonibz detētam et ligatam.
Videbatur autē de capite eius pñnere
serpentes igni tanqz capillū. et bufo sup
pectus eius et cum cingis anterioribz p

Superbie / fo. riii

q̄ ornat se ppter maritos ppos ad com-
placendū eis. sed deus q̄ cognoscit cor
da hoīm scit an sic sit. q̄ nullo mō decipit
Sed sciendū est fm̄ sc̄m̄ **Tho. ij.** sc̄be.
q̄ elix. q̄ mulier in matrimonio p̄stura
licite p̄t ogam dare q̄ viro suo placeat.
ne per eius contemptū in adulteriū laba-
tur. **Uñ** dicit p̄. ad **Cor. vij.** **Mulier** q̄
nupta est cogitat q̄ mundi sunt quō play-
ceat viro suo. Et ideo si mulier cōiugata
ad hoc se ornat vt viro suo placeat hoc
p̄st̄fici absq̄ p̄cto. sic tñ q̄ nō ppter cō-
suetudinē aliaz mulierū cū quibus con-
uersatur. nec etiā q̄ affectu inordinato p-
cedat talis ornatu sed cū moderatiōe
fieri debet. Sed mulieres que viros nō
habent nes habere intendū nō p̄t absq̄
p̄cto appete complacere viroz aspecti-
bus ad p̄cupiscendū. q̄ hoc est eis dare
inensum peccandi. Et siq̄dem hac inten-
tione se ornat vt alios p̄uocent. mortalr
peccāt. Si aut̄ ex quadā leuitate seu etiā
vanitate propter quandā sacrantia nec
semp̄ est p̄ctm̄ mortale. sed q̄nc̄ veniale
Et eadem rō est q̄ntum ad hoc de viris
De ille. **Sc̄bo** cū se ornant ex super-
bia. extollendo se sup̄ alios homines et
cōtemnendo alios q̄ nō h̄nt talem orna-
tum vestitū. vñ **Innocen.** de vilitate p̄di-
tionis hūane. **Superbus** aut̄ vt magni-
ficus videat̄ satagit vestiri duplicibz in-
dū mollibus p̄ciosis ornari. Hoc patet
q̄ heu multi homines ex sup̄bia se ornant
vt excedant alios in pulchritudine. vel
saltem nō excedant ab alijs. vel ex amore
vanelaudis r̄ vane glorie vt dicat q̄ ip̄i
sint pulchri r̄ honorabiles. **Nō** est verisi-
mile q̄ tales homines charitatē dei r̄ p̄mi
z p̄prie salutis habeant. q̄ verba vane
glie chariora h̄nt q̄ fratres suos q̄ deū
q̄ p̄pam salutem q̄ etiā eternā gloriā
Tales enī multū premittunt eternā gl̄riā
qui ei p̄ponunt laudem r̄ gloriā hoīm.
Barbarus enī h̄nt vt pulchri dicantur q̄
vt s̄ḡntur regnū eternū. q̄ **Lucertij.**
S̄mis q̄ se exaltat hūiliabit. r̄ om̄is q̄
se hūiliat exaltabit. **Tercio** ppter nū-

miā complacentiā z amorem z sollicitu-
dinem quā h̄nt ad ornatū z pulchritudi-
nem corpis. **Tantus** enī p̄t esse amor
ille r̄ tanta cōplacentia q̄ erit p̄ctm̄ mor-
tale r̄ q̄si ydolatria vt q̄n amor ille amo-
rem dei sup̄at. hoc enī ab hoīe colitur q̄
p̄ ceteris diligit. **Hoc** h̄n p̄z in illis qui
oīm sollicitudinē apponūt quō corpus
ornare possint. r̄ sic tps suū cōsumunt.
Uñ **Chris.** in lib. de p̄p̄tione cordis.
Nos tps vite n̄re p̄sumimus expoliam.
res dñam. id est animā diuersis p̄turbis
z adornātes ancillā. **Corpus** varijs or-
natibus. vñ etiā s̄t **Aug.** de p̄bis apli.
fimo. xlij. **Corpus** huius. i. exterioris ho-
minis ornamenta q̄nto amplius appe-
tuntur tanto erūt maiora hoīs interioris
detrimenta q̄nto aut̄ minus appetunt ex-
teriora hoīs ornamenta. tanto magis
pulchris moribz hō interior adornat. **Er-
go** postponenda est nimia cōplacentia
vestitū. q̄ ppter hāc solā possit hō dam-
nari. **Uñ** exemplū scribit **Hubertus** de
sepxplici timore. q̄ fuit quēdā nobilis
domina in franciā q̄ reputata fuit sancta
in diebus suis cū adhuc viueret. **Que** cū
semel esset rapta vidit q̄ndam magnam
comitissam que fuit ei familiaris. **Et** cū
animā eius demones traherent ad infer-
num ip̄a eiulando clamabat. heu me mi-
serā q̄ satis casta fui z abstineas r̄ elemo-
synaria. nec p̄ alia redamnor nisi p̄ orna-
tu vario quē n̄m̄ dū dilexi z in q̄ mihi ip̄i
nimis complacui. r̄ sic enī tali ornatu cor-
poris mei primis meis occasio malarū
p̄cupiscentiaz fuit r̄ sepius monita tam
in finonibus q̄ in confessionibus meis
nō cessauit. q̄ ppter nobilitatem reputa-
bam mihi talia licere. r̄ sic disparuī.

Quinqz debent colibere

su superboz ornatum.

Quatuor corpis dñi colibere
illa q̄nc̄. **Primū** i ordinā-
rie q̄ vult vt in p̄nti tpe int̄
detur reformatio aniaz q̄ ad h̄ sp̄ealiter
fuit p̄mus aduentus filij dei in mundū

¶

De

enim ad peccatū reuertitur. vñ **Amb.** An
n angelos ingamificare credimus cum
homo penitus ad peccatū reuertitur. idō
dicitur. **1. Cor. xi.** Mulier debet hñe vñ
men sup caput suū ppter angelos. scz ne
offendat angelos occidendo bonos ho
mines qđ ipsi custodiūt. Itē qđ futurum
illī hominī exhibitu ab ipsīs āgdis eua
guatur. de qđ seruitio dicitur. **Ps.** Angelis suis
deus mādatat de re. Itē qđ nūna ipso
rum reparari debuit p talē hoīem puer
sum a peccis quā reparatōem illa mulier
impedit qđ illi ad peccandū inducit. Ex
quibz patet qđ talis mulier grauit offendit
āglos. **Quarto** talis mulier peccat
ptra pñimos. qđ est inexcitit fractum
suoꝝ cū hominem quēcumq; p ornatum
suū ad peccandū inducit. qđ oēs sumus
fratres qđ oēs habem⁹ vnū patrē z vnā
matrem. idē z mariā. adam z euā. vnā
fidem. vnā baptisma. vnā patriā et here
ditatē scilicet celū. z deus req̄ret illos aīo
a tali mulieri in iudicio. et aīa eius erit p
aiabus illis. qđ fm leges. qđ occasiōes dā
ni dat damni dedit se videt. Tñ dicitur
Exod. xxi. Si qđ aperuerit cisternam et
foderit z nō operuerit eā. si ceciderit bos
vel asinus in eā redd t dñs cisternę pre
cium iumentū. Cū dicitur glo. Cisterna aperi
tur quādo mulier ornatur. in eā nō oper
tam bos vñ asinus cadit quādo occasiō
ne pulchritudinis quā mulier incaute oñ
dit aliquis perit. Et in hoc casu aīa pere
unt de manu mulieris req̄ret. **Quar**
to dyabolo placet talis mulier. quia dy
abolus vult talī muliere tanq; gla tio
ad occidēdum filios dei. Tñ Hier mie
Gladius igneus est species et pulchritu
mulieris. multum em potēs est ad erurē
dum cor humanū. vñ **Prover. v.** dicitur
Acuta qđ gladius biceps. Biceps autē
gladius potest dici pulchritudo ista. qđ
mulier in qua est ledit p supbiā. et ip
sos aspicientes p luxuriā. Item potest
dici gladius biceps. quia qñq; corpi et
anime est occasiō mortis. Itē dyabolus
vult talī muliere tanq; rērit vñ **Ecclī**

De peccato

vñ. Inuēni mulierem morte amariorē
quā mors naturalis separat aīam a corpore
sed mulier ornata sperat aīam a dō quā
est mors eterna. Sed post subdit. **1. Cor.**
xi. Quēlaqueus venaret. est. demonū. aī
quo laqueo capiūt homines. ergo mulier
ornata plena est laqueis a planta pedis
vñq; ad verticē capitis. Tñ **1. re.** nar
rat **1. elarius.** qđ sacerdos quidam vidit
quādam mulierem varijs vestibz tectā.
in cui⁹ vestimētōꝝ cauda quam post se
trahēbat longissimā. vidit multitudinē
demonū qđ erant nigri vt eripotes. pars
in vt glitres. oꝝ cathunnātes. mātō plu
dantes. z sicut pisces i sagena inclusi sal
tantes. **2. dōspicit** hēc sacerdos cam stare
iussit. populū aduocauit. et demones ne
fugerent adiurauit. z vt populus hoc vi
dere posset precibus obtegit. Tñ dicitur
mulier ppter vestimētōꝝ supbiā se
sic a demonibz delusam z derisū habi
tam. domū rediens vestimenta mutauit.
et tam ipīq; alijs hēc visio facta est occa
siō humilitatis.

Superbus ornatus qñ ē peccatum morale.

Rnatus mulierū sūliter et viro
rū potest esse morale peccatū
pliciter. **Primo** ppter intentiō
nem. quedā em ornant se vt ab alijs vi
ris pcupiscāt qđ a viris suis. qđ cōstat
esse mortale peccatū. Itē nō habeat volun
tatem psciendi illis qui eas pcupiscūt
quia fm **Augu.** Nō solum appetit
etiā appeti vñle criminosum est. vñ **1. pñ**
so. in li. de pñtione. Si mulier se deco
rauerit et ad se visus hoīm puceauerit.
extremā vindictam sustinēbit. Aliē vñ
dicūt sicut ille mulieres qđ sunt in matris
monio pñtute qđ se ornāt vt viris suis
is placeāt z sic custodiāt se ab alijs mu
lieribus. sed merita est iniquas sibi hoc
pꝛ qđ mulier mulieres ornant se potius
qñ p dē in publicum qđ qñ sunt cui⁹ vi
ris suis in domibz suis. Itē qñ viri sunt
in remotis gubus. z vñores talis dē

dñs et coram xpo eius. vñ bonū cuius
 q̄ mulerim aut asinū. si quēpiā calūniā
 tus sum. aut oppressi aliquē. Si de mas
 no cuius munus accepi et premiam il
 lud hodie restituiq̄ vobis. Et post s̄b
 dit. Testis mihi est dñs q̄ uō iūctus in
 manu mea q̄c̄q̄ mali. Sic sibi mō cū q̄s
 inculpat̄ esset iniuste vel etiā timeret su
 culpā in iuste. in tali casu posset seipm
 laudare ad p̄suandā famā suā. qz cru
 delis est q̄ negligit famā suā. imo hō
 cū inculpat̄ iniuste tenet defendere suā
 bonā famā. et se excusare et ostēdere in oē
 tiam suā. qz dicit Prover. xxiij. Melius est
 nomē bonū q̄ diuitie multe. vñ Hugo
 de serō victo. Nō sufficit nob̄ vita scēa.
 nisi sit fama bona. vñ Aug. Duo sunt
 tibi necēria. s. scīaz fama. Conscia pro
 pter te. fama p̄pter proxmū. C. Secūdo
 pōt quis se laudare de bonis suis p̄pter
 subleuationē sp̄s. sic se laudauit ezechias
 as. vt h̄. Isa. xxxvij. vbi dicit. Ego tui
 uit ezechias vltis ad mortē et introit ad
 cū esaias p̄ph̄a et dicit ei. Hec dixit do
 minus dāns. Dispone domui tue qz mo
 riaris tui et nō viues. et cōuertit ezechias
 faciem suā ad parietē ad orabat dñm et
 dixit. O b̄sero dñe mēmēro queso. quō
 ambulauerim corāz te in f̄itate et in cor
 de p̄feto et qd̄ bonū est in oculis tuis fe
 cerim. et fleuit ezechias fletu magno et fa
 ctum est s̄bum dñi ad esaiam p̄ph̄az dī
 cēs. Glade et dicit ezechie. hec dicit dñs. Au
 diui orōnem tuā et vidi lachrimas tuas
 et ecce ego adiciā sup̄ dies tuos. xvj. an
 nos et de manu regis assyrioz eruā te. et
 ciuitatem istam. Sic simili modo cū q̄s
 esset in magnis anxietatibz p̄stutus s̄i
 ue etiā in agone mortis et de desp̄atione
 rēptaret. tūc posset quis in tali casu bo
 na opera sua ad memoriā reducere ne
 desp̄aret. Et ad eūq̄ hō de deuatiō
 ne et p̄placētia sup̄ p̄stus temptaret. tunc
 petā sua sic reducēda essent ad memoriā
 vt sic p̄mularē. Hinc simile legitur de
 serō Anthonio. cui diabolus dixit. Luz
 te exaltare in deuatiōe mētis desidero.

tunc in te deprimis. Cum te deprimere
 volo tūc te exaltas. Sciendū tñ q̄ in an
 gustijs mortis homo maxie d̄z h̄ic recur
 sum ad diuinā miserationē. vñ Amb.
 in herame. De diuina miseratione tunc
 sperandū amplius est. cū p̄sidia hūana
 defecerint. Cū legit de beato Bernar.
 Qui in merito passiōis in tñ p̄sīdebat
 q̄ cū in infirmitate esset qñq̄ sibi videre
 tur an̄ tribunal dñi se p̄stari. Et quō sa
 t̄an multa p̄tra ipm̄ dicerz. Rñdīt rego
 num celoz duplici iure dñs meus obtri
 ner s̄z hereditate p̄is. et merito passiōis
 Altero ip̄e p̄tentus. alterū mihi donat.
 Ad hoc inimicus confusus discessit.

C. Tercio pōt quis se laudare ad gl̄iaz
 dei et edificatiōē primoz. Sicut fecit
 sc̄us paulus apl̄s. vñ dicit p̄. Cor. xi.
 Estimo me nihil min⁹ fecisse a magnis
 apl̄is. Itē d̄t in alio loco. Abūdanti⁹
 oibz illis laboraui. Itē iactat se de his
 q̄ passus est. vñ d̄t. ij. Cor. xi. In labo
 re et erūna et vigilijs multis. In frigore
 et nuditate in moribz frequēter a iudeis
 q̄nquies quadragenas vna minus acce
 pi. Ter x̄gis celus sum. semel lapidat⁹
 ter naufragiū feci. et sic de alijs periculis
 que ibi narrat in quibus fuit. Hec bea
 poulus de se narrat vt eos ad tolerantis
 am et opationē aliarz. Cū d̄t Cor. cor
 ea. Sustinetis in q̄ si quis in seruitutez
 vos redigit si q̄s deuorat. si q̄s in faciem
 vos cedit. Itē d̄t Romanis ad Rom.
 xij. Bñdicate p̄sequētibz vos. bñdicate et
 nolite maledicere. Ergo tali intentione
 qñ q̄s opa sua manifesta corā hoibus
 faceret. et qñq̄ de eisdem opibz bonis se
 laudaret. vt b̄s ex h̄ honorificaret et p̄xi
 mis edificaret nō peccaret. vñ xp̄s dixit
 in euāg. Matth. v. Sic luceat lux v̄ia
 corā hoibus. vt vi. o. y. bo. et glo. p. 22.
 Cū grego. in mora. Actio sit in publico
 co. intentio tñ maneat in occulto. Quar
 to mō cū q̄s se iactat p̄pter aliquē actū
 venialis peccat. Sicut qñ quis laudari
 vult eo q̄ venialiter in laude delectatur.
 Tibi gratia. Et cum quis se iactat.

In futuro vero vult ut fiat reformatio
corporum. et ad hoc erit seculi aduentus.
Tunc enim resurgent corpora seculorum et gloriam
suam habebunt quod hic sine gloria fuerunt.
sed illa corpora quod hic superbe fuerunt ornata
a seculo non ornabuntur. **Item.** Tu dominus ad
iudicium veneris non reformabis nisi quod hu
militas et abiectionis inuenerit. Unde
apostolus ad **Rom.** Saluatorem expectamus
qui reformabit corpus humilitatis nostre.
Secundum est quod ornatus iste tunc deficiet
quoniam magis est necessarius. hoc est in mor
te hominis cum deo debeat habere presentari et
angelis eius cum iturus sit ad gloriam cele
stis regni. **vi.** **Esai.** **liij.** In die ista auferet
dominus ornamenta calceamentorum et anulos
aureos et lunulas et torques et monilia et
armillas et mitras. Armillas vocat glo
ria ornamenta brachiorum. nec solum deficiet
ornatus glorie. sed etiam commutabitur in
ignominiam. Et que plus habuit de gloria
plus habebit tunc de ignominia. Unde
Secundum **Esai.** **liij.** Gloriam eorum in ignominiam com
mutabo. et **Esai.** **liij.** Erunt pro suauis odore
fuerunt. et pro zona funiculus. pro crispanti
crine caluitium. pro fascia pectorali cilicium.
Tertium est vanitas ipsius pulchritudi
nis. de qua pulchritudine legitur. **Prover.**
vi. Fallax gloria et vana est pulchritudo.
Mulier timens deum ipsa laudabit. **Gla**
ria de pulchritudo. quod cito vadit in nihilum.
propter quod floribus comparatur. In **Esai.**
enim legitur. omnis caro fenum. et omnis gloria
eius tanquam flos agri. **Et** flores sint ma
gne pulchritudinis. cum satis parum amant
pulchritudo illa. Ratio quod cito pertransit.
Sic parum amanda esset pulchritudo
corporis. quod cito amittit ad minus in mor
te. **Quartum** est quod ipsa pulchritudo ra
tis frequenter maledicta est. Unde **Iob.** **v.**
Vidi stultum firma radice. et maledicti pul
chritudini eius statim. Maledicta est
pulchritudo hominis illius quod propter pul
chritudinem suam damnabit. Expediuit et
enim homini illi quod fuisse leprosus vel naso
vel auribus mutilatus. Quod esset pulcher hic
Quintum est quod pulchritudo illius val

de nociua est. quod nocet sibi ipsi. nocet pro
prie. deo et angelis. hoc patet ante supra
eodem capitulo. **Et** hoc dicta sunt de super
bia interiori et exteriori in generali.

De filiabus superbie et

primo de iactantia.

Iactantia detestanda est. **Primo** quod iactans se de bonis gra
tiam dei effunderet. et opera bona
perderet. **Tunc** de primo dicitur **Ecclesi.** **ix.** Grante
autem fatiorem effundent. **De** secundo dicitur **Da**
uid. **iiij.** **Et** iactans in simone quodam. **Non** possumus
simul per vno eodemque opere fauore modo ap
petere et premium celestis glorie inde acquirere
Item **Grego.** in morte. **Et** miserum sunt
quod affectat laudes hominum et seipsum dissipare
et fructus laborum suorum dumque se ostendere ali
quis oculis appetit damnant quod agunt
Secundo quod talis fert testimonium de seipso.
Sed talem potest dici vere quod iudici dicitur
ad christum mendaciter. ut habetur **Iob.** **vij.** Tu
de seipso testimonium perhibes. testimonium
tuum non est verum. In christo cui hoc dicebatur
non habebat locum hoc dicitur quod veraciter
potuit de seipso testimonium perhibere quod se
ipsum nouit plene quod alij homines non possunt
scire quod seipsum plene et veraciter cognos
cant. **viij.** **Hilarius** dicit. Solum deo de se cre
dendum est. quod se solus nouit Sed in alijs
hominibus verum est quod dicitur apostolus. **iij.** **Cor.** **x.**
Non qui seipsum commendat probatus est sed
quem deus commendat. **Tercio** quod se iactat
videtur seipsum facit. seipsum colens. et gloriam
sibi ipsi attribuens. quod deo principaliter attri
buenda est. **viij.** apostolus. Solum deo honor
da gloriam. **Quod** non debet dominus non nobis sed non tuo
da gloriam. **Quod** querit verum iactant
cia sit peccatum mortale. Pro quod sciendum quod se
ipsum iactare siue laudare potest contingere
octo modis. Primo modo propter bonam
famam ut se possit habere seruare suam bonam
famam. sic fecit **Samuel** laudauit postquam se
nuit coram filiis israel. ut habetur **1.** **Regu.** **xij.**
dicens ad eos. Itaque queratis sum coram
vobis ab adolescentia mea usque in hunc diem.
Ecce preterit summo quoniam de me coram

Superbie

fo. riiij

primo et pncipalit et finalit intederet lau
de hūanā quā pponeret dō et ppe salutē
Exemplū in euag. de phariseo. **L**u. xviij
q decimas dedit et duos dies i ebdoma
da seimauit. et tū cū his pmeruit infernū
q de his bonis opibus se iactauit. et in
eisdem vanā glām qsiuit. **S**ciendū etiā
q homo posset amittere mercedē suā si
se iactaret de bonis opibus suis. etiam si
mortalit nō peccaret. **H**ec ille. **E**rgo picu
losum est et malū valde aliquē se iactare
et laudari velle in bonis opibus suis. vñ
qñs. de sum. bo. **Q**ui hic de bono lau
dari appetit spem pdit et glām mercedis
in futuro nō recipiet. **I**tem **C**hris. super
Bath. **P** insipiens qd tibi pdeit ista
laudatio post mortē. si vbi cris nō lau
dis. **I**tem nō solū cauere debemus ne bo
nanā iactant pferam⁹ sed etiā prudent
cauere debem⁹ ne in elatione mentis nos
nos de bonū nres iactemus. **U**ñ legist
exemplū. **Q**uidā frater religiosus in quo
dam monasterio erat. q sepius excessit in
multiloq. q semel in pntia abbatis sui
loqbatur de nō sibi commissis. **C**ui abbas
seriose dixit. **F**rater tace et vade serua silen
tū tuū. in qbus p bis ille fr̄ cōpunc⁹ est
et iuit ad cellā suā et animō tacuit q nō lo
quebat nisi interrogaret. **I**n q silentio p
fecit ab intra in mente q d sibi reuelati
ones sc̄as m̄ifestauit. **F**uit aut heremit⁹
ta in silua nō longe a monasterio. **A**d quē
iuit abbas ad procurandū sibi cū sacro
eucharistie qz infirmus erat heremita ille
et sumpsit abbas secū illū fr̄m q sic silen
tium seruabat. **E**t cū irent in viā quidā la
tro audiens uolam cū sacro. affociatuit se
eis et iuit cum eis ad domū heremite. et
mansit in ianua stans foris. qz reputauit
se indignū esse q intraret ad tam sc̄m vi
rum. et qñ heremita iam debebat sumere
sac̄m. tūc dixit latro. **D**s si talis essem
qlis tu es. **E**t heremita hec audiens in
elatione mentis dixit. hoc libenter debe
res velle. **T**ūc ille frater cepit amare fle
re. et tondebat pectus suū. **E**t postq ab
bas et frater ille redierunt ad domū. tūc

latro secutus est eos a longe. et dixit. **D**
deus ppius esto mihi pctōri. et sic in talē
seruatiōē p̄ritione cucurrit post abbatem
et in tali veloci cursu cecidit tam grauit⁹
qz immediate mortuus est. tūc frater ille
risit in iubilatiōe cordis sui. tūc abbas
ammirabat de illo fratre. **E**t postq ad
claustrum venerūt quesitū ab eo cur fle
uisset qñ illum sc̄m boiem vidisset com
municare. et iam risisset cū illū latronem
in pectatis mozi p̄perisset. **T**ūc frater
dixit abbati. **A**udiuisti ne pater verba la
tronis. qui dixit. vñā essem talis qualis
tu es. et heremita in elatione mentis re
spondit. hoc libenter deberes velle. et p
pre talem clatōem dānabitur si sic mozi
etur. ergo fleuit. **S**ed ille latro q secutus
est nos voluit p̄fiteri pctā suā et ex tali ser
uatiōē p̄ritione mortuus est et d s indulgē
sibi omnia pctā suā. et est filius et heres res
gni celestis. qz p̄ritio suā tanta fuit qz de
leuit penā et culpā. **Q**ñ iam et hancul⁹
sum de magna misericōdia dei. vñ **A**ssisio.
sup illud ps. **A**d dñm cū tribul. **D**ñs
nescit differre quē compuncō cordis sibi
fenserit supplicare. **I**tem **G**rego. in regi
stro. **I**llū quē p̄spicis delicta sicut delere
in p̄spectū deitatis nō dubites misericōdiam
consequi. **Q**ui nullū pctōrem reuertum
spem̄it q pctōres redimere venit. **E**rgo
summe cauendū est ab elatione mentis in
bonis opibus. vñ **B**erñ. in tractatu de
septē donis. **D**ulto melius est esse pec
catorē humilem qz iustū arrogantem
Ds a dño apere oñditur vbi publican⁹
et phariseus in exemplū ducuntur.

De inobedientia. R

Inobedientia est sc̄ba filia super
bie. et nascit⁹ et venit de supbia.
qz pater. qz superbus nō vult
se iclnare ad obediendū et ad exequendum
superioris p̄ceptū ne in eo inferior videat⁹
tur. **Q**z aut inobedientia est malū viciū
et detestandū. hoc pater fm **S**unt. lugd.
in summa viciōz. **P**rimo qz illud viciū
multipliciter et grauit⁹ legitur punitū

N ij

De aliquo paruo quod non est cōtra cha-
ritatem neq; primi tali intentione. vñ. s.
bonus locus estimetur et nominetur. 2.
hoc est veniale peccatū. **Q**uinto mō
propter lucrū tpale. 7 ex auaricia solent
aliqui se laudare vt quidam mercatores
qui seipfos p̄mendant. 7 sic proximos
suos in emendo 7 vendendo decipere
intendunt. vel etiā vt aliqui hypocrite q̄
se p̄mendant p̄ter lucrū. Sciendū q̄ qñ
malus hō q̄ oñdit se bonū 7 nō est. 7 sic
recipit aliqm̄ elanosinā cū tñ non indis-
cretē restituit in foro p̄scie paupibz
vel vt mechanici faciāt qui vltra modū
suos labores 7 sua opa extollūt 7 p̄men-
dant. et labores 7 opa alioz rep̄hendūt
et vituperant q̄si nihil valeant q̄uis cri-
am qñq; meliora sint q̄s p̄stat esse con-
tra charitatē p̄mi. **Q**uālis facit q̄ nō
vult sibi fieri. s. artē 7 opa alioz vilipē-
dendo. et tales grauiter peccāt. q̄ h̄ nō
procedit ex charitate sed ex inuidia. **U**n-
de **A**risto. ij. topico. Inuidus est qui p̄tri-
stat de p̄peritate bonoz. **I**dem dicit. ij.
Retro. Sitis simli inuidz si in h̄ quo
siles sunt vnus excedit aliū. vñ figulus
odit figulū. Sexto cū quis se iactat in
maleficijs suis. 7 tūc tale est peccm̄ q̄le est
illud peccm̄ de q̄ se iactat. s. mortale vl' ve-
niale. **V**erbi grā sicut cū quis se iactat
de procatione mulierū vel de tactu illicito
vel etiā de actu luxurie. vel etiā de su-
perbia vel p̄placētia quā habuit in cho-
risando. 7c̄q; **Q**uia multū rep̄hensibi-
le est 7 nociuū sic se de peccis iactare. vñ
Grego. in mora. Sunt nōnulli qui nun-
q̄ desint q̄s faciunt. sed etiā laudare et
defendere non desistunt. **E**t nimis euz
defendit culpa geminat. **U**nā etiā de
auto. Dupl'r peccat qui se de crimine iac-
tat. Sciendū q̄ tāille qui laudat aliū ī
peccō mortali ipm̄ peccō p̄fortādo q̄ ille
q̄ laudez querit in tali peccō ambo grauiter
peccāt. vñ **A**ug. sup p̄s. Duo sunt
grā p̄secutorū. i. vituperantiū 7 adulantū
S3 plus p̄sequit lingua adulatoris q̄
man' p̄sequitis. **I**dem **A**dulantū lingue

ligant hoies in peccatis. **D**ecet autē enim
ea facere in quibz nō solum metui rep̄-
hensor sed etiā laudat opator. **S**3 be-
iāz impletur illud dictū psal. **L**audatur
peccator in desiderijs suis 7c̄. q̄a super-
bia noiatur honestas. auaricia p̄uidentia.
astutia prudentia. 7c̄q;. **S**ed qui sic
laudent decipiunt. vñ **E**sa. iij. **P**opu-
le meus q̄ te brm̄ dicit. ip̄i te decipiunt.
Ergo nō debemus nos iactant laudare
in malicijs nostris. nec gaudere de ini-
q̄tatibz nostris de quibz dolendū est nec
velle honorari in his in quibz merito de-
beremus v̄recūdari corāz deo et oibz
hoibz. vñ **B**erū. **Q**uid est magis per-
uersum q̄ letari cū malefeceris et in rebus
pestimis exultare. **S**extimo cum q̄s
se falsē et mendaciter iactat. sicut beatus
pius contingit q̄ multi se iactant debis
vanā glām. **T**unc fm̄ **H**ernānum de
schil. qñ verba talis iactantie sunt in ma-
teria falsa. tunc pōt esse mortale peccatū
vel veniale sicut ea falsitas est de qua se
iactat. vel mendaciū de quo glām querit
in bonis opibus suis. **C**ontra cum
q̄s se iactat 7 laudē querit in suis operi-
bus bonis. **T**ūc fm̄ **H**ermā. de schildis
Quā p̄ talē iactantiā querit glām quāz
p̄fert honori diuino vel sue saluti vel di-
lectioni p̄mi tūc est peccm̄ mortale. **S**3
tū si quis se iactat de aliquibus et in eis
gloriam querit. non tū p̄fert illā hono-
ri diuino vel sue saluti vel dilectioni pro-
ximi etiam si in anam gloriam querat po-
tēst esse veniale. **E**t de hac materia loquitur
etiā **H**ḡ in p̄p̄. theolo. p̄tra. dices
Si laus querit per opera p̄futuū hoc est
dupl'iter. **Q**uia vel appetitus laudis
coniungitur operi virtutum tanq̄ inci-
dens. sicut contingit in cantu et predica-
tione quandoq; tunc est veniale. **U**t
laus est finis p̄ncipaliter p̄stitutus
operi virtutis 7 operanti ita q̄ ibi con-
stituat finē vltimū 7 sic est mortale quia
tunc in herz ei vñ finit vltimo. ergo aliqui
possent dānari cū bonis opibz suis. s. q̄

veniale. quādoq; sine peccato. verbi grā.
Subditus qñ repugnaret precepto pre
lati male p̄cipientis vcl se opponeret ma
le vite sue eo modo quo deberet coram
suo sup̄iori. Et sic etiam dñm videtur de
transgressionē statuti vcl canonis vcl ali
cuius regule vcl statuti p̄lati. si tale sta
tutū vcl mandatum teneat secundū sim
plicem iustitiā. p̄t esse veniale p̄ctm ni
si talis transgressio esset q̄ p̄ se mala esset
vcl etiā in differenter fieret ex cōtempni.

De contentione

Contentione vitare debemus
Primo qz est p̄ctm diabolicum
vñ Aug. Nihil simile est acti
bus demonū q̄ litigare. vñ seruū diabo
li non dei se offēdit qui lib̄ter litigat. ij
ad Thimo. ij. Seruū aut dñi nō oportet
litigare sed mansuerit esse. Discordiā fa
ciēs z cū primo litigās non solus est fer
uus diaboli. sed etiā filius diaboli. Cū
Hiego. in pastora. Si dei vocant filij q̄
pacem faciūt. p̄culdubio sunt filij sarba
ne qui eā pfundūt. Sciendū tñ q̄ q̄uis
cū omibz hoibz debeamus h̄re pacem
tñ specialius cū quatuor generibz ho
minū non est litigandū. Primo cū potē
tibus vñ Eccl. viij. Non litiges cū hoīe
potente ne forte incidās in manus eius.
et cū homine lo cuplere. ne forte contra te
constituar litem tibi. Multos em̄ p̄di
dit aurū et argentū. Secō cū homie lin
guato scz qui est multoz x̄boz. vñ Ec
cl. viij. Nō litiges cū hoīe linguato ne
q̄ struas in ignem ipsius ligna. Et cum
homie iracūdo nō facies iram. Tercio
cū vxore p̄pria. Et q̄ aliq̄s litē in cepa
rit h̄re cū p̄priavxore. nō habebit requiē
neq; in p̄nti neq; in futuro. Prover. xix.
Tecta p̄stillantia z mulier litigiosa p̄pa
rant. Qui in domo p̄stillātū est qñ vult
declinare stillicidiū in vno loco inuenit
illud in alio. ita q̄ nō inuenit ibi quietē.
sic vir z vxor q̄erant nō inueniūt ex q̄ in ea
p̄nt esse litigiosa z valde malum est eis.
Primo qñcumq; ad corpūs q̄uis cū ma

gnas diuitias habeant tñ sunt tristes et
cū gaudio nō p̄nt vti. qz sibi mutuo in
uident. vñ Prover. xvij. Melior est buc
cella panis sicca cū gaudio. q̄ plena do
mus victimis cū iurgio. Secō qñtū ad
aiam qz tales in m̄rimonto discordātes
m̄tra p̄ctā mortalia in se p̄mittūt in p̄
culū aiarū suarū. s. maledicendo blasphe
mādo. seinuicē p̄citiēdo. z sibi p̄p̄is ma
lū optādo. Et h̄ totū fit ex instincto dia
boli. q̄ cū talibz morat. Et sicut illi sunt
sunt pacifici z p̄cordes h̄nt deū secū mo
rantē. vñ 2 Petr. xviij. Tibi duo v̄ tres
fuerit p̄gregari in noīe meo. in medio eo
ego sum. sic discordēs h̄nt diabolū secū
morantem. qui ad tales discordias eos
instigat. Quarto nō est litigandū de re
q̄ hoīem nō molestāt. vñ Eccl. xi. De illa
la re q̄ te nō molestāt ne certaueris. Con
tra h̄ faciūt qui oīa expedire volūt. et ta
les sibi p̄p̄is faciūt inderudinē mentis et
impedimentū p̄fectus sui. Tercio fm̄
Hermā. de se hyl. est impugnatio veri
tatis cū pfidētia clamoris. z vt sic sp̄ est
mortale p̄ctm. qz repugnat p̄ritati z paci
que est affectus charitatis. imo sine q̄ cha
ritas haberi nō potest. Et fm̄ Aug. in
li. pastora. Supbia parit dissentionem
charitas vnitatem. Et h̄ est q̄ p̄tētiōnis
per sacros canones p̄hibet ordinari. vñ
xlvi. di. ca. p̄. Qd nō fieret. nisi p̄tentio es
set p̄ctm mortale. Si tñ aliq̄s impugna
ret falsitatem. vcl defenderet veritatē euz
inordinato clamore. posset esse veniale
p̄ctm. nisi forsitā esset tāta iordinatio q̄
esset magnū i h̄ scādaliū. tūc qñq; ex pos
set in h̄ p̄mitti p̄ctm mortale magis q̄
impugnatio falsitatis vel defensio veris
tatis nō p̄tinet ad cōseruationē fidei vel
veritatem vite. Si autē p̄tineret ad ali
qd istoz non credo q̄ facilius posset ex
hoc quis incidere in peccatum mortale.

De hypocrisi.

ypocrisis est peccatū valde dete
standū. Prō qz hypocrisis est sy
mea diaboli volens imitari fili

esse in sacra scriptura. **Q**uod patet in primis parentibus qui propter illud peccatum eiecti sunt de paradiso. Si illi qui iam erant in paradiso eiecti sunt de paradiso terrestri propter inobedientiam, quod credunt se egrediuntur paradisi celestem qui inobedientes sunt. Item punitum est illud peccatum in vpro re Loti que propter inobedientiam versa est in statu salis. Item punitum est illud peccatum in Saul, in hiis qui propter illud peccatum eiectus est de regno. vñ Regū. xv. Dixit samuel pphā ad saul, p eo quod abiecit sermonem dñi, abiecit te dñs: ne sis rex. Item propter inobedientiam in tantā miseria positi sumus et propter eam oēs mortui ad iudicari sumus. Cñ Greg. Ad hoc hō in paradiso positus erat ut sic se ad p̄ditoris sui obedientiam vinculis charitatis alstringeret et ad celestem patriā angelorum quā sine morte carnis transiret. Sic nāq; immortalis p̄ditus fuit, ut si nō peccasset etiā mori nō potuisset. Item propter inobedientiam humanū genus multiplicis miseria sustinet scilicet famē, sitim, frigus et estus, et dolores et infirmitates et tribulationes et cetera, quia oīa humanū genus nō sustinuisse si deo obediens fuisset. vñ Grego. Ibi nulla adversitas ubi nulla dominatur iniquitas. Ergo oēs miserie p̄fuit vite quā quedā flagale sunt quibus dñs in obedientia hoīs punit, et ad obedientiam excitat. Cñ inobedientes hoīes duriores asinis sunt, quia illi flagellis et aculeis obediunt. **S**ecundo potest valere ad detestacionem huius peccati magnitudo remedij qui indiget illud peccatum ad sui curationem. **P**ropter eum enim ut filius dei fieret obediens usque ad mortē ut peccatum inobedientie sanaret. Bern. ex cōsideratione remedij, piculi nri estimō quantārem. In p̄tate potius debemus timere inobedientiam quam mortem, exemplo filij dei de quo Bern. dicit. Demerito frēs xp̄s ne p̄deret obedientiam p̄didit vitam. **T**ercio, si ad detestandā inobedientiam potest valere si quod inobedientia reddit hominem maledictū. vñ Deut. xxiij. Maledictus qui nō p̄manet in fœmilibus

legis huius nec eos ope p̄ficiat. et Eccl. xxiij. De vobis viri impij qui dereliquistis legē altissimi. Et si nati fueritis in maledictione nascemini. et si mortui fueritis in maledictione erit p̄s v̄ia. Ps. Maledicti qui derelinquant a mandatis tuis. Quarto potest valere ad detestacionem huius peccati hoc quod inobedientes socij demonū sunt. Inter oēs creaturas nō inveniunt nisi due quod nō obediunt deo, scilicet demones et mali hoīes. vñ Joh. xviij. Habitant in tabernaculo eius socij eius, immo vident diabolo attingere inobedientes, sicut obediētes dñs reputat sibi attingere. vñ Math. xij. Quicūq; fecerit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et soror et mater est. **E**rgo si videre debemus obedientiam exemplo xp̄i qui dicit Joh. vi. Descendi de celo nō ut faciā voluntatem meā sed voluntatem eius qui misit me. **Q**uare vtrum inobedientia sit peccatum mortale. Rñdeo s̄m Tho. scđā scđe. q. cv. q. sic. nam inobedientia p̄riatur charitati dī qui exigit ut eius p̄ceptis obedias. In p̄ceptis autē divinis p̄tinet quod superioribus obedias. Cñ Rom. xij. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Item p̄riatur dilectioni p̄ximi in quantum superior subtrahit obedientiam quā ei debet. Sciendū quod Damasci de schēdiz sub alijs verbis rñdit ad p̄dictam questionem dicens. Inobedientia est quedā repugnantia ad voluntatem superioris vel transgressio statuti dei vel prelati. Si ergo illa repugnantia quā habet subiectus ad voluntatem superioris, puta dei vel prelati sit in his in quibus subditus necessario tenetur superiori obtemperare, tunc vocatur p̄varicatio vel rebellio. et quā scienter et cum deliberatione sit est peccatum mortale valde grave, quasi quedā ydolatria. Cñ dicit p. Regū. xv. Quasi peccatum ariolandi est repugnare et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. Si tamen illa repugnantia nō esset in his in quibus subiectis necario habet obtemperare vel etiam si esset animo in deliberato vel si procederet ex p̄babili ignorancia posset esse aliq̄

Superbie

ny. in epla. Duplicitas peccati reus es nō habere qđ credas et qđ nō habueris si mulare. An etiā. xij. q. i. in caplo. Nolo. bē qđ licet hypocrisis uiuat cor galiter mortuus tñ est spūaliter. Secdo si scitatem ostendit. vt falsam doctrinā scz heresim seminare possit. talis peccat mortaliter et facit ptra deū et ptra salutem prīmū et talis simulatio sanctitatis est cōmunis hereticis qz heretici multū ieiunant et genti flectiones longas faciūt vt sic homines decipiant et suis falsis doctrinis credant. Tercio si ostendit scitatem ppter ea vt pos sit sibi oligritatē ecclesiasticā acq̄rere ad quā tñ indignus est. talis etiā grauitur deū offendit. vñ Bern. sup. Huius est. frates q̄ciens hominibz p̄esse de se de ro toriens deū mā offendit. p̄reire inten do et vere nō sapio qđ ei sunt. vñ Aug. in lib. de doctr. xpiana. Cum hō illis que sunt sibi pares naturalr. hoc est hoibus dñari affectat. intolerabilis qđem superbia est. Quarto si ostendit scitatem vt inuilectatrat quecuqz bona tpalia in qbus finem p̄stituit. hoc fm Bern. de scyl. est p̄ctm mortale. qđ etiā sic pater q̄uis talis nō q̄rit sibi bonozem et ecclesiasticā oligritatem vt ambiciosi nec querit falsam doctrinā seminare vt heretici sed tñ q̄rit tpalcā sub am gregare. idō auarus est et auaro nihil est sed actus. Unde Aug. Auarus ante qđ lucrē sūpm perdit et an qđ aliqd capiat capis. vñ etiā Chrys. sup. Math. qđ pecunie scrut et p̄sentibz cōpē dibus p̄stringit et futuris. Quinto si qđ ostendit scitatem fieri et in ipa fitione delectat cū alias nullū malū p̄tendit. de qđ dicit Aresto. ij. ethi. qđ talis magis videt vanus qđ malus. Tūc fm Bern. de schyl pōt esse peccm veniale. Sexto si qđ simulat scitatem quā libent h̄et. credo qđ nō peccet mortalr. Septimo si qđ simulat scitatem occultado suū p̄ctm ne aliq scā dalizant. et fm Th. ij. y. pōt fieri laudabiliter vt aliqđ occultet p̄ctm suū ne aliq ex scandalizant. qz vt homi per quē sit scandalū. Octauo cū qđ ad honozem dī

16. rii

et primoz edificatōem simulat scitatem vt qñ aliqđ bonus et religiosus maiorē cōpositōem ostendit corā extraneis vt ipi magis edificent. ille nō peccat sed meret. vñ Math. v. Sic luceat lux vñ corā hoibo vt videat opa vñ bona et glo. 7c.

De pertinacia

Pertinacia etiā est filia superbie. de qua videndū est quō sit p̄ctm mortale. Rñdeo fm Richar. qđ pertinacia nichil est nisi cū in nostra snia ptra p̄silia alioz imprudenter insistim. Hoc aut fm Bern. de schyl. pōt p̄tingi dupl̄r. Primo in defensione p̄cti vel erroris. et talis error sit p̄ctm mortale. nō est dubium qđ pertinacia hoc defendens sit p̄ctm mortale. Secdo qđ sit pertinacia in volendo alios vincere. qz sicut dicit Iñ. in lib. iij. ethi. p̄tinax dicit eo qđ in p̄posito suo vsqz ad victoriā p̄seueret. Cū pater qđ p̄tinacia semp est p̄ctm mortale ex gñe suo. sed snia tñ in qđ vincere velle posset esse nō mala vel verisimilis. et tūc posset esse sine p̄cto mortali. Si aut bona esset sententia vel error. tunc nō esset p̄tinacia sed p̄seuerantia. Si aut dubia et si nō falsa vel verisimilis. cōtra snias tñ alioz imprudenter persistere in ea viciosum est.

De discordia.

Discordia opponitur concordie que a charitate causat. Discordia autē est p̄ctm inq̄ntum h̄mōi con cordie p̄riatur. Potest autē ipa discordia tolli per discordiā dupl̄r. Primo mō per se scz qñ scienter et ex intentione aliqđ dissentit a bono diuino vel a bono prīmū in quocantur p̄sentire. hoc est p̄ctm mortale ex suo gñe. ppter p̄ritatem ad charitatē. Cū Bern. Sicut in pace factus est locus domini sic in discordia locū fieri dicit abolo manifestū est. In abolo aut nō sit locus nisi per mortale p̄ctm. Alio modo per accidens pōt tolli concordia. Vñ cū intentio aliquoz est ad aliqđ bonū qđ p̄tinat ad honozem vel ad utilitatē proxi

De

es dei. et quod filij dei faciunt ad sui dei
coram. ipse facit ad sui iugulationē. sicut
de quadā symea refert. quam dives qui
dam enutriebat. Furta quē in proximo
quidam pauper futor preparavit calceos.
Et quando in seclis eorum ad calceos
tunc symea exposito in domo sui dñi
observabat eū. et cito surrexit et cultellū
de manu posuit. tam cito accurrit et etiā
eorum sibi pscidit. volens facere sicut a
furore vidit. et sic destruxit paup̄i corcū.
quod ille pauper diuiti sepe coquestus
fuit. quem ipse non curavit. Tunc vna
vice accepit futor novaculum ad manus
et rasit sibi barbā sub collo suo et gur
ture. quod carens symea etiam post res
cessum suum advenit et cultellum recepit
et sic simile sibi facere voluit. et seipam oc
cidit. Sic hypocrite faciūt sibi ad pñici
em qđ boni sibi faciūt ad salutem. Se
cundo pōt valere ad detestationē hui⁹
peccati pena quam scriptura ipsis misatur
Et vna pena ē qđ nūq̄ videbūt facie dei
nisi puerant. Cū Job. xij. Non venit
in conspectu eius omnis hypocrita. nec
mirum qđ deus nō sit aī spectū hypo
cite. Omnia em̄ opa sua facit ut ab ho
minib⁹ videat. hoc est vñ qđ multum
placet deo qđ hō cor suū et intentōem suā
sepe erigat ad deum. Cū sup̄ illud ps.
Firmabo super oculos meos. ut glo.
in psona dñi. Nō auferam oculos meos
a te. quia tu semp̄ leuas oculos tuos ad
me. Tercio modo pōt valere ad dete
stationē huius peccati maledictōes multi
plices. qđ dñs iēsus sup̄ hypocritas p
culit. vñ Matth. xxiij. De vobis scribe
et pharisei hypocrite qđ clauditis regnū
edoy ante hoies. nō em̄ intratis. nec in
troeūtes finitis iuratis. Itē De vobis
scribe et pharisei hypocrite qui comedi
tis domos viduarū in orōne longa. Itē
De vobis scribe et pharisei et hypocrite
qđ similes estis sepulchris dealbati. et sic
de alijs plurib⁹ maledictionib⁹ qđ in euā
gelij inveniunt. Sed quereres. quare
pñs ita psequēbat hypocritas. Respō

Peccato

deo fm̄ Guil. lugdu. qđ ideo. qđ ipsi sunt
pñdores simulātes se esse et de parte.
sunt et parte diaboli. vident em̄ amici et
sunt inimici et ideo multū possunt nocere
ecclie dei. Unde heretici per hypocritam
hoies decipiūt. Et antip̄s qđ caput erit
malorū et hypocritam homines decipiet.

De speciebus hypocrisis

Et quis de speciebus hypocrisis. et
fm̄ Guil. lugdu. pōt distingui
in tres species hypocrisis. Prima
est. qđ aliq̄s corā hoibus simulat se obe
dire deo et in occulto nō timeret deū offen
dere. Et in illa p̄ma specie bonitas rāti
apparet in exteriorib⁹ opibus. T̄ Secū
da spēs est quādo in ap̄to et in occulto
bona opa facit ut sc̄tis ab hominib⁹ vide
atur. Et in illa specie bonitas ostēdit in
occulis et in ap̄tis. sed nō in iustitiae
Cōtra qđ dicit Grego. in mora. P̄me
bonū quod agim⁹ et intentionē semper
ad celestia leuim⁹. T̄ Tercia spēs est cū
aliq̄s minorem hypocritam reliquit ut
in maiori et subtiliori pmaneat. ut cū ali
quis res̄it an se iunet. dicit deus scit. ut
dicatur hypocrita nō esse. Et in ista spe
cie non p̄nditur bonitas intentionis.
In p̄ma multum occultatur dyabolus.
In secunda magis. In tertia maxime.

Hypocrisis quando est peccatum mortale.

Veritur. quorū modis hypocrisis
fit et qđ fit mortale et qđ non.
R̄ñdeo qđ hypocrisis fit multis
modis. Primo qđ qđ ostendit sanctitatē
rem. quā non habet nec habere curat. s̄
em̄ ut sanctus reputet. sic fm̄ Tho. ij. ij.
q. xxi. est peccm̄ mortale. qđ nullus totalit̄
quatur sanctitate nisi per peccm̄ mortale.
Cū d̄t Aug. super ps. xliij. Simulata
eētās nō est eētās. sed duplex iniquitas
Ex hoc patet qđ in hypocrisis tali est dus
plex peccm̄. scilicet iniquitas. qđ occulte iniqui
tatis sunt. et falsitas. qđ fin gunt et mōnt
unt se esse sc̄os et non sunt. unde Hiero

Superbie

facta repellentes. Scopus hoc creduntur
ageret amore libere p̄tatis euz tū hoc
realiter faciant ex timore sup̄bie z p̄sum
ptiois asserentes frequentius se ad h̄ cogi
ex amore veri. cū ad h̄ in cogant solo rā
core odij. p̄pter hoc cūlibz hōi multū est
necessariū q̄ ista occultationē diligenter
aduertat. Remediū q̄ qd̄ reprehensioem
cemerariā poteris euitare est q̄ hō zelū
iusticie habeat secū. z in oi facto qd̄ rep̄
hēdendū est in alto. p̄mo p̄sideret an ad
hoc teneat z moueat ad hoc ex charitate
vd̄ nō sic. p̄sideret an sequit̄ utilitas
quā intēdit. z cū hoc inuenit seruet mo
dū correctionis fraternę traditū a x̄po.
P̄arh. xviij. Si peccauerit in te frater
tuus. zc. Quia modus fraternę correcti
onis cadit sub p̄cepto vt magni docto
res dicūt. **S**ecūdo sup̄bia se occultat
sub falsa specie spūalis profectus. primi.
et frequēter euenit in illis q̄ p̄ salute alio
rū aliq̄ bona opa in publico faciūt. vñd̄
ip̄os laudari p̄tingit. **H**oc euidenter brō
Berni. euenit. q̄ scripsit de se q̄ q̄nc̄ in
sua publica predicatione z doctrina p̄ ho
nore diuino sinceriter inchoata qd̄a elā
tio p̄prie p̄placētie se imiscuit. quā statū
vt p̄pedit vniuersaliter repulit dicens. p̄pter te
nō incepti nec p̄p̄ te dimittā. Remediū
q̄ qd̄ elationē p̄p̄e p̄placētie euitare pō
teris fm̄ Aug. est. vt cū hō laudat de su
is bonis actibz. de illa laude nō gaudeat
p̄pter se. pura iōne p̄prie p̄placētie. s̄
solum gaudeat de hoc p̄p̄t̄ utilitate ex
eius bonis p̄mo pueniantē. **E**t q̄ hō d̄
se ip̄o ingemiscat z doleat. z sibi p̄ se h̄
displiceat q̄ alijs placet z ab alijs lauda
tur z studeat q̄ ab illa laude exp̄s p̄ma
ueat. z q̄ tam laudem q̄ op̄ qd̄ lauda
tur totalit̄ in deū referat. Berni. Quid
mibi de victoria laudes ascribo cū mea
p̄tue nō tū p̄ho. **I**te diligēter d̄z inquit
re in se. q̄n̄ primus bonus facta sua vi
tuperat an ip̄e de hoc doleat p̄pter pec
catū proximi z nō p̄p̄t̄ seipm̄. **I**te an
plus doletur si alijs magis iustus de fa
ctis suis melioribz amplius vituperat.

fo. xiiij

Et si hoc inueniat verisimiliter estimā
re poterit q̄ elationē p̄p̄e cōplacētie p̄
fecte domauerit. **T**ercio sup̄bia se oc
cultat. sub specie hūilitatē z singulari sc̄i
tatis. **Q**uo fm̄ Aug. maxime apparet in
illis q̄ de mūdi cōceptu z de seordibz ves
tibus in seip̄is gloriānt. **E**t ista exultatio
sup̄bie tanto est p̄iculosior q̄nto sub spe
cie religionis z sc̄itatis decipit. vt dicit
Aug. **E**t tales de seip̄is q̄nc̄ de suis
bonis actibz int̄m̄ p̄placēt sibi q̄ ex pro
pria eoz cōplacētia totalit̄ exorbentur.
Un̄ sic sibi placētēs dō multū displicēt
vt d̄t sc̄us Aug. **A**lius exemplo qd̄a
mō sile videt̄ accidisse sancto Antonio
Dū sibi qd̄a vice incedit q̄ nullus mō
nachozū tanto tpe in heremo sic ip̄e deo
seruisset. **E**t q̄ etiā se existimabat ceteris
fugiorē. p̄p̄t̄ quē lapsus diuinit̄ sta
tim sibi dictū est. alium esse in heremo se
meliorē. Insinuans sibi de Paulo fmo
heremita. quē accedere iussus est. **A**lius
vitā cū cōtemplatus fuisset. p̄ nihilo am
pli⁹ suā vitā estimabat. Remediū ad ex
pellendū sup̄biā q̄ se sub specie hūilitatē
et sanctitatis occultat in hoc consistit. q̄
hō cogitet q̄ nihil pōt̄ ex se ip̄o sine grā
dei. z q̄ nihil estimet om̄e bonū p̄ euz fa
ctū respectu eius qd̄ facere debuisset. d̄
cēs se iuxta doctrinā x̄pi seruū inuilem
ex indignū. **R**ecogitet etiā q̄ ex se nihil
h̄z nisi p̄m̄ et q̄ sp̄ timeat se aliquid de
esse de his que p̄nēt ad necessitatē z ad
augmentū salutis sue. z deūq̄ diligēt
ista recordari voluerit. p̄culdubio om̄es
superbiam a corde suo eliminabit.

Sex remedia contra om

nem superbiam.

Remedia ḡnāl̄ cōtra oēm sup
biā sunt sex. **P**rimū est cōside
ratio vite seoz p̄ccatorū quo
rum p̄paratione ois perfectio nostra imp
fectio videtur. **A**ū am̄ cōsideram⁹ humi
litate beate virginis. auferat in bea
ti Johis bap. puritatē Johis euangeli
ste. largitatē b̄i Martini. et sic de alijs

O n̄

De

mi et in hoc fixi sunt qd vterqz bñ intendit
et pñt cōcurrere pñ media ad hoc bonū
psequēdum vt vnus illoz estimat b me-
dium melius vel hanc viam. Alius autē
aliud mediū et alia viam. et tūc discordia
est pñt intencōem et per accūs. qz ambo
ad bonū finem intendūt. et nō est pctm.
qz nō repugnat cōcharitati. qz diuersitas
opinionū nō dissoluit charitatem directe
Sciendū tñ qd discordia qñqz est de
pctō vnus ipsōz qd discordant cū aliis
vult pñt bonū cui alter sciēter resistit et cū
hoc male intēdit. Qñqz autē ex pctō veri
usqz. puta cū vterqz dissentit a bono alte
rius et vsqz iordiare diligit bonū pñm
De presumptōe nouitātū.

Presumptio nouitātū est etiam
filiā inanis. aa **Or**itur
ex supbia qz iste qd vult honorē
ab hominibz inuenit modū nouū et sin-
gularem et rarū in qd homines pñt mirari.
Terbi gra. sicut in cantādo. in ehorizan-
do. in vestitu. in superbe incedendo et cū
Queritur vtrum presumptio nouitātū
sit pctm mortale. **R**ñdeo fm. **Heri**m. de
schylā. qd presumptio nouitātū pōt esse in
indebita presumptōe et vsurpatōe aliquoz
q sunt in vestitu vel in ornatu vel in cho-
rizando vel fraudem pñmi faciēdo et sic
de alijs. **E**t qñ talia descendūt in pernū-
ciem et ad malū exemplū in moribz ho-
nis sunt magna pctā mortalia. **S**icut qd
inueniūt modos novos incedendi in ve-
stibus. tam viris qz femis. vñ carnales
pupiscēcie ad pctā carnalia amplius
puocentur. sicut qd femine vadūt nimis
disceopre sicut vsqz ad mamillas. et viri
vsqz ad nates. et multa hñmōi per qd multi
grauiter solent peccare. **S**icut in religione
qd pñt reglam et statuta sui ordinis inue-
nient nouitates ad viuendum dissolute
in habitu vel in cessu. vel nimis delicate
in victu. possent nonnūqz peccare mortā-
liter. **E**t tanto grauius quanto pluribz
scandalū perhiberēt tales nouitates per
qz inuenire. et agere vñ libetius vñ

Deccaro

qñdi et statuta vel pñtudinē laudab-
les sui ordinis transgredīendi. **S**i tñ ali-
qs pñmit solū inuenire aliqs nouitates
ex curiositate qd fm se nō sunt illicite vel
gniciose. licet pñmptuose ad hoc tendat
vt hñmōi nouitates inueniat. nullas tñ vel
let inuenire fm se il licitas. vel fm se pernū-
ciosas. vel quouis mō tendentes contra
charitatem dei vel pñmi. tunc hñmōi pro-
sumptio potest esse pctm veniale et qñqz
sine pctō. **Sciendū qd si vnus nouū viri-**
tutem posset inuenire vel nouum laudas-
bile exercitiū. vel nouum modū seruendi
deo vel benefaciendi. ille particeps oim
bonoz illoz fieret que fuit per posteros
vsqz ad nouissimū diem. Et post mortem
in gloria in celo augmentaret sibi gaudi-
um in accidentale propter bonū exemplū
et laudabilem doctrinam quā reliquit in
posteros. Qñ **Refarius.** Quantis exem-
plum vere humilitatis et perfecte chari-
tatis ostenderis. cum tantis et p tantis
eterna premia possidebis. **U**nde etiam
Areto. v. ethicor. **P**rimus est ille qui
nō vritur bonitate ad se solum sed etiam
ad alios. **S**ic conuerso si quis prebe-
pñmis suis malū exemplū vt si quis in-
uenit nouas et malas intencōes vñ aliq
recipiūt occasionem peccandi. tunc talis
erit particeps oim maloz que sunt per
posteros. et sua pena accideris si sic mo-
rietur semp in inferno augmentabit deqz
eū in hoc pctā qd inuenit et alios infor-
mauit secuti fuer. eoz oim reus erit. vñ
Brego. in mor. **T**or mortibz qd dignus
est qd exempla pñtaris i posteros reliqz. et
hoc de filiabz inanis glie pctā sufficiant.

Quomodo supbia ocul

eat se sub specie pñtutū. **bb**
Supbia fm **Ben.** desir. qñqz se
sub triplici spē pñtutū ocellat. pñ-
mo sub spē zdi. alioz datā et factā
temere reprehēdēdo. tales in se pñdentes
tanqz iusti. cetos assignant more pñtaris
qd facta publicani redarguit et scipm falsē
iudicauit. quia tales sic clamorose alioz

Inuidie

fo. riiij

appropriatur: et sic omne peccatum quod ex
 eata malicia prouenit. est peccatum in se ipso
 scilicet. **¶** In inuidia cum sit ex eata malicia.
 peccatum et in se ipso sanctum. Sic ergo manife-
 stum est quod in inuidia est valde magnus pecca-
 tum. **¶** Secundo facit ad delectationem
 huius vicij hoc quod ipsum est oppositum
 charitati. **¶** In sicut charitas excellentissi-
 ma est in caritate. sic inuidia pessimum vici-
 um est. **¶** Peior enim est inuidia quam avari-
 cia. Avarus enim si non vult coiscare bo-
 na sua. cum vult quod alij ea coiscant. Inuidus
 vero non vult communicare bona sua. nec
 vult quod alius ea coiscet. imo inuidus est
 peior omni creatura. unde Gregorius super Be-
 nef. Indiciu maxime diuine bonitatis
 est quod quilibet res cogit dare seipsam. Ab
 hac libertate degenerat inuidus diui-
 dens se a deo et a creaturis. socians se di-
 abolo quod bonis omnibus inuidet. **¶** Ter-
 cio facit ad delectationem huius peccati quod
 hoc viciu pure et totum malum est. **¶** Alia
 enim peccata habent bonum apparens quod inci-
 tat hominem. **¶** In Aresto. in de aia. **¶** In pe-
 nibile semper mouet appetitum sub ratione
 boni. siue hoc bonum sit apparens vel ex-
 istens. **¶** Sed inuidia huius doloris et amaritudi-
 dine quia inuidi proponit gaudijs celi. et
 quanto aliquod peccatum huius minus incitamentum
 tanto est grauius. Verbi gratia. si in ex for-
 nicatur et inuenit ambo simplici fornicati-
 one tunc senex grauius peccat. quod mis-
 nus huius incitamentum. quod propter rationem inuenit
 est calida et humida. senum autem frigida et
 secca. ut dicit commentator vi. philosophorum.
¶ Quarto facit ad delectationem huius
 vicij hoc quod istud viciu assimilatur diabolo
 lo. unde Sapi. v. Inuidia diaboli mors
 introiuit in orbem terrarum. Ad istam di-
 abolus nos primos pariter seduce-
 re voluit. quod inuidebat eis regnum celorum.
 quod et ipse perdidit. **¶** Unde adhuc propter eam
 de eam homines impugnat. Item hoc pec-
 catum est signum per quod diabolus suos disci-
 pulos cognoscit. **¶** In sicut dicit dominus. **¶** Io-
 han. xij. discipulis suis. In se cognoscet
 eos quod in eis discipuli. si dilectores ha-

bueritis ad inuicem. Sic contrariis eorum
 gnoscentur filij diaboli per inuidiam. **¶** In
 sunt socij diaboli in lucro et in dano. quia
 diabolus lucrat gaudere. et quasi ipsius
 sui lucrum reputat. et dicit malum bonum et
 bonum malum. quod dolere de bono hominis et
 gaudere de malo hominis. ideo sunt maledi-
 cti a deo. ut hi. **¶** Esa. v. De quod dicitur ma-
 lum bonum et bonum malum. **¶** Quinto fa-
 cit ad delectationem huius vicij hoc quod in-
 uidia est valde odiosa suo proprio subiecto
 et ipsi homini. quod presumit vires hominis sic
 rubigo ferrum et in mis lignum in quod oritur. unde
 Hiero. **¶** Inuidia primum mordax cuius
 suus punit actorem. **¶** In aufert omnem principa-
 tionem totius ecclesie totius boni. **¶** Chari-
 tatis enim omnia bona erunt communia. unde
 Gregorius. **¶** In sententia inuidi quantum bonum
 sit charitas. que aliam bona sine labore
 facit esse nostra. **¶** Item priuat hominem eo-
 lo. quod omnibus bonis ibidem succedit. de quod in-
 uidus tristat. unde Sapi. v. **¶** Quia inuidi
 oculos habent in omnibus ciuitatibus ut
 de omnibus felicitatibus totum querant nam quia fe-
 licitatis sunt gaudia. rati inuidorum sunt gemitus.
 imo inuidi quicquid libenter carent ali-
 quo bono et sustinent aliquod malum. ut alius
 malum sustineat. **¶** Ex pluri legitur quod duo
 seruierunt cuidam regi quod unde erat inuidus
 et alter avarus. et rex deliberauit eos res
 munerare tali modo. quod quicquid vnus
 illorum peteret tunc alter in duplo tamen habe-
 ret tunc inuidus petebat ut sibi daretur
 oculus eius. ref. ut alius in duplo fieret.

Inuidia quot modis fiat
 et quando sit peccatum mortale. **B**

¶ Equit de inuidia quot modis
 fiat. et quoniam sit peccatum mortale.

¶ Pro quo sciendum quod inuidia
 multis modis fit. **¶** Primo modo quoniam est mo-
 tus primus veniens ex natura. sicut qui-
 dam naturaliter sunt inuidi. et hoc nullo
 modo est peccatum. cum nullo modo sit in nostra
 prece. **¶** In Aresto. in et hi. **¶** Desiderijs
 naturalibus pauci peccant. **¶** Talibus primus

O ij

amide

[illegible]

De Inuidia

Secundo videndū est de iniū
dia. que sū Grego. idco et sū
perbia nascitur. q̄ superbus in
uidet q̄ alijs sibi coeq̄r. Et
de inuidia hic dicēdo prout ponam
ea que p̄t valre ad dēstratōem huius
peccati. Secdo q̄ si p̄t veniale vñ
mortalē. Tercio tangimus aliqd despe
ctibus eius. Quarto quō se occultat sub
triplici specie p̄turum. Quinto remedia
illud viciū. ¶ **Quantū ad p̄m**
mō sciendū q̄ inuidia sū Augu. est dol
or aliēz fideiariis. Et de ad inuidiā
de sū nō p̄t vidre bona aliq̄. Iohes
q̄t Damascenus lib. i. cap. xxiij. dicit.
Om̄is inuidia est tristitia de alienis bo
nis. Ad dēstratōem vñ de huius viciū sū
Basil. lūgu. p̄mo facit hoc q̄ hoc viciū
est p̄m in sp̄m s̄m sū vñ a accōm
q̄ est p̄ra bonitatem dei que sp̄s sancti

Inuidie

fo. xiiij.

rerū viciū z nō naturā hoīs non est peccatū nec pprie dicitur odiū. s; potius amor et dilectio q; ille q; odit malū alicuius ppe diligit bonū suū. Et sic p; qūo odium fm gen^o suū est peccm mortale vel veniale z qūo nō. **Uñ** d' odio viciū z peccō sum dē p's. **Defectū** odio oderā illos **Cassio**. **Defectū** odiū est hoies diligere z eoz vicia sp abhorre. vñ etiā **Hugo** sup **Eccl**. **Defectū** odiū est q; crimina odiunt z nō hoies. **Secda** filia est susurratio. vt susurrare z discordias seminare int pacificos. vel ex inuidia amī cū vel amicitia quferre siue tollere. **Uñ** dē glo. **Ioh. p.** **Uñ** d' est inter susurrone et detractore. **Susurro** inter amicos discordias seminat detractoz autē alio z bona negat z minuit. vt patz fm **Herman. de sch. vl.** **Susurratio** est grātius q; sic detractio. **Sufert** enī amicitia que pferitur oibus bonis tpalib; q; sine amicitis nullus possit viuere. vt dē p's. viij. **etho.** **Eccl. vi. d.** **Amico** fideli nulla est pparatio. **Uñ** h' viciū deus multū odiat ex hoc p; q; d's multū diligit pacē. **Iō** vñ de cdo. vt pacē faceret inter deū p'iem z humanā naturā. **Et** qñ exiuit de mūdo ad patrem pacē suis discipulis relinquens dixit. **Ioh. xiiij.** **Pacē** meā relinq vob. pacē meā do vob. **Et** post resurrectionē apparuit discipulis dicēs. par vob. z ostendit eis manus z pedes. q. o. **Arēdite** q; habere pacē emi. **q; ea** diligēt seruate vt filij dei esse possitis. **Ioh. v.** **Uñ** etiā **Grego** in pasto. **Si** dei vocantur filij q; pacē faciūt. pēculdubio scēane sunt filij qui psum dūt. **q; dēuq;** ex pposito et ex inuidia discordias seminant int maritū et vxorē. siue int alios hoies cuiuscunq; p'dictōis. mortalit' toties peccat et diabolo familiaris fit. vñ **Grego.** in pastora. **Sic** ubil est p'ciosus deo p'rere dilectionis ita nihil ē desiderabilius diabolo extinctione charitatis. **Quisq;** emī seminādo iurgia dilectionem primoz p'mittit hosti dei familiaris feruit. Item sicut pax est via z dux ad vitam eternā. ita dif

ordia ad infernū. vñ **Amb.** sup lucam **Pax** est dux ad vitam eternā. **Et** sic xps morat cū pacificis p's. **In** pace facit est locus ei⁹ sic diabolus cū litigiosis. **Et** sicut pacifici in futuro possidebūt regnū eternū vbi eterna pax est. sic litigiosi possidebūt infernū vbi est eterna discordia int demones z dānatos vñ etiā **Aug^o.** de ciuit. dei li. xij. **Nō** poterit ad hereditatem dñi puenire q; quis testamētū eius noluerit obf'uare. **Exemplū** legit q; quis dā vir cū vxore sua tringita annis vixit in tāta pace q; diabol⁹ in his eos siml facere discordes nō potuit. tunc accessit diabolus ad qndā antiquā verulā z p'misit ei duos novos calceos q; faceret discordiā int virū illū z vxorē eius. **Uñ** illa p'misit z accessit ad virū dicēs q; vxor tua vnū alium habere quē diligat et cum occidere vellet. nisi sibi cante pro uideret. quod idē vir p'mittit credere noluit. **Tūc** postmodū accessit ad vxorem dicēs ei q; maritus vnā alā amari z cū desero siml cōcederet in mēsa. vir vxore z toruo vultu respexit. z vxor egrediens ostēdit indignatōem p'ra virū. **Tūc** vterq; cepit adhibere fidē verule. **Tūc** altera die accessit ad vxorē dāns ei p'siliū q; magnū cultellū viri sui ad aquā benedictā truderet i ecclia z de nocte sub cussino viri poneret z cū obdormire desig p'mitteret ruc eā reamaret. **Et** eadē die accessit ad virū dicēs ei q; dē nocte vigilare. alit' as eū vxor sua inficeret. z in signū hui⁹ cultellū suū sub cussino illa nocte inueniret. **Quem** cultellū ipse sub capite suo reperiens arripuit z vxorem p'p'ā cum eō trāssit. **Et** diabolus calceos q; verule p'misit in basta suspendit ei trās aquā porrexit vbi stetit z p'ānos lauit dicēs vxor tibi aggrōpiū q're. ne me sicut deceptas sicut virū z vxorē decepisti. **Uñ** metrista. **Femina** demonio tribu assibi ē mala petor. **Tercia** filia inuidie ē gaudiū in aduersis. primi q; gaudēs de hoc q; p'rio male succedit. h' viciū malū est et peruersum. **Uñ** emī exultatio inui

O uij.

De

modis sic naturaliter incidentibus in me-
diatate sine mora resistendum est. tunc non
nocent unde Grego. **T**emptatio cui non
presentia non est peccatum sicut materia exere-
tione. prout. Sed non est dolor alieni
boni. Tunc fin. **H**er. de seyl. homo potest
tristari de bono alteri non ex eo quali-
ter illud bonum est ex eo quod illud sibi deficit quod
est huiusmodi. hoc prout est. dicitur. ut dicitur per huiusmodi. i.
Respo. et non invidia. **I**n dicitur invidia et in-
videre prout est et prout. zelus autem iustus
ratus est. **E**t si istud zelus sit circa bona et ho-
nesta laudabilis est. si autem circa bona te-
poralia potest esse sine peccato et etiam cum pecca-
tis fin. quod ille appetit ad finem bonum ut inde
dignoscatur et opera misericordie faciat. vel ad fi-
nem malum ut inde superbiatur et luxuriose
et crastulose vivat. sic appeteret temporalia
tunc esset peccatum. **T**ercio modo quoniam quis doly-
ter de bono alteri in quantum est suum vel alio-
rum hominum bonorum et contrariis nocumens.
et hoc etiam non est proprie invidia et potest esse
sine peccato. **I**n dicitur Grego. xxi. li. mora.
Si alicui bene et prospere succederet in
corpore et temporalibus et esset adeo occasio pec-
candi. et in detrimentum anime fore licite de
hoc alius potest tristari. quia bona anime pro-
nenda sunt bonis corporis. quia sunt digni-
ora et meliora. **V**nde **A**resto. i. ethi. Bona
anime sunt meliora. i. scilicet et fructus. **I**tem
bonum anime proponendum est singulari. ut dicitur
Aresto. ii. ethi. Bonum anime est divinius
et privatum. **Q**uarto quoniam quis tristatur de
bonis alteri cum ille cui accidit bonum
est eo indignus. quod non potest contingere vir-
tutis. quia eo ipso quod aliquis habet talia iustus
efficitur dignus eisdem. sed esse debet de bonis
fortuitis quod prout provenire dignis et indig-
nis. **E**t quia finem doctrinam sibi bona que
proveniant indignis in his fortuitis. i. te-
poralibus dei providentia et iusta dispositio-
ne proveniunt. vel ad alios per correctionem. ut
per hoc alliciantur ad deum. vel ad rationem
rationem per bonis quod hic faciunt. vel ad ma-
iorem donationem. **I**deo sacra scriptura
et sancti doctores talem tristitiam non permittunt
sed potius prohibent. **Q**uia debet deo

Peccato

committere et exorare deum pro eo ut sibi gratia
etiam deest. ut sic vivat talibus bonis temporalibus
ad salutem et non ad damnationem. **Q**uiaro si
doler solus propter eminentiam alterius. talis
modus sit in delibetatus. est peccatum vel
ale hoc prout ex eo. quia cum ratione faveret oportet
sibi omne bonum. **E**rgo si dolyt de bono
alteri. et in invidia deliberata de alterius
excellencia propter hoc quod alius excedit ipsam
talibus bonis. scilicet in sapia. vel in rebus temporalibus
bus. sive in favore hominum sive quia habet am-
plius gratiam et excellenciam est peccatum mor-
tale et in hoc est proprie invidia. et istud spiritus
malum. quia dolyt de quo gaudendum est. scilicet de
bono. primi. quia est contra charitatem primi.
quia si diligis primum sicut debet de teo. tunc
faveo sibi quod dicitur deus et faveo. et ad hoc quod
liber tenet. **I**n ista autem invidia pro-
venit primo ex superbia. **V**nde **A**ug. de heb-
dom. ii. primo. li. **I**n bicibus supererit super-
bia statim erit ibi invidia. non per superbia non
esse invidus. **I**tem provenit ex inordinata co-
cupiscentia quod ipse appetit illa bona tempo-
ralia sine bonis in quibus ille eum excedit.
Vnde **Grego.** in omni. **Q**uedam in mundo
percupiscentum. **H**uiusmodi percupiscentia invidie
mus. **Q**uidem autem quod nobis desit quod alius
assequitur. **I**tem provenit quoniam talis delicta
ta invidia (de qua iam dictum est) ex certa
malicia. pura cum propter deprivationem ali-
quid nec amat bonum gratie et fructus in sapo-
nem nec videre potest in alio et hoc est in spiritum sanctum
peccare et hoc peccatum debet in invidia trahere gratie

De filiabus invidie.

Equitur de filiabus invidie quas
sunt peccata venialia vel non

Circa quod sciendum quod prima fi-
lia invidie est odium. **H**oc est velle alicui malum
et nolle bonum. hoc velle malum et puerum
est. quia debet oibus bonis velle. **D**us enim
ex malis quod permittit fieri elegit bona. sed in-
vidia et odium e converso ex bono elegit
malum. **I**mo aliqui cupiunt pro bono reddere
malum. **I**deo finem genus suum est per amorem
sed propter iniquitatem accus possit esse
veniale. scilicet quoniam est sine deliberatione. **Q**ui

nozis. Et isti frequenter extenuant banus
qđ relucet in psonis alioꝝ ordinum siue
in conuersione siue in doctrina salutari.
Qđ exinde ptingit. qđ timet qđ uilitati
et statui alioꝝ deprecatur ad quos magis in
clinatur et affectione singulari. Ramed
um ptra hoc qđ hō cōmune amorē habe
at ad oēs bonos. et diligēter fugiat amo
rem singularē et puatū et etiā oēm accep
tationē psonarū et per suum amorem ad
nullū se inclinet nisi in q̄tum hoc ad eter
nam beatitudinē dirigere et uiuare poterit
quia per hoc excludit omne odiū quod se
occultare cōsuevit sub simulata spe fice
dilectionis fraterne. Tercia inuidia oc
culcat sibi sub specie falsi amoris p̄nden
tis salutē prīmī. qđ apparet magis in ill
qđ sub ficta specie amoris hūane salutis
alijs inuidens de bonis sibi diuinitus
p̄cessis affectus qđ hoc ideo facit qđ ta
lia bona salutis eoꝝ nō expediāt. et tñ nō
mouent ex amore ad hoc. sed plus ex fo
mice odiū vel rancoris. Et ista inuidia sic
expellitur qđ hō sinceriter desiderat qđ
liber alius possit uti bonis sibi diuini
tus concessis ad laudem dei et pro sue sa
lutis augmento. et semp̄ presumere medi
ora de proximo qđ de seipso.

De peccō Ire

Tercio videndum est de ter
cio vicio capitali qđ est ira.
qđ s̄m̄ Augustinum nihil est
nisi uilescendi libido. A

Ad detestationem s̄o ire primo valere
p̄nt p̄ba sacre scripture qđ nobis distina
dunt illā. vñ Gen. xlv. Dixit ioseph fra
tribus suis redeuntibz ad patrē suū. ne iras
camini in uia. Sic et nos fratres sumus
in uia ad patrē nostrū celestem singulis
diebz dicēdā uñā facimus cū sumus in q̄
tia. ergo nō debemus irasci. Eccl. vii. Ne
sis uelox ad irascendū. vñ Iaco. p. Si
n̄it oīs hō uelox ad audiendū. tardus
ad loquendū et tardus ad iram. Secūdo
p̄nt valere ad detestationē huius uicii scz

ire si ostendatur quācum ira displiceat
deo. Primo qđ hospitium eius multum
turbat. vñ ad Eph. iij. Nolite p̄tristas
re sp̄m̄ sc̄m̄. Grego. Dum ira aim pul
sat sp̄m̄ sancto suā hereditatē turbat. im
mo qñqz patrē et filiū et sp̄m̄ sc̄m̄ de hos
picio expellit et diaboluū introducit. sicut
in pace factus est locus dei. sic in ira dia
boli. Itē imaginē eius in tēplo dissipat
et diabolo locū eius ponit. Quā super il
lud Job. v. Virū in iustis interfecit ira
cūdia. Et glo. Qđan fuerit imaginem
dei in nobis seruat qđ sp̄s est irā quilla. sed
ire dissipat qđ multis virtutibz puat. Et
aut mltū displiceat deo (cū magno eius
in hoīe dissipat) ostēdi p̄t. p̄ hōc Aug.
sup ps. In ciuitate tua imaginē m̄ ip̄oꝝ
ad nihilum rediges. Periro inq̄t imas
ginem ip̄oꝝum ad nihilum rediget de
us in celesti ciuitate. quia ip̄i in sua ter
restri ciuitate imaginē eius ad nihilū
redigerunt. Et etiam per hoc qđ tñ p̄c
catum reputaret si aliqđ imaginē crui
cifixi in ecclesia dissiparet et ydoluū alieu
ius demonis pro ip̄o p̄oneret. Item qđ
nullū uiciū magis p̄mit deū qđ ira hoc
uiciū apertē p̄ra deū erigit. vñ Job
xv. Lucurrit aduersus euz erecto collo.
Homo iratus ip̄sum deū p̄mēdijs as
p̄t. et n̄ritur sp̄uere in faciem eius. Insu
per iracūdius aufert deo dñm suum. et
diabolum facit dñari ibi. et hoc fit dum
vindictam sibi usurpat quā deus sibi so
li retinuit. Rom. xxiij. Dea est ultio et
ego retribuā. Tercio ualeat ad detestati
onē huius uicii qđ hoc uiciū valde placet
diabolo. Primo qđ valde potēs est ad
impugnationē hoīm et destructionē. qđ
p̄rā multū dñatur diabolus in homie.
Non em̄ timet hō iratus facere qđ dia
bolus precipit ei. quācumqz magnū
pecc̄m sit. nō p̄cit vxori. nō p̄cit filio imo
homo iracūdius deo et matri eius nō p̄
cit. et sapientis in celo qđ eos afficiat cōtur
medijs. Itē placet ira diabolo. qđ hoc pec
cato lucrat diabolus plures homines. qñ
qđ totā domū vel uñā uillam vel uñam

di est quasi gaudiū freneticoꝝ qui gau-
dent de hoc vnde est mdu est. immo gau-
diū dyabolicū cū sit de malo altius.
De hoc gaudiū loquitur Salomon puer.
xviij. Qui in ruina letat alterius nō erit
impunitus. Dix est q inuidi gaudent
de malo. cum tñ ipi qntum ad naturam
sunt boni qz omis creatura dei bona est
ergo deberent gaudere de bono z nō de
malo sed hoc accidit qz malicia est quos
damoso eis in naturā cōuersa z ideo de
malicia gaudent inuidi. Inuidi vident
piores porcos. porcus em porco q occi-
ditur comparatur. sed inuidi oppositum
faciunt. T Quarta filia est tristitia in
prosperis proximi. z hoc vñq malū est.
z talis est infelicitissimus hoim. qd patet
ex hoc q inuidus exaceratur vbi debe-
at illuminari. Job. v. Per diem incurrent
senctas. Grego. Mens inuidi cum de
alieno bono affligit de radio lucis excecatur.
Inuidi sunt adō infelices q ipi amittunt
quidquid aliq lucrant. qz ipi de sani-
tate alioꝝ infirmant z de vita moriunt.
Sicut dei diligentib omnia cooperant
in bonū. ita conuerso inuidis omnia coo-
perantur in malū que audiūt vel vident
qz si bona vel prospera ptingant tñ af-
figuntur ppter ea. si autē mala z tristitia
tunc letantur z hoc semp cedit eis in peri-
culum. vnde Sen. Utinā inuidi in omi-
bus ciuitatib aures z oculos haberent
vt de singulis pspicitantibus hoim corqz
rentur. T Quinta filia inuidie est detra-
ctio. Qualiter autē detractio detestanda
est. z quot modis fiat detractio z de his
qui libenter audiūt detractōem hoc totū
habet in qnto pcepto. Per. D.

Equit quarto videre quemō in-
uidia occultat se sub triplici specie
virtutum. Primo sub falsa specie
zeli z rectitudinis. z hoc maxime ptingit
in illis qui se dicunt odire vicia hoim. et
cū se diligenter refumarent inueniunt se
nō odisse vicia sed naturā. Et inde est q
isti etia frequenter dicunt solum se repen-
dere vicia alioꝝ ex zdo rectitudinis cum

tamen hoc plerūq faciant ex fomite odij
qz inuident alijs ex hoc q sibi parificant
vel q ipos excellant in his qbus singu-
lariter appetunt apparere. Et ista occul-
tatio fm Grego. est nimis periculosa. qz
vt ipē dicit est difficilis ad cognoscendū
z etiā ad repellendū. Nam vt ibidem de
Grego. xxiij. lib. mora. Error dñ virtus
creditur difficile emendat. qz sepe dum
homo credit se exercere p iuris actū. ex-
cet potius viciosum. Et exinde vltius
ptingit q hō qñq suos ppos defectus
defendit z occultat sub specie p iuris. aut
amoris aut exercitij virtuosū. Remediū
ptra pōt esse illud. Nam qui scire deside-
rat an ipm boiem vel potius ipius vici-
um odiat. hoc ex eo scire poterit q homo
seipm persequitur z diligent attendat. vñq
sincero corde z dulciter ad illū afficiatur
cuius viciū psequitur. Et si inuenit q illū
boiem dulci corde amplectit. signū est q
solū ipius viciū detestatur. Tñ Grego. in
moral. Affectus interne dilectōis oculis
dñ amaritudinē odiosi liuoris. Si erga
illum aliquā amaritudinē sui cordis de-
prehendit. nouerit se nō ipm vicium sed
naturā sub specie virtutis detestari. Et
huius inuidie Grego. triplex signū osten-
dit. Primo est q facies homis ex eo pal-
lescit qñ ipm cui inuider intuet. Scdm
q oculos suos despicit nec ipm delectabi-
liter valet intueri. Tercū signum q sepe
mens hois p inuidiā tñ amaritaf q pre-
interna amaritudine dēntes qdam pssit
one strident z mēbra pteriora frigidant.
Item scdm remediū q hō est q hō dilere-
tois oculo dulcis pensat q pspicitas pri-
mi sui bona sua in nllō diminuit Et iō
sibi pgaudere dz de bonis sibi diuinitus
pcessis nec de ipis bonis liuoris aculeo
sauctari. Grego. Diminutio liuoris est
affectus inrerne dilectōis Scdm inui-
dia se occultat sub falsa affectōe fraternae
charitatis. z maxie appetit in illis q sunt ex
spēali affectu ad aliqz psonas vel ad or-
dinem aliquē inclinari. qz molest. fari si
alijs ordib aliqd cōmodi punit aut hō

ea cum choreauerunt. occidit eū filijs le
ui de p[ro]p[ri]o isrl' viginti milia hoīm z hoc
est signū q[ui] sunt filij d[omi]ni qui non p[ro]p[ri]e susti
nere iniuriā dei. **S**z illi nō curāt dei ini
uriā q[ui] in domib[us] suis p[ro]mittūt deū omī
potentē blasphemare. et lufores ludere.
et potatores inebriari. z fornicatores lu
xuriari. et insup[er] chorizontes permittunt
chorizare zc[us]. Et hoc idō p[ro]mittūt. q[uia]
lucrū tpale inde acquirūt. et tale lucrum
deo z p[ro]p[ri]e salutī p[re]ponūt. ergo talis
in hoc ondu[n]t se esse filios diaboli et nō
dei. Quis em̄ fidei s filius posset susti
nere equimite iniuriā sui dilecti p[ro]p[ri]is q[uia]
hoc peraderet z impediret q[uia] tuz pos
set. sic filiter est de deo z filijs dei q[ui] irasci
sup[er] p[ro]p[ri]a p[er]cā et aliena p[er]cā. z vindica
re iniuriā dei. z q[ui] p[er]cā hō nō p[ro]ficat in bo
na vita sicut ceteri hoīes. talis ira est bo
na z laudabilis et nullū p[er]cā. Dicit em̄
Bona uentura de ordine fratru[m] minorū
q[uod] affectus ire datus est homi[ni]. ut irascat
vicijs malis suggestionib[us]. sic q[ui] non
patiat se trahi in p[er]sensu p[er]cā. z ut vlcis
cat dei iniurias et transgressionē iusticie
Sic legimus xpm iratū fuisse phariseis
et alijs non recte agētib[us]. Et filiter hoc
idam legif[er] de alijs plurib[us] sanctis. et sic
hec ira vocat zelus iusticie. Secundo est
q[uod]dam ira subita. z sine ratione odib[er]a
tiois q[ui] venialis est. q[uia] in aliquib[us] hoīb[us]
ignīs ire cito accendit et cito remittitur.
z in aliquib[us] tardius accendit z tardius
extinguitur z illi p[ri]ores sunt p[ri]orib[us]
Un̄ Ang[elus]. Melior est q[ui] q[ui]s ira sepe
repet[er]t et festinat q[ui] sibi remittat ille cui
se fecisse cognoscit iniurias q[ui] qui tardis
us irascit. et ad veniā p[er]cedam tardius
inclinat. **Un̄ etiā Hiero.** sup[er] eplam ad
timō. Necz vero q[ui] aliq[ui] irascit iracūdius
est. sed ille d[icitur] iracūdius q[ui] crebro hac pas
sione sup[er]at. Ergo si quis ex surreptōne
pmouebit z q[ui] cito ratio h[uius] aduenit. tūc
hoc expellat. z sic solum peccat venialit[er].
Tercio cum quis irascit et in modico se
vult vindicare q[ui]s etiā bñ posset se in
magno vindicare tñ noller facere. tunc

talis irat[us] p[ro]motio p[ro]pter p[er]uolūtē vñ di
cre p[er]t solū esse p[er]cā veniale. sic trahet
re p[er]uolūtē p[er]t erines. zc[us]. **Q**uarto
cū q[ui] irascit in seipso z impatiens efficit
et tñ in nullo vult illā iracūdiā vindica
re. nec verbo nec facto. Et hoc idē q[ui]nq[ue]
cōtingit ex naturali p[ro]motione q[ui] hō in se
ipso p[ro]motus est. z tñ illā irā nō vult p[er]
ducere ad effectū. z sic talis iracūdiā p[er]
t esse p[er]cā veniale. **I**tem **Castio.** Venias
lis ira est que non ducit ad effectum.
Quinto cū q[ui] irascit cum deliberati
one z cū p[er]sensu rōis z in aīo cogitat q[ui]
mō se posset vindicare. Is hoc nō ondat
et talis ira deliberata ē peccatū mortale.
Et talis sic irascēs. reus erit iudicio. **vñ**
Sath[an]. v. Omis qui irascit fratri suo
reus erit iudicio. Talis em̄ ad iudiciū
dī citabitur. z qualiter illud p[re]ceptum
Diligēs p[ri]mū tuū sicut teipm seruauit
re req[ui]retur. **Q**uō tunc tñ debet iracū
dius hō qui sepius z frequēter mala cogi
tauit aduersus p[ri]mū. z odib[er]ato anio
affectauit vindictā sup[er] p[ri]mo. Et talis
q[ui]dū sic stat in tali ira z rācore quas ge
rit in corde p[er]t p[ri]mū. tunc semp[er] est in
statu damnatōis. **Un̄ p[ro]p[ri]a.** In tempe
vindicare disp[er]det te. **I**tem alibi legitur p[er]
p[ro]p[ri]a. **Ecc[lesiasticus]. xxviii.** Qui vindicare vult
a deo inueniet vindictam.
Sexto q[ui] ira nō solum in corde retine
tur Is etiā p[er] signa exteriora ondit. **S**ig
na at h[uius]modi sunt illa. s. nō loq[ui] facie auer
tere a p[ri]mo. vel euz totū vultu respice
re z q[ui] ei obuiare debet tunc ad aliā pla
team vadit. vel oculos inclinat ne eum in
spiciat. et sic de alijs. talis reus erit consi
lio. **Ergo s. vñ Sath[an]. v.** Qui autē dixerit
fratri suo racha. Racha s[ed]m Remigium
est interiectio indignatōis. ut eū dicere
a dolēte h[uius]. z a cadente h[uius]. **C**onsilium
autē trinitatis est q[uod] eandē mensura remeti
etur eis. i. sic ipi p[ro]p[ri]is suis signa ire ostē
derunt. sic xps et beata virgo maria et
omnes sancti et oēs angeli ostendunt eis
etiā signa ire et indignationis. **E**ub[er]
ostendit eis iram suam q[uod] vult q[ui] cum se

De

patris hō iracundus puocat ad iracundiam. **¶** In puerb. xix. Iracundus puocat rixas. q̄ aut patiens est mirigar suscitatas. **¶** In iracundus pōt dici filius dyaboli z eius voluntatem nescit adimplere. **¶** In Joh. viij. Hos q̄ p̄ dyabolo estis z voluntatem eius vultis p̄ficere. voluntas aut dyaboli est vt iracundus hic viuat cū suis in discordia in mūdo sicut ip̄s viuit cū suis in inferno. **¶** Quarto valet ad delectatōem in hoc q̄ ira nocet ip̄i homi multū. **¶** Primo nocet in corpore qd̄ debilitatur. vt pater. qz hō iracundus erit pallidus in facie z q̄q̄q̄ transfuraf in toto corpore. ira q̄ q̄q̄q̄ per duos vel tres dies nunq̄ pōt integrare vires suas recuperare. Item minuit dies z vitā ip̄ius hominis. **¶** In Eccl. xxx. Zelus z iracundia minuit dies. H̄ pater in cane q̄ est animal iracundū. z idō breuis vita. Item excecatur boiem in rōne. **¶** In Barbo. Ira impedit animū ne possit tenere vep̄. **¶** Item dyabolus filius est coruū q̄ veniens ad cadauer p̄uenit curre ad oculū. Sic dyabolus vult boiem p̄mo p̄ iram excecatur. sciens q̄ postea p̄cipitare possit eū in fouea p̄catorū volūtatem suam. **¶** In ira viri patrū dixit qdam senior. **¶** In op̄iuntur oculi aiais tūc circūit ad molendū alioq̄ nō ambulat in circuitū mole. Sic dyabolus si op̄uerit oculos mentis per iracundiā in omne p̄cātū boiem postmodū leuiter p̄gredit. **¶** In iracundia est ianua oim̄ vicioz. **¶** Quinto valet ad delectatōem huius vicij hoc q̄ ita nocet anime om̄ia bona ei auferendo z oia mala ei introducendo. **¶** Qui irascit p̄mo captus tenet a diabolo z scire d̄z q̄ dyabolus mortē eius sinit semp̄ z affecit. **¶** Ira infantia iracundoz p̄ter h̄ q̄ nō h̄nt nisi amaritudinē z illā p̄ponūt dō z eius regno. qz p̄ iracundiā perdūt suas p̄p̄as aiaas. Sic patientes seip̄os seruāt. sic impatientes seip̄os perdunt. **¶** In euangel. In patientia v̄ra possidebitis aiaas v̄ras. **¶** In etiā Salomon p̄uoc. xix. Qui impatiens est sustinet damna. s. nō solum corporis sed etiā

Peccato

anime. **¶** In exemplum. Legitur q̄ qdā virgo fuit multū casta. z in super habuit priora bona exercitia in se. sed erat valdē iracunda z impatiens. **¶** Tunc angelus missus ad eam dixit. Impatiētia tua impedit salutē tuā z mortificat om̄ia bona opa tua. z niste emendaueris in futuro eternaliter damnaberis. **¶** Que ex verbis angelī compuncta se emendauit. et post modum vitam in bono finit.

Ira octo modis cōmittit

¶ Equif declaratio illius. **¶** B qm̄ ira est bona z licita z quando p̄cātū veniale z qm̄ p̄cātū mortale. **¶** Pro q̄ scīdum q̄ ira octo modis fit. **¶** Pro sup̄ p̄cātū p̄p̄iū z sup̄ p̄cātū proximi. s. q̄ hō irascit in hoc q̄ d̄s offendit z talis ira est bona z licita z laudabilis **¶** In p̄s. Irascimini et nolite peccare. **¶** In Eccl. viij. Melior est ira risu qz p̄ tristitiā vultus corrigi z aiaas d̄ni quēz qz q̄libz debet corrigere z amone re fraterna dilectōe delinq̄ntes. qz ad h̄ tenet q̄libz sub p̄cepto. **¶** Contra qd̄ faciūt adulatorē qui ridet z laudat mala in primis que sunt cōtra honorē dei z s̄a litem aiaarū. **¶** Et tales faciūt se p̄cipes oim̄ ulloz maloz q̄ in primis adulatores laudat. **¶** Et tales adulatorē sunt p̄cones diaboli qz ligant p̄cōres z malefactores in p̄cātis suis cū adulatoribz suis. sicut p̄cones mūdi ligant malefactores tradendo eos iudici. **¶** In beatus Aug. Adulatoriū lingue ligat hoies in p̄cātis. **¶** delectat eū ea facere in quibz nō solum non meruit rephensor. sed etiam laudat op̄ator. ergo d̄s h̄et xp̄ian⁹ vindicare in iurias dei p̄p̄as patienter sustinere. **¶** exēplo xp̄i q̄ om̄es z videntes eicet de tēplo qz h̄ fuit in iniuriā sui p̄is eccl̄is sed p̄p̄as iniurias sibi a iudeis factas patienter sustinuit. et tanq̄ agnus mansuetus obmutuit. **¶** In exēplū habem⁹ d̄ h̄ in moyse q̄ debem⁹ vindicare iniurias dei q̄ p̄pter ydolatriā quā filij isrl̄ fecerūt cū vitulū conflatum adorauerūt. et ut

iracundus p̄uocat rixas. q̄ aut patiens est mirigar suscitatas. **¶** In iracundus pōt dici filius dyaboli z eius voluntatem nescit adimplere. **¶** In Joh. viij. Hos q̄ p̄ dyabolo estis z voluntatem eius vultis p̄ficere. voluntas aut dyaboli est vt iracundus hic viuat cū suis in discordia in mūdo sicut ip̄s viuit cū suis in inferno. **¶** Quarto valet ad delectatōem in hoc q̄ ira nocet ip̄i homi multū. **¶** Primo nocet in corpore qd̄ debilitatur. vt pater. qz hō iracundus erit pallidus in facie z q̄q̄q̄ transfuraf in toto corpore. ira q̄ q̄q̄q̄ per duos vel tres dies nunq̄ pōt integrare vires suas recuperare. Item minuit dies z vitā ip̄ius hominis. **¶** In Eccl. xxx. Zelus z iracundia minuit dies. H̄ pater in cane q̄ est animal iracundū. z idō breuis vita. Item excecatur boiem in rōne. **¶** In Barbo. Ira impedit animū ne possit tenere vep̄. **¶** Item dyabolus filius est coruū q̄ veniens ad cadauer p̄uenit curre ad oculū. Sic dyabolus vult boiem p̄mo p̄ iram excecatur. sciens q̄ postea p̄cipitare possit eū in fouea p̄catorū volūtatem suam. **¶** In ira viri patrū dixit qdam senior. **¶** In op̄iuntur oculi aiais tūc circūit ad molendū alioq̄ nō ambulat in circuitū mole. Sic dyabolus si op̄uerit oculos mentis per iracundiā in omne p̄cātū boiem postmodū leuiter p̄gredit. **¶** In iracundia est ianua oim̄ vicioz. **¶** Quinto valet ad delectatōem huius vicij hoc q̄ ita nocet anime om̄ia bona ei auferendo z oia mala ei introducendo. **¶** Qui irascit p̄mo captus tenet a diabolo z scire d̄z q̄ dyabolus mortē eius sinit semp̄ z affecit. **¶** Ira infantia iracundoz p̄ter h̄ q̄ nō h̄nt nisi amaritudinē z illā p̄ponūt dō z eius regno. qz p̄ iracundiā perdūt suas p̄p̄as aiaas. Sic patientes seip̄os seruāt. sic impatientes seip̄os perdunt. **¶** In euangel. In patientia v̄ra possidebitis aiaas v̄ras. **¶** In etiā Salomon p̄uoc. xix. Qui impatiens est sustinet damna. s. nō solum corporis sed etiā

Quot sunt filie Ire

Et quando peccata mortalia sunt. **R**equirit declarare quod filie ire
sint peccata mortalia. Circa quod sci
endum quod prima filia est rica. Et
audat voluntas vindicandi iniuriam suam
et peccans ad actum vindicandi hoc est quando
nocet alteri ex ira. hoc per opera. Quando
vltione et impedimento bonum alterius vbi
quod potest siue iuste siue iniuste. Item fin
dama. de scyl. Rica potest dici ex eo quod
est iniusta vindicatio in proximo non eo quod
mors corporali quod videtur esse pro iusticia
et peccatum mortale. nisi non cum mentum ire per
momentum esset quod non esset dignum nomine iniu
riarum. mistri aut iudicis vel pratis publici
et alique debet excipiendo vel inuadendo non
dicuntur proprie ricari sed iusticia excedit. Si
autem defendit cum moderamine inculpate
tute solo animo repellendi et euadendi iniuriam
non animo iniuriandi etiam si alium ledat. cum
alias eius inuasionem subterfugere non va
let non peccat. nisi vel iniuriam faciat. vel mo
deramine inculpate tute excedat. per bi gra
uiter videbat sibi iniuriari quod percutere eum
pugno vel pua per grauius et alius e contra extra
per gladium et aliter interficere inuadente eam cum
per grauius et aliter interficere vulnere. Nota fin
dama de schu. Si quis habet iniuriam vel legem

timā causam irascendi pro se ita tñ q̃ mo-
tus ire esset nimis inordinat⁹. ⁊ nimis ve-
hemēis intus ⁊ exterius tūc credo si pec-
dat ex habitu vicioso. s. ex lupbia vel inui-
dia vel ira vel in habituatā volūtate vbi
habuit ⁊ p̃cipia ex q̃bus talis motus pec-
dit sunt p̃cā mortalia. **A**redo et̃. q̃ illa
inordinatio ire sit p̃cū mortale. q̃ refer-
tur in eūdem fontē vicij vñ p̃cedit. **U**el
nō p̃cedat ex habitu vicioso. s. q̃ h̃ gñe
scandalū p̃ccet. puta ille q̃ tra que irascit
mō inordinat⁹. vel aliq̃ audieris aut vidē-
tes ad p̃cā mortalia impellant p̃h̃ qd̃ mo-
tus hui⁹ ire rā inordinatus est. q̃ alias ad
dicta p̃cā non mouerent. p̃cū mortale
credo in hoc nō p̃mitti. **S**i tñ talis mo-
tus inordinatus non p̃cederet ex habitu
vicioso. nec gñe scandalū gñaret s. ex na-
turali p̃plexione irascens. pueniret. q̃ for-
te multū eēt coleric⁹ ⁊ debilis. vel infir-
mus. possit esse p̃cū veniale. nisi tūc de-
bilitas vel motus colere inordinatus ac-
tensionē ire causans ex culpa mortali
pueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula
vel aliq̃ p̃mō. **U**t ipse mor⁹ inordinat⁹
ire in tñ irascēntē inflāmar⁹ ex a charita-
te dei vel p̃p̃i excederet. **S**c̃da filia est
timor mēis h̃ est volūtas vindicādi sus-
gēs aduersitatē p̃p̃t estimatas insinuat⁹
as sic q̃ cogitat ⁊ imaginat q̃uo possit a
liū nocere ⁊ eū vincere. **T**ercia filia est
indignatio ⁊ est volūtas se vindicās per
signū molestie qd̃ exterius ostenditur sic
q̃ ex ira aliū quipendo in corde ⁊ p̃ n̄ibi
lo reputo. ⁊ q̃ me tam dignū reputo. q̃
merito nō deberet mihi talia facere. **E**t h̃
ex ira puenit ⁊ est vici⁹ peruersum. **S**c̃i-
endū tñ q̃. s̃m **H**erman. descheyl. qñ tñ
mor mēis ex indignatio tñ sunt ex im-
petu naturali coleric⁹ vel melancolic⁹ com-
plexionis ⁊ nō p̃cedūt vltterius ad extra
possunt esse p̃cā venitalia. **S**c̃d si proce-
dunt ex vicioso habitu superbie vel alte-
rius peccati moralis vel alias gñe scan-
dalu generaretur. possunt esse peccata
mortalia. **Q**uarto est contume-
lia que est voluntas vindicans se per ex-

motio iremētā occupat z mētis impetum anteq̃ ad vindictā pperet vincere studeat vt eo fiat iustus vltroz alienus. q̃ libetior existat victor suus. Quomō autē cognosci debeat. an ira ex zelo iusticie vel ex impatientia pcedat. hoc inde pōt cognosci. q̃ qñ ex ira ratio pcedit mentis cognitionē. sed quasi trāquilla manet. qd p̃p̃ Cassio. q̃ d̃r. Sepius minabamur innoxii. irascebamur placati. z ne factis possem̃ ledere terrore p̃bis videbamur ingere. Hoc etiā patz ex eo q̃ in correptione z post illū quē quis corrigit. plus diligit quoz oppositum p̃ngit in ira q̃ pcedit ex impatientia. Secūdo se occultat sub specie charitatis primi z vilitat̃ eius. que maxime apparet in illis qui dixerunt se non irasci p̃rio. nisi p̃ raro q̃ res p̃p̃m gesta est cōtra salutē facient̃. Sz in h̃ plerūq̃ hoies decipiunt. q̃ talis indignatio multoties pcedit ex odij fomine q̃ ex charitate vel vilitate primi credit emanare. Nec mirū si in hoc hoies decipiant. q̃a sicut imago in aqua turbida non apparet. sic in mente dū ira turbata fuerit veritas nō relucet. Hanc autem p̃ turbationē mentis calide pcurat inimicus. Quia. sicut piscator astutus q̃ iō turbat aquā. vt pisces facilius capiat. sic z ipe turbat oculū ratiōis vt hominē possit capere laqueis p̃cōz. Remediū cōtra hāc occultationē est q̃ hō discretio nis oculo dulciter p̃nsit si ipe hoc agerz qd in alio rēp̃hendit an sibi videatur q̃ hoc possit sine sue salutis dispendio. z si adhuc de tali facto turbetur in alio certū sit q̃ talis turbatio nascit̃ ex fomite odij et nō ex appetitu salutis primi. Quod ṽtū potissimū ex eo curari pōt. q̃ homo sit sollicitus de seia p̃pria. z non temere iudicet facta aliorū. q̃ sicut dicit Tullius. in li. de insculantis questionibz Propum est stulticia viciis cernere aliena z sic obliuisci p̃pria. Sed hec stulticia ex curiositate nascit̃. q̃ sicut Aug⁹ d̃r xi. confessio. Curiosum est genus humanū ad cognoscendā vitā alienā. et desidiōsum ad co-

gnoscendā propriā. Tales reprehendit dñs Luce viij. Quid vides festucam in oculo fratris tui z trabem in oculo tuo non p̃sideras. Et ab illo defectu multū retrahere debet qd legitur de sc̃to Iob̃ elemosinario q̃ hanc p̃ditionem habuit q̃ nunq̃ aliquē pro suis defectibz iudicauit. sed potius alios iudicantes reprehendit dicens. peccatis. Primo p̃tra mādā tum xpi dicens. Nolite iudicare vt non iudi. Sc̃do q̃ nescitis qualis modo sit quem antea peccare sciuistis. Tercio ira se occultat sub colore mansuetudinis et patientie. qd in illis maxime cōtingit q̃ se grauius vilitant tacendo z nihil loquendo. q̃ delectant̃ forte ex hoc. vel intendunt magis animū primi cōmouere. vel intendunt sibi vtilē veritatē subtrahere. vel vindicte ips̃ z locū expectare vt ex hoc proximo grauius possint inferre nocuentū. Prīmū est malum. secūduz deterius. terciū pessimum est. Remediū cōtra hanc occultationē est q̃ homo diligenter caueat ne taceat ratione indignationis. vel etiam p̃uocationis. sed taceat solum rōne mansuetudinis Item intendat ne ex tali taciturnitate proximus magis cōmoueat z si p̃sideret vtrū possit animū proximi magis lenire tacendo tunc expectet q̃usq̃ tā ipse q̃ ille ad maius suetudinem redeat. Si p̃o pōt eū lenire loq̃ndo. tūc cū charitate z modo dulcori quo pōt mētē suam sibi insinuer. dicendo sibi. Hoc mihi videtur ad salutē tuam z ad bonum tuū pertinere. p̃cas mihi q̃z pro melioratiōe tua feci eo q̃ salutē tuā desidero sincere tanq̃ p̃p̃iam.

Equit de cōmedys p̃tra hāc p̃pria. Quoz p̃mū est cōsideratio dñice passionis xpi. vñ Grego. Si passio dñi ad memoriam reductur nihil adeo durū qd non equo animo toleretur. quod remedium in libro Numeri. c. xxi. nobis insinuat̃ est vbi legit̃. q̃ filij israel respicientes serpentem enū a morfu serpentū ignitoz sanabantur. vnus de serpentibus ignitis est ira a

probatione malorumq; se homo im-
ponit alteri scandalum et malū vt possit se
vindicare et imponit alteri aliqui falsum
qđ vtq; graue est. Quia peccatū non di-
mittitur nisi sic fama ablata restitueretur.

Sciendū etiā fm Hermā. de sebil. si li-
le qui aliū primum dicit afficit vel conuiciat
profert talia conuicia. et facit illuzoria fa-
cta qđ fm se sunt iniuriosa animum proxi-
mi concitantia ex eo qđ famā vel honorē
auferūt peccm mortale est cōtinūdia talis
e: multo grauius qđ furtū vel rapina. Si
autē facta vel verba talia fm se nō sunt vi-
ciosa vel iniuriosa. et fiant ex leuitate ani-
mi. vel ex ioco. tūc pnt esse peccā venialia
nisi tūc ex leuitate animi vel ioco ita gra-
uis primum dicit fieret qđ hoines honorē to-
talitē auferret. sicut enī qđ ex leuitate animi
hominem grauius verberaret vel ledere
in corpore mortaliter peccaret. ita nō est du-
biū qđ animū hominū conturbans ho-
norem eius vel famā ex leuitate animi au-
ferendo mortaliter peccaret. Ad cōtūe-
liā ergo reducunt maledictio. primi. de
risu et ois cōiūctia et vilipensio sēborū
vel factorū. Quinta filia est clamor
que voluntas se vindicans exaltādo vo-
cem p vituperiū ad aliorū aures pueni-
ens. Clamant enī isti iracūdi et furibūdi
et nimia ira. volentes p hoc pfundare p-
rimū quod graue est et scandalosum qđ
honestus debet se sic dehonestare et hono-
rem diuinnū. Sciendū tamen fm her-
mā. de sebilditz qđdam ex natura sunt
clamorosi. et horū clamor posset qñq; es-
se venialis. Si tñ ex vicioso habitu pecca-
ti mortalis peedere vel graue occasio-
nem peccati tribueret vel preberet talis cla-
mor vel tale scandalū vel atrocem inu-
riam terroris vel vituperationis. nulli
dubiū qđ esset peccm mortale. multo ma-
gis qđ si diceret fratri suo sine ea racha-
f. Sexta filia est blasphemā que est
voluntas se vindicans per obprobriū
deo vel sanctis illati. Blasphemare ē
deo attribuire qđ sibi non est propriū
vel tñ ab eo renouet qđ sibi est primum

Sciendū fm Hermā. de sebil. Blaf-
phemia est grauiūm peccatū mortale.
quia maxime charitati diuine prariatur
imo videt ponere quod dā odii dei. nec
excusatur aliqđ qđ blasphemiam pmitit
absq; deliberatione et subita ira. sicut nec
aliqđ excusaretur a peccō mortali si ex subi-
to motu ire ante planam deliberationem
hōiem interficeret. nisi tūc hō ita subito
in pba prūperet. qđ nō penderet aliqđ
modo qđ essent pba blasphemie. anteq̃
ea pūlisset. tunc potest ē peccm veniale.
Sibi etiā aduertendū est qđ blasphemā
pōtē cōmitti non solum verbo. sed etiam
facto. Nullus enī dubitet qñlle qui ple-
nū cōsensum hz intrinsecus de pbs vel
factis blasphemie cōtra dei reuerentiam
intentandis iam blasphemare in corde.
Nec dubiū esse potest qđ sicut ille qđ blaf-
phemat verbis diuine reuerentie derogat
verba mala in deū iaculando vel turpia
iuramēta in derogationē diuini honoris
assumendo. sic et multo magis blasphemet
marer qui niteretur prauis et leuissimis
diuinā reuerentiam impugnare. Sic de
quodā ribaldo dicit qđ cū turbatus esset eo
qđ ad taxillos aliquā pecuniam pdidisset
extracto gladio suo proiecit eum sursum
in arem quasi volēs se de deo vindicare.
Et ecce gladius reuersus est cruentatus.
Et iterum magis blasphemaret. qui in
despectum diuini honoris dei imaginem
vel crucifixum lapidaret vel luto macula-
ret vel execrabiliter et irruerēt aliquid
inordinatū in crucifixo vel diuina imagi-
ne depingeret qđ mal' pbs iacularet.

Aquit declaratio illius. S-
quō ira se occultat sub specie p-
tutū. Circa qđ sciendū. qđ illud
viciū sub triphci specie p-
tutū. Primo modo sū specie rei iusticie. vñ
Grego. xxiij. liamora. Plurimū in viciū
cendis viciū crudelitas agitur iusticia
purat. atq; immoderata ira zelus iusticie et
meritū creditur. Remediū contra hanc
occultationē ire docet Grego. v. lib. mo-
ral. Et est hoc qđ nunq; sanar qđdū cō-

q homo est piger et tardus ad bonum
 sicut patz et multis locis sacre scripture
 Et pmo ex illo pbo Apoc. iij. Et tunc
 frigidus siles aut calidus sed qz tepidus
 es et non calidus neqz frigidus ergo in
 cipiam te euomare ex ore meo. Calidus
 est qz feruens est ad bonum frigidus est qz
 simplr desitit a bono Tepidus pō qui
 medio mō se hz Et de glo. interliniarz qz
 maior spes est de frigidis qz de tepidis
 Cuius rei hec est cā. qā tepidi quandaz
 securitatē accipiunt de hoc qz aliqd boni
 agunt. z iō se nō corrigūt Sed frigidi id
 est pēiores se esse malos cognoscunt iō
 citius conuertuntur Tepidus de ore dei
 euomit qm in deteriora precipitatur. vel
 qm impenitēs morit. z a consorzio scōz
 remouebit. Et etiaz accidia deo multuz
 displiceat. pōtiteruz oñdi p hoc qd dicit
 Luc. xv. vbi sic hz Dico vob qz ita gau
 diū est angel. d. sup vno pec. peni. agen.
 te qz sup nonagintanouem iustis qz non
 in pe. zc. Ibi dñs feruentē peccatozem
 post conuersionē nonagintanous ppo
 nit sicut dux in pōlo plus diligit vnum
 milite qui post fugā reuersus hostes for
 niter premit. qz cū qui nūqz fugit nec yn
 qz fornicer egit. Plus amatur ager qui
 post spinas et tribulos fructus vberes
 reddit qz qui spinas et tribulos nūqz ha
 buit z semp sterilis exiit. Item pōt ad
 duci qd legit. Luc. xij. deficiitne frus
 cū non faciente vbi dī Succidite illam
 vt qd terra occupat Et qd dicit Harb
 xv. Seruū inutile eijciet in tenebris ex
 teriores Et quibz pz quantū displiceat
 deo accidia. Secūdo occidia multū dis
 plicet deo. qā accidiosus magis est deo
 inobediens qz creature irrationales. cur
 plus teneat deo ppter plura beneficia qz
 accipit a dō pre alijs creatas. Exemplū
 de sole. Posuit em deus pceptū soli vt
 singulis diebus veniat ab oriente in occi
 dentē. z singulis noctibz reuertat in oriē
 tem non pigritatur nec de die nec de no
 cte nēcessitate nec hieme implere illud p
 ceptū. z quātūcūqz laborat in vna die

tamen summo maneo zitur sequenti die
 tñ nō expectat talē remunerationē labo
 ris sui vel talem penaz negligentie sue qz
 legz homo Ad hoc videt habuiss respectū
 August. cū dixit. Indecens est xpiano si
 radius solis cū in lecto inueniat. Possz
 em dicere. sol si pteaz haberet loquendi
 Amplius laborauit heri qz tu. et tamen
 ego surrexi et tu adhuc dormis. Possus
 mus etiā accipere exemplū ad detestatiōez
 huius peti ab eis qui ex terra nascuntur
 Videmus enim herbas z arbores que
 cū minimum habeat incium i crescendo
 ad magnā quantitatem puenire. Et talē
 exemplo vritur Salo. puerbi. vi. dicēs
 Gade ad formicaz o piger et considera
 vias eius z discē sapiāz qz cū non habeas
 duem nec pceptoz nec pncipez. parat
 in estate cibū vt in hieme comedat. Po
 test erubescere piger homo qz aial tū pūi
 in futurū sibi puidet. z tpe vsum ratōis
 hñs non vult sibi puidere de futuro Itē
 videmus a quam semp deozum currere
 nisi ipediatur. z sic de oñibus creaturis
 et aialibus. Qñ Arist. l. xij. animalium
 Nullum ens naturaliter est ociosus. vñ i
 oñibus aialibz est res mobilis. Existis
 elicitur qz accidiosus est vilior oñibus
 alijs aialibus. Tercio displicet accidia
 deo. qz mundi amatores plus laborant
 pro perituri et momentaneis rebz qz il
 li qz dicunt se esse seruos xpi p eternis. si
 em pñderemus qz z qñra sustinet hoies
 pro tpalibz. et quātū laborāt hoies sup
 perbi ad ornandū se huius mūdo. possē
 mus merito confundi in nobisipis. qz
 adeo pigri sumus laborare p regno eter
 no ad placendū deo. vñ. Aug. Si
 possemus excitare hoies et cū ipsis par
 ter excitari. vt tales eēmus amatores vt
 re pmanētis. quales sunt homines amato
 res vite fugientis. Qñ merito displicez
 deo. qz mundi amatores plus sustinent
 et plura faciunt et grauioza exercicia. ex
 hibent mūdo z diabolo qz serui xpi ipi
 deo et maiozes sollicitudinez hñ ornare
 corpora sua cū ornatis vestibz qz serui xpi
 p. 14.

De

ornate animas suas cum virtutibus et meritis. Unde abbas pambo vidēs mulierē ornata in alexandria fletu et interrogatibus cām sui fletus ait. Duo me mouent. vnū ocellus pditione Aliud qz nō habeo tale studii placendi deo quale habet ista qūo placet hominibz. **S**ecūdo vitanda est accidia qz multum placet diabolo. Primo qz diabolus ac diolos possidz qere et pacifice. Nā accidioli nō cognoscit diaboli i se qescere ideo non curat eū expellere. Et aut diabolus habitat z quiescit in accidiolis ad hoc pte valere illud. **Math. xv.** De immundo spiritu qz veniens domū inuenit eā vacantem. vadit z assumit septē spūs neqiores se et ingressi habitāt ibi. **S**ecūdo placet illud viciū diabolo qz prestat diabolo si duciatz tempēdi hoim de alijs peccatz et cū fortiter aggrediendi. De multis em vicijs tempēdi habet ibi. **S**ecūdo placet et accidiosus. de qbus non auderet hoiez tempēdi feruentem. **Uñ** dicit auctoritas. Ille seruienti mure nō insident. **A**ccidiesus em se facit qsi receptaculū omniū viciozū. **Berū.** de pñderatōe. **Q**uim cogitationū malā z tempeationū in censū uū est oclū. **Rūnqz** g sit ociosus seruus dei. **Augustinus.** Ociositas sine dei timore magistra nequitiarum est. **Sic** g patz qz accidia z ocium est origo oim viciozū. **A**ccidia em pñque solet ēe occasio luxurie. **E**xemplū de dāuid et salomōe de sodomitis. **E**tiam solet ēe occasio superbie. **ps.** In labore hominū nō sunt et postea. ideo tenuit eos superbia. etiaz solet ēe occasio auaricie. qz non vult lahorare. ideo desiderat multa habere sine labore. **Holite** ergo locū dare diabolo. **S**emp aliquid boni facito. ne te diabolus ociosum inueniat. **Uñ** **E**xemplum in li. vitas patruz dixit quid ā senex qz hōs existens in occupatione bona habet vnū diabolus eū tempētem. sed hō ociosus infinitos demones habet cū ad malum incitantes. vnde pñtus locus ociosi est i seruus. sicut z diaboli. qd sic pte ostendi

Peccato

Et **C**onstat em qz ociosus in celum nō recipit qz celū est merces oparioz. vñ **Math. xx.** de **C**loca oparios z reddet illis mercedem. vbi notāter specificat oparios z non ociosos. **N**ec in paradiso recipiunt. **Berū.** ij. **T**ulit deus hoim et posuit eū in paradisum vt oparetur. nec qz in purgatorio. vñ de ps. In laboribz hoim nō sunt zē. **E**t ideo cū hominibz non flagellabūtur. nec in mūdo vñ **Lu. xij.** dē de ficulinea. succide eam. vt qd terrā occupat. igit locus eius nō erit alibi nisi in inferno. **T**ercio placet accidia diabolo qz hoc vicio tūc maxime hoies infestat z impugnat qñ sunt in seruicio dei. **Uñ** ptem dei nititur eis auferre. nec parū deteriorat seruiciū dei quia facit vt psalterium cū fastidio lectū minus sit deo gratū qz psalmus vnus cū deuotione z hilaritate. vñ de **Berū.** **H**allen psalmum vnū cū deuotione z hilaritate mentis decantare qz totū psalteriū cum fastidio et accidioli cū merces sit tā magna. vñ **bernar.** de pñs. **S**i labor terret merces inuitat. vnusqz scz em fm labore suū mercedē accipiet. vñ aug. **Q**uāta ei semiaurim⁹ in opibz bonis tñ merimus in fructibz. **I**git deb. remus nos cogere ad seruiciū dei. z exantere illā pigritia z accidiam. z seruēt deo fuisse. **S**ecūdo accidia est vitāda z cauēda. qz est hōi valde nociua. auferet em hōi bona nature. bona grē z bōa glie. **P**zio ei auferet hōi bōa nature. nā accidia nafale ignitū z cetera bona nafalia deteriorat. z si nullū damniū aliud facit hōi nisi de tergē omisiōe. non patz dānificaret hoim. **S**z multi sunt qd dānum istud nō reputāt cū tñ nihil nobili⁹ habeamus. nā in vna hora tgis pte hō pmereri rēssione oim pctōz. di grāz et etnā glām. **S**cōo auferet accidia bōa grē ad qd valz illud. **Math. xxv.** de fūo pigro. **T**ollite ab eo talentū. z date ei qd bz. x. talēta oī em hñi dabit z qd nō bz id qd videt hñe auferet ab eo. z ab eo qd non bz studiu z volūtate opandi sepe auferet

Accidiesus em se facit qsi receptaculū omniū viciozū. Berū. de pñderatōe. Quim cogitationū malā z tempeationū in censū uū est oclū. Rūnqz g sit ociosus seruus dei. Augustinus. Ociositas sine dei timore magistra nequitiarum est. Sic g patz qz accidia z ocium est origo oim viciozū. Accidia em pñque solet ēe occasio luxurie. Exemplū de dāuid et salomōe de sodomitis. Etiam solet ēe occasio superbie. ps. In labore hominū nō sunt et postea. ideo tenuit eos superbia. etiaz solet ēe occasio auaricie. qz non vult lahorare. ideo desiderat multa habere sine labore. Holite ergo locū dare diabolo. Semp aliquid boni facito. ne te diabolus ociosum inueniat. Uñ Exemplum in li. vitas patruz dixit quid ā senex qz hōs existens in occupatione bona habet vnū diabolus eū tempētem. sed hō ociosus infinitos demones habet cū ad malum incitantes. vnde pñtus locus ociosi est i seruus. sicut z diaboli. qd sic pte ostendi

Accidie

fr. xvi.

facultas. Iusto em dei iudicio fit ut qui
nō vult opari dū potest postea nō possit
dum vult. nec solum grām auferat accidie
sed etiam fructū qui ex grā deberet pcedere.
re: sic auferat torā vtilitatem huius Ber
nar. Quid mirius me priuare o amara
mors vite vsu q̄ fructu. Nam vita sine
fructu grauior est q̄ mors. Deniqz dux
plex malum paratur ligno infructuoso
securis et ignis. Tercio accidie auferat
bona glorie. quā bona glorie p̄mittunt
solum strenuus et vigilantibus. Un Lu
ce xij. Beati serui illi q̄s cum venerit dñs
inuenierit vigilantes. Amen dico vobis
q̄ p̄cinget se. Mat. xij. Regnū celoꝝ
vini patitur. et violenti rapiunt illud. Eo
rrario pigri et accidiosi amittunt illud. vñ
Leo pa. in q̄dam sermo. Non dormienti
bus puenit regnū celoꝝ. nec otio nec des
idia torpēdo breuendo eternitatis igerit

De filiabus accidie

Equitur de filiabus accidie que
sunt et qñ sunt p̄tā mortalia.

Circa quod sciendū q̄ prima filia
est pusillanimitas. i. kleyanmoedicheyt.
Est em pusillanimitas q̄ magnis existēs
donis dignus his nō dignificat seipsum
sicut bene dispositus ad p̄tutes vt ad sci
entia et ad alioꝝ directionē nō vult fm
suam possibilitatē opari vt his sedignis
fiet. Contrariatur em legi nature. Via
em fm suā naturāle inclinacōem erequū
tur suas actiones fm cōm p̄mensuratio
nem sue potencie. vt patz in rebo tā cog
nitione carētibz q̄ cognitionē habentibz
Quia qñqz tñ pusillanimitas nimis
innititur sue p̄tinae et p̄p̄sentēcie q̄ re
putat se insufficientem ad ea q̄ p̄t. Un
p̄terb. xvi. Sapientior sibi stultus vide
tur septē viris loq̄uibz sententias) mul
toris est p̄tīm mortale. scz qñ ex hac p̄r
tinacia pusillanimitas abiit suis bonis
naturalibz. vel gracijs diuinitus sibi das
tis non rendendo ad bona. sed diuertē
do ad vilia et ad mala. Unde dñs seruū

pigrum dñauit et p̄munit. qui accepra
pecuniam dñi sui fodit in terram. et non
est opatus in ea p̄t q̄ndam pusillanimitē
tat. timorē. Ad istā filiā accidie p̄t redu
ci tepiditas mollicies et formolentia. q̄
ab alijs species accidie ponuntur. Unde
mollicies qñqz est p̄tīm magnū fm cum
dñm. Berinā. de schyl. scz q̄ hō nō renitē
tur carnalibus. sed volūtarie eas inuale
cere p̄mittit. Sōmolentia autē que vigilā
tie et cautele opponit p̄t esse causa mortā
lium p̄tōꝝ. et qñqz p̄tīm mortale. vt qñ
homo nō est cautus et vigilans in his q̄
necēta sunt ad salutem. Tepidus ē mo
dicus et remissus amor ad bonum.

Secūda filia accidie ē malicia. q̄ signat
inimicitia quā hz alijs ad p̄tutes q̄ fit
inimicus p̄tutem. et ex pigris et nautica
doloz de hoc q̄ aliqd boni debz facere. s. i.
iunare. orare. missam audire et c̄ijs. Sed
libenter irret ad choreā. hoc ēt sibi dulce
et delectabile et c̄ijs. Ergo p̄tendū est h
si malum cum gaudio p̄petrasti et bonū
opus cū tristitia fecisti et cū tedio magno
Ita q̄ vna hora in ecclia longior tibi vt
detur q̄ tres in foro vel in chorea. Et h
est signū q̄ sunt vacui a grā. et cor eorum
plēnū est cum mūdānis delectationibz et
gaudijs. Un apls. p̄. Loz. ij. Anima
lis hō nō p̄cipit ea q̄ dei sunt. Un bñs
Aug. li. v. p̄fest. Gaudiū diuine dulcedē
nis non degustas si carnali delectatione
cor maculas. vñ Berin. in quadā c̄p̄la.
Quo ignis et aqua simul esse nō p̄t. sic
sp̄iales et carnales delectē in eodē se non
cōpaciuntur. Tercia filia est rā
cor et seque et sc̄ba. s. q̄ nō solum odio
p̄tutes. sed etiā illū qui suadet mihi vir
tutes et vult me trahere ad bonū. Elorbi
gracia. Si alijs diceret mihi q̄ debere
ire ad sermonē. vel ad missam. vel orare
debere. vel si alijs me fraterne amone
ret et corripere pro excessibz meis. El p̄
dicaret mihi q̄d fugiendū sit. s. p̄tā quid
seruandū. s. p̄cepta et virtutes. quid timē
dū sit et mēorandū. s. mors. et extremū
iudiciū. quid desiderandū et petendū. scz

De

gracie ⁊ virtutes in pñti ⁊ gloria in futu-
ro illum odirem ⁊ toto vultu respiceret
hoc pronunciat ex nimia tristitia ⁊ pigritia
quam qñs habet ⁊ non vult resistere ⁊ ita
mens ⁊ cor amaranctantur. qñ nihil boni sa-
pit. ⁊ talis mentis amaritudo rancor dñi.
vñ **Thema.** Deschilidiz loquens de his
duobz filiabus dñi. qñ malicia est quoddam
firmatū odiū ad repulsiōē oim med-
orum ad eum reducentiū ⁊ cōstat qñ est
grauissimū peccm. vñ **Richard.** sup illud.
Non in formetō malicie dñi qñ malicia est
et proposita deliberatione malo cognis
to mala animo sentire **En** etiā **Abis.**
sup **Math.** Sicut ignis qñto ampli-
ligna susceperit in maiorem flammā se e-
rigit. sic ania mala qñto magis veritatē
audicit. eo amplius in malicia excitatur
Sed rancor fm Herman. Deschilidiz.
cum sic qdam amaritudo ⁊ abhominas-
tio vel detestatio pñtū vel hominū ad
spiritualia inducentiū vel etiam ipōrum
bonorū. semp est peccm mortale. dñi
motus possint esse peccm venialia. Quia
fm eundem abhominatio spūalium fm
genus suū est qñ peccm mortale. multo
magis qñ rediū bonū. nisi cōfistat in pri-
mōbo sensualitatis. Qñ em ad delibe-
rationē rōnis ⁊ cōsensum volūntatis per-
tingit est valde graue peccm. Quia est qñ
dam piculosa remittentia pñra spiritualia
et diuina. pñ. Tu qñ odisti disciplinam
Quarta filia est corporis. et est quedam in-
sensualitas ppter quā hō non pōt indu-
ci ad excutienēz mandatorū dei. hoc est qñ
homo tam stolidus et durus ⁊ puerilis
erit qñ nō potest induci ad seruandū pñes
pta dei. Et corporis circa pcepta est pñm
mortale fm genus suū. quod incidit in ra-
tionē inobedientiē. Ad hanc filiā accidit
reduci pñt dilatio. tarditas. negligētia.
Pro quo sciendū qñ fm **Thema.** dñi schil-
dilatio est multiplex. s. conuersionis qñ est
valde piculosa. qñ pñra sapientiē **Ecc. v.**
Ne tardes conuerti ad dñm. et ne diffi-
ras de die in diem. subitō em vauert ita il-
lus et ita rē vindictē disperdet te. Item

Deccato

est dilatio confessionis que sine peccato mortali ultra annū differri nō potest. v. p. ex. r. de p. 2. re. os. v. r. u. q. l. r. Et q. i. l. t. i. n. p. c. m. o. r. t. a. l. i. d. i. l. a. t. i. o. c. o. n. f. e. s. s. i. o. n. i. s. e. s. t. v. a. l. d. p. e. i. u. l. o. s. a. p. d. a. n. o. s. a. q. z. q. c. u. l. p. a. p. m. o. r. t. a. l. i. s. p. e. c. c. a. t. i. m. o. r. e. e. x. p. i. a. r. e. n. o. n. c. u. r. a. t. c. i. r. c. a. a. l. i. u. d. m. o. r. t. a. l. e. c. a. d. i. t. Q. u. a. m. f. i. l. i. a. m. d. i. c. i. t. u. r. g. o. C. ū. n. p. e. c. c. i. m. m. o. r. t. u. o. p. o. n. d. e. r. a. d. e. a. u. t. t. r. a. h. i. t. I. t. e. m. e. s. t. d. i. l. a. t. i. o. i. n. c. h. o. a. r. o. n. i. s. b. o. n. i. o. p. e. r. i. s. v. t. p. r. p. e. r. c. o. s. q. d. d. i. c. i. t. c. r. a. s. r. a. s. m. o. r. e. c. o. n. i. u. q. u. i. s. q. u. i. s. m. o. r. e. v. e. n. i. a. t. v. n. A. u. g. v. i. j. p. e. c. c. i. l. O. v. i. u. z. c. r. a. s. q. u. e. n. o. m. i. o. q. u. e. n. o. e. x. h. a. c. h. o. r. a. f. i. n. i. s. e. s. t. t. o. r. p. e. t. d. i. n. i. s. m. e. e. T. u. d. e. t. a. r. d. i. t. a. r. e. q. u. o. f. i. t. p. e. c. c. i. S. c. i. e. n. d. ū. q. d. t. a. r. d. i. t. a. s. z. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. f. i. m. r. e. a. t. u. m. p. e. c. c. i. f. a. c. i. t. i. n. c. i. d. u. m. c. u. m. p. m. i. s. s. i. s. q. z. c. i. r. c. a. p. r. e. c. e. p. t. a. s. t. a. t. i. m. i. m. p. l. e. n. d. a. t. a. r. d. i. t. a. s. p. o. t. e. s. t. e. s. s. e. q. u. i. q. z. p. e. c. c. i. m. o. r. t. a. l. e. z. m. u. l. t. o. m. a. g. i. s. n. e. g. l. i. g. e. n. t. i. a. c. i. a. s. i. c. u. t. f. i. q. d. e. s. t. i. n. p. e. c. c. a. t. o. m. o. r. t. a. l. i. z. z. t. a. r. d. a. r. e. t. d. e. h. o. c. c. o. n. f. i. t. e. r. i. d. o. n. e. c. m. i. s. s. a. m. d. i. x. i. s. s. e. t. p. e. c. c. a. t. o. m. o. r. t. a. l. i. s. e. t. i. a. m. f. i. s. t. a. t. i. m. p. o. s. t. m. i. s. s. a. m. p. o. s. t. e. r. i. t. u. r. e. t. u. r. c. u. m. m. u. l. t. o. m. a. g. i. s. f. i. t. t. o. t. a. l. i. t. e. r. n. e. g. l. i. g. e. r. e. t. c. o. n. f. i. t. e. r. i. **B** **Q**uinta filia accidie est de speratio. qz diffidentia meritorū mater est diffidentia premiorū. Dicūt aut aliqd ex nimia accidia. ego non possum ista facere. veniā vbi possum. et sic quasi desperant de opere vitæ. Sed si sine laborē et bono opere vitæ eternā habere possunt. tūc hī recipiūt. Et est grauissimū peccatū desperatio. vñ Iñs. de summo bo. Desperatio peior est omī peccatō. Tūc enī Aug⁹ super Job. De nimio desperandum est cū sit in hac vita. Solū em desperatōnis crimen est. quod modici non pñt. S. c. i. e. n. d. ū. q. d. h. e. r. e. m. a. d. s. c. h. i. l. Desperatio est peccū mortale. imo grauissimū peccū. z peccū in spm̄ sc̄m apud sanctos doctores Tame sicut alia peccata habet quosdam pmos motus licet valde pabulosos. tñ non smp forte hīcōs rōnem peccatōz mortaliū. **S**exta filia accidie est euagatio circa illicitū. Quī em absoꝛptus est tristitiā nō habens in se lybi dēlectetur euagatur ad exteriora querens delectatiōē. Quī em hō non hz delectatōē

Accidie .xvi.

tionem in deo. tunc querit consolationem
ab extra. quia anima hominis sine delectatione esse
non potest. et ista euagatio sepius est peccati
mortalis. quoniam talis euagatio circa talia ob-
iecta placet. que secundum se sunt peccata mortalia
in quibus aliquis morosa delectatione moratur
non solum animo talia cogitandi. sed etiam oble-
tandi animi in talibus. ut superius dictum est peccatum moro-
se delectationis dictum est. talis euagatio est
peccatum mortale. Ista enim euagatio facit ho-
mines instabiles et implescentes. Nota
quod in deuotio et euagatio exposito et sci-
ter et mala consuetudine circa horas cano-
nicas dicendas. circa missas legendas
et circa quolibet officium diuinum et in locis
sanctis quoniam potest esse peccatum mortale sed quoniam
hoc ita remittitur circa talia quod ita inducet
et vagabundus in mente sit quod vel per bonum ad
se pertinet vocatur non de vel tricare vel
inducere et ab se quod omni intentione dictum ab
aliis non attendit vel dissolutionem nimiam et
irreuerentiam in choro vel circa altare vel in
ecclesia facit. quod ex precepto ecclesie tenent qui
in sacris ordinibus sunt constituti studiosi et
deuote celebrare officium nocturnum et diur-
num. ut in extra de ecclesiastica missa. c. presbiter
et c. dolentes. Et qui dimittit unam horam
scilicet et sine causa rationabili peccaret mor-
taliter. Hoc sunt beneficia. et circa curam spuali
non occupantur secularibus. ut ideo dei
uon et attentum attendat deo. **S**e-
cundum considerare quod reditum bonis peccati
est mortale. Pro quo sciendum quod secundum
Damasium de seculis. reditum boni potest per fide-
rit triplex. Primo modo potest est quidam
motus naturalis et lassitudine corporis
post exercitum spirituale pueniens. et sic non
est peccatum. Secundo modo secundum quod est motus ap-
petitus sensitiui perturbari de opere spirituali la-
borioso. et per hoc peccatum veniale quoniam tunc
est iste appetitus sit deliberatus quod consen-
sus in veniale non est nisi veniale. **T**er-
tio gratia. Sicut cantio vel oratio cum tedio et
in peccata nolo dimittit. et sic est solum
veniale. Tercio modo. cum hoc reditum res-
dundat in omissionem eorum que sunt
necessaria salutis et ad que homo necessas

rio tenetur et sic est mortale. **T**erbi gra-
tia. Sicut non audire missam in die dominico vel
penitentiam iniunctam non complere. Cum
autem reditum redundat in consensum rationis vel
voluntatis bonum diuinum non amantis
vel cum fastidio recogitantis. est peccatum mor-
tale. Cum ex eo quod ratio et voluntas cum
inlicita ferunt in bonum de quo gauden-
dum esset quod directe contrariatur charitati.
Cum etiam quia tale reditum in redundat
in omissionem eorum que necessaria sunt sa-
luti. sed diligere verum bonum et delectari
nare a malo. Sicut etiam reditum illud ex
omissione boni et difficultate aggredien-
di bonum ducit in desperationem. tunc iam
accedit ad peccatum in spiritu sancti. Et
si reditum ita crederet quod iniquitatem sibi man-
tineat iam similis erit iudei qui laqueo se sus-
pendit. ergo magna mala oriuntur possunt
ex tedio et accidia nisi et resistat. **R**

Accidia palliat se sub triplici spe-
cie virtutum. Et primo sub ficta specie
discretiois. quod maxime apparet in illis qui
dicunt quod libenter exerceant se in exercitiis
strenuis. nisi in hoc moris discretiois na-
turalis virtutis excedere se timerent. Re-
medium contra illud est quod multi debiles
eo magis ardua per cogitationem diuine
gratie operantur quam sint illa ad que per dis-
cretum instinctum aliquoties ipsi inclinant.
Et qui sumit spectat in adiutorio diuino qui
ipsum per suam gratiam in bonis actibus poterit
vigore. ut etiam confidens dicat cum apostolo
Et inia possum in eo quod me possit. **C**on-
tra igitur causa est que per aui sunt fauentes
in exercitio virtuosos. rari sunt qui plene
deo confidunt. qui possit eos pforare. **S**ecundo
occultat se sub specie humilitatis. Sicut
qui dicit quod libenter seruientius orant
et crebrius elemosinis et operibus pietatis
insisterent si hoc fauore humane laudis
et propriam complacentiam incidere non times-
rent ne meliores apud homines reputarent.
Quod sunt coram deo. **R**emedium contra hoc
quod quoniam homo timet quod de futuris exercitiis
aliquid incidat complacentie proprie vel humane
ne tunc propter timorem complacentie de

bet diligenter pensare. vtrū ad talia opa
exercenda in publico astringat ex necessi-
tate vel ex charitate. Et si ex necessitate
astringat. puta q̄ p̄tinet ad veritatē vice
sicut doctori incumbit sc̄laris doctrina
publico. vel etiā audire missam: et dare
elemosinā. audire sermonem. ordinā p̄
mā intentōem in daum. et si occurrit r̄si-
stat. Et tunc p̄pter timorem cōplacencie
in cōcedendo dimittit in publico frequen-
tare. q̄ si illabatur h̄ hoc cōplacencia. ille
resistat et dicat cū Berni. Propter te nō
incepi nec p̄pter te nō dimittā. Si autem
astringat ad illa ex charitate vel volun-
tatis arbitrio. tūc debet eam tamdiu fre-
quentare in privato donec ex frequentia
actū efficitur eius tū firmiter in bono
p̄tuit et in amore diuino. q̄ possit illos
actus etiā in publico sine piculo compla-
centie exercere. **Tercio** occultat se sub
specie deuotōis et spūalis feruoris. **Quod**
apparet in his q̄ dicūt se itō p̄mittere
quandā virtutū exercitia (ad q̄ requiritur
exterior occupatio) vt scilicet premlatōis
et feruor deuotōis amplius ad deū inar-
deat. Et tales in illū orozem incedunt
q̄ dicūt q̄ existentes in statu p̄fectōis et
premlatōis in deuotōe corporis xpi
nō debent assurgere nec ei reuerentiā ex-
hibere. dicentes hoc esse imperfectōis si a
puritate et altitudine premlatōis tantū
descenderent q̄ circa sacm xpi aut huius
manitarent et passionem xpi aliqd cogi-
tarent. Sed illud est nimis erroneū. q̄
nulla pōt esse tanta deuotio. dum tamen
hō nō ratiō supra sapiē. a sensibus ex-
trahat. q̄ hoc nō possit absolute ab obli-
gatione quietat p̄ceptis dei et statutis
ecclesie q̄bus homo astringit ad deo grās
referendū de beneficio incarnationis et
passionis xpi et eius sacris. Et ideo nul-
la pōt esse tam feruens deuotio quin hō
seneat in deuotōe corpis xpi (que passio-
nem v̄sicam representat) flexere genua.
et reuerentiā deo exhibere. Exemplū. erat
quedā que se valde reputabat esse deuotā
tam. et que vna vice infra missam p̄stet

n̄bat se. et noluit deuare caput. tunc m̄-
les stans circa eā dixit ei. Ergas te iam
em̄ deuat corpus xpi. Et illa Ego sum
sup hoc. et sic se nō erexit. Tūc miles itez
et itez ammonuit eā. Et illa vt antea res-
pondit sibi. Tūc miles cū p̄prio pede
reiecit eam de sede dicens. in nomine dia-
boli es tu sup hoc q̄ debes exhibere reue-
rentiam creatori et redemptori tuo

Remedia contra

Accidiam.

Accidit. **Quod** de remedijs d̄ acci-
diam. Quorū p̄tmiū est s̄m
Wibhel. lugd. diuersitas occu-
patōnū. Hoc remediū h̄ in vitas patrū
vbi legit q̄ b̄tūs anthontius temptatus
sp̄ritu accidie. et resistens in heremo dice-
bat. Dñe saluari desidero. sed vane cogi-
tationes nō p̄mittunt me. qd̄ nam faciā. et
quō saluari debeo. ostēde mihi. et respici-
ens. vidit quēdā astantē torquentem su-
niculū q̄ sibi similis erat. deinde ex ore
surgentem et orantem. et itez surgente a-
pleras facientem de palmis. et inde rursus
ad orōnem surgente. Erat autē ille an-
gelus dñi et dixit ei. et tu ita faciēs antho-
ni saluaberis. **Secūdo** remediū
est p̄sideratio laboris xpi. q̄ p̄ te plus la-
borauit i terris. **Terzio** Bre. Si passio xpi
ad memoriā reducat. **Matth. xi.** Nō
est finis maior oīo. Magna supbia est
si v̄dit de se se feruus et q̄ laborauit oīs
Laborauit autē oīs ih̄sus xps p̄mo in
natiuitate cū ad durū presepiū positus
fuit. et vilibz panniculis inuolutus. **Quādo**
p̄t p̄t p̄ham. In laboribz a iunentute
mat. **Secūdo** laborauit corde p̄ ariditate
et tristitia et compassione quā habuit
sup peccatores. **Matth. viij.** Discreto sup
turbā. **Tercio** laborauit ore p̄ p̄dicato-
rē. **Ps.** Laborauit clamās. rauce fa-
ces sunt fauces mee. Sed beati pauci au-
diūt xpm. cū ei tra audire clamorē fuit
cū tremuit t̄p̄e passionis et petre q̄ scisse
sunt. Sed beati miseri peccatores cū in suis
p̄dicatōibz audire volūt vt p̄uerat et sal-

venit. **Q**uarto laboravit suis pedibus
qz circuibat p castella annūcians regnū
dei. **N**ō em̄ iuit in equo vel in curru. sed
nudis pedibz. **J**ob. iij. **F**atigatus ih̄s
et inanes sedit sup purcū. **Q**uinto labo-
rauit oculis. **L**achrymas effundendo. **vñ**
Job. xvi. **F**acies mea intumuit a fletu.
Sexto laboravit toto corpe z oībz mem-
bris sudore sanguineū sudādo flagellis
cū cedendo. crucē portādo. z in expan-
sus toto corpe moriendo. **E**rgo merito
exemplo ipsius laborare debemus et nō
ociari. **J**ob. xij. **E**xemplū em̄ dedi vob
Tercium remediū est p̄sideratio libera-
tōis. qz p labore quē hic patimur libera-
mur a laboribz et penis etnis. de qbz dē
ps. **L**aborabūt in eternū z vivēt adhuc
in finem. **T**ñ Grego. **D**ū labore transi-
torio gremur a p̄petuo labore libera-
mur. Sed p̄ccōz nō pōt euadere qn̄ aut
eternalr opteat cū puniri aut hic ad tps
laborare. z p̄ penis satisficere p̄ tribula-
tōem z alia bona exercitia. **T**ñ si qd p̄si-
deret diligēt for̄tes z eternas penas in
femi. leues reputat labores et p̄suras
hui⁹ mōi. **T**ñ Grego. sup illud **D**athan
vñ. **E**ciunt in tenebras ex̄iores. **P**ecit
in inferno erit frigus intolerabile. ignis
inextinguibilis. p̄mis immortalis. fetor in-
tolerabilis. rembre palpabiles. flagella
redentiū. horrida visio demonū. p̄fusio
p̄ccōz. desperatio oīm hoīm. **E**rit em̄
miseris mors sine morte. defectus sine de-
fectu. qz ibi mors sem̄ p̄ incipit z deficere
desit. **E**t q̄ sequit̄ qz merito debemus h
vniuersalr oppri vt ab illis etnis malis
liberemur. **Q**uartū remediū est
p̄sideratio tps in q̄ sumus p̄stituti. qd
est tps gracie. qz nos sumus in die et an-
triqui fuerūt in nocte. **T**ñ apls. **N**ox p̄-
cellit dies aut̄ appropinqbit. **Q** magis
rephensibiles sunt qui tpe gracie q̄ qui
ante in veteri testamento ociosi fuerunt.
Et hoc p̄pter preciositatem tps in quo
sumus. **T**ñ **B**ern. **N**ihil preciosius tpe
et ago vt possimus dignē tōnem reddere
re p̄ q̄ debemus illd̄ vtiliter expendere.

Tñ Grego. **S**icut capillus capitis nu-
peribit. sic nec momentū tps. qn̄ de eo
optet nos reddere tōnem quō illud expen-
derimus. **H** est sc̄p memorandū oīm die
z omni hora. sicut legist̄ de quodā bono
homine qz qñcūqz audiuit horologiū
signare sc̄p dixit. **D**eus itē vñs hora
tps gracie expendi. de q̄ tibi reddidit
sumus tōnem quō in illa vixi. **T**ñ cū
Insistimus in meditatōibz. **O** lignū ar-
dū z inutile eternis ignibz dignū. qd nō
dehis in illa die cū exigitur a te vñs ad
ictū oculi om̄e tps viuendi tibi ipenti. **T**ñ
Ecce q̄pe damnabit̄ qd̄ inuentū fues-
rit op̄is in te vt ociosi fmois vñs ad m̄
nimā cogitatōem z tps q̄ vñs si p̄e su-
erit ad volūtate dī directū. **Q**um-
tum est p̄sideratio future mercedis. **T**ñ
Aug. **S**i labor te terret vide mercedē.
Tñ **B**ern. **E**t factus est fmo dñi ad
abrahā p̄ visionem dicēs. **N**oli timere
abrahā ego p̄tereo tuis z merces tua
nimis. **S**ic tam̄ xps pōt dicere cultibz
homi bonū opant̄. **E**rgo si terret p̄grū
hoīem labor. attrahat eū merces nā gra-
uis diera videt̄ brevis mercedario si in
fine diei expectat magnū p̄cūm tpele. qd
tū parū est respectu etni p̄cūm. **E**nde
Greg. **S**pes in cōstitate aim̄ agit. **E**t
id circo nulla mala q̄ ceteris tolerat̄ su-
tit. **C**hris. **S**i tempestas navis. vulnet
ra militibz. si frigora agriculoribz p̄pter
p̄cūm tpele lena sunt. **Q**uanto magis
debent esse leuia p̄pter p̄mū sempiternū.
Si qd diceret. surge. vigila z ora p̄ te
z eras dabo tibi censū florenos. **E**t sedā
nocte plus p̄mitteret. z tertia nocte mul-
to plus. et quarta maiorē honorem et
dignitatem z diuitias q̄ habet imparoz
saceres libent̄ sponte z p̄mpte. **S**ed hoc
nihil sunt respectu mercedis quā dñs pro-
mittit opant̄ bona opa. **T**ñ **B**ern.
sup cantica. **R**auera vñs est gaudiū z so-
lum q̄ nō de creat̄a sed d̄ creatoris p̄cipit
qd̄ cū possides nemo tollat te cū cōpa-
ra oīs aliunde iocunditas meror est oīs
suauitas dolor est om̄e dulce amar om̄e

De **Deccaro**

dicitur. fedm. omne aliud qd docere
 poffit moleftu. vii Aug. de lib. ar. **T**an-
 tae pulehritudo iuftitiae. tanta et tota
 diuitia lucis carne vti etia si no liceret in
 ea amplius manere qd vnius diei hora
 pper hoc foli innum. rables anni vnius
 vite pleni d. dicitur q etia cu affluentia re-
 ponalu bonoq reat. m. ritoz coenit no
 reat. **Q**u etia dicitur. i quadā epta. Nil
 labor durus. nil m tps longū videri
 debet q gūa et raitatis accipit. **U**nde
 exemplū legit in vifaparu. **Q**uidā fra-
 ter inu. rogauit abbatez achillem dices
 Cur fedens in cella m a patior accidia.
Qu n fex ait. **Q**uia no dū vidiſti reqm
 quā ſperamus neqz tormenta q timent
 ſi em ea infirmitas diligenter. et ſi vermi-
 bus effe plena cella tua vſq ad collum
 etia in tps pmanetis ſine accidia

De Auaricia

Gl'icia detestanda est.
A Primo ppter mul-
 tiplices maledictōes que
 in sep'uris auarīs inscri-
 bunt. **Uñ** Luc. vi. De vobis diuinit q
 hic habetis solatōem vīam. **Jacob. v**
Agite nūc diuites. plorate vlantes in
 mīseriis vīis q' adueniēt vob' diuinit vīe
 p'crefacte sunt. z vestimenta vīa a tinea
 sunt comesta. Aurū z argentū v' strum
 erunt. **Aug.** aurū z argentū in latīo erit vob'
 bis. z mādūcabitis carāem vīam sicut
 ignis. **Th'** amīstistis vobis iram in no-
 mīnis vīis. **Irem Aug.** **Uñ** illis q'
 in bīane v' augeat' res pīuras vī etnas
 amittant. **Et** sic cū q's diligēt' sacram
 scripturā aduertit. tunc. q' maledictōes
 reperit' sup' auaros diuites. **q're m'io**
de q's causat' de auaritiā. **Et** **S'co** ad
 detestatiōem auaritiē facit hoc. q' auaro
 nihil est iniquius. **Ecce. r.** Auaro nihil
 est cēdētius. quā sedes in de p'petrans
 auari. et vlt'ra. q' iudas dedit xpm pro
 p'p'io. **De** auarīs. auarus aut' dicitur cū q'q'

per vno danario. cum nō timeat perire
rū comittere ⁊ veritatem negare p vno
solo danario. Et in veritate perit Jude
fuit auaritia. Et infus auarus est p̄cios
iuda. vt patet ex eo. q̄ iudas. xxx. denari
os malea cōfessus restituit. sed auari cum
q̄ vlt raro male acq̄sita restituerunt. cū t̄m
p̄m Aug. p̄cem nō dimittit nisi restit
atur ablati. Item auarus iniquus est iū
deū. q̄ vilissimū et creaturam p̄ponit.
Uī auaricia nō mittat ab aplo ydoloz
seruitus Hoc sic pr̄z. q̄ auarus dat illa
creature q̄ p̄prie danda sūt ip̄i creatori
scz fidem spem ⁊ charitatē. Primo fidē
q̄ mēi⁹ seruit de diuitijs q̄ deo deo Cre
dit em̄ q̄ necaria debet h̄ē si diuitijs ser
uit. ⁊ credit se fame p̄ire si deo seruit
q̄ h̄ō minus vult ⁊ minus possit suos
suos remunerare ⁊ diuitis. Quibz em̄
de causis accidit q̄ aliq̄s nō prouidit ei
quē scit sibi esse fidelem seruū. vel q̄ nō
p̄t. vel q̄ nō vult. nam r̄ p̄t esse in dō
cū sit omps q̄ p̄t. ⁊ cū sit summ⁹ bon⁹
q̄ vult libenter suis subditis prouidere.
Item spem ponit etiā auarus i diuitijs
q̄ est quoddamū a dō despicere. vnde
Aug. De dō desperare est spem in crea
tura posuisse. Item charitatē etiā ponit
in eis qui in dō ponere debent. faciens
diuitias dōm suam. vñ Aug. Hoc ab
hoīe colitur q̄ p̄ ceteris diligit. Idē pa
ter. q̄ auarus videt potius flor. num q̄
deū in sacro. ⁊ potius audit loq̄ de num
diuis ⁊ lucris p̄palijs q̄ de spūalibus.
sep̄ius cogitat de thesauro q̄ de dō. vñ
Iacobi. de vilitate ⁊ ditione h̄iāne.
Auaricia est ydoloz seruitus. q̄ sic ydol
latra seruit simulachro sic auarus seruit
thesauro. Nam ille cultū ydolatrie dilis
genter ampliat. ⁊ iste cumuli pecunie dil
ligenter aug. nēcat Ille cū diligenter co
le simulachrū ⁊ iste cū omni cura cultor
die thesaury. Ille spem ponit in ydola
tria. iste spem ponit in pecunia. Ille nō
met mutare simulachrū. ⁊ iste timet m
nuere thesaury. Item q̄ nihil iniquis sit
auro p̄ q̄ eo q̄ sapienter vendit ei inter

Auaricie / fo. xviij

Act. Eccl. x. Hic animā venalem facit. **Aug.** in quodā sermone. Auarus anteq̃ lucet seipm̃ gedit z anteq̃ aliqd̃ cupiat capis. Valde iniquus reputat̃ q̃ p̃mū suū inuitis capitalibz vendes retur sed inq̃oz reputat̃ q̃ cognatū suū vel fr̃em suū venderet vel occideret. Inisquisimus q̃ p̃mū suū venderet vel occideret. quē plus amare tenet. Sed multo inq̃oz videt̃ esse reputādus ille q̃ seipm̃ vendit vel occidit quē plus tenet amare q̃ p̃mū. Insuper avarus nō solū vendit se sed etiā vendit deū. mariā z om̃es sc̃ros. z regnū celoz. et maritū passionis xp̃i. et participatōem oim̃ bonoz totius eccl̃ie. Ergo nihil iniquius q̃ pecuniā amare. Item avaricia detestanda est qz est viciū valde infectiū. qz nec parit homini sezi nec iuuent. immo fm̃ vbiū p̃here. A minore vsqz ad maiorē om̃es student avaricie. Nip̃ em̃ puer q̃nqz septennis est cupidus z affectat denarios. Sz de pec̃o luxurie expectat̃ pueri vsqz ad decimū vel duodecimū annū. Item pec̃m̃ luxurie solo senio senescit. Vñ Aug̃ in quodā sermone. Nūc cūctia vicia i se senescūt sola avaricia iuuenescit. vñ Senec̃ in lib. de moribz. Constro sumis est avaricia senilis. qd̃ stultius est vt dici solat̃ q̃ via deficiente augere viaticū. Item avaricia detestanda est. qz fatiū qd̃ est cōgregare diuitias. qd̃ pater ex hoc. qz avarus assis milatur fatuo. qui libentius faceret inter spinas vbi se lederet q̃ in lecto molli. et spine sunt diuitie z res tpales. vt dñs in euang. dr̃ Math. xx. Hoc pater ex eo. qz cum labore acq̃runtur. cum timore possidentur z cum dolore amittunt. vñ Iñs in libro de sum. bo. **Q**ui bona mundi diligit velut nolit timoris z doloris penecumbit. vñ Hieroñ. in eplā. Avaro tam deest qd̃ habet q̃ qd̃ nō habet. Quia aut nō habens cōcupiscit vt habeat. aut habita meruit vt amittat. vñ etiā Chrysost. sup̃ Math. Qui pecunie seruit z p̃sentibus cōpeditibus constringitur z futuris. Item avaricia detestanda

da est. qz res tpales si possunt faciare affectū hominis. z huius causa est triplex. Prima est capacitas anie. qz fm̃ doctos res Animā dē capere nihil minus deo implere pōt. Unde Sap. xi. Aū oibis terraz sit q̃st̃ gurtatoris anelucani. q̃ nō sufficit totus orbis z oia q̃ in eo sunt implere cor vnus homis. Vñ Hieroñ. Ad imaginē q̃pe dei facta est aia rōnalis ceteris oibz occupari pōt. in plerō oio nō pōt. capax em̃ dei est et qd̃q̃ deo melius est nō eam implebit. S cōa causa est qz cupiditas homis infinita est. pecunia p̃o hancūcūqz sit magna finita est Sz fm̃ Irest. iij. pbi. Finiri ad infinitū nulla est p̃portio. q̃ ois pecunia nō pōt faciare cupiditatē hois. Tercia cā est. qz pecunia ē res corpalis z aia est res spūalis res vero spūalis corpali nō pōt impleri. Vbi grā Sicut archa vel cista nō pōt impleri sapia. ita nec aia pecunia. Ergo avarus in seip̃is assilatur infano. vñ Aug̃ in eplā. Avarus est filius infano. Infernus em̃ quāroscūqz deuorauit nunq̃ dr̃ sat̃s est. Sic et i oēs thesauri p̃fluxerunt in auar. nō dicit̃ sat̃s est.

De filiabus auaricie

Ed̃tur de filiabus auaricie q̃ sunt et q̃ sunt perā mortalia. Circa qd̃ sciendū q̃ p̃ma filia est obduratio p̃ra misericordiam que valde displicet deo. Ergo dicitur Iacob. ij. Iudicium ei sit sine misericordia qui hic nō fecit misericordias Tū autem iudicium extremū nobis q̃hibeatur misericorditer debemus tenere doctrinā q̃nisti qui hieit. Aū. vi. Estote misericordes sicut pater vester misericors est. Et Math. v. Beati misericordes qm̃ ipi misericordiam p̃sequunt. Sciendū aut̃ fm̃ Hier. de schol. Obduratio contra misericordiam fm̃ genus suū est peccatum mortale. qz directe est contra charitatem cuius affectus p̃prie est compari malo proximi quē directe excludit obduratio contra misericordiam. Tūc em̃ homo nō semp̃ tenetur om̃e misericordia proximi

Q. iij

De Peccato.

subleuare semper tamen tenetur eius miserie compari quod auari non faciunt. quia non solum contra misericordiam obdurat ut de his aliqd dare rennunt pauperibus et indigentibus. sed etiam quidam propter auaritiam eorum et obduratorem et crudelitatem multi pauperes moriuntur. Alius in mari quod cogitur eis capere pisces. Alius cadendo de altis edificis qui cogitur eis edificare. Alius moritur frigore qui cogitur eis venari. et sic de multis alijs. ut Ambrosius ostendit in lib. de Nabuchodonosor et magis infra patebit cum agitur de violentiis.

Secunda filia est iniquitudo mentis quod puenit ex inordinato affectu lucrandi temporalia. et autem iniquitudo tollit pacem intrinsecam mentis per nimiam anxietatem et quietem fruendi deo et per quam salutem querendi graue peccatum est et multoties mortale quoniam ex ipsa omittuntur ea quod necessaria sunt salutem vel tria sunt sic quoniam ea tollit ois deteriorio et ois cultus dei et violantur sacri dies vel sunt alia quod sunt precepta dei et ecclesie. Si enim iniquitudo magna sit et aliquis immoderata sic in inuicem peruenit. nec enim omittant ea que necessaria sunt salutem nec sunt aliquid contra precepta dei et ecclesie et superiorum potest esse peccatum veniale. nisi ex ista iniquitudine homo tamen ex amore diuitiarum in mergatur vel in temporalibus finem ponat vel de deo et de eius prudentia nimis diffidat. tunc ipsa iniquitudo posset esse peccatum mortale. Sicut de illo diuite per quod ager fructus vberis attulit. Luc. xij. Qui pre iniquitatem nesciebat quid ageret dicens. quid faciam. Super quo dicit Ambrosius Sed nec ipse se quietat qui de super abundantia sollicitus. in vberitate fructuum vocem egenis emittit. Quid faciam inquit. nonne hec vox pauperis non habentis subsidia viuendi. **T**ercia filia sunt violentie. et rouffos gualt. quod sapienter violenter bona primum. et autem raptores peiores sunt diabolo. et quod de rapina non est comedendum habet in septimo precepto circa illam litteram **A**

Etem quod violenter exactores in suos

subditos faciunt. et quod dicit non possunt a suis subditis aliquid extorquere sine peccato. Sed tamen ex causis rationabilibus potest per remoderatum subditi. hoc etiam patet in septimo precepto. **S**ciendum secundum Bernardum de schil. Omnes in debite exactores et extorsiones quod per superiores sunt in subditos sunt peccata mortalia. Et maxime quoniam subditi talia soluiunt ex metu penarum et dicitur tales tenentur ad restitutionem. Rapina etiam et furtum et violentie peccata sunt mortalia secundum genus suum nisi tunc esset in rebus minimis in quibus se nullus iniuriarum reputaret. Sicut in ablato quod vnus nucis vel talium aliquid. si tamen etiam minima auferens faciens hoc animo iniuriandi posset esse peccatum mortale. immo auferens rem suam ab alio per rapinam vel furtum quam posset aliis per viam iuris repetere et retrahere posset peccare mortaliter. Furtum tamen cibarium in extrema necessitate faciens. et in die non esset peccatum mortale. **S**icut militer furum vestis in nuditate. Et per exemplum discipulorum christi. quod in necessitate famis euntes per fata spicas esulebant. Item probatur extra de furtis. c. si quis. Et in glossa. ibidem. Et dicitur. xlvij. Sicut in fine. **Q**uarta filia est proditio. sepe enim gignatur proditio ex auaritia. sicut patet in iuda qui propter auaritiam tradidit christum sic adhuc hodie vnus tradit alium propter pecuniam. Historia de traditioe iude patet in euangelio. **J**oh. **S**ciendum secundum Bernardum de schil. Proditio in suo genere est peccatum mortale. quod est in fidelitate quod est maxima virtutum. **I**te est in iusticia et charitate. Et est tamen magnus peccatus quod raro proditores habent bonum finem vite sue immo ut plurimum desperant. Exemplum de primo proditore scilicet capn. Item achitophel. q. Re. xvij. **I**te de iuda. quod oes desperauerunt et aliquid se ipsos occiderunt. ut achitophel et iudas quod se ambo suspenderunt. **Q**uinta filia auaricie est fallacia in hominibus. Hoc est quod conatur aliis decipere hominibus siue medicis siue subtilitatis siue hominibus adulatores. scilicet laudando rem. et dicendo ea melius

subditos faciunt. et quod dicit non possunt a suis subditis aliquid extorquere sine peccato. Sed tamen ex causis rationabilibus potest per remoderatum subditi. hoc etiam patet in septimo precepto. Sciendum secundum Bernardum de schil. Omnes in debite exactores et extorsiones quod per superiores sunt in subditos sunt peccata mortalia. Et maxime quoniam subditi talia soluiunt ex metu penarum et dicitur tales tenentur ad restitutionem. Rapina etiam et furtum et violentie peccata sunt mortalia secundum genus suum nisi tunc esset in rebus minimis in quibus se nullus iniuriarum reputaret. Sicut in ablato quod vnus nucis vel talium aliquid. si tamen etiam minima auferens faciens hoc animo iniuriandi posset esse peccatum mortale. immo auferens rem suam ab alio per rapinam vel furtum quam posset aliis per viam iuris repetere et retrahere posset peccare mortaliter. Furtum tamen cibarium in extrema necessitate faciens. et in die non esset peccatum mortale. Sicut militer furum vestis in nuditate. Et per exemplum discipulorum christi. quod in necessitate famis euntes per fata spicas esulebant. Item probatur extra de furtis. c. si quis. Et in glossa. ibidem. Et dicitur. xlvij. Sicut in fine. Quarta filia est proditio. sepe enim gignatur proditio ex auaritia. sicut patet in iuda qui propter auaritiam tradidit christum sic adhuc hodie vnus tradit alium propter pecuniam. Historia de traditioe iude patet in euangelio. Joh. Sciendum secundum Bernardum de schil. Proditio in suo genere est peccatum mortale. quod est in fidelitate quod est maxima virtutum. Ite est in iusticia et charitate. Et est tamen magnus peccatus quod raro proditores habent bonum finem vite sue immo ut plurimum desperant. Exemplum de primo proditore scilicet capn. Item achitophel. q. Re. xvij. Ite de iuda. quod oes desperauerunt et aliquid se ipsos occiderunt. ut achitophel et iudas quod se ambo suspenderunt. Quinta filia auaricie est fallacia in hominibus. Hoc est quod conatur aliis decipere hominibus siue medicis siue subtilitatis siue hominibus adulatores. scilicet laudando rem. et dicendo ea melius

Auaricie

fo 207

flotem esse et plus constare q̄ est in re. sic
ue quibuscumq; verbis. Sciendū autē q̄
omnis fallacia verboꝝ que cū delibera-
tione dicunt in damnu p̄mi est mortale
p̄m. Q̄d satis est dolendū cum quorū
dictor vitant inter negociātes seze men-
tes et vendentes semp cū damno et p̄ni-
cie alterius nō timentes illā horribilem
imp̄catōem. p̄s. Perdes omnes q̄ loquū-
tur mendaciū. Hoc illi aduocare debet
q̄ nō sciūt vendere etiā q̄nq; paruas res
et modici valoris nisi cū mendacijs ver-
boꝝ et iuramentis. **S**exta filia
auaricie est fraus. i. deceptio in factis q̄
sezi aliū factis et opibus decipio. sicut in
falsis monetis et falsis mensuris. verbi
grā. Si pannicula habet nūmis breuem
vlnā. vel in stitor h̄z dolosam staterā vel
p̄ncerna nimis parūā mensurā zēus. q̄
oia sunt valde grauiā p̄cā apud deū. et
d̄s valde abominat tales fraudes. Pro
uerb. xi. Statera dolosa abominatio est
apud d̄m. Sciendū f̄m Hieron. de sehil
fraus intelligit vbi cūq; deceptiōem
p̄mis circūuenit vt sit in expōne rerū
falsificatay. Et tales subtrahere debent
de p̄cio q̄ntum defectūs rei pensare pōt. et
illa oia iam dicta de suo genere sunt p̄cā
mortalia. q̄ directe sunt p̄ charitatem p̄-
mi. nec d̄ his et sibi p̄nt absolui nec
digne p̄ h̄mōi p̄cis penitere nisi ablata
restituāt vel ea in q̄bus p̄ fraudē alicui
damnu illatū est restituāt in q̄ntum p̄nt.
q̄ nō dimittit p̄cām nisi restituat ablatū
vt extra de re. iuris. li. vi. cū si. Et q̄ o-
casiōem damni dat damnu dedisse videt
Septima filia auaricie est p̄uiriū. hoc est
grauissimū p̄cām Quia nō solū verbis
deceptio p̄mi. sed cū inramēto menda-
ciū et dolositate p̄firmo et inuoco eternā
p̄ritatem in testimoniū. **H**oc est magna
conumelia d̄i inuocare eū in testimoniū
falsitatis q̄ est etna p̄ritas. Et f̄m Hieron
de sehil. Quia p̄uiriū directe radū dat in
etemp̄m et irreuerentiā d̄i p̄prie dictū
sem̄p est peccatū mortale. De p̄uiriū
plura inuenies in secundo p̄cepto.

Auaricia quō se occultat sub triplici specie virtutum.

Aquitur de latere quomodo
auaricia se occultat sub triplici
specie virtutū. Et primo occul-
tat se sub ficio colore puidencie et necessi-
tatis. Q̄d ostendit Gregoꝝ. xxi. moral.
dicens. Auaritia defectū animi quasi ex
rōne soler exhortari. pretendens sibi q̄
sine culpa sit q̄ quedā habenda concu-
piscat eo p̄teritū potissime. q̄z ea nō multū
plicare appetit. sed egere primideit. sed il-
lud viciū sollicitate est repellendū. quia
f̄m Grego. Nemo potest sincero corde
et seruido amore ad bonū diuinū affici.
nisi cupiditate auaricie que est radix oim
maloy a corde suo studeat funditus ex-
tirpare. Notandum q̄ tria genera boim
cadunt in istud viciū. Primi sunt qui
solum consistūt in interiori desiderio cui
piditatis. nec eam in exteriori opere ex-
quātur. q̄z forte res quas desiderant adi-
pisci nō possunt. quas si sperarent se con-
sequi libenter cupiditati etiā exterioribz
acribus inhiarent. Et illa cupiditas est
p̄cām mortale. licet etiā infimū gradum
teneat. Secun di sunt qui nō solum res
p̄cupiscunt seruienti desiderio. verum etiā
pro eay consecutio diligens studiū cre-
rius impendūt q̄uis res illas quādoq;
in effectū minime consequuntur. Et illa cu-
piditas tenet maiorem gradum peccati
mortalis. Tercij sunt q̄ nō solū seruienti
desiderio p̄cupiscunt. verū etiā eis assequen-
dis tanto studio insistent q̄ nō aduertūt.
viri eas iusto mō vel iniusto titulo p̄se-
q̄ntur Et illa cupiditas supremū gradū
tenet p̄cām mortalis. vñ f̄m Aug. Alio
nunq̄ de q̄licūq; p̄ritōe p̄cām dimittit.
nisi ablata iur facultatē suā restituat q̄ vt
p̄ furtū l̄ rapinā l̄ p̄ q̄cūq; iniustū lucz
p̄secuti sint. Remedij p̄ p̄mā occultatōē
est q̄ ille q̄ sub sp̄e fieri puidencie freno cu-
pide p̄d̄t diligēt aduertat an illis rebz
ex stricta nēcitate indigeat. nā m̄ta iudi-
cant nēcia q̄ tū magis p̄nt dici sup̄flua.

Q. uij

De peccato

Secundo occultat se sub specie pietatis. qd
apparet in illis qui credunt qd ppter nihil
aliud appetunt tpalia. nisi vt habeant vn
paupibus vt suis indigentibz cognatis
vel eccl'is pvideant. Et sub illo p'extu
multi cu magna auaritia supflua pgre
gat. Et in h' vicio tria gna hoim in cadunt
Primi sunt qd no solu res ex auaricia in
iuste pquirunt. vtz etia iusta p'sita male
z p'digaliter psumunt. puta in voluptate
bus i pompa z hmoi. Seci sunt p'sone
eccl'astice z religiose qbus p tato crimes
radunt z rudent in capite vt p hoc desi
gnet q mens coz p desideriu debet libe
re euolare in deū z no deprimi ad tpalia
appetenda. q quocienscuqz cu sollicitudine
nc tpalibus confrendis intendunt vltra
qz necessitas vel status coz reqrit. toties
grauit salutis dispendio se exponunt. Ter
ci sunt qd no solu res tpales cupide conq
runt. vtz etia ipis cupide z irrationabiliter
pseruant. s. contra honorem diuinu z in
sue salutis dispendiu vt postea patebit.

Remediu cōtra hanc occultationem est
q ille q sub fira specie pietatis pla nitit
p'gere. vt talia ad honore dei vtiliter ex
pendat. z sollicito dz aduertere vtz h ob
seruauit i bonis minoribz suis habitis
z si nō. certus sit q in rebz multiplicatis
minus obfuare pōt. qz fm Greg. Quā
to pla frena cupidus p'dicit. tanto ma
gis anhelat ad alia p'genda. Diabolus
enī sub tali spē pietat' mltos decipit. qz
scit q diuitie vix lucrant sine pctō. Un
apls p. Thi. vi. Qui volūt diuites fieri
incidunt in laqueos diaboli. Eccl. xi. Nulli
si fueris diues. nō eris immunis a delicto.
Tercio occultat se sub specie liberalitatis vt
marie apparet in illis q sub spē fidei liber
tatis intentōe cupida largiat alijs vt ip
sis postea maiora redonent. Et in illud
viciū incidūt tria gna hoim. Primi sūt
q pua in seculo dimittūt z ad monasteria
magnaz diuitiaz se transferrūt vt in ipis
maiores diuitias p'scquūt. Seci sunt q p
ieiunia z p alias abstinentias se affligunt
nō vt deo placeāt sed vt maiore reze coz

piam coaceruent qz qñqz alieni p'digali
ter expendūt. Tercij sunt q bona tpalia
iuste conq'runt tā ita tenaciter tenent vt
nee tpe necessitatis (cū tam de iure natus
rali qz iure diuino tenent subuenire prio
in nēcitat' articulo) proximo indigenti
subueniāt. Un dicit Grego. Nō ē minus a
pctm aliena rape qz necitate patientibz
sua nō erogare. Un dicit Aug. in sermō.
Nō solū est auarus q rapit aliena sed z
ille auarus est q cupide suat sua. Un etz
Amb. Passet fame morientē si nō panis
fuit occidisti. **R**emediu cōtra hanc cecitā
occultationem est q hō liberali sua cōmū
niter circūscripta omī spe redonatiois vt
donū sit elemosyna illā pure dat ppter
deū. Si vero donatio sit bñficialis. illā
liberali pferat solū ppter donū virtutis
Quia si dederit aliqz ppter intentionem
redonadi. iam nō est bñficiū sed potius
quedā emptio diceret. Un dicit. Sime
aliq d paupibz parū tribuit vt accipiat
amplius. z sub p'extu elemosyne querit
diuitias q vtiqz mag' vcatio appellāda
est qz elemosyna. Sic aues sic bestie capiunt
z pisces modica in hamo capiunt elca.

Remedia cōtra auariciā

Equitur de remedijs ptra. I
o cōm auaritiā. Quoz primū est
mortis cōsideratio. Unde scriptū
Hiero. Facile p'temnit omnia q se semp
cogitat moritūrum. Sicut iumenta se
defendunt ab importunitate muscarum
cauda sua z aues z pisces regūt se. Sic
homo cōsideratione finis et mortis de
fondit se ab auaricia z etiā a ceteris vicijs
et regit se in mūdo. Un Job. xij. Inter
roga iumenta z docebunt te. z volatilia
celi z indicabunt tibi. Dors indicat ad
oculum p'rempabilia esse quēcūqz
runtur in mūdo. scz delicias diuitias z
sic de alijs. Un Hiero. dicit. Qui se quot
tidie recordat mortuū esse cōtēnit pre
sentia z ad futura festinat. Et nō immo
rito qz temporalia in morte nihil valent

Auaritie fo. rxi.

qz nec corpus a vermibus pseruant nec
holem in vita pseruare pnt. qz moritur
paup. moritur z diues. Nec animā a de
monibus liberant. **De ou. xi.** Nō pdes
runt diuitie in die vltionis. imo grauat
qz talis diues multa possidens cū dolo
remoriz. qz separaf a diuitijs quas dilēs
xit. z pro quibus diu laborauit et ppter
qs salutē p pnam sepius neglexit Insug
cum hic satis habuit. z nescit qd ibi has
hbit. vbi prima nocte remanebit. **Ecl.**
xi. Mors q̄ a mara est memoria tua
homi in iusto hñt pacem in substantijs
suis. **Et etiā Grego.** Nō armatoz tur
ba. nō familie multitudo. nō auri et ar
genti abundantia. nō vindictay vbi r
tas z segetis. nō iocūditas extensa prato
rū quē ante excurrunt de corpore vllū aff
re pñdū. **R** Sciendū qz hō sapiē
solare debet in agone cū cum animā re
linquere optet. s. cogitando sic in agone
z signis ceteris ppter deū. z cōmittas re
voluntati diuine ex toto. tunc dabit tibi
dus eterna bona. Item p vxoze quā in
morte relinqs. dabit tibi d̄s suam benē
dictā matrem p gēnem mariā. q̄ pulchrū
or z dignior est. Item p amicis et filijs
z cōgnis a q̄b te separare optet sperare
debas qz dabit tibi p illis societatē oīm
sanctoꝝ z angeloꝝ Item p honore pñci
z p pñce terrena dabit tibi eternū hono
rem z eternū regnum. **p̄.** Introibo in
potentias dñi. **Scdm** remediū est confi
dentia de deo qui nō derelinq̄t sperātes
in se iuxta pmissum ip̄ius dicentis. **No**
lite solliciti esse dicentes qd manducabū
mus aut qd bibemus aut quo opiamur
scit enī pater vester qz his oīmbo indige
tis. Qui enī sic fecit hoīem vt alimentis
indigeat. nō paciet eū p̄tine p̄tine necessa
riozum subtrahere. si eius se submittat
pñd̄cie. **Matth. vi.** Querite primū res
gnū dei z hec omnia adiciēf vobis. s.
corpi nēccaria. **Nā** qui libent vult dare
homi edesitā z magnā. nō negat ei mīn
ma z terrena. Si enī mali z crudelis ho
mies imo a bestie z bruta aialia filios

suos nutriunt. multo magis optimus z
verax dñs filios suos non deserit. Qui
etiā benignus est sup ingratos z malos
q̄nto magis sup bonos. q̄ oēs sollicitudi
nem in eū pñciunt. **p̄s.** Nō vidi iustum
derelictū. nec semen eius querens panem
Unde Bonauē. Cū de tribus spes
randū est auaritiā abijicientibz p deo qz
aut pcurabit homi in necessarijs aut cū
parco victu et in penuria dabit homini
vires quas in abundantia possit habere.
**Et hoc est iocūditas de modico esse for
tem** tanq̄ alius de multis. aut qd sub
trahit corpi. refundat menti in p̄solatōe
spūali. vt libent carcat t̄pali abundantia.
q̄ spūalibus delicijs felicius recōpensat.
Insug magnā glām in celo meret paci
entē sustinēdo p xpo penuriā corpalem
Teretiū remediū est qz hō longe
sea cupidis z auaris. et familiarz sit his
qz terrena cōtempnunt. **p̄s.** Cum sanctis
sc̄tis cris zc. Accidit illi qz cum auaris
z cupidis cōuersat sicut puulo accidit qui
alupa fuit nutritus. qui aliū modū gra
dicendi ab ea disceat nō potuit nisi quem
ip̄a habebat. vñ duobz manibus p pedi
bus vtebat. sic zc. Sed qz cū illis cōuer
santur qz p̄ueniūt t̄palia recte incedunt.
Quartū remediū est paupras chris
sti. vñ **Gerū.** Magna siq̄dem abusio et
vis magna qz diues velit fieri vermicu
lus p quo d̄s magist̄is paup fieri vo
luit. **Thren. iij.** Recordare paupertatis
mee z transgressi. mee abstinenti et feliis.
Ergo ex p̄lo xpi spernere debemus ter
rena qz cū esset dñs oīm. ppter nos sc̄tis
est egenus vt ostenderet dignitatem pau
peris z doceret spernere auaritiā. **Uñ**
Aug. de vera religio. Tota vita xpi in
terris p hoīem qz gessit disciplina mor
fuit. ido oia bona mōi p̄amplē qz p̄am
nenda docuit. z omnia mala sustinuit que
sustinenda p̄cepit. vt nō in illis queref
felicitas. neqz in istis timeref infelicitas
Quintū remediū est cōsiderare
qz bona t̄palia hic multiplicata nocent
homi post mortē. z b ppter diuitiā rō

Deccato

nam quā reddimus est de temporalibus.
Primo quō lucratus sit oīa temporalia q̄ ha-
buit vsq; ad vñū denariū. vñū iuste vel
iniuste. **S**icut iam cursus mūdi est ad
lucranda temporalia sic vñ sine pctō lucrant
An dr ap̄ls. i. **Thi. vi.** Qui volunt di-
uites fieri. incidunt in laqueos diaboli.
Secō redditurus est rōnem quō d̄ tem-
poralib; expēdit vsq; ad minimū bal-
lensem. **H**oc aduertere dñt bibuli z giv-
losi z fugbi q̄ tantā pecuniā psumunt in
voluptatib; z in supbia vestium expen-
dunt. qz talis male expēdens bona sua
p̄terea pōt p̄anari. etiā si nulla iniuste
acquisierit. **E**xemplū de epulone. **vt h̄z**
Luce. xvi. vbi d̄ q̄ erat quidā diues q̄
inductus purpura z bisso z epulabatur
gloridē splendide. vbi nō sit mentio q̄ su-
erit vsurarius vel raptor. sed bona sua
male expēdit z paup̄ibus nō subuenit.
Idō d̄anatus est. **Thi. sup. Math.** Nō
p̄pter hoc diuitias accepisti vt lasciuie cō-
sumas. sed vt in domosynis expēdas q̄
cū habes paup̄erū sunt sed tibi credita
sunt. etiā si ex laboribus iustis z ex herē-
ditate paterna possessor factus sis. **T**er-
ciō redditurus es rōnem quō hereditibus
tua bona dimisisti. qz quilibet p̄uenire
debet lucēs q̄ p̄nt oriri post mortem suā
inter heredes p̄pter bona sua. qz melius
est nullū denariū post se relinquerē q̄
cām litis hereditib; administrare. **Q**uia
ille qui nō facit posse suū ordinando bo-
na sua z disponendo. quēcūq; mala siue
quēcūq; pctā siue lites siue p̄turtia siue
inimicitie ex ta ib; bonis inter heredes
fiunt sibi in ania sua nocbūt. qz priua-
bitur suffragiis. z etiā ibi punit q̄ ex per-
citare z auaricia sua noluit antea ea dispo-
nere. **E**rgo quilibet homo temporalia bona
possidens d̄ aduertere dictū xp̄i p̄ **Mat.**
pp̄ham q̄ dixit ad regem ethiā. **D**i-
spone domui tue qz mortis tu z nō vi-
ues. **Mat. xxviii. vñ** **S**en. etiam in qua-
dam ep̄la. **O**is dies vñ est vltima ordi-
nanda est. qz de fidelitate hominis vltima
dies iudicat. **R** **S**extū remediū cō-

tra auariciā est **f**iducratio eternaz. dñs
ctianum. **A**ug. **E**ntescunt temporalia cū con-
siderant eterna. **S**icut est q̄ hō potest
cum tanta auaricia z sollicitudine inen-
dere temporalibus q̄ transitoria sunt. z negligē-
re celestia q̄ eterna sunt. **E**t si idō sit qz
nō habemus firmā z verā fidem. vñde
Thi. vi. **N**ec verā fidem habeo h̄z q̄ cus-
pit in his miseris diues fieri. **E**rgo qui
libet xp̄ianus cū omī diligētia d̄z inen-
dere p̄turbis z bonis opib; vt p̄ter hoc
posset sibi deū acquirere z p̄sequerē vicam
eternā possidere. **Thi Aug.** **T**ūc erit ve-
us oīa in oībus q̄d d̄ hic q̄rebas. q̄d d̄
hic p̄ magno habebas. quicq; hic amas
bas manducare z bibere. ip̄erit tibi cy-
bus z potus. q̄d d̄ hic volebas vt san-
tatem ip̄erit tibi immortalis. **Q**uicq;
hic q̄rebas vt diuitias. deus erit tibi di-
uitie. augere q̄d tibi sufficit si tibi deus nō
sufficit. **Item Aug.** li. xxi. de ciuitate dei.
Sed d̄s p̄parauit diligentib; se fidenō
capit. sp̄enō accingit. charitate nō comp̄-
benditur. desideria et vota transiē d̄st.
acq̄ri pōt. estimari nō pōt. **S** **S**e-
ptimū remediū cōtra auariciā est q̄ ista
temporalia q̄nc̄ erunt occasio hominis peccandi
qz q̄nc̄ ille q̄ est paup̄ z bonus z salua-
tur. si diues esset forte damnaretur hoc deo
cōmunicandū est q̄ oīa nouit q̄ boni ex-
pediūt vñ que nō. **E**t si mīser tenendū
est si tibi vñle esset h̄c diuitias. d̄s tibi
ordinaret. qz c̄ mīa q̄ facit. facit in bono.
Et autē diuitie sunt occasio peccandi pa-
ter. qz ex diuitiis generantur lites z dissens-
tiones. **Thi Aristo. ij.** politic. **P**ecunia
seditōem facit z malignitatem. **I**tem ge-
nerat supbiā. vñ **Aug.** **T**erminis diui-
tiarū est superbia. vñ difficile est q̄ nō sit
supbus q̄ diues est. **I**te facit hominem giu-
losū z p̄ter luxuriosū. vñ **Bern.** in
fmo. **P**erclitrat castros in delictis. h̄m
militas in diuitiis. p̄teras in negotiis. ve-
ritas in multiloquio. **C**haritas in hoc ne-
quā scitilo. **E**xemplū de hoc in vñsp̄a
Quidam heremita apud quendam hosp̄i-
tatis. inuenit in eo q̄ vñam partem lū-

Gule *fo. xvii.*

eri sui expendebat in necessitates p[ro]prias
alijs in elemosinas pauper[um]. terti[us] in ho-
spitalitatem pegrinor[um]. Cum aut[em] regres-
sus esset ad cellam et rogaret ut deus ei
bona sua multiplicaret q[uod] ea ita bene ex-
pendebat. Responsum est ei q[uod] forte sibi
n[on] exp[er]iret. Illo aut[em] n[on] acquiescente sed
p[ro] eo fideiubante p[er]cessum est q[uod] petebat.
nam ita mane causa operandi miru[m] anti-
quu[m] frangens inuenit magnu[m] auri thes-
saurum. Quo accepto factus est familia-
ris imperatoris et magnus oppressor pau-
perum. Quo facto heremita raptus ad
iudiciu[m] vidit anglos quarentes de illo
oppressore pauper[um]. Quibus respondit
q[uod] fideiussor p[ro] illo respondeat. Simp[li]ca-
tus heremita supplicabat beate virgin[i]
ut eum iuuaret. Que impetravit ut here-
mita ad eum corrigendu[m] mitteret. Q[uod]
cum facere velleret nec alioqui posset. sed
tagor[um] se verb[is] ratus fuisset. rursus
ad cellam ite[re] raptus ad iudiciu[m]. et sicut
prius accusat[us]. Sed beata virgine cum
adiuvante et mortuo tagatore alijs suc-
cedens in imperiu[m] illu[m] diuitem et poten-
tem capere voluit. sed ille fugiens et o[mn]ia
bona sua perdens ad p[re]cedentia officia
rediens et ad pietatis opera. post modu[m]
vitam in bono finiuit et concludit.

De Peccato gule.

Gula detestanda est. **P**rimo q[uia] multu[m] est co[n]tra
dei. q[uia] minus o[mn]ia peccata sunt co[n]tra
dei. t[er]ti[us] gula p[ri]ncipaliter
q[uia] viciu[m] creatura[m] deficiat sc[ilicet] ventri
sui. Iuxta illud ap[osto]li ad Ro[m]os. iij. Quo-
rum d[omi]nus venter est. vbi d[icitur] Aug[ustinus] Hoc
ab ho[m]i[n]e colitur q[uod] p[ro] carnis diligit. vnde
Aug[ustinus] i suo claustrali. Solent o[mn]es tem-
pla constru[i] alcaria erigi. ministri ad ser-
uiendu[m] ordinari. imolari panes. thura
concranari. Si quidem templu[m] gule est
co[n]gna. alcare[m] mensa[m] m[ul]tri coeli. imolare
panes co[n]tra carnes. sumus incensorum
odor sapo[rum]. Et talis ydolatria est detes-
tata. ydolatria paganor[um]. q[uia] illi auro

et argento et marmoris lapidib[us] d[omi]nos
honores impendere solebant. sed gulo-
sus ventrem p[ro] deo honorat. q[uod] est quasi
laterna. Et p[ro]pterea videt[ur] hoc viciu[m] dete-
stabilis cunctis alijs vicijs et peccatis.
q[uia] hoc viciu[m] de[us] blasphematur. vñ Aug[ustinus]
de p[ro]p[ri]is d[omi]ni. Si mod[er]at[i]one voracita-
tis debitu[m] modu[m] nature excedis q[ui]ntum
cumq[ue] laudes lingua carminis resonat et
vita blasphematur. Sec[un]do detestanda est
gula. q[uia] multu[m] placet diabolo eo q[uod] in
ho[m]i[n]e guloso est requies diaboli. vnde
Matth[aeus]. Tu immundus sp[iritus] carnis
ab ho[m]i[n]e ambulat p[er] loca arida querens
requiem et n[on] inuenit. Et nota q[uod] loca arida
sunt homines t[em]p[or]e viuente[m] in quib[us]
diabolus n[on] inuenit requiem. Un[de] etia[m]
in signu[m] huius legio demonu[m] dixit d[omi]no.
vñ Matth[aeus]. viij. Si eiecitis nos hinc
mittere nos in gregem porcor[um]. q[uod] d[omi]nus p[er]
misit. Un[de] d[icitur] glo[ssa]. Nisi q[ui]s more porci
vixerit. diabolus in eo p[er]t[em] n[on] accipi-
et. Et q[uod] p[er] diabolum h[ic] p[er]t[em] super
gulosos. Item placet diabolo q[uia] illo vi-
cio t[em]p[or]auit ho[m]i[n]em in statu innocentie et
in paradiso. Item p[er] in x[p]o. qui cu[m] t[em]p[or]e
nasset. xl. dieb[us] et noctib[us]. t[em]p[or]e t[em]p[or]e
dixit ei Si filius d[omi]ni es dic vt lapides isti
panes fiant. Et r[ati]o q[ui]libet t[em]p[or]e t[em]p[or]e
ho[m]i[n]es etia[m] bonos cu[m] isto vicio. q[uia] p[er] eos
deiciere et facili[ter] trahere ad alia peccata. sc[ilicet]
ad accidia et luxuria. vñ Grego[rius] in past[or].
d[icitur] Dum venter n[on] astringit[ur] simul cu[m] et
virtutes obdormiunt. Item placet diabolo
q[uia] iste q[uod] hoc vicio a diabolo tenet valde
firmu[m] tenet. q[uia] q[uod] assueti sunt gulose vi-
re vix et difficult[er] p[ossu]nt huius vicio renuncia-
re. vñ Ier[onimus] in li. soliloq[uij]. Difficile est peccati
consuetudine[m] vincere. p[ri]mus vsus vix abolet
Hoc p[er] martine in illis q[uod] a puericia cra-
pulo[rum] et delicate nutriti s[un]t. q[uod] postmodu[m]
vix v[el] raro abstine[n]tes s[un]t. nisi sup[er]abu[n]da[n]s
g[ra]tia b[eat]i op[er]aret in illis. Et e[st] r[ati]o. q[uia] s[ecundu]m
Arist[otelem]. vñ. et h[ic]. Consuetudo e[st] alia natura. et
ide[us]. Difficile e[st] resistere consuetudini q[uam] assi-
mulat nature. **T**ercio detestanda e[st]
gula q[uia] nocet ho[m]i[n]i in corp[or]e et in a[n]i[m]a. **P**ri-

De peccato

mo in corpe. qz infirmitates corpis ge
nerat. **Eccī. xxxv.** In multis elcis erit
infirmitas. **Sci. in epla.** Dulcos mor
bos multas et contrarias. qz multi ppter
crapulā efficiuntur atracti. leprosi. hydro
pici. paralytici tēys. Et hoc est magna
fauitias qz homo propter delectationem
vnius hore omni tpe vult esse infirmus.
Item vitā hoīs abbreviat. **Eccī. xxxvi.**
Propter crapulā multi obicunt. qz sm
doctores gula plures interfecit qz castis
sic conuersus abstinentia caular sanitatē
tem et plorat homis vitā. **Un. Eccī**
xxxvii. Qui aut abstincas est adificat vi
tam. **vñ.** Hiero. in quadā epla. Dicit
sanitatis abstinentia mī cgritudinis vo
luptas. **Un. etiā.** Aresto. de regimine pu
cipi. Abstinerē a comellionibus nimis
z inqñuitate est summa medicina. Item
abstinentia plorat vitā. Hī patet in pñci
pio mōi qñ homines ita diu vixerūt. sic
adā q vixit decccc. annis. Item noe q
vixit decccc. annis. Item methusale q vixit
decccij. annis. qz fuit anteqd inter
omnes in veteri testamento. Item hoc pa
tet in scris noui testamēti. sic in Iohē
evāgelista. qd vixit a tpe passiois xpi lxxvij.
annis. z totum tpe vite sue fuerunt. lxxij.
anni qz vixit. Item hieronim⁹ vixit lxxvij.
Item brūs Paulus heremita vixit xcij.
annis. Item. brīs anthoni⁹ vixit in here
mo. cv. annis. Item hoc pz carthusiensī
bus z alijs religiosīs q diu viuūt qz ab
stinentes sunt. q bene dī. **Eccī. xxxviii.**
qd abstīnēs est adificat vitā. Item gula noc
et hoī in tgalibz. hoc pz in illis gulosis
z ebriosīs hominibz q qdqd per totā
hebdomadā lucrāt vñ se z vxorē z pue
ros nutrire debent. in taberna sumunt
vñ. **Eccī. xix.** Oparius ebriosus nō locu
pletur. Item nocet hoī in aia. qz potē
tias ante grauat. Prio grauat memoriā
vñ gulosis obliuiscuntur xī crapulis. **vñ**
Ecce. iij. Saturati sunt z deuoluerūt cor
sum z oblitī sunt mēi. Item intellectus
offuscatur p gulā. z p imoderantiā cibi et
potus q intellectus datus est hoī ad de

um intelligendū. vnde **2** Pet. **1**. **S**ibi
ad hoc obuiū intellectum vt comedendo.
2 hoc patet qd iunius melius intelligit
et melius disposuit est autē comestione
q̄ post **3** itē volūtas q̄ varia est vbi vtrū
debeat p̄formare volūtati diuine vt car
debeat inhabitare sp̄sū sanctum vt chari
tatem et dulcedine. qd̄ dicit hō gulosis
Un̄ apls. p. **1** Cor. **13**. **S**ialis hō nō pot
pit car qd̄ car sunt. vñ August. in p̄fectio.
Saudū dicitur dulcedinis nō de gustu
si carnalī delectatione cor marcescit. **U**n̄
2 Cor. **6**. Quo mō ignis et aqua simi esse
nō possunt itē sp̄sūales et carnales deli
cie in eodē se nō cōpatiunt. Item gula
de nigrat animā **1** Pet. **2**. **D**enigrata est
facies cuius super carbonē. **2** Petro. **1**.
Sicutis cuius fordidā animā ostendit.

Equit de his q̄ sunt reprehensibilia circa comestiones. Et sunt vij.

Primū est ante debitorē sibi comedere. nam sicut scribit de fm doctrinā p̄mo quārū regnū dei sic gulosi (quod dicitur venter est) p̄mo quārū regnū dei sunt. Et regnū dei sui est esse et potus. Contra qd̄ dicit ap̄ls i. cor. xij. Nō esse et potus est regnū di. vñ i. saie. v. dicit de gulosis. Nēq̄ p̄surgitis maneas fecerū dum ebriatam. Ergo merito reprehendendus est q̄libet xp̄ianus q̄ de mane co mediat anteq̄ aliqd̄ para noster dicit vñ deo aliquam reverentiam exhibeat. Quia q̄libet hō de s̄mo abare animā cū deo t̄is orōnibus i. s̄ris meditatōibz q̄ nob̄ bilior est corpe. vñ Bern. 2. Om̄s m̄die ip̄sū vñus anie ultimare nō potest. Nō em̄ p̄ toto m̄bo animā suam parat q̄ pro h̄iana animā sūa dedit. Augustinus. 2. aius est damū n̄ in amissione vñus anie q̄ mille corpoz.

Secūm qd̄ est reprehensibilis est qn̄ q̄ nimis delicata cibaria vult h̄c. vñ legit̄ Numeri. 11. de filijs israel q̄ in deserto carnes desiderabant. et p̄pter hoc iram dei incurrit. 1. adhuc de eo coe crant in ore eorum i. nā dei ascendit super eos. Deius satisfecerat desideris i. cōcupiscētijs eoz. tamē

indomitus eos punit. Unde Ps.
Pluit super eos sicut puluerem carnes

Sciendum qd nō debemus petere
delicata cibaria ppter tria. Primo quia
venet et vas immundū qd corrupit
cibos p̄ciosos. Quis enī p̄ciosum balsa
mū infunderet in vas immundū. Unde
fit cui intrauit. nonne si specula habet
reus in ventre de cibis p̄ciosis trubece
ratus. Secundo qd enim duo p̄tra vnum
sq̄ corp⁹ et cibis et delicatus ē spiritum
Sufficit enī concupiscentie malicia sua.
vt nō plus q̄ delicata cibaria accendat.
igitur sumenda est necessitas et non sup̄
fluitas. Et fm aplm Caro concupiscit
aduersus spm. Tercio qd qui consuevit
vri cibariis p̄ciosis postmodū semper
vult ea habere. Ergo pueri non dedicare
nutriendi sunt. tū qd et h̄ sepius infirmā
turz debilitant. et q̄ h̄s moriuntur. cum
qd in senio etiam talia vultū habere con
sueuerit. Tū Salo. puer. xij. Adolascens
iuxta virā suā gōdunt et tū senuerit non
recedit ab ea. Unde etiam Aristo. de vi.
poli. Pueros esse sine vino est bonum
Tercius qd est reprehensibile. est qn̄
aliquis sumit nimis. vt legitur de zodo
mitis. Sen. xvij. Sicut enim pluuia ni
mis magna nociua est sic etiā nimis par
ua non valet. sic q̄squis puidere sibi dili
genter debet qd nō nimis multū sumat.
ne cibis aggrauet corpus et suffocet ra
tionē nec etiā nimis modicū. ne corpus
nimius debilitetur sed in medio consistit
virtus Unde Aristo. ij. et h̄. Medium
in omnib⁹ est laudabile. Quia fm Hus
gonē de sancto vict. Caro sic nutrienda
est vt scruiat et sic domāda est vt non su
perbiat. **Q**uartū qd est reprehe
sibile est. qn̄ quis nimis auide et ardens
sumit cibum. Signū aut̄ huius auidita
tis est qn̄ sic anim⁹ hoīs ad cibum tāto
ardore cupiscentie trahit. vt nihil sinat
boien de deo cogitare vt de alijs bonis
sed offundit se sup̄ cibū tanq̄ bzurū anī
mal. et h̄ vicijs nō est bonū nec rationabi
leg bō fundat se super cibis vt aīal itra

monale. Et etiam corporaliter nocet qd ad
sanitatē corpis valet qd cibis honeste et
ordinate et moderate ingeratur qd tanto
facilius et salubrius digerit. Ergo ē istā
auiditatem bonū est et laudabile. qd q̄
bet homo an̄ sup̄tionē tibi ad minus di
cat vnū. Pater noster. et an̄ signū crucis
faciat qd cibū sumat. Exemplū de mont
ali qd in hortō comedit lactucā sine signo
crucis. et sic diabolus cum lactuca come
dit. Tū b̄rūs Grego. in dialo. suo. qd
quidam puerus bibit vinū in ciuitate
sine licentia et sine signo crucis. et sic dia
bolū cū vino bibit. Et in principio mē
se homo debet cogitare de pauprib⁹. sic
qd vult qd quilibz paup̄ in tantis habe
ret et debet eis imp̄iri elemosinam suā
de mensa sua in quātū facultas admiser
it. Tū Cartho. Dum sedes in mēsa pri
mo de paupere pensa. Tunc bene prans
des cum xp̄s adesse videtur. Et infra p̄
dium vix sedent in mensa debent loqui
de bonis et honestis et deficiis. et debent
caute et ha scurrilia mūdāna et detractoria.
Exemplum legis qd dā diues inuis
tauit vicinos et cognatos suos locando
eos in vna mensa et in alia mensa etiam
paup̄es collocauit. et vnus inter paup̄
res qui fuit sanct⁹ homo vidit in princ
pio mense quando b̄ndictionē dixerūt. et
p̄ma duo fercula comederūt angelos cir
cūdare discubantes qd loquebantur de
deo Et postmodū ceperūt loqui mūdā
na et p̄sequēter victiosa et detractoria. tūc
demonēs affuerūt et discubantes circum
dederūt et angeli fugerūt ab eis et dode
rūt locū demonib⁹. Tunc si quis ille scīs
homo Postmodū itez in fine mense ce
perunt loqui de deo et de bonis. tunc an
geli redierūt et demōēs fugerūt. tunc il
le homo hoc videns cepit alacriter ridē
Tūc postmodū interrogauerūt illū bo
nū hoīez q̄ res auisset et postmodū n̄
fuit et ip̄e manifestauit eis eā qd vidit et exhor
tauit eos vt vbicūq̄ essent cū hoīb⁹ co
gregati libenter deberēt loq̄ de deo et ho
nestis. In signū h̄m⁹ d̄t xps i. ian. ge. vbi

De peccato

duo vel tres congregati sunt in nomine
m^o sibi sum in medio eor^u. Item post
mensam tunc quilibet debet dicere gra-
tias z regratiari deo de bonis p^rceptis
Unde ap^ls Eph^o 5. v. In omnibus gra-
tias agentes. Unde Aug^o de hbis dñi
Si qd manducas z bibis ad refectōem
z reparatōem membror^u. z grās agens
ei qui tibi tribuit mortali et fragili. hec
suffragia. cibis tuis z potus laudant
deū. Ex his patet q^d homo qñq^z pōt vti
p^rciosis cibis sine p^rcto. z alius in grossis
cibarijs pōt offendere deū z delinquere.
Uñ Aug^o de doctrina xpiana. Potest
esse vt sine aliquo vicio crapule vel vora-
citat^{is} p^rciosissimo cibo sapiens vratur.
Insipiens enī frigidissima gule flamma
in vilissimū olus inardescat. Item Aug^o
Nō ppter porcū sed ppter pomū morte
pmus homo inuenit. Et elau primatū
suum nō ppter gallinā sed ppter lentici-
lam perdidit. Et legimus regem nostrū
nō de carne sed de pane esse temptatum.
Quintum quod est reprehensibile. est
nimia studiositas z sollicitudo pparan-
di cibaria. Aliqui qñt per corā diem occu-
pantur circa preparatōem cibarior^u ven-
eris q^d vix vel nunq^z vnam missam pñe
audire sed z de cibarijs anime modicū
vel nihil curant. Aliqui etiā z si p se nō
santiant tamen oportet q^d ancille z fami-
liarantū occupent circa illa q^d negligunt
missam z sermonē. z raro pñt intrare ec-
clesiā pncipalr in die dñica. cum tñ quili-
bet tneatur illa die audire integrā mis-
sam sub pcepto ecclesie. z talis neglectio
redundat in dños illoz qui sic eos occu-
pant. Uñ Hugo in suo claustr. Quidā
supersticiosum nimis in preparandis ci-
bis studium adhibent decoctionū friga-
ricorum et condimentoz genera excogit-
antes. modo mollia. modo dura. modo
frigida. modo calida. modo cocta. modo
assa. modo pipere. modo alio. modo cis-
mino. modo sale condita. fm cōsuetudis
nem pgnant. iū mulier^u desiderantes z cū
tāta sollicitudine pparant vt deuoratis

quatuor vel quinq^z fructus prima non
impediunt nouissima. isti hñt colere ven-
erem suā tanq^z dñū. Et tales gulosi raro
vel nunq^z pñt sunt de cibarijs ipis p-
paratis. Et iā qñ vxor vel familia fecerit
oēm diligentia suā in pparando cibaria
tūc adhuc pquerunt z murmurant. Aug^o
sunt nimis falsa. aut nimis frica. aut ni-
mis mollia aut nimis dura z sic de alijs.
Si aliq negligentia notabilis cōmissa
est pparando cibaria. tūc irascunt males
dicendo vxori vel familie. Insug qñq^z
blasphemāt z volūt seculas ipis. s. vx-
ri z familie ad collū pñere. Tales cogi-
tare debent q^d dñs ideo pmiserit illā ne-
gligentia fieri vt recognoscere tenō esse
dignū comedere cibaria bene pparata qz
forte es pctor mortalis z antea in grauis
fuissti deo de bonis cibarijs q^d ex puiden-
tia diuina habuisti. vel etiā qñ antea in
bene pparatis cibarijs excessisti et deum
offendisti. Et ergo deus iam punit te in
illis quibus peccasti. immo qñ recogno-
scis te esse in p^rcto mortali. tunc scias q^d
nō es dignus comedere pauem z bibere
aquā ad saturitatē. sed vix ob es sumere
puram ncētatē ad sustentatōem natu-
re tue. Et ratio huius est qz pctor indis-
gnior est omnibus creaturis. ergo non est
dignus habere vsum alicuius creature
qñ ideo deus creauit vt hoies vsum illa-
rum eraturaz haberent z dō de hoc gra-
tias agerent z ei funderent. Sed heu tales
pctores z gulosi hoies plus psumūt de
creaturis qñ boni hoies de quo deo nun-
q^z vel raro regrantur. nec ei seruiūt. sed
potius mūdo z diabolo seruire volunt.
de quibus omnibus sic visis districtā rō-
nem reddituri sunt deo. Et quo sequit^r
q^d merito nullus debet de cibarijs mur-
murare vel blasphemare sed pio pctis
suis debet hoc sustinere et cogitare q^d
xps p pctis nris in cruce pendens come-
dit z bibit amara cibum z potū. Uñ ps
Dederunt in escam meā fēl z in siti mea
potauerunt me aceto. C^o S^o xū rephra-
sibile est nimis frequenter sum qe cibum

Sufficit enim homini sano bis in die su-
mere cibum. Frequens autem sumptio mul-
tum nociva est corpori. Item medicos. nam
addere cibum supra cibum nondum diges-
tum impedit digestionem et corrumpit
veritatem digestionis. Secus autem est de labo-
rantibus qui in magnis laboribus de-
sudant ut sibi victum et necessaria que-
rant. Item similiter de pueris intelligen-
dum est qui sunt in augmento scilicet qui ad
huc crescunt quibus licet pluries come-
dere si necessitas requirit maxime. si non est
dies ieiunij sub precepto ecclesie.

Septimum reprehensibile est varietas
ferulorum que reprehensibile est. immo et
nociva homini non solum quantum ad ani-
mā sed etiam quantum ad corpus. quod autem
varietas et multiplicitas ferulorum nocet
corpori hoc probat Macrobius per quatuor.
Primo probat per hoc quod animalia ut
frequenter sunt sana que vivunt simplici
cibo et assueti sue nature proveniunt et nul-
lo modo libenter vivunt illis que sunt propria
sue nature. Tertius oppositum homo rationalis
sepe facit scilicet comedendo et bibendo ea que
non competunt sue nature sed solum ut satis
fiat delectationi et appetitui. Secundo modo
probat hoc per artem medicine. quia medici
suadent infirmis comedere et bibere sim-
plicem cibum et potum et non diversam feru-
la assata vel frixa. Et ratio huius est quia
simpliciter cibum et potum magis est digesti-
vus. Et etiam quia antea se nimis reple-
verunt diversis cibariis. Et sicut Aristoteles
in ethicis. Medicinae sunt per contraria
ergo oportet eos postmodum abstinere. et
simplicem cibum sumere. Tercio probat
hoc verbi gratia. Si duo homines eius-
dem complexionis biberent eandem men-
suram et unus haberet diversam vinam simul
et semel. tunc citius infirmaretur et minus
competeret sue nature ille multiplex po-
tus quam ille qui bibit simplicem potum.
licet in eadem mensura quantum ad quan-
titarum. Sic similiter est de cibo intelli-
gendum. Quarto probat per hoc si quis
postmodum infirmatur. tunc medici pos-

sunt eo facilius cognoscere ut habeat infir-
mitatem illam quam si diversa pocula bibisset.
Quinto probat per hoc quia natura est vari-
formis in operatione sua. Cum autem homo
comedit diversam et multipliciter ferula tunc
natura digerit illi cibum qui magis est di-
gestivus remanente illo cibo qui minus
est digestivus in stomacho. et cum homo
gulosus superaddit iterum cibum. scilicet comedens
do et replendo se ante digestionem. tunc
ille cibum qui manet in stomacho indige-
stus fit putridus. sic stomachus corrum-
pitur et homo frequenter infirmatur et moritur. Unde
Seneca. Multa ferula multos morbos
fecerunt. Unde etiam Sapiens dicit quod gula
plures interfecit quam enses. Ex his omnibus
patet quod vitiosus et salubrius est quantum
ad corpus est comedere simplicem cibum
et bibere simplicem potum et assuetum.

Quinque modis potest quis
peccare in gula.

Primo declarare quot modis
homo in comedendo vel bibe-
do peccat mortaliter. Respondeo
quod principaliter quatuor modis. Primo
quando diligo corpus meum et contra pre-
ceptum ecclesie paratus sum comedere
diebus ieiuniorum. cum tamen bene possem
ieiunare. sed nolo corpus meum in tan-
tum gravata et sic solvo ieiunium sine cau-
sa ab ecclesia preceptum. Unde Hermanus
de schildes vicit. Quando aliquis in
ordinatione gula vel concupiscentie inbe-
ret tantum ultimo fini. sicut de quibusdam
dicitur ad philippen. in. Quorum deus
venter est. quorum finis intus. Ita
quod talis quasi deum contemnens paratus
sit precepta dei transgredi ut delectatio-
nes gula assequatur talis graviter pec-
cat. Secundo cum quis sumit cibum
illicitum siue prohibitum. sicut adam in
paradiso comedit cibum illicitum et sic
ubi prohibitum. ideo expulsus est. Sic
similiter si quis comederet carnes vel etiam
lactentia in quadragesima cibum illicitum
et prohibitum comederet.

De

qđ querit. a qđbus cibis ieiunantes dñe
abstinere. Rñdeo fm Tho. ii. q. xlvij
In ieiunio quadragesimali interdicitur
vniuersaliter oia z omnia lacticia. In
alijs aut ieiunijs sunt diuerse cōsuetudi-
nes qđ quisq; obseruare debet fm mo-
res eoz. inter quos conuersat. distin. xij.
deniq;. Eius aut generaliter carnū in
omni ieiunio pphibitus est. qz generaliter
magis delectabilis est. et ad humorem
luxurie magis coopatur. Tñ z in septa-
feria necesse est abstinere a carnibus z in
sabbato fm gñalem pñitudinem. extra
de obf. ieiun. c. Consiliū. Tñ dñat Tho-
st. ii. Sciendū q; qlibet hō tenetur totā
quadragesimā ieiunare cū cibo quadra-
gesimali q; sūt z fortes sunt. et vti bene
pñt tali cibo secus est de illis q; sunt infir-
mi z debiles vel etiā mulieres pñnantes
z lactantes puros. vel etiā in puerperio
existeres: qz si necessitas debilitatis cor-
poralis impedit eas nō tenent ieiunare.
immo si timeat pñabiliter de periculo
eaz. vel abortu. nō solum pñt sed tenent
soluere ieiunia. Tñcio mō qñ qđ sciens
cibum sibi nociuū in viribus z in corpore
comedit ppter solā delectatōem qua nō
vult carere. talis grauiter peccat. qz facit
ptra charitatem qua hō tenet se in dō di-
ligere z vires suas pseruare vt deo diu-
tius possit seruire. Dñ. Fortitudinē meā
ad te custodiā. Contra hoeritalis facit gu-
losus z voluptuosus q; vires corporis de-
bilitat scienter. z vitam sibi abbreviat. su-
perando talem cibū vel potū qui nō com-
patitur sue nature. q; tantus possit esse ap-
petitus illicitus ad talē nociuū cibū vel
potū q; hō grauit in hoc deū offendere
Aliq; vero dicūt. Scio hoc nō competere
mihi cumedere vel bibere cū tñ equē hñ
sumunt. quare tñc sumis si nō conuenit
tibi. Rñdeo vt satisfaciā appetitui z de-
lectatōni. Sciendū tñ q; ois cibis crea-
tus est ad sustentatōem nature vt inde
hō deo futat. Ergo si vnus cibis tuena-
ture nō cōuenit tunc bonitas dei creaturę
diuersa cibaria. vt sic te cum cibo tue na-

Deccato

turę competenti cibare possis. Item qui
sessions longas facit z cōmēlationes
z cōiunia ppter societatem z complacen-
tiā hoim q; postmodū qñ infirmat vel
etiā qñq; citius moriunt ex talibus lon-
gis sessionib; z supfluis cōmētatōibus
Et etiā post sunt indispositi in seruitio
dei z negligūt salutē anime sue z tales etiā
grauiter deū offendūt. Sñt illi peccant
q; talia ieiunia faciūt. vñ Aug. Quia-
q; ad bibendū pñonus fuerit. vel in con-
uiuio suo alios adunauerit. p se z p ipis
in die iudicij reus erit. Tñ Quarto
qñ quis sumit cibū licitū z sanū. sed ecce
dit in nimietate. sic q; perdat rōnem vel
nauseam habet vel vomitū ppter super-
flūā erapulā z talis etiā grauiter peccat.
Circa qđ sciendū fm Bernicū dñ firmat.
Quiaq; inebriat vel qui excedit men-
surā in comedendo. si hoc facit cū pposi-
to z intentōe. peccat mortalit. Secus est
si sit ignoranter z sine proposito. z si casu
euenit. vel ex fortitudine cibi vel potus
vel fragilitate sumentiū tunc em veniale
est. Sciendū fm Bernicū de schyl. q;
quando qđ tantū sumit de cibo et potu
q; vomitū sequi oportet. vel aliā inordinā-
tatōem vel tñ supflūū sumit cū suo gra-
uamine etiā sine vomitu. vñ debent et
possent plures aliū sustentari. q; forte fa-
me periclitantur vel fortē magna inedia
perirunt. credo q; in talibus casib; pñn-
gant pctā mortalit q; manifeste patet q;
talis cōmēfario fit cōtra charitatē dei et
proximi. Item de nimia sumptione cibi
fm eundē doctozē qñ tanta est q; ppter
eam rō absorbet z corpus scienter nimis
ad rebellionem spūs z ad carnalia vitia
incitatur. ita q; hō cernitudoinaliter scit q;
sumptis talibus cibarijs vel in tanta qñ-
titate ipse nullo mō potest pseuare nisi
pctā mortalit incidat. credo q; sit pctā
mortalit. qz ille voluntarie precipitat se
in periculū. De ebrietate aut sciendū q;
qz directe vsum rōnis impedit et vebē-
mentius q; cōmēfario cū tamen bonū
humani fundatur i vsum rōnis. doctozes

tenent communiter q' ebrietas ex g're
suo petm mortale est. qñ hō qui inebria-
tur scit p' certo potum esse inebriariū z
tñ scietur immoderate z voluntarie su-
mit illū. Secus tñ si nesciret potū esse in-
ebriariū vel tam subito inebriariū vel
nō credidit nec intendebat ex p'posio' cū
sumere imo d'rate. tunc sic pōt esse pec-
catū veniale. Et credo q' minus sit pec-
catū ebrietas in his qui habent debilita-
capita q' cūstissime ex potu modico inebri-
antur. nō tamen audeo dicere qñ in eis
sit petm mortale. Et forte in aliq' tanto
viliores reputant illi in morib' z ex na-
tura male dispositi qñto citius z facilius
psum rōnis z bonū humanū amittunt.
Et cū debilitatē suā multociens expiant
q' sibi nō cauent. Et p' rāto etiā ebrietas
pōt esse in eis grauius petm pro quanto
est magis cōtinua. qz sic in habitū deduc-
citur. z ipi videntur peccare ex habitu et
nō ex passione aliq' vel ignorantia. Ebrī-
etas valde derestida est qz nō solum est
petm mortale fm genus suū. sed etiā ma-
ximū peccatū. z multoz peccōrum causa.
vnde Origenes omel. xviij. Ebrietas
est mater oim viciōz. sicut econuerso so-
brietas est mater oim virtutū. Item ebrī-
etas facit de homine bestia. de robusto
infirmū. de prudente insanū. Vñ Am-
broz. in lib. de pnia. Ebrīosus cū absor-
bet vinū absorbetur a vino. abominat a
deo despiciatur ab angelis. deridet ab ho-
minib'. desituit a p'rib'. p'fundit a de-
monib'. Sciendū q' valde piculosum z
stultū est inebriari. qz ebriolus compa-
ratur aniali irrōnali. Contra qd d'c' d's
Nolite fieri sicut equus et mulus q'bus
nō est intellectus. Quia hō p' rōnem dif-
fert ab alijs animalib' irrōnabilib'. vnde
Aristo. vij. politic. Inter oia animalia hō
solus h'z rōnem. Item q' dānosum z p'ci-
culosum sit hoīem inebriari pz ex h' qz si
hō in tali ebrietate occidit vel alias qcum
qz morte morit'. eternāz damnabit z est
piculossimum moris. qd p'bat'ur ex eo. qz
cum hō ex deliberatōe z p'posito inebriat'

tunc peccat mortaliter. z illud petm nō
remittitur sine vera contritione. sed inter-
rim q' est p'uatus vsu rōnis nō pōt con-
teri. ergo si sic morit'. nunq' saluabit'. Se-
cus est quando hō rōnalis submergitur
vel alias occiditur tūc in momento pōt
conteri de petis suis z saluari. vñ Aug.
Ebrietas aufert memoriā. dissipat sensū
sum. confundit intellectū. concitat libidī-
nem. oia mēbra debilitat. vitā diminuit
z oīm salurem extirminat. qualis autem
erit pena gulosoꝝ z potus ebrioloꝝ. pa-
ter p' tale exemplū. **R** Legit q' qui
dam miles frequēter ebriabatur et cū quo-
dam crusbulo ad dedicatōnes iuit et ta-
bernas frequētauit sed de ecclesia z indul-
gentijs modicū curauit Qui postmodū
infirmatus rogatus est a deuora filia sua
vt ei post mortē appareret z statū ei indi-
cater. Post obitū eius infra r't. dies ap-
paruit. crusbulū in manu habuit. z igne-
tus ex toro fuit. z filia eius perterrita que
fuit quis esset z qd cum crusbulo vellet
Qui r'ndit. pater tuus sum. z in isto cru-
sibulo habeo potū meū. De q' d's. dicit
Ignis sulphur spūs p'ccalaz pars caliz
eis eoꝝ. Tūc scdo q'siuit. vitū sibi suffrag-
ari posset. R'pōdit nō. immo nec oēs
sancti in celo qz sententia euangeliū data
est sup me. vbi d'r. Ligatis manibus et
pedib' p'icite eū in tenebras eterniores.
vbi erit fletus z stridor dentiu. Tūc cla-
mare cepit ex ve ye ve. Ge in amaritudi-
ne. ve in multitudine ve in eternitate pe-
narū. vñ etiā Grego. in mora. Qui nūc
male se in voluptatib' dilatat illū postea
in supplicijs pena angustat. **C** Quinto
cū d's intantū diligit cibū q' appetitus
delectationis est causa finalis z pncipa-
lis sumendi cibū delectabilem Et sic pre-
ponit talem delectatōnem deo q' pncipa-
lis z finalis cā debet esse in omnibus opi-
bus Et talem delectatōem q'unt hoīes
voluptuosi q' solum fm corpus viuūt z
curā carnis i desiderijs pficiūt. vñ ap'ls
Si fm carnem vixeritis moriemini De
quibus etiā dicit Hieron' in epla. Disti-

R iij

De peccato.

esse immo impossibile est ut presentibus
q̄s et futuris fruatur bonis. ut hic ventrem
ibi mentem impleat. et de delicijs trāseat
ad odicias. Sciendū tñ cum q̄s esurit et
sic esuriendo comedit et delectat in cibo
nō est peccatū. q̄ hoc est naturale cuiuslibet
animali. Item si q̄s preparat cibū ea in-
tentione ut ea sumere possit. q̄ aliter nō
posset. hoc iterū pōt fieri sine peccō. **Uñ**
Aug. de p̄bis p̄ni. Et tñ diuites con-
suetudine infirmitatis sue. sed doleant se
aliter nō posse. Delius em̄ facerēs si alit
possent. Ergo gl̄ber xp̄ianus cibū sibi
preparatū debet cū gr̄a actione accipe-
re. nec nimis auide comedere. nec nimis de-
licata cibaria appetere. sed necessitate ci-
bariorū accipere. et semp in deū corde atq̄
tendere. si nō semp actu tamen habitu.
Unde August. de verbis dñi. Si quid
manducas et bibis ad refectōem et requi-
peratōem membrorū. et gr̄as agas ei q̄
tibi mortali hec suffragia tribuit. cibis
tuis et potus tuus laudant deū. **2**

De multiloquio et alijs

filabus gula.

Equitur de filiabus ipsius gula.
Quarū prima est multiloquiū.
scz detractio. vituperatio vel alia
verba inania et superflua. qñ em̄ repleti
sunt. tñc detrahūt. tñc rident. tñc dissol-
uuntur et fluunt ad inuitalia. sic q̄ vix os
custodire pōt. versus. Post vinū verba
post imbrem nascit herba. **¶** Nota q̄
a multiloquio deberēt hoīem cohibere dñs
q̄. Primū q̄ multiloquiū hoīem audiē-
tibus odiosum reddit. **Unde** quidam
p̄bs interrogatus quomō posset homi-
nibus placere. Respondit. Si esset
optima et locutus fuisset pauca. Scōm
q̄ est signū stulticie. **Uñ** scriptū est Ec-
clesiast. 1. Stultus verba multiplicat. sic
et converso taciturnitas est signū sapien-
tie. vñ Scī. Taciturnitas homi stulto
pro sapientia reputatur. Tertiū q̄ mul-
tiloquiū impedit conversatōem hominis

sic q̄ nunq̄ ad verū profectū perueniet.
Unde Job. Nunquid verbosus iustus
cabitur. **Uñ** etiā Jacobi p̄mo. Qui pur-
tat se esse redigiosum nō refrenās linguā
suam. h̄mōi vana est religio. Quartū q̄
in multiloquio nō deest peccatū. **Eccle. 10.**
Qui multis vititur verbis. ledit animā
suam. Sic et converso qui odit loq̄tatem
extrinquit maliciā. et qui custodit os suū
custodit animā suā. Quintū q̄ redditur
ri sum⁹ rōnem de p̄bis ociosis. **Matth.**
23. De omī verbo ocioso qd locuti fue-
rint homines reddituri sunt deo rōnem.
Sciendū circa p̄missa q̄ qñ homines in
ipso multiloquio cadūt et p̄posito in ver-
ba turpia puta detractōnes vel aliqua
sunt cōtra honorem dei. vel in nocumen-
tium p̄ximi semp est peccatū mortale. qñq̄
tamen pōt esse veniale qñ p̄cedit ex natu-
rali garrulatōe alicuius. sine peccō tamen
forte nunq̄ est. q̄ in multiloquio nō de-
est peccatū. **¶** Nec reputatur multiloquiū si
q̄s ad laudandū dei vel ad edificatōem p̄-
ximi p̄dicando vel docendo p̄ba quan-
tumcūq̄ multa dicit. sicut patet p̄ beatū
Augusti. 12. de ciuit. dei. c. 17. **¶** Secūda
filia est immūdia. q̄ solet puenire ex gu-
la. ut est vomitus et fetor et eructationes
et pollutiones nocturne et luxurie. Quia
venter est uas merito spūmar in libidi-
nem. et tales de mane sunt sicut sepulchz
fetidū **Unde p̄s** Sepulchz patens est
guttur eorū. Sciendū q̄ talis immūdi-
tia scz vomitus est quedā inhonestā alie-
ratio corporis p̄xij qd homo ex charita-
te tenetur diligere et contrariat charitati
et honestati virtutis. **¶** Et ideo s̄m genus
suum est peccatū mortale. quando ex vo-
luntario et defectuoso motu gula proce-
dit vel ad ipam ordinatur. **¶** Et dico vo-
luntario. q̄ si esset inuoluntarius et me-
re naturalis. puta ex debilitate stomas-
chi posset esse peccatum veniale vel nūllū.
¶ Vel etiam si quis propter medicī-
nam vomitū sibi faceret nō peccaret.
2d Tercia filia est scurrilitas. id est
spottervort. licheuerdicheit. vel boffas

Gule

ebriet. qz gula mouet hoïem ad fatuos ge-
stus et ad puerilia opera. qz homo ita fa-
tue z pueriliter habet se in ijs bis z factis.
ac si esset fatuus vel scurro. ¶ Quarra
filia est hebetudo mentis. id est in vulga-
ri diuinitate ex p. dat is versterung de
vernunft. ad r. bescheydenheyt. quia ex
gula ratio obtenebrat qz nescit quid facit
In signum huius hō melius facit quic
quid debet facere cum est icimus. qz cū
est repletus. Pro quo sciendū fm Per-
man de secul. qz si homo ex gula z ebie-
tate sensus volutarie hebetari vult z siq-
dem per talem hebetudinem homo im-
pediatur ad considerandū super his que
necessaria sunt saluti per que potest vira-
re peccata z damnatōem. nō est dubium
talem hebetudinem esse peccatū mortale
quia est contra charitatem dei et contra
rationem proprie salutis. quā homo ex ne-
cessitate diligere tenetur. ¶ Quin-
ta filia est ineptia leticia. id est lasciuia car-
nis siue gestus corporis inordinatus la-
sciuia z leuitatem mentis demonstrans
Pro quo notandū qz quando aliquis
inepteleatur de his que ex specie sua ma-
la sunt. sicut dicitur Proverb. ij. Letan-
tur cum male fecerint. z exultāt in rebus
pessimis. Tunc certum est qz ineptia leti-
cia ex subiecto fortiter reatū peccati mor-
talis. quia tales letantur de quibus val-
de dolendū esset. Similiter patet illud
si ad scurrilitatem assumunt aliqua que
fm se mala sunt. vel que vergunt in no-
cumentum proximi vel contemptū dei.
Item si quis ad talia ita vehementer affi-
ciatur qz non potest ea dilectione dei vel
proximi derelinquere. patet qz peccat mor-
taliter. Si quis tamen inepteleatur vel
scurritatem exerceat. nec tamen contra
charitatem dei vel proximi facere attent-
per veniale est.

**Quō gula occultat se sub
triplici specie virtutum.**

fo. viij

Gula occultat se sub triplici spe-
cie virtutum. Et primo sub spe-
cie liberalitatis z maxime in il-
lis qui gulam celebrantes dicunt. deus
omnia dedit ad vsum hominū. z omnes
res facit propter hominem. Et ideo ma-
lum esset qz res facit propter hominem
humano vsui perirent. Unde Grego-
rius in mora. Glentis ingluuiēs cor dūctū
quasi ex ratione solet exhortari. cum dicit
ad eum deus omnia condidit z qui fa-
ciat cibo respuit non aliud qz concessio-
mini tri contradicit. Remedium contra
hanc occultationem est cogitare qz deus
omnia nō propter vnum hoïem creauit
sed etiam propter alios. Unde contra
ordinem rerū z prouidentia diuine ordi-
nationis est qz vnus vult omnia deglutire
Et sicut sunt diuēse conditiones hoïm
sic etiā diuēsa cibaria. sic qz vnusquisqz
potest inuenire cibum sibi competentem
de quo necessitatem est cogitare qz deus
etiam suas necessitates sumere pōt et alios
etiam suas necessitates sumere pmitteat
¶ Secundo occultat se sub specie neces-
sitaris. Grego-rius in mora. Cum sic volu-
ptas sub necessitate se palliat vitē eam per-
fectus quisqz diiudicat. Remediū con-
tra hanc occultatōem est cogitare hoc qz
fm Augustinū z etiam Bm. Natura
paucis contenta est. sed consuetudo mul-
ta necessaria facit. Ideo dicitur Ecclesia.
xxix. Initium vite hominis est panis et
aqua. Ergo attendendū est ad sumendū
alimenta sicut ad medicamenta. Augu-
stinus. x. confessionū. Hoc me docuit
domine vt quemadmodū ad medicas-
menta sic ad alimenta sumpturus acce-
dam. Et qz nunqz accedat propter faci-
tatem sed semp se retrahat circa appetita
z nō sinat preire concupiscentia z delecta-
tionem nature. sed potius consideret quā-
tum necessitati sufficiat et ibi sistat. Sed
quia difficile est seruare. ideo freno guttu-
ris sunt temperate retinenda. Augusti-
nus. x. confessionū. Et quis est domine qui nō
rapiatur aliqui extra metas necessitatis. qz
est ille magnus z glorificet nomen tuū.

Tercio occultat se sub appetitu cibo
rū abiectoꝝ. cū imoderate appetuntur
sumunt. **P**rogo. in moza. Neqꝫ em̄ cibo
sed appetitꝫ in vicio est. **U**n̄ et lauitiores
cibos plerūqꝫ sine culpa sumimꝫ. et ab
iectiores nō sine reatu ꝑ scientie degustamus.
hinc est qꝫ elau per leuiticā p̄ma
tū ꝑdidit. **E**t helias in heremo carnes
comedendo mētis virtutē seruauit. **P**ri
mus homo cū seꝑtratꝫ fuit non de vino
sed de pmo. **S**ic qꝫ nimis appetitū ha
bent ad grossa cibaria. et hoc qñqꝫ non
credūt se peccare. cū tñ boies etiā qñqꝫ i
grossis cibarijs delinquant. **U**n̄ h̄mā
nus desibil. ut qꝫ imoderate ꝑcupiscen
tia edendi vđ bibendi pōt esse tā in ꝑe
ciosis cibarijs qꝫ in vilibꝫ. s. qꝫ aliquis i
cibo nimis delectatur vđ nimis cibi cupi
at. sicut elau leuiticā. de qua habetur
Gen. xrv. Da mihi de hac coctōe iussa
alioqñ moriar. **N**ota qꝫ ad obfuan
dum qꝫ hō in auiditate sumendi cibū sp
teneatur in freco rōnis. tā in cibis dele
crabilibꝫ qꝫ etiā in grossis duo requirunt
tur. **P**rimo qꝫ hō semp sequitꝫ rōnis du
ctum et nō edaciatis appetitū. vt dicit
eum ap̄lo ad **Phil. iij.** Scio saturari et
esurire. scio abundare et penuriam pati.
Sic scz qꝫ nō sumat cibū fm̄ appetitū
sed fm̄ mensurationē rōnis. **S**ecundum
est qꝫ homo sp de donis sibi diuinitus
ꝑcedis nihil sibi ascribat sed totum deo
attribuat. et omnia q̄ sumit qñ a manu
dei se sumere cognoscat et sic recipiat. si
ent paup in hospitali cū gr̄ay actione
cipit cibū sibi misericorditer ꝑerrigentꝫ
quo nutritur. **E**t sp mētan ꝑ gr̄ay actō
nem ad deū deue sic qꝫ nunqꝫ ciboz de
lectationi appetitū imergat. hoc faciens
reatu vitabit et meritiū accumulabit. **P**

Amedia gule sunt sex.

Equitur de remedijs cōinibꝫ
ꝑtra gulas et ebrietatē. **Q**uoz
ꝑmū est meditatio mortis. vñ
August. l. i. i. exhortationū. Nihil sic res
uocat a peccato qꝫ frequas mortis medita

tio. cum scz quis ꝑrecoꝑitat. qꝫ corpus
suum dabit ꝑmū in escā. **Q**uid em̄ vi
cemus de gulosis hoibꝫ impinguanter
corpa sua cū cibarijs delicatis. nisi qꝫ
coci vermīꝫ ꝑrandētes vrambo vt dīā
de suis corporibꝫ impinguantis habeant
vñ **Barñ.** Si diligenter ꝑsideres cor
pus tuū. qđ ꝑ os. qđ ꝑ nares. ceterosqꝫ
meatus corporis creat. vilis sterquilinum
nunqꝫ videris. **U**n̄ ergo supbꝫ hō cin
ꝑceptio culpa. nāci pena. labor vite mo
ri post hoim vermīs. post vermē fozor
et horror. **S**ic in non hoiz vanis omīs
hō. **H**oc aduertere debent gulosi. a si
crubescere corpus suū cū delicatis ciba
rijs impinguare. vñ **Aug.** de ꝑbis vñ
fm̄o. v. **P**reciosus cibus ad te intrat. qđ
fit cū intraueris. **N**onne si specula habes
remus in vtre de cibis ꝑciosis crub
esceramus. **S**ecundus remediū
est ꝑsiderare mala que homi ex erapula
eueniūt. **N**ā triplex mors sequitꝫ ex
rapula. **P**rima est mors aie. qđ gulosi et
ebriosi occidunt aias suos vñ **Augusti
nus.** Sicut expirat corpus cū aiam so
ras emittit. sic expirat aia cū deū amittit
et hoc cōingit qñ hō fm̄ carnē erapulo
se viuūt. **U**n̄ ap̄lo. Si fm̄ carnē vixeris
moriemini. **U**nde etiā **Hieronimꝫ.** Nā
sens cutis sordidā aiam red dit. **S**ecun
da mors est mors corporis. **U**n̄ **Ecclesi.
xxv.** **P**ropter erapulā multi obireunt
qꝫ aut abstinens est. adijciat vitā. **T**er
cia est mors corporis et anime simul post iu
diciū. **E**x^o de epulone. vt hī **Luc xvi.**
Qui quidie epulabatꝫ splendide. et post
mortē suā sepultus est in inferno vbi tor
quetur fame et siti. hoc patz et eo quia
iam vltra mille ānos ꝑo gutta aquero
gauiē dicens. **P**ater abraā mitte lazārū
vt refrigret linguā meā quia crucior in
hac flāma. **T**erciu remediū est
ꝑsiderare penuriā et miseriā xpi. **Q**uia
qꝫ ieiunia xpi pensat. de facili a gula absti
nabit. **E**t nota qꝫ xpus tribus vicibus
clurijt. **P**rimo em̄ cū quadraginta diebo

et noctibus se iunavit. et tunc non habuit aliud ad comedendum nisi lapides quando temptator dixit ei. Si filius dei es. Alia vice claudit. et non habuit nisi folia. sicut legitur **Barth. xxi.** de ficulnea. que non habuit nisi folia. cui xps maledixit. Alia vice claudit et sinit. s. in sua passione quando dixit. **Siro.** Tunc enim non habuit nisi a cecus et fel ad comedendum et bibendum. **Quia ps.** Dederunt in escam meam fel. et in sitim meam potaverunt me aceto. **Quartum** remedia est considerare fercula et potus dā marozum. Pro quo notandum quod gulosi habebunt triplicia fercula. Primum ferculum est fauces. vñ ps. Jamam patietur ut canes. vñ **Eccl. ix.** Unusquisque carnes brachij sui vorabit. s. p nimia fame et dolore. **Secundum** ferculum est eterna mors. vñ **ps.** Dors depascet eos. et hoc est valde miserabile. quia semper morientur et tamen nunquam finaliter mori possunt. vñ **Apocal. ix.** Dors fugiet ab eis. quia si mors corporalis que est nisi separatio corporis et anime sic hominem torquet. et nec stare. nec sedere. nec loqui potest. Quid tunc mors eterna faciet in damnatis. vñ **Job. xv.** Consumat mors similitudinem eius. Exemplum patet de debilitate precepti. que sic debilitat fortissimos quanto magis illa mors amara reddet illa corpora debilia ad resistendum et ad se movendum. **Tercium** ferculum sunt carnes de coctis et assis. vñ **Job. xxiij.** Transibunt de aquis nivium. Cum enim in frigore sunt. tunc congelantur et nimio frigore lingua eorum. et sic comedunt eam quasi carnes coctas. Cum autem in calore detinentur tunc et nimio calore assatur et coherescit lingua in ore ipsorum. et sic tunc eam comedunt quasi carnes assas. **Et in Apoc. xvi.** Manducabāt linguas suas pro dolore. Quis autem erit potius damnatorum ostendit ps. dicēs. Ignis sulphur spiritus zē. Quia sicut vinum penetrat membra et letificat cor hominis. sic potus infernalis totum hominem penetrat. et cum ab intra et ab extra contrahat. **Quintum**

remedium est. quod redditur summus rationes de omnibus inultis et superflue expensis usque ad minimum quadrante. Quia enim vera iusticia debet homo bibens haustum aque sine causa et necessitate. de redditu est rationem. Quid tunc dicitur sunt qui tot denarios. imo grossos et florenos gulose et ebriose expenderunt qui quicquid a mane usque ad vespere immo quicquid noctem supradidit. et sic in taberna sedent. et se cum vino superflue replent. et sic se inebriant. de quibus omnibus districte reddituri sunt rationem. Ergo quibus christiānus timēs deum nunquam sine causa et necessitate et utilitate deberet bibere vinum haustum sed semper in comedendo et bibendo deberet quere sustentationem nature. vñ **Aug.** gusti. de xbis dñi. Si quid manducas et bibis ad refecionem et recuperationem membrorum ut tuus cibus et potus laudat deum. **Sextum** remedium est considerare eternam cenam nobis in celo preparatam. ubi habemus fercula magna. fercula multa fercula dulcia. et fercula preciosa. Primum ferculum magna quod corpus et anima ibi pascit sicut hinc in presenti tunc guttur imo et per gutturis tunc cibatur et in presenti cibo quod cum hinc ad ventrem venerit amodo non sapit. Itē si vinus tibi per laborem totum mundum daret satis esset quod solo xbo creavit. quod dixit et facta sunt. Quid tunc cum tibi celum et habitum cum gaudiis suis. ubi apponatur diligentiam suam ut magnū gaudium tibi faciat. **Et dicit discipulis suis.** Vado parare vobis locum. Secundo habebimus ibi multa fercula. quia tot quot sunt sancti et angeli in celo quorum numerus est vobis ignotus. Et sicut nec stellas celi. nec guttas maris. sic nec numerum sanctorum aliquis nostrum numerare poterit. **Et in Apoc. viij.** Et dicit turbam magnam quam nemo dinumerare poterat. Et de quolibet sancto quilibet nostrum magnū gaudium habebit. quia non scimus et diligimus nos alterum. sic quod nunquam mater in presenti sic dilexit filium suum unigenitum. Et si ex nimia charitate semel infamum. Quisquisque in ran-

S

eum de suo pro. Et ergo de quid vnus non hz ip scipso. H habet in alio. Unde Grego. Ex illius sancte z pfecte charitatis merito fiet vnusqz habitus in alio quod non habent in pro merito ergo quicquid alij habent hoc totu erit ex sua charitate. sicut quicquid habet hoc vnum membru conuincit cum alijs. sic erit in celo inter sanctos Item tantu gaudium habebit quis de vno sancto. q si mille annos deo seruisset. p tantu spaciū tempis deo nō plene de hoc satisfecisset. Si totus mundus esset illius hois tunc potius veller illo carere qz gaudio illo pvari. qd de vno solo sancto potest haberi Tercio habebimus ibi fercula pulcia. sic q talis dulcedo est hic ignota Und pō. Magna multitudo dulcedis tue domine. quā abscondisti timētibz te Idem parafrasi in pulcedine tua pauperi deus. Apoc. xij. Beati qui ad cenā agni vocati sunt. Etiam patet in sanctis qui tanta sustinuerūt. Quā paul⁹ vidit gaudia edī et postea dixit. Nō sunt adigne passiōes huius tps ad futuram gloriā que zc. Si oēs tribulatiōes z oēm puipratem qd sustineret. insuper z oī die millies moreretur adhuc condignū non fecisset. vnde Hiero. in epistola. Nullus labor debet. quo gloriā eternitatis acquiritur. vnd Chrysostō. de recuperatiōe lapsi. Si quotidia oporteret nos tormēta perferre si ipsam gehennam paruo tempore tollerare p eo vt ipm xpm videre possamus in gloriā z sanctorum eius numero sociari. nō erat dignū pati oīe qd triste est modo vt tanti boni tanteqz glorie picipes haberemur. Quarto habebim⁹ ibi fercula preciosa. quia deus mer dabit senobis in premiū. Et si creatura a deo creata potest lētificare hominam (verbi gratia. sicut aurū auarū. z honor z potestas z vestes preciose superbiū. cibis preciosus z vinum bonum gulosum. et sic de alijs) quid tunc creator potest. Tā ea sunt em gaudia edī q si celum aperiet

et minimum gaudiū alicuius parui sancti videretur. Quis remota nobis sunt. tamen totus mundus hoc gaudium sustinere non posset. Si autē possibile esset q sustinere poss. tūc nullum cor esset adō triste qn ex hoc lētificaret. imo si interim in igne arderet vel in glacie starct. vel etiaz ipsam mortem corpis sustineret. de his oībz nihil interim sentiret. Quid tunc erit cū nos illic venerimus z qz deo z cū oībz sanctis gaudebimus. Item deus videre est ita delectabile. q beat⁹ Augustinus dicit q potius veller esse in inferno z deum videre. qz in celo et eius visione carere Unde angeli iam quasi p septem milia annorum deum viderunt. z si ad itum oculi deberent priuari visione dei. nimis graue esset eis. Quamuis em angeli hic mira opentur z nobis frequenter seruiant. tū deum semper premlant. vnde Barth. xviij. Angeli eozū semper vident faciem patris mei qui in celis est Item de hac visione z de dulcedie eius dicit ps. Quoniam mille anni ante oculos tuos tanqz dies hesterni q preterit. Vbi dicit glo. q nunqz aliqua dies tan gaudiose sumpta est in presenti qn mille anni breuiores estimentur in edo. Itē in hac visione implebitur desiderium hominis. vnd ps. Satiabor cum apparuerit gloriā tua Quia in celo quilibet satia bitur. siue sit magni meriti siue parui. sic q quilibet ptenatur in tācū q nō potest plus desiderare. Exemplū de vase magno quod potest continere viginti vinas vini. cū habet easdem plenū est z nō potest plus recipere. Similiter de vase paruo quod potest ptenere vnā solam mēsuram. cum habet illam tunc plenum est. z contēatur ita bene in vna mēsurā sicut magnum vas in viginti vnis. Sic est de sanctis magnis sicut de sancto Petro vel paulo vel Dominico vel sancto frā cisco. qui habent magna vasa. id est magna merita. Et de nobis qui sumus qsi parua vasa cum paruis meritis. Unde Augustinus libro. xxiij. de ciuitate dei.

Ipsē deus erit finis desideriorū nōstro-
rum. q̄ sine fine videbitur. sine fastidio as-
mabitur. sine fatigatione laudabit. **I**dem
eodem libro. **D**eus dñs p̄parauit diligen-
tibus se fide nō capitur. spēs nō attingit.
charitate nō comprehendit. desideria z vo-
ta transgreditur. acquiri pōt estimari nō
potest. **T**emplū de gaudijs celi. **L**egit
q̄ in ecclia beati Petri colonie. cum esset
qdā obfessa. contigit ad illā aliam obfes-
sam supuenire. **D**ox vna cōtra aliam ce-
pit insurgere. z clamoribz z cōtumelijs se
afficere. demon domoni dicebat. **D**iser
quid consentiendo lucifero sic de celo rui-
mus. **A**lter respondit. quare fecisti. **C**um
q̄ illa adhuc q̄si penitendū h̄ba. p̄ferrerz
alter subiungit. **F**ace ipsa penitencia nu-
mis est fera. **E**t idem demon interrogat
a circumstantibz qd̄ facere vellerz sic ad
celū redire posset. **R**espondit eis. **S**i d̄-
ser colūna ferrea. z rasoijz z clauis acutis
finitis armata. a terra vsq̄ ad celū erecta
vsq̄ ad diem iudicij. si carnem haberem
in qua sic pati possem. me per illam tra-
here vellem. nunc ascendendo. nunc des-
cendendo. dūm puenire possem ad glori-
ā dei de q̄ ppter supbiā meā cecidi. **A**

De Luxuria

Luxuria detestanda est. quia
est peccm̄ nociuū valde tā in
corpore q̄ in anima. **E**ū apo-
stolus. i. ad **C**or. vi. **Q**ui
fornicat in corpus suū peccat. qz luxuria
p̄mo maculat ipsum corpus. **O**mn̄ia em̄
peccata maculat aīam. sed illud corpus
et aīam. **U**nde etiam Innocē. de vili-
tate p̄ditōis hūane. **L**uxuria nō solum
maculat aīam. sed fedat psonā. **E**ū lu-
xuriolus tam habz qd̄ ammō gehennam
in seipso. s. feroz luxurie z ignem z cupiscē-
tie. **I**deo luxuriolus cōparat porco. q̄
plus delectatur in luto luxurie q̄ in flo-
ribz castitatis. **Q**z libenter deberemus
corpus nostrū in puritate suare qz quā-
to purius nunc fuatur. tanto gloriosius

in futura resurrectione erit. **E**t quanto
impurius tāto plus tunc ferebit si sic des-
cidit. **E**st em̄ luxuria peccm̄ fercns. nō so-
lum corā hominibz. sed etiam coram an-
gelis. qz angeli sunt puri qui nos custod-
diunt. igitur nō modicū displicet eis si a
liquis in conspectu ipsorū audet tam ne-
phandū opus luxurie perpetrare. **U**nd
Bern̄. **I**n quouis diuersorio. in quouis
angulo reuerentiam exhibe angelo tuo.
nec audcas illo presente. qd̄ me vidente
non auderes. **I**tem luxuria minuit homi-
nitatem z debilitat corpus. vnde **A**reosto.
de regimine principū. **C**orpus est destruc-
tio corporis z abbreviatio vite. vñ etiam
Grego. in moral. **P**er luxuriam natura
corrumptur. senectus inducitur. vita mi-
nuitur. mortū appropinquatur. **U**nde
etiam p̄bs dicit. q̄ in silua morantes dis-
cunt viuit propter paucitatem coitus.
Item nocet homini. hoc patet ex eo. qd̄
homo vix postponit hoc viciū cum in
eo assuetus fuerit. vñ **P**rouerb. xij. **F**os-
suea profunda os mulieris. q̄ aut in fons
am profundam cadit non de facili exit.
sic nec de facili euadit hoc manibz dyabolū
quē illo peccato illaqueat. **U**nd **G**rego-
rius in mora. **E**t quo luxuria semel men-
tem alicuius occupauerit. vix cum bona
desideria cogitare pmitit. **S**ed heu fere
omnes homines trahit dyabolus ad infer-
num per luxuriam. s. nobiles z ignobiles
iuuenes z senes. vnde **A**baguc. i. **C**oruz
traxit in sagena sua. vnde **H**ieronimus.
Qui inmundiciam luxurie perfecte cōri-
nencie subiicit sanctior **D**avid existit z for-
tior **S**ampson. **I**tem luxuria valde placet
dyabolo. quia poterit se iustificare corā
deo compatione fornicatorum. cui in co-
non inuenietur hoc peccm̄ qd̄ ipsi habēt.
Quidā demones memores nobilitatis
nature sue dedignantur hominem temptare
de luxuria. vt p̄z de lucifero q̄ ip̄m temp-
tauit in supbiā auaricia. sed non in luxu-
ria. **U**nde dicit sanctus **H**ieronymus.
Nihil vilius est q̄ a carne vinci. z nihil
gloriosius q̄ carnem vincere. et ppter hoc

Sū

placet multum diabolo. qz in hoc peccat
robinas animas lucratur z valde pro vi
ti precio hęcā preciosas animas ap̄o rā
care emperis. s. pro vna sola delectatōne
Quā fatua mulier pro illo precio dat ani
masuā diabolo z corpū peccatori. p quo
nō daret forculares suos. Item hoc viciū
multū displicet deo qz luxuriosus p̄pōit
delectatōne turpiū z vilū membrorum
suorum deo z beate marie. z societari oīni
sanctorū z angelorū z gaudijs que xp̄us
meruit cum passione sua omnibus electis
suis. Ergo non immerito hoc viciū dis
plicet deo z omnibus sanctis. **B**

Luxuria cōmittit̄ in actu

Secundo videndū est quot mo
dis luxuria cōmittat̄ sine actu et
qñ sit peccātū mortale. et qñ non

Pro quo sciendum q luxuria sine actu
cōmittit̄ decē modis. Primo qñ quis ha
bet turpem cogitatōem sine deliberatōe
et p̄ra voluntatem incidit sibi. z hoc nul
lum est peccātū. vnde Grego. sup ezechie.
Quantūcūq̄ sit cogitatio imunda mē
tem nō polluit si ratio nō cōsentit. Ergo
boni hoīes castit̄vuentes nō dñt multū
turbari ex eo q eis male z pessime cogita
tiones incidunt qā diabolus plus tem
prat bonos homines q̄ malos qui volū
tatē diaboli in omnibus exquunt. Unde
Grego. Tanto hostis callidus deceptō
nis molimina ardentius exquirat quan
to celestis patrie frequentius inhiare nos
cognoscat. vñ etiā Bern. Non em cōtri
stari debemus si in temptatōes incidē
mus. sed si in temptatōibz supati fueri
mus. Ergo si q̄s temptaret de pessimis
et lauditis cogitatōibz viriliter resistet
debet. tunc erit ei meritorij. vñ. Bern.
Quotiens resistis toriens coronaberis.
Idē in li. meditationū. Demonum est
malas suggestiones ingerere. nostruz est
illis non cōsentire. Nā quotiens tempta
tioni resistimus. coriens diaboli supra
mus. angelos laudamus deū honorā
mus. **C** Secundo qñ alicui incidit ma

la cogitatio cum delectatione tñ sine con
sensu plene rōnis tunc est peccātū veniale
Unde sciendū q in prio peccō p̄moq̄ pa
renti cōcurrerāt tres plene. s. diabolus
in specie serpentis qui suggerat mulieri z
mulier q̄ dedit viro et vir qui comederet
pomo verito. tunc peccātū p̄summatū fuit
it in adā quantū ad genus hominū. Sic
fuit Augu. Suggestio serpentis in nob
est primus motus ex fomite pueniens.
Comestio vero mulieris est delectatō. s.
comestio viri est consensus. Hīs enim
tribus suggestiōe. delectatōe z consensu hō
in peccātū ex reprimatōe ducit. q̄ temptatō p
suggestiōne que in cogitatione p̄sistit in
choatur. Et tūc ei nō cōsentit. s. ei imē
diate resistitur. tūc nullū est peccātū. Sed
si p delectatōnem cogitatio reprimatōe p
graditur. sic erit veniale. Nā cū p̄autem
cogitatio in imunde delectatōe aduenit
si per cōsensuū temptatō z peccātū consum
matur. mortale erit. Ergo summe cauere
debemus ne delectamur in cogitatōibz
malis quia cum delectatōe aduenit tūc
est veniale peccatum. Et hoc intellige qñ
do consensus rationalis non est ibi. **L**

Tercio p̄mittit̄ qñ q̄s dat cōsensum
in morosam delectationem. Sicut q̄ de
lectatur cū plenaratione in malis cogita
tōibz z in eis dē se involunt. tunc talis
morosa delectatio est peccātū mortale. Si
cū heu multi faciūt. tā mulieres q̄ viri.
et etiā virgines q̄ nolūt ad actum produ
cere tamē volunt in pravis delectatōi
bus z cogitatōibz delectari q̄ tñ nimis
est piculosum qz facillime ex hoc peccatū
mortale incurrit. Hoc pbat Jacobo in
epistola sua vbi dē. Occupat̄ cetera interior
animi delectatio cum conceperit subau
diendo consensum rōnis. parit peccātū scz
mortale. Quarto cōmittit̄ qñ quis
ex mala cogitatione z delectatōe dat cō
sensum z voluntatem ad ip̄m opus. z h
somp est peccātū mortale. vñ Augusti. sup
Genesi. Si rō cōsentiat z libido cōmo
nuit faciendū esse z non discrepat. tam ei
peccātū imputat̄. etiā si nō cōsequat̄ faciūz

quoniam rea tenetur in cōsensu conscien-
tie. Et si etiā intelligitur de quolibet pec-
cato mortali. qz quicūqz regnū eternum
intrare debz op̄t qz sic ita i pposito suo
qz si eternaliter viueret nunqz mortaliter
peccare veller. Ergo op̄t de necessitate sa-
lutis qz quilibet siue sit masculus siue fe-
mina sic stet in suo pposito. qz nunqz ve-
lit facere actum nisi in minimo nio.

Quinto cōmittitur vitiū vt cū qd ex vi
su concupiscit aliquā psonā et ea intentio-
ne eam inspicit vt eam concupiscere velit.
Barb. v. Qui videt mulierem ad cō-
cupiscendā eam. iam mechatus est eā in
corde suo. s. vt concupiscētia transeat in
affectū cordis z in p̄sensu rōnis. vt etiā
si facultas assit facere disponit. iam mech-
atus est eam in corde suo. Verbi gracia.
si qd vna die centum domos intraret. et
in qualibet domo talem concupiscētiā
iam dictā per visum acq̄reret. tot pecca-
ta mortalia cōmitteret. q̄ summe necessaria
est custodia oculoꝝ. Primo qz oculi sunt
valde veloces ad nocendū anie. Ido p̄-
donibz cōpant. Thren. iij. Oculi me-
depredatus est aīam meam. Un̄ etiā
Gen. iij. Vidit mulier lignū pulchrum
ad vlcendū. vñ Gregori⁹ dr. Nō enim
eius lignum cōtigisset. nisi incaute p̄us re-
spexisset. Item scdo custodiende sunt q̄
si due porte in castro corpis nostri. Qui
em hz portas alicuius castri habz castrū
Sic etiā si diabolus hz oculos nostros
tūc hz castrū corpis nostri z cōter tunc
intrat mors in aīam p̄ fenestras n̄ras.
Et p̄nter seq̄tur qz d̄s nihil habz in ho-
mine si oculos non habet. recte sicut do-
minus castri qz non habet ingressum ibi
Un̄ xps dicit in euan. Si oculus tuus
nequā fuerit totū corpus tuum tenebro-
sum erit. Item tercio custodiendi sunt o-
culi et visus ex parte mulieris. qz a plan-
ta pedis vsqz ad verticem non est locus
in muliere ornata in quo nō sit pos̄t la-
queus diaboli ad capiendū anfas. Ec-
cle. i. Ne respicias mulierem comprā ne
forte incidas in laq̄os eius. qz diabolus

vititur mulieribz pompose ornatis tāqz
retibz. vel tanqz gladijs ad capiendum
et occidendū. Un̄ Hiero. Gladius ig-
neus est species mulieris. imo est gladi-
us biceps mulier pompose z curiose or-
nata. hoc pz ex eo qz occidit aīam p̄prias
p supbiā. z aīaz p̄imi p luxuriā z malā
p̄cupiscētiā.

E Quertur qd fa-
ciēdū sit homi qz videt aliquā psonā or-
natā z pulchrā. vt sibi nō noceat in aīa.
sua. Respondeo qz duo cogitanda sunt.
Primo qz nunqz tātam curā z diligētiā
am habuisti ad ornandū aniam tuam
eternaliter victurā. z ad cōplacendū deo
sicut illa psona habuit ad ornandū cor-
pus suū putridū z mortale ad cōplacē-
dū mūdo z sic dolere debes de accidia
et negligentia tua z p̄dione anie illius
quā sic pompose vides incedere. Scdo
cogitandū est qz pulchre sint facies elec-
torū in celo. z quō ornabūtur cum stola
gl̄ie. Si hō iste mortalis qz hodie est. es
forte cras mortuus tā pulcher est ad vi-
dendū. qd tūc erit de immortalibz post ius-
diciū eternaliter viuētibz. Et sic homo
p hoc sibi debet acq̄rere affectū p̄uientis
di ad electam gl̄iam. Sciendū etiā qz si
hō videt mulierē vel virginē tanqz rem
vel imaginē pulchrā nō mala cogitādo
vel affectando non est p̄m q̄nis sit in
cautum. vñ Grego. Nō licet videre que
nō licet p̄cupisci. vñ etiā Aug⁹ in regla
Rex scias videre p̄hibemini. sed appē-
tere vel ab ipsis appeti velle criminolum
est.

Sexto cōmittitur locutione
vel risu. vt cū quis loq̄tur vel aridet ali-
quā psonā. ea intentione vt eam alliciat
et sic peccat mortaliter. verbi grā. Si qd
loquitur verbum iocolum in ioco est im-
veniale. Sed si qd loquit p̄bū iocolum
ea intentione. vt illā psonā ad actū illic-
tum alliciat. tūc tale p̄bū iocolum qd alio
modo est veniale erit sibi mortale. prop-
ter peruersam intentionē. Sicut in intel-
ligendū est de risu. vt cū quis aridz ali-
quā mulierē ea intēione vt illam psonā
ad malā p̄cupiscētiā et ad actū illicitū

De

Deccaro

afficiat. tunc talis peccat mortaliter ppter
peruersam intentionem. vnde **Luce vi.**
De vobis qui nunc ridetis. Sed si alas
arrideret aliquā psonā ppter noticiā vel
ex quadā leuitate vel plicitudine vlt et ā
miratōe. l. ex loco. tūc vir peccaret vialit
Sciēdum qd aliqui antiqui z etiā mult
eres z virgines sepius loquūtū pba scur
ritia z luxuriosa. qd est valde repēibile
quā per hoc offēdunt qd hūc corda impu
dica. Quia sū dictum xpi vt haberetur
Matth. xij. Et habūdantia cordis os
loquit. Sup eadē verba dicit. Apz. sup
Matth. Quale cor hz vnuquisqz talia p
ba loquit. opa facit vñ etiā Aristoteles
ij. eth. Qualisqz vnusqzqz est taliter
dicat. z talia facit opera z taliter viuit. vñ
etiā Isidor. Qualis sūo offēditur talis z
animus pbat. In signū huius spūales
psone z hoies deuoti sepius noīant dñm
et dñm nrm ihsū xpm et brām virginē
mariaz. z loquūt de licitis. z salutaria p
ferunt verba qd hūc pudica et casta cor
da. Sed oppositū faciūt mali et pueri
et impudici hoies proferētes pba scurril
lia z luxuriosa. vnde Isidor. de sum. bo.
Alii sermōes in ore xpiani esse nō de
bēt. Nā sicut malos mores bōa colloqā
corrigūt ita praua colloquūa bonos mo
res corrūpūt. Septio dimittit p tactus
ipudici. et āplex et oscula z hmoi. Qui
modus vocatur p aplm turpitudō z ille
modus etiam est pccm mortale. Et sū
mgrm in cōpendio theologicē veritatis
est tanto grauius pccm quāto magis p
salialibido accendit ppter nūmiam ap
primatōne ad mulierē et ad yginē. Tūc
sciēdū sū eūdem mgrm. Tangere mu
liere ppter intentōem nō est pccm. Simili
tertāgere cū inērdōe. sed ex necessitate. Sz
tangere ex libidine vel osculari ad se non
pccm ē est pccm mortale. Vñ hoc illi
nō aduertūt qd vt frequēter mulieres z y
gines impudicē tāgunt. l. amplexādo os
culando in quo deus grauitē offēdūt
O
ccrauo cōmittit sine actu p oz
poris vel alia signa ad luxuriā i

citancia. **Clari grā vt sunt illi qd nō cōm**
piscūt nec actū pparare volūt. sed faciūt
vt cōcupiscantur. vt mulieres mulieres. sū
mulier z virgines qd ad hoc se lauāt z or
nāt vel caput discooperiūt vt amabili
res fiant qd nō solū in placis z chorcis.
sed etiā in eccia corda virozū vulnerant
dum eis nunc colore albo. nūc rubeo. nūc
familiari colloquio. nūc manuum inie
ctione. nūc vultus compositōe. Sicut
ille faciūt que cum alio fricat facies su
as z depingūt se sicut pictor depigit ima
ginē. et p talia laqueū z ruinā prestāt. pe
tinus. z tales qd sic nō cōcupiscūt nec actū
facere intendūt. Sz cupisci ab alijs volūt
sunt occisores aiay. de qbus deus rōem
districā redret ab eis de omibz aiabz
illis qd sic ad petā traxerūt. Ero. xxi. dr.
Qui apperuit cisternā aut foderit et eam
nō opuerit. z incidit in eā bos vel as
nus. dñs cisterne red det precii eius. vbi
dr glo. Cisterna apitur qñ mulier ornat
Tūc bos et asinu incidit in eaz qñ bō p
ornatū illū ilaqueat. tūc mulier illa red
det rōnem de aiabo illi. vñ Bre. in mora.
Cor mortibz qd dignus est. qd exēpla p
uitatis in posteros reliquit. Ergo mulie
res z ygines non dñt se pompose orna
re. vñ Aug. in libro ad sacras virgines
Unica virgo nec ornatu capitis. nec ha
bitu nec oclis creet. Sz cū vultu ad terrā
deposito pcedat. ne in se viles inducat
amores. vt z ipa non pgar. nec alijs pdi
cōis eā existat. H
pono cōmittit qñ aliqui libetē vellēt illū actū pficerē
bene possent qz hūc oportunitatem loci.
tpis z psone. z solū ppter oīmitit qz
timēt mundū z scan dalū hoim z pūssio
nem ppriā. Sz si scirēt se posse latere in
hoc actu. nec deū nec sanctos nec saluz
anie curarēt. qñ hoc opus ppararēt. Et
tales qd sic dimittūt nō ppter deū. sz ppter
hoies grauitē deū offēdūt. qz volūtas
eorz deliberata est ad actū illuz. vñ Leo
papa. Sūnt nonnulli qd deū corde conē
pūnt pccm faciendū deliberāt. illud tñ
cum timore dimittūt. aut qz pē diffici

Luxurie

fo. xix.

rate implere nequeat. hi. pfecto in dño
moriuntur. Et hoc idem intelligendum
est de quolibet pctō mortali qđ dñs non
ppter deū dimitteret. sed solū ppter timorē
hōim. verbi grā. sicut dñs nō chorizans
vl vestes pomposas nō portās ppter
qđ pī vel mat vel aliqđ ppinquus et nō
inter defunctus est. S; si hoc nō esset p
ter deū non dimitteret. sed oīno faceret.
Similiter qđ cupisceret rem primi sui z
hāc libent sibi subtraheret si suspēdiuz
nō timeret tales s; stāt in pctō mortali.
S; si autē ad actū pcedit tunc so est pec
catū mortale. vt pz in. vi. pcep. **H.** De
cimo cōmittit p dona z munuscula vt cū
dñs dat alicui aliqđ donū vel clemodium
ea intencione vt eā ad malā cupiscēti
am z ad malū actū alliciat. tal' sic dñs. si
ue sit p nouo anno siue alio tēpē peccat
mortāl' ppter malā intencōem. imo me
chanicus qđ pparat vel vendit tale clemo
diū illi que certitudināl' scit se velle ab
utrens erit illius pcti z peccat grauiter.
Insup nūcius qđ est mediator illaz pso
narū scitēter z portat tali psona tale do
nū scitēter ad talē malū finē psequēdū re
us erit illius pcti. z grauiter peccat.

De filiabus luxurie.

Quāquid de filiabus luxurie. Qua
rū prima est cecitas mentis. id
est. blyndheyt des gemoerz. de
qua sub heberudine mēris dictū est. **N**ū
quid est mortale vel veniale. Responder
Thomā de schyl. qđ et si fm genus suum
non sit pctm mortale. cum mens sit qđ
tabula rasa et ceca nascatur. tamē euz ad
finem luxurie ordinat qđ voluntariē sup
primū vsus rōnis. mortale est. **N**ū pō.
Supcedit iactis. s. cupiscētie z nō vi
derūt solem. **H.** dē. Noluit intelligere euz
bū ageret. Si tñ talis cecitas nō ordi
natur ad finē rei illicitē. vel si incidet ex
quādā naturali corporis indispōsitione
non culpabil' nō erit esse pctm morta
le. Scōa filia est precipitatio. id est vn
betrachtheyt des dodes vnde per bd

len. **U**el sic. verwegelicheyt. dat is so ey
ner verwegelich loeffet zo den sunden.
qđ luxuriosi quicqd agūt hoc faciūt pze
festināter z indeliberare. **S**ecūda qđ pro
uerb. iij. dē. **O**culi tui videant recta qđ
palpebre tue precedant gressus mos. qñ
est veniale vel mortale. **R**ūder Thoma.
de schylditz qđ intm est pctm in qntū vo
luntarie actū consilij pteremittit. qđ si in
his que p necessitate salutis pōderanda
occurrūt volūtariē se precipitat vt peris
culo suā salutem nō pponat mortaliter
videtur peccare signāter qñ ordiatur in
finē luxurie. vel in quēcumqđ aliū finē p
se illicitū. s; si ptingit ex indispōsitiōe
qđ naturalis. sicut aliqđ naturalis sunt pze
cipes. sic non est mortale. **T**ercia fi
lia est incōsideratio. vnachtsamheyt. die
vnkuysephen hant geyn achtsamheyt vp
alles dat dair zo doin ad er zo laissen is
Unde incōsideratio est qñ aliqđ recte
iudicando deficit. z hoc qđ ptenit vl' ne
gligit attendere ea ex quibz rectū iudiciū
pcedat. vnde manifestum est qđ in cōsi
deratio est pctm. **N**ota quando est mor
tale vel veniale. dicit Thoma. de schyl.
sicut dictum est ante de precipitatione z
cecitate. Si affectata est ex intencione vel
ad finem luxurie ordinatur est peccatum
mortale. **I**uxta illud **D**ante xij. **Q**uerte
runt sensum suum vt non recordarentur
iudiciorum iustorum. venialiter peccatū
potest esse qñ non ordinatur ad finē ma
um. vt quandoqđ sine peccato quandoqđ
qđ euenit ex naturali defectu. vel ex indis
pōsitiōe corporis inculpabili. **Q**uar
ta filia est inconstancia. id est. vnsted ych
heyt. dat men valer ymmmermeir van ey
nem in dat ander **E**t sic deo placet stabī
litas in bono. sic instabilitas multū dis
plicet deo. **R** Quinta filia est
amor sui. **P**ro quo notandum. qđ amor
inordinatus ad seipsum hominem ex
peccat. **U**nde dicit sanctus Gregorius.
Hebementer clausit oculos amor pui
uatus. ex quo fit vt quod male agimus
grauē non estimamus. **Q**uomodo autē

S in

est peccatum mortale amor priuatus.
Redat. Ber. de scil. q. amor sui fm ge-
 nus suū habz rōn an pccū mortalis. Si
 en amor sui crescat ad pemptū dei tunc
 in dubitante est pccū mortale. Idipsum
 dicendū est. si amor iordinatus sup̄ius
 vergat in iniuriā pami q. tunc est pecca-
 tum mortale iuxta mensurā iniurie. nisi
 iniuria esset minima. **S**exta filia est
 odiū dei. Cum enī deus subtrahit ip̄is
 voluptate z impedimētū prestat q. infir-
 mitatē vā alias tūc odiū dei. **C**urrit
 vrrū deū odio possit aliqd habere. **R**u-
 do fm bñi. **B**omā. Dupliciter ab hoīe
 p̄bendi z odiderari p̄r. Uno mō fm se
 ipm. s. p. essentia. deus aut p. essentia suā
 est ip̄a bonitas quā nullus odio p̄c h̄t
 qz dē rōne boni est vt amet. Et ideo im-
 possibile est q. aliqd vidēs d̄m per essen-
 tiam suā eum odio habeat. Alio mō fm
 eff. enī eius. tūc sunt qdā effectus dī q.
 r. pugnāt inordinate volūtati. sicut in
 flutio p̄ne z etiā cohibitiō p̄cōrū p. le-
 gem diuinā que phibz ea que repugnāt
 volūtati deprauate p̄ccatū quantū ad
 cōsiderationē effectui taliz ab aliquibz
 deus odio haberi p̄r. Sicut illi in infer-
 no odiū dei z etiā p̄cōres in mundo
 vñ. **A**pocaf. **B**lasphebauerūt deus celi
 predoloribus. Sed alios effectus habz
 etiā sic q. est dator oim bonoz vit. z in-
 telligenti. et sic cōsiderando nō oditur.
Pora q. quicumq. odit penas odit deū
 penarum aereoz. Nā multi odiunt pe-
 nas q. m̄ eas patienter ferre deberēt. et re-
 uerentia diuine iusticie. **A**ugst. x. **P**essli.
 dicit q. mala penalia que deus tolerare
 suber nō amare. est prozumpere in odiū
 dei punientis hoc ē habere odio dei ius-
 ticiā q. est grauissimum pccū. **B**rego.
Requirit et odisse iusticiā q. nō fecisse.
Septima filia est amor mundi.
Pro quo sciendū q. amare inuidum est
 multum periculosum. Primo qz charita-
 tem dei exanguit. **J**ob. ij. Si quis di-
 ligat mundū nō est charitas patris i illo.
Secundo quia sicut dilectio dei est fons

omnium bonoz z virtutum. ita dilectio
 mūdi oim vicioz. vñ **B**rego. **D**ilectio hō
 non diligere mundum vt diligas deuz.
 auerte vt cōuertaris. funde vt implearis.
Tercio qz inimicus dei cōstituitur. **N**ā
Jaco. iij. Amicitia hui mundi inimica
 est deo. Quarto qz seruū diaboli se facit.
Ap̄ls ad Gal. p. Si mūdo placeres ser-
 uus xpi nō essem. vñ **M**atth. vi. **A**mo-
 p̄r duobz dñis seruire. vñ etiā **C**hris.
 sup **M**atth. **S** q. miserimus est mūd-
 et miserī qui eum sequuntur. semp enī ho-
 mines mundi opa excludunt a vita. Ho-
 ra si amor mūdi in tñ crescat in homie
 q. p̄ponat amore dei vel vite eterne. vel
 si redudat in iniuriā q. tollit cōuitatē p̄i-
 mi est pccū mortale. Si enī citra hos li-
 mites sistat p̄t esse veniale. **S**exta
 filia est stulticia. hoc est. si q. exp̄mare va-
 let. illud gaudiū sempiternū z heredita-
 riez celestē p̄tēre z p. nullo reputare.
 et pl^o delectari in zmo luxurie q. in dō z
 oibz boīs z gaudijs sp̄ualibz z celestibz.

Luxuria palliat se tripl.

Luxuria palliat se sub
 triplī specie p̄tutū. **P**rio qz
 culcat se sub specie affabilitatis
 z beniuolentie. z hoc apparet in illis qui
 alijs se nimis affabiles exhibent. **S**unt
 enī quidā qui ad hoc studēt vt oibz se af-
 fabiles z graciosos exhibeant z oībz
 placere desiderāt. z sic frequēter occultas
 se viscus voluptatis. Et illa cogitatio est
 multū p̄culosa qz sub ip̄a puritas p̄u-
 ris z sinceritas diuini amoris frequēter
 inficit p. occultatū amorē carnis. **R**ame-
 biū p̄tra hāc voluptatē est q. hō diligen-
 ter cōsideret mentē suā z discutiat vtrūq.
 sub specie affabilitatis z amicitie quā ex-
 ercet aliq. cupiscencia vel inclinatio p̄ua
 ei amoris latēter se abscondat. Et si quaz
 talū dephendit. securius tūc erit q. se po-
 tius exhibeat singularē z maturū q. q.
 p. suā affabilitate: malam inclinationem
 in seipso suscitāt. vel alijs ipsam p̄curz
 et etiā op̄tū. remediū est ad idē q.

Luxurie

fo. xix.

homo tanta magnanimitate et tanta cor-
dis altitudine in tantis purificiam ample-
ctat ut etiam dedignetur se cuiusque familia-
riter exhibere. ut possit suum mentis puri-
tas inquinari. Et hoc magnanimitas. i.
cordis subtilitas nequaquam ab elatione
sed potius ab virtutis amore procedit.
Secundo occultat se sub specie charitatis
et amicitie. hoc apparet in his quid dicit
et ideo singulari affectione ad aliquam per-
sonam inclinatur. ut exinde perfectus sue salutis
magis querat. et cor directionem danti
magis fuerit et sollicitudine insistant. Et isti
multoties decipiuntur. Quia in hoc casu
sub ficta specie charitatis et salutis proxi-
mi visus carnalis concupiscentie se occul-
tat. Remedium contra hoc quod diligenter con-
siderat quanta utilitas illi persone puenire
possit. per cuius perfectum singulare ad ipsam
affectionem gerit. Consideret si illa persona
sua directione et studio indigeat. Nam si
hoc sapienter aut aliam personam adeo mollem
cognoscat quoniam taliter timeat et ex eius
studio sibi vel illi mentis occupatio vel
notitia amoris inclinatio pueniat. tutius
est hoc quod se ab omnibus illis actibus restrin-
gat ex quibus posset sibi vel alii aliquod nox-
um puenire. Nam etiam Gregorius. Quotiens
cum quis per gestus preces et leues diui-
ni amoris in corde primi diminuit. toties
in mente sua seipsum spiritualiter occidit. Si
autem quis scire voluerit an ex suo amore
cor persone alterius occupet. ex hoc cognoscat
si illa persona asserat quod amor tuus in cor-
de suo supremum locum teneat. Vel si fa-
miliaritatem tuam cum alia persona moleste ferat
hoc enim sunt contra signa noxie et pueri di-
lectionis. Tercio occultat se sub specie
sanctitatis et beneficentie. Et hoc apparet
in illis qui dicunt quod ad hanc personam vel ad
illam magis inclinatur ratione sanctitatis et
castitatis et virtuositatis in ea relucens
asserentes quod ob hanc familiaritatem eis fre-
quenter ut bonis exemplis eius edificentur.
Et isti plerumque decipiuntur. Verbi gratia. Aug. Nec
eo minus femine timende sunt quia religio-
se sunt. quia quanto religiosiores et castiores

alliciuntur et plerumque sub specie sanctita-
tis larvis viscus libidinis. Sciendum quod quoniam
aliquis persona deuota desiderat habere pri-
uata colloquia et priuatis familiaribus esse
ille amor familiaris sepe generat carna-
lem et hoc contingit in viris perfectis. put
de Aug. in lib. de singulari. clarior.
Credere mihi expertus loquor ex familiari-
tate feminarum multos cedro cecidisse cor-
gnouimus. de quorum lapsu non minus suspi-
cabam quam hieronimus vel ambrosius. Et be-
atus Ambrosius. Perfectos quosque viros
nisi per mulieres diabolus impugnare con-
uenit. Remedium contra hanc occultatio-
nem consistit in hoc quod homo virili animo il-
los actus quos alium persone per sua scitari
impedit. non persone propter placentiam. sed
dei amore exerceat sine magna mora et lo-
go coniunctu familiarum. Ambrosius. Si pudici-
tia quibus sciam quam videris bonis pueris
mente dilige non corporali frequentia. Quia
nec es dauid sanctior. nec salomone sapi-
entior. nec sampson fortior. Demoneo
semper quod paradisi colonum de possessione
ne sua mulier cecidit.

Contra illos qui dicunt se
non posse caste vivere.

Estur reprehensio illorum qui dicunt
se non posse continere fornicatio-
ne. quod si sit falsum patet primo per hoc
quod diuersa testimonia sacre scripture hoc
reprobant. Et primo illud Beati iiii. quod
dicit dominus ad cayn loquens de petro. Sub-
tus te erit appetitus tuus. et tu dānaberis
illi. Unde quasi mendacium deo imponunt
qui dicunt se non posse continere. cum tamen hoc dñi
tur appetitui cuiuslibet peccati sic quod pos-
sit inclinationi huius resistere. Item Job vi.
An poterit quis gustare quod gustatum as-
fert mortem. In veritate qui haberet per-
fectam fidem cognosceret quod delectatio for-
nicationis est venenata. ergo merito vi-
tanda. Non est apponere alicui cibi ama-
rissimus vel venenatus. ipse statim dice-
ret non possum aliquo modo comedere. Glo-
luptas vero fornicationis extra munda-

De

nimeſt venenata. immo etiam morte a
 maior qꝫ hic morte ſpirituali. i. culpe ho
 mine interfecit. in futuro alit interfecit
 homine morte eterna tam corpꝫ qꝫ anie
 ſem. pbatꝫ p illud **Eccia. xv.ippo**
 ſui tibi aqua ⁊ igne ad qđ volueris poꝫ
 rigere manu. Et poſt ante hoicm moꝫ
 vicia bonuꝫ et malũ qđ placuerit dabit
 illi. Item pbatꝫ p illud apli. Fidelis eſt
 deus qđ nō pmitit nos ſempꝫari ſup illđ
 qđ poſſumꝫ. **¶** Secūdo iñ cauere dꝫ qđ
 ne pꝫnacter dicat ſe nō poſſe continere
 qꝫ p hoc reddit ſe inferiorẽm brutis aiali
 bus qđ minus hꝫ liberatẽ animi ⁊ volũ
 tatis qꝫ bruta aialia cū tamẽ dignitatẽ
 illa data ſit hōi p ceteris aialibꝫ qđ libe
 rũ arbitriũ hꝫ. **¶** Iſciſ. em̃ tempꝫ ſe ab ef
 ca ſi hamũ vidit. Et auis a grano frumẽ
 rĩ iñ laqueũ videt. Et miſer homo timo
 re mortis eterne nō vult ſe tꝫare ab illici
 tis voluptatibꝫ ipſius luxurie. **¶** Ter
 cio qđ talis incurrit maledictionẽ omnĩ
 potentis qđ dẽ ſe nō poſſe continere. cū tĩ
 deus nullũ impoſſibile pcepit hōi. **¶** **¶**
 Hieron. **¶** Maledictus qđ dẽ deũ pcepit
 impoſſibile. **¶** Quarto iñ qđ tales ſũt
 blaſphemi eoꝫ imponent deo id quod ei
 non conuenit. ⁊ in ſuper qđ eſt pꝫa eiꝫ
 diuinã reuerentiã. **¶** Hoc pꝫ qđ imponent
 deo ignoꝫantiã quali nō ſciuiſſet grauã
 men oneris et infirmitatẽ hoꝫ. qꝫ tĩ eſt
 eterna ſapientia. et om̃ia nouit. Item ip
 nũt ei in inſtantia eo qđ hōi pcepit quod
 implere nō poſſit. quali inſiſte in hoc cū
 hoie egerit. Contra qđ dicit pſ. **¶** Iuſtus
 dñs in om̃ibꝫ vꝫs ſuis et ſanctus in oĩ
 bus opꝫibꝫ ſuis. **¶** Ite pñ imponent ei
 impietatem et crudelitatem. et eo qđ crudeli
 ter egerit in hoc qđ hoĩ onus impoꝫabi
 le impoſuerit. **¶** Contra qđ dicit pſ. **¶** **¶**
 Iuſtus dñs. Et ipſe pſe dẽ in euanglio
 diſcite a me qđ mitis ſum et hũilis cor
 de. **¶** Quinto iñ qđ talis loquitꝫ pꝫa ſi
 dem et veritatẽ qđ dẽ ſe nō poſſe pꝫnace
 viuere. Et ſim **Aug. pꝫ qđ** de illo qđ dẽ ſe
 non poſſe continere. verum intelligat qđ
 qđ pōt pꝫnere ſe ſuis vĩtĩbꝫ ſine dei au

Deccato

rilio aut it intelligat q̄ etiam aditus a
 deo non possit. Si p̄mo mō. hoc planū
 est verū est q̄ sine adiutorio dei nihil pos-
 sumus. Qñ xp̄s p̄t in euange. vt be. Jo-
 han. xv. Sine me nihil potest facere. No-
 dicit parū facere. sed nihil oīno. Qñ etiā
 ap̄s. ij. 2o. iij. Non sumus sufficientes
 res cogitare aliquid a nobis q̄si q̄ nobis.
 Qñ etiam Aug⁹. Dñe sine te nihil sunt
 oēs conatus nri. vnde etiam Sap. vii.
 Scui q̄ aliter nō possum esse cōtinens
 nisi deus det. S; tñ sē semp paratus ē
 dare grām z adiuuare hoīem in his que
 sunt ad salutē s; solūmō hō est; parus re-
 cipe grām z adiuuamē diuini. S; secun-
 do mō tūc manifestissime falsum est. q̄a
 etiam sapit heresim q̄ q̄s auderet dicere
 q̄ etiam cū adiutorio dei nō possit p̄uē-
 ter viuere. quia talis loquitur cōtra p̄mū
 articulū fidei vbi dicimus. Et do in deū
 p̄a. zc. Et p̄t queri a tali. an possit ali-
 quā tpe cōtinere. q̄ si dixerit se p̄ mēsem
 vel ultra posse. Verbi gratia. vt in q̄dra-
 gesima in qua cōtē q̄ q̄s pessimi homines
 abstinent. tūc ostēdēdū est ei q̄ sperare
 debet q̄ potius sequēti mēse contineat
 q̄s in isto cū deō paratior est ad adiuan-
 dum cū post q̄s p̄ mēsem amore aī cō-
 tinuit q̄s ante. tñ tūc ex corde eius auxilij
 instanter perierit. Item q̄rimus a tali q̄s
 cogit et. vtrū a diabolo cogat. vel nō su-
 liere. vel a carne. nō a diabolo. vno mō
 go. Debilis est hostis q̄ in nemine vi-
 cit. nisi volentem. S; ite est debilitans et
 omni potestate sua p̄uatus per passionē
 et mortē xp̄i. vñ Aug⁹. sup ps. Diabolu-
 lus plerūq̄ vult nocere. z nō p̄t. q̄ re-
 cessas eius est sub p̄ate dñi. Nā si tantū
 possz nocere diabolus q̄ntū videret alius
 iustus nō remaneret. Idem in sermone.
 Non em̄ diabolus co gendo vel suadē-
 do nocet. nec extorquet a nobis p̄sentium
 sed perit. At quidem ille consilium. sed
 deo auxiliante nostrum est vel digere vt
 repudiare quod d suggererit. vnde etiam
 2. p̄t. sup. 2. Barth. Diabolus em̄ sug-
 gere p̄t. cogere tē non potest. Item nou

Luxurie

ff. xix.

rogitur a muliere. qz masculus naturalit
fortior est muliere. Item non a carne qd
deus dedit dominū hōi sup carnez suaz
vñ Bene. ij. dicit ad muliere que tenet fi
guram carnis. Sub viri p̄teritis z ipe
dñabit tui. Qz aut habeat dominū quis
sup carnem suā qz bene possit abstinere a
fornicatōe si veller. z hoc pater qz si talis
haberz tātā volūtate p̄tinendi q̄ntaz hz
vinū suū in vase custodiendi. de facili cō
tineret. Et si cū tanta diligētia obstrue
ret sensus corpis cū sentit semp occasio
nē temptari carnaliter. qū quātā diligen
tia obstruit forame vasis repleti vino cū
sentit vinū exire vel stillare ex illo. Item
p̄ter hoc qz si cū in p̄tinentia deberet p
dere oīa bōa sua spalia vt si scirmse assu
rū pedem vnū vel manū vel ambos oculo
los. vel si feceret preparatum igneum lec
tum in quo deberet cremari sicut beatus
Laurentius in eraticula oīno abstinere et
nunqz vsqz ad mortem aliquē actū luxu
riē faceret z voluntarie faceret.

Remedia coīa cōn Luxuriā

Aquit de remedijs coībz p̄tra
omnem luxuriā. z sunt tria qd
pbat. Cum luxuria sit ignis ne
cessario erit triplex r̄mediū p̄tra
eam. Verbi grā Si olla que circa ignem
adeo bullit z ne effundat qd in ea p̄tinet
aliquid horū triū fieri p̄suevit. vel aqua fri
gida olle infundit vñ de lignis subtrahi
tur vel olla qd igne elongatur. Primum
om̄ r̄mediū est qz si quis videt se tēptari
tūc aqua infundēda est scilicet tribulatio
quēcuqz vñ vt recipiat a se vel ab alio bo
nam disciplinam. vel puniat e alias scz
trahēdo per erines. Vel si nō vult sibi
adhibere tribulatiōes in presenti. saltem
adhibeat sibi p̄suis tribulatiōis memori
am vt cogitet de p̄cis que debentur p̄cō
luxurie. In exemplū de his iā dictis Le
gitur qz qdam temptatus a luxuria dixit
si hoc egero. eternū ignem merebor ergo
p̄bare volo vñ p̄posui sustinere z sic co
bussit sibi digitos. et sic compescuit in se

luxurias. Exēplū etiā de beato Bernar.
qui p̄pter ardorez luxurie inter spinas p̄
iecit se et vulneravit corpus suū. et sic p̄
vulnera carnis exstinxit ardorem libidi
nis. Itēz legit de beato Bernardico qz semel
immerfit se in gelidā aquam p̄pter vez
hementem temptatōem carnis. Secundū
r̄mediū est vt cū quis subtra
bat de cibo et potu. fin enī ligna silue ex
ardescit ignis. Et precipue de illis gene
ribz cibozū et potuū qz incitēt ad luxuri
am. vt sūt fortia vina. z cibi acuti saporē
Ista sunt quasi facule ardētes ad incēdē
dū luriā. vñ Bern. Vig. z in siber. cū
nū et salua z multe spēs hīoī salsamen
torum palatū qd delectat. sed accēdūt
luxuriā. vñ hiero. Inter epulas difficile
seruat pudicitia z nūc cutis. sordidaz
oñdit aiam. Ex quo pater qz sicut iste est
deridendus qz facit ardentibz domū suā
incendens diceret qz bustio eius sibi dis
pliceret. sic deridendi sunt qz dicūt se velle
p̄tinere qū cū talibz cibz potibz domos
suas. i. corpa sua incendūt igne libidinis
et p̄cupiscencie. vñ Amb. Benicqz a nob
edēdi mēsurā fuit. ne totū corpi labes
generet. vñ etiā Christi. Per te iunū cessa
tur pugna aduersus aiam. vñ etiā. Hu
go de sancto victore. Parca enīz vita oc
cidit vicia. libidinem exstinguit. virtutē
nūrit animū roborat. ad celestia mēte
eleuat. Qz autem subtractio cibi z potus
extinguat luxuriā. per tale p̄t oñdi exem
plū. Erat qdā adolescens qz ituit illici
to in p̄cupiscenciā carnis vehemēt p̄tra
honestā z pulehriā mulierēz accensus est
et ipsa repulit eū sepius z arguit. Et ipe
dixit. si non adimpleret volūtatem suam
oportet eūz mori. Tūc ipsa assignauit
ei diem z locū z horā qz deberz venire ad
eā. Tūc autē iste adolescens venit. tūc ipsa
dixit. volūtas tua nō implebitur nisi con
senseris tu mihi in vnica p̄tione z ipse
libenter consensit. Tūc ipsa inclusit eū in
vna camera p̄ tridū sine cibo et potu. ex
quarta die preparauit locum vnū cū mē
sa que fuit plena cum bonis faculis et

酒

charis similia et potu bonu. Et ex op
posito preparauit lectus pulchru in digne
uuent. En optionem tibi do. an vis co
medere et bibere. vel uolueris tuam mecu
adimplere. et uolueris tua peracta con
uerso te includa. et iam no gustabis quic
q in comendo et bibendo. Tunc iuue
nis ridet. Ego iam ita fatigatus et acce
nuatus sum fame. et sit et ignis cupiscit
ne totus refriguit. et iam nulla cupiscit
tia erga te habeo. sed me doctar comede
re et bibere magis q quicq aliud facere
Et ipsa et. Neq cur digiti q opter
te mori. nisi ego tibi cōsentirem. Quade
amplius qn sic accensus es tunc subtra
he tibi de cibo et potu. et sic facillime con
cupiscitiam carnis tue superabis. ¶

Terciu remediū est q̄ homo elonget
 se ab igne luxurie. i. a presentia mulieris.
 Et hoc docet ap̄ls. p̄. 202. vi. Fugite
 fornicationē. Sup̄ quo verbo d̄ Amb.
 Aū alyis nēpe vicis pōt spectari p̄fici
 hāc autē fugite. ne approximetis quia nō
 pōt aliter vinci malus. Ad idem mouet
 mur ex p̄lo ioseph. Gen. xix. Cui cū dñā
 sua diceret dormi meū. ip̄ relicto in ma
 nu a^o pallio fugit. 2 cressus est foras.
 Quare aū fugiendū sit Respōdet p̄rio
 q̄ homo est sicut finū aridū. Cū p̄ba.
 Omnis caro fenū. Sic hō est sicut stipula
 vñ Job. xiiij. Et stipulam sicca p̄seques
 ris. nulla autē securitas est stipule vel fen
 arido circa ignem. igitur merito fugiens
 dñs est. Quia em luxuria est peccm val
 de totū dñs. ergo nō est securus luctari
 cum peccō iusto. vij em pōt esse q̄ hō non
 inq̄nt. Eccl. xij. Qui retigerit picē inq̄
 nabit ea. S; diceret q̄ stipula se nō
 esse. imo quasi ferrū. 2 iō nō operet eū
 timere mulierū familiaritatem. Rūdeo
 q̄ etiā ipsūm ferrū ignis imutat. vt qua
 si ignea forma inducat. Sic ignis luxu
 rie etiā hōines farcos imutat in malum
 2 ieronim^o. Farcas mentes libido do
 mat. Et etiam patet q̄ ex duobus lapidi
 bus si inuicē collidantur erit ignis. Sic
 et familiaritate duarū personarū que qua

Deccato

si lapidee videntur erit qñq; ignis luxu
rio. Itē si murus lapideus a candida in
tra se posita non pburatur. tñ denigrat.
sic licet q homo qñq; non cadat & famili
aritate mulierum in petri actualē. tñ fre
quētius aliquantulum inquinat ad mi
nus per cogitationes p delectationes mal
las. vñ beatus Hieron. Credite mul
nō porci cū dñs toto corde habitare. q
feminarū actib; copulat. Qz aut cobabi
tatio p familiaris conuersatio mulierum
multum et occasio ruine pōt manifestari
per tale exemplū. Legitur in vñsalp
trū q senex quidā erat qui cum incurrit
egritudine magnā seruicib; a fratres z
videns senex q fratres occuparet cū eo
dixit. Vadā in egyptū. vt nō impediam
fratres istos. Et dixit ei abbas moyses
non vades qz fornicatōnem incursumus
es. Illē aut tristitatus dicebat. Porcū
est corpus meū z tu mihi ista dicis. Sur
gens ergo abiit in egyptum. Quod cur
audissent hoies citra quāq; habitantes
offerebant ei multa. Venit etiam ad cū
hgo quedā fidelis volens obsequiū suū
seni infirmisatū pendere. Et post aliqñ
tulū tps cū paulū de egritudine qua
detinebatur multū habuisset incurrit in
eam. Et illa concepit. Interrogata autē
a vicinis loci illius vñ pcepit. Illaridū
de senehoc. Illi aut non credebant. Se
nex pō dicebat. ego hoc feci. sed custodi
te infante qm peperit. Eque cū gannis
puerū et ablactatū fuisse. tulit in exi
tāntem in humeris suis. Et die q erat fe
stinitas in sephyr accurre ibi z inuēit
cecliam corā multitudine fratru. Illi aut
videntes cū steterūt. qui dixit fratribus
Videte infantem hūc. filius est inobedi
entie. cauete qz vos o fratres a confor
tys mulierū. eo q in senectute hoc fecit. et
orare pro me. Et p ergens ad cellam suā
ad initium prime conuersionis reuēti
est. Unde Bern. Ann femina semper
esse z feminā non cognoscere. nōc plus
est qz mortuum suscitare. si qd minus est
non potes nec id quod magis est. Tñ

De. vi. operibus misericordie fo. xx

Hieron. Si pudicitia seruare queris feminam quam bene videris puerantem memento dilige. non corporali presentia. **Uñ Grego.** scribit in registro. q. beatus Augustinus nec cō sorore habitare p̄sente.

Incipit tractatus de sex operibus misericordie. Et pmo de corporali

Dera misericordie corporalia sunt sex. Primum est cibare esurientem. **vñ Elay.** lviij. Franget esurienti panem tuum. Secundum est potum dare

siccitati **Matth. x.** Qui potum dederit uni ex minimis meis calicem aque frigide non perdet mercedem suam. Sed sunt quidam adeo duri et in misericordiam des quod potius dant porcis et canibus quam pauperibus. quod plures diuites melius parant suos canes quam pauperes. scilicet parando canibus offam vel dando eis carnes. de quibus pauperes possent refici. de quibus omnibus tales diuites districtam reddituri sunt rationem. Insup aliquid tam auari et renaces sunt quod potius id quod remanet promittunt putrefieri suantes hoc ex nimia paritate quam quod pauperibus erogarent. Unde dñs de maximo iunio quod faciet sanctis suis repellat eos cum p̄sensione magna. nihil eis dando quod hic de mensa sua nihil ei dederit. vt patet in diuite epulone et paupere lazaro **Luc. xij.** **Uñ etiam Grego.** Dei misericordiam non potest promereri quod hic misericordie non fuit. **vñ Beda** sup eplam Jaco. Sine misericordia iudicabit ille quod cum posset non facit misericordiam. **Ex his** patet quod periculose stant tales renaces diuites. quia dei grauius offendunt. contra charitatem primi faciunt et animas p̄p̄as grauius peccant. quod tales ad amicum compantur furib. et raptorib. **Amb.** in p̄mone. Non minoris est criminis huius tollere quam cum possis indigentibus denegare. **Uñ etiam**

Basilius. Nonne inde spoliator es qui dispensanda suscepisti propria reputando. Est enim panis famidiet que tu tenes. aut di tunica quam in conclauis seruas. discalceati calcei quod penes te marcescunt. indigentis argentum quod possides humanum. **Uñ xps** dicit in euangelio. **Luc. xviij.** Facile qui pecunia habent regnum dei intrabunt. **Item** est malum signum cum quis diuitis homo non potest audire clamorem pauperum et si audit tamen non comparitur nec misetur. quod est signum pueritatis et quod non est in charitate dei. Et ex hoc sequitur quod est in statu damnatorum. **Uñ p. Job. iij.** Qui habuerit subam huius mundi et viderit fratrem suum necessitatem habere et clausit viscera sua ab eo quod charitas dei in eo manet. quasi diceret. nullo modo. **Aug.** de ciuitate dei. Misericordia est aliam miserie in nostro corde compassio. quod vtrique si possemus subuenire compellimur. Unde de duris cordibus dicit **Prover. xxi.** Qui obturat guttur suum ad clamorem pauperum. et ipse clamabit et non exaudietur. Et ergo vt diuites misericordiam dei consequantur tunc ipsi debent esse misericordes pauperibus. **vñ Matth. v.** Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam dei consequantur. **Amb.** in epla ad Nepocianum. Non memini me legisse mala morte mortuum qui libenter opera pietatis exercuit. Habet enim multos intercessores. et impossibile est preces multorum non exaudiri. **B.** Ex autem est recipere peregrinos ad hospitium. hoc vtile est et deo tam acceptum vt quicquid etiam ad lram angelis sunt ad hospitium recepti immo etiam quicquid ipse xps visibilis. vt in euangelio. Sed sunt quidam adeo auari quod nullum pro deo hospitium volunt nisi habeat expendere. Et sic expellunt pauperes a domo sua cum tamen xps dicat in euangelio. Qui vos recipit me recipit. et eadem mensura quam mensi tunc. Ergo si claudis ianuam pauperi sic xps facit tibi cum veneris dicens illud **Matth. xxv.** Dñe dñe aperis nobis. **Item** dicit. Amen dico vobis nescio vos. Sed bonis et dectis dicit illis **Matth. xx.** **De**

Et Spiritualibus / fo. xx

fm hostien. q. sep diendi sunt dū tñ pe
nituerit. Sed tñ quo ad hoc vt de pa
nitulo deponatur requiritur licentia iu
dicis secularis ne iusticiam p̄tami vide
atur. 7 sic loquitur l. g. s. sed it̄ sem li
centiam ipse iudex denegare non debet.

Et his it̄ dictis p̄z q. est salubre tales
hoīes monere ad p̄nam. q. possibile est
q. quis in vno hoīe tali p̄t mereri vitā
eternā. Et ratio est. q. fm Grego. Da
ximū sacrificiū est x̄dus aīarū. imo plus
est dō acceptū et homi meritorū vnam
aīam lucrari. q̄ aurū montē deo offerre
q. vna aīa p̄cellit oēs thesauros totius
mūdi. vñ Aug. Sicut dō oēm creatur
ram. sic aīa oēm corporeā subām natura
et dignitate p̄cellit. vñ etiā Bern. To
tus mūdus ille p̄ciū vnus aīe estimare
non potest. nō em̄ pro toto mūdo aīam
suā daret xp̄us. quā p̄ hūana aīa dedie
t. Sciendū etiā q. multū saluiferū
est talibz amarā mortē 7 passionem xp̄i
reducere ad memoriam. Unde Grego.

Si passio xp̄i ad mēoriam reducit nihil
durū qd nō equo aīo toleret. Bern.
Quid est qd tibi suauē non videt. si col
legeris et memoraueris omēs amaritu
dines saluatoris. Et signanter cogitādū
est de talibz quō xp̄s nonies est ductus
p̄ salute p̄etōz. Et p̄mo mox vt captus
fuit. tunc ductus fuit ad annam. secundo
ab anna ad Appham. tercio a caypha
ad pylatū. quarto a pylato ad herodem
quinto econuerso ab herode ad pylatū.
sexto milites duxerūt eū intus in atrium
et illuserūt ei percutientes caput eius aīū
dine. septimo duxit eum Pylatus foras
de pretorio portantem coronam 7 vestē
purpuream. octauo ad locum vbi ante
tribunal stans iudicatus est ad mortem
nono extra ciuitatem ad locum caluarie
vbi crucifixus est. Et rememorando ta
les transitus xp̄isti. offerre debent tran
sicum illum 7 mortem 7 penam ipsi xp̄o
pro peccatis suis. Et debent habere bo
num propōsitum q. amplius nunq̄ vel
lent peccare. si diuicius viuere deberent.

et sic deo p̄mittere aīas suas. Unde ex
emplum legitur. Fuit miles quidaz no
bilis. sed criminofus. qui tpe quodā ab
inimicis suis captus fuit. et quia valde
mortales inimicis inter eos erat. visus
est eis expedire vt in instanti occideretur
Armenē at vir nobilis sibi mortē imine
re 7 nullū esse remediū vite. supplicare vo
ce dixit ad illos. Rogo vos intuitu dei. vt
ad modicum tempus mortem dignemini
differre. vt alicui sacerdotum possim
peccata mea confiteri. Et responderunt
illi. non esset nobis hec dilatio tuta. con
tingere posset vt cognati tui et amici ve
nientes eriperēt te de manibus nostris.
et esset error nouissim⁹ p̄etoz priorē. cui
cum p̄cepissent vt se prosterneret ad de
collandum. dixit hoc verbum. Deus tu
scis voluntatem meam. Et subiunxit.
Animam meam virginis filio cōmitro.
sicqz decollatus est. Et erat tunc quidā
obfessus in ciuitate. cui cū dicerēt quidā
audita morte tui exannū. mō magnum
gaudiū haberis p̄ter aīam illius faci
norosi militis. Rñd̄it demon. Nequaquā
vnū em̄ x̄bum mortis p̄tulit. propter
quod saluatus est vñ Bern. Maior est
dei pietas q̄ quantis iniquitas. Sicut em̄
scintilla in medio maris. ita omīs malit
ia hominis ad dei misericordiam.

De sex operibus miseri cordie spiritualibus.

Sera misericordie sp̄alia me
liora sunt 7 nobiliora et vtilio
ra q̄ corporalia. q. tāto illis cor
poralibus p̄ferunt quanto sp̄is corpo
ri antefertur. Et etiā quia quilibet ho
mo potest ea omni tempore exercere. sed
secus est de corporalibus. quia pauper
non habet vt hospitem. vel cibum. 7 sic
de aliis. Primum est instruere simpli
ces ignorantēs et errantes. hortando e
os vt a via erroris resipiscant. tum pro
pter dei offensam cauendam. tum pro
pter p̄nam d. diuandem. tum propter
cedentem gloriam consequendam reuol

De sex operibus misericordie.

cando eis ad in mortuū quō momentaneū
um est qđ dēcat. ⁊ eternū qđ cruciat.
⁊ his similia. Et norandū qđ talis info-
matio debet fieri cū lenitate. Gal. vii. Si
poccupatus fuerit qđ in aliquo delicto.
vos qui spūales estis hmoi instruite in
spūitu lenitatis. Et sciendū qđ instructio
fraterna in duobus consistit videlicet in
verbi exhortatione. ⁊ sic literari instruit
exhortādo ⁊ boni exempli ostensione. ut
boni ⁊ simplices vitā suā ostendendo
ut errantes vndiqz habeāt instructores.
ne se valeant ex ignorantia excusare. Sci-
endum qđ bonum exemplū ⁊ bonā do-
ctrina est multū utile in ecclesia dei. hoc
patet quia ad exemplū bonorū hominū
multi mali homines qui sunt inimici dei
seuunt in qđragima qui alias nunqz
seuarent. qđ deum nō multū diligunt.
si exemplū seruandi in bonis hominibz
nō viderent. Item ad opera misericordie
puocantur. s. quando vident alios ele-
mosinā dare. Item ad audiendū verbū
dei. missas ⁊ sic de alijs bonis operibus.
Item propter exemplū bonorum multi
peccatores conuertunt a peccatis ⁊ peni-
tent ⁊ sic saluantur qui alias damnarent
si exempla bona in alijs non vidissent.
Vnde Grego. Nunqz peccatores ad la-
mentū penitentie redirent si nulla essent
exempla bonorū que eorum mentem tras-
berent. Et Item sciendū qđ est homini
valde meritoriu dare bonum exemplū ⁊
bonam doctrinā alijs. quia ex hoc gau-
diū ⁊ meritū eorum augmentat quoti-
die in cō. Vnde Celsarius. Quantis
exempla vere humilitatis ac pfecte chari-
tatis oñd ris. cum tantis ⁊ p tantis eter-
na pmiā possidebis. 3 Scdm est
corrigere delinquentem in fraterna charitate
dicendo. Tu qđ es qđ audes deū ad tras-
cundā puocare. proximū scandalizare ⁊
te ipm in corpe ⁊ ania damnare. Time
dei ⁊ noli hanc tam pessimā pperare.
Et apł's. Nō vocauit nos ds in immū-
diā s; in scitratem. Et talis correctio de-
bet fieri cum lenitate nō clamorose. alias

esset plus confusio qđ cor. etio. 2 Barth.
xviij. Si peccauerit in te frater tuus cor-
ripe eū inter te ⁊ ipm. Item debet fieri ex
charitate. nō ex indignatōe vł ex contem-
ptu ⁊ cū vilitate illius que corripis. sic
qđ nō queras ostentationem sui pīatam.
sed illius vilitatē. Et aut correctio fra-
terna fiat cū lenitate ⁊ ex charitate tūc ille
qđ vult corrigere aliū debet qnqz p sūda-
tōnes suare quāz res ponit. Aug⁹ sup
illud 2 Barth. viij. Hypocrita dice primo
traham de oculo tuo. Reliqs duas pos-
nit Grego. in moral. Prīmū est qđ debet
psidcrare si est ei similis. i. si est in eodem
pctō vel equali vł maiori tūc maxime est
est pctm notorū. nō debet oīno corrigere
sed sapm pū debet emendare ⁊ tunc
eum ad penitentiā cōmonere. alias pos-
set sibi dici illud ad Roman. Quid aliū
doces teipsum nō doces. Aug⁹. Iudex
in nullo eorū sit iudicandus qui in alio
iudicare est paratus. Qui em ex officio
tenet corrigere delinquentes nō debet hoc
facere in pctō mortali sed ad minus vel
et pū conter de peccatis suis. Si aut
nō est similis tunc debet scō cōsiderare
si aliquando fuit ei similis. ⁊ tunc sicut
nolbar despici sed compassionem ei im-
pendi. sic nec debet fratrem suū peccan-
tem ⁊ penitentem despiciere. sed cōpassio-
nem ⁊ misericordiā ei exēbere. Eccl. viij.
Ne despicias hominē auertentem se a
peccato ⁊ nō improperas ei. Vngento
qm sumus omnes in corruptōne. Si aut
nō es ei similis neqz aliqn fuisti tunc de-
bes tercio cogitare qđ potes ei fieri simi-
lis in futuro. Et ideo rōne talis dubij nō
debes supāhirc. sed delinquentibus cōde-
scendere. p. Ro. x. Qui se existimat stare
videat necadat. Aug⁹. Nemo est qđ scru-
rius esse possit in hac vita qđ rora tentatio
nomiatur. Si aut nō es similis ei nec ei
vāqz fuisti similis ⁊ de dei honorare psidis
qđ nunqz eris ei similis tūc debz quarto
videre si ille qđ sic est repēnsibilis sit ne
in aliq cōmendabilis. Si ille qđ habz tot
defectus. aliqz etiā habet pfectus. Et

Spiritualibus / fo. xx

euncione bonorum illoz que habere debet
 supportare cum in his que minus habet.
 vñ **A**postolus. q. volens apostolus reprehendere
 episcopum in episcopum. **P**rimo ponit quod
 dicitur viciū quod habuit dicens. **H**abeo co
 tra te pauca que charitatem primā derelicti
 quisti. **S**ed statim ponit quoddā bonū
 quod habebat dicens. **S**ed si habes bonū
 quod odisti facta nicolaitarū que ego odi.
Similiter volens reprehendere episcopum sardis
Primo ponit quendam suū defectū dicens
Nō inueni opa tua plena corā deo meo.
Deinde ponit quendam suū perfectum di
 cens. **S**ed habes pauca nomina in sar
 dis quod nō coinquinauerunt vestimenta sua.
Ecce postquā apostolus posuit illam quibus illi
 episcopi reprehensibiles statim subiungit
 illa in quibus erant commendabiles ad in
 uendū quod si aliquis propter aliquod viciū
 est reprehensus si tamen habet aliquod bonū
 nihilominus est supportandus. **D**ato autē
 quod aliquis videatur omnino esse malus. nec
 habere aliquod bonū propter quod sit toleran
 dus. tunc debet cogitare quinto quod iste quod
 sic videtur esse malus forte in conspectu
 dei est sibi in merito preferendus. **E**t po
 nit exemplū beatus Gregorius de sancto stepha
 no et de sancto paulo. **N**am cum beatus
 Stephanus esset iniquus et adiuuaret paulo
 lapidari. tunc stephanus omnino erat
 bonus. et paulus omnino videbatur esse
 malus. et tamen in conspectu dei paulus
 qui sic erat malus stephanus in merito et
 primo fuit preponendus. **Q**uerit
 vtrum correctio fraterna sit in precepto.
Respondeo secundum **T**heologum. q. xxix. q. sic. sed
 quod preceptum affirmatiuū nō obligat ad
 semper. sed per locum et tempus. **U**nde et ommissio
 eius sit triplex. **U**no modo sit in merito ut
 quod si oportet tunc inquit vel de ipsius
 meritis. ne deterius fiat vel ad bonā vi
 tam alios impediunt et huiusmodi. **S**ecundo modo
 omittitur cum peccato mortali. scilicet cum formidat
 iudiciū vulgi vel carnis cruciatio siue per
 enatio dummodo tamen hec ita dīgnentur iustitia
 et fraterne charitati preponant. **T**ercium est
 peccatum veniale quod scilicet amor et cupiditas

et auiditatem facit ad corrigendū delictū fra
 tris. nō tamen ita quod si possit ei quod si non possit
 set a peccato retrahere dimittit et per timo
 ran vel cupiditatem quoniam in animo pro
 nit charitatem. in videretur. **A**ugustinus. **U**nde
 subdit et neantur plures corrigere. **R**espondeo
 secundum **T**heologum. ubi dicit. **S**ubdit nō tenent
 nec debent corrigere prelatos correptio
 ne illa quod est iusticia. per correptionem pec
 cati. **T**enent autē correptione illa quod est chari
 tatis si in eis est aliquid corrigibile. ita tamen
 quod nō cum pericia sed cum mansuetudine et re
 uerentia. **E**t correctio fraterna sit
 propter scandalū dimittenda. **R**espondeo secundum
Theologum. q. ii. q. xxiiij. **C**orrectio fraterna or
 dinatur ad emendationem fratris. et ideo in
 tantū est computanda inter spiritualia bona
 quantum hoc homo consequi potest. quod nō contin
 git si ex correptione fratris scandalizet. et ideo
 si propter scandalū correptio dimittatur nō
 dimittitur spirituale bonū. **N**otandum
 quod in correptione fraterna sit sub precepto et
 ad hanc omnes tenemur per locum et tempus
 quod licet et valeat. **S**unt tamen quingus casus in
 quibus euadimus hoc preceptū. **P**rimus
 est. cum nō est spes correctionis. **E**tiā puer.
 et. **S**ecundus. quando queritur de foris ne forte odiat
 et. **S**ecundus. cum timetur defectus probationis
 ut cum quis de crimine corripitur. quod non potest
 probari. tunc enim corripit obligatur ad
 rationem si dīficeret in probatione. **T**ercio
 cum plato tantū iudiciū notū est factum.
Quarto cum meliori operi vel eque bono
 vacare aliquis intendit. **Q**uinto cum multi
 tudo et potestas est in culpa tunc correctio
 plus nocet quam prodest. quod multitudo
 difficulter corrigitur et praesens. **S**ecundo
 cum opus misericordie spirituale est solare sit
 dicit omnes in tribulatione positos. **H**oc
 supra modū est maioris apud deū ac si
 ipsum solatus fuisset cum pendit in eius
 ce. cum dicere potuit illud **P**salmus. **Q**uid
 qui solaretur et nō inuenit. **U**nde natu
 ra docet copari primis. hoc patet in por
 cis qui sibi mutuo ex naturali inclinatio
 ne compatiuntur. hoc cognoscatur in hoc
 quod cum unus porcus leditur tunc omnes

¶ ij

De operibus misericordie spūa

accurrūt. sic z nos compari debemus fra-
tribus nris. vñ Grego. Omnes fratres
sumus dei prāte cōditi z eius sanguine
redempti. z ideo fratres nros q̄ntum
liber paupes z abiectos in nullo despice-
re debemus. Et talis cōpassio est signū
bonitatis in hoīe vñ Greg. li. xxi. mora.
Tanto quisq; effectior est q̄nto pfectius
alios dolores sentit. imo naturale est.
q̄ vnū membrū compatiat aliq; membro.
Apl's p. Cor. xij. Si qd patitur vnū
membrū zc. Ergo qd nō compatiat proxi-
mo est q̄si membrū abscisum a mystico
corpe xpi. qz xps est caput z oēs xpiani
in gralescentes sunt membra eiusdem
capitis. vñ Grego. Nō aliter redemptio-
nis nri membra efficiuntur nisi adherēdo
z cōpariēdo proximo. Qz aīe magnū z
acceptū sit corā deo copari proximo. oñdie
Grego. lib. ij. morat. dicens. Exteriora
nanq; largiens aliqd extra semetipm tri-
buit. Qui pō fieri ac cōpassiōem pro
proximo p̄buit. aliqd ei ex semetipso dedit.
Item cōpassio est q̄z spūalis quā debe-
mus portare post Iesum. vñ Grego. in
omel. Si q̄s vult venire post me zc. Du-
obus modis erux xpi tollit. sc. cū per ab-
stinētiā corpus affligit aut p cōpassi-
onem xpi animus tribulatur. **¶**
Quartū est indulgere offensoribz nris
toto corde z eos diligere. Mat. v. Dilige
inimicos vros bñfacite his q̄ vos
oderūt. Aug. in sermone de beo stephano
Per amorē hoīs inimici efficiatis amī-
cus vbi. Tū q̄libet libenter debet ignosce-
re offensoribz suis vt bñ ignoscat sibi of-
fensam suā. vñ Luc. v. Dimitte vobis
mitetur vobis. Aug. de verbis apli.
Inusq;q; talam indulgentiā acceptur
est q̄ntum ipse dedit proximo. Et tanta possit
esse offensa. z cum tali seruoze posses in-
dulgere proximo q̄ deus per hoc indulget
et tibi omnia perā tua. vñ Greg in mor.
Qui in se peccanti dēmiter indulgit. nul-
lum peccatū vestigiū in eius anima rema-
nebit. **¶** Qñ queritur circa tam
dicta primo. primum diligere inuicem sic

de necessitate salutis. Rñdeo fm Tho.
sebe sebe. q. xviij. Dilectio inimicorū tri-
pliciter pōt p̄siderari. Vno mō vt dili-
gantur inimici in q̄ntum inimici. Et hoc
est diligere malū alterius. Vno mō q̄n-
tum ad naturā. sc. in vniuersali: z sic dilec-
tio inimicorū est de necessitate salutis. vt
scz aliq̄s diligens deū z proximū ab illa
ghalitate inimicos nō excludat. Tercio
modo pōt p̄siderari in speciali vt scilicet
aliq̄s in speciali moueat moru dilectōis
pro inimicos. Et istud nō est de necessi-
tate salutis absolute. qz nec moueri motu
dilectōis in speciali ad quoslibet homines
singulariter est de necessitate charitatis ab-
solute. sed fm p̄parationem animi vt scz
homo habeat animū preparatū ad hoc
q̄ singulari amore inimicum diligere si
necessitas occurreret. Sed absq; necessi-
tatis articulo diligere pertinet ad charita-
tis perfectiōem. **¶** Item queritur
versū sit de necessitate charitatis q̄ aliq̄s
signa vel effectus dilectionis inimici ex-
hibeat. Rñdeo fm beū Tho. scda. ij. q.
xviij. Sicut hō in cōi tenet diligere in-
micū z nō in speciali. nisi fm p̄paratōem
animi. vt nūc dictum est. ita signa z effe-
ctus dilectōis que in cōi faciuntur pri-
mo exhiberi. tenentur etiā inimicis exhibe-
ri. puta cum aliq̄s orat p omibz fidelibz
vel p toto mōdo. vel cum aliq̄s aliq̄d be-
neficiū impendit toti cōitati. tūc etiā hoc
inimicis exhibere est de necessitate pcepti
z cōtrafacere pertinet ad liuorem vindi-
cte. Specialia vero beneficia vel dilectio-
nis signa que quis exhibet particulariter
aliq̄bus psonis. q̄ inimicis exhibeat nō
est de necessitate nisi fm p̄paratōem ani-
mi. vt si inueniūt in articulo mortis. fm
illud Proverb. xxv. Si esurieris inimicus
tuus ciba illum zc. Sed hoc facere
preter necessitatis articulo p̄tinet ad per-
fectionem charitatis per quā aliquis nō
solum cauet vinci a malo sed etiam vult
vincere in bono malū. qz. sc. nō solum cau-
et ne propter iniuriā sibi illatam prae-
bet ad odiū sed etiā intendit inimicū ad

libus xx De orōne dnica /xxi.

suam amorem pertrahere. **T**ercium queritur utrum inimicis veniam precibus teneamus remittere. **R**espondeo ex iniuria vel dāno dato alicui solent in eo cui sit iniuria tria oriri. scilicet rancor in effectu. signum rancoris in affectu. et accusatio iuris contra iniuriatē. **P**rimū et secundū tenet hō statim remittere. sed tertiū non nisi satis faciat sibi suū posse. **Q**uintum est ferre persecutiones et tribulationes patienter. unde **A**plūs. Persecutiones patienter et sustinemus. **M**arth. v. Beati qui persecutionem patiuntur. **I**sid. de sum. bo. no. Impossibile est ut hō sis. et non gustes angustias. dolor et tristitia omnibus cōmunia sunt. **Q**ui ergo in flagellis murmurat. deū plus irritat. qui aduersa patienter tolerat. damni citius placat. **S**cā dūm autē q̄ libenter debemus sufferre tribulationes ut per has liberemur a futuris malis. **B**rego. **D**isflicorditer adhibet deus tpalem severitatē. ne eternā inferat ultionem. **I**deo hic quibusdā p̄cit. ut eos in eternū feriat. **I**deo hic fere non parcendo ut in eternum peccet. **S**ecūdo q̄ de singulis sufferentis singulariter glificamur. **A**plūs. Nō sunt p̄digne passiones huius tpis. **I**sid. de de sum. bo. **Q**ui vite future premia diligenter excoḡgitat mala omnia vite p̄ntis equanimiter portat q̄ ex illius dulcedine huius amaritudinem temperat. **S**extum est ora re pro inimicis. hoc xps docuit p̄bo et exemplo. **P**rimo verbo et doctrina. cum dixit **M**arth. v. **O**ra te pro p̄sequētibz et calūniatibz vos. ut sitis filij patris vestri qui in celis est. qui solē suū sup̄ bonos et malos oriri facit. et pluit sup̄ iustos et iniustos. **S**cōdo docuit hoc exemplū. cū p̄ crucifixionibz suis orauit in cruce dicens. **P**ater ignosce illis q̄ nesciūt quid faciūt. **H**āc doctrinā bene didicit beatus **S**tephanus. q̄ stando p̄ se orauit. sed fletis genibus orauit p̄ inimicis. **U**nde habetur **A**ctū. vi. **S**ic et nos debemus sequi doctrinā et exemplum xpi. et fidē et orare p̄ inimicis nostris. vñ

beatus **B**rego. **I**lle preces suas multū valere facit qui eas p̄ inimicis effundit. **S**ed heu aliqui perire vindictam a deo super inimicos suos. vñ **B**rego. **I**uba deus ut diligat inimicus. et tñ rogat deus ut occidat inimicū. **Q**uīdē sic orat ipse suis precibz p̄tra conditorē pugnat. **E**t talis vindictiua oratio est multum p̄culosa hōi inuidō. q̄ sibi dei iusticiam hō iste reus est ut sibi hoc malū p̄tingat et alijs hoibz sic orādo op̄rat. **I**n sup̄ oia bona opa q̄ talis inuidus op̄at nō sibi meritoria nec deo accepta. vñ **A**ug. in. iij. fmo. de beato **S**tephano **N**emo se circūueniat. nemo se seducat. q̄ vel vñz boiem in hoc mundo odio h̄z. q̄d dō in bonis opibz obrulit totum perdet.

Incipit expositio super orōem dominicā

Dones vñz in oratione estote. p̄. **P**etr. iij. **S**i curio sit glo. super illud p̄s. **A**pus me oratio mea vite mee. **I**llud q̄ iustificat hoies in hac vita est ieiunium elemosyna et oratio. **E**t ista tria p̄mendant maxime a deo. et tamen oratio maxime p̄cellit alia duo in quibz. **P**rimo in facie nre. q̄ hoc officium est multū facile. q̄ debilis non potest ieiunare. nec pauper elemosynā dare. quilibet tñ pōt orare. **U**n p̄s. **A**pus me oratio mea semp. vñ **I**sid. de sum. mo. bo. **O**ratio est cordis. non labiorū. non em̄ verba deprecantis dūs attendit sed orantis cor inspicit. **M**odius est cum silentio orare corde sine sono vocis q̄ solis verbis sine intuitu mentis. **E**rgo q̄ libet pōt orare etiā mutus. saltem mētā liter. vel etiā in agone p̄stitutus. **S**ecundo p̄cellit oratio in iocūditate et honorabilitate. **N**ihil em̄ delectabili⁹ nec honorabilius est homi q̄ loq̄ cū deo om̄s potenti. vñ **A**ug. sup̄ p̄s. lxxv. **O**ratio sua locutio est ad deum. quādo legē

De h̄g

De

bens tibi loquitur. qm̄ oras cum deo lo-
quaris. Ergo in signū huius multa sunt
officia que aliquibz cedunt ad deū
de q̄bus vrecūdarētur sicut arare ⁊ so-
dere. ⁊ orare q̄nticūqz nobili cedit
ad deū ⁊ honore. s̄ p̄r. qz q̄ uiore o-
rat cū rege celesti loquit. Ergo debem⁹
cū reuerētia orare p̄r dignitatē regis cū
quo loq̄mur in orōne. Tercio p̄cedit o-
ratio in dignitate. qz si oratio eo mō fī-
at quo debet. s̄ deuote ⁊ attente. tunc fī-
wilhel. lugdu. Oratio est encenium dō
valde gratū ⁊ ministerio angeloz dig-
num. vnde Thob. xij. dicit angelus ad
thobiā. Qm̄ orabas cū lacrimis ⁊ sepe
liebas mortuos. ego obtuli orōnem tuā
dño. vnde Bern. sup illud ps. Intrat
in cōspectu tuo oratio mea. Sane p̄tus
magna pure orōnis hic notat que qua-
si p̄sona quedā ad deū intrat. ⁊ mādātū
pagit. quo caro p̄uincit nequit. Vnde
etiā Aug⁹. loques de dignitate orōnis
dicit. Oratio est am̄ sancte p̄sidium. an-
gelo bono solamē. diabolo supplicium.
deo bonū obsequiū. Et non immerito
fīm wilhel. lugdu. Item xps qui in q̄n-
tū homocōst offert orōnem nostrā dō pa-
tri. qd̄ signat in hoc qd̄ dyaconus in mis-
sa thuribulū tradit sacerdoti. ⁊ sacerdos
thurificat. Sic xps orōnes ecclie dō pa-
tri p̄sentat. q̄ p̄ratio multū facit eas
valere. Quō autē ad deo patre p̄rampnet
illud encenū. qd̄ a tanto mediatore ei p̄-
sentat. Quarto oratio p̄cedit in appo-
ximatione ad p̄r. qm̄ qui orat facit ad
faciem ante deū se p̄stuit. ps. Respice
in me ⁊ miserere mei. Vnde Bern. in q̄-
dam sermone. Licet om̄i hora ⁊ om̄i lo-
co oculi dñi sup nos sp̄culentur. maxie
tamen in orōne. licet em̄ videamur sem̄
per. sed tunc etiā p̄sentam⁹ nos ⁊ ostē-
dimus quasi facie ad faciem loquentes.
Elemosyna em̄ per manū pauperis ad
deum m̄ritur. Ieiunū per afflictionem
corpis deo ostenditur. sed orō immediate
deum p̄sentem alloquit. Quinto p̄ced-
it. qd̄ est valde lucrosa ⁊ vtilis. Quod

Oratione

potest ostendi ⁊ hoc qd̄ nihil est ad qd̄ o-
ratio valere pōt. s̄ n. q. Paral. x. Cum
ignoramus quid agere debemus hoc so-
lum residuū habemus. vt oculos n̄ros
ad te dirigamus. Hoc est officiū et quo
homo pōt lucrari om̄i tpe. ⁊ in hy. me. ⁊
in estare. i. sereno. ⁊ in pluuiā tpe. de no-
cte. de die. festiuis dieb⁹ ⁊ frialibus. in
infirmitate. ⁊ sanitate. in iuuentute ⁊ se-
necute. stando. cundo. in domo ⁊ extra
domū. Et q̄nqz vna hora lucrat homo
plus orando q̄ valeat ciuitas vna. quia
lucrat homo modica orōne (cuz deuota
est) regnū eternū. Q̄nqz autē anteq̄ in
cho. est homo in statu dñator ⁊ a n̄qz
finiatur est in statu salutaris eterni.

Quomodo oratio domi-

nica p̄cedit om̄es alias orationes. B
Ratio dñicalis oēs alias ora-
tiones excedit in q̄tuor. P̄rio
in auctoritate. qz xps v̄rus de-
us eā fecit ⁊ ordinauit. Si autē queritur
quare eam xps fecit. R̄ndetur p̄rio vt
eam d̄s honor. cū em̄ ipse deus noster
sit p̄r ⁊ dñs merito est honorandus. vndē
Malach. i. Si ego dñs vbi est honor
meus. Et iō b̄r Eccl. xxxviii. Altissim⁹
dedit sciam homib⁹ honorare cū in m̄-
rabilib⁹ suis. T̄m̄ etiam ad h̄m̄onemur
ij. Mach. xv. Honora deū. Sc̄o vt
qd̄ esset perendū doceret. vñ Path. re.
Nescitis quid p̄ratis. ne hoc dicat nos
bis. tūc tpe xps formauit nob̄ orōz do-
minicā in qua includunt nob̄ oia ne-
cessaria q̄ sunt nob̄ p̄ceda. Tercio vt
q̄s esset orandus ostēderet. qz deus est
pater om̄i ad quē cura om̄i p̄inet. Gal
p̄ien. vi. Equaliter est ei cura de omnib⁹
Secundo p̄cedit alias orationes
in breuitate. Sed queritur. quare eam
ita breuem fecit. Respondet eo qd̄ specialit̄
ter propter tria. Primo vt facilius pos-
set capi et intelligi. et m̄dius retineri. et
tardius obliuisci. Secundo vt fr̄ quicūqz
etius possit ⁊ t̄t et iterari ⁊ meditantibus
fastidium generaret. Tercio. vt null⁹

Dominica

luis se posset excusare ab orōne. quia qui
libet hō rationalis pōt eas discere et omī
die dicere. **C**ōtra hī multi faciūt qui qñ
qz pervnū vel p duos vel p plures dies
ppter occupatōes exteriores obliuiscunt
dicere pñr. sed que pñt ad corpis ne
cessitatem non obliuiscunt. quia nunqz
fuit talis occupatō qñ tempus illud sibi
assumūt vt cibū corpalem nō negligant
Et hoc est signū modice cōlectionis dei
et etiam salutis pñie. **T**ercio excēdit
orō dñcalis in exaudibilitate. **E**st enī
dñica oratio magis exaudibilis qz aliq
alia oratio. **R**atio est. qz pōitiones quā
qz ordinavit et fecit nō potest repellere.
Christus autē hanc orationē ordinavit
et fecit. g. rē. vñ **C**hris. sup **M**arth. **P**ater
hāc orōnem nō libenter exaudit quā
filius nō dicunt. **Q**uarto in fecūditate
Nam offīcia nēcāria corpis et aīme tā in
pñt qz in futuro in ista orōne pcludunt
Et scīdūm qz beo orō est valde sentērio
sa ideo debz atēre et intelligibiliter dicē
Dicit enī **R**abanus sup **M**arth. qz in
his pōitionibz oīa bona vite pñtis et fu
ture pñtūtur. **S**ecunditas autē istius ora
tionis patz ex hoc. qz oīa qz sunt aut sunt
fugienda aut desideranda. **D**esideranda
in quēū bona. fugienda in quantū mala.
Primo et pñcībalit in ter oīa que desī
deranda sunt honozē dei debemus desī
derare. et hoc tanbī in pñma pñtūde ibi.
Sanctificetur nomē tuū **S**ecundz est
qz ad regnū dei perveniamus. ideo di
cimus **A**dveniat regnū tuum. et hoc est
bonū glorie. **T**ercū est. vt voluntatem
dei faciamus. **E**t hoc ibi. **S**iat volūtas
tua. et hoc est bonū gratie. **Q**uartum est
qz ad istam vitā nēcāria habem⁹. et hī
ibi **P**anē nostrū. **I**lla autē que fugienda
et vitanda sunt aut sunt mala pñterita.
et hoc ibi. **D**imittē nobis debita nostra
Aut futura. et hoc ibi. **E**t nō nos indu
cas in tēptatōes. **A**ut pñsentia. et hoc
ibi. **S**ed libera nos a malo.

Quare dicimus pater.

Ho. xxi.

Quo ad excitandū devotionē
in nobis. tūc pñsidrandū est qz
re sic inchoat dñicam orōnem

dicendo pñr. et nō dñs vel dñs vel crea
tor. **R**ñdetur qz talia nō sunt amoris. **S**z
pater est nomen amoris. **S**ed ex quo
diligat nos pater nē. et vult a nobis etiaz
filialiter diligi. **I**ō dicit pñr. vñ p. **I**oh.
14. **E**t videre qualem charitatē dedit nob
pñr. vt filij dei noīemur et sumus. qz si filij
et heredes. heredes quidē dī. et heredes
autē xpī. **S**z hanc nostrā dignitatē fide
liter pñsaremus. merito debz amemus oīm
victōz. pñtere vilitatem. quā dignitatē
Aug⁹. **P**ñsiderans ait. **A**d maiora natus
sum. qz vt sim mancipium corpis mei.
Cōtemnamus et go serui esse pctōz. qz
ad hoc instituti sumus vt noīemur filij
dei. **A**d excitandū ergo charitatem et des
uotionē dei in nobis dicimus **P**ater nos
ster. vt memorari d. beam⁹ qz sumus ei⁹
filij. si orōem nostrā salubriter deo offer
re volumus. **S**ed noster dicit vt ostēde
ret qz oratio debz esse cois. vñ **E**yprian⁹
de orōne dñica sic dicit. **N**on dicim⁹ pa
ter meus. sed noster. qz pacis et veritatis
magister noluit singularem pñces fieri
ne qz cū pñetur tñ p se pñetur. **S**ecun
do vt nos doceat humiliari. vt nullus
se de nobilitate generis iactet et fiscalios
spernat. **V**ñ **A**ug⁹. **N**onentur diuites
et nobiles nō sup bire minoribz vel con
tra minores. **N**on enī pñt dicere vere pa
ter noster nisi fratres. **E**t **E**rgo ad
ostendendū qz oēs hoīes tā nobiles qz ig
nobiles sunt siles quātū ad pñcipiū. qz
oēs a deo creati et nudi in hūc mundus
nati. qz tum ad mediū. qz oēs brantes vi
se. qz tum ad finē. qz oēs in cinerem redi
gēdi et post terminū vite. qz oīes aī tñ
bunal xpī stabūt et ibi sī iustitia iudi
cabūtur. **A**d ostēdendū talē equalitatē
tunc dicim⁹ noster. **T**ercio dicit noster.
vt nos instruat inuicē amare et auxiliā
ri. et quo fratres sumus sic vt vnus pro
alio oret. et damnū alterius suū reputet.
sic faciunt germani fratres **I**acob. vñ

De

Orate pro inimicis ut saluantur. Unde Ambrosio in herameron. Si pro te roges tantum pro te solus rogabit. si autem pro omnibus rogas omnes pro te rogabunt. Unde Abhis. sup. Barth. pro te orare necessitas cogit. pro aliis autem charitas fraternitatis hortatur. Dulcius est autem ante deum orare. non quam necessitas transmittit sed quam charitas commendat.

Oies in celis. Queritur quare hoc dicit Barth. cum tamen ubique est deus. scilicet deitatem. in terra per misericordiam. in inferno per iustitiam. in celo per gloriam. Rursus deo primo. ideo ut nos doceret spiritum mundo et corde puro orare. ut omnia que sunt in celo sunt pura et munda. Ioh. iij. Spiritus est deus et omnes que adorant cum in spiritu et veritate adorare oportet. Unde Aug. Nisi sit conscientia pura a peccatis a deo non exaudieris. munda tamen conspectum cordis et in te reuerentia qui exaudiet. Secundo ut celestia et non terrena doceret nos appetere. iuxta consilium apostoli. Collof. in. Que sursum sunt querite non que super terram. Tercio ut ostendat nobis locum ad quem creati et redempti sumus. et ad quam omni die vna dicata facere debemus. Unde Ioh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. vnde apostolus. Non habemus hic mansorem civitatem sed futuram inquirimus. vnde Aug. xxiij. li. de civitate dei. Deus pro paravit diligentibus se. fide non capitur. spe non attingitur. charitate non comprehenditur. desideria et vota transgreditur acquiri potest. estimari non potest. Et ideo merito ad illam celestem patriam ambulare debemus. Aug. lib. ij. de civitate dei. Quare illa vira amplecti debuisti. ubi est vita sine morte. lux sine tenebris. iuventus sine senectute. pax sine discordia. voluntas sine iniuria. regnum sine commutatione. quia non amittitur.

Prima petitio.

Antificet nomen tuum. Hec est prima petitio in qua petimus ut nomen eius sanctificetur. Sed de

Oratione

eretur. videtur quod hec petitio sit inconvincibilis. semper enim eius nomen est sanctum. et quod eius sanctificatio hic non debet peti. Rursus deo quod non petimus ipsum in se sanctificari. quod sine nullo modo est magis possibile. Sed petimus in nobis sanctificari. id est in nobis sanctum habeat et sanctum reputet et tanquam sanctum honoret corde credendo et amando. Iuxta illud. Esay. viii. Dominum exercituum ipsum sanctificate in cordibus vestris. In ore ipsum laudando et predicando. Dan. iii. Benedicite cum nomen glorie vestre sanctum et laudabile. In opere vero vivendo. Sed hec iam a pluribus christianis nomen dei blasphematum potius quam sanctificatum. Unde de hoc queritur. Esay. lxvi. Nam dices. Esay. lii. Fugite nomen meum blasphematum. vnde Rom. ii. Non men di per vos blasphematum. Hoc iam per dici multis peccatoribus deum blasphemantibus et qui preceptum divinum non assument in quantum. Sed quilibet christianus bonus debet et in ore primo et principaliter honorem dei dicendo. Sanctificetur nomen tuum secundum in nobis. in corde per fidem et dilectionem et in opere per servitium cunctarum.

Secunda petitio.

Adueniat regnum tuum. Hec est secunda petitio qua iugiter nobis advenire regnum patris celestis ferventissime exoptamus dicentes. Adveniat regnum tuum. Et ista secunda petitio secundum Henricum de firmat. adveniat sequitur ad primam ut post adoptionem filiorum dei petamus regnum ipsius quod propriis filiis dei debetur. Et est sensus. Adveniat id est ad nos veniat regnum tuum. quia nos mortalitatis pondere prevariati ad illud venire non possumus nisi per manus sue gratie et misericordie affectus noster ad eius desiderium et consecutionem misericordie subleuetur. Dicamus ergo fiducialiter tanquam filii per eius sanguinem regenerati. Adveniat regnum tuum. Quia secundum quod nobis post honorem dei est desiderandum. est regnum celeste ut illuc perveniamus. Et hoc petimus hic in secunda

Dominica

fo. vii.

tionem dicendo. Adueniat regnum tuum. id est ad nos. et in nos. s. ut regnes in nobis in pñia. Iuxta illud. Luc. xviij. Regnum dei intus vos est. Et ut in futuro tecum regnemus cum dixeris est et ceteris suis. illud. Math. xxv. Glorice benedicti patris mei. etc.

Tercia petitio.

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Hec est tertia petitio in qua petimus nobis bonum spirituale. quod princeps ad meritum nostrum. Et secundum Hieronimum de firma. hec petitio recto ordine sequitur ad secundam. Congruum enim est ut cuius regnum postulamus eius voluntati in omnibus pareamus. Sciendum autem quod deus specialiter vult a nobis tria. Primum ut convertemur a peccatis. Ezech. xvij. Nunquid voluntatis mee est mors impij. Id est. Nolo mortem peccatoris. Et ideo expectat ut miseres nostri. unde Augustinus in libro de vitia christiana. Si deus patres non esset. iam genus humanum decessisset. Hec iustos de peccatoribus habere. si deus confestim veller punire peccatores sed ut seculo peccatoris puertat et vivat patienter expectat. Exemplum de maria magdalena. peccatrix et paulo et sic de alijs. quod omnes in inferno ardeant. si misericordia dei eis non subvenisset et eis vitam ad emendandum plongerasset. Secundum quod deus a nobis vult est ut in melius proficiamus. Unde apostolus. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra quod semper proficere in melius debeamus. quod nullus potest stare in via dei quando antecedat vel retrocedat. Hoc patet secundum Bernardum. In via dei stare regredi est. Tercium est quod vult quod omnes saluemur. Apostolus. Vult omnes salvos fieri. Et hanc triplicem voluntatem dei petimus hic a nobis impleri. quod sine suo munere fieri non potest. unde Anselmus. Nam si hoc non est gratia bonum in homine nisi hoc voluerit. Sic nec hoc potest facere nisi habuerit dei adiutorium. sicut nec semine sine terra nec terra sine semine fructificat. sic nec hoc sine deo. nec deus sine homine bonum operatur

in homine. Sequitur. Sicut in celo et in terra. ubi sciendum secundum Bernardum de firma. Per celum intelliguntur viri iusti. et per terram intelliguntur peccatores. Ut sit sensus quod si erit voluntas tua sit in bonis et iustis hominibus tibi fidelis obsequantibus. Ita etiam si erit in terra. id est in ipsis peccatoribus. ut seculum ad te puertant. et tibi sciant. Ergo orans in hac clausula debet dirigere intentionem in deum optando omnibus peccatoribus veniam et gratiam et iustificationem a peccatis. ut et ipsi voluntatem dei sicut et iusti salubriter proficiere valeant. Secundo modo secundum sanctum Thomas. Per celum intelliguntur sancti et angeli in celo existeres. sed per terram in terra viventes. Et sit sensus. sicut in civibus celestibus sic in civibus terrestribus. Hec est sicut sancti et angeli conformare voluntatem suam voluntati divine in celis. sic faciant homines in terris. Sed pro hoc faciente qui murmurat de ira dei in tribulationibus. Et hoc est signum carentie divine gratie. Sicut vas vacuum magnam resonantiam facit. et currus non vincit cum clamore incedit. sic et tales. Sed boni christiani voluntatem suam deo conformant exemplo ipsi quod dicit. non mea sed tua voluntas fiat. unde Augustinus. super illud psalmi. Voluntarie sacrificabo tibi. Voluntarie deo sacrificis eam qui inter angustias passionum ingratias agunt.

Quarta petitio

Animum nostrum quotidianum da nobis hodie. Hec est quarta petitio. in qua petimus post bonum spirituale bonum corporale. id est necessaria in vita presenti quibus valeamus pervenire ad patriam. Nam per paucam omnia necessaria intelliguntur. Eccle. xix. In itinere vite hominis panis et aqua. Sciendum autem quod necessaria corporis a deo petenda sunt quia ipse dat escam omni carni. psalmi. Oculi omnium in te sperant domine. Modus autem quomodo petere debemus ista temporalia. nobis pulchre in ista petitione demonstratur. Nam hic insinuat quod a nobis debet tolli omnis cibi

De

superfluitas. Ideo dicit panem nostrum
 Ite ois cupiditas z ois superflua solli-
 citudo. Ideo de quotidiano da nobis
 hodie. Contra illos qui ad annu. imo
 ad annos plurimos ista petit. z cu nimit
 a sollicitudine ista tpalia colligit. vt ille
 diues de q in euangelio dr. q dicit. An-
 ima mea habes multa bona in annos plu-
 rimos. Et rñsum est ei. Stulte hac nocte
 te repetet diabolus aiam tuā a te. et ea que
 cōgregasti tui manebūt. Ite dicit da. p
 hac nob insinuans q nō debes p te reci-
 pere. sed a datore sim. i. a bo hūiliter pe-
 tere. Ille em p se recipit qui iniuste lucrā-
 tur. qz hoc de sibi nō dat. sed per se reci-
 pit. Quo ergo orat vsurarij. fures. z cete-
 ri qz omia iniuste lucrātur q dicunt da.
 cum ipsi p se ptra deū z salutē ppiam ra-
 tia recipiunt. Item dicit nobis. p hoc in-
 sinuans vt nullus sibi tpalia appropriet
 Chris. Omia que dat nobis deus siue
 orantibz siue mulcātibz nō solū nob dat
 sed etiā alijs dat per nos. vt cū de eo ac-
 cipimus a deo petētibz partē faciam⁹
 Vnde etiā brūs Augusti. de p'bis dñi
 fmo. xij. De meo vtiqz quero ait xps.
 da mihi reddam tibi. Habiisti me lar-
 gitozem. fac me debitozem. Pauca mihi
 das. vtiqz tibi reddā. terrena mihi das.
 celestia vtiqz reddam. tpalia das. z etna
 restituiam. Imo me meripim etiam tibi re-
 stituiam. Secūdo in hac peritōne no-
 mine panis spūalem panē petimus. id ē
 sacramētū eucharistie qd est robur aie z
 medicina ipaz muniens. cibans z cōfor-
 tans in via pñtis vite ptra oēs spūalia
 defectus. vñd Joh. vi. xps ait. Ego
 sum panis viuus q de celo descēdi. si qd
 māducauerit ex hoc pane viuet in etnū.
 vñ scūs Tho. de aqno. Panis qui pe-
 titur deus est. qui est cibus angeloz. refe-
 ctio brōz qui in celo datur. et in terra co-
 meditur. Quo scē qd vsus fuerit morte
 in eternum nō gustabit. vñd etiā Chri-
 so. Panis vite xps est. hunc aut dari no-
 bis quotidie postulam⁹. ne q in xpo sus-
 mus et eucharistiam quotidie accepim⁹

Oratione

impediente aliquo graui delicto dum a
 celesti pane prohibemur. a christi corpo-
 re separamur.

Quinta petitio

Mitte nobis debita nostra. sicut
 et nos dimittimus debitoribus
 nris. Hec est quinta petitio. in q petim⁹
 remissionē oim pctōz nostrōz in eam
 in pmos. et in nosmetipsos Queritur
 quare xps dicit. dimitte nobis debita
 nostra. et non petā nostra. Rñdeo fm
 Henricū de firma. q xps melius dixit di-
 mite nobis debita nra. q sic dixit. di-
 mite nobis peccata nostra. Nā plus pe-
 tim⁹ dicēdo. dimitte nobis debita nra.
 q si dicēmus. dimitte nobis petā nra
 Nam in primo petimus dimitti nobis
 tam culpā q penā qm tenemur exolue-
 re pro pctis nostris. Qd non fieret in
 sedo. s. dicēdo peccata. qz petā qñqz dñs
 mittunt qñtū ad culpam z tamen roma-
 net reatus quantum ad penam.

Equit. Sicut et vos dimittim⁹
 debitoribz nostris. Hoc signant
 addit quia alias non fieret remissio pec-
 catoz. sicut clare in euange. patz vbi xps
 dr. Euz stabitis ad iorandū. dimittente si
 quid habetis aduersus aliquē. vt pater
 vester celestis dimittat vobis pctā vā.
 Vñ brūs Bern. Si vis vt tibi peccat
 ta dimittantur. ois rancor z indignatio
 a corde tuo euellat. Scienduz q fm
 Henricū de firma. in lesione qua qd lo-
 ditur ab aliquo est duo p'siderare. videli-
 cet ipam culpam que ex lesione incurrit.
 et illam solus deus remittit. Et etiā rā
 corē quē qd pcepit cōtra illum qui ipm
 lesit z illū tenemur dimittere si velimus
 nobis a deo dimitti. qz alias quis pete-
 ret pro seipsum. s. q d' sibi nō ignosce-
 ret sicut ipse alijs nō vult ignoscere. vñd
 Hypanus dr. Nulla est tibi accusatio in
 die iudicij. cum fm tuam ppiam suam
 iudicaris. z hoc qd alijs feceris. tibi ipsi
 pariaris. Queritur vtrum pec-
 catores pnt vā debent hoc dicere. sicut z

Domunica

nos dimittimus debitoribus nostris. cum
adhuc stant in ranore & proximum
nec sibi indulserunt nec indulgere intem-
dunt. Unde q. nō. q. mētiuntur. & mē-
tendo peccant. ergo non debet dicere
illa verba. sicut et nos dimittimus debi-
toribus. n. in dominica orōne. Dicendū q.
peccatores dicere debent. nec mētiunt q.
hec orō est cōmunis. Et licet non habes
ut veritate ex pte eoz. tñ bz pte ex pte
ecclie psona q. dicit. Un dicit bñs. Tho.
h. h. q. lxxij. Dicere nō essent imo pl^o
valer dicere q. obmutare.

Sexta petitio.

Tene nos inducas in tēptatio-
nez. Hec est sexta petitio i qua
petim^o pēsuari a futuris malis
& a pēis. sicut antea in quinta petitione
petuim^o indulgeri nob pērita mala et
peccata. sic hic in sexta petim^o pēsuari
a futuris malis & peccatis. Sciendū ē q.
in hac petitione nō petim^o vt simplr nō
temptemur sed ne inducamur in tempta-
tione. Ille cñ inducitur in tēptationē d se
paf & capif. sicut pifcs in reti. Xps cñ fu-
it tēptatus. sed nō in tēptationē ductus
Unde beatus Thom. de aqno. Non
cñ petimus vt nō tēptemur. qz tempta-
ti nō est malū. s. magis est ad virtutis
exercitiū. qñ vñitū resistit. vñ a. Aug.
Tēptatio cui resistit nō est pētm. s. ma-
gis cā excedere pētmis. A Scien-
dū etiā q. necessariū est q. tēptamur. q.
magna ps mentoz nroz pñstie in susti-
nendo tribulationes. & in vincēdo tempta-
tiones. qz alias opa & exercitia bona
modica sunt. vñd Aug^o. Nullus hoim
est tātā iusticia pdius. cñ nō sit necessa-
ria tribulationis tēptatio ad pficiendū.
Un Bern. Quoties resistis. totius
coronaberis. Permittunt cñ sup nos
tēptōnes a dco. vt temptati resistimus
restendo vincam^o. vincēdo mercamur
vitam eternam. Un Hieron. in Eplo
Quis sanctorū sine certamine nec coro-
na est. Un Aug^o. Si nullus est bz ho

170. xxi

is nulla esset pugna. Si nulla pugna
nulla victoria. si nulla victoria nulla co-
rona qz fm apostolū nullus coronabitur
nisi qui legitime certauerit.

Septima petitio

Ed libera nos a malo. Hec ē
septima petitio & vltima ill^o nre
dñice orōnis in qua petim^o ab
oi pñti malo liberari. Et ergo Expan^o
st h petim^o vt ab oi malo imminenti li-
beremur. & merito qz totus mūdus est
plenus pēiculis. Et nos vñdiz sumus
circūdati multiplicibz laqueis. qz supra
habemus timorē inordinatū ab infra ti-
morē inordinatū. ab añ voluntatē guer-
sam. a retro peccatoz pteritorū dōcta-
tione. a dextis excellentiā in pspēs. a si-
nistris impatientiā in aduersis. Sic er-
go quocūqz nos vertimus diabolū insi-
diantes nobis habemus. Ergo merito
dicere & clamare debeamus. libera nos
a malo. V Item in hac petitione
petimus liberari a malo pene inferni. et
merito quia hec pena est grauis nimis.
Hoc patet qz minor pena inferni ex-
dit omnem penam mundi. Unde cum
quereretur a quodam heremita. cur se tā
dure affligeret. Respondit. Totus la-
bor vite mee non est comparabilis ad
vnam diem tormentorum que peccato-
ribz in futuro seculo reseruantur. Un
Augustinus etiam de verbis apostoli
sermone. lxxvij. Quocūqz sunt in ig-
ne eterno minora tormenta. peiora vñt
qz sunt qz que formidas in hoc seculo.
Isidorus in synonimis suis. Intende
animo quoscuqz tormentozū dolores
quoscuqz dolorum acerbitates. cōpa-
ra hoc totum gehenne. & laue est omne
qz patris. Itē illa pena nō solū est acer-
bissima. sed etiam eterna. Un Dabiel
rev. Ibi ē hi in supplicii eternū. vñ etiā
Hugo d. scō vñd. i. de aia. qz putas
tū macro erit. tristitia. cū fregit ipū
a pñtio se tēp & a visione dei. Et tradi-
ti in pñtēz tēmonū itū cū ipis in ignē

u

Expositio

Super

hicq; sp erit. sine fine in luctu & gemitu.

¶ Conclusio orōnis dñice.

Dicitur pro quo nota sunt. **H**en-
ricus s. fri. **E**piscopus signat eum
cludit in ista orationem p hoc voca-
bulum. **A**men in q verbo optatur ad
plurimum petitionum p dicitur. **Q**ue-
dam dicitur s. n. **A**ugustinus. nec est greca, nec
latina. sed hebraica. z id est signat q fiat.
Sicut autem hoc dicitur hz triplice efficacia
z p dicitur. nā pcludit orationem. **E**o s. m. **H**ie-
r. d. s. signaculum orationis. **I**tem q ipse clau-
dat z pcludat. **S**ecundo recolligit orantis
intentionem. qz cū dicitur. **A**men. intencio no-
stra summatur farsup oia precedentia
z si aliquid ex his non fragiliter p destruci-
onem mentis absq actuali intentione in
rota oratione esset pmissum. ad illud impli-
citer reddidit intencio dicendo. **A**men. **T**er-
cio impetrat exauditionem. est enim **A**men
in orationis nota. **U**bi **R**abanus dicit. **D**icit
h. qz dicitur. **A**men. signat indubitanter
a dño qz rrit oia q rrit postulare. **E**t in
b. cernit. **E**xpo h. m. scilicet in orationis ipi-
ore placet. aut est h. o. z q. in seculo z secula.

Expositio Super an
gelicam salutationem

Deo Maria gratia plena.
 Sciendum q[uod] ista saluatoris an-
 glica est marie signi valde
 gloriosa. cum saluator h[ab]eat
 gloriose et laetis recipit. q[uod] tale
 gaudium h[ab]et saluatione. ista deuote dicit
 q[uod] habuit q[uod] fuit ab i[n]glo saluatora. He-
 mira. q[uod] ibi recit[ur] f[er]re maxima puelligra-
 tias marie. **A**xiom[us] e[st] q[uod] ipsa fu-
 it seculi totu[m] m[u]lti breue q[uod] notat p[er] h[oc] q[uod]
 ibi d[icitu]r an. i. sine v[er]bo. aliquid culte fuit ma-
 culae fuit om[n]i sine macula in corp[or]e et sine
 culpa in mente. Ipsa om[n]i habuit pulchri-
 tudinem in m[en]tis et corp[or]is. Cantico. iij.
 Torus pulchra est amica mea. Ipsa om[n]i
 fuit pulchra. q[uod] o[mn]es futurus in se habuit
 b[e]n[e]dictio dicit torus pulchra. Aug[ustinus]. Si

omnes sanctos interrogari. 72. Item
Aug. in xli. l. de ci. di. Virgo pulch
rissima in q. virgo decorata corpe. aia filia
da fid. p. p. i. a. m. e. d. e. d. a. 73. r. l. d. i.
gentis ip. c. o. s. a. p. d. i. c. a. t. v. d. u. t. c. o. l. u. b. i.
e. b. r. a. v. e. l. u. n. a. d. e. c. o. r. a. t. e. f. o. l. 74. r. i. n. b. a. c. d. i. c. i.
o. n. e. p. e. r. e. n. d. i. t. a. t. a. b. e. a. v. e. t. i. m. u. r. v. i. d. i. e.
p. e. n. i. t. e. n. s. 2. v. r. i. n. a. g. o. n. e. f. i. n. i. t. a. m. a. c. u. l. a. m. o.
t. a. l. i. s. c. r. i. m. i. s. i. n. u. e. n. i. a. r. 75. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
2. d. o. s. p. e. r. o. r. d. e. l. l. i. m. a. 76. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
77. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. i. p. a. e. s. t. l. u. c. e. r. n. a. c. i. n. t. a. s. f. i. g. u. r. e.
q. d. n. o. r. a. t. i. n. b. a. c. d. i. c. i. o. n. e. m. a. r. i. a. q. d. i. n. t. i.
p. r. a. f. i. l. l. u. s. t. r. a. t. u. r. 78. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 79. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
i. l. l. u. s. t. r. a. t. u. r. o. r. b. a. d. e. o. v. i. r. i. p. a. f. i. g. u. r. a. c. i. n. t. a. s.
c. l. a. r. i. r. u. l. i. v. i. r. g. i. n. e. l. i. p. a. d. i. s. i. l. l. u. s. t. r. a. t. u. r.
f. i. l. g. o. r. i. b. 80. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. b. o. c. n. o. m. i. n. e. m. a. r. i. a.
i. n. i. p. a. f. a. l. u. t. a. t. i. o. n. e. a. n. g. e. l. i. c. a. e. s. t. v. a. l. d. e. a. t.
t. e. t. e. r. 2. d. i. o. r. e. n. o. i. a. n. d. i. s. 81. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
82. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. h. n. o. m. i. n. e. m. a. r. i. a. d. i. o. r. e. n. o. i. a. n. t. i. m. a. r. i. s.
i. l. l. u. s. t. r. a. t. u. r. 83. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 84. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 85. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
86. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 87. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 88. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 89. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
90. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 91. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 92. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 93. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
94. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 95. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 96. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 97. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.
98. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 99. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s. 100. r. i. n. d. i. c. i. p. o. s.

Angelica salutarōe / f. xxi.

Et ipsa 2 parit collo. **E**t sicut xps est caput et nos membra, sic et ipsa est collum. **E**t p ipsam gratia in nos infundit. **B**er. **T**onus boni plenitudinē posuit d^o in mariam. ut de quid habes grē ab ipsa redūdare scias. **N**ec mix. qz ipsa habuit fontē oim grāz i se. illa fuit maior grā qm recipere potuit. **N**ō enim posset maior grā intelligi. nisi q ipsa esset mās dei. **M**ulier autem gratiosa sit oīb^o. hoc pz in hoc quia ipsa ē grōsa et uiuat nos in vita in morte et post mortē. **I**n vita si sumus iusti grātia nobis augmētando. **I**n morte dicitur mater grātē. **S**i peccatores veniam impetrādo. vñ d^r mās misericō. **I**n morte a demonib^o defendēdo. **I**n canitur de ea. **T**u nos ab hoste ptege. **E**t post mortē aīas in celū deducendo. **I**n canit de ea. **E**t in hora mortis suscipe. **Q**uartū q ipsa est thalamus regis gloriē. **Q**uia scz nouem mē sibi in cuius utero habitauit. **Q**uod nota tur eius dicitur. **I**stis tecum. **E**ccl. xxiij. **Q**ui creauit me requieuit in tabernaculo meo. **I**uit em secū d^o pater q fecit eā potēre. d^o filius q fecit eā valde sapientē. **V**ecognoscat defectus nostros. **D**e spūllance q fecit eā valde clamētē. **E**t go pfidēre debemus in eā qz ipsa est potēns. et cū hoc cognoscat etiaz defect^o nostros. et est misericōrs. quia libent^r vult nos iuuare. **E**t qñ dicis hanc clausulaz dñs tecū. nūc per te debes. **P**uissima mediat^r. pñs sit p te meū. q lōge est a peccōib^o. **Q**uintū q ipsa est dignissima oīū creaturā. qre merito deuote est salutanda. quod nota cū d^r. **B**enedicta tu in mulierib^o. **T**ibi d^r **N**icolaus de lyza. **P**re oīb^o mulierib^o. i. mulieres bñdicent in te. sicut pater in filiō. **S**ed **N**icolaus gozra sup **L**ucam dicit sup pñcta x̄ba. **S**unt aliquemulieres bñdicite quia virgines. sed nō fecundē. aliquē quia fecunda. sed non virgines. **S**ed hec simul virgo fuit et fecunda. idēo sup r omnes mulieres bñdicita. **I**tez beata **M**aria est benedicta sup

per omnes virgines viduas et confugas. **P**rimo sup omnes virgines. et hoc primo in prioritate. quia prior virginitatem vult et seruauit. **S**ecundo in puritate quam post deum maiorem habuit inter oēs homines. quia castitate transfudit in alios hominē cam intue res. **T**ertio i fecunditate. qz x̄go et mī creuit. **Q**ue nec filiz hēre visa est. nec habere sequentem. **E**rgo canitur de ea in hymno. **V**irgo singularis. **I**tem super viduas. **P**rimo quia fuit in orōnib^o et deuotōe fructuissima. **S**ecundo i opib^o et ietatz q ad filiz mag^o assidua. **T**ercio in castitate magis pura. **I**tem sup pñ gātas. quia in ea fuit proles dignior. imo ipsa est super angelos omnes et sanctos. **E**nde canitur de ea. **E**xaltata est seneca dei genitrix super choros angelorum ad celestia regna. **I**tem sciendū est q beatissima virgo maria est merito benedicta super omnes mulieres. quia qñis ipsa fuerit pulcherrima mulier tamen a nullo potuit concipi. et assig nāt tres ratōes. **P**ria ē qz talit^r se hūit in oīb^o fact^o et verb^o q nulli dabat occasiō neqz peccandi sed mouebat cor cuiuslib^o eam intuentis ad deuotiōem propter eius laudabilem vitam et bonum exemplum quod dabat et laudabilē mores quos habuit in omni conuersatione sua. **S**ic adhuc virgines et mulieres d^r herē se reg^r exemplo marie. **S**ecunda ratio propter luminis claritatem que de eius facie exibat. que homines in ammiratiōem inducbar. et ad laudandum deum de tam nobili et pulchra creatura. **T**ercia ratio. quia deus occultabat in ea omnia que poterant esse inatamēta ad libidinem. **E**t dedit illam gratiam omnibus eam intuentibus. vt non inordinate mouerentur. sed ad bonum. quia eius puritas aliorum corda medullitus penetrabat. et in eis omēs motus illicitos extinguebat. **I**stam puritatem nō hūit hēs **A**gnes nec bñ **K**atherine. nec sēra **M**argarēta. qz qñs non

Uy

De angelica salutatione xxi

concupiscunt alios. tñ ab alijs fuerūt cōcupite. vt pñ in legendis earūdz. Quia earum puritas non erat tanta q̄ intuentiuz corda pñetraret. z illicitos motus in eis extingueret sicut puritas beate marie faciebat. Ergo dñ benedicta inter mulieres. **R** Sextum priuilegium est. q̄ ipsa protulit nob̄ benedictū fructum vitę. qđ notatur ibi. Benedicte fructus ventris tui. it. fructus est ih̄s xp̄s filius dei qui nob̄ attulit bñdictionē z redēptionē totius hūani generis. Itē fructus benedicti dñz nob̄. q̄ nos pñlegauit pre angelis. Primo humanā naturā a sumēdo. Ad bñd. ij. Nūq̄ qñ angelos apprehendit sed semē abrahe. Secūdo passionem z mortē p nob̄ tolerādo. bñd. ij. Xp̄s p nob̄ passus est. vñ. Et alid. Ipe ei vulneratus est ppter iniquitates n̄as. Angeli peccauerūt sicut z pñi parēt. s̄pē autē non redemit angelos s̄ hoies sua a mara passionē z pñioso sanguine. Aposto. bñd. xvi. Impiet est. pñcio magno. glorificatē z portatē deum in corde. **T**ercio q̄ omni hora paratus ē nos recipere ad grām. z nob̄ indulgere oīa peccata. Ezēb. xviij. In quacūq̄ hora peccatōr ingemuerit. zc. qđ angelis nō fecit nec faciet. q̄ nūq̄ miserebit eoz. **Q**uarto ministrando nob̄ carnē suam in cibū z sanguinē suū in potū. Ioh̄ vi. Caro mea vere est cibus z sanguis meus vere est potus. q̄ māducat meaz. zc. Angel̄ em̄ sufficit vñ pñemplari. quem nos sumim⁹ in sacro. **Q**uinto q̄ in celo hab̄ bñm⁹ duplicē vñsionē z glām. q̄ cū anḡl vid̄ bñm⁹ oculis aie dēitatē z vlt̄a hoc oculis corp̄is videbim⁹ bñm⁹ manifestatē xpi. z cū hoc habebim⁹ duplicem stolā gl̄ie. q̄ glorificabimur in eoz p̄ore z aia. Sciendū q̄ in vltima clausula desiderare debem⁹ illā benedictionē quam iēsus marie filius daturus ē suis dilectis z electis in nouissimo die cum diceret suis electis illud. Math. xxv. Gloriet̄ benedicti patris mei. percipite regnū. **E**xemplū de beata ȳgine. Fuit in bñz

cātia iuuenis quidā nobil̄ qui q̄uis sculo totius deditus esset. tñ beate virginis fuit dñus. in hoc q̄ ei singlis diebus quinquaginas salutationes p̄soluit. Qui infirmatus ad extrema pductus est. Cū qđ dñi iacuisset mortuus renitit. z mulieri affidentē sibi dixit. Ego voca sacerdotem. Sacerdos adest z corā omibz confitef dicens. Ego fui rapinus ad tribunal xpi z cū in tribus marinis accusaret a demonibz. z ferri deberet snia dñi me pñsiliā maris rogauit filium suū vt ad corpus redire locū penitētie susceperetur. qđ ei factū est. Quū de pñsiliis erat qđ decimas q̄ agris m̄is z bonis non p̄lere dedi. Secūdu qđ pisces cū socijs m̄is de religioforū piscina cepi z comedi. Tercium qđ si gressus pauper cū canibz vehar̄is eis conculcaui. Ad hoc rusticū ab eo dānum passi digrūt. Cur dñi hūis dñe p̄ his dānari cū vob̄ hoc puro corde dimiserim⁹. Itē illi vestra remissio nō sufficit mihi ad salutē. q̄ dñor crax ad solum dum q̄s vos ad relaxandum. hoc dicens iussit dñā restituere sic decessit. **E**xemplū aliud de beata virgine. Fuit qđaz vir nobilis. s̄z tyrānus totus erga suos z alios. vt oēs vindictā petere a deo deo. z hunc cōtigit infirmari ad mortē. Qui aduocans ep̄m loci illius pure p̄fessus est. a quo petiuit. vt sibi sanitate ap̄ deū impetraret. Qui ep̄s q̄ bonus erat obtemperat sibi sanitatē p̄stata tamen prius fide. q̄ de cetero neminem lederet. Quo p̄ualdece. amplius idiffertent oēs lesit. ita vt nō solus ei. sed etiaz ep̄o omnes malediceret. Post h̄ itez. isir mat̄ ē z opp̄suis igne sacro sic p̄r̄ado vt oīa ei mēbra arderet z de vita desperaret. Locauit itē eum ep̄s p̄u p̄ mittens satisfacionē de fide non seruata. vt iterum sanus fieret. qui rennuit recedens cū indignatōne. Appropinquante autē morte clamauit z beata ȳgine inuocauit. Et resuscitatus in celū vidit in a pendente filiū dñi oīpotentis in cruce z matrē suā sibi astantē. z orantē pro se

De Symbolo apostolorū. xxij. fo.

Et iesus ait. Dator nō possum facere.
Ecce enī rursus crucifixus me et ostendit
ei cicatrices sanguineas. Quid vidēs pec-
cator ingratum exclamans voce magna
O bone iherosolē si te crucifixi peris meis.
mattē tū tuam q̄ honorauit. ieiunauit
et oīni sabbato ad honorē bēti p̄ginis.
Cumq; sic clamaret audiret vocē ih̄su
dicentis matri orāti. Ecce mater dedi eū
tibi. et sanatus est. Qui postmodū abla-
ta restituit et vitam emendauit et laudas-
bili sine quicuit.

Incipit expositio super symbolū apłoz.

Donis qui uiuit et credit
in menon morietur in et
nū Joh. xi. Sciendū q̄
fides frequēter est predi-
canda fidelibus. et ab eis

obligat custodienda. qz est fundamētū
ois boni. Tūc Apłs. Fundamentum a-
liud nemo potest ponere p̄ter illud qd
positū est. qd est iesus xps. i. fides xpi.
Aug. Fides est bonoz fūdamētum.
fides est humane salutis initium. sine hac
nemo ad filioz dei nūc pōt puenire.
Hebr. xii. xi. Impossibile est sine fide
deo placere. Ergo ut deo placere possi-
mus debem⁹ h̄c fidē rectā. integrā et fir-
mā. qz fm apłm ad H̄b. x. Iust⁹ ex fi-
de uiuit. vñ etiā Ch̄s̄p. in tracta. de sym-
bo. Fides religionis catholice lumē est
q̄ie. ostiū uite. fundamētū salutis eterne
Nos igitur de fide ecclesie sum⁹ locuturi.
Tūc scīdū q̄ in symolo apłoz. duode-
cim sunt articuli fm nūm̄ apłoz a qui-
bus ppositū est. Nam duodecim apłi
pgregati descripsit duodecim articu-
los fidei in primo psūlo de q̄ h̄i Actū
xv. Cuius prima diffinitio fuit data p
beatus Pet̄rū. sed beatus paulus nō ha-
beatur ibi qui tunc adhuc nō fuit electus
in apłm Et primus articulus p̄inz ad
patrem. et alij sex ad filiū. et quinq; vlti-

mi ad sp̄m sanctū. Pro quo notandū
q̄ nullus. hoim dubitare d̄z sed quilibz
xpianus tenetur credere trinitatē p̄sona-
rum et vnitatē essentie diuine. Nē tñ cu-
riose p̄seruāda est bēa trinitas. sed sim-
pliciter credenda. Ber. Scrutari hanc te-
meritas est. credere p̄tas. nosse vita et
na. B. Lex autē bēi trinitas multū
tipliciter pbat. Primo p sacrā scripturaz
vñ d̄z. Gen. p. Faciam⁹ hoim ad ima-
ginē et similitudinē nostram. h̄ est verbum
patris ad filiū et sp̄m sanctū. Faciamus
enī signat pluralitatē p̄sonaz. imaginē
in singlari signat vnitatē essentie. Item
pbat p auctoritatē angelicā. vñ Ecl̄.
vi. d̄z. Sanct⁹ sc̄tus sanctus dñs deus
sabaoth. i. deus exercitū. plena est ois
terra gloria eius. Sic enī canit angeli i
celo. dicūt enī ter sanct⁹ sc̄tus sanct⁹. ad
designandū trinitatē p̄sonaz. postmo-
dum dñs deus. ad designandū vnitatē
essentie. Item pbat p apłm. p. Joh. v.
Tres sunt qui testimoniu dant in celo.
pater verbus et sp̄s sanctus. et h̄ tres vnū
sunt Ch̄s̄tus in euangel. d̄z vt habetur
Mat̄h. vi. Baptizantes vos in noie
patris et filij et sp̄s sancti. Item cognos-
cit in creaturis. nō tñ p lne cognosca pōt
i aliq creatura Primo p cognoscat isole. vñ
Aug. d̄z. Triasunt in sole. sex qd est. i.
sba. qd lux. i. splēdor qd calz. i. calor. Et
calor p̄cedit a sole et a splēdore sic d̄ tri-
tate qz sp̄s sanct⁹ p̄cedit a p̄re et filio. Itē i
aq̄ p̄bi grā Fons est p se. riuulus fluit a
fōre. stagnū gñat ab vtroq; Itē si spe-
culū ponit in aquā claraz p̄tra solz. tūc
tres soles apparent. vnus in celo et duo i
radio. Sic in inspiciendo sacram scriptu-
ram inuenimus trinitatē p̄sonarum
et vnitatē essentie. Item magnitudo
creaturarū et pulchritudo et vtilitas crea-
turarum ad trinitatē p̄inet. in magnitu-
dine v̄notat dei patris potentia. in pu-
chritudine dei filij sapientia. in vtilitate
sp̄itus sancti bonitas. Quāritur circa
predicta. quare oipotencia plus apłoz

U iij

plantur patri q̄ filio vel spiritui sancto
cuz tñ sit vnus oipotēs vñ Anastasius.
Ōmipotens pater. oipotēs fili⁹. oipo-
tens spū sanctus. z tñ nō tres oipotē-
tes. sed vnus oipotēs. Rñdeo fm̄ Au-
gusti. de trini. Qñ in creaturis solet no-
tari defectus potētie. in patre p̄t. z anti-
quitatē. In filio sola notari ignorātia
p̄pter inuenturē z in experientiam. Et no-
men spiritui sancti sonari solz vehemētē
am vñ Esa. ij. Quisite ab hoīe cuius
spūs in narib⁹ est. Et ne putetur similis
esse in diuinis sicut in creaturis. Patri
non solum attribuitur potētia. s; oipo-
tentia. ne videatur senior Et ob h̄ dicifi
symbolo. credo in deū p̄tēs oipotēte Et
filio attribuit nō solum sapia. s; etiā ois
sapia z scia. ne videat minor z min⁹ scī-
entis aut minus exp̄tus. Spū sancto attri-
buitur bonitas. ne putet crudelis aut ve-
hementis. vñ ps. Spūs tuus bonus de-
ducat me in terrā rectā. Eccl. xij. Spi-
ritus meus super me dulcis.

De primo articulo fidei.

Credo in deū patre oipotēte
creatorem celi et terre. Istū pri-
mum articulum ponit beatus
Petrus ap̄ls. in q̄ cōtinēt distincte tres
credite veritates. Quaruz prima est de
diuina vnitāte cū dī Credo in deū. in
singulari z non in plurali. Secunda de
diuina oipotētia cū dicit paterz oipotē-
te. Tercia de mūdi creatiōe cū dī. crea-
torē celi z terre. Credo in deū Circa q̄
notanduz q̄ est differentia inter credere i
deo. z credere deū. z credere ip̄ deū. fm̄
Augustinū sentētiar. li. liij. di. xliij. q̄ dī
Credere deo est credere vera esse quelōq̄
sur deus q̄ etiam mali faciunt. z nos
credimus hominib⁹ nō in hoīe. Crede-
re deū est credere q̄ ip̄ sit deus. q̄
etiam mali faciunt. q̄ fm̄ Jaco. Demo-
nes credunt z premittunt. Credere in
deū est credendo deū amare p̄ affectu. z
credendo in eū ire. s; p̄ bonū op⁹. z cre-
dendo a adherere. q̄tum ad tolerātiā

mali. z credēdo ip̄i mēbris incorporari
q̄tum ad dilactionē primi. Patrem
omnipotentem. hoc est valde dulcē vñ
hōi in p̄bo illo. Magna enim sp̄s datur
deesse bona volūtas ad filios. p̄cipue
cum ip̄e fm̄ aplm̄ est pater misericordi-
tus. Et fm̄ dictū Esa. xli. Dominus obli-
uitur filioz suozum q̄ mater carnal.
Sic em̄ ait. Nunq̄d p̄t mat obliuisci
infante suū vt nō misereat filio vici sit.
z si ip̄a oblita fuerit tñ nō obliuiscat cui
in manib⁹ meis descripsi te. Cum autē
omnipotens sit nō p̄t ei deesse p̄tēs non
implendo bonā volūtatē quā h̄ ad fi-
lios. Contra hoc verbū vidēt peccare
qui derelinquit deū q̄ iniustari rez ac-
quisitionē z adherēt diabolo nō restitu-
endo res iniustas. credentes se fame mo-
ri si deo p̄fidētē seruiunt Quid autē ei
credere q̄ diabolus melioris volūtatē
vel potēstatis sit ad prouidēdum eis q̄
sibi. ruine q̄ dī. Qūo ergo z euz q̄t
fiducia dicit tales in symbolo Credo i
deū patrem oipotētem creatorem celi z
terre. i. fm̄ Aug⁹. creator oim̄ rerū visi-
bilium z inuisibilium. Scienduz
circa hoc q̄ deus creauit triplicē naturā
scz pure spūales. vt angelos. pure corpo-
rales. vt elemēta. celū. terram. lapides sū-
gna. z sic de alijs. Et creaturā primū spi-
ritualē z primū corpalem vt hominē cu-
ius anima est creatura spūalis. corpus
vero est creatura corpalis. Nota differe-
tiam inter creare z facere. Creare est ex
nihilō aliqd̄ facere. z hoc est impossibile
fm̄ Aresto. qui dicit p̄mo de gēneratio-
ne z corruptione. Ex nihilo nihil fit. Et
propterea Aresto. viij. phisicorū dī mū-
dum ab eterno fuisse. sed a deo creatum
Vnde Beñ. primo. In principio crea-
uit deus celum z terram. Sed facere est
ex aliquo aliquid facere. Et creare solū
pertinē ad deū. Contra hunc articu-
lū sunt manichei qui dicūt visibilia esse
creata a p̄ncipē reb⁹. inuisibilia ve-
ro a deo. Que heres est odibilis bo z hoī

Apostolorum / fo. xxi.

minibz. **D**eo. qz talis heret deo suuz do
minu diminit. dñi visibilia et dñs sub
trahit. **H**oibz qz cōm dñi eis facit dñi
eos ex pte qz visibiles sunt diabolo at
tribuit. imo talis heret deonastat oīs
visibiles creaturas dñz eis et a diabo
lo esse creatas. **E** **E**x pñda rōne
illius articuli hō dirigit ad tria. Primo
ad gratiaz actōes. qz ex qz deus est crea
tor oīm creaturaz. cōrū est qdqd sum
vel habemus. a deo habemus. p. **C**or.
iij. Quid habes qd non accepisti. pñ.
Dñi est terra et plenitudo eius. Sed ex
qz oīa a deo habem? tūc merito tamur
ei gratiaz actōes reddere. et rētre. pñ.
Quid retribuā dñs pro oīb? querit
buit mihi. **C**hris. in sermo. quodā. **L**i
beralissimus est deus. Quanta tibi lar
gitus est ad sustentationez quāta ad eru
ditionem. qnta ad correctionez. quanta
etia ad doctationē. Et hec oīa grat
dedit. **S**ecūdo inducitur ad bene
vrendā rebz creatis. **N**ā creaturis debe
mus vti ad hoc ad qd create sum. Sūt
aut create ad duo. Primo ad gliaz dei.
Prouer. xi. **G**loria pte et sapm iad
gloriam suaz operatus est deus. Secū
do create sunt ad vilitatem hominis.
Habemus ergo vti creaturis ad hono
rem dei et vilitatem propriā. Sed hec
plures sunt qui nō regnantur deo de
creaturis suis imo sepius abutuntur do
nis dei. **U**ñ **A**ug. de ciuita. di. **Q**uif
quis hñficia dei non videt ceus est. nec
laudat in gratus est. quisqz in laudādo
reductat infans est. Scienduz etiam qz
illi multū se timere debent qui male vti
tur creaturis et donis dei. qz debis dñi
strictā reddidit itz rōne. **U**ñ **C**hris.
sup **M**atth. **I**n die illo nihil est. qd rñz
deamus vbi celū et terra et aqua sol et lu
na dies et noctes et mūdus totus stabit
aduersus nos in testimoniu peccatoruz
nostroz. **E**t si oīa tacerent. tamen ipz
cogitationes nostre et ipsa oga specialit
stabunt ante oculos nostros accusantes
nos ante deum. **D**icente aplo **C**ogita

tionibz inimic accusantium. **T**ercio in
ducimur ex isto articulo ad cognitionez
humane dignitatis. qz deus oīes crea
turas creauit ppter hoīem et subiecit eas
hoīi. **C**as. p. **D**ominamini piscibz ma
ris. pñ. **O**mnia subiecisti sub pedibz ei.
Et ergo hō tāte dignitatis qz pñesse
oībz creaturis et subesse deo.

De secundo articulo.

In iesu xpm filiu et vñctū
dñm nostrū. **I**stū scdm articu
lum descripsit **I**oh s apłus
etia euang. lista. **Q**ui post dictū hñt
petri apłi adiunxit. et in iesum xpm et.
Et qd dñz pñctū illius articuli desat
pñio fuit sibi data. cui manifestas verbi in
cena fuit reuelata. vñqz sonaz filij replica
ret in scdo articulo fida et pñtane. **Q**ui po
st aspexit in euang. qd scripsit. **I**n pñctū
pñio erat ver. et ver. et. **E**t notandū qz hñ
atus **I**ohes in illo articulo primo dicit
iesum qz interpretat saluator. pñ designat
qz ipse est qui vult omnes hoīs saluari
Secundo dicit xpm. pñ designat qz nō
solum est saluator. sed etia magister. qz
xps interpretat vñctū et vñctio docet de oī
bus. **P**ro quo sciendū qz magi
ster noster xps docet nos primo hñficia
etia pñra supbiaz dicit. **M**atth. xi. **M**is
ere a me qz mitis sum et hñilis corde. **A**u
gusti. de verbis dñi. sermo. xi. **M**isere
a me inquit dñs nō mūdum creare. nō
visibilia et inuisibilia cuncta creare. nō
in isto mundo mirabilia facere. vel mortuos
os suscitare. sed quia mitis sum et hu
milis corde. **S**ecdo docet nos dilectōne
inimicor. pñra inuidiā **M**atth. v. **D**ile
cite inimicos vestros. hñfate his qui
vos oderūt. et orate p pñqñtibz et calū
niantibz vos. vñqz sitis filij patris vestri
qui in celis est. **T**ercio docet nos orare
et in tanta orōne orare. et hoc est. contra
somnialetiam. **M**atth. xvi. **V**igila
te et orate. ne intrens in temptationem.
Augustinus dicit. **O**ratio tua locutus ē
ad deum. **Q**uando legis. deus tibi loquit

De

tem. quando oras cum deo loqueris. Augustinus in sermone. Oratio orantis est subsidium. deosacrificium. demonibus autem flagellum. Quarto docet epalia relinquere contra auariciam. Luc. xiii. Nisi quis renūciaverit omnibus quae possidet. non potest esse meus discipulus. Beda super verba predicta. Discat in qua renūciare omnibus et relinquere omnia. quia renūciare puenit omnibus quae ualitate utuntur mudantis quae possident. et cum mēte tendunt ad eterna. Relinquere est unimodo pfectio qui et omnia temporalia postponit. et solis eternis inhīat. Quinto docet opari opera bona et meritoria contra avariciam. Ioh. x. Opamini dñi dies est quia venit nōt qñ nō opari pōt. Bernardus de pñdiciat. Si labor te taret merces inuenit. Unusquisque enim sibi suū primum laborē mercedē accipiet. Leo papa in quodā sermone. Non dormientibus regnum celoz puenit. nec orio. nec desidia torpenti beatitudo eternitatis repromittitur. Secundo docet tribulationes et aduersitates patienti suffragari. Ioh. v. Si quis te percussit in unam rē. Ite. Luc. xxi. In patientia uestra possidebitis aīas uestras. Grego. super euange. Luz audieris prelia. Patientia est aliena mala equanimiter perperci. Contra eū qñ qui mala irrogat nullo dolore moueri. Seprimo docet oēs peccatores pñiam agere. Dicit marcus. Nisi pñiam egeritis. Augustinus. de uerbis dñi. sermo. xl. Tempus quo nō penitemus ueratur nobis in iudicium tota enim uita est tēpus penitendi. Sequitur. filiū et pñiciū. Ubi debemus credere quod xps est unigenitus et uerus filius dei. et quod sit eius pater eternitater. et quod est alia psona a patre. et quod est unius naturae et substantiae cum patre. **S**equitur. dñi in nostris. Ubi sciendum quod libere debemus eū hēre p dñō. Primum quod est nobilis. Luc. p. Altissimi filii. pñs Magnus dñs et laudabilis nimis et magnitudinis eius nō est finis. Secundo quod manifestus. ergo agnus uisibilis. Ioh. p. ubi dicit Iohannes baptista. Ecce agnus

Simbolo

dei. Et alii. Tāq̃ quis corā cōdente se obmutescit. Tercio quia fortis ad protegendum et liberandus nos a malo. Ps. Deus protector uite mee a q̃ trepidabo. Quarto quod nos creauit. ps. Ipse fecit nos. et nō ipi nos. Insuper nos redemit proprio sanguine suo. Aplos. Empti estis precio magno. Quinto quod largus est ad remunerandū seruos suos. Aug. lib. xxi. de ciuitate dei. Ipse deus erit finis desiderioz nostrorū qui sine fine uidebitur sine fastidio amabit. sine fatigatione laudabitur. Item Aug. in eod. li. Quid de prepaue diligentiū se. fide nō capitur. spe nō attingitur. charitate non comprehenditur. desideria et uota transgreditur acquiri potest. estimari non potest.

De tercio articulo

Ubi pceptus est de spū sancto natus ex maria p̃gine. Hūc articulum ponit Iacob maior frater Iohis qui fuerūt filij zebedi. In q̃ articulo ponit duas distinctas p̃tates. Primum de xpi pceptione. cum de qui pceptus est de spū sancto. Secūdo de cōbñdita natiuitate. cū sūdit natus ex maria p̃gine. Ubi sciendū est quod nō solum necessarium est xpiano credere filiū dei etiam necessarium est credere eius incarnationem per quam nobis uisibilis apparuit. Baruth. iij. Post hec in carnis uisus est et cum hoibus uisatus est. **R**espondet quod postq̃ angelus gabriel fuit missus ad p̃ginē mariā. ut hēc Luc. p. Et maria credidit et cōsensit. tūc spūs sanctus superuenit in eam. et eam sanctificauit et fecundauit et formauit in instanti de purissimo sanguine uirginis marie. (vel ut alij dicūt de purissimis humoribus eius) corpus xpi. et in eodem instanti in q̃ formatū est corpus creata ē et aīa ex nihilo. et in eodē instanti p̃mota est corpori organizato. Et illa duo corpus et aīa simul mox fuunt deitati unita in p̃a filiū psona. Item sciendū sibi deus

reum de firma. q. tota trinitas illam incarnationem opata est q. opa trinitatis ad extra sunt in diuina. **N**ā ibi fuit potentia patris. que statim corpus formauit. et etiam creauit. et illa duo diuinitati vniunt in illo momento cū dixit. **E**cce ancilla domini. hoc nō potuit facere potētia alicuius creature. qz omnis creatura in sua operatione requirit sps sicut firmamentū requirit diem. vt moueat ab oriente in occidentem. luna ad complementū sui cursus requirit mensem. sol integroz annū. hō inde terminatō tēpe format in vtero matris. **I**n pceptione autē sps opata est potētia patris. qz in instāti pceptio cōpleta fuit. Item opata est ibi sapia filiū. qz ibi corpus suū optime disposuit. et oia mēbra decēter ornauit. **D**s. Speciosus forma pater filij homin. Item opata est grā spiritalis sancti qui pceptione illaz mundā ab omni peccō reddidit. **N**ō nō est factum in aliquo puro hoīe. **N**ec enī aliq nati sunt sine peccō et sanctificati in vtero matris. **S**icut brā virgo maria. **I**hesus baptista. **I**heronias. tñ in peccō originali sunt cōcepti. et fm rationem seminalem descendunt ab adam. **C**hristus autem non solum natus sed etiam conceptus fuit sine peccato. **A**ug^o. Solius redemptor est esse sine peccato. **H**ec Henr. de firma. sup symbolum. **Q**ueritur qre conceptio christi potius attribuitur spsui scō. **R**ñdeo fm Henr. de firma. q. intētio denotat opationem. **I**ps autem hac intentione carnez assumpsit. vt miseris et afflictis subueniret. **E**t quia bonitas et misericordia attribuit spiritali sancto. ideo de spsui scō cōceptus est. **H**ec ille. Item dicit de spsui scō pceptus. vt p hoc excludant corporales admixtiones. **U**nde canitur. **N**ō ex virili semine. sed mystico spiramine. Item sciendum q. quis tota trinitas opata sit incarnationem. solus tñ filius est incarnatus. vt dicit brūs **A**ug^o. in lib. de fide ad petrū. **E**t brūs **A**ug^o. ponit tale exemplū. **S**i tres puellē teneant vnam tunicam. et illam vna ex illis

inducatur. tunc illa indutio fiet a tribus puellis. et vna illarū eam sola inducet. **E**t alius doctor ponit tale exēplū. **S**i tres. scilz petrus. iohes andreas. sit agerent rubricando andreas. rubricatio andree fiet ab his tribz sil. artū solus andreas rubricaret. **R** Sequitur. **N**atus ex maria et gine. **V**irgo **D**aria virgo pcepit. et go peperit. et post partuz virgo permansit. **Q**uerit quare sps natus sit de virgine. **R**ñdeo fm Henr. de firma. **T**riplex est status hūane nature. scilicet. cōiugalīs. vidualis. et virginalis. fm illis bonus. sed s. mdior. et cūlus optimus. **Q**uicquid autē est optimū dō attriuitur. ideo iuueniens fuit vt de gine nasceret. **E**t in hoc etiam osidit sps excellentiam. status virginitatis. **A**ugust. **U**nius scē virginis prius oim sanctarū virginū est decus. **S**ecundo fm alius doctorem. **S**icut per eūā gine facta est peditio. sic econuerso p mariā virginē debuit fieri reparatio. **U**nde canit. **P**aradisi porta per eūā cunctis clausa est. et per mariā gine iterū patefacta est. igit rē. **T**ercio vt variat pphetie adimpletetur. **E**saie. vij. **E**cce virgo pcepit et pariet filiū. **S**ciendū etiā q. circa hunc articulum **O**rigenes errat qui dicit q. sps ad hoc natus est et ad hoc venit. vt non solum saluaret hoies. sed etiam demones in fine mundi. hoc autē est ptra dictū xpi **M**atth. xxv. **I**te maledicti in ignem eternū q. parus est dyabolo et angelis ei⁹. **A**d remouendū hunc errorem patres sancti addiderūt in symbolo qd canitur in missa. **Q**ui ppter nos hoies et ppter nosram salutem. et non propter demones.

De quarto articulo fidei.

Issus sub poncio pylato. crucifixus. mortuus. et sepult⁹. **I**tem articulū fm Henr. de firma. posuit brūs andreas. **Q**ui quidem articulus necessarius est ad salutem. **N**ā sicut debemus credere incarnationem filij. ita necessarium est credere passionem

De

Symbolo

et mortem eius. Quia **sim** Gregori. **Hi** bil nobis nasci profuit nisi redam. pñus
ser. In quo quidem articulo beatus an
dreas describit quorū creditas veritates
Prima est de christi passione. put xps an
teqz fuit crucifixus passus est. scilicet flagella
tus. illusus. psputus. alapis celsus. vela
tus facie. colaphizatus. et spinis coronas
tus. Et hoc notat cū dicitur. passus sub
poncio pylato. Secunda est de xpi crucifixi
one. Tercia de christi morte. Quarta de
sepultura. Et quidem ille veritates sunt
distincte. Probatur qz hora matutinali fu
it passus vsqz ad terciā. et hora sexta cru
cifixus. et hora nona mortuus. et hora ve
sperina sepultus. **C** Item aduertendum
circa passionē christi. Primo qd patitur
Rñdeo dei filius summe bonus. Secū
do qd et qualis patitur. Respondetur patitur
in rebus exterioribus spoliacionē. qz nu
dus pepedit nec habuit aque habuit.
In corpore amarissimā afflictionē Quia
a planta pedis vsqz ad pñem nō fuit in
eo sanitas. In anima maximā tristitiaz.
Tūc dicit. Tristis est anima mea vsqz ad
mortem. Tercio a quibz patitur. Rñdeo
a pñcipibz sacerdotum et ministris et po
pularibz et a iudeis et gentilibz. ps. Qua
re fremuerūt gentes. et ppli meditati sunt
inania. Astiterūt tē. Quarto quare pa
titur. Rñdeo ppter peccā nostra et salutē
nostrā. Esai. liij. Propter scelus populi
mei percussit eū. Quinto qd coegit eū. Re
spondeo maxima charitas. Apo. i. Di
lexit nos et lauit nos a peccis nris in san
guine suo. Roma. v. Commēdat deus
suam charitatem in nobis. quia cū inimi
ci essemus xpus pro nobis passus est et
mortuus iustus pro iniustis. Passus
sub poncio pylato. Notādū qz christus
passus est sub vno pylato. nūc autem in
membra suis patitur a multis pylatis.
Matth. xxv. Quod vnus minimus me
is fecistis. mihi fecistis. Et ideo charissi
me. si iustissime pateris a iudice iniquo.
noli querere. Sed memento domi
ni ihu xpi. in passum sub poncio pylato

Item si subditus es. et habes prelatum
corruptum prementem te per iustitiaz
suis pariens. quia ipse est tuus pylatus.
Si mulier es. et habes virum furiosum
te percutientem. si pariens. qz ipse est tu
us pylatus. Si seruus es et habes domi
num impium et crudelē te molestantē
non mireris. qz ipse est tuus pylatus. et
sic de alijs. Et omēs isti predicti debēt
esse patientes. qz pro his tribulationibz
habaturi sunt magnum premium in celo.
Matth. v. Beati estis cū maledixerint
vobis hoies. et persecuti vos fuerint. et di
xerint omne malum aduersum vos. me
tientes ppter me. Gaudeat et exultate. q
nā merces vĩa copiosa est in celis. Itē
sciendū qz poncio est cognomen ad in
sula ponti noiarum. sed pylatus est pro
prium. et erat gentilis et indigus pane.
qd **sim** Aug. . Peccator non est dignus
pane quo veditur. A quo malo homine
xps ad mortem sentēciatus et iudicatus
est. Item sciendū qz Vincen. in speculo
hysto. dicit qz pylatus accusatus est in
multis a vicario prefide syrie. Et pmo
de morte oim innocentium quos occide
rat. et qz imagines gentium ponebat in
templo. Item qz pecuniā posuit in car
bonam redigebat in suos vsus. in defa
ctis aqueducū in domū suam Pro his
missus est in exilium et ibi in multas inci
des calamitates se ppha manu intemit

De quinto articulo.

Ascendit ad inferna. Istū qui
rim articulū scribit beatus **po**
lippus apl's. Circa quē articu
lū primo queritur quo tpe vel qua hora
christus ad inferna descendit. Rñdeo **sim**
tho. qz statim qñ aia xpi fuit a corpore se
parata cū aia xpi deitatis vnica descen
dit ad lymbū patris et māsū ibi ab hora
mortis xpi que fuit hora serie sexte nona
vsqz ad horā resurrectionis. et hoc fuit tē
pus quodraginta horarū Quia diluculo
diei dñice surrexit et in eadem hora resur
rectionis duxit eoz de lymbis Item **sim**

Apostolorum 16. rrii

dum q̄ ania xpīi segrata fuit a corpe. sz de
tras mansit cū aia ad infernū descendē
co. z etiā cum corpe in sepulchro iacente.
Item sciendū q̄ ante xpīi passionē fuerūt
quatuor receptacula aniarū. Primus lo
cus fuit infernus d. minor. in quo est
pena sensus z pena damni. i. carētia vi
sionis dei. Et etiā ibi sunt tenebre exteris
or̄is z interiores. i. carētia gratie. z caren
tia glorie. Ad hunc locū xps non descen
dit nec ab illo aliquē liberauit. Ratio. qz
christi passio nulli pdest. nisi sit eius mē
brum vel fiat per p̄uersionē. Sed illi in
inferno nō fuerūt mēbra xpīi nec poterāt
fieri. qz fuerūt extra statū mēdi. qz nec
in illo loco est redemptio. nec p̄ eis or̄a
dum. Et b̄tus Aug. Si scirem patrē
mū in inferno. nō plus orārē p̄ cōs p̄
diabolo. Sed locus est limbis puero
rum. i. alioz infantium in peccato origi
nati decedentium. qui limbis est sup
infernū z ibi est pena damni. i. carētia vi
sionis diuine. z non pena sensus. i. sensu
būlis pena nō est ibi. Et sunt ibi tenebre
exteriores z interiores. i. carētia gratie z
glorie. Ad illū locū xps etiā non descen
dit. nec ab eo etiā aliquē liberauit. Ratio
huius. qz illi paruuli nō fuerūt capaces
gratie xpīi. nec satisfactō christi potest il
lis suffragari. neqz ad eos extēdi. Quia
ad illos solū extendit q̄ eius mēbra effici
unt p̄ fidē vel aliq̄s fidei sacramentum.
Sed neutri illi poterant habere. Terci
us locus est purgatorius. z est sup limbū
pueroz. ibi est pena damni et sensus ad
tempus determinatū et finitū. Et sunt ibi
tēbre exteriores qz gratiam habēt.
Ibi est ignis coꝝgalis in quo anime illo
rum qui in hac vita penitenciam suā nō
impleuerūt affliguntur vsqz ad satisfac
tionem condignam. Queritur verum
illi qui fuerūt in purgatorio liberari sint
quādo xps descendit ad limbū patrum
Respondē q̄ nō. sed solum illi qui tūc
purgati fuerunt sufficēter. vel meruerūt
hoc q̄ illo tēp. in descensu christi libera
ri debuissent. Ratio est. quia passio xpīi

non habuit temporalem victutem z tran
sitoriam. sed sempiternā. Sz pena pur
gatorij est transitoria et temporalis. z idē
qui fuerūt tales quales nunc sunt qui in
purgatorio detinētur. nō fuerūt a purga
torio liberari per descensu christi ad in
feros. Sed solum illi qui tunc purgati
fuerunt. vel alias hoc meruerunt q̄ tē
pore descensus christi liberari deberent.
Quartus locus est supmus est limbū san
ctorum patrum vbi fuit pena damni. id
est carētia visionis diuine. et non pena
sensus. Et erant ibi pene exteriores. sz nō
interiores. quia omnes isti in gratia fue
runt. Et ad istum christus descendit et
fregit z sanctos patres inde eduxit. Et
isto articulo habemus duo documenta.
Primū q̄ debemus habere spem de do
Quia si illos qui fuerunt in limbo visi
tauit. quilibet nostrum considerare potest
q̄ nos in tribulationibus nostris nō de
relinquet. ps. Cum ipso sum in tribula
tione cripiam eum z glorificabo eū. Se
cundum documentum est q̄ debemus
animabz proximorum nostrorum subue
nire. Si enim christus descendit ad infe
ros vt suos liberaret. et nos exemplo xpīi
debemus subuenire animabz per suffrag
ia. Vñ ipsi clamant ad nos. Job. xix.
Desideramini mei miseramini mei saltem zc.

De sexto articulo.

Tercia die resurrexit a mortuis.
Hunc sextū articulū descripsit
sanctus Thomas ap̄ls. et con
uenienter scripsit istum articulum. quia
in eo pus dubitauerat. z de eo plene certē
ficatus fuit. sicut habetur Johannis. xx.
vbi christus dicit thome. Infer digitū
tuū huc et vide manus meas. et affer
manū tuā et mitte in latus meū. et
noli esse incredulus. sed fidelis. Vñ san
ctus Thomas in tertia parte. q. liiij. ar
ticulo. iij. dicit q̄ sanctus Thomas apo
stolus non solum vidit vulnera christi.
sed etiam tetigit. Item notandū fm
Deuicū de ffrmaria. Sicut necessarius

Apostolorum fo. xxij.

christus erit i acie in loco eminēti vrb
omnibus possit videri. Et circa euz erit
sancti circūquaqz z maligni erūt in terra
vndiqz circa locū iudicij. Sedo querit
cū quibus xp̄us veniet ad locū iudicij vl
ad iudiciū. R̄spondeo qd cū angelis z sc̄is
suis qd tunc erunt in edo. vñ **hab. xrv.**
Cum venerit filius hominis in maiestate
sua et omnes angeli eius cū eo. Tercio q̄ri
tur an fiet citatio. R̄s̄ndet qd sic et hec fiet
p vocem tube. q̄ in aduentu iudicis ab
omnibus audiet. **Joh. v.** Venit hora i q̄
omnes qui in monumentis sunt audient
voce filij dei. Et dicit magister i. iij. sen
tentiarū dist. xliij. qd vox illa erit xp̄i vel
alicuius angeli vel plurū angeloz qd ab
omnibus audietur et virtute aus mortui
demonumentis excitabunt. Er̄it ei signū
valde euidens z manifestū. Et ideo vox
illa dicit tuba. ppter hoc qd erit valde ap
ta. Et d̄r nouissima qd post illā non erit
alia. vñ apl̄s **p. 2o. xv.** Tanet em̄ tu
ba et mortui resurgent incorrupti. Et hor
ribiliter aūt hec tuba sonet. Hieronimus
innuit cū dicit. Cum dormiero siue vigi
lauero siue aliqd fecero. semp illa vox no
uissime tube sonat i auribz meis. Surgi
te mortui venite ad iudiciū. Hec vox. vt
d̄r chr̄f. audiet in celo. Et tunc videbūt
filij hōis (vt ait lucas). venientē in nu
bibus celi. Illuc veniet **Johā.** baptista
cū omnibus pp̄his et patriarchis. **Janis**
roci petrus cū oibz apl̄is z euāgelis
stis. **Stephanus** cū oibz qd suū innocentē
sanguine fuderūt p domo. **Nicolaus** z
Martinus cū oibz cōfessoribz. **Katheri**
na cū omnibus virginibz. **Elizabeth** euz
om̄ibz viduis. **Anna** cū oibz coniugatis.
Regina celi cū oibz sacerdotibus et re
ligiosis. quīsqz ad mortē i eius obse
pmanuerūt. Et vox huius tube audiet
i inferno. vt ait **Chas.** Et tūc lucifer. sa
banas. asino d̄us. bedsehub. veient cū
om̄i exercitu infernorum. Item audietur
vox tube p totum mundū ab oriente vsqz
ad occidentē z resurgent om̄es parit
q̄rū corpa in terra deuerūt. Veniet illuc

Layn qui pp̄riū fratrem suū occidit
omnibus homicidis. **Judas** cū oibz tra
ditoribus. **Pilar** cū iniquis iudicibus.
Lamech cum oibz adultis. **Ananias**
et **saphira** cū oibz monachis porceris
r̄is. **Abthalia** cū puerorū necatrici. Et
procedent qd bona fecerūt in vitā eternā.
Qui vero mala egerūt i supplicij eternū.
Item sciendum qd iste articulus de
bet incutere timorem magnum quia de
omnibus reddituri sumus districtā rōez.
Ecci. xij. Cuncta qd sunt adducet domi
nus ad iudiciū. Nā reddituri sumus ra
tionē de oibz cogitationibus nostris.
Vñ b̄ns Grego. Sic deus cogitatōes
vnusquisqz p̄sidet. et cūctos gressus
dinumerat. vt nec minutissime cogita
tōesque apud nos vsu vluerunt eius in
iudicio indiscussa remaneant. **Sapientie**
p. In cogitatōibz impij interrogatio erit.
Item de oibz p̄bis. **Math. xv.** De o
ni p̄bo ocioso qd locuti fuerint hoies z c̄
Item de oibz opibz nostris qd gessimus
in corpore. s. de om̄i gressu. visu. tactu. au
ditu z sic de alijs. **Apostolus.** Omnes
nos manifestari oportet aū tribunal xp̄i. f
ferat vnusquisqz pur gesserat in corpore
suo. siue bonū siue malum. Item de rebz
temporalibz quō lucratus es quō posse
disti. quō expēdisti. Item quibz de offi
cio z artificio suo. scz faber sutor. pistoz
et sic de alijs. Sūt officiales sicut magi
ster ciuiū. z sic de alijs. Item quilibet de
suo statu. siue in statu matrimoniali. siue
viduali. siue in statu virginitatis z c̄s

De nono articulo. R

Redo in sp̄m sanctū. expeditis
articulis sp̄aliter respicientibz
p̄sonas patris z filij. tunc acce
dendū est ad eos qd terciam in trinitate
respiciunt p̄sonam videlicet sp̄sū sc̄i. Et
istū articulū. describit **Jacob** minor fra
ter **symonis** et **iude**. Et merito. quia q̄lis
bet sp̄ignus teneatur credere hunc articu
lum. Quia sicut necessarium est ad salu
tam credere in patrem et filium. ita et in

minis semper est gratia sp̄s sancti. nisi
ipam expellat p̄ immūdiā p̄ti. Dedit
natur enī sp̄s sanctus cum immūdiā ha
bitare iuxta illud. Que cōicatio lucis ad
tenebras. Et dicitur sancta q̄ deus eā in
habitat. ps̄. Die domū tuam d̄ ecer san
ctitudo. Ap̄ls. p̄. Col. iij. Refecitis quia
templū dei estis. Luce. Templū dei iter
vos est. Tercio d̄ catholica. id ē. vni
uersalis. D̄io q̄ntum ad locū. q̄ per to
tum annū p̄dicatur. Rom. i. Fides ves
ra annūciatur in vniuersa terra. ps̄. In
oīm terrā exiuit sonus eorū. Sec̄do quā
tū ad sexum. q̄ nullus ab iij c̄is siue sit iu
venis siue senex. siue masculus siue femina
Tercio q̄ntum ad rēps. quō oīes fide
les qui fuerūt a p̄ncipio abel iusti. z q̄ v̄
q̄ ad finem mūdi erūt. hos continet ec
clesia z durabit ip̄a etiam vsq̄ ad finem
mūdi. q̄a regnū eccl̄ie est firmissimū ex q̄
non est submersum p̄ t̄p̄anos. sc̄z. nero
nem. dioeclesianū. arrum. iulianū. qui for
tissime impugnaverunt eccl̄iam. z conati
sunt eā exterminare. Sed quāto plus il
los fideles martyrisauerunt. tanto plus
multiplicati sunt. sicut filij isrl̄ a pharao
ne opp̄ssi plus fuerūt multiplicati. Ero.
p̄. Immo nec antip̄s p̄ualebit aduer
sus eā. eā ex toto exterminādo. vñ. Ma
th. xviij. Ecce ego vobiscū sum vsq̄
ad cōsummationē seculi. sc̄z. post cōsumma
tionē tūc remanebit in celo. Sed iā eccl̄ia
sc̄a diuisa est in tres. Una est in mūdo.
alia in purgatorio. tertia in celo. z hoc d̄
signatur in diuisiōe hostie q̄ in tres par
tes diuidit in missis sacerdotum.

De vndecimo articulo.

Ancorū cōmunionem remissit
onē p̄corū. Hunc articulū fm
Henricū de frima. posuit. Iu
das radus frater symonis iacobi. Pro
quo sciendū q̄ sanctorū cōmūio est bo
norū sp̄ialium p̄ sc̄os acq̄sitorum cō
gregatio. Tū inter alia que sunt nobis
credenda etiā specialiter est credenda cō
municatio sc̄orū in eccl̄ia. Nō oīes pec

catores existentes sine peccato mortali
p̄cipes sunt oīm bonorū que sunt in ec
clesia p̄ q̄libet membrū eccl̄ie. Sicut si
candela accendatur p̄ aliquo specialiter.
oīes qui euz illo sunt beneficiū candele
percipiunt. nisi in visu impediat. sc̄z. ob
staculo p̄ti mortalis q̄ obrebrat in
tellectum et inficit affectū iuxta illud ps̄
Participem me fac deus oīm timentibz
te. Ratio aut̄ quare cōmūia sunt bona
eccl̄ie et charitas z veritas fidelium. q̄
charitas non querit que sua sunt. sed q̄
vile est et bonum multis. Ideo ip̄a est
distributrix bonorū que sunt in eccl̄ia.
Q̄ bonum eccl̄ie in singula membra cor
poris christi mystici distribuitur p̄t de
clarari per tria exēpla. Primus est in ho
mine. cum abus fuerit bene digestus d̄
rigitur ad singula membra sana. Secun
dum exemplum est in arbore in qua hū
mor per radices attractus diuiditur per
singulos eius ramos saltem nō aridos.
Tercium exemplū est in fonte emanans
te qui diuiditur in multos riuulos non
obstructos. Quando aut̄ ab homie ali
quod membrū vel ab arbore aliquis ra
mus amputat ad illum nō mittit nutriti
mentū. sic q̄n ab eccl̄ia aliquis p̄fescindit
tur per heresim aut inobediētiam aut ex
cōmunicationē seu charitatis amissionē
tunc priuatur sanctorū cōmūione z bo
norū eccl̄ie participatione. Et hoc q̄
liber xp̄ianorum debet fugere z abhorre
re. quia sic abscessus est in statu damna
tis. et oīm bonorum eccl̄ie priuatus.
Sunt aut̄ tria p̄sidia inter alia que a san
croz cōmūione pueniunt. sc̄z. indulgētia
prelatorum. preces sanctorū. z suffragia
fidelium mortuorum. Unde est sciendum
q̄ indulgentie veniunt de thesauro eccl̄ie
sc̄e et sanctorum cōmūione. Hunc the
saurum habent dispensare prelati eccl̄ie
plures minus huic et isti dādo fm cau
sam rationabilem. Quattuor rāmen re
quiruntur ad hoc q̄ indulgentie valeāt
fm b̄m. Tho. super. iij. dist. xx. Duo ex
parte dantis. z duo ex parte suscipientis.

X iij

De

Ex parte dantis requiritur auctoritas et
causa rationabilis. scilicet utilitas ecclesiastica
Ex pre suscipientis etiam duo. scilicet ut sit co-
tritus et possessus et faciat illud pro quo in-
dulgencia est data. **¶** Quo ad secundum pre-
articuli. scilicet remissionem peccatorum est tenendum
quod omne peccatum siue sit actuale siue origina-
le in ecclesia potest remediari et mederi. Nam
per baptismum tollitur omne peccatum in bap-
tismo non sicut accedente. siue hic qui ris-
te baptizatus sit adultus siue puulus. Post
baptismum autem quocumque quis lapsus
fuerit in peccatum siue sit mortale siue veniale
se poterit per veram penitentiam reparari. Ergo fir-
miter quilibet credere debet quod in ecclesia
catholica est remissio omnium peccatorum. et in nul-
la alia secta. quia extra ecclesiam non est salus.
Et contra istum articulum faciunt
homines desperari qui propter magnitudinem
vel multitudinem peccatorum desperant
quod est maximum peccatum. unde Iheronimus
de summo bono. Desperatio est peior omni
peccato. unde etiam Augustinus super Iohannem
De nomine desperandum est. dum est in
hac vita solum enim de passionis crimen est
quod mederi non potest. Ergo credere debet
bonum remissionem peccatorum.

De duodecimo articulo.

Annis resurrectionem et vitam
eternam amen. Hunc articulum
ponit beatus Hieronymus apostolus.
ubi duo tangit. Primo generalem resur-
rectionem. ubi dicitur carnis resurrectionem
Secundo eternam gloriam dicens. vitam eternam
Et circa primum notandum. quod omnes homines simili-
ter resurgent in novissimo die. unde Iohannes. v.
Venit hora in qua omnes qui in monimen-
tis sunt audient vocem filii dei. et qui audierint
vivunt. Item apostolus. I. ad Cor. xv.
Omnes qui dormierunt in Christo. Qui credendum est
christiano quod quilibet homo idem in numero resurget
cum eodem corpore in quo iam vivit. unde Iohannes
xix. Rursum circumdabo pelle meam. et in
carne mea videbo deum salvatorem meum
quem videris sum ego ipse et non alius. Ad
denotandum identitatem proprii corporis Quis

Simbolo

est corpus in cinerem et in pulverem resur-
dictum sit. tamen omnia ista que spectant ad cor-
plemmentum corporis redduntur. et idem cor-
pus resurget. Et eadem anima illius hominis
hoc idem corpus sibi assumet et ei coniungetur
Hoc patet quia si homo qui meruit debeat penite-
ri. ut iustus est. necesse est. ut idem corpus
et eadem anima in resurrectione iterum coniungatur
quod prius fuerit sit iusticia dum viverent
ante mortem Nam si anima aliud corpus assu-
meret non esset resurrectio. sed novum corpo-
ris assumptio. Et hoc patet quia idem corpus
in numero cuiuslibet electi quod nunc est grossum
mortale. corruptibile. defectuosum. obs-
curum. passibile et grave. hoc autem in resur-
rectione immortale. subtile. incorruptibile
sine defectu. et clarum impassibile et agile.
Et dico notanter cuiuslibet electi. quia
corpora reproborum erunt valde passibilia
grossa ponderosa et obscura. Sed quare
quod de etate resurgentium et quantitate. Non
datur. omnes in eadem etate resurgent sicut ipse
qui fuit. xxxij. annorum et quasi dimidius Sic
in eadem etate omnes resurgemus. tam senes quam
iuvenes. Et in illa quantitate stature resur-
get unusquisque quam tunc habuit vel
habuisset si ad talem etatem pervenit vel per-
venisset sine impedimento sui status. Unde
apostolus ad Eph. iij. Donec occurramus i
virum perfectum in mensura etatis plenitudinis
christi. **¶** Quantum ad secundum pre-
articuli. ubi dicitur (vitam eternam) Sciendum
quod quilibet homo debet credere vitam eternam. quod vita
ipse dicitur Iohannes. xij. Ego sum vita et vita
et vita. Et ideo anima que semper erit coniuncta
deo semper habebit vitam eternam. Et nota
quod vita eterna omnibus bonis abundat. Et
ideo est finis omnium desideriorum nostrorum. nam in
vita eterna sensus delectabitur. intellectus il-
luminabitur. affectus delectabitur. appetitus sa-
tiabitur. unde Augustinus. li. ij. de civitate. Chare
illa vitam amplecti debuisti ubi est vita si-
ne morte. lux sine tenebris. iuventus sine
senectute. pax sine discordia. voluntas sine
iniuria. regnum sine commutatione. quia
non amittitur. unde Iohannes. xvi. Gaudium
vestrum nemo tollit a vobis. Et tamen et

De Sacramē. Baptisimi .xxiii. fo.

cellens est illud gaudium. et tam multa sunt ibi bona q̄ de singlis dicere que ibi erunt deficit humanus intellectus. nō solum hūanus. sed etiā angelicus. aplo attestare. qui ait. p̄. **Cor. g. qd** nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec in cor hoīs ascendit. que preparauit deus his qui dñt gunt illum. vnde etiā ps̄. Quoniam mille ante oculos tuos sicut dies hereterna que preterit. Ad quam vitā nos perducit iesus xpus marie filius qui sine fine viuit et regnat cum deo patri zc.

Incipit tractatus de septem sacramētis

Sacramenta sunt septem que deus instituit. et in quolibet sacramento datur gratia dignereipienti ipm sacramentum. **Q**uātur quot sunt sacramenta necessitatis. **R**ñdeo fm̄ Raymū. q̄ quinq̄ sc̄. baptisimus. cōfirmatio. eucharistia. pnia. et extrema vñctio. Et dñt enī necessitatis. qz sunt in precepto. et tenetur q̄libet ad ea suscipiendo pro loco et tpe. **R**eliq̄ duo sunt sacramenta voluntatis. s. ordo et m̄rimoniū. **Q**uerit̄ virū sacramēta debeāt pctōribz dari. **R**ñdeo fm̄ Ray. ppter occulta pctā nō possunt sacramēta denegari alicui nisi p̄ ammōnitionem secretā in speciali. vel publicāz factā in generalī. vt pz de p̄. di. ij. c. prohibeat. **E**ñs at̄ in pctō mortali. siue occulto siue manifestō. mortali peccat recipiendo. vt patz di. gl. c. multi. z. xcy. c. illud. xi. q. ij. c. audi. **S**ilicet et ministrās sacramēta in pctō mortali peccat mortāliter. **Q**uerit̄ vtrū possint iterari sacramēta. **R**ñdeo. tria sacramēta nō pnt iterari. s. baptisimus. cōfirmatio. et ordo. qz in collatione cuiuslibz triū p̄dictorū impit̄ character anie. q̄ etiā per mortem ab aīa nō pōt separi. **E**ñ si q̄s resuscitaretur non esset baptisandus nec p̄firmā dus nec reordīandus. **S**ecus est de q̄

tuor alyis sacramentis. vñ **H**ugo de facto victo. dr. Si lazarus post resuscitationē voluisset resumpsisse. vtrūq̄m suū oportuiss̄ q̄ de nouo cōtrahisset. **E**ñ p̄ mortē soluit matrimoniū. **S**ilicet eucharistia et pnia et extrema vñctio. reiterant̄.

De primo sacro. s. baptis.

Baptisimus est primum sacramentū et ianuā oīm sacramentorū et etiā est fundamētū omnīū sacramentorū qz nulli p̄fertur aī ipm in ecclia aliq̄d sacramentorū. **Q**uesritur q̄s sit effectus cathecismi. **R**espō. deo fm̄ tho. in. iij. dist. vi. q̄ exorcismus habet effectum in corpore et aīa qz minuit p̄tē demonis ne possit tñz in hoīe sicut prius. ne baptisimus et alia bona impediāt. **S**ed p̄ dicta p̄as demōis tollit̄ in baptismo tollit̄. sicut pharo p̄us flagellatus est p̄lo nō egresso de egipto. et postea p̄lo egresso totaliter ī mari rubro (q̄d est figura baptisimi) submersus ē. **Q**uerit̄ vtrū omnes teneant̄ ad baptisimū. **R**ñdeo fm̄ Tho. in. iij. dist. vi. **Q**uilibet teneat̄. etiāz sc̄ificatus iusto ppter tres rōnes. **P**rio quidē ppter accendendū characterē quō adunet p̄lo dī et quasi deputet̄ ad recipiendā diuinā sacramēta. **S**cōda vt baptisimū suscep̄tē passioī xpi corpālī p̄formet̄. **T**ercio ppter bonū obediētiē qz p̄ceptū de baptismo oībz datū est. **Joh. vi.** Nisi quis renatus fuerit ex aqua zc. **Q**uerit̄ vtrū baptisimus aque possit ī aliquo suppleri. **R**ñdeo fm̄ Petrū de tharantasia fm̄ cōmunem legē nō p̄t ī puilis suppleri. cur nō p̄t habere vñm liberi arbitrii. **S**ed si p̄pō occiderent. p̄t credi q̄ saluaretur sine baptismo aque. **I**n adultis autē potest suppleri p̄ baptisimū flaminis siue cōrictiois et p̄ baptisimū sanguinis id est martiri. **E**t hoc intelligē q̄d est articulus necessitatis. **Q**uerit̄. vtrū puer in vtero xpi possit baptisari. **R**ñdeo fm̄ Tho. vbi. s. nō pōt qz talis deo notus est non ecclie. nec subiacet p̄t operationi

De Sacramento

ministrorum ecclesie. vñ August. dicit q
sicut qui nō vixit non pōt mori. ita q nā
tus nō fuerit non potest renasci. Non dz
autē mater scindi vt puer possit nasci. et
baptizari. Quia fm ipm non sunt facien
da mala vt eueniant bona. debet tñ ipsa
mater scindi si iam defuncta esset. et puer
adhuc in ea viueret. ¶ Queritur qd fa
ciendū esset qñ apparer aliqō membrum
pueri z timeatur imminere mortis piculum
Rñdeo. q in tali periculo egressa parte
pncipali s. capite baptizari debet. sed se
cus est de alijs pñbus. vt de manu vel d
pede. Quis nō noceat si ille partes asper
gant baptismali aqua. qz diuina miserit
cordia non est attanda. Et si postea ple
narie nascatur tunc sub tali cautela bap
tizetur sub hac forma. Non te rebaptiza
bo si es baptizatus. Is si nō es baptizat⁹
tūc ego te baptizo in noie patris z filij z
spūs sancti. ¶ Sciendū q materia bap
tismi est aqua pura naturalis. Nō baptis
mus nō pōt fieri in vino nec in ceruisia
neq in vrina neq i aliquo alio liquore.
Sed forma verborum baptismi est hec
Ego te baptizo in nomie patris z filij z
spūs sancti. vt patet extra de baptismo ca.
p. et sine his pñbis nō potest fieri bap
tismus. Sciendum q ille vetule q pueros
baptizant in articulo mortis sic dicentes
Soli du leuen soe sy dyz das eyn bat.
salu aber dan steruen. soe sy es dyz die
dough. in nomie patris z filij z spūs sancti.
Tales mulieres cum talibz verbis non
baptizant. Queritur qui possunt baptis
sare. Rñdeo qd obicitur mlier baptismi
fm oēs theologos est sacerdos. Sed si
necessitate qlibet pōt baptizare. siue vir si
ue mulier fideis siue infidelis. dum mō
habeat intentionē baptizandi et fuit for
mam ecclesie. Sz tñ clericus nō debz bap
tizare presente pñdyro. neq laicus pre
sente clerico. neq mlier pñte viro. vt pz
de pñeca. dist. iij. c. mulier. Querit vñ
baptismus debeat q aliquō tempus dis
ferri Rñdeo fm bea Thomā. Magis
est laudabile q puer qñqz potest fieri

baptizetur. Primo qz interim mori pos
set et dānaretur. Secdo qz demones nō
habent tantā pñtem in badizatis sicut
in non baptizatis. neq qñtem ad nocu
menta spūalia neq ad corporalia. Quis
est effectus baptismi. Rñdeo q bap
tismus habet multiplices effectus de quibz
bus aliquos hic dicam. Primus est q
baptismus fm Bonauenti. sup. iij. di.
iij. digne suscipientibz delet oēm culpaz
originalē mortalem z venialē. et re
stituit pñariā in nocentiam quo ad aīaz
Hoc probatur. quia si sic morerē statim
ad celum euolare. sed hoc nō fit nisi om
ni culpa delera. igit rē. ¶ Secundus effe
ctus q ignem infernalem et etiaz purga
torij extinguit quātum ad seipsum bap
tizatū vt de cetero ignis infernal⁹ vel pur
gatorius non possit in eum agere nisi ip
se postmodū peccādo reaccenderet eum
tra se. ¶ Tñde amiranda est facilitas illo
rū q post baptismū peccāt cū volūtarie
ignē in pñm subiectum reaccendunt.
¶ Tercius effectus q baptismus delet
oēm satisfactionem pro peccatis quam
hō in pñti deberet pro peccatis suis ex
plere. vt patz. qd si aliquis infidelis iude
us vel paganus mille annos vixisset. et
omni die mille peccata mortalia commi
sisset pñterit z fidem suscepit. et sic cu
z deuotione baptizatus fuerit. tñc nulla
penitencia satisfactoria sibi imponenda
est pro oīm peccis suis. qd baptismus
tollit oēm satisfactionē. Et si tal⁹ sic post
baptismū morerē stari ad celū euolare.
¶ Quartus effectus est q fomites mū
gat. qz in baptismo daf hōi grā ad sup.
primendū fomitem peccati. Sed dicet q
quare baptismus non delet oēm fomitem
peccati sicut delet peccatum originale de
quo fomes procedit. Respondet q pro
pter fragilitatis proprie cognitionem et
ppter aīam humilitatem. Job. vi. Que
em fortitudo mea vt sustineas. Et vt in
uocemus diuinū auxiliū et dei misericor
diam vt pseruet nos a malis. ps. Vole
rare mei dñe quāz infirmus sum. Item

Baptismi fo. xxiij.

propter exercitacionem. scilicet. ut resiliamus
vicijs et concupiscentijs carnalibus et sic ha
beamus materiam crederet virtutes et me
ren di gratias. **vi.** **B.** Grego. **T**emptatio cui non
consentit non est peccatum. sed est materia ex
ercende virtutis. **Ambr.** sup. **L**ucay. **N**e
mo poterit coronari nisi vicerit. nec aut
potest vincere. nisi ante ceciderit. **U**n de
benus viriliter pugnare contra carnem
nostram et contra ea vicia ad quam naturaliter incli
nati sumus. siue sit ira siue invidia siue lu
curia. **vi.** **B.** **Q**uoties resistitis toci
ens coronaberis. **E**t ut multas coram
mereamur tunc fomus peccati in nobis manet
et non dicitur ex toto in baptismo quis
mitiget. **Q**uintus effectus est a pos
sitate diaboli liberatio. quia baptizatus ex
toto a potestate diaboli eripitur ut de cetero
non possit diabolus in eum nisi per consensum
peccati sui subijciat. **vi.** **B.** in quodam
modo. **P**otest inimicus excitare temptationis
morum. sed in te est si volueris dare seu ne
gare consensum. ergo diabolus est sicut can
is ligatus qui potest erga hominem latrare. sed
non potest eum ledere. nisi velit ad eum accedes
se. **vi.** **A.** sup. ps. **D**iabolus plerun
que vult nocere. sed non potest. quia potestas eius est
sub potestate dei. **N**isi enim possit nocere dy
abolus quicquid velis. alijs iustorum non res
maneret. **Ambr.** sup. **L**uca. **D**iabolus non
potest non posse cognoscere. **S**extus effe
ctus est quod hominem efficit templum dei. **M**o
signatum est in hoc quod spiritus sanctus descen
dit in specie colube super christum baptizatum
per totam trinitatem missionem habet in baptismo.
Jo. xiiij. **A**d eum venimus et mansio
nem apud eum facimus. **E**rgo male faci
unt qui post baptismum scilicet inter mortales
litter peccant. **E**pellunt enim patrem et fili
um et spiritum sanctum et diabolum introducunt
qui expulsus antea fuit per baptismum qui
nihil habet eis dare nisi eternum supplicium
et eternam malam. **S**eptimus effectus
est quod caracterem imprimat qui est indeli
bilis quo caracter christiani baptizati a non christiani
facilius est eas volere de hoc quod filij eorum
cedat ad magnam honorem. malum autem

apud malam confusionem. **Q**uia caracter om
nit quod ipsi servituri christi se subdiderunt et
in baptismo diabolo et eius pompis re
nunciaverunt. opera enim eorum mala assue
rata characteri ostenduntur infidelibus deter
iores et abominabiles facti sunt propter
iniusticias suas. **vi.** **A.** **A**ugustinus. **Q**ua
gradus altior tanto casus declinior. **E**t
quia christiani per signum characteris sunt
super omnes infideles exaltati. ergo eorum
casus erit eorum maior confusio. **D**e
tanti effectus est quod filium dei efficit ad
quod si quando super christum baptizatum au
dita est vox illa hic est filius meus dilectus.
Et quo dicitur cum quanta diligentia a
nutrendi sunt tales filij summi regis quod
si cum omni diligentia nutrimur filij
comitum vel regum et minorum cum qua
ta diligentia nutriendus est parvulus que
constat esse filium dei. **B**e illis qui sunt
in adulta etate nascitur verum sunt filij
dei vel filij diaboli. **E**cclia. xij. **N**escit ho
mo an amore vel odio dignus sit. **S**ed
de parvulo qui est baptizatus qui non
dum est in etate quod possit peccare. constat quod
est filius dei. **E**nim multum peccant mulieres
et matres que male tractant pueros suos
maledicendo ipsis quod nullo modo licet. **E**t
reverenter tractandi sunt propter reveren
tiam dei. qui eos inhabitat. **N**on
efficitur est ceteri baptisio. **E**t in hoc ostendit
tur magna virtus baptismi qui cum in
terra exhibetur. in celo tamé optatur. **A**d
designandum hunc effectum baptismi vo
luit dominus celum apertum cum baptizaretur
a **Jo.** baptista in iordane ut in hoc om
niteretur quod baptizatus in innocen
cia baptismali decedat evolat inveniens
sibi celum semper apertum. cum autem baptis
mum homo adulto infernus fuit apertus et
ex puero quo limbus. **E**t quo pater quanta
sit facitas mulierum que inconsolabi
liter dolent de morte puerorum suorum.
qui post baptismum decedunt antequam bap
tismalem innocentiam perdiderint. **V**alde
facilius est eas dolere de hoc quod filij eorum
transierint a societate bonorum ad societatem

De Sacramento

tan angeloru a valle lachrymaru ad glo
riaz de celo ad patriam. filijs em vide
tur in uidere desiderantes eos potius esse
in hoc exilio q̃ in celo. Baudere debent
potius q̃ filij sui de facili tant a gloriā
acquirunt p̃p̃t meritis passionis xpi
ex qua baptizatus habet filij effectū. filiter
et alia facia et solū dolere de hoc possent
si p̃pter culpā parentū filij decessissent.

Pueri qñqz moziuntur

propter culpam parentum.

Arrentes pūc demereri in sex ca
fibus & pueri eoz moriuntur.

¶ **U**nusquodque enim corde iusto diligunt pueros et maiorem proplacencia et amorem ad eos habet q̄ ad deū. tunc deus q̄ n̄q̄ ex sua bonitate subtrahit eis pueros. ut cor conuerſus ad deū debet erigant et eum diligant. vñ **A**uguſt. Hoc ab hoīe colit q̄ p̄ ceteris. diligit. Ergo ſi pueros ſup̄ deū d̄ diligunt eodē ſummo deū faciunt. Et ergo eſt rō quare illi p̄uari q̄ ſunt multū affabiles et prudentes citius moriunt. **Q**uia parentes cū nimio affectu eos diligunt et cū nimia ſollicitudine ſeu curſu mundi nutritū. **S**ecūdo cū q̄s in bonorū ſuos p̄prios parētos. nūc q̄s p̄uini ſunt. p̄prios filijs. vñ **R**egū in ceſario q̄ d̄ d̄minū bonorauit ſuos parentes et omnes ſilij eius in breui deſūcti ſunt. **T**ercio ſi ſilij iuſti ſunt. h̄it. tunc deus ex ſua bonitate tales pueros mori p̄mittit ne ipſi p̄uari cū iuſtiſ. rēo vñ cū parētibz d̄nāre. Et q̄ uolūtiſ.

In parentibus anarent. in quere lup. v. p. p.
 Quarta ppf malū exemplū parentum
 q̄a puerat fuisset forte imitatus viā p
 uiam parentū suoz. z sicciat puer fuisset
 malus effectus. sūspiciuiffet. Quinto
 cōtingit q̄q̄s ppter hoc q̄ p̄a mater nō
 vult p̄se lactare suū p̄m filia sicut diu
 res multas q̄ p̄uacat b̄z nutrices tū
 q̄q̄s lac p̄ suū nutrie nō est sumens
 ip̄i puero sicut lac matris. de q̄ nutrit? ē
 in vtro z affuit. sic q̄q̄s pueri mon
 str q̄ q̄q̄s lupugit filia p̄a mat̄ eos
 lactat et hoc p̄batur per hoc q̄ q̄ sumit

aliquem cibum quem antea non sumpsit
nō ita cōperit siue nature sicut cibis assue-
tus. ita erit de pueris. Sciendū tñ qđ qñ
aliquid mater p se nō p laccare puerū suū
rūcquerenda est nutritiū virtuosā. qđ puer
inclinatur fm impurā nutritiū siue qđ cū
lactatur. Sexto qđ prigit ex negligētia
parentū. sicut parues qui pueros non
custodiūt. sed eos qñqđ ad aquā vel ad
ignē ex negligētia sua cadere pmitit.
Solertiā qđ pueros secus collocant ad le-
tū et eos in somno dormiendo suffocant
quod oīno cauendū est. Et si in aliqđ isto
rū sex iā pdictoꝝ parentes rati essent. tūc
dolere deberent de morte puerorū suorū

De signis que fiunt ante et
post baptismum

Ignatius an̄ baptizatus quatuor fuisse
et post baptismum tria. Oueri

quid ista significant. **R**ñdeo q̃
 sufflario & insufflario signat sui

ritus maligni expulsiōnem. q̄ boni intro
ductōz. Ergo sacerdos de Exi malignen
spūs. Sedo falsis iūmmissio. vel lincio
signat gratiā ⁊ sapiam ⁊ a p̄cto:ū purre
diep̄feruatiōis. Unde gratia datur hōi
in baptismo si vult vti illa gratia. tunc
pōt eū dei adiutorio et mediāte illa grā
vivere absq̄ omni peccato mortali vsq̄
ad mortē. Sed hoc curam.

¶ **Q**uarto vnctio olei in pectore signat ad au-
 diendū et intelligendū ea que sūt salus
 et inf. scapulas signat deuotū subiectiōē
 preceptoꝝ dei et eccē. ad obediendū
 deo et prelati eccē. vñ **Berni.** Quicquid
 vice dei precipit homo qđ nō sit certū
 displicere deo. hoc oīno est accipiendū qđ
 precipiat ds. vñ **Luc. xx.** Qui vos au-
 dit me audit. et qđ vos spernit me spernit.

Tercia ho alia fuit post baptismum
Primo chrismatio in cruce q̄ signat xpi
gram in mēte imp̄ssam Scdo impositio
ceret ad manum signat fidei et amoris

Sacramē. Confirmati. xxiij. fo.

claritatem. **T**ertio vestis cā dīda signat
innocētiē restitutionē. **N**otandū q̄
pueri qui sine baptismo decedūt ad lym
bū puerozū descendunt. vbi est pena dā
ni z nō sensus. qz nec elurūt neqz sitiūt.
nec habēt frigū nec calozē. simplr nul
lam penam sensibilem sustinent. sed solū
mō q̄ fiat priuati visioē dei. z hec est pe
na dāni. **Q**ueritur. utrū pueri iudeozū
similes sint pueris xpianoz. sine baptis
mo decedentiū. **R**ndes q̄ sic. qā hñt eq̄
lem culpā. s. pctm originale. z nullū actu
ale nec xpianozum nec iudeozū pueri. er
go hñt eq̄lem penā sēz penā dāni. **S**ed
qñ infidelis ad annos discretionis pue
nerit. si tūc nō susceperit fidem tūc ipso fa
cto peccat mortālē nō suscipiēdo fidē. **E**t
nullā excusationē pōt habere. infidelis. qz
fides xpiana p̄dicata est per vniuersum
mundū. **U**n xp̄s dixit discipulis suis
Marci xvi. Euntes in orbē vniuersum
p̄dicare euangeliū omī creature. p̄s. **I**n
oīm terrā exiit sonus eoꝝ zc. **E**t qñcum
qz moris talis infidelis. tūc imediate de
scendit ad infernū. vñ **M**arci xvi. Qui
crediderit z baptizatus fuerit salu⁹ erit.
q̄ nō non crediderit dānabit. **I**n sup̄ qñ
enuncz infidelis siue paganus siue iu
deus vsūm rōnis hñs sciēt faciens cō
tra aliquod p̄ceptū dei. totiens peccat
mortalit̄ z ignorantia nō excusat tales.
Un **A**ug⁹ de grā. z libe. arbi. **I**deo di
uina p̄cepta data sunt vt excusatio de
ignorantia non habeatur. **A**

De sacramen to confirmationis.

Confirmatio vtrūqz sit sacra
mentū necessitatis. **R**espō
deo q̄ sic. et hoc ppter spiritū
aliam pugnā ad quas homo
amatur. licet simplr nō sit sacramentum
necitatis. quia sine eo pōt hō saluari. sed
t. ilominus p̄ceptus eius dānabilis ē.
Hec **Th**o. in. iij. dist. vij. **E**t vtrū p̄ferat

grā in sacro cōfirmationis. **R**ndes fm
Tho. q̄ gratia p̄fertur non solum com
muniter sicut in qlibet sacro p̄fert gratia
cū dāns a pctō. sed etiā specialis grā p
quā qd deputat ad effectū sc̄itatis. z ydo
neus sit ad xp̄m p̄ferēdū. **E**n de grato
facit magis gratū. **I**te querit. qd̄ debet
at p̄ferri. **R**ndes fm bñm **Th**o. **O**mī
bus xpianis. etiā pueris. viris. z mulieri
bus qd̄ cōis est pugna spūalis. qā fm
Iob. vij. Dilicia ē vita hoīs sup̄ terrā
Item sciendū q̄ ad p̄firmationem
se requirūt. duo ex pte sacramēti in se
sēz materia crismatis. z forma verborū q̄
talis est. **S**igno te signo crucis. cōfirmo
te crismate salutis. in noīe patris z filij z
spiritūs sancti. **D**uo ex pte ministri. s. dig
nitas pōtificialis. z intentio debita. **D**uo
ex pte suscipiētis. s. fons in qua debz fie
ri crismatio. z q̄ p̄firmādo sit baptis
mus. **E**t sciendū q̄ vnetio crismatis tripli
citer fit in tribz sacramētis q̄ impmūt ca
racterē. **I**n baptismo fit in p̄tice ad desi
gnandū fidē suscepcionē. **I**n p̄firmatōe
fit in frōte. ad designandū audaciā con
fessionis xp̄i noīs. **I**n ordie fit in manibz
bus ad designandū p̄tatem p̄secrādi eoꝝ
pus xp̄i. **E**ffectus p̄firmatōis
est multiplex. **P**rio qz grāz datā in bap
tismo cōseruat. p̄s. **C**onfirma hoc deus
qd̄ opatus es in nobis. **S**cdo ad militi
am spūalem prepat. z qā oēs xpiani des
bent esse in bello xp̄i. ergo oēs dñt recipere
hoc sacm. vt facilius possint p̄tra mun
dū. carnē. z diaboliū pugnare. **T**ercio ad
cōfessionē p̄stantē noīs xp̄i amāz quē o
pter verū deū z verz hoīez p̄fiteri. **P**rio
opz vt p̄fiteamur cū fm diuinā naturā
p̄i z spūscō coeq̄lez. qd̄ notat in forma
p̄bozū vbi sit exp̄ssio trinitatis. **S**cdo vt
p̄fiteamur cū fm hūangz naturā crucē p
tulisse supplicū. qd̄ notat i crucē p̄signa
tōē q̄ fit in frōte. z ne erubescam⁹ vt tima
am⁹ xp̄m p̄fiteri. **T**ercio vt intus et ex
tra nos spūali decore ornemur. intus qd̄ ex
per conscientie puritatem. et extra per o
dozem bone fame. **E**t hoc duo signātur
y

De Sacramento

a crismate qđ cōficiūtur in oleo ppter pri-
mū. z balfamo ppter secundū. Quarto
in bonis agendis vel malis sustinendis
roboratur. em̄ hic spū sanctus ad ro-
borandū. Quinto animā et corpus ar-
mat. animā qđ ppter impietatem car-
neris. corpus ppter clipeū crucis. Ser-
to p istud sacramētū sunt fides. plenitudo
xpiani. plenitudie dico copie. qđ tñ i bap-
tismo plenitudo facti sunt plenitudie sufficiē-
te. Septio post pugā coronat. qđ nos
tañ in vita qđ circa caput ligat. Confir-
mā est autē de isto sacro si qđ illud in pec-
cato mortali recipit mortali peccat. Er-
go iuuenes qđ dñt confirmari inducendi
sunt ut antea p̄stentur et insinuandi sunt
eis effectus sacramēti pfirmatiōis. ut eo-
rum maior em̄ deuotionem ad illud sacramē-
tum digne percipiendū acquirant.

De tercio sacra- mento scz Penitentia. A

Enitencia fm̄ Aug. est ma-
la p̄terita deplāgere. z plā-
gēda iterū nō pmittere. Pe-
nitentie utilitas et dignitas
ostenditur. Pr̄io in hoc qđ nihil est qđ deo
tñ placeat inter oīa in peccōre. sic penite-
re z amplius a peccōis cessare. Hoc pbat
qđ si dares deo oīa bona t̄galia qđ habes
z om̄es paupes pasceres et infinita mo-
nasteria z ecclesias cōstrueres deo nō plas-
ces nisi peniteas. Item si haberes omnē
scientiam ita qđ per totum mundū paces
faceres. oīa bona in mūdo cōsilio tuo dis-
poneres. Item si lingua hominū loquereris
et angeloꝝ. i. qđ tot puereris peccatores
ut om̄es p̄dicatores ab initio mundi cō-
uerterent. factus es velut es sonans. qđ
alijs pdes. sed teipm cōsumis. si a peccō
non cessas. Itē tradideris corpus tuū
ita ut ardeas. deū tñ nō placas nisi pe-
niteas. et a peccōis cesses. Om̄ vs cōfessio
nem z pñiam diligit. qđ p hoc de celis i-
ter. de angel. ad p̄cōres. de delicijs in

enarrabilibz ad penas inestimabiles ve-
nit. imo tñ pñiam affecit. oīs qđ cum
oīa bona in celis habet cū angelis pro
nobis pñiam assumptis. ut eius p̄cōsita-
tē p̄cōis p̄bo et exemplo cōmenderet.
Iuxta illud. Ps. 139. Nō veni vocare
iustos. sed peccōres ad pñiam. Et iustas
etiā assumptis pñiam. ut scis iustos
bap. brā p̄go maria qđ nō deliquerūt. et
go multo magis nos peccōres. Itē diabo-
lo nihil molestius est respectū peccōis qđ
peccōrem vere penitere. nō em̄ ipm tantū
molestares o peccōz (ut p impossibile lo-
quar) si cū in camino poneres. si suspen-
deres. si rotares. non tñ cōtisteret quo
ad aliqd. intm̄ tristat de pñia hoīs qđ in
p̄petuū tāto tristior est. Baruch. v. Si
cui gaudia est in tua ruina z letata est in
casu tuo babilon. sic p̄tristabit in tua cō-
solatione. Pr̄o autē tantū dolet qđ tā lon-
gū laborē in te p̄didit. z valde cōfundit
ex eo qđ hō dñz venire ad tantā gl̄iaz. de qđ
ipe cecidit. B. Itē nihil hōi peccōis
utilius qđ a peccō cessare z penitere. et nō
esset sibi tāz vtile qđ p eo qđ idcirco misse
deceatant quot sc̄le sunt in celo. et oīs
sancti pro eo interpellaret. et si celū quos
videt ei appareret. et plueret fm̄ velle suū
et sol z luna et stelle fm̄ voluntatem suā
cursum suū p̄gerent. imo si qđ idcirco ange-
li descenderent de celo. et loquerentur ei.
et rapetur in aerē ab angelis sic factū ē qđ
liquibz sc̄is. imo si bēz p̄go loqueret. et
hec m̄z cū ipse dñs sep. locutus est cū
iuda z tñ dānatus ē. Si interrogares oīs
peccōes de utilitate pñie. Rēdet qđ q̄libet
eorū veller tecū p̄cipare suū donū qđ a
deo h̄z in celo. Ansel. Nusquā gaudet
tñ de alterius merito. q̄ntuz de suo
prio. Si maria interrogares. tñ dēz qđ
veller tecū p̄cipare omnia sua merita z
gaudia. Si christū. rēderet qđ dare tibi
veller ea gaudia. qđ nec oculus vidit. nec
auris audiuit. nec in cor hominis ascendit
imo nec ea nūmerare potes. vñ dixit dñs
ad abraā. Suscipe celūz si numerare po-
tes stellas. sic nec gaudia celi.

Penitentie

16. xxv.

Penitencia quō sit op̄s

Penitencia respectu dei et peccatoris est op̄s. Nulla creatura neq̄ in celo neq̄ in terra. nā oēs martyres neq̄ ap̄li neq̄ pp̄he neq̄ confessores. neq̄ p̄gines. sed sola p̄nia placat dei peccatū. Et ip̄e dicit Math. iij. P̄niam agite. appropinquet enim regnū edoz. Eccl. xij. Altissimus odio habet peccatores. et miseratus est penitentibz. Ezech. viij. Si impius egerit p̄niam ab omni peccato suo vita viuet. Actu. iij. Penitenti et conuertiui vt debeat peccata vestra dixit petrus ap̄ls crucifixoribz xp̄i. sic et dicit tibi peccatū. Penitencia potentissima est in omni tpe qz ab initio mūdi vsqz ad fines durat eius potētissima potēcia. qz nūq̄ verus penitēs dānabit. qz de omni ghe hominū inueniunt in inferno. nisi de penitentibz vere et innocentibz. Item in omni etate et in qualibet etate saluat. et qñq̄ q̄ si in extrema sufflatione vt patz in latro. neq̄ cū xp̄o in cruce pependit. In omni loco. qz peccatū celū aperit. qd nullus angelus nec aliq̄s scōz facere possz. In terra. qz plus mereri facit penitētē vno die q̄ peccat in mille annis. In inferno et in purgatorio potēcia exerceat. qz vtrūqz exinguit penitentibz p̄e et p̄fecte. In omni persona. etiam si centū milia mortes meruisset. Etia si sit sicut iudas vl̄ pylatus vel herodes. Chriſ. P̄nia oia ligata soluit. oia aduersa tu mitigas. oia contrita tu sanas. Sap. vij. Cū sit vna oia p̄t. P̄nia omnia potest in celo et in terra respectu dei et peccatoris preter quatuor. Primū est peccatū de inferno nō posse liberare. Quia in inferno nulla est redēptio. vñ Ergo. xi. li. moral. Quisquis ad inferni mala toleranda descendit. nequaq̄ vltius ad lucem redibit. Et nequaq̄ vltius misēria peccatis liberat. q̄s semel in locis penalibz iusticia iudicantis dānat. Ergo p̄ damndatis nō est oīdū qz nūq̄ liberabunt. vñ de Aug. Si scirez patre meū in inferno. nō plus ora

rem p̄ eo q̄ pro diabolo. Etia autē p̄nia nō possit hominē liberare de inferno. pōt tñ a portis inferi. a peccatis mortalibus. dū hō viuit ip̄m peccatū emere. Tante est potēcia. Hoc nemo aliis nec in celo nec in terra p̄t. Secūdū q̄ nō pōt. est q̄ virginitatem p̄ditā nō pōt restituere. vñ 3. i. de sum. bo. Omne peccatū p̄ p̄niam recipit vulnerā sanitatē. p̄ginitas autē si labitur nulla p̄nia repatur ad integritatē. Etia p̄nia p̄ginitatē nō possit reddere. pōt tñ peccatū penitenti p̄gini equalē vel maiorē in celo efficere. Quis aureolam ip̄e penitens non valet rehabere verbi gratia. Bātus petrus ap̄ls maior est q̄ multe p̄gines Quis aureolam nō habeat. Similit̄ et maria magdalena et multi alij sancti. Sed aureolā corrupta nequaq̄ habere potest. etiā qñcūqz peniteat. vñ Hieron. Audenter loquor cū oia possit d̄s. suscitare tñ nō potest p̄gine post ruinas. valet quidem liberare de pena. sed nō valere coronare corruptā Terciū qd non potest est q̄ tps inuulit p̄ditū nō pōt restituere. Et licet nō possit tēpus p̄ditū restituere. tñ potest deo pro eo satisficere. Quartū est q̄ opa de genere bono et mortua. i. opa facta in peccato mortali nō potest viuificare. Et licet nō possit opa mortua viuificare. pōt tñ opa mortificata resuscitare. illa bona opa q̄ sunt in gr̄a antea facta et postmodū p̄ se quēs mortale peccatū mortificata. illa opa ip̄a p̄nia resuscitare facit Sed illa opera q̄ sunt facta in peccato mortali nūq̄ reuiuiscunt. p̄sus. Quare non poterūt que nūq̄ viua fuerūt. Sciendū q̄ p̄nia in tribz p̄sistit. i. in contritione vera. et cōfessione pura. et satisfactione. de quibz nunc p̄ ordinem dicendum est. E

De prima parte penitentie.

scilicet de contritione.

Contritio s̄m beati Thomā super per. iij. dist. xvij. est dolor volūtarie assumptus p̄ peccatis eius p̄posito p̄fuit d̄r satisficendi. Querit vñ

y u

De Sacramento

contritio debeat esse maxima. **R**ūdeo quātum ad interiorē dolorē et displicentiā debet ēre maximus dolor. qđ pbat p tria. **P**rio qz in nulla re debemus hēre tantā p̄placētiā sicut in deo. mō hoc etiam p̄dmus cū p̄ctō mortali. z tria cōrarijs curant. Ergo de p̄ctō commisso maximū dolorē z displicentiā habere debemus. **S**ecdo pbat qñ quis offendit ali quē dilexit qñro plus dolet de hoc tāto magis eū dilexit. Sed deū super omnia diligere debemus. qđ peccādo offendimus. igit zc. **T**ercio pbat qñ qđ aliquā rem p̄dit tāto plus dolet quanto melior ipsa res est. Et hō plus dolet pe omni one vnius floreni qđ denarij. **E**t dñs est summū z infinitū bonū. quā peccādo offendimus z p̄dmus. igit zc. **E**t qđ sequit qđ dolor contritiōis qñrū ad interiorē displicentiā dñ esse maior om̄i dolorē temporaliter pōt hōi accidere. s̄ si om̄ia bona p̄palia p̄deret. vel p̄ vel m̄ vel v̄g or z filij. z cōiter oīs cōsanguinei morerētur. Ergo in vera amantitudine de cordis z cōtritiōne deesse debemus offensāz dei et mortē nostre p̄prie anie. vii. **I**nno. d. viii. p̄ditōis hūane. Sentiat se culpabiliter durum z dure culpabilem qui amīci sui mortem corpalē deplozat z spīritualē an̄ime sue mortem nō deher. **S**

Signa p̄tritōnis sunt iij.

Quintidies signa sunt quatuor
p q cognosci pot an ds per co
eritione in dulsferit sibi p cta qssi
ne vta coeritione nullo modo fit remis
sio peccatorum. **P**rimu signu si de prete
ritis peccatis dolet. ⁊ in futuru se firmu
caute pponit. sic q potius veltat subire
oem penā in generali loquendo vel etiā
mort corporaliter vel medicare. q̄ ampli⁹
scienter mortaliter peccare. **S**undu ap̄ls.
Quis nos sepabit a charitate xpi an p
secutio aut fames. **S**cōm signum est si
ipse p mites patus est facere satisfractionē
lesis siue in rebz. scz restituendo oia iniū
sta siue in fama. scz reuocādo qd falsē et

[illegible]

Penitentie / fo. rrv

fituro. ergo omnes machinici et laboratores debent suos labores fideliter perficere et omnes labores omni die deo omnipotenti offerre tunc retribuetur eis in vita eterna unde Grego. Omne bonum quod agimus per intentionem semper ad celestia leuamus. vii ps. Labores manuum tuarum. etc. **Q**ueris verum redatur contritio de quilibet peccato mortali. Respondeo secundum Hieronymum de damas. in iiii. dist. xvij. Et in omni peccato mortali est actualis auersio voluntatis a deo ad peccatum. et tria contrariis currantur. oportet ergo quod in omni remissione peccati mortalis sit actualis auersio a peccato ad deum que quidem contritio appellatur. De peccatis tamen obliuio sufficit generalis contritio cum conatu ad reuerentiam dandum et dolendum. Sed nec solum de peccato obliuio debet quis in genere dolere. sed et de obliuio eiusdem que ex negligentia corrigitur. Item sciendum quod de peccato maiori debet esse maior dolor. quia maiori offensa maior pena debetur et maior satisfactio requiritur. Queris verum contritio possit tollere totum reatum pene. Respondeo secundum De. vii. s. Contritionis accessio potest attendi dupliciter. vel ex parte charitatis que causat displicentiam peccati. vel ex parte doloris qui in sensu etiam excitatur. et in utroque modo potest esse in contritio quod tota pena remittitur. Exemplum patet de latrone qui cum christo per pedem in cruce. Exemplum in dealo. Cesar. tempore Innocentij pape. Erat mulier quedam iniquis libidinis accensa que proprium filium adamauit. de quo precepit et genuit filium alterum. Terrore igitur percussio miro modo dolet. timens se tradi scilicet thane. vel morte subitanea interire. Deo miserante de satisfactione anxiam incipit. prehabito igitur prius consilio sacerdotis sui infantulum secum tollens romam venit cum multa importunitate et magna pertritione. Innocentius oculis se ingressus cum tantis lacrimis et clamoribus cunctis auditibus facies confessionem ut omnes verteretur in stuporem. Scilicet in brachys

infantem commissi sceleris testem. **V**ide de omni papam muliere tantam pertritionem et quod esset vere penitens. misericordia mori super eam sicut prudens medicus volens infirmum plene et cito sanare. medietatem etiam vere pertritionis probare precepit ut in tali veste coram eis appareret. i. quali venerat ad filium cum peccaret. Illa perfusione eternam temporalem anponens mori exiuit. et vestes deposuit et in carnis sua rediit. Et quod paratissima foret ad omnem satisfactionem. in tali obedientia satis ostendit. Considerans viri beatissimus tali obedientie tali verecundie tali penitentie nullius peccati penas posse resistere. coram omnibus dixit ad mulierem. Dimissum est peccatum tuum. vade in pace. et nihil amplius iniungit ei. Audiuit hoc quidam de cardinalibus. murmurando reprehendit papam dicens ad tantam culpam tantam breuiem penam non sufficere. Cui ille respondit. Si ego iuste egi cum muliere ista. et si insufficientis est penam eius coram deo poterat huiusmodi diabolus ingredi corpus meum et coram omnibus me veret. si vero iuste me reprehendis sile tibi fiat. Et statim diabolus cardinalem eundem verare cepit. per cuius verationem perfectam mulieris penam deus palam ostendit. Eadem contra oratione purgans cardinalis didicit in sua veratione diuine misericordie de cetero non oblatrare. **H**

De Confessione.

Confessio secundum Raymundum est legitima coram sacerdote peccatorum claratio. Queris. verum confessio sit de necessitate salutis. Respondeo quod sic. Omnis fidelis saltem semel in anno teneatur ex precepto. quoniam ad annos discretis peruenit confiteri omnia peccata sua. et contricare saltem in paschate. vel per extra de penitentia. **O**mnis. Circa quod queris verum pueris sit dandum sacramentum eucharistie. Respondeo secundum Thoma. iiii. distinct. ix. Pueris contritionibus usu rationis qui non possunt distinguere inter cibum corporalem et spiritalem. non debet corpus christi dari. quia ad ipsum exigat

De Sacramento

actualis deuotio quam tales pueri habere non possunt. Sed pueris habere incipientibus discretione etiam ante peccatum etatem puta cum sint x. vel xi. annoz p[ro]dari. si iis signa discretiois et deuotiois appareant. hec illo. Et ratio huius est. q[ui]a ad percipiendum sacramentum requiritur deuotio actualis. et tales pueri quicquid maiorem discretionem et deuotionem et affectum habent ad sacramentum quam alius forte qui est viginti annorum. Ergo parentes debent pueros in forum quod ibi est xps qui est de p[ro]p[ri]etate n[ost]ra p[ro] nobis passus. et qui bona conueniunt homini et digna co[m]mune debent eos in forum quod p[ro]fici debent. et penitere de decem preceptis. et de septem peccatis moralibus. et quod deberet habere firmum possum amplius obstinere a peccatis. Item informandi sunt quod reuerenter sacramentum sumere debent. nec immediate expuere. nec immediate post sumptionem sacramenti comedere. sed p[er] gratiam actionis d[omi]ni se in memoriam passionis xpi exercere ante accessum et post. et signatim carnem ne xpm copurso expellant per peccatum mortale. Sciendum quod quicumque p[er] peccatum peccat. tunc p[ro]fici tenet. q[ui]a non sufficit contritio. nisi sequitur confessio. Unde Amb[rosius] in li. de paradiso. Non enim quisquam peccato iustificari poterit nisi peccatus ante confessus fuerit.

Conditiones que requiruntur ad confessionem

Ad quam. Confessio qualis esse debeat. R[es]pondeo q[uod] primo debet esse p[re]meditata. Sed diceres quod tam diligentiam debet homo adhibere ad rememorandum sua peccata. R[es]pondeo q[uod] maiorem quam vnus in aliqua re traistoria habuisti. hoc p[ro]bat. q[ui]a si de rationem regi terreno deberet dare p[ro] multis et arduis causis sub pena priuationis oculorum vel manuum vel pedum si in ipsa ratione deficeret. tunc talis magnam diligentiam adhiberet ut debite rationem redderet. Sed ad hoc maiorem rationem reddere

ri sumus in confessione. q[ui]a de tota h[ab]itu et hoc sub pena priuationis vite eterne. Ergo quilibet debet ad memoriam reducere in quibus locis fuit et quid in quolibet loco deliquit. et quens quodlibet peccatum commiserit. q[ui]a non sufficit q[uod] de dicat in confessione. hoc peccatum sepius commisi. q[ui]a nescit p[ro]fessor intelligere utrum decies vel vicesies vel centies. Si autem tunc dicat sub determinato numero putat sibi in estimatione sua videbitur. ut dicendo hoc peccatum commisi decies. vel vicesies. vel centies. vel plus vel minus. quia certum nuncrum ignoro. tunc p[ro]fessor potest cum finem hoc expedire et penam inuagere. Quia maior pena intingenda est illi qui aliquod peccatum decies commisit. quam illi qui solus quater aut septies hoc idem commisit. v[er]o I[er]o[so]l[ymus] de sum. bo. Ille penam digne agit qui reatum suum satisfactione legitima plangit. unde etiam Aug[ustinus] de pen[ite]ntia. Vere penitens p[ro]fiteri qualiter criminis. in loco in tempore. in perseverantia. in variare p[ro]fite. Et qua hoc fecerit temptat[ur] et in ipsius vicij multiplici executione. Sed heu alii qui currunt ad confessionem sine debita p[re]meditatione. q[uod] multum est reprehensibile. signatim in his qui raro p[ro]fiteant. q[ui]a tales plura peccata obliuiscuntur. Ergo consilium est. cuiuslibet ut ad minus quater in anno. s. in angariis sua peccata p[ro]fiteant. Quia p[er] hoc homo a multis peccatis retrahet[ur] q[uod] si sequitur appropinquare angariis in quod p[ro]fiteri vellet et tunc esset magis sollicitus cauere sibi a peccatis. **S**ecundo confessio debet esse nuda et integra. q[ui]a de dimidia confessione non acceptat. nec vnus peccatum mortale sine alio ramittit. v[er]o I[er]o[so]l[ymus] de sum. bo. De peccatis sunt opa. Et notandum quod peccator duo debet facere. Primo debet ad memoriam reducere peccata sua. et audiendo sermones. et s[ibi] suum posse examinando p[re]sentiam suam. Secundo debet deum rogare ut sibi reuellet et sibi cor suum illuminet ad cognoscendum peccata sua. Et sic accedere ad confessionem. et omnia peccata sua nuda et integre confiteri. nullum ex

verecūdia obtinendo. et sic habere firmā
spem de indulgentia oīm peccōz que scit
et quā oblitus est. **C**ōtra hoc faciunt illi
q̄ verecūdia hūana palliant vel occul
tant sua peccā. qđ est p̄tra hūanā rōnem
et cōtra deū. Si em̄ nō erubuiti peccare
nō debes erubescere p̄fiteri. vñ **Chriſt.**
Aur p̄funderis dicere qđ nō eōfusius
es facere. **Aur** vereris dño indicare qđ
nō es v̄ritus dño vidente cōmittere vñ
Ps. Delictū meum cognitum tibi feci.
vñ **Aug.** super hoc. **Q**uā detegit homo
d̄s regit. qñ homo regit deus nudat. qñ
hō agnoscat d̄s ignoscat. **T**ercio con
fessio debz esse p̄p̄a accusans. s. q̄ sua
p̄p̄a peccā p̄fiteant z nō a toz. nec aliquē
debz notare in p̄fessione nisi in tali casu in
q̄ sine d̄noatione p̄sone nō posset ipm̄
peccm̄ expm̄re. vt si peccauit cū sorore vt
cum matre. Item p̄fitemus nō debet se ex
cusare sicut aliqui qui dicūt in confessione
Deus ordinauit mihi hoc q̄ hoc maluz
cōmisi. qđ oīno est falsum. et cū hoc ma
gnū peccm̄ est credere vel dicere. q̄ deus
malum vult. sed est ipsius hominis p̄p̄ia
malicia. vñ ap̄lus. **H**ec est volūtas dei
sanctificatio vestra. Item aliqui dicunt.
dyabolus decepit me. Item aliqui dicūt
coactus sum ab hoibus. vñ **Señ.** **D**i
mitte excusationē q̄ nullus peccat inuit
tus. Et tales sic se excusantes nō sunt ab
soluendi. quia confessio debet esse p̄p̄ia
et accusans. **Q**uarto p̄fessio debet eē
lachrymōsa. quia cum dolore z amaritū
dine cordis peccā sunt cōfitemda. vt mise
ricordiā consequamur. vñ **Bregio.** Illū
quem p̄spicis delicta fieri delere in con
spectu d̄itatis nō dubites misericordiā
consequi. **C**ontra hoc faciunt qui pecca
ta sua quasi fabulam vñ a sacerdoti p̄po
nūt. nullam verecūdiā de peccis suis ha
bentes. **Bernar.** Sunt qđdam qui p̄fite
do sicut fabulam peccōz narrāt bystoriā
et egritudines animi sue sine confessione
dimittunt. Sed vere p̄fitemus cum vere
cūdia debet peccata sua confiteri. **U**nde
serūs **Bernar.** Ideo iub. mur confiteri

peccata vt erubescētia habebamus p
pena. vñ. **Aug.** in li. de penitētia. **E**ru
bescētia nāq̄ magna est pena. ideo quī
erubescit p̄ peccato dignus est misericōdia
Quinto cōfessio debet fieri cū bona
spe et cū vera hūilitate. **Bern.** **H**ūiliter
cōfitemibz remittit deus peccm̄ z diabo
luseū quē in corde hoīs inuaserat amitte
re p̄cipatū. Item penitens debet ha
bere bonā fidem z fiduciā firmiter sperā
do se cōsequi indulgentiam. vñ **Augusti.**
Penitētia que ex fiducia nō pcedit iuri
lis est sterilis manet z sine misericōdia. vñ **Ambr.**
Nō pōt bene agere penitiam qui nō
sperat indulgentiā. **Q**ueritur. verum
in aliquo casu confessio sit reiterāda. **R**ñ
dicitur q̄ in q̄rtuor casibz reiterāda est p̄f
essio. hoc quere s. iij. **P** **U**

De satisfactione.

Satisfactio est tertia pars pen
tentie. vñ **Augustinus** dicit
Satisfactio est causas pecca
torum excidere et eorum suggestionibz
ad itum non indulgere. **E**nde notan
dū q̄ satisfactō d̄z sp̄ fieri p̄traria. **E**si
sup̄bo sp̄ iūgēda ē p̄ternatō z hūiliatō
et veltiū d̄positio. **I**te avaro iūgēda ē
iūstariū rerū restitutō z de rebz iustz elēo
sinariū distributio. **I**te gulosis z ebriis
iūngende s̄ abstinentie z ieiunia. qz fm̄
Salomonē **P**er q̄ hō peccat. p̄ hec pūie
tur. **I**te luxurios z adulteris iūngēda s̄
afflictōes corporis. s. vt dure laceāt vestes
duras induant et disciplinas euz virgīo
recipiant. z c̄ys vñ **Bregio.** Nequaq̄z sas
tisfacimus. si ab iniquitate cessamus nō
si voluptates quasq̄ quas dilexerimus
ecofirto oppositis lamentis insequamur
Ite accidiosos z pigris iūngēda s̄ v̄
gilie s̄z vt mane surgāt z ecclesias frequē
tent. **E**t etiā vt qñq̄ peregrinatioēs faciā
Et ite iracūdis et rancorōz iūngēda
ē vt suis inimicis se reconcilient et oēm ira
cūdiā z vindictam ex eoz de dimittāt z

eum eisdem amicebilitate loquantur. et
gaudeos se charitate exhibeat et sic de alijs

Queritur. verum satisfactio in
etiam. sed peccato mortali expleta. necesse sit
iterare. **R**espondeo. **S**im. **T**ho. in. iij. distin.
xv. Alique satisfactioes sunt ex qbus ma-
ner aliquis effectus in satisfactioibus et
post satisfactiois satisfactiois rati sunt et te
iunio manet corporis debilitatio. **E**t deo
suis largitis sube diminutio reus. **E**t
tales satisfactioes in peccatis facte non opor-
gratentur quia quantum ad istud quod eis
manet per penitentiam sequente accepte sunt
Satisfactioes aut que non relinquunt
aliquem effectum in satisfaciendo post satisfactiois
trahit oporere et iteretur. **S**icut eode ordine
et similibus. **A**ctus ei iterior quod totaliter tra-
hit nullo modo viiuficatis oporere et iteretur
Item **Alberius magnus.** et addidit wil-
helmus quod talis tenet ad suscipiendum pro
pterea penam siue satisfactioem. non tamen est
et imponenda penitentia rata quanta si nulla
fuisse imposita. quod presumendum est. quod per
illam penam sumpta quam fecerit (licet extra tua
ritorem) dominus maiorem contritionem ei dede-
rit. **E**t nota quod non est in peccato mortali qui est
contritus. hoc ille. **E**rgo bonum est quod homo
vult perficere penam sibi iniunctam. ut penam
contritionis de peccatis suis. et sic in contritione per-
ficiat. **Q**ueritur. **Q**ueritur. **Q**ueritur. **Q**ueritur.
penitentia pro peccata penam sit totaliter absolutum.
Respondeo quod penam quod iniungitur pro peccatis. aut
est maior quam peccata fuerunt. tunc deus superfluum
remunerabit in vita eterna. **S**i equalis.
tunc ex toto absolutus est completa penam equi-
li sibi quantitatem peccatorum. **S**i minor. tunc
quod adhuc restat et quod hic minus fecit. hoc
in purgatorio supplebit. **E**t quod sequitur quod
quolibet non debet abhorere hic agere
duram penam quod leuius est hic satisfaciendum
in purgatorio. quod pena purgatorij est vol-
de acerba. unde beatus **Aug.** **I**gnis pur-
gatorius (et si eternus non sit) miro modo
est tamen gravis. **E**xcellit enim omnem penam
quam aliquis passus est in hac vita. nunquam
in carne est tanta pena inuenta. licet mira-
bilia martyres passi sunt tormenta. **E**t

go potius deus debet hic ieiunare per in-
tegrum annum vel amplius in pane et aqua
quam ibi ardere per unam solam horam. **E**t hoc
potest hic in presenti brevius satisfaciendum est
in tempore gratie quam in futuro quando erit ipse iustus
cic. unde propheta. **D**icam per annum tibi dedi. di-
em. scilicet in presenti per annum. scilicet in futuro. **U**n-
de exemplum scribit **Jacobus de vitriaco.** **F**uit
quidam mulier quod dum diu mortua iacuerat
antequam corpus eius in terram sepeliret. anima
in corpus reuertente reuixit et ad hunc obitu
nuite ut seculo viuens in corpore purgatori-
um sustineret. et per peccatis suis hic satisfacere
ret. unde longum tempus tam mirabiliter se afflicte
ut quicquid se voluente in ignem proiecit et quicquid
et tempore venali in aqua glaciali diu mor-
raretur. **E**t reprehensa de tanta austeritate
Rudit nihil esse que hic pareret respectum
pene purgatorii in quo anime post hanc
vitam purgantur que hic non plene per sa-
tisfactionem purgate fuerunt.

Decem genera hominum agunt
penam. quorum unum tamen genus veram agit.

Etendum autem quod decem genera ho-
minum agunt penam. quorum solum
unum genus veram penam agit.
Primi sunt qui perficiunt. tamen non integre omnia
peccata sua. sed aliquod peccatum scienter occultant
Illas confessionem deus non acceptat. quod opor-
tet hominem penitentem omnia peccata perficere quod co-
gnoscit se commisisse si vult indulgentiam
consequi peccatorum. quia deus unum peccatum mor-
tale sine alio non dimittit. unde **Deuterono**
xxij. **D**e peccata sunt opera. **N**on enim potest
deus dimidiare gratiam suam quod dimittat per
eum. et prem non. unde. **L**arga dei pietas
veniam non dimidiabit. **A**ut nihil aut
eorum re lacrimante dabit. **E**rgo pec-
cator debet duo facere. **P**rimo debet me-
morari omnia peccata sua. et omne possibile
suum facere audiendo sermones. et ad
memoriam reuocando quibus tempo-
ribus et in quibus locis. et quotiens co-
tra deum per totum annum fecerit. **S**er-
uando debet deum rogare ut sibi reudat.

et sibi cor suū illuminet ad cognoscendū
petā suā. z sic accedere ad p̄fessionē et o
nīa petā sua nude et aperte p̄fiteri. sic q̄
confessor intelligat nullum ex hūana ves
recundia elando vel palliādo v̄l obtrice
do et sic h̄e firmā spem de indulgētia oīz
p̄tōrum. quia si hō centū petā mortalia
cōmisisset z diligentia suaz fecisset audire
do s̄mones et p̄strutando suam consciāz
ad recognoscendū suā petā et nō posset
plura petā q̄s decē cognoscere z illa inte
graliter cōfiteri. et libenter valler cōfite
ri oīa. si ea cognosceret. tūc deus sibi o
nīa p̄fessa. z etiā oblita indulget. vñ J̄si
do. in quodā s̄mo. Confessio sanat p̄fes
sio iustificat. p̄fessio peti veniam donat
Dis em̄ spes in p̄fessione cōsistit. in con
fessioe locus misericōdie est. Sic ecōuerso si
q̄s decē petā mortalia cōmisisset z solū
mō nouē p̄fiteret z vñ de his sciens ob
ticeret ex yrecundia. nullā veniā conseq
retur. vñ Amb. in li. de paradiso. Nō ei
quisq̄ ap̄cō iustificari poterit nisi petm̄
ante cōfessus fuerit. Unde exemplum
Erat quida rex q̄ habuit filiā deuotam
z castā q̄ fuit mater viduarū z pupilloz
que p̄posuit intrare religionē z p̄sultit
papā. qui audiens tot bona ab ea fieri
pauperibz dissuasit igressus que iniecit
postmodū oculos suos inquendū scri
ptorē qui ei ministrabat ad mensaz et
ex talis visu z p̄cupiscentia cecidit in lap
sum carnis et p̄cepit puerū. Que territa
p̄pter h̄ factū timens de honestate totum
regnum et totā parentelā. Cōsuluit quā
dam antiquam vetulā q̄ fecit ei abozus
Et hoc filia regis p̄turbata est. sic q̄ a
plius nunq̄s vel raro visa est ridere vel
gaudere. ad quam pater ait. Tu semper
es turbata. nec delectaris in his q̄ sunt
mundi. ideo mihi placere interres aliqm̄
religionem. Que ingressa religionem ita
seriose virgē q̄ raro visa est. cum ceteris
puellis cōuersari vel lerari. sic q̄ ipsa fuit
exēpluz oībz p̄gimbz totius ordis. Que
tan dē infirmata grauit̄ defuncta est et
infra trīginta dies apparuit abbatisse

dicens se esse damnatā. Et abbatissa ait
Q̄sio hoc facim̄ est cū tu tam religiose
virgisti q̄ tu fuisti speculuz oīm vōstrum
R̄ndit. quoddā petm̄ cōmisi i seculo. qd̄
p̄re yrecundia hūana nunq̄s p̄fessa fuis
q̄uis de hoc semp̄ volui. z semp̄ tristis
fui. Et est istud q̄ virginitatē meā p̄didit
et insup̄ puerū quē sic cōcepi occidi. Et
si hoc petm̄ confessā fuissē. deus milles
sies h̄ mihi indulgissz si millesies hoc cō
misissē. Sed q̄ sciens semp̄ illud ob
tineui. ideo eternaliter dānata sum. **P**
Secūdi sunt q̄ oīa petā sua que in me
morā h̄nt p̄fiterent. sed remnent ynum v̄l
plura in voluntate iterū facien di. Itēz nō
p̄ficiat s̄lts talis confessio. q̄ sicut nulluz
peccatum reseruandū est in actu sic nec ī
voluntate. Mulier em̄ penitens debet
habē volūtatem amplius nunq̄s peccā
di si vult consequi remissionē peccatoz.
Signū aut̄ q̄ q̄s amplius non habz vo
lūtate peccandi est. qn̄ nō solū p̄sponit
peccata. sed etiāz occasiones peccatoz. h̄
in illis apparz q̄ veraciter p̄uertuntur z
firmū p̄positū h̄nt se emēdādi. q̄ tales
abijciēte habitū sup̄bum z caputia mag
na. crinalia pepla cū quibz peccauerunt.
quia vere penitens d̄z abijcere z postpo
nere illa oīa quibus nisi ad peccanduz
vtebantur. Ergo si confessor quereret an
plus vis talia cōmittere. R̄ndit verus
penitens non. q̄s d̄m. vsq̄ ad mortem.
Habes adhuc illa ornāmēta cū quibus
peccasti ad quid valent. S̄i nō vis vti
amplius ad peccandum talibus nō dare
dēs filiis tuis. vel filiabz. ne des eis occa
sionem peccandi. alias reus eris omnīū
peccatozū que ipsi committerent. Ergo ve
rus penitens debet abijcere non solum
actum sed voluntate z occasione peccā
di. Unde si quis illicite chorisasset v̄l ac
tum luxurie extra statum matrimonij cō
misisset vel inebriatus fuisset. vel suam
propriam vxorem sine causa ex rancore
et vindicta percussisset. vel ex cuiusq̄ ho
mini maledixisset. Quis illa oīa
p̄fiteretur. tñ si nō habet firmū p̄positū.

affabili
lo

Denit

p'm suam estimationem et cum consilio sue
 confessoris illam summam dare ad fru-
 ctuā alius cuius ecclesie. 2. signatū ad illam
 in cuius parrochia dānū fecit. vel etiam
 paup'ib'. Et notandū q' yfurarij q' accē-
 perunt yfurā. 2. l'uosos q' ex auaricia 2 p-
 pter luernz luserūt. 2. mercatores q' emen-
 do 2 vendendo primis decepti. 2. mē-
 chanici et laboratores q' in laborib' suis
 sciēter fraudem cōmiserunt. 2. serui 2 oēs
 illi non pnt absolui a peccatis nisi resti-
 tuant. Unde ad verē penitētem loquū-
 tur dñs. iij. Regum. vij. Restitue ei o-
 nia que st'fua. Et Leui. vi. Reddet oīa
 q' per fraudem voluerit habere integra
 Hinc etiam r'p'usit in euangelio Red-
 de de quod debes. Et Angustinus. Tu
 petis q' et tibi deus quod ex debito nō
 debet. et tu non vis primo tuo reddere
 quod ex debito debes. R. Item scī-
 endū q' hec restitutio nō solum intelligi-
 da est de rebus istis. sed etiam de fama
 hoīs 2 honore. Saulus q' peccamus
 suscipiens de p'rio famā bonāz si ei aue-
 ramus quascuq' res tpales quā fama
 melior est q' aliqua res tpalis eē possit.
 Unde Salomon puer. xx. Deus est
 nomen bonū q' vngenta p'ciola d'niū
 tie. Et quo pater q' detractores bone sa-
 me deteriorēs sunt q' fures vel raptōres
 rerum temporalium Ambrosius. Tole-
 rabiliores sunt fures qui nobis bonatē
 p'oralia nostra diripiunt q' detractores
 qui nobis bonam famam nostram di-
 lacerant. Ergo qui sale p'imi sui infa-
 mant teneat erga illos apō quos dixit
 reuocare. si vult psequi veniam peccato-
 rum. Ergo illi detractores difficiliter sa-
 tisfacent. Unde Hieronimus. Non fa-
 cilis venia praua dixisse d' rectis. Simi-
 liter illi grauiter peccat qui detractores
 libet audire. Et Bernardus. Derra-
 bere anderrabēz audire quid hōz dā-
 nabil' sit. nō facile e' igerim. Et iter oīa
 peccata difficilissimum dimittitur illa duo
 peccata. scilicet detragitio. et iniustitia

[illegible]

Penitentie

140 rrv

rerum ablatis. Et ratio est quia ibi non
sufficit contritio nec confessio nisi fiat ho-
ne fame: et rei ablatis restituitur. **S**
Quarta sunt qui confitentur peccata sua nec
tamen suis offensis indulgere volunt et
talis confessio non est utilis. Quia nequa-
quam deus dimittit suam offensam nisi et nos
nostri debitoribus dimittamus. vñ Aug^o
de Unitate talis indulgentiarum accepta-
turus est a deo. qualis et ipse dederit prio-
r. Sed dices qualiter oportet me indulgere
remissionis meae? Rñdeo quod sic oportet te
indulgere iumentis tuis quod non vis te ex vi-
dicta vel rancore vindicare. neque verbo
nec facto. Item vt nec vindicta peccata a
deo super eum venire in futurum. et vt ei omnia
signa caritatis exhibeas. que alijs
hominibus exhibere posuisti. s. loquendo
salutando et sic de alijs. Sed contra hoc
faciunt qui nolunt aliquibus loqui. nec
ad domos eorum ire. nec eos in via salu-
are. nec respondere que omnia sunt signa
rancoris in corde. Quis ore dicant se
ais indulgisse. vnde Haymo. super Mat-
theam. Nihil prodest ore dimittere si ser-
uat iracundia in mente. Ergo verus pe-
nitens non solum ore. sed etiam ex corde in-
dulgere debet. Et posset esse tanta inius-
tia et offensa. et quis posset ex tanto seruo-
re indulgere quod ex hoc sequeretur remissio
omnium peccatorum suorum vñ Grego. Qui in
se peccanti clementer indulserit. nullum
peccati vestigium in eius anima remanebit.
Exemplum Erat quidam miles qui occidit
patrem alterius militis. et filius eius qui fuit
opportunitate quo posset vindicare patrem
suum. et pergit quod in die parasceves ille mi-
les ingressus sine armis. quem ille alius infor-
ciatus est volens eum occidere. Tunc ille
prostravit se ante pedes eius dicens Propter
mortem domini nostri ihesu christi quod hodie pro
nobis sustinuit ignoscere mihi quod peccatum tuum
occidit. Tunc ille proferens dicit Propter
mortem domini nostri ihesu christi tibi ignosco. et
elevavit eum de terra. et in signum reconcilia-
tionis osculatus est eum. Tum autem idem
miles ecclesiam intravit et cum ceteris cruci-

fixum domini nostri ihesu christi osculare
tur. Tunc crucifixus amplexatus est eum
dicens Quia hodie indulgisti ei propter
me qui patrem tuum occidit. ideo hodie in-
dulgeo tibi omnia peccata tua. et in signum re-
conciliationis osculor te in maxilla tua.
Quo videtur circumstantes glificaverunt
dei bonitatem et misericordiam. Sciendum
quod quando deus alteri incuriam fecit. tunc ille
tenet offensam dimittere. sed iusticia potest
ab eo exigere vt ei satisfaciatur et damnum re-
compensetur finem iusticia dicitur.
Qui sunt qui et si vere peniteant et
confitentur omnia peccata sua. tamen immediate recidi-
unt. talis penitentia etiam erit inutilis. vnde
Aug^o. Inanis est penitentia quae sequens cul-
pa inquinat. nil valet a malis veniam pos-
cere. et mala de novo reiterare. Sciendum
quod retrahentes postquam peccati sunt remissi-
sione peccatorum et de novo peccat peiores effi-
ciuntur quam antea fuerunt. Luce xi. Erunt no-
uissima peiores prioribus. Item tales graui-
ter deum offendunt propter in gratitudinem
vñ Ihesus de sum. do. Porro et non pe-
nitens est qui adhuc agit propter quod penitet
Sed gratia. ebriosus confitetur. et sta-
tim post pascha inebriatur. Similiter blas-
phemus. iracundus superbus. luxuriosus
et sic de alijs. Ergo penitentia vera debet esse per-
seuerans. hoc est quod semper doceat se pec-
casse. et in tantum peccatum ei displiceat vt nunquam
libeat hoc iterare. Hugo de sancto victor.
Quia deus in contritione absoluit hominem
a peccatis. ligat eum vinculo perpetue derelictio-
nis. vt peccatum de cetero semper derelictum. vñ
Matth. x. Qui perseueraverit usque in finem
hic salvus erit. supple in penitentia.
Sexti sunt qui confitentur. tamen propter mul-
titudinem peccatorum vel propter malam consuetu-
dinem peccandi diffidunt se posse satisfacere.
nec per consequens veniam consequen-
tur. vnde Augusti. Penitentia que ex fi-
ducia non procedit. inutilis est. sterilis manet
sine misericordia. vñ Ambrosius. non potest bene agere
penitentia qui non sperat indulgentiam. Sic cayn
penitentia egit dices maior est mea iniquitas quam
vt veniam merear. sic iudas penitentia egit dicens

aliam quam
da affabim
lacio.

De Sacramento

teus. **N**eu qz tradidit sanguinem iustum
et sic desperauit. et seipsum suspendit vii
Leo papa i quod a fmo. Scleratoz oī
bz oī tuda z infelicioz exitisti quē nō per
nitentia duxit ad dñm. f. desperatio trahit
ad laqueū. **U**n vere penitēs dz cūz bōa
fiducia pñteri z pñiam agere. etiā si mil
le milia peccā mortalia pmissit. vii **B**
nar. Maior est de peccatis qz quis inq̄
tas. Sicut cū scintilla in medio maris
ita oīs iniquitas hoīs ad miscēdām dei
imo nulla ē ppario quo ad peccā hoīz q̄
sunt finita. z quo ad miscēdā dei q̄ est in
finita. vii **A**risto. viij. phisic. finiti ad in
finitū nulla est pportio. **U**n dñs dz per
Eccebie. viiij. In quacūqz die pōr in
genuerit. z c. **I**dem. xij. Nolo mortē peccō
ris **S**epitimi sunt q̄ pñent pñē sua
et nō resignāt officia pñibita q̄ sine pec
cato mortali pñere n̄ pñt. de b̄ q̄ relance
rev. 3. **D**erani sunt q̄ pñent ex sola
pñecudine. v. dñm ore hūano nō ex grā
nē charitate. Et talis cōfessio nō est b̄
accepta nec hō saluifera q̄ non ex chari
tate perdit sep solū ex timore humano et
etiam ex verecūdia. quia verecūdant̄
q̄ scilicet xpianis non conformant. ideo
cōfessio nē ab alijs hōibz despicitur
U Et illos qui ex timore z verecūdia
hūna cōfentur sunt duosigna per que
cognoscuntur. Primum est q̄ tales dis
ferunt suam cōfessioz vsqz ad vltimā heb
domedā. z qñ ultra diffire nō pñt tūc
cōfentit ex quādā verecūdia. ne videāz
ur heretici vel pagani. nē post mortem
pñent ē ecclia sua sepultura. Quia fm
ius canoniceū q̄ nō cōfent fū quadrage
sima z tunc cōcane in pasca. nō oī sepe
liri in cinerito. vel alio loco sacro. sed
in campo. sed si liceret. et nō esset verecū
dia. tunc tales q̄ sic distulerūt suā cōfessi
onem vsqz ad vltimā hebdomedā (cūz
tamē habuissent tēpus z oportunitatē
cōfiteendi) vltius diffirent. et raro
vel nunqz cōfiterent̄ hōminē nō tie
rēt. et hoc est signū q̄ nō hūgrām z cha
ritatem qz fm **S**igo. Charitas non est

[illegible]

Eucharistie / 6. xxvi.

afubulatio

ma cōpunctione petiuit sibi iniungi maiorē pñiam dicens . q̄ sibi sc̄p̄ ad nō-
uissimum diem peniteret . nō esset sibi ni-
mum p̄ tātis pctis . Tunc ep̄s videns
suam intinā cordis p̄ritiōnē dimittit
sibi illos septem ānos . et iniungit sibi so-
lum tres dies in pane et aqua . Et ille ite-
rum plus genēs dixit . dñe quid faciris
Ego petui pñiam maiorē . et vos im-
ponitis mihi minorē . et etiā quasi nullā
pro tā magnis pctis que p̄ra deū cōmi-
si . Tunc ep̄s cernens suam maximā cō-
tritiōnē cordis iniungit ei vñum pater
noster . Tunc ille maxime genēs . et sic
gemendo expirauit . Et credendum est q̄
ista intima cordis contritiō deleuit sibi
penam et culpam . et q̄ statim sine purga-
torio ad celum euolauit .

De sacramēto Eucharistie .

Aro mea vere est cibus . et san-
guis meus vere est potus .

In q̄b̄ p̄bis fit mētio d̄ sa-
cramēto eucharistie . q̄d est

quartū sacramētū in ordine . Cū hic q̄
rit̄ alit̄ x̄ps sit in hoc sacro . Rñdeo fm̄
Tho . in iij . dist . x . Christus idē q̄ de p̄
ginatus . p̄ nob̄ passus . p̄tinet in hoc
sacramēto . Itē querit̄ quot modis hoc
sacramētū sumit̄ . Rñdeo q̄ tripl̄r sumi-
tur . Primo spūaliter tñ . vt qui accipiūt
rem sacramēti . i . grām / et nō sacm̄ . vnde
Aug⁹ . Crede et manducasti . Sed que-
ritur / q̄ isti sunt q̄ istud sacramētū sic spī-
ritualiter accipiunt . Rñdeo q̄ sunt qua-
tuor gñā hoim̄ . Primi qui in infirmita-
te p̄stituti sunt / sic q̄ nō retinent cibū . tñ
ex toto corde desiderant hoc sacm̄ . et tñ
p̄pter infirmitatē et vomitū nō p̄sumunt
sumere . Et isti māducant spūaliter . i . grāz
sacramētū p̄cipiūt per desiderium quod
hñt ad sacm̄ . et tales . nullo mō debent
sumere sacramētū / q̄ sic infirmi sunt / q̄ ci-
bū nullo modo retinere possunt . qz suffi-
cit eis illa spūalis māducatio Cū exan-

plum Quidā beatus deuotionem ma-
gnam in sacramēto altaris hñs omī die
si aliquo mō potuit integrā missā audi-
uit . et u mori deberet . et p̄ter vñum
cōicare nō posset . et de hoc multū volens
petit sibi lacus suū lauari et in pāno mū-
dissimo corpus x̄pi supponi . Quo sc̄to
pānus paulatim corpi x̄pi cessit . et mor-
te corpus x̄pi nudā carnē illius hois re-
tigit v̄lōs ad cor cunctis videntibz pene-
trauit . Et sc̄bi sunt qui p̄parauerūt se
ad hoc sacm̄ fm̄ suū posse . et sacerdos d̄
negat eis et etiā ip̄i hūiliter petūt et desi-
derant hoc sacm̄ . et sicq̄ obediētia sacer-
dotis abstinet̄ q̄ sacramētali p̄ceptōe isti
uos sacramēti . Isti etiā vt puro spūaliter
sumūt . Ergo patienter ferre dñt tales si
hoc sacm̄ eis nō ad libitum porrigitur .
Et t̄cū sunt q̄ in agone p̄stituti libe-
ter vellēt p̄fiteri et cōicare et sacerdotem
hñe nō pñt . si tales in tali p̄posito et p̄ri-
tione decedūt . spūaliter cōicauerūt p̄p̄
p̄ritiōnē quā hñt de pctis . et desideriu
q̄d hñt ad sacm̄ . Sciendūz q̄ deus qñ
q̄ p̄mittit sup̄ aliq̄s vt subitanea morte
moriānt sine contritiōe et sacramētis
vt cōiter illis p̄tingit q̄ parētis in hono-
rant . vel etiā q̄ alias enozm̄ p̄ra deūz
delinquūt . nō ex ignorātia vel infirmi-
tate . sed ex cetera malicia . vt vsurarij . adul-
teri . iusores blasphematores et sic de alijs .
Quarti sunt . qui ex puro corde deo
seruiunt . et cū magno desiderio hoc sacra-
mentū appetunt . atq̄ ex hūilitate et reues-
rentia sacramēti nō audēt ad h̄ sacramē-
tum accedere . Et sic omī die q̄libz hō q̄
h̄z magnā affectōem et deuotionē ad sa-
cramentū p̄t sic spūaliter cōicare . vñ
Aug⁹ . Crede et māducasti . Et tales qñ
q̄ sic cū tam magno desiderio et affe-
ctione audiūt missam maiorē gratiam
interdū p̄t p̄sequi q̄ ip̄e sacerdos cele-
brans ipsaz missam . quia sacerdotes nō
sunt semper bene dispositi . sed quādoq̄
distracti et in deuotiōe .

Qui indigne cōmunicāt

z

*deus cum multum
p̄p̄tibus bonis q̄rit
in illis*

De Sacramento

Secundo sumitur hoc sacramen-
tū cū sacramentalit̃ vt cōicans
in p̃cto mortali. sic iudas cōica-
uit. Et q̃uis tales p̃ctōres. verū sac̃m̃
sumūt. nō t̃ā fructū sacram̃ti percipiūt. im-
mo sap̃tē magna p̃ricula incurrit. **¶** **¶**
1° mo q̃a tales homicide xp̃i sunt. vnde p̃.
Cor. xi. Quicumq̃ manducauit panē
vel biberit calicē dñi indigne. reus erit
corp̃is et sanguinis dñi. vñ **Amb.** Qui
indigne xpm̃ sumit. idē est ac si ip̃m iter-
ficiat. Unde b̃ voluit. lūgē. **¶** Si quis
sciret q̃ fidem habet. se semel xpm̃ cruci-
fuisse. ip̃se videret nudis pedibz toto tpe
vine sue p̃nitiam agere. Quid q̃ deberent
illi facere quī toties indigne cōicauerūt
et p̃ctm̃ sile illi p̃cto tori. s̃ p̃miserūt. vñ
Grego. Magis peccat q̃si p̃ctm̃ regnan-
tem in edo. q̃ qui crucifigebantem in
terra. **¶** Scōo tales q̃nq̃ p̃nitūtur in cor-
pore. q̃ interdū infirmatur post indig-
nam cōionem. vñ ap̃s. p̃. **Cor. xi.** Scō-
inter vōs multi infirmi et imbecillē. et
in signū huius post pascha tales indig-
ne cōicant. s̃ taz diuersis infirmitatibz a
deo plagant. imo q̃d maius est post in-
dignam cōionem q̃nq̃ morte subitanea
moriuntur. Unde legit q̃ qdaz sacerdo-
s p̃hibuit quēdaz p̃ctōrum a cōione. q̃m
cōfusione huana ductus accessit ad cō-
munionē cū ceteris hominibz. Et q̃
citō corp̃us ad indignatū os suū accepit
tā cito infelicem aliaz suam reddidit. 2°
pirant morte subitanea corāz omī p̃plo.
Tercio tales p̃ctores sunt iudas. **¶** **¶**
Nō in hoc q̃ iudei ignoranter xpm̃ crucifixe-
runt. Unde ap̃s. p̃. **Cor. q.** Si cognō-
uissent nunq̃ dominum glorie crucifixū
fuisse. Sed isti xp̃iani indigne cōicantes
peccant scienter. quia credunt ibi esse cr̃-
atorem suū ih̃m xpm̃ marie filiū. Et q̃n-
to grauius est peccare scienter q̃ ignorā-
ter. tanto p̃ctores sunt indigne cōmuni-
cātes ip̃is iudeis. Et in signū hui^{us} xps
non pot̃ pro talibz orare p̃terz suū sicut
erant pro iudeis dicens. Par r̃ ignoscet
illis q̃a nesciūt qd faciunt. Secundo q̃a

consumelia crucifixionis xpo tantum se
mel a iudeis est illata. **A**b indigne eōcan
tibz aut totiens quotiens indigne scient
ad sacramentum accesserint. Unde apłs
1 Cor. vi. Rursus crucifixione filii
dei. **Q**uarto qđ tales iudicii sibi mādu
cant z bibunt. Et sic psequerit incidēdū
in illam sniam quā dñs dicitur est
extremo iudicio ad illos qđ a sinistra ve
nerit. **I**temaledicti in ignem eternum zc.
Quinto tales in digne eōcantes similes
sunt iude z eis pringer vt iudeo dē qđ legi
tur qđ sathanas in eum introiuit, z xpm
tradidit desperavit z postmodū seipm
suspendit. Sic indigne eōcantes similes
incidunt in maiorem pccm diaboli
antea fuerūt. **S**exto iudas xpm tradidit
et iudeis vendidit. sed indigne commu
nicans peius facit. vnde Remigius sup
per illd. **M**ar. **N**ec illi per quem filius
homis tradet. vt tradentibz xpm ad cru
cifigendū. fz vt cū maligna pccientia sub
sacramentū sumentibz illū. Et si non tra
dunt iudeis ad crucifigendū. tradunt ipm
in membris inimici z sumentibz. vñ et
am. **A**ug. **E**rgo pccat tradēs xpm
per cōz mebris qđ z tradidit et cruci
fignibz iudeis. **E**rgo xps pōt dicere fun
d. **S**ergo. d. quolibz sumere corpus suū in
digne sicut dixit deiuda. **U**trūqđ
tradentis me meū est in mensa. **S**icut
iudas tradidit xpm persecutoribz. sic fu
mens corpus xpi indigne tradit illū qñ
iū in se est demonibz. dū ponit illum lo
qđ est qui est demoni. **S**exto qđ magna
ingrātudo qđ tibi cōmiserit. nam in sacra
mento illo moze dñi figurat quā p ho
minibz sustinuit. vñd apłs. 1 Cor. 1.
Quoniam nuncqđ manducabitis panem
hunc z calice biberis mortē dñi annūcia
bitis zc. **U**n etia xps qñ hoc sacramen
tum instituit dixit. **H**oc facite in meā cō
munionē. **M**agna vero ingrātudo
est ei consumelia inferre. z eius vulne
ra z cōuare quā recordatur mortem
pro suo amore z salute. **U**nde post dō
minūs digne idigne eōcātibz dictū pō.

affabulatio quæ

x De imaginibus quod in sacramento
discretum est.

Eucharistie

fo. rryi.

affabulatio

Super dolorem vulnorum meorum ad
diderunt. Item magna ingratitudo est
q̄ ibi venit diuina maiestas visitare hos
minem in sacramento altaris. et hoc euz
plenitudine carismatū z gratiarū. Unde
illud sacramentū vocat eucharistia. i. bo
na gratia. Et miser homo nō timer cōtu
mediam ei inferre quem pro posse obuit
honozare. Satis admirare possumus i
hac parte diuinā bonitatem z humanā
persecutionem. vnde ps. Quid est hō quia
magnificas eū. Et etiā bene pōt dici de
dño ihu xpo illud Eccl. xxi. Pasce. scz
cum corpore p̄prio. z potabit cum sanguine
suo p̄ioso ingratos. et adhuc amara au
dier. Septimo q̄ tales idigne cōcantes
feliciores vident esse ceteris peccatoribz
Ipsum enī summū bonū est eis noxiū
et ex medicina infirmantur. et ex ipsa vi
ta moriunt. Quia sicut ex ipso sacramen
to digne communicantes acquirunt sibi
vitam eternam. Unde Joban. vi. Qui
manducat hunc panem viuet in eternum.
Sic ex eodem sacramento indigne com
municantes incurrunt eternam damna
tionē. vnde et h̄ris. sup. Jobā. Sicut cor
poralis cibus eū vitā inuenerit a di
uinitis humoribus occupatū. amplius le
dit. magis nocet naturā z nullum p̄stat
auxilium. ita spūalis cibus si aliquē repper
it malignitatē polluitur magis eū per
dit non sua natura. sed accipietis vicia.
Unde sciendū q̄ q̄libet cum devo
tione z reuerentia z timore ad hoc sacra
mentum debet accedere. Et ad hoc inci
tant nos diuersa exempla sacre scripture
Nam beatus Jobes baptista in vtero
matris sanctificatus. a pueritia in here
mo conuersatus inuitatus a dño vt euz
baptisaret. timuit tangere verticem dñi.
Unde cantat ecclesia. Baptista contres
cui et non audet tangere sanctum dei
verticem. sed clamat cū tremore. sanctifi
ca me saluator. Quāto magis nos time
re debemus cū corpus xpi verum sumi
mus. ex quo Jobes in tantū timuit p̄tri
cem dñi tāgere. qui tāte sanctitatis fuit

q̄ christus de eo in euangelio testimonio
im p̄hibuit dicēs. Facet natos multe
rum non surrexit maior iohāne baptista
Item beatus Zacharius sibi abscidit pol
licem. vt in ep̄stis eū faceret ordo. tantū
enī reuerbat corpus dñi confectionem.
Item q̄dam senior inter heremitas cum
ab illis eligeret in sacerdotem. z ab ep̄o
esset ordinatus. ait. Licet ego sacerdos
sim ordinatus. tū in vita mea nunq̄ cō
ficiā reputās se indignū p̄ficere corpus
xpi. Et legitur Math. viij. q̄ Centurio vi
xit xpo dicere ei. Ego veniā z curabo p̄
teritū tuū. Sic nō sum dignus vt itres
sub tectū meū. Sic q̄libet cū vera hūili
tate z reuerentia ad hoc sacramentū acce
dere debet z cogitando sic. O deus ad il
lud venerabile sacramentū nō sufficeret
mille anni ad p̄parationē p̄digam quā
to magis ego miser indignus sum q̄ pec
cō quotidiē. z heu impparatus accedo.
Quis enī non sum dignus. tamen bene
sum necessari? hac salubri medicina. vñ
Ambrosius. Qui vultus habet medici
nam requirit. vultus est quia sibi pecca
to sumus. medicina est celeste et venera
bile sacramentum.

Fructus digne com municantium.

¶ Ercio sumit sacramentalē z spi
ritualē. vt q̄ in gratia accedit
et digne cōcant. Quāto āt bo
nū sit digne se p̄parare ad p̄cipiendū sa
cramentū eucharistie possum⁹ dicere ex
his p̄culis q̄ ibi sumunt in h̄ sacramēto
Pro quo sciendū q̄ q̄ corpus xpi acci
pis hō tūc sumis q̄q̄ pres. Prima est
ipm corpus qd̄ sumpsit de p̄gine qd̄ spi
ritualit̄is de purissimo sanguine marie
formauit. Secda est sanguis ipius que
fudit in cruce. Tercia est ipsa anima quam
pater misit de corde suo in vterū p̄gnis
Quarta est vita eū corpore. Quinta est in
effabilis deitas. Et in p̄mis q̄ accipis
corpus xpi. efficitis p̄ceptis om̄i bono
rum que xps operatus est in vita sua. i

Z 4

De Sacramento Eucharistie.

inimando. predicando. discurrendo. orando. largiendo. vigilando. &c. Insuper totius meriti passionis xpi. Nam sanctus Tho. de aqno dr q in qliber missa inuenitur omnis fructus & utilitas qua xpus in die parasceues opatus est in cruce & cu morte sua. Eandem gram & fructu quilibet deuotus q digne coiccat percipit. Itz accipis ibi in hoc sacro participationes oim meritorz totius ecclie & sanctoru in edo. Un hoc verificet in nobis qd xpus in euangelio dr. Alij laborauerunt. & vos in labores eoz introistis. Hinc est q in simbolo catholice fidei dicim. Credo scorum coionem. vñ Albus magnus Per veru corpus xpi oes nos omnibus xpi gratis & oim fideiu coicamus. et ppter qd & ia coio dr. Io aut oim bonoru xpi & oim scroz facit nos coicare. vt si qd deficit in singulis ex oim sanctorum abundancia suppleatur. Ibi in sacro habemus fructus patriarchaz. reuelatores & illuminatores pharum. dignitates aplo ru. victorias martyru. scitatem pfectoz mundicies virginiu. charitate angeloz et pnter bona & merita oim electoz que oia xpo in corpus eius mysticu fluxerunt. & de qliber in quelibet p charitatem spūssci graredudat Un ihs xpus pot dicit ad quelibet digne coicantem illud Gen. xxi. qd Jacob ad laba dixit. Hodiū habuisti anteqz venire ad te. & nunc diues effectus es. bñdixitqz tibi dñs ad introitu tuu. Scdo cum accipis sanguinem mundaberis a peccatis. Un Heb. x. Sanguis xpi emundabit pcciam nostrā ab operibus mortuis ad seruandū deo viuenti. Quia si sanguis hircoru & vitulorum in veteri lege iudeos mundauit. qnto magis sanguis xpi q effusus est p peccatis nrīs emundabit aīas nrās qñ qto est maior tanto pretiosior & charior. **Q**uorū. vñ p hoc sacm deant venialia. Rñdo fm Tho. in. iij. dist. xij. sic. Non tñ odorret q omia venialia deant. sed fm mensuram deuotionis. possz tñ rātus esse seruo q oia venialia

deletet. Itz queritur. vtrum p hūc sacramentum deant mortalia. Rñdo fm. Tho. vbi supra. Non delet mortalia nisi oblita. Un q dr ablutio sceleru dupliciter potest intelligi. Vel q dr sic crimia abluere in qñcu ea impedit. Vel de his que non sunt in homis pccia vel maneria. Qz p h sacramentū. s. sumendo sanguinem xpi pccā deant oñ dñe Chri. dicens Honorabilis sanguis xpi si cū bona voluntate famif egritudine extinguer poterit. Amb. Debeo illud sp accipere. vt mihi sp pccā dimittantur. Un etiam. Ber. Eucharistie sacramentū potes est pccā psumere. debellare obuias pccates & et inferre celis aīas resercentes de terra. Nota q vinū qd datur coicantibz nō est vinū pccarū s. est vinū puri. qz seculares solummō sub specie panis recipiunt vñ & totū xpm fm corpus & aīas & deitātē Sed sacerdotes in missis recipiunt sub specie panis sub & specie vini. Quia autē xps sit integraliter sub specie vini in calice. & qualr calix adorā dus sit de hoc quere. i. s. **T**ercio qñ accipis aīam xpi tūc accipis pignus vite eterne. si sic i tali statu decedis. Un canis de h sacramēto. Et future glie nobis pignus dat. qz h sacm dat vitā grē in pñti. Job. vi. Qui māducat meipe viuet ppter me. Et in futuro dat vitā glē. vñ Job. vi. Qui māducat meā carnē & bibie meū sanguinem hz vitā eternam. **Q**uarto ibi accipis spm xpi. i. vitā xpi. Et accipiendo sic vitā cū corpore mutaberis in deū sic cū & potus mutat in te. Un vox diuina ad Aug. dicit Non tu mutaberis i te sed tu mutaberis in me. Sic christus de cuiuslibet digne coicanti non tu me mutabis in te. **Q**uia quicquid deus est ex natura h homo sic per grām q digne coicantur. Cum autē deus habeat potentiam infinitam & sapiam eternam & immensam bonitatem. Et eius potentia boīa hoc sacramēto coicata erit bō potentior rā ad operandū q ad impetrandū. Et eius sapientia efficit bō sapientior ad dñ

Extreme unctionis fo. xxvii

lectione boni et refutationem mali. Extremus bonitatis homo fit magis pius et charitableus. Quinto recipiens de eius bonitate anima hominis implebitur gratia et dulcedine. quia nihil potest anima hominis facere nisi solus deus. vii. Berni. Ad imaginem quippe dei facta est anima rationalis. ceteris omnibus occupari potest impleri non potest. Apparere dei est. quod homo minus est non eam implebit. vii. ps. Satiabor cum apparuerit gloria tua. vii. exemplum legit in libro. de donis. et quidam sanctus episcopus in festo pasche dominum rogavit. ut sibi revelaret merita tunc concitanti. Et dominus ostendit ei quod vidit aliquis qui piceis nigros. alios vero ut ferum ignitos. alios pro sanguinolentos. ceteros pro ad instar solis fulgidos. Rñ dicit ei angelus domini. Nigri sunt luxuriosi et superbi. igniti avari. sanguinolenti. iracundi et blasphemii. qui omnes indigni accesserunt. quibus sunt contriti et pessi. in non habent firmam propositum in futurum abstinendi. Ceteri pro qui sunt lucidi sunt isti qui accesserunt digne cum proposito firmo abstinendi et emendandi vitam suam.

De sacramento extreme unctionis

Quintum sacramentum est extrema unctio. Materiam autem huius sacramenti est oleum oliue ab episcopo consecratum. et tale oleum huius consecratio sunt de unitate huius sacramenti forma autem huius sacramenti secundum Theodorem. est oratio de peccatis dicenda per istam unctionem et sua piissima misericordia indulget tibi dominus de peccatis delictis per visum. Querit quibus consecrata est extrema unctio. Rñ deo secundum De. b. tharen. non nisi adultis infirmis in periculo mortis constitutis ex ipsa infirmitate. Et nec datur amentibus ad bellum. nec nauigantibus aut his qui mori occidendi sunt. quia tales mors non imminet ex defectu nature sed ex euentu fortune. Queris autem non datur quod non habet infirmitatem spiritalem contrariam a peccato mortali.

actuali. nec dispositionem deuotionis habere possunt ad hoc sacramentum. nec etiam naturaliter stultis. Querit verum extrema unctio debeat dari frenetis et amentibus. Rñ deo secundum De. de thea. si in sana mente constituti non perierint non debet dari. si propter timentur dari debet. Tñ ad hoc aduertendum est secundum Theodorem. quod illis furiosis et amentibus precipue dari non debet quod possent illi sacro facere irreuerentiam aliquam immundiciam nisi et ipsi haberent lucida intervalla in quibus sacra recognoscerent. Item queritur verum extrema unctio possit iterari. Rñ deo secundum Theodorem. in. iij. di. xxiij. Iterari potest sine aliquam iniuria sacramenti. quia non habet effectum peritum. eo quod sanitas corporis et mentis que sunt effectus eius amitti possunt. In casibus quibus egritudine iterari potest. si prius quidem sit in periculo mortis et euadat. et post recti diu patiat. quia erit quasi alia infirmitas. Et si iterum si sit egritudo diuturna. ut hydropisis. quia tunc debet fieri quasi videtur perire ad periculum mortis. et si illud periculum mortis euadat eadem infirmitate durante et postea ad silem statim reducat iterum potest inungi. quia iam est alius infirmitatis status quibus sit eadem infirmitas. Et notandum quod magister. in copen. theo. pita. b. qñ sepe quis ad mortem infirmus. sepe potest inungi. sed in una infirmitate non debet aliquis bis inungi. nisi eadem infirmitas ultra annum protrahatur. ita quod in uno anno propter unam infirmitatem nequaquam bis inungatur. S. Bonauentura. sup. iij. redarguit hoc dicens. Absurdum est quod sacramenta reguntur secundum motum astrozum.

Effectus extreme unctionis

Querit quis sit effectus extreme unctionis. Rñ deo quod est quidam plex. quorum duos ponit beatus Theodorus. sup. iij. di. xxiij. et alios duos magister in copen. theolo. pita. Prius effectus est principalis secundum beatum Theodorem. scilicet sanguis quod est spiritualis que datur propter quam debilitatem vel ineptitudinem quod in nobis relinquitur ex peccato actuali vel ois.

Z. iij.

ginali. Extra quam obilitate homo robo-
ratur p hoc sacramentū. qz h robur gra-
tiam facit q non parit secus pccm. Vt ex
psequenti si inuicet pccm aliqd vdalel mo-
tale quo ad culpā tollit ipm dūmō non
apponat obex q pre recipietis. Secun-
darius aut effectus est sanitas corporalis:
hāc tñ non inducit nisi fm q expedit ad
finē principale scz spūalū sanatioez. 2 tūc
semp ed inducit dūmō nō sit impedimē-
tū ex pre recipietis 2 lz in ipō multe sūt
inūctiōnes. vltima tñ est formal respectu
oim pcedentiū 2 agit in pntue eaz. Et iō
in vltia vncioe grā infundit q effectum
sacri pby. hec be. 1. b. 1. Tercius effectus
fm mgnm in ppend. theol. verita q q
valat h sacm ad deuotōem excitandam
Quartus effectus est q valat ad vloti-
ozem transiūm ad celum.

De sacramēto

Ordinis. 2 de dignitate sacerdotū.

De his estis genus electū. regat
le sacerdotū gens scā. po-
pulus acquisitionis. p. b. e. h.

In istis vabis ondit nob
bñs pccm p rogatiā 2 dignitatē ordi-
sacerdotū. Et lz offis hoies sine genus
dei soli in sacerdotes sūt genus electū a
deo. Qñ sciendū q sic sūt nouē ebori an-
geloz i celo. sic sūt nouē dignitates sacer-
dotū. Qñ est q sacerdotes sūt sup oīs
reges 2 principes tre. Dicte. i. Ego pñs
tuā te sup oēs gētes 2 regē vt ciellas scz
malos mores 2 vicia 2 dissipes hereses.
2 edifices bōa opa 2 plātes pntes i ala-
bus. Itē pz. qz dignitas sacerdotalis hz
reges facit 2 psecrare. s. oēs regē non
pnt sacerdotem facere. In signū q maio-
res sine tūc nō est iā pnceps adeo potēs
qn tūc ceruicē suā in pssione humilia-
re corā sacerdotē loco dei. qz est vicarius
eius. Qñ beatus dō exaltauit sacerdotes
sup oīs hoies. Qñ qdam doctoz. Sac-
dos est alioz regibz. f. alioz angelis cre-
ator creatoris. Secūdo honorauit eos i

egalibus. qz illa q deus sibi reseruauit. f.
decimas. oblatōes. testamēta. 2 pmitias
2 alia pñmonia crucifixi. gratis illis pu-
lit p sustentatōe corpis vt illi sine labore
cū alios hoies laborare ogret p susten-
tandē corpis qerius dō finat in spūali-
bus. Tercio honorauit eos in amunita-
tem pferendo q nullus terrenus pnceps
sup eos iurisdicōem habeat. nec rex nec
pnceps. nec aliqz hoim seculariū audeat
manus suas violētē in eos mittere. etiā
in minimū. i. acolitū. Oppositū faciēs q
facto est excoicatus maiori excoicatioe iā
in celo qz in terra. Sic etiā ptegit eos q
nullus audeat eos pñrbare pñbis vel fa-
ctis. Quia dñs opprobriū illis illatū qz
si sibi reputat factū. Qñ dñs dē p pphē-
tam Sach. 4. Qui terigite vos tangis
pupillam oculi mei. ps. Nolite tangere
epos meos. 2 in pphēta meis nolite ma-
lignari. Quare etiā nec pñbis sūt molesti
di. s. honorandi. vt dē dñs ad moysen
2 aaron. Bñdicam bñdicentibz vos. vñ
Henri. de firma. sup. iij. pcepto dr. Ne-
illis q sacerdotibz 2 religiosis detrahunt
2 diffamāt rursus crucifigūt. Conuicantes
in semetipis. vt ait apls. Detrahētes ei-
sacerdotibz xpm coronāt. inferentes eis
inūrias xpm crucifigūt. Conuicantes
eos xpm pspuāt. Exprobrātes eos 2 ha-
bentes eos exoso xpm lancea trāfigūt
Qñ etiā ab ecclia sacerdotes sine priuile-
giati intē vt quicūqz terra libertatem
cleri statuta faciūt vl talia seruāt. excoica-
tione incurrūt. Itē nullus pncipū secula-
rium audeat excoicōes facere in clerū. Itē
nec aliqz bcher pedagiū recipe a clericis
alio incurrūt sniam excoicatiois nec a p-
dicra excoicatioe absolui pnt. nisi plene
restituerint. Quarto honorauit eos in
hoc q pmissit eis sius fidelitū. i. eccliam
scām. vñ Qñs. Celo et angelis 2 omi-
creatura honorabilior ecclia Christus
amplius eccliam diligit q seipsum Qñ
venit de celo in terras ex. xxxij. annis pro
ea seruauit in candē amaram mortē p ea
sustinuē Et iā dāt ei corpus suū in cibū

et sanguinem suū in potum. Et post hāc
vitam dat ei scipsum in celo in premium
Insug hanc dilectā eccliam cōmisit sa-
cerdotibz cū oibz donis. i. sacramentis
Solus enī ordo sacerdotalis. et officio
h3 baptizare quis in necitate cuiuslibet li-
ceat. Itē solus h3 pferre sacm confirmā-
tionis. Item solus habet pssiones au-
dire. et a peccatis absolvere. et pñas iniunge-
re. vñ Job. xx. Accipite spm scem et qñz
remiseritis peccā remittuntur eis Item so-
lus h3 potrigere sacm extreme vñctōis
zē. In hac dignitate incomprehensibili
eos honorauit singlriter pce oibz hoi-
bus. vñ Darth. v. Vos estis lux mūdi
Sicut mūdū nihil est sine luce. sic ecclia
nihil sine sacerdotibz. **¶** Quito honora-
uit eos in h3 q vult vt districta obediat
eis loco sui ab oibz hoiibus cuiuscūqz
status et pditionis fuerint Luce. x. Qui
vos audit me audit. et q vos spernit me
spernit. Aug. Quicqd non h3 pastoris
est phibere. fiat. gregis audire ne facit
at. Ergo obediendū ē eis tanq̃ xpo qñ
pcepit hoiibz ieiunare. festiuare et ihs.
h3 pminat dñs inobediantibz et rebellibz
bus. Mat. xvij. Qui supbiuit. nolens
obedire sacerdotis impio morte moria-
tur. Et de darth ab yro. et chore. q res
belles fuerunt moysi et aaron. Et terra se
aguitz viuos eos absorbuit. **¶** Sero
honorauit eos dando eis pñtem ligamē-
di et soluendi. Darth. xviij. Qd cūqz li-
gaueris sup terrā erit ligatū et in celis. et
qd cūqz solueris sup ter. zē. Hec pñs
ligandi atqz soluendi vno mō intelligit
de excoicatione q est gladius spūalis. et ē
multū timendū ppter qñqz. hoc qre. iij.
R alio mō hec pñs intelligit de abso-
lutione peccōz. Cū eps qñ ordinar sacer-
dotes cōstituit in eos dices illō Job. xx
Accipite spm scem qz remis. pce zē **¶**
Septis honorauit eos in h3 q noiantur
in septuris scis angeli. vñ Grego. Dñs
q sacerdoty noie cōsent angeli noiantur
Quare aut angeli noiant. Rñdeo. quia
hñt similitudine cū angelis. Prio. qz offi-

ciuz angeli est ministrare deo et hoiibz. da-
fm Aplm. Oēs sunt ad ministrandū spū-
ritus. Sic et sacerdotes hñt ministrare po-
die noicuz et hoiibus cū sacramētis. Se-
cūdo qz angelus est vita purus sic et qui
libet sacerdos tenet esse castus q est vita
angelica. Amb. Qui nō nubūt. neqz vñ-
ores ducūt sicut angeli in terris sñ. Ba-
maſce. li. iij. A nuprys abstineria ange-
loy imitatio. Tercio angeli hñt informa-
re et amonere oēs p bonā inspiratōez sic
et sacerdotes p h3 bz dñi. Quarto angeli
hñt deū laudare. ps. Laudate deū oēs
angeli. Sic et sacerdotes qñdie sub pec-
cato mortali tenent pfluere. vñ. horas
cano. ad laudē dei. **¶** Octauo ho-
norauit eos in hoc q sacerdos ē aliq mō
sillis marie virgis. Prio qz sicut brā ma-
ria p qñqz verba pcepit ihm xpm. Luce.
pmo. Fiat mihi fm verbū tuū. sic sacer-
dos pſicit p qñqz pba vñz corpus xpi.
Et sic immediate post cōsensum marie fuit
totus xps in vtero ei. sic immediate p p-
lacōem pboz pſecratōis trāsubstantia-
tur panis i vñz corp⁹ xpi. Secdo sic bea-
ta pgo post prū xpm portauit i manibz
suis. et in pſepe collocauit. et cū ecōuerso
leuauit. Sic sacerdos post pſecratōem le-
uat xpm et locat eū ecōuerso et portat et
tractat cū manibz suis. Tercio sicut brā
virgo fuit ſerificata in vtero aſi qz pcepit
xpm. ps. ſerificauit tabnaculū suū al-
tiſſimus sic sacerdos ante ordinar ante
qz pſecrat qz sine ordine nihil pſecraret.
Ergo laicus qñtūcūqz ſctūs nihil age-
ret etiā si pba cōſecratōis pſecrer. **¶**
Nono honorauit eos sup āgelos et et
aliq mō sup dignitatē brē marie virgis
Prio in dignitate custodie. Sacerdos
ei h3 custodire pñs aias. sicut eps totū
epatuz. papa totū mūdū. plebanus to-
tū proebū. Bern. Dñs digni custodit
qui tā sollicitē pūgilant. vt aias ſibi cre-
ditas. a morte eterna custodiant. Sz an-
gelus habet tantū custodire vñaz aiam.
Bern. Magna dignitas aiarū vt vñaz
queqz ab ortu natiuitatis i custodia ſube-

De Sacramento

beat angelum deputatum. Secundo in sus-
mando et tangendo corpus christi. Angelo
rursum enim est videre deum. Matth. xviii. An-
geli eorum semper vident faciem patris mei qui in
celis est. Sed in hoc sacerdos maior est a-
gelo quod ille videt aut tractat. et resus-
cit. quod nunquam sic datur est alicui angelo quod
sic sumat. Sed sufficit ei deum contemplari.
Tercio in considerando corpus christi. In hoc
sacerdos non solum angelos sed etiam beatas
virgines mariam matrem christi alique modo precellit.
Quia ei nec alicui agelo data est talis pos-
testas officii corporis christi. Unde minus
sacerdos in terris pre hoc quod non potest in
celo maximus angelus. Bern. **De** ve-
neranda dignitas sacerdotum in quorum ma-
nibus dei filius tamquam in vitro virginis incar-
nat. Grego. Ille qui creavit me dedit mihi
creare se mediante me. **De** venerabilium sci-
tudo manus et felix exercitium ubi sacerdos
tractat dei filium Aug. de quod in consecratione
sacre hostie tota curia celestis sibi fuit. et
dominus celi ad eum descendit. Amb. sup. lucas
non dubites assistere angelos qui assistit
christus in altari. scilicet qui immolat. Unde christus
potest dicere cuilibet sacerdoti illud Esai. c.
v. Quid ultra debui facere et non feci et c.

De malis sacerdotibus

Fornicarij et Concubinarij **E**
rit utrum ordinatus christi in
periculo mortali possit sine periculo
ordine suscepto. R. n. do. f. m. s. an-
ctus. Tho. in. iiii. di. xxiij. Non
potest. nam facit contra illud preceptum Dei.
xvi. iuste quod iustum est exequis. Indig-
num ei sacrum tractat. Rex in hoc aliis pre-
disponere quod de iure naturali ut homo sacer
scilicet tractat. Unde talis qui sacrum alio ordine
facit peccat mortaliter. ut qui tangit res sacras
quasi suorum officio peccat mortaliter. Secundo
aut si aliquid necessitate aliquid facit contingit ex
gratia in illo casu quo ex laicis licet puta
si baptizaret in articulo necessitatis vel corpus
christi de terra colligeret. R. do. ord. d. Alb. et
Ray. **Sciendum** quod ex dictis certissi-
mum patet quod sacerdos fornicarius etiam qui

tunc cumque occultus. vel etiam sacerdos
existens scienter in semine periculo mortali
nondum vere peccatus nec dignus agens pe-
nitentia ut oportet in eo quod baptizet aut
absolvit penitentes. vel predicat aut misero-
cordia solennizat. vel sacramentum eucharistie vel ex-
treme unctionis prebet. vel mortuos sepelit
aut mulieres post primum introducit. vel
aquam vel salem in domum exportat. aut po-
pulum aspergit. vel candles in festo puri-
ficationis. aut ramos in die palmarum. vel
ignem aut cereum. vel baptismum in vigilia
pasche vel pentecostes benedicit. vel quod
maius omnibus his est missam celebrat.
aut sacramentum eucharistie consecrat atque
sumit. In omnibus istis necesse acerbis
alijs qui sacris ordinibus sunt annexi aut in
quolibet ipso singulariter quolibet ex-
ercendo mortaliter peccat. Et toties quoti-
ens aliquem actum vel minister ecclesie exequit
et exercet. Sicut ex dictis sancti Thome. de a-
quo. ut super manifestissime comprobatur. ac-
etiam non solum in prescriptis actibus sed
etiam secundum Dionysium. qui etiam ad aliquem
hominum actum exercendum aliquem vestitus indutus
sive sumit. ut vel albam vel manipulum vel
stolam aut casulam. aut alias sacras vestes
editer vel diuissim. Quod reuera satis est
horrendum et stupendum atque etiam periculo-
sum valde. In tali videlicet statu atque di-
gnitate tot et tantis criminibus subiacere
atque implicari. Unde non immerito dicitur. Quam-
to altior gradus tanto sublimior casus.
Sacerdos incontinentis et fornicar-
ius est suspensus ipso iure. et missa eius
non debet audiri ut patet extra de cohabitatio-
ne clerici. et mulierum. Audies autem mis-
sam eius peccat mortaliter. secundum Thome. in. x.
quodlibet. q. viij. Hoc autem intelligit de
publicis fornicariis. Quod si talis ce-
lebrat verum fiat irregularis. R. do. q. sic
hec vult elmus. Queritur verum episcopus
possit cum talibus dispensare. R. do. q. sic
ex quo dispensatio in hoc casu non est pro-
hibita. Et iura qui iuveniuntur in scriptis illa
pendunt de suspensio ab homine non a iure. quia
iura benignius solent agere quam homines.

Ordinis. xxviii. et Matrim. xxix. f.

Hec wilhel. Queritur. Utrum clerici
q̄ expendit patrimoniu crucifigi cū me-
riticō teneant ad restitutionē. Rñdeo
q̄ clerici q̄ res eccie dant nō solū mereri
cib. s̄ etiā hñtionibz vel etiā suis p̄son-
guineis nō p̄pter naturā sustentādā. sed
vt faciāt eos diuites de patrimonio cru-
cifigi raptōres sunt z tenent ad restituti-
onem. **¶** Querit vnde faciāt resti-
tutionē. Rñdeo si hñt patrimoniu secu-
lare. vel aliqd de artificio vel labore ma-
nuū de istis pñt restituere. Sed de rebz
eccie non sufficit restituere. q̄a q̄cqd eis
sup̄est supra victū et vestitū. hoc debet
dari pauperibz. Nisi tunc subtraherēt sibi
de necessarijs. vel nisi res quas habu-
erunt de patrimonio vel de artificio expē-
dissent in vsus eccie. hec wilhel. **¶** Utrum
Cōcubine sacerdotū teneantur restituere
q̄ a sacerdotibz p̄ tali illicito ope receipt
sunt. Rñdeo s̄m Raymū. q̄ sic. Nāz for-
nicarie et hñmōi turpes p̄sone tenent resti-
tuere ip̄i eccie. Nisi forte fuerit eis datus
causa elemosyne in summa necessitate. qz
tūc sunt debiti. Idem Hostien. **¶** **Q**ueri-
tur si notori fornicator possit absolueri.
Rñdeo q̄ nō q̄a suspensus est q̄ ad se z
etiā q̄ ad alios. vt p̄ extra de cohabitā.
clerico p̄. c. q̄sum. Et sciendū q̄ m̄ḡ in
cōpendio theol. p̄tatis d̄t. Quis om̄es
sacerdotes habeat clauēs. non tñ om̄es
pñt ligare s̄ soluere sicut exōicari. suspē-
si et heretici d̄nati. h̄ aut nō est p̄pter de-
fectū ordinis. sed qz nō hñt materiā. scz
subditos qui auferunt eis cū exōicātur
pñt tñ baptizare. q̄a h̄ est factm necessita-
tis. pñt qz tales eucharistiā p̄secrare qz
h̄ subalter ad heret ordinē. ligare aut et
soluere adheret ordinē accidentaliter.

De Sacramē- to matrimoni

¶ Matrimoniu honorauit d̄s
multiplex. Nō in h̄ q̄ ip̄e p̄-
se instituit. Sed in loco di-
gniori q̄ sub celo est. h̄ est in

paradiso. Tercio in statu innocentie.
Quarto q̄ nasci voluit debita p̄gine q̄
fuit in statu infimāz p̄stituta. Quinto
q̄ pñs esse voluit in nuptijs. cū matre et
discipulis suis. Et ibi ostendit deitātē suā
mutando aquam in vinū in conspectu
discipulorū suorū. Sexto q̄ est vnum de
septem sacramntis eccie. Et qz d̄s mas-
trimoniu tam solēniter honorauit. expē-
dit oīno vt hoies qui in statu matrimo-
nij ad regnū celoz venire desiderant. de-
um in matrimonio reponozt. Quicūqz
ḡ iuste z legitime vult stare in matrimo-
nio z vřsaluatur in infirmitate tria ad h̄
sunt necessaria. Vnū añ nuptias z h̄ spe-
ctat ad iuuenes z p̄gines qui adhuc nō
sunt in matrimonio. sed intendūt adhuc
trahere. Scdm in nuptijs inchoando
Tercium post nuptias inchoatas quō
in matrimonio sic viuendum. **¶**
Primū est vt ante inchoationē nuptia-
rū diu se p̄parent. vt digne hoc sacramē-
tū inchoent z suscipiant. Ad susceptiōē
enim cuiuslibet sacramenti debet p̄ceder
debita p̄paratio. Quia quicūqz vnum
de septē sacramntis recipit in pctō mor-
tali peccat mortali. Et parz dist. cl. mul-
ti. et. xxv. illud. xi. q. iij. Audi. Similiter
sacerdos q̄ porrigit aliqd sacm in pctō
mortali peccat mortali. Vñ añ inchoas
onē nuptiaz dñt se p̄parare p̄ verā p̄tri-
tionē. z purā p̄fessionē tanqz tpe pasche
ad p̄ceptionē sacramēti eucharistie. quia
m̄rimoniu est tā bñ sacramentū sicut eu-
charistia. Scdm. vt nuptias inchoet cū
timore dñi. vñ **¶** Job. vi. dixit angelus
rachael ad thobiam iuniorē. Accipias
p̄ginem tnā cum timore dñi amore filio-
rū magis q̄ libidine oueris. Nuptie de-
bent celebrari deuore nō cū ludis et p̄so-
nis inhonestis. sicut modus est p̄limoz
sed cū honestis hoibz. Et ad h̄ dñt pau-
peres iniuari. vt intercedant p̄ sponso
et sponsa. Tūc xps murat aquā in vinū
i. vitā h̄a in sp̄idā in celeste leticiā. vñ
Job. ii. Nuptie facte sunt in chana galis-
lee. z erat m̄r̄ iesu ibi vocatus est at̄ iesus

z

et discipuli eius ad nuptias. Et hoc fit in pauperibus. *Nota* **U**nus xps de de pauperibus. Qui vos recipit me recipit. et qui vos sponit me sponit. Et iterum in eua. **Q**uo vni ex minimis etc. Et cum matrimonium inchoatur. tunc debent se continere ab actu matrimoniali per tres dies. Et hoc docuit raphael thobias iunior qui debuit pertrahere cum sara virginem dei. Cum ingressus fueris ad virginem tuam per tres dies continere esto ab ea. Sic parentes deberent informare suos filios sicut angelus raphael docuit thobiam de sara. et hoc erit homini valde memorabile et deo valde acceptum quod deus in hoc honoratur celebrando sibi illa delectatio non ob reuerentiam dei peritulum. Sciendum est quod hoc non est preceptum. sed bonum consilium. **I**te dicit pertrahere eam plus. et sic constitutum a deo in paradiso. cum dixit ad adam et eam. **G**enerati et multiplicamini. **H**ic respiciunt illi qui non honorem gerunt dei. nec multiplicationem hominum sed suam peritiam voluptatem et libidinem exequendam. Et inter illos est diabolus. unde angelus raphael dicit. **V**bi thobie. vi. qui ita coniugium suscipiunt ut deum a sua mente excludant et suam libidinem vacent. sicut equus et mulus. super hos demon habet potestatem. *Nota* **H**ic etiam reprehendunt antiquae vetule et steriles qui iuvenes maritos in matrimonium constitutos sumunt ad exequendam suam libidinem. Et etiam iuvenes mariti illas antiquas vetulas sibi assumunt propter sua temporalia. Et si illa vetula illas delectationem. et isti iuvenes ista regalia proponunt dilectioni dei et salutari anime sue. ambo peccant mortaliter. Ergo in pertrahendo matrimonium principaliter intentio debet esse honor dei et augmentatio seculi. Et est una causa de illis causis que non bene succedit aliquibus in matrimonio quam principaliter non querunt deum. **E**t sciendum quod sunt septem cause que aliis non bene succedunt in matrimonio. **P**rima causa est quia pertraxerunt eam libidinis. et non causa plus. nec propter deum. **S**ecunda quia pertraxerunt tempore interdicti ut habet extra de matrimonio contracto

per interdictum sancte ecclesie. xxii. q. iiii. non oportet. **T**empus in quo prohibetur nuptias celebrare est triplex. **P**rimum est a prima dominica adventus usque ad epiphaniam. **S**ecunda a septuagesima usque ad octavas pasche. **T**ercia tribus diebus ante ascensionem usque ad octavas penthecostes. Et qui pertrahit facit peccatum mortaliter. si facit ex contemptu et sine dispensatione. Et nec decanus potest hoc dispensare secundum ius canonicum. Ergo multo minus plebanus. **T**ercia causa est quod non parent sibi assumunt in matrimonium. sicut quod nobilis ignobilem. iuvenis antiquam. dives pauperem. et sic de aliis. Et illi raro bene concordant. et interdum non bene succedunt propter inequalitatem. ergo equalis equali sibi assumat. unde Aristoteles. de generatione et corruptione. Similia se bene compatiuntur. **Q**uarta causa est quia pertrahunt mortali contrahunt et ante non preparaverunt ad contrahendum dignum matrimonium. sed per veram contritionem et confessionem puram. **Q**uinta causa est quando pertrahit cum illa que vivit deo virginitate. quia tunc sponsa christi effecta est quem sibi elegit pre omnibus viris. Et si ipsa male facit quod spernit christum sponsum suum quem elegit. et alium proco ducit quod est minus bonus. minus pulcher. minus nobilis. minus dives. **I**tem etiam masculus male facit pertrahendo cum tali virgine que vivit. quia assumit sibi sponsam summi regis. Ergo christus quod est summus rex vindicat se in eis. Ergo quando est suspitum de una que vivit virginitatem. tunc diligenter interrogandum est an sic sit antequam contrahat. Et si sic est nullo modo contrahat cum tali quantum cumque dives sit. Sed potius debet accipere unam pauperem que est libera. et que non est restricta voto virginitatis. Et insuper omnes qui dant consilium ad tale matrimonium graviter peccant quando sciunt eam vovisse virginitatem. **S**exta causa est quod contrahit cum una per verba de presentia. et postmodum aliam

ducit. hoc est magnū peccatum et valde periculosum. Primo qz talis semp adulterium cōmunit q̄tiens acrum matrimoniū p̄mittit v̄l exeret cū secūda. Secūda quia om̄es pueri taliū sunt illegitimi et spurii. Tercio qz nunq̄ potest absolui a peccatis. nisi seperaret se a secūda. z redeat ad primā. **S**eptia causa ē q̄n contrahit cū vna q̄ est de p̄genie viciosa. et hoc p̄ncipaliter p̄pter tp̄alia. vt cū q̄s p̄trahit cū filia vsurarij zc̄ys. Quondā cōsuetudo erat q̄n quis filiā suā cū vno desponsare voluit. tūc interrogauit. Pri-
mo vtz talis sponsus de bonis z iustis parentibz natus sit. q̄ hñ bonā famā. si-
dem rectā timētes deū. Secūdo vtz ip̄e sp̄sū sit p̄tuo. vtrū hñilis aut sup̄b-
iratus an mitis vtrū lufor. potator blas-
phemus v̄l timens deū. Tercio quō bo-
na dotalia lucrata sunt. iuste vel iniuste.
vel cū mendacijs. vel cū vsura vel cū lu-
do v̄l fraude v̄l cū mendacijs zc̄ys. Sic
fili mō q̄n q̄s filiā alienius debebat reci-
pere in vxorē. illa tria p̄dicta diligēti in-
terrogabant. sed hui mō vendunt pue-
ros suos. et faciūt forū sicut ip̄i solēt eq̄s
vendere et emere. sic et pueros vendunt.
Non gr̄unt quō ista tp̄alia lucrata sunt.
Sed solūmodo quantū habet dare. di-
cendo. Ego tantum dabo filio meo z tu
tantū dabis filie tue. Et sic ista tempora-
lia sunt p̄ncipalis intentio quod est p̄tra-
dum qui dicit. Ego sum alba et o. p̄n-
cipium et finis. quia deus debet esse p̄n-
cipalis intentio in om̄ibus agendis faci-
endis v̄l omittendis. **M**odo vbi radix
mala est quō fructus bonos p̄ferat. Sic
q̄n p̄ncipium est vitiosum quō finis bo-
nus erit. Sciendūz q̄ dēcūqz filiam suā
vni vsurario desponsat. illam filiam dat
in eternā damnatiōem z om̄es heredes
qui de ea nascituri sunt si sciēnt illas res
iniuste acquisitas possideāt. Si fili mō
intelligendū est de filio q̄ contrahit cū fi-
lia vsurarij. Sed si diceret quō heredita-
bo salua p̄sciētia illa bona que heredita-
rio iure contingunt. Respondet q̄ tunc

ris interrogare z perferitari quō illa bo-
na lucrata sunt. et voluntatē habere. q̄ si
aliquid ibi iniustū inuenieris. q̄ illud res-
tituere velis illis qui vere heredes sunt

Quomodo in matri

monio sit viuendum

Tercio videndum q̄liter post
nuptias inchoatas viuere de-
beāt vsqz ad mortē. Pro q̄ sci-
endū q̄ septem dñt habere viuētes in
m̄rimonio vt saluent in statu m̄rimoniū.
Pro dñt hñe dilectionē ad inuicēz. Ad
ep̄h. vi. Viri diligite vxores v̄ias sicut
xp̄s ecc̄iam. S; q̄lis debz esse dilectio in-
ter virū et vxorē et. Rñdeo q̄ dilectō vi-
ri ad mulierē et ecōuerso d; excedere oēm
dilectionē huius mūdi. Et hoc figurat
in anulī subarratiōe. Ille anulū signat
p̄iunctionē viri z mulieris z amorē eorū
den. Debz at anulū iste esse aureus et
rotundus in q̄rto digito positus. Aureus
ido d; esse. qz sic auz excedit om̄e metal-
lū. sic amor ille ceteros amores hui mū-
di d; excellere. Gen. ii. Hoc at q̄s ex offi-
bus meis z caro de carne mea. Quā ob-
rē relinq̄t hō p̄iēz z adh̄erebit vx-
ori. Querit vtrū vir tanc plus diligere
vxorē q̄ parētes. Rñdeo q̄ sic. sed plus
d; honorare parētes. S; cō anulū d;
esse rotundus ad ostendendū q̄ amor ille d;
hñe p̄p̄tuitatē sic q̄ nunq̄ finiat nisi per
mortē. imo z post mortē dñt sediligere.
q̄ vnus subueniat alteri p̄ suffragia. **T**
ercio in q̄rto digito debz esse positus
vt ostendat q̄ amor iste debz hñe p̄cordiali-
tatē. Dicit em̄ phisici q̄ quēdā vena p̄-
cedit a corde in q̄rtum digitū. ḡ anulū
iste ponit in q̄rtū digitū. vt amor p̄iugū
d; esse fidelis z p̄cordialis. S; diceret i-
q̄ d; vir ostendere dilectionē vxori. Rñdo
prio in h̄ q̄ nō d; eā iuste turbare nec p̄-
bo nec facto. vñ Col. iiij. Viri diligite vx-
ores v̄ias. z nolite amari esse ad illas. **S**
h̄ faciūt q̄ raro t̄nūqz aliq̄s p̄bū aicabit
le loquūt suis vxoribz. Sic. ij. in h̄ q̄ ip̄a
vxor in oibz d; ita bene hñe q̄ ad necariū

z

De Sacramento Sacramenti.

ambo sunt in culpa. ambo dānabuntur et diabolus habet hū eis. Et ipsi in futuro habitabūt cum eo in inferno. **H**ic simul litigāt qz discordāt z viuūt in simul sicut canis et cattus gallus z galli nā qz tñ qñ affluēunt qz prima cōbānātiona vř pacifice simul stant. Sed il li q longū tps nō affluēunt. Si aut v oz est in culpa scz qz est iracunda tunc bo nus vř facilius sustinet decēz vicinos sibi aduerfarios qz talen vřozan iracundā solam. **S**criptum est **E**ccliaſt. xvj. **N**ō est ira ſupra irā mulieris. Et hoc fit ppter fragilitatem ſexus. **P**auca em illa vř qz habz nīcolam vřozem. qz illā cia domus nō dat redēm inhabitanti. ſic talis mulier viro. Et qñ illi in matrimonio pſtituti ſimul litigāt. de hoc diabolū lerātūr. qz nihil ſimilius actibz demonū qz litigare. Et tales durā vitam vřgūt z infelices ſunt hic z in futuro. ſed qñ paci fice ſimul viuūt. de h gaudent pps z oēs ſeci. qz **Matth. xviij. dicit. T**ibi duo vř tres fuerint pgregati in noīe meo ſibi zc. Et tales bñ pnt quo ad corpus z ad aīam z quo ad tēpalem ſubſtantiā. **Uñ Salomō puer. xviij. Delior eſt buccellā panis ſicca cū gaudio qz domus plēa victimis cū iurgio. T**ercū eſt qđ de bñt habere in mīſmonio ē qz vnus non denit qđ alio. qz h eſt vnū de magis peccatis. **I**n ſignū huius ioseph magis vo luit incarcerationi qz in adulterio ſentire. z ſulfanna pot⁹ voluit occidī qz adulterū cōmittere. vř h dāñ. xij. **Q**uo aut adul teri puniunt corpaliſ. ſpūaliſ z tempaliſ. **H**ęre aſt in. vř. pcepto. **D.** Quatuor qđ dñt habere in mīſmonio ē qđ dñt eſſe pa tientes in laboribz vř vnus iuuat alii. vř iuſtā bona cū ſuis laboribz acqñrāt z poſ ſideant. **I**deo ſimul in iuuēture pueniūt vř fortē laborēſ p virtualitē z nēcariēſ. **Uñ pſ. L**abores manū tuā qz mā ducabis. brūs cs z bñ tibi erit. Item in educatione filioz dñt eſſe patientes z ſe mutuo iuuare. **S** **Q**uerit vř ſu labor ſit meritorius quē pntes bñt cū pue

matrrio. xxi. De vii. do. spiri. xxx

ris. Respondeo q sic dummodo talis intentio sit in parentibz q intendat pueros nutrire ad honorem dei vt boni seru chisti fiant. z ipsi parentes sint in gratia tunc omnes labores quos habet cu pueris cedut eis ad meritū. scz balneādo. laetādo. lauādo. vigilādo. portādo. inuoluendo. lauando. cibādo. informādo. cor rigendo qn delinquit ne amplius deus offendat. Ita omnia erūt eis meritoria. Similiter z pater q sollicitudinē z laborem sustinet pro vxore et pueris nutritis. omnia talia sunt sibi meritoria. **Uñ** aplsdr. Scimus qm diligenti bz deum omnia cooperant in bonū. Et qn actus matrimonij est pccm z qn nō. hoc quere ante. vi. **Q**uintū qd dñr habere in matrimonio est temperantia z honestas in actu coniugali abstinentio in temporalibz quibus abstinentum est. et sunt quinqz tempora in quibz abstinentum est ab actu coniugali. hoc qre ante. vi. **S**extum est q dñr subnuici fideles esse in tpalibz ambo dñr em esse dñi suarū rerū. **Ex**emplū aplor. de quibz legit. z erāt illis oīa cōmunia. Quia sicut dr xps in euangel. **Matth. xix.** Jam nō sunt duo. sed vna caro. scz vir z vxor. Quō g tpalia int iplos dñt esse diuina. Corra hoc faciūt mulieres q furant viris suis. z illa sic furata male expēdūt. s. in superbia in peplis et in cingulis. Et qn ipse vir est remore vltra mare in mercatibz. ipsa vxor est in cōiugis. **U**trū mortāl peccat vxor furādo viro suo. Rūdeo si male expēdit. scz ad peccandū. sicut si daret vni causa alliciēdi eū ad turpē actū. sic peccaret mortāl. Et ille q sic recipit talia munuscula ppter talem turpē actū a tali muliere. teneat in foro pscie restituere marito ipsius mulieris. imo qui scienter faceret vel videret talia munuscula tali mulieri quā scie scienter velle aburi grauit peccat. Similiter z nunciū qui portaret talia munuscula scient q daretur ppter talem turpem actū grauit deū in b offenderet. **I**tes ptra b faciūt illi mariti q gludine

bona sua vel in tabernis se inebriant. et sic male expēdūt bona illa de quibz vxor cū pueris viuere deberet. **S**ed nō sic faciendū est probō z honesto z discreto viro. q debet ferri vinū ad domū z bibere cū vxore pprīa. et post hoc deū collaudare. z regnari ipsi deo omnipotēti qui se sic cibant z potant. **U**trū mulier debeat furari viro suo vt inde elemosynam faciat. hoc quere añ. vii. **D.** Et de illis viris q recludūt omnia bona sua ab vxoribus tanq ab extraneis. quere ibidem. **S**eptimū qd dñr habere illi q sunt i matrimonio est debita z honesta educatio filioz. vt eos in bonis instruant. **U**nde sciendum q parentes pncipalit tenentur tria suis pueris. Primo debet eos informare q in hocetiam suā z puritatem deo offerat. quia hoc est deo valde acceptū. **I**tem pcepta dei. pater noster. z symbolum. z dñr eos ad eccliam ducere. vt verbum dei audiat. qd xpsm dei est cibis a nime. **I**tem deū diligere z eum timere in oibus pbris z factis. **S**ed haec septis cōtingit q parentes p se ignorāt pcepta dei. z qnqz symbolum. z pncipal ducunt eos ad choreas q ad eccliam. **E**t qnqz aliqui parentes informant suos pueros quō supbe incedere debeāt z quō mūdo placere studeāt. **I**nsup eis malū exēplū pbent. scz iurādo. blasphemādo. maledicendo zc. **E**t tales parentes reuerūt oīa pccorū istorū. q ex mala informatioe vel malo exēplo filij sic docēt. **S**cdo parentes tenentur pueros corrigere. quō aures pueri corrigendi sunt. **H** qre. iij. **E.** **T**ercio parentes tenent hereditare res iuste acquisitas filijs suis. **H** quere supra. iij. **S.** **T**ractatus de septē sacris explicat.

Incipit tractatus

tulus de septem donis spūs sancti.

Extem sunt dona spūs sancti. q ideo sunt septem. qd ea septem vicia spiritualia expellunt. **P**rimū donum est

S ij

De Septem donis

timor dñi. i. gotliche forcht. De quo dicit
Ecclesiasticus. Timor dñi initium sapie. Qui
timor est custos z clausura oim bonorū.
qđ donū cordi nro adueniēs multa bo-
na cōfert. Primo dōz mala pēritia emē-
dare. Ecclesiasticus. Timor dñi expellit peccm.
Secūdo dōz bona opari. Ecclesiasticus. xvj. Qui
timor dñi facit bona. i. qđ timor dñi nō
hñl negligit. Idē. Qui timē dñi ingruē
que hñ placita sunt dei. Grego. Dum ti-
mere est nulla qđ faciēda sunt pētrire. Ipsi-
do. In synonimis. Timor expellit peccm
timor repmīe viciū. z timor cautum facit
boiem atqz sollicitū. Tercio timor dispo-
nit z habilitat corda nōstra ad vitā relī-
giosam. Ecclesiasticus. ij. Timor dñi pparat eoz
da. Et Bēti. in tracta. de vij donis dñi.
Cōtra sunt qđz timor z religio. z ma-
nerenon pōt vñi sine altero. Quarto ti-
mor dñi pseruat boiem in bono. Bēti.
In veritate nūl ita valet ad grātia pro-
merendā pseruandā z recuperādā qđ
si videaris nō alia sapere sed semp timē
vñ etiā Salo. Si in timore dñi non te-
nueris r. cito subuerteretur domus tua.
Quinto timor dñi miscbiam meret. ps.
Quō misere pater filioz suoz misericus
est dñs timētibz se. Sexto pfer hōi pui-
sion z tgalit. ps. Timete dñm oēs scī
eius qm nō est inopia timētibz ei. Sep-
timo pfer hōi plonationē vite. Cū p-
uerb. r. Timor dñi apponit dies. Cera-
uo orōnem facit exaudiri. ps. Volūtātē
timētiū se faciet z deprecationē eoz exau-
diat. Nono eternā glām meret. Prover-
bio. xviij. Bēus hō qđ semp est pauid.
Ecclesiasticus. xvj. Bēus vir cui est donatū has-
bre timores dei. Grego. dñi. Ubi timor
non est salus tibi nō erit. Si sunt nouem
fructus quos pfer donū timoris qđ est
primū donū spūsancti. z hoc donum ti-
moris expellit primū peccatum mortale
scz supbiām. Timor dñi boiem humili-
at. superbia vero deuat. Ecclesiasticus. x. dñbīs
is est coram deo z hominibus superbia
z qnto se hō hic magis exaltat tāto ma-
gis in futuro humiliabitur. Luca. xvj.

Omnis qui se exaltat humiliabitur. Er-
go vt in futuro exaltemur humiliemur
nos hic corā deo in timore dñi. p. Berri-
v. Humiliamini sub potenti manu dei.
vt vos exaltet in die visitationis. Bēti.
Per humilitatem ascendas ad sublimis-
tatem. qđ hec est via z nō alia pter ipsaz.
qui alias vadit potius cadit qđ ascendit
Quia sola est humilitas qđ exaltat. et for-
la que ducit ad vitā. B. Scdm do-
nū est donum pietatis. Ubi notandum
qđ est triplex pietas habēda. vna ad deū
et illa debz esse in pfidētia bona quā de-
beamus habere ad deū. Primo in tgalī
pūitione. ps. Facta togatū tuū in dño
et ipse te enutrit. Idē. Multitudo om-
niū in te sperant dñe. z hoc tollit nūmīaz
et supbiām sollicitudinē tgalium quaz
hñt ūlt auari qđ nunqz satiant. sed semper
timēt sibi deficere. z procurant sibi euz
omni sollicitudine temporalia quasi semp
deberent viuere. z forte in breui moriunt
Luca. xij. Stultes hac nocte. zc. Contra
hoc dñs xps in euangelio. Nolite solliciti
esse dicentes. quid manducabimus. qđ
bibemus. nōne anima plus est qđ esca.
quasi diceret. Si dat maior id est vitā.
etiam dat minor id est escam et vestimē-
ta. Secundo in spūalibus quantum ad
anīmā ps. Sp̄rantem autē in dño mise-
ricordia circūdabit. Et sic tollit desper-
ratio que est peior oim peccō. vñ Irido.
de sum. bono. Desperatio auget peccatū.
Desperatio est peior oim peccō vñ Chri-
st. in sermone. Nihil em̄ deū sic offendit si-
cut desperatio. Item Irido. li. ij. de sum.
bono. Perpetrare aliqđ flagitiū mors
est anime. sed desperare est ad infernum
descendere. Tercio in eternis id est in re-
muneratione omniū bonorum Luc. xij.
Nolite timere pusillus grex. complacuit
em̄ patri vestro dare vobis regnum.
C. Scba pietas est qđ ad seipm. Et il-
la debz esse in mīstratione proprie amē.
Uñ Ecclesiasticus. xxx. Misere anime tue plas-
cens deo. Unde sciendum qđ se ope-
ra misericordie debeamus exhibere aie na

Spiritus sancti xxx

fire. Primo debemus eam cibare pane vite. hoc fit quādo digne cōmunicamus. Secūdo potare cū calice tribulationis et patientie quē xps p se bibit et nobis p pina uit. Math. xx. Nō estis bibere calicem quem ego bibiturus sum. Tercio vestire nuptialis vite eterne. Math. xxij. Amice qđo hic intrasti non hās vestem nuptialem. p quā vestem cognoscunt filij dei. Joh. xij. In hoc cognoscit hoies qđ mei est discipuli si dilectionem habuerit et admittit. Quarto possidere. s. fit p pnam quā agimus p peccis nostris. qđ cum homo est in peto mortali tūc facit sibi mansiōem in inferno. ps. Appropinquit vsq; ad portas mortis. Sed qđ penitentia agit tūc preparat sibi mansiōem in celo. Math. quarto. Penitentia agit te. Quinto visitare. et hoc fit qđ fragilitatem nostrā pensamus. et peccata nra cū amaritudine cordis recolimus. vt cum propheta dicere possumus. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime. Sexto debemus eā de carcere huius mundi educere. et hoc fit p desideriu sup nox. Apłs. Quē sursum sunt qrite non que sup terram. Idem. Nostra puerio i celis. Tercia puerio est quo ad pñm illa exhibet pñmo i dando. Eccl. xij. Ante mortē bāfac amico tuo. i. xpo. qđ elemosyna in vita multo melior est qđ post mortē. quia vnus denarius in vita melior est qđ centū post mortē. Secūdo exhibetur pñmo cōmunicando. ps. Iustus miseretur et cōmodat. et semē illius in bñ dictione erit. Et de hoc gaudet xps et tota celi curia. quia sumus sua membra. et erit hōi valde m ritorio. Luc. vi. Qui vult dantes nihil desperantes. Tercio in cōdonando. pñmo. Luc. vi. Dimitte: et cetera dimittemini. Aug. Ea elemosyna nihil est maius. quia ex corde dimittimus quod in nos quisq; peccauit. Quarto facta pñmi non in malū iudicando. sed semp ad meliorem ptem interpretando. Cū Augustinus super illud Math. ei.

Nō est iudicare. et nō iudicabimini. hoc loco nihil aliud pcepti est nisi vte facta dubia quēsumus. quo anio fiant. meliorem ptem interpretemur. Cū sciendū qđ libet tenet oia dicta et facta pñmi in meliorem ptem interpretari. nisi manifestā mala. Apłs. Quo iudicio alium iudicas. te ipsum cōdemnas. Sed dices vñ oritur qđ alia omnia que vident vñ anio de proximis. semp in malū interpretantur. Respondeo qđ ex quibus puenit. pñmo qđ ipi mali sunt. Cū Christi. sup Math. Omnis homo sibi se aliu existimat. Idem. Sicut difficile aliquē suspicatur malū qđ bonus est. sic difficile aliquem bonū qui malus est. Secūdo quia male afficit ad illum quem iudicat. Aug. Certum est qđ de malo incerto nā minem iudicarem quē tanq; mām dīligerem. sed etiā defenderem. et excusarem qđ diu in publicū nō pdirer. Sed qđ charitatem pdidimus. facilius alteri iudicamus. Et ergo ois qui facit alteri iudicat ostendit se vacuum a gra dei et a charitate pñmi. Sed qđ bona suspicatur de pñmis est signū pfectus et bonitatis. Gregorius in moral. Quanto vos in bono pfectis tanto etis bona de alio sentitis. Tercia donū est donum sciēgorlike kist. qđ donū pñmo docet seipm agnoscere. qđ es qđ fuisti et qđ eris. hōi. Logita ergo vñ veneris et erubescet. vbi es ingemisce. quo pperas et ptimefce. Itē cognosce te p culpā actualē fieri cōsum deo. sap. xij. Odio sunt deo impi et ipietas. Eccl. xij. Altissimus odio habet peccatores. Itē p culpā eris maledictus. ps. Maledicti qđ declināt a mandatis tuis. Et insup debitor mortis eterne nō solū regalis vt iumentū. Eccl. xij. Ania qđ peccauerit ipa moriet. Sed cōuersio cognosce qđ gra facit hōiem filiū dei et here dz. Apłs. ad Rho. viij. Si filii et heredes Itē facit hōiem bonū. ps. Beatus pñs cuius est dñs deus eius. Item gra facit hōiem bñdictum. Deut. xxij. Si pcepta mea audieris bñdictus tu in ci

S liij

Spiritus sancti xxx

uitate benedictus in agro zc. et hoc ergo
noie notabit deus bonos q ad dexteram
eius erit dicens **Mat. v.** Venite bene-
dicti patris zc. **S**ecundo docet donū scien-
tie cognoscere dāz. **P**rimo inqntum est
creator tuus z tu creatura eius. vñd ps.
Ipfecit nos z nō ipi nos. et sic teneris
ei obedire tanqz tuo creatori. **S**ecundo
inqntum dñs tuus z tu seruus eius z sic
teneris ei fideliter seruire tanqz fidelis ser-
uus dñi sui. **T**ercio inqntum ipse pater
tuus et tu filius eius. et sic teneris ei exhi-
bere honorem et reuerentiam. **Q**uarto
inqntum redemptor tuus. et sic teneris
eum diligere. **Iob. xv.** Maiorem autem
charitatem nemo habet vñ aiam zc.

Quinto inqntum futurus iudex tuus z
sic eum timere debes in omnibus verbis
et facris. siue comedendo siue dormiendo

Sexto donū scie docet cogno-
scere. **p**rimo scilicet qñ oēs hoies. tam diui-
tes tam paupes q nobiles sunt siles in
quatuor. **P**rimo em hoies sunt siles ex
pre pncipij. qz oēs ab vno deo z de eodē
luto formati sunt et oēs nudi z paupe-
res nati. **Iob. xxxij.** Ecce me facit deus
sicut z te. et de eodem quoqz luto forma-
tus sum. **Sap. viij.** Nemo ex regibus ali-
ud habet natiuitatis initij. **S**ecundo sunt
siles ex pre mediij. qz oēs mortales
z breuis vite tam diuites q paupes. **Ec-
clesi. i.** Omnis potentatus breuis vite.
Iob. xij. Breuis dies hois sunt. **T**er-
cio ex pre finis. qz oēs in eandē mortem
putredinem reducantur. **Iob. xviij.** Du-
tredini dixi pater meus zc. **H**oc pz in
ostibus mortuoz. qz ibi nulla est distinc-
tio ita nobiles z ignobiles. **Q**uarto ex
pre iudicij. qz oēs sub vno iudicio ratio-
nam reddere cōpelluntur. q ad **Chozimth**
v. Omnes nos manifestari oportet ante
tribunal xpi vt referat zc. **E**t actuum. x.
Ipse est q stitutus est a deo iudex viu-
rum z mortuoz. z cū hanc equalitatem
cognoscimus. tunc nos mutuo diligere
debemus. z vnus alij nō spernere. **Gl**
Grego. Omnes fratres sumus vnus in

peratoris potestate conditi et sanguine
ipsius redempti. z ideo frēs nros qz
uis paupes z abiectos in nullo despiciet
debemus. **A**ugu. de doctrina christiana
Ego nō interrogo reſeruatū pauperem
z pānosum. nō quales in vestibus suis.
sed quales nati fueritis. ambo certe nudi
ambo infirmi. abo vitā miserā ichoātes
et ab ob hoc ambo plorantes qñ nāscer
bamini infantes. **E**t illud domū expellit
inuidiam que est pteraria charitati. quia
gaudet de malis et pstruitur de bonis
quod est dyabolici. q inuidi sunt a deo
maledicti. **Esa. v.** Tevobis q dicitis bo-
nū malū zc. et tales inuidi sunt filij dñi
boli. qz sicut charitas est signū filij dei
Gl **Iob. xij.** In hoc cognoscant hoies
q mei estis discipuli si dilectionē habue-
ritis. **S**ic inuidia est signū filij diaboli.
Quartū donū est donū for-
titudinis. i. gōtlich stercke. **I**bi sciendū
q deus nō querit fortitudinē corporis. sed
spiritus. vñ **Heemie. viij.** Gaudiū etem
domini est fortitudo nostra. **E**t notan-
dum q spūs sanctus q donū fortitudinis
triplex pfortat boiem. **P**rimo in tollerā-
do aduersitates patienter. i. **Thessa. v.**
Patientes estote ad oēs. **S**ed
diceret qñ agram mihi ptiā in ad-
uersis. **Rñ** dco q pncipalit sunt tria q in-
ducūt ad ptiā. **P**rimū est. qz cū pctis
tuis pl^{us} meruisti. **S**ed pctō nequaquā pti-
tur aut h aut i futuro puniet. **E**rgo mo-
dicū in pñti libent pti oēs p purgato-
rio z pctis tuis. **S**cōm q xps maiora su-
stinuit p te. q tu etiā p eo aliq modicū
pati debes. **Bro** **Si** passio xpi ad mēo-
riā reducit nihil est qd nō cū aio tollere
Tercij ē qz tribulatio ē via ad celū. **Ier**
xij. Per mltas tribulatiōes optet nos i-
trare regnū dei. **I**nsup tribulatiōes z in-
firmities augmētant pñmum eternum.
Matth. v. Gaudete in illa die. suple tri-
bulatiōis. qm merces vñ mltā est in cel.
vñ **Dico.** in epla **L**ibent nūc tormēta
patior vñ fusa mihi fūet gla. **S**ed qñies
aliquem dolore patienter sustines. etiā si

millesies dolore sentires in oculo vlt den
tibus p qualibet vice eternuz premium
possidebis. Et illud premiu excedit oēs
tribulationes. **Apłs Roma. viij.** Nō sū
p digne passionēs rē. Secundo pfortat
nos spūscitū p hoc donū ad vincendū
dyabolū. **Iac. iij.** Resistite diabolo z su
giet a vobis. Itē ad contēndum mū
dum. **Iacobi. iij.** Amicitia huius mūdi
inimicitia est dei. qz amicus huius secu
li inimicus est dei. Ita verba sunt mul
tum terribilia amatoribus huius seculi.
quia nemo pōt duobz dñis seruire. Sed
diceret qūo vincitur mūdus. hoc docet
Aug. dicens. Acupisce qd pmissit om
nipotēs expauesce pō minas omīs et sic
vilescit oīs mūdus. Tercio cōfortat ad
operandum bona opa. **1. ad Iohis. ix.**
Opari oportet donec dies est. qz venit
noctum nemo pōt opari. Nota in sen
sato dist. xxxij. in quarto pncipali sra. r.
Aug. Inutiliter hoc tēp vuitur nisi ad
acqrendū meritū laboris. q in eternitate
remuneret. qz opa bona ornāt aīam z cō
eornant aīam cum oēs amici eam dese
runt. **Apoca. xij.** Opa em illoz sequun
tur illos. Et p hīs tūc remuneramur in
vita btā. quia deus reddet vnicuiq fm
opa sua. **Hiere.** Unusquisqz p opibz su
is mercedem accipiet. **1. Bern.** Sila
boz terre merces inuitet. Unusquisqz ei
fm suū laborem mercedē accipiet. Et sic
hoc donū expellit accidias que est macer
nequicie. **Aug.** Ociositas sine dei timo
re magistra nechie est. vñ **Leo** papa in
sermone. Non dormientibus puenit rei
gnum. nec ocio z desidia tepentibz beati
tudo eternitatis ingerit. **Quin**
tum est donū spūscitū. **gottlieb rayt.** Deo
ta q spūscitū vult q a tribus debemus
querere spūscitū. Primo ad deo. vñ **Iob.**
iiij. Benedic deū z pere ab eoye viā tuā
dirigat. z oīa consilia tua in ipō pmanē
ant. **Eclē. xxiij.** In oibus deprecare cō
siliū altissimi. Et hoc spūscitū **Salomō**
dicens. Cōsiliarius vnus sit de milleno
men eius. **1. ad Iac.** Vocabit spūscitū

arius deus fortis. Secūdo querere debe
mus a primo pscitōso z discretō et ri
mante deum. Quia si nos indigni sum
us deus nobis imēdiatē pfuleret sicut fec
it coīter bonis z pfectis hoībuz. tunc q
ranus ab hoībuz quibz inspirat que no
bis faciēda sunt. quia deus opatur per
mediū. Exēplū de paulo q vixit. **1. ad**
mine quid me vis facere. Et vox rñdit.
Surget ingredere ciuitatēz dicitur tibi
quid te oporteat facere. Et xps apparuit
ananiē z misit eū ad paulū. cum tñ xps
p se potuit sibi manifestasse qd eū opte
ret facere. Sciendū q signāter cōsiliū
querere debemus a fratribz cōficientiōsis
qui hūc sciamt bonā vitā z nō a dissolu
tis z male vite. **1. Amb.** de officiis. li.
ij. Quis vtilē iudicet aliene cause quē vi
det inuile vite sue. vñ **Eclē. xxiij.** Qui si
bi nequā est cui bonus erit. Tercio debe
mus querere cōsiliū a pscia ppria. **Eclē.**
xxxij. Omia fac cū pscio. z post factū nō
penitebis. qz sicut quis veller alijs cōsu
sulare. sic z sibi p pscitū expellit auariciā
Et hoc fit qn spūscitū p donū cōsiliū
pūlit terrena despiciere et celestia appetē
re. quia terrena modicum valent in pfiti
vita. quia solū ad sustentationem corpo
ris in morte nihil pūnt. **Proverbi. xi.**
Non pderunt diuitie in die vltiōis. Itē
quia nō possumt transferri ad aliud secu
lum **Iob. ij.** Diues eūz dormiuit nihil
secum auferit. Item post mortē sepi nō
cent multis qn reddituri sunt rōnem de
ipsis quō lucrata sunt. quō possessa. es
quō expensa sunt vsqz ad nouissimum q
drantē. Sed spūscitū bona q ad celestia
pducūt sunt appetenda. quia nihil vtilē
in hac vita. Et hoc fit qn faciūt opa nō
stra maritoria. Item in morte. qz faciūt
hoīem felicitē mori. vñ **Beati** mortui
qui in dño moriunt. immo faciūt ipsam
mortē psciosam. **1. ad p.** Preciosa in cō
spectu dñi mors scōp eius. Itē p mortē
tem. qz eternā glīam tribuit. vñ **1. Bern.**
in eplis. Bona mors iusti ppter requis

De.vii donis Spiritus sancti

tem. melior ppter nouitatem. optima ppter
ppter securitatem. **D**amasceli. iiii. **D**ors
sanctorum somnus magis est q mors. la
borauerunt eni in pñti seculo vsi viuunt
in seculū. **1** **S**extū donū est donū
intelligens. i. golych uisitatōis. Per
illud donū spūsanctus docet nos intel
ligere deū in nobis z in creaturis. Nam
per magnitudinē z latitudinē huius mū
di potentia dei agnosimus q ipse est oī
potens. qd patz in hoc cōposset adhuc
spūsanctus mūdos ex sua potentia creare.
Item q decorē celi mundi et creaturaz
rum sapientiam dei intelligimus. Item
q bonitatem z ueritatem creaturariū bo
nitatem dei intelligimus. ergo quādo ui
des aliqua pulchra. et gustas dulcia. per
hoc intelligere et cogitare debes eterna.
Berū. **D**ulcedo oīm creaturarum si q
iuste aduertit. nihil est aliud nisi q ad il
lam eterna dulcedinē nos inuitat. Et il
lum donū expellit pcrū gule. quia q do
num spūsancti sumimus cibū z potū. z
utimur creaturis dei ad noscendū ipsum
z ueritatē nōstrā. Et sic resonat spūsuū
tas gule. **2** **S**eptimū donū est
donum sapientie. i. golych uisitatōis. Et
sciendū q sapientia spūsancti dat no
bis sapere ecclēsia que dulcedo pcellit
oīm dulcedinē totius mūdi. **Q**uā. **B**asi.
Dulcedo melissa uā dulcedo miranda
q̄ dulcis es in meditatione. sed dulciōr
in oīone. dulcissima in cōtēplatiōe. **S**z
sup̄ dulcissima in beatitudine. immo tan
ta dulcedo est in eterna patria q est in ex

placabilis et interminabilis. vnde tanta
est dulcedo. q. si celi aperiret. et minimū
gaudij alioquin sancti parui videretur
q.uis a nobis remota sunt. tamen totus
mundus sufferre nō posset. Si possibile
esset tunc nullum cor adeo triste esset qn
lifericaretur. nec aliqua pena tam amara
quā homo sentiret siue ignem siue aquā
bullientē. immo nec ipsam mortē corpora
lem. **¶** Unde tūc erit cū nos illic veneri
mus ⁊ cū deo ⁊ omnibus sanctis gaudebi
mus. Deum videre est ita delectabile q.
Augustinus dicit q. potius veller esse in
inferno ⁊ deū videre. **¶** In edo ⁊ cū vis
sione carere. **¶** **¶** In ps. Quoniam mille
anni ante oculos tuos tanq. dies hester
na que preterit. Et illud donuz expellit
petm luxurie. q. fm Gregorius. **¶** Sultus
to spiritui desipit omnis caro. Augusti.
dicit sic **¶** Gaudiū diuine dulcedinis non
de gustas. si carnali delectatione cor ma
culas.

Tractatus de septem donis spiritus
sancti explicat. Et per consequens totius
libri Discipuli de auditione christifide-
liū arte et expensis Cordij & Syrichzee.
tam deuio impetius Colonie. Juxta
predicatores in vico vulgariter nuncu-
pato die Stolkgs. Anno incarnatio-
nis domine. **M. LXXX. ii.** Den-
sis Martij die. xij. Solepnum pū-
gum Arteris intrane

